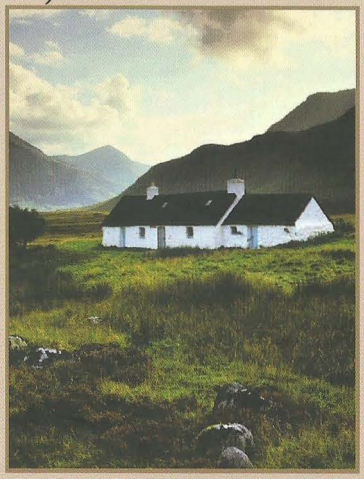
Daniel Martin

JOHN FOWLES

İngilizce'den Çeviren: Nuray Yılmaz

AYRINTI

JOHN (ROBERT) FOWLES

(1926-2005) İngiliz romancı, hikâyeci, şair ve denemeci. Fowles, mit ve gizemi gerçekçilik ve varoluşçu düşünce ile birleştiren romanlarıyla yüzyılın önemli yazarları arasına girmiştir. Gerilim romanı, Victoria dönemi romanı, ortaçağ öyküsü ve otobiyografi gibi geleneksel düzyazı biçimleriyle deneyler yapmış, bu biçimler aracılığıyla yirminci yüzyıl sanatını ve toplumunu yorumlamıştır. Fowles karmaşık durumlar ve efsane, sanat ve tarihten alınma unsurlarla dolu sahneler yaratan, anıştırma ve betimleme tekniklerini sık kullanan bir yazardır. Romanlarının anlatı yapısı güçlü, karakterleri canlı ve inandırıcıdır. Bu karakterlerin çoğu toplumun genelgeçer kurallarının dışında yaşar; romanların dramatik gerilimi bu karakterlerin kendilerini yeniden değerlendirmelerini gerektiren can alıcı dönüm noktalarına ulaşmalarıyla sağlanır. Fowles'un kadın kahramanları zeki ve bağımsızdır; erkek kahramanlar ise hayatlarındaki bulmacalara yanıt arayan, genellikle kararsız tiplerdir ve yalıtılmış durumdadırlar. Çoğu zaman, aradıkları basit çözümleri bulamadıkları gibi, arayışları esrarın daha da artmasıyla sonuçlanır. Fowles her şeyi bilen Tanrı-yazar rolünü reddeder; bu tavrı, romanlarını okuru tatmin edecek finallerle bitirmeyi reddetmeyi de içerdiği için bazı okurlarını kızdırmıştır. Oysa Fowles yarattığı karakterlere kendi sınırları içinde seçme ve davranma özgürlüğü tanımanın yazar sorumluluğunun gereği olduğuna inanır. Bu uygulama, Fowles'un, iradesini ve bağımsız düşüncelerini kullanarak topluma uyum göstermeye direnen ve böylece şansın hayat üzerindeki etkisini sınırlayan "sahici" insan anlayışına koşuttur.

İlk romanı *The Collector* (1963) [*Koleksiyoncu*, Çev. Münir Göle, Ayrıntı Yay., 2001] büyük bir ticari başarı kazanmış, kitap hakkında yapılan değerlendirmelerde hikâyenin Herakleitos'tan alınan, Az, yani seçkinler ile Çok, yani kitleler arasındaki mücadele temasını işlediği vurgulanmıştır. Fowles bir düşünce metni olan ikinci kitabı *The Aristos*'ta (1964) [*Aristos-Yaşam Üzerine Notlar*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yay., 2001] sanat, din, siyaset ve toplum hakkındaki düşüncelerine yer vermiştir. *The Magus* (1965) [*Büyücü*, Çev. Meram Arvas, Ayrıntı Yay., 2006] labirentimsi yapısıyla Fowles'un anlatı ustalığını gözler önüne serer. Yazımına 1952'de başladığı bu roman ilk kez 1965'te yayımlanmış, 1977'de yazarın yaptığı birçok üslup ve yapı değişikliğiyle tekrar basılmıştır. *The French Lieutenant's Woman* (1969) [*Fransız Teğmenin Kadını*, Çev. Aslı Biçen, Ayrıntı Yay., 1999] Fowles'un en başarılı ve yenilikçi romanı olarak değerlendirilmiştir. *The Ebony Tower* (1974) [*Abanoz Kule*, Çev. Aysun Babacan, Ayrıntı Yay., 2008] her biri bir sanat biçimiyle bağlantılı ve yaratım sürecinin bir yönüyle ilgili öykülerden oluşur. Ayrıntı Yayınları'nın programında bulunan *Daniel Martin* (1977) bir adamın kendini arayışını konu alan, Fowles'un deyişiyle "duygusal anlamda otobiyografik" bir romandır. *Mantissa* (1982) [*Mantissa*, Çev. Aysun Babacan, Ayrıntı Yay., 2001] cinsellikten edebiyat kuramına bir dizi konuyu ele alır ve modern edebiyatta yazarın rolü üzerine odaklanır. Akıl ile boş inanç, delilik ve doğaüstü, özgürlük ve rastlantı, bilim ve büyü gibi kavramların tartışıldığı, çarpıcı bir gerilim romanının ötesine uzanıp metafizik boyutlara da erişen son romanı *A Maggot* (1985) [*Yaratık*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yay., 2000] ise on sekizinci yüzyılda Shaker mezhebinin ortaya çıkışını konu edinir. Kendi yapıtlarının yazılış serüveninden toplumsal analizlere kadar çeşitli yazılar içeren en son yapıtı *Wormholes* (1998) [*Zaman Tüneli*, Çev. Süha Sertabiboğlu, Ayrıntı Yay., 2004] ise makale ve söyleşilerinden oluşuyor.

1968 yılından itibaren Fowles İngiltere'nin güneyinde, küçük bir liman kasabası olan Lyme Regis'te yaşamıştır. Yaşadığı yerin yerel tarihine duyduğu ilgiden dolayı 1979'da Lyme Regis Müzesi'nin küratörlüğüne atanan Fowles, 7 Kasım 2005'te yaşama veda etmiştir.

Ayrıntı: 640
Edebiyat Dizisi: 184

Daniel Martin
John Fowles

Kitabın Özgün Adı
Daniel Martin

İngilizce'den Çeviren
Nuray Yılmaz

Yayına Hazırlayan
Sibel Ercan

Son Okuma
Tayfun Koç

© Sheil Land Associates, Akçalı Ajans

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Fotoğrafı
Stone/Getty Images Turkey

Kapak Tasarımı
Arslan Kahraman

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Dizgi
Esin Tapan Yeliş

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No: 244 Topkapı/İst.
Tel.: (0212) 612 31 85
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım 2012
Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-660-6
Sertifika No: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Fax: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

John Fowles

Daniel Martin

EDEBİYAT DİZİSİ

GÜNDELİK MUTLULUĞA ALIŞMA/*Anja Meulenbelt* ◂ MURPHY/*Samuel Beckett* ◂ MASAL MASAL İÇİNDE/*Khimaira/John Barth* ◂ ZEN VE MOTOSİKLET BAKIM SANATI/*Robert M. Pirsig* ◂ PARFÜMÜN DANSI/*Tom Robbins* ◂ SINIRSIZ RÜYALAR DİYARI/*J. G. Ballard* ◂ FRANSIZ TEĞMENİN KADINI/*John Fowles* ◂ BEYAZ OTEL/*D.M. Thomas* ◂ MYRA/*Gore Vidal* ◂ DALGALAR/*Virginia Woolf* ◂ ATLANTİK ÖTESİ/*Witold Gombrowicz* ◂ HAYRANLIK/*Anja Meulenbelt* ◂ FERDYDURKE/*Witold Gombrowicz* ◂ MELEKLER ZAMANI/*Iris Murdoch* ◂ PAULINA 1880/*Pierre Jean Jouve* ◂ EŞEKARISI FABRİKASI/*Iain Banks* ◂ ROCK LANETİ/*Iain Banks* ◂ KAYIP ZAMAN/*Anja Meulenbelt* ◂ SENİ İÇİME GÖMDÜM/*Andrew Jolly* ◂ BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ/*Søren Kierkegaard* ◂ KONFİDENZ/*Ariel Dorfman* ◂ ALTIN DAMLA/*Michel Tournier* ◂ BİR GARİP VAKA: MATMAZEL P./*Brian O'Doherty* ◂ NİETZSCHE AĞLADIĞINDA/*Irvin D. Yalom* ◂ KIZILAĞAÇLAR KRALI/*Michel Tournier* ◂ AİLEDE BİR ÖLÜM/*James Agee* ◂ KUTSAL BÖLGE/*Carlos Fuentes* ◂ KALPSİZ AMANDA/*Jurek Becker* ◂ 62-MAKET SETİ/*Julio Cortázar* ◂ ÇARPIŞMA/*J.G. Ballard* ◂ ÜÇLEME-Molloy-Malone Ölüyor-Adlandırılamayan/*Samuel Beckett* ◂ DUR BİR MOLA VER/*Tom Robbins* ◂ HIRSIZIN GÜNLÜĞÜ/*Jean Genet* ◂ KÜÇÜK DEĞİŞİMLER/*Marge Piercy* ◂ LİLA/*Robert M. Pirsig* ◂ ERGİNLİK YAŞI/*Michel Leiris* ◂ AŞKSIZ İLİŞKİLER/*Samuel Beckett* ◂ ESİRGEYEN GÖKYÜZÜ/*Paul Bowles* ◂ YALANCI JAKOB/*Jurek Becker* ◂ DİVAN/*Irvin D. Yalom* ◂ PORNOGRAFİ/*Witold Gombrowicz* ◂ MERCİER İLE CAMİER/*Samuel Beckett* ◂ BİR ERKEĞE NASIL TECAVÜZ EDİLİR?/*Märta Tikkanen* ◂ BENDENİZ VE MARCO POLO/*Paul Griffiths* ◂ DOĞMAMIŞ KRİSTOF/*Carlos Fuentes* ◂ RÜYA SAKİNLERİ/*Iris Murdoch* ◂ HİÇ İÇİN METİNLER ve Uzun Öyküler/*Samuel Beckett* ◂ DUYGU YOLCULUĞU/*Laurence Sterne* ◂ BETTY BLUE/*Philippe Djian* ◂ AĞAÇKAKAN/*Tom Robbins* ◂ ANARŞİST/*Tristan Hawkins* ◂ BAKAKAİ/*Witold Gombrowicz* ◂ PORTNOY'UN FERYADI/*Philip Roth* ◂ 10½ BÖLÜMDE DÜNYA TARİHİ/*Julian Barnes* ◂ SUNİ TENEFFÜS/*Ricardo Piglia* ◂ MANŞ ●TESİ/*Julian Barnes* ◂ ADA/*Aldous Huxley* ◂ GÜLÜN MUCİZESİ/*Jean Genet* ◂ MÖSYÖ/*Jean-Philippe Toussaint* ◂ ÇİÇEKLERİN MERYEM ANASI/*Jean Genet* ◂ BAŞUCU OĞLANI/*Alison Fell* ◂ YARATIK/*John Fowles* ◂ SENİ SEVMİYORUM/*Julian Barnes* ◂ ZENCİLER/*Jean Genet* ◂ TÜNEL/*Ernesto Sábato* ◂ KARA PRENS/*Iris Murdoch* ◂ KARNINDAN KONUŞANIN ÖYKÜSÜ/*Pauline Melville* ◂ TANRI'NIN AĞZINDAN EVRENİN HİKÂYESİ/*Franco Ferrucci* ◂ HAYATIN VE AŞKIN YASALARI/*Connie Palmen* ◂ KAHRAMANLAR VE MEZARLAR/*Ernesto Sabato* ◂ KAYNAK VE ÇALI/*Michel Tournier* ◂ CENNETE BİR KOŞU/*J.G. Ballard* ◂ DİŞİ ADAM/*Joanna Russ* ◂ FLAUBERT'İN PAPAĞANI/*Julian Barnes* ◂ ALDATMA/*Philip Roth* ◂ KOKAİN GECELERİ/*J.G. Ballard* ◂ ACABA NASIL?/*Samuel Beckett* ◂ MANTİSSA/*John Fowles* ◂ KOLEKSİYONCU/*John Fowles* ◂ BENJAMİN: DAR GEÇİTTEKİ AYDIN/*Jay Parini* ◂ METEORLAR/*Michel Tournier* ◂ ARKADAŞLIK/*Connie Palmen* ◂ AŞK VESAİRE/*Julian Barnes* ◂ SİRİUS'TAN GELEN KURBAĞA/*Tom Robbins* ◂ BAYAN GULLIVER CÜCELER ÜLKESİNDE/*Alison Fell* ◂ GELECEKTEN ANILAR/*William Morris* ◂ BENİMLE TANIŞMADAN ÖNCE/*Julian Barnes* ◂ İNGİLTERE İNGİLTERE'YE KARŞI/*Julian Barnes* ◂ İYİ İŞ/*David Lodge* ◂ YİTİK RUHLAR IRMAĞI/*Connie Palmen* ◂ TERAPİ/*David Lodge* ◂ ÖLÜRKEN/*Jim Crace* ◂ GÜZELLİK HIRSIZLARI/*Pascal Bruckner* ◂ SÜPER KENT/*J.G. Ballard* ◂ SİSKA BACAKLAR/*Tom Robbins* ◂ BETON ADA/*J.G. Ballard* ◂ İLK AŞK, SON TÖRENLER/*Ian McEwan* ◂ GİLLES İLE JEANNE/*Michel Tournier* ◂ BİR KOMÜNİSTLE EVLENDİM/*Philip Roth* ◂ KIZILDERİLİNİN ŞARKISI/*James Welc* ◂ SİNEMA MÜDAVİMİ/*Walker Percy* ◂ KARANLIKLARIN EFENDİSİ/*Ernesto Sabato* ◂ METROLAND/*Julian Barnes* ◂ BİZİ NEDEN TERK ETTİN SAYIN BAŞKAN?/*François Vigouroux* ◂ DÜŞÜNCE BALONLARI/*David Lodge* ◂ MİLENYUM İNSANLARI/*J.G. Ballard* ◂ MÜNECCİM KRALLAR/*M. Tournier* ◂ BEYAZDAKİ KARA/*Maggie Gee* ◂ KAYBOLUŞ/*G. Perec* ◂ HINÇ AYLARI/*P. Bruckner* ◂ LİMON MASASI/*J. Barnes* ◂ BÜYÜCÜ/*J. Fowles* ◂ GÜNDOĞUMUNA YOLCULUK/*J. Barnes* ◂ OKLUKİRPİ/*J. Barnes* ◂ FİSKADORO/*D. Johnson* ◂ HAYALETLERİN GÖÇÜ/*P. Melville* ◂ ÖLEN HAYVAN/*P. Roth* ◂ SICAK ÜLKELERDEN DÖNEN VAHŞİ SAKATLAR/*Tom Robbins* ◂ PASTORAL AMERİKA/*P. Roth* ◂ ABANOZ KULE/*J. Fowles* ◂ ARTHUR VE GEORGE/*J. Barnes* ◂ VAHŞET SERGİSİ/*J. G. Ballard* ◂ VİLLA MEÇHUL/*Tom Robbins* ◂ ASKER GRAMAFONU NASIL TAMİR EDER?/*Saša Stanišić* ◂ FARMAKON/*Dirk Wittenborn* ◂ NE KADAR İLERİ GİDEBİLİRSİN/*D. Lodge* ◂ GERİYE UÇAN YABAN ÖRDEKLERİ/*T. Robbins* ◂ BİR SAHTEKÂR OLARAK HAYATIM/*P. Carey* ◂ İNTERNETTE BALIK AVLAMAK/*Nasreen AKHTAR* ◂ LANCELOT/*Walker Percy* ◂ ÖLÜ BİR DİLDE AŞK/*Lee Siegel* ◂ VAHŞİ İNSANLAR/*Dirk Wittenborn* ◂ GÜNEŞİ DURDURACAĞIZ/*F. Bouillot* ◂ SHYLOCK OPERASYONU/*Philip Roth* ◂ KAYBEDENLERİN BELLEĞİ/*Michel Ragon* ◂ SAVAŞ ARTIĞI/*Ha Jin* ◂ YAZAR, YAZAR/*D. Lodge* ◂ B, BİRA/*Tom Robbins* ◂ EVE YÜZMEK/*Rolf Lappert* ◂ HAFIZ DİVANI/*Hafız-ı Şirazi* ◂ KUZEYE GÖÇ MEVSİMİ/*Tayeb Salih* ◂ OEGSTGEEST'E DÖNÜŞ/*Jan Wolkers* ◂ TURİNGİN HEZEYANI/*Edmunda Paz Soldán* ◂ KOVBOY KIZLAR DA HÜZÜNLENİR/*Tom Robbins* ◂ NABIZ/*Julian Barnes*

Kriz özellikle yaşlı olanın ölmesi ve yeni olanın ise doğamamasından çıkar; bu ara dönemde çok çeşitli marazi belirtiler kendini gösterir.

Antonio Gramsci, *Hapishane Defterleri*

Hasat

Ama bu adamın nesi var böyle?
Bütün öğleden sonra (dün, evvelsi gün ve bugün) orada öylece
bir aleve bakarak oturdu durduki
akşam merdivenlerden inerken rastlaştığımızda bana söyle dedi:
"Beden ölür, su bulanır, ruh
tereddüt eder
ve rüzgâr unutur, hep unutur
ama alev aynı kalır."
Bana bir de şunu dedi:
"Biliyorsun belki de alıp başını öbür dünyaya giden bir kadını seviyorum; böyle terk edilmiş gibi görünmem bu yüzden değil:
Kendimi aleve kaptırmaya çalışıyorum çünkü o aynı kalıyor."

Sonra adam bana hayat hikâyesini anlattı.
YORGO SEFERİS, 'Bay Stratis Thalassinos Bir Adamı Anlatıyor'

Bütün manzara, ya da geriye kalan her şey ıssızlıktan ibaret. Kıvrımın sonu, saban sürülemeyecek kadar dik ve taşlı doğu sırtının altına doğru uzanıyordu. Çoğunlukla kayın ağaçlarından oluşan uzun bir koruyu birazcık aşıyordu. Tarla, bir ağaç duvarının aşağısında batıya doğru bir eğim oluşturuyor ve engebesiz geniş bir arazi, Fishacre Yolu'nun açık kapısına iniyordu. Siyah gocuklar, çalılarla örülmüş çitin önünde duruyor, o sabah çok daha erken saatlerde çitin üzerindeki çiğle kaplı tabakayı temizlemek için kullanılan iki tırpanın yanında duran elma şarabı şişesiyle yemek çıkınının üzerini örtüyordu. Buğdaylar yarı yarıya biçilmişti. Lewis, soluk vişne çürüğü rengi biçerdöverin arkasına tüneyerek oturmuş, eli orak biçme makinesinin kolu üzerinde, her an tırpan bıçaklarını kaldırmaya hazır bir şekilde boynunu uzatmış, altın sarısı başak denizindeki taşlara bakıyordu. Biçilmemiş başakların bitişiğindeki yeni anızların arasında onca yıl aynı şekilde ağır ağır yürüdüğü için Kaptan'ın dizginlenmesine bile gerek yoktu. Sadece köşelere geldiğinde, Lewis, ihtiyar atın köşeyi dönmesi için biraz bağırıyordu. Daha dik arazilerin sürülmesi için kullanılan genç kısrak Sally, kapıdan pek uzak olmayan bir alıçın altına bağlanmış duruyor, çalı çiti kemirip, arada kuyruğunu hışırdatıyordu.

Çit sarmaşığı mısırların saplarına dolanmıştı. Tohuma kaçan devedikenleri, gelincikler ve aşağıda mısır tarlasının hercai denilen küçük menekşeleri; mavi yavşan otu budakları ve al farekulağı, çoban bardağı, önsezinin şifalı otu. Tarlanın adı Eski Fırınlık – fırınlık sözcüğü pişirmekten geliyordu, eski çiftliktekiler kendileri için senelik ekmeklik buğdayı hep orada yetiştirirlerdi. Ağustosun şahane durgun mavi rengine sahip gökyüzünün kahince adı sanki California idi.

Biçerbağların üzerinde oturan Lewis dışında tarlada dört kişi daha var: Bay Luscombe, kırmızı suratlı ve sahtekâr sırıtışlı, çelik çerçeveli gözlüklerinin ardındaki gözlerinden biri şaşı, ince gri renkli tek şeritli yakasız gömleği yamalı, yenleri yıpranmış ve arka tarafındaki askılıklarla birlikte kalın deriden bir kemer sayesinde düşmeden duran fitilli kadife pantolon giymişti. On dokuz yaşındaki küçük oğlu Bill, kasketi ve iriliğiyle tarladaki diğer herkesten on beş santim daha uzun, kolları jambon gibi, uyuşuk bir dev, başka her şeyde beceriksiz ama işe gelince... Onu tırpanla ekin biçerken görmelisiniz eğri tırpan kolu ve tırpanın ağzı eline aldığında küçücük kalıyor, ağır ağır alevlenen becerisi ve hiç dur-

mayan ritmi, zanaatın saf ve şahane gücünü gösteriyor. İhtiyar Sam, üzerinde pantolonu, kuşağı, ayağında potinleri ve tozluklarıyla, yüzü unutulabilir ama topallaması unutulamaz. O da yakasız gömlek giymiş, üst tarafta bir yeri sökük (içeri birazcık hava girsin ama değil mi?) ve siyah şeridine bir tutam solmuş hercai menekşe sokuşturduğu hasır bir şapka takmış. Son olarak ilk gençliğinin ortalarında, sadece yardım eden bir oğlan çocuk, hasat için uygun olmayan giysiler giymiş: pamuklu kumaş pantolon, elma yeşili Aertex bir gömlek ve eski spor ayakkabıları.

Bir grup saat yönünde, diğeri saat yönünün tersine başaklardan demet yaparak tarlanın karşı uçlarında iki ekip halinde çalışıyorlar. Bağlayıcının kınnap ipinin tam üzerinde sağ elleriyle demeti kavrayıp sonra sıradaki demete geçiyor, aynı şekilde sol elle onu da toplayıp iki demeti en yakındaki bağlanmamış öbeğin yanına götürerek kınnap ipini hiç kullanmıyorlar. Bir balya dört çift demetten, bir de her birinin ucuna 'ağzını kapatmak' için konulan tek demetten oluşuyor; birbirine yaslanmış diğer demetlerin önünde durup iki, elle demetleri kaldırıp düzeltiyor, anızların arasında saplardan yığınlar oluşturuyor ve aynı anda buğday başaklarını birbirlerine çarpıyorlar. Bu, o sırada Papazevi'nin sabah temizliğinden dönen, dar sokakta bisikletinin yanında bir an dikilip aylak aylak, sırf keyif için açık kapının aralığından içeriyi seyreden Queenie'ye dünyanın en kolay işi gibi görünebilir. Çocuk tarlanın en yüksek noktasından ona el salladığında, kız da karşılık veriyor. Çocuk bir dakika sonra tekrar ona baktığında beyaz ipek şeridi ve ön tarafına plastikten yapay bir gül takılı olan bej rengi yazlık eski şapkası ve kirli, grimtırak kahverengi elbisesi ayrı, etekliğinin yırtılmaması için arka tekerleğin üzerinde tel kenarlık çevrili, eski, ağır bisikletiyle kız hâlâ orada duruyor.

Çocuk ilk iki demet ile yeni bir balyanın temellerini atıyor. Demetler önce duruyor, derken devrilmeye başlıyorlar. Çocuk, demetleri düşmeden yakalayıp sıkıca sabitleştirmek için tekrar kaldırıyor. Ama ihtiyar Bay Luscombe iki metre ötede, iki başak demetinden, ev gibi sağlam öbekler oluşturuyor. Onun balyasının temelleri hiç çökmüyor. Çürük dişleriyle yan yan sırıtıyor, göz kırptığında, gözündeki şaşılık, güneş gözlüğüne vuruyor. Bronz kızılı eller ve eski kahverengi potinler. Çocuk yüzünü buruşturuyor, sonra kendi demetlerini getirip çiftçinin iki demetine dayıyor. Dirsek ve bileklerinin iç kısımları şimdiden ağrıdığı için parmakları demetleri kavrayarak uzağa götürecek kadar güçlü değil. Eğer demetler biraz uzaktaysa, onları yanına doğru koltuğunun altına hızla çekip deve dikenlerine dayıyor. Ama ağrı hoşunada gidiyor çünkü hasat ağrısı ayinin bir parçası, tıpkı ertesi sabahki yorgun kaslar ve o

denli deliksiz, derin ve gözlerin hemen kapanıverdiği o geceki uyku gibi.

Anızın çıtırtısı, dikilen demet öbekleri, biçerdöverin takırtısı, tırpan bıçaklarının hışırtısı, onların üzerinde rüzgâr değirmeninin kolları ve köşelere gelince Lewis'in sesi duyuluyor: Ho, ho, Kaptan geri, geri, geri, çüş, çüş. Sonra dilini damağında cık cık diye şaklatıyor. İlerleyen takırtı, zincir ve hışırtı. Diken pamukları kuzeyden gelen hafif ılık bir havayla yükselerek tarla boyunca güneye doğru gökyüzünde yeni yıldızlar yaratarak savruluyor.

Gün, muhteşem gökmavi kubbenin altında hiç ara vermeksizin başaklardan demetler yaparak böyle sürecek. İhtiyar Luscombe başak tanelerini saplarından durmaksızın ufalayacak, taneleri kaba avuç içlerinde kapçıklarından ayırmak için yuvarlayacak; elini çukurlaştıracak ve kapçıkları üfleyecek; sabit gözlerle bakacak; sonra bir buğday tanesi alacak, toz toprak tadı sinmiş tohumu ısırarak ikiye ayırıp tükürecek ve son olarak geri kalan buğday tanelerini o akşam kümesteki hayvanlarına vermek üzere pantolon cebine koyacak. Sonra biçerdöverin sesi üç dört kez aniden kesilecek. Demetleyiciler ayağa dikilip Lewis'in delikli demir eyerden inişini görecekler ve gene ne olduğunu yani düğüm atıcının sıkıştığını bilecekler. Makinenin arkasındaki bağlanmamış buğdaylar saçılıp; alet kutusu açılacak. Lewis, güneşten kararmış ve çekingen, cüssesi kardeşinden daha küçük, ailenin tamircisi ve çok az konuşanı. En yakındaki demetleyiciler gelip kucak dolusu düğüm atılmamış buğday sapını bir araya toplayacaklar. Üç sağlam buğday sapı alıp demeti bağlayacaklar, sonra kollarının altına götürüp uçlarını denkleştirerek yığacaklar, yalnızca bir düğüm atacaklar ama sıkıca, demetin dağılmaması için başakları bağın altına tıkıştıracaklar ve Lewis'i düğüm atıcıyı tamir etmesi için bırakıp bitirmedikleri sıraları olduğu yere sessizce, birbirlerinden ayrı ayrı çıtırdayan anızların üzerinde yürüyerek geri dönecekler.

Bu sırada Bay Luscombe köstekli eski saatini çıkarıp, sonra tarladakilere seslenecek ve bir sigara sarmaya başlayacak. Onlar ayrı ayrı büyük kapının yanındaki çalı çite dönecekler, kan ter içinde koşum takımını çıkarıp Kaptan'ı gölgeye, Sally'nin yanına bağlayan Lewis sona kalıp; gocukların yanında ayakta duracak. Elma şarabının tapası açılarak. İlk içki teneke bir kupada çocuğa ikram ediliyor. Bill galonluk şişeyi kaldırıp ağzına dikiyor. İhtiyar Sam sırıtıyor. Çocuk ise buruk ham şarabın gırtlağından aşağı inişini hissediyor. İki gırtlaktan aşağı süzülen şarap geçen sene yapıldı, güneşin altında meyve bahçesinin gölgesi ve buğday tozu gibi leziz. Lewis tel saplı teneke kutudan soğuk çay yudumluyor.

Uzakta bir yerde, biçilmemiş sıra sıra buğday sapları ve bir dişbudak ağacının gölgesine doğru beş adam, dar yoldaki çit boyunca yürüyor. İhtiyar Sam bayıra karşı çişini yapmak için duruyor. Dişbudağın altına oturuyorlar ya da sere serpe yatıyorlar mavi kenarlı beyaz sofra bezinde bir yığın büyük yuvarlak ekmek, ekmeklerin kabukları yanıp kararmış, sapsarı tereyağı, bir tabaka halinde kalınca kesilmiş jambon, pembe et ve beyaz yağ tabakası, ekmeğin iki yanı da yaklaşık üç santim kalınlıkta, sarı tereyağı kesilmiş sütün suyundan incilerle süslenmiş ve mermer gibi damarlı, haftalık tayın bir dilim duruyor.

Herkese var herkese var, diyor bunları dağıtan Bay Luscombe ve benim erikler yağlı ekmek nerede?

Anam, "Hepsi ye bitir" dedi, diyor Bill.

Beciuty of Bath*, çıtır çıtır ve kehribar rengi et, buruk tadlı asidin iştahı açması. Hâlâ Primavera'yı düşünüyor çocuk ve yara bereli ve tüylü Pelham Widow'dan** çok daha iyi şiirleri. Ama kimin umrunda, dişlerini beyaz yuvarlak ekmeğe geçir, ekmek ve iyi jambon, insan hayatta başka ne ister ki.

Yemekten sonra biraz laflayıp elma şarabı içip elma kemirmeye devam ediyorlar. Lewis Woodbines sigarasını tüttürüyor ve güneşin altındaki biçerdövere bakıyor. Çocuk sırtüstü uzandığında, anızlar sırtına batıyor, Devon'ın seslerinin, kendi Devon'ının İngiltere'nin ve ataların nın gelecek yıl bu tarlada, sonra diğer tarlalarda yapılacak işleri tartışan canlı ve insana azap veren seslerinin yeşil gölcüğünde yıkanıyor. O denli yerel bir dil ve ses bilgisel açıdan o denli yoğunki zihninde ayrılmaz olan sözcüklerin hecelerini birbirine karıştırmada fazla hoşgörülü ve kendine özgü manzarası, dar vadileri, çiftlik arazileri, kavşakları ve barakalarıyla hep öyle kalacak.

Ardından karşıdan sesler geliyor, çok uzaklardan, beş altı mil öteden, bir sirenin baygın uğultusu.

Torquay sanırım, diyor Bill.

Çocuk, güneye doğru gökyüzünü tarayıp doğruluyor. Suskunlar. Uğultu azalıyor, ses perdesi değişiyor. Bir erkek sülün, tarlanın üst tarafındaki kayınların arasında iki heceyle ötüyor. Bill hızla parmağını kaldırıyor ve parmağını tam olarak havaya dikmeden, uzaklardan bir gümbürtü geliyor. Sonra bir daha ve uzaktan bir uçak kanadından yuvarlanan topun belli belirsiz bas sesi. Üç saniye sessizlik, derken yine toplar ve bir kez daha sülün ötüyor.

Onnarı gine gafil avladılar, diyor Bay Luscombe.

---

*Viktorya döneminde yetişen bir İngiliz elması. (y.h.n.)

**Petham Dulu. (ç.n.)

Onnardan biri ani bombardıman uçağı, diyerek onaylıyor Bill.

Dişbudağın gölgesinin öte ayakta durmuş, güneye bakıyorlar. Ama gökyüzü boş, mavi ve sakin. Ellerini gözlerine siper ediyorlar, bir benek, bir iz, hafif bir duman arayarak. Hiçbir şey yok. Ama bir motor, başlangıçta çok belli belirsiz, derken birdenbire daha yüksek sesle, daha yakından, aniden geçiveriyor. Beş kişi ihtiyatla dişbudağın altına geri dönüyor. Uzun vadi çılgınca yaklaşan, azgın bir korkunun ıstırabıyla çığlık çığlığa alabildiğine şiddetli makinelerin akınına uğruyor. Mürekkep yalamış çocuk ölmek üzere olduğunu biliyor.

Sonra dünyayı ikiye bölen birkaç saniye boyunca uçak üzerlerinde, tarlanın daha yüksekte kalan yarısının üzerinde, yalnızca iki yüz fit yüksekte, kamuflajı yemyeşil ve siyah, gövdesinin alt kısmı mavi, Balkan haçlı, ince, kocaman iki motorlu bir Heinkel; gerçek, savaş kadar gerçek. Terör ve büyülenme, güvercinler ürkerek kayınların arasından havalanıyor, Sally şaha kalkıyor. Kaptan da aynı şekilde, yularını çeke çeke gevşetip çözüyor, çılgınca kişniyor. Eşkin giderek uzaklaşıyor, derken yavaşlayıp hantal hareketlerle tırıs giderek tarlanın öbür ucuna varuyor. Ama devasa yapışkan bir sinek vahşi kişnemenin peşine düşüyor. Bay Luscombe bağıra bağıra neredeyse at kadar hızlı koşuyor. "Çüş, Kaptan. Yavaş, oğlum, yavaş." Derken Bill de koşuyor, babasını sollayıp geçiyor. İhtiyar at titreyerek biçilmemiş buğdayların kıyısında duruyor. Bir daha kişniyor.

Çocuk, Lewis'e dönüyor:

Pilotu gördüm!

Onnardan mıydı bizden mi, diye soruyor ihtiyar Sam.

Çocuk ona bağırıyor.

Almandı! Alman!

Lewis bir parmağını kaldırıyor, Heinkel'in batıya doğru süzüldüğünü duydukları kuzeyde bir yere doğru.

Dartmouth, diyor Lewis alçak sesle. O, nehir boyuna doğru gidecek.

Bu büyük yakıcı makinelerin emniyet mandalıyla, çabuklukları ve insaniyetsizlikleri, gücüyle ilgili bir şey onu etkilemiş sanki; pestili çıkmış ihtiyar atlarla birlikte ter dökerek uzaklaşıyor. Çiftlik sayesinde askere gitmekten kurtulmuştu... Metal Romalılara karşılık eski Kelt yumuşaklığı. Tarlanın ortalarında babası, Kaptan'a şaplak atıyor ve onu yavaş yavaş tekrar biçerdövere doğru götürüyor. Bill çitin yanında duran üçlüye bakıyor yukarıdan, sonra Heinkel'in uçuşunu takip ederek ateş eder gibi bir hareket yapıyor ve uçağı düşürebileceği tepeye işaret ediyor. Lewis bile yandan sırıtıyor.

Fakat daha sonra tarlaya doğru yukarı yürürken kulak kesilmelerine rağmen hiç ses yok, artık savaş yok, uçak kanadından atılan topun çekiçle döven yankısı yok, Totnes ya da Dartmouth yönünden gelen gümbürtüler yok, ardından gelecek kasırgalar yok. Yalnız, Kaptan'ı tekrar hareket ettirmek için dizginleri şaklatıp da, demet toplayıcılar ilk demetlerini toplamak üzere yere eğildiğinde, masmavi gökten hırıltılı bir ses geliyor. Çocuk başını kaldırıp yukarıya bakıyor. Çok yüksekte, batıya doğru uçarken yuvarlanan, birbirlerine sataşan, birbirlerini karambole düşeren dört kara nokta. İki kuzgun ve yavruları; gökyüzünün uyuklayan ebedi sesi, insanla alay ediyor.

Muammalar: Sülün, bombaları insanlardan önce nasıl duydu. Kuzgunları ve bu göçü kim gönderdi?

Günlük aşımız: Demetler ve öbekler, öğleden sonra yavaş geçiyor, ince dişbudağın gölgesi anızlara doğru usul usul ilerliyor. Biçerdöver, buğdayları yavaş yavaş acımasızca azaltıyor. İlk tavşan koşarken, Lewis bir çığlık atıyor. Yabani tavşan gibi şeker türden bir tavşan demetlenmemiş buğday öbeklerinin içinde zikzaklar çiziyor, derken bir öbeğin içine saklanıyor. En yakındaki Bill bir taş kapıp sessizce yakınına sokuluyor. Ama tavşan kaçıyor, hızla koşan beyaz, kısa bir kuyruk. Fırlatılan taş hızla gidip tavşanın kafasına çarpıyor zarar vermeden.

Üçünden kısa bir süre sonra, sanki sürekli gizlice izleyip, ne zaman ortaya çıkmaları gerektiğini biliyorlarmış gibi tarlaya insanlar dolmaya başlıyor. İki ya da üç ihtiyar adam, bebek puseti süren tombul genç bir kadın, ayaklarının dibinde lurcher cinsi bir av köpeğiyle uzun boylu bir çingene: İnce uzun çenesiyle asık suratlı 'Babe', karanlıkların adamı, polislerin kâbusu, Thorncombe Korusu'nun elma brendisi damıtıcısı ya da dedikodulara göre öyle. Sonra Fishacre köyünün çocukları okuldan dağılıyorlar. Yedi sekiz kişiler, beş küçük erkek çocuk, iki küçük kız ve bir de daha büyük biri var. Açık kapı ağız gibi; yanından geçen herkesi içine çekiyor. Queenie ve ihtiyar Bayan Hellyer ama onlar özellikle yokuş çıkmış olmalılar; ve diğerleri, yetişkinler, çocuklar. Ondan sonra çay sepetini yüklenmiş karakaşlı küçük Bayan Luscombe. Onun yanında, çok sade ve hatta o zaman için bile eski moda denebilecek gri beyaz bir elbise giymiş, uygunsuz alagarson kesilmiş saçlarıyla kibar yüzlü bir kadın... Demet toplayan çocuğun halası. Dahası da var.

Artık, biçerdöver altı yedi kez dönecek kadar buğday kaldı ve elli metrelik bir mesafe. Lewis köşeyi dönerken en yakındaki erkek seyircilere bağırıyor:

Kulamparalarla al takke ver külah!

Demet toplayanlar, çocuklar, ihtiyar adamlar, Bebek ve onun av köpeği, hepsi son partinin etrafında toplanıyor. Lurcher cinsi köpek yılgın, ezik bakışlı, siyah ve kahverengi bir köpek; sürekli çömeliyor, huzursuz, aşırı tetikte, açıkgöz ve sahibinin dibinden bir an olsun ayrılmıyor. Genç kadın şişmiş ayak bilekleriyle yukarı doğru yürürken, oğlan bebeğini kucağında taşıyor, puset giriş kapısının yanında bırakılmış. Bazılarının ellerinde kazıklar, diğerlerinde ise sağlamlaştırmak için taşlar var. Heyecanlı yüzlerden oluşan bir çember, mısır alanındaki her sarsıntıyı dikkatle inceliyor. Komuta eden ihtiyar adamlar durumu bildikleri için ciddi şekilde ihtiyatlılar. Telaşe etmeyin dostlar, uzak durun. Dikdörtgenin merkezindeki başaklarda bir hareketlilik, sallanan sapların deredeki alabalık dalgasına benzeyen çırpıntısı başlıyor. Dişi bir sülün pır diye havalanıyor, tepenin aşağısından kahverengi benekli bir yaylı kukla gibi kalkıp, Fishacre Yolu'nun üzerine uçuyor. Kahkahalar. Küçük bir kız çığlık atıyor. Küçük bir tavşan, yirmi santim ya var ya yok, daha yukarıdaki sınırdan koşarak çıkıyor, şaşkın şaşkın durup, sonra yine koşuyor. On metre uzakta öbeklerin demetlenmesine yardım eden çocuk, iki büklüm olan, duran, hamle yapan ve nihayetinde tekrar buğdayların içine koşan küçük hayvanın arkasından sere serpe uzanıp taklalar atan bir grup çılgın çocuğa sırıtıyor.

Mafetmeyin ekini, diye bağırıyor Bay Luscombe en hevesli çocuğa. Küçük şeytan. Lewis şimdi kulak tırmalayıcı bir sesle arazinin diğer tarafından işaret ederek ıslık çalıyor. Bu seferki büyük bir tavşan, dar yoldaki bahçe çitine, av köpeğinin durduğu tarafa doğru koşuyor. Tavşan insan çemberinin içinden geçip, taşların, kazıkların ve demetlerin arasından savuşuyor. Çingene hafif, etkisiz bir ıslık çalıyor. Köpek, damarlarındaki tazı kanı ve ölümcül becerisini kullanarak yıldırım gibi uzaklaşıyor. Bir defaya mahsus tavşan son anda köpekle yer değiştirerek kurtuluyor. Av köpeği kıvrılıp geri dönerken anızların içinden kızıl toprağı tozutarak büyük bir hızla geçiyor. Herkesin gözü köpeğin üzerinde, Lewis bile atı dizginlemiş. Bu sefer av köpeği hataya düşmüyor. Tavşanı ensesinden yakalayıp, şiddetle sarsıyor. Çingene tekrar ıslık çaldığında, köpek süratle sahibinin yanına koşup, eğiliyor ve hâlâ çırpınan hayvanı uzun çenesiyle sıkıca tutuyor. Çingene, tavşanı arka bacaklarından yakaladıktan sonra uzakta tutarak yukarı kaldırıp boş eliyle bir seferde boynunu kesiyor. Oradaki herkes Babe'in av köpeğini nasıl ele geçirdiğini biliyor. Bu, tıpkı lakabı gibi bir köylü şakası: Bir gece Şeytan ona Thorncombe Korusu'nda Kamp'a geri dönen bütün Amerikalılara bu kadar ucuz içki sattığı için teşekkür etmeye gelmiş, hediye olarak da av köpeğini getirmiş. Ama adamı ve köpeği izlerlerken adamın tavşana

ihtiyacı olduğu için orada bulunmadığını biliyorlar. Ayışığının aydınlattığı her gece ve tavşanların bulunduğu millerce uzunluktaki tarlalar zaten onun emrinde. Ama onunki kadim bir varoluş, yarı tanrısal, insanların avcı oldukları, tarım yapmadıkları bir zamandan kalma ve hasat zamanı tarlaları şereflendiriyor.

Lewis biçerdöveri tekrar çalıştırıyor. Artık her birkaç metrede bir tavşan sıçrıyor, küçük, büyük; bazıları korkmuş, bazıları ise azimli. İhtiyar adamlar birden üstlerine atlayıp, bastonlarıyla vuruyor, tökezleyip yüzüstü düşüyorlar; çocuklar da öyle. Kahkahalar, bağrışlar, küfürler, zafer çığlıkları; sessiz av köpeği hızla koşup, dönüyor, acımasız ağzıyla kapıyor. Son dönüş. Derken biçerdöverin gizli tırpan bıçaklarından küçük bir çocuğunkini andıran acılı bir çığlık geliyor. Lewis biçerdöveri durdurmadan arka tarafı işaret ediyor. Arka bacakları biçilmiş bir tavşan sürünerek uzaklaşıyor. Demetleri yapan çocuk koşup tavşanı kaldırıyor: kızıl, kesik bacaklar. Tüyle kaplı kıçından küçük yeşil dışkı topakları düşüyor. Hayvan çırpınıp silkiniyor, bir feryat daha ediyor. Lewis biçtikçe biçiyor, üçüncü seferden sonra kayıtsızca dönüp cesedi tavşan ölülerinden bir yığının olduğu tarafa fırlatıyor. Dişi tavşanların gözleri donuklaşıyor, bıyıkları, yumuşak kulakları, kar gibi kısa kuyrukları. Çocuk yakına sokularak yerdeki tavşan ölülerinden oluşan yığına bakıyor, hiç yoksa yirmi tane. İçi kalkıyor; uyarıcı, tuhaf bir sarsıntı, bu yüzden çocuk bir gün tarla boşken bunun için ağlayacak.

Başını yukarı kaldırdığında, halası görüyor Bayan Luscombe'u, tarlada bu katliama iştirak etmeyen yegâne iki kişiyi görüyor. Dışbudağın altına anızlar üzerine serilmiş masa örtüsünün yanında ayakta dikilmiş, konuşarak etrafı seyrediyorlar. Yanlarında kıvrım kıvrım mavi bir duman var. Eski siyah bir çaydanlık taşlar üzerine oturtulmuş. Etrafı avcılar tarafından belirgin şekilde kuşatılan sonuncu tavşan doğruca ihtiyar miyop Sam'in bacaklarının arasından geçerek onu kovalayan çocukların önüne geçiyor. Av köpeği yıldırım gibi aralarından geçmeye çalışırken, dengesini ve görüşünü kaybediyor. Sonunda kendini hüsran havlayışlarına bırakıp, ümitsizce etrafa, bağırıp çağıran, işaret eden, onu harekete geçirmeye çalışan iki ayaklı hayvanlara bakıyor. Ardından eğildiğinde kalkan kısa kuyruğu görüyor ve tekrar işe girişiyor. Ama tavşan birkaç metre uzaklıktaki çalıdan oluşan çite ulaşıyor. Çingene ıslık çalıyor. Köpek uzun adımlarla kuyruğu aşağıda geri dönüyor.

Sonra ödül töreni başlıyor. İhtiyar Bay Luscombe avda öldürülen hayvanların yanında ayakta duruyor, birazcık utanmış, Solomon'u oynamaya alışık değil. Bir sana, bir ona, küçük bir tanesi bir çocuğa, tombul bir çift Babe'e, bir diğeri İhtiyar Sam'e. Altı tanesi de demet toplayan çocuğa.

Bunnarı aşşa dişbudağa götürüver, Danny.

"Danny", tercih ettiği ismiyle Dan, iki elinde de üç çift arka bacak tutan Nemrut,* tarladan aşağı çay sofrasına doğru yürüyor.

Virgül gibi kaşlı Bayan Luscombe ince dallardan yaktığı ateşin yanında elleri kalçasında ayakta durmuş, ona sırıtıyor.

Hepsini sen mi yakaladın, Danny?

Ben iki tane yakaladım. Biri sayılmaz aslında. Tırpanın ağzına takıldı.

Zavallı hayvancağız, diyor halası.

Bayan Luscombe kibar ama sert bir şekilde küçümsüyor.

Senin kalbin taştan mı be canım, *onlar* için hiç mi üzülmezsin?

Halası ise ona anaç bir tavırla gülümsüyor. Bayan Luscombe tavşanları alıp tartıyor, değer biçiyor, butlarını elliyor ve iyi bir çift tavşan seçiyor.

İşte, akşam yemeğin, Danny.

Ah harika. Sahiden mi? Çok teşekkürler Bayan Luscombe. Kesinlikle emin misin, diye sorup halasına. şunu ekler: Sen olmasan biz n'apardık?

Babam nerede? diye soruyor çocuk.

Köy papazı çağırmıştı galiba. Sundurmanın oralarda.

Çocuk başını sallıyor. Yalnızlığını iyileştiren korkunç Oedipus gizi, her erkek evladın geçmek zorunda olduğu kavşağa gelmiş nicedir.

Demetleri bitireceğiz, diyor.

Onların yeniden işe koyuldukları yere yürüyüp gidiyor bir kez daha ama Brueghel'de olduğu gibi artık daha fazla yardım eli var. Çocuklar en uzaktaki demetleri adamların yakınına sürüklemek için birbirleriyle yarışıyorlar, Babe bile son yirmi dakikadır öyle yapmaya başlamış.

Sonra Aşai Rabbani gibi bir ayin yaparcasına dişbudağın altına geri dönüyorlar. Eski pembe beyaz ekose sofra bezi, ekmek, dörtte bir galon büyüklüğündeki bir tasta kaymak, ahududu ve frenk üzümü reçeli çömlekleri, desenli beyaz kupalar, iki çay demliği, üzeri sarı şeritli, siyaha çalan kahverengi, kuru üzüm ve frenk üzümü doldurulmuş kek renginde. Uygun olmayan yöntemlerle buhardan geçirilmiş en iyi kaymak, sapsarı kaymağın kabuğu keyif veren bir beyaza dönmüş. Şimdiye kadar yapılmış hiçbir kaymak bunun emsali olamazdı. Hasat açlığı, güneş, seyreden çocukların oluşturduğu çember, ter kokusu birlikte şimdiye kadar yapılmış hiçbir kaymak bunun emsali olamazdı. Ahır, çayır ve Kızıl Devonlar. Ambrosia, ölüm, tatlı ahududu reçeli.

Onnarı gördün mü, ana? Gördün mü onnarı Bağyan Martin? Hepiciğimiz onları elleyebilirdik di mi Danny?

* Kitabı Mukaddes'te Kûş'un oğlu, büyük bir avcı. (ç.n.)

Daha sonra.

Çocuk, en yüksek kayınların arasında yalnız, demetlerin toplandığı ve şimdi boş kalan tarlanın yukarısındaki kireçli vadide; her ilkbaharda ilk misk kokulu küçük, tuhaf, çabucak solan dört yapraklı moschatel'i* bulmak için gittiği yer burası. Çıkaramadığı nedenlerden dolayı bir gizem daha, bugünkü çiçeği ve simgesi. Güneş tam batıda, onun en sevdiği konumda. Eğik güneş ışıkları vadinin diğer yanında bir meradaki toprakları gözler önüne seriyor, yüzyıllar önce bir zamanlar öküzle saban sürülen yerde paralel dalgalar var. Yakında ziyaret etmek zorunda olduğu yer, çocukça ama gizli çiçeklerinden bir tane de orada var: *Spiranthes spiralis*. Petek kokulu küçük orkide bu aralar oradaki eski merada çiçek açıyor. Bilgilerine sıkıca sarılıyor; kuşların alametlerine, bitkilerin konumlarına, Latince'nin ve folklorun kırık parçalarına çünkü eksikliğini duyduğu başka öyle çok şey var ki. Batıya yönelen güneşte kayın yaprakları yarısaydam. Bir kumru ötüyor, yukarıya yakın bir yerlerde bir sıvacı kuşu ıslık çalıyor.

Çocuk sırtını kayının gövdesine yaslayıp oturuyor, aşağı tarladaki yeşilliğe bakıyor. Geçmiş ve gelecek yok, zamandan arınmış, varoluşa gebe bugünü biriktiriyor. Hasat edilmemiş ama bu toprakta büyümüş biri; İşte, bu yüzden bu kadar çok korkmuştu. Bu ölüm değildi, biçerdöver bıçaklarının ağzındaki ıstırap, çığlık ve kızıl kesik bacaklar... ölmekti, diğer buğdaylar olgunlaşmadan önce ölmekti.

Esrarengiz masum çoktan sürgünde.

Aşağısı kısmen yapraklarla gizlenmiş. Gizlenmiş kuşun görüş açısı...

Cebini yoklayıp ve sustalı bir bıçak çıkarıyorum. İçlerini boşalttığı iki tavşandan kalan pisliği temizlemek için bıçağın ağzını kızıl toprağa batırıveriyorum; uzun ve düz bir yarık, karaciğer, bağırsaklar ve pis koku. Çocuk ayağa kalkıp dönüyor ve kayın ağacına adının baş harflerini kazımaya başlıyor. Ağaç kabuğunda derin yarıklarla canlı gövdenin özlü yeşilliğine ulaşana kadar gri kabuğu soyuyor. Adieu** çocukluğum ve rüyalarım.

Yakın çekim.

D.H.M.

Altında: *21 Ağ. 42.*

*Hanımeline benzeyen; yeşil, sarı çiçekleri olan, güzel kokulu, çok yıllık bitki. (ç.n.)

** Elveda

Oyunlar

"Yaparsın."

"Hayır."

"Ama yapmalısın."

Adam karanlıkta gülümsüyor.

"Jenny, yazıda zorunluluk diye bir şey yoktur."

"O zaman olabilir."

"Uyuman lazım" diyor babalık taslayarak.

Ama adam kımıldamadan duruyor, pencereden dışarı geceye; karanlık odadan dışarı bahçedeki palmiyelerin, ponsetiyelerin ve hintyağı bitkilerinin yukarısına, bahçenin ötesine, şehir merkezine, değersiz taşlarla süslü ışığın sonsuz basitliğine bakıyor. Gözlerini kapayıp, uzunca bir süre kapalı tutuyor.

"Buradaki tüm anıların sonunda seni ele geçiriyorlar."

"Çok sahtekâr bir romantik oldun."

"Levazımat mağazasının köşesinde zil zurna sarhoş otururken henüz görülmediğim için demek istiyorsun."

"Üf Daniel, yapma."

Daniel hiçbir şey söylemiyor. Bir sessizlik. Çakmak alevinin titreşimi. Pencerenin camında Daniel bir anlığına Jenny'nin yüzünü, uzun saçını, kanapenin kehribar renkli gölgelerini görüyor. Kuşağı bağlanmamış, çivit mavisi kimono açılıveriyor. Güzel bir açı; en güzeli çünkü hiçbir objektif, hiçbir şey bunu çekemez. Aynalar. Karanlık oda. Gökyüzü işaretlerinin buz mavisi, elmas ve lal renkli gölcükler oluşmuş camda kızıl noktalar ve isyan işareti bırakıyor.

Jenny mırıldanıyor: "Çök biraz."

Bu korkunç, böyle zamanlarda gelen bir bulantı gibi ama içindeki öldürülmemiş ergenlik, binlerce-kez-görülen manzarayla hâlâ ödüllendiriyor; heyecanlı, kendinden memnun, başarmış duruyor; bildiği, öğrendiği, mantıksal olarak değer verdiği her şeyle alay ediyor.

Daniel dönüp odanın kapısının yanındaki taklit bir Biedermeier masaya doğru yürüyor.

"İstediğin bir şey var mı?"

"Sadece sen. Bir de hiç değilse bir kez derlitoplu olmak."

Daniel viskisine su katıp, tadıyor, biraz daha su katarak; dönüyor.

"Gerçekten seni yatağına yatırsam iyi olacak. Çok geç oldu."

"Tanrı aşkına gelip otursana." Jenny kafasını çevirerek, kanepenin üzerinden Daniel'a bakıp. "Beni rol yapmak zorunda bırakıyorsun" der.

"Affedersin."

"Bütün gün rol yaptım hatırlarsan." Daniel gidip onun yanına oturduktan sonra ileri doğru uzanıp viskisini yudumluyor. "Ne zaman başladı?"

Daniel konuşmayı iki kategoriye ayırıyor: konuştuğun zaman ve konuştuğunu dinlediğin zaman. Son zamanlarda ikincisi daha çok yaşanıyor. Narsizm, kişi biricikliğine inanamayacak kadar yaşlandığında, kendi karmaşıklığına âşık olduğunda, sanki yalan katmanları saf yanılsamanın ya da başarısızlık safsatalarının, başarının pis kokusunun yerini alabilecekmiş gibi hissettirir.

"Bugün öğleden sonra sen yazdıklarını gözden geçirirken dışarı çıkıp etrafta dolaştım. Bütün o boş sahneler. Yalnızca zamanın boşa harcandığı duygusu. Çaba öyle bir şey."

"Ve beni beklemek zorunda kalmak."

"Bu senin hatan değildi."

"Öyle miydi acaba?" Daniel başını sağa sola sallıyor. "Yıldız ve aygır."

"Bu da tam eski dialekt. Söylence."

"Ama hâlâ buna inanıyorlar."

"İnsan karşılık olarak yerlilere bir şeyler vermeli, Jenny."

Jenny bir kolunu kanepenin arkasına atmış oturuyor, profilden Daniel'ın yüzünü inceliyor.

"Aşağılık herifte nefret ettiğim şey bu. Çok serinkanlı olduğunu sanıyor. Bu sene öyle, bebeğim. Seni her gördüğünde bana bu bakışlardan fırlatıyor. Şu uzun zaman öncesine ait kısa bakışlar. Bir gün ona, gözlerine neden prezervatif taktığını soracağım."

"Bu olayları daha da kötüleştirir."

Jenny ayağa kalkıp cama doğru giderek, telefonun yanındaki çanak tabakta sigarasını söndürüyor –evet, rol yapıyor – sonra Daniel'in yaptığı gibi dışarı, rezil kentin sahte gecesine dikiyor gözlerini.

"Bu tüyler ürpertici şehirle ilgili hiç anlayamayacağım bir şey var: Doğallığı tamamen yasaklamayı nasıl başardıkları." Jenny dönüp yerine geri geliyor, oturan Daniel'e yukarıdan bakarak kollarını kavuşturmuş halde ayakta duruyor. "Yani doğallıktan niye hepsi bu kadar çok korkuyor? Neden bizim İngilizce'mizin kendi jargonu olduğunu kabul edemiyorlar? Ah Dan." Jenny oturup Daniel'ın kolunu kendine doluyor; Daniel'ın elini kaldırıp öpüyor, sonra eli çıplak göğsüne doğru kaydırıp orada tutuyor. "Pekâlâ. Yani her yeri dolaştın. Bu sebebini açıklamıyor... Hadi."

Daniel odadaki karşı duvara bakıyor.

"Sanırım bu gerçeklikle ilgiliydi. Gerçeği ele geçireceğim derken yaşanan başarısızlıklar. Şu sahneler: Ekranlar hâlâ yerli yerinde duruyor. Artık kimsenin anımsamadığı filmler. Nasıl kralın bütün oyunları ve kralın bütün senaryoları ve şu anda hiçbir şey senin parçalarını bir araya getiremez.*

"Gözlerimden akan yaşlara ne zaman dokunacağını söyle."

Daniel soluduğu havayı burnundan seslice verip Jenny'nin çıplak göğsünü hafifçe sıkıyor, sonra kolunu çekiyor.

"Beni haklı çıkarıyor."

"Eee birisi balık tutuyor."

"Oltası da en küçüklerden biri değil."

"Sen bile hiç... Hem bunu biliyorsun."

"Sadece yerel ölçekte."

"Saçma."

"Canım, sen ne zaman..."

---

* Bir çocuk şiirine benzetme yapılıyor. Kralın bütün atları ve bütün adamları / Kırık bir yumurtanın parçalarını bir araya getirmedi. (ç.n.)

"Aman Tanrı'm, gene başlıyoruz."

Daniel bir an susuyor. "Ben senin yaşındayken yalnız ileriye bakardım. Sen ise..."

"Öyleyse gözlerini muayene ettirmen lazım."

"Hiç de değil. Payandayla desteklenmiş kırık parçaların ne kadar değerli olduklarını bilmek istiyorsan harabeye sor."

" 'Öyleyse neden sana uyacakmışım ki? Hieronymo yine çıldırdı.'" Jenny uzağa oturuyor ve karanlıkta Daniel'a sırıtıp, bir parmağını onu azarlarcasına kaldırıyor. "Bir sonraki satırı unuttun, değil mi? Aktrislerin karşısında edebiyat parçalamasan iyi olur. Umacı olabiliriz ama biz her zaman senden iyisini yaparız."

"Sahne bakışı. Gerçekçi bir bakış değil."

Jenny yere bakıyor. "Öyle iğrenç bir oyuncu seçicisin ki."

"Tersyüz edilmiş kibir. Geçmişe, sonsuz oeuvre'uma* bakıyorum."

"Yaşa. Yani biz Shakespeare değiliz."

Daniel, "Sanırım gitsem iyi olacak" diye mırıldanıyor.

Ama Jenny onu yerine geri oturtup, bir kez daha Daniel'ın bir kolunu kendine doluyor ve yüzünü omzuna yaslıyor.

"Şımarıyorum."

"Makul düzeyde."

Jenny gömleğinin arasından Daniel, öpüyor, sonra alnını Daniel'ın bedenine bastırıyor. "Bir yerlerinin harap olduğunu biliyorum. Yalnızca bunları daha da kötüleştiriyormuşum gibi hissetmekten nefret ediyorum."

Daniel, Jenny'yi biraz daha sıkı sarıyor. "Sen anlamı olan çok az kırık parçadan birisin."

"Keşke ben..."

"Bunların hepsini hallettik."

Jenny, Daniel'in elini tutuyor. "Bana bugün öğleden sonra bahset. Gerçekten ne olduğundan."

"Eski *Camelot* setindeydim. Birden üzerime geldi. Onunla ne kadar da iyi uyum sağlamıştım. Söylencelerin ihaneti. Bulunmak zorunda olduğum yerden büsbütün sürgüne gönderilmişim gibi." "Oldu" diye ekledi Daniel.

"O nedir peki?"

"Güzel soru."

"Anlatmayı dene."

"Ortamın yanıltmasıyla ilgili bir şey."

"Yani?"

---

* Fr. Eser. (ç.n.)

"Bunu tarif etmeyi ümit edebilsem bile bu, sahnelemenin veya filme çekmenin ötesinde bir şey olur. Onlar sadece asıl şeye yine ihanet ediyorlar."

" 'O' " nedir?

"Tanrı bilir Jenny. Benim gerçek geçmişim. Tüm bunlar iğrenç bir şekilde tekbencilik."

"Bir keresinde beni bütün sanatların da öyle olduğuna ikna etmiştin."

Daniel, karşı duvara gözlerini dikmiş bekliyor.

"Yetişkin hayatımın çoğunu en az olası sözcüklerin nasıl kullanılacağını, senaryoları nasıl canlandırıp güçlendireceğimi öğrenerek geçirdim. Anlatmak istediğimi nasıl satır aralarına tıkıştıracağımı, diğer insanları nasıl yaratacağımı. Sürekli başka insanları." Daniel tekrar duraklıyor. "Sanki başka biri yerime geçmiş gibi. Yıllar önce..."

"Ne tür bir başkası?"

"Gammazın biri gibi."

"Saçma ama devam et."

Daniel, Jenny'nin başının yan tarafındaki saçları okşuyor. "Bu öyle hoş bir seçenek ki. Sen kaleme alıyorsun, iç mekân, kamera ortadan çekiyor, kız ve adam kanapenin üzerinde, gece. Derken sen çıkıp gidiyorsun. Bırak bir başkası Jenny ve Dan olsun. Bir başkası onlara ne yapacaklarını söylesin. Onların fotoğrafını çek. Kendini asla gerçekten tehlikeye atma. Başka hiç kimse olmasın. Sadece sen ol." Daniel, Jenny'nin saçlarını okşamayı bırakıp başına hafifçe vuruyor.

"Hepsi bu kadar, Jenny. Ben gerçekten yeni bir kariyere başlamak istemiyorum. Bu, senaryo yazmaktan bıktım demenin bir yolu."

"Hollywood'tan da, benden de bıktın."

"Senden bıkmadım."

"Ama eve dönebilmeyi isterdin."

"Gerçek anlamda değil. Mecazi olarak."

"O halde başladığımız yere geri döndük. Anılar."

"Kendimi bu listeye eklemeden kâğıt üzerinde yeterince karakter uydurdum" diye ekledi Daniel. "Ne de olsa onur kırıcı. Gerçeği dürüst bir şekilde veremedim."

"Öyleyse bir roman yaz." Daniel burnunu çekiyor: "Olmaz mı?"

"Nereden başlayacağımı bilemiyorum."

"Buradan."

"Geri zekâlı."

Jenny Daniel'ı dikkatle izleyerek ötede dizüstü çöküyor.

"Ciddiyim."

Daniel gülümsüyor. "Harold Robbins'in Arazisi'nde andropuzun kudurmuşlukları ve çıplak bir film yıldızından mı?"

Jenny kimonosunun önünü kapatıyor. "Bu söylediğin ikimizle ilgili çok pis bir şey."

"Sekse doyan ve kendi Aristoteles'ini hatırlamaya çalışan adamın anahatlarını çizdiği kuramı. "

"Ben film yıldızı değilim. Ben senin Jenny'nim."

"Fazlasıyla hoş görülü olan Jenny."

"Paran var, zaman ayırabilirsin."

"Vicdanımda çok fazla ölü balık var."

"Ne demek o?"

"Yaşayan bir balık yaratmak için lanet olası şeylerden bir sürü ayıkladım."

"Öyleyse tuzakları biliyorsun. Kaybedeceğin şeyin ne olduğunu anlamıyorum."

"Sonucumu"

"Sonucun ne?"

"Ayakkabı tamircilerinin sımsıkı yapıştırmaları gereken şey."

Jenny suskun, dikkatle bakıyor.

"Bütün bunların yeni senaryo ile ilgisi var mı?"

Daniel başını iki yana sallıyor. "Beni çok bunaltıyor ama uyurken senaryo yazabilirim. Bilgisayar gibi." Daniel ayağa kalkıp tekrar pencerenin önüne gidiyor. Jenny kanepede kıvrılıp Daniel'ın sırtını seyrediyor. Bir süre sonra Daniel daha alçak bir sesle söze devam ediyor. "Kaçıp gidersen Jenny, geri dönüş yolunu bulamazsın. Kastettiğim şey sadece bu. Çabalamak... Bu boş bir hayal sadece. Sürünerek tekrar ana rahmine dönmeye çabalamak. Zamanı geriye sarmak." Daniel dönüyor ve Jenny'ye doğru gülümsüyor. "Gece yarısı zırvalaması."

"Öyle bozguncusun ki. Tek yapman gereken, az önce konuştuklarımızı yazıya dökmek."

"O sonuncu bölüm. Ne hale geldiğim."

Jenny yere bakıyor, kısa bir duraklama, tiyatro jargonunda "kısa bir zaman dilimi".

"Geçen gün Bill senin hakkında neden yönetmenlik yapmadığınla ilgili dırdır edip durdu."

"Ee?"

"Ona bana söylediklerini söyledim."

"O ne dedi peki?"

"Çok zekice bir şey söyledi. Mükemmelliyetçilik ile korkmanın çoğu kez aynı şey olduğunu."

"Bu onun kendi tasarrufu."

"Bunu söylemeye hakkı yok mu?"

Daniel, karanlıkta Jenny'nin suçlayıcı yüzüne karşı gülümsüyor. "Bana ödlek diyerek bir yere varamazsınız."

Jenny bir an durduktan sonra ayağa kalkıp Daniel'a doğru yürüyor ve Daniel'ı dudaklarından çabucak öpüyor. Onu geri doğru itince Daniel da manzara seyredilen geniş pencerenin yanındaki koltuğa oturmak zorunda kalıyor. Jenny halının üzerine diz çöküp kollarını Daniel'ın dizlerine dayıyor. İçeriye kentin gökyüzünden zayıf bir ışık sızıyor.

"Pozitif düşünce."

"Evet, Jenny."

"Benim İskoç büyük büyükannemin önsezileri güçlüydü."

"Söylemiştin."

"Bu romanın ilk bölümü."

"Peki, sonraki?"

"Bir şey olacak. Bir pencerenin açılması gibi. Yo, bir kapının. Duvardaki bir kapı gibi." Jenny dizleri üzerinde doğrularak, kollarını göğsünün üzerinde kavuşturmuş halde dudaklarını kemiriyor, falcılık oynuyor.

"Peki sonrasında?"

"Senin hikâyen. Senin gerçek geçmişin."

Daniel'ın yüzünde yorgun bir sırıtış var. "Ne zaman?"

"Kendi yoluna gitmeden ve bizim yollarımız ayrılmadan önce." Daniel'ın sırıtışı donuyor. "Konuşmayı yeni baştan alabilir misin? Çok önemli bir konuşma. Bu yüzden hatırlaman gerekli."

"Bu konuyu açmak istemiyorum çünkü sana âşığım. Bunun farkında mısın?"

"Soruma cevap ver."

"Vermesem daha iyi."

"Öyleyse senin için bir kısmını yazmaya çalışacağım. Yarın. Çekim aralarında. Sadece ana fikri."

"Peki ya sorum?"

"Ya da en azından bir versiyonunu."

Bunun üzerine birbirlerine bakıyorlar. Sonunda Daniel sessizce "Tanrım, senin neslinden nasıl da nefret ediyorum" diyor.

Jenny de başını kaldırıp Daniel'a methedilmiş bir çocuk gibi gülümsüyor, öylesine duygulanıyor ki sonunda başını eğiyor. Daniel ileri doğru uzanıp Jenny'nin saçlarını karıştırıyor, sonra ayağa kaldırmaya çalışıyor. Ama Jenny onu durduruyor.

"Dur biraz. Henüz seninle işim bitmedi."

"Bu çılgınca. Uykunu alman lazım."

Jenny arkasındaki telefon sehpasına dönüp, oraya diz çöküyor. Lambayı yakıp, Los Angeles telefon rehberini halının üzerine çekiyor, bir an

rehberin kapağına baktıktan, sonra Daniel'a tekrar tahmin yürüten kısa birbakış fırlatıyor. Daniel her an gitmeye hazır halde öne doğru tüneyerek oturuyor.

"Jenny!"

Jenny tekrar yerdeki rehbere bakıyor. "Mütezevi bir şey. Aldatıcı." Sonra rehberi açıyor, küçük puntoları okumak için çömeliyor. "Aman Tanrım, hiç İngiliz adı yok."

"Bana ne yaptığını söylesene."

Ancak Jenny hiçbir şey söylemiyor. Birden arka sayfalara dönüyor, sayfaları çabucak çevirip, duruyor, boynunu uzatıyor. Bir şey buluyor, arkasına dönüp Daniel'a sırıtıyor.

"Evreka. Wolfe."

"Wolf mu?"

"Sadece Wolf. Sonunda e var." Jenny isim listesinde parmağını kaydırmaya devam ediyor. "İşte. S. Bundan daha kaypağını bulamazsın. Altadena Caddesi, her neredeyse."

"Pasadena'nın arkasında. Peki, eğer sen..."

"Kapa çeneni. Stanley J. Bunun yararı olmaz." Jenny rehberi kapatıyor, şüpheli bir atı inceleyen bir at satıcısı gibi Daniel'ı inceliyor, sonra birden işaret ediyor. "Simon." Kollarını kavuşturuyor. "Sen de çok sade olduğun için J'yi atabilirsin."

Daniel yerdeki halıya bakıyor. "Ne zamandan beri kıçına şaplak yemedin sen?"

"Ama bir romanda kendi adını kullanamazsın. Ne de olsa bu çok muhafazakârca. Daniel Martin adında bir karakterin kim peşine düşer ki?"

Geçmişe göndermeler yapma alışkanlıklarıyla konuşmaları daldan dala atladığı için Daniel kibarca, "Aslında ben bazen tercih ederim" diyor.

Jenny kollarını kucağında kavuşturup, artık çekingen masumu oynuyor. "Jenny sadece romanın kendisine ithaf edileceğine emin olmaya çalışıyor."

Daniel ayağa kalkıyor. "Eğer Jenny hemen yatmazsa gerçekten hak ettiği şeyi elde edecek. Göz altlarında torbalarla sete gittiğin için feci bir azar işiteceksin."

Jenny'nin tam arkasındaki sehpanın üzerindeki telefon ikisini de irkilterek tiz bir sesle çalıyor. Jenny sırıtıyor, hâlâ diz çökmüş halde, keyifleniyor.

"Bay Wolfe ile ben mi görüşeyim, yoksa sen mi konuşursun?"

Daniel gitmek üzere arkasını dönüyor. "Boşversem daha iyi. Çılgınca zaten."

Ama Jenny onun adını söylüyor, şaka yapmıyor. Daniel'ın derken sesinde hafif bir korku belirtisi var. Daniel duruyor, başını biraz çevirmiş ayakta dikiliyor, Jenny dönüp fildişi rengi telefonun ahizesini kaldırırken onun çivit mavisi sırtına bakıyor. Daniel bekliyor, sonra Jenny'nin kamuoyu önünde konuşurken kullandığı sakin bir sesle "Evet, burada. Telefona çağırayım" dediğini duyuyor. Jenny telefonu Daniel'a uzatıyor, yine dudaklarını kemiriyor.

"Uluslararası. İngiltere'den. Aktarmalı arama."

"Kim arıyor?"

"Operatör söylemedi."

Daniel bir nefes alıp şu anda Jenny'nin ayakta durduğu yere doğru yürüyor ve ahizeyi Jenny'nin elinden neredeyse çekerek alıyor. Jenny pencerenin önüne dönüyor. Daniel adını teyit ediyor ve hattan ayrılmaması söyleniyor. Daniel profilden onun yüzünü süzüyor. Jenny elleriyle saçlarını yataktan yeni kalkmış gibi savurarak açıyor. Daniel'ın onu izlediğini biliyor. Dudaklarındaki gülümsemeyi bastıramıyor.

"Heyecanlanmama ne gerek var. Yüzde doksan dokuz Fleet Caddesi'nden gerzek bir lafazandır."

"Ya da benim İskoç büyük büyükannemdir."

Jenny katlanılmaz bir şekilde İngiliz olan Los Angeles'ın gece yarısı sonsuzluğunu dikkatle izleyerek oyalanıyor. Daniel uzanıp Jenny'nin kolunu yakalayıp, haşin bir şekilde onu kendine doğru çekiyor ve öfkeyle onu öpmeye çalışıyor ama Jenny gülmesini bastıramıyor.

Daniel'ın kulağında uzaklar.

Derken bir ses ve bir kurgudaki gibi inanılmaz bir şekilde duvardaki kapı açılır.

Sazlıklardaki Kadın

Rüzgâr söğütlerin uyuşuk dallarını etrafa savurup ilerisindeki suyu dalgalandırıyor. Batı yönünde uzanan ormanlık tepeler ve aralara giren çayırlar yaz bulutlarının gölgeleriyle lekelenmiş. Cherwell'in uzak kıyısında üniversitede lisans öğrencisi genç bir adam akıntıya karşı bir sandalda kürek çekiyor. Pruvada yüzü ona dönük arkasına yaslanmış güneş gözlüğü takan bir kız var. Sağ elinin parmaklarını suyun üzerinde gezdiriyor. Genç adam yirmi üç yaşında ve İngilizce eğitimi görüyor; kız ondan iki yaş küçük olan kız ise Fransızca eğitimi alıyor. Adam ordunun levazım fazlası kot pantolonlarından giymiş ve üzerinde lacivert polo yaka kazak; kızda ise beyaz ve kırmızı renklere ağırlık verilerek işlenmiş, beli dar, koyu yeşil köylü etekliği; beyaz bir bluz ve kırmızı şal desenli eşarp var. Çıplak ayaklarının yanında hasır bir sepet, sandaletler ve yayılmış kitaplar duruyor.

Genç adam değişiyordu, bugün bile kısa saçı dışında her şeyi değişiyordu. Ama kızın bol ve sade diz altı boyunda etekliğinin, kısa kollu bluzunun kabarıklıklarının da modası geçecekti. Renkler çok canlı, mavi çorapların suçunu örtmeye çok hevesli ve biraz rahatsız edici çünkü böylesi bir bahaneye gerek yok. Kız, dönemin öğrencileri arasında kullanılan klişeyle gelinlik çağına gelmişşti. Hem cinsel cazibesi hem de bir farkı; bir tür sıcak bir zarafeti var ve bunun neredeyse kayıtsızlıkla bilincinde. Kendinden küçük kız kardeşi çok daha iyi giyiniyor, pejmürde eski bir köylü etekliğiyle insan içine çıktığını göremezsiniz. Oysa sandaldaki kız, belki nişanlı olduğundan (o sırada kürek çeken sandalcıyla değil), belki durumunu, itibarını bildiği için tuhaf savrukluğun, gösterişçiliğin ve şefkatin güvenli bir şekilde uzağında durduğundan. Yalnız, geçen kış file çorap, uzun kumral bir peruk ve bir öğrenci cüppesiyle bir ETC revü skecinde alkış tufanı koparmıştı. *Rita Klasikleri Okusa*... Soyadı Haywort olan Rita. *Aspasia** ve *heteirai*** ya da doruğa ulaştıran şarkı (genç kürekçinin bestelediği) ile ilgili zekice şakalar yapılmamıştı: *Süslü sabahlığımı giydiğimde ziyafetler daha sıcaktı* ama mimesisia*** çekiciliği kesin ve gözle görülür.

Kızın çok belirgin kaşları, bazen ışıkta siyaha çalan saçlarını tamamlayan çok duru, koyu kahverengi gözleri; klasik bir burnu, uykuda bile geniş ve şu anda suyun içindeki parmaklarını izlerken bile sürekli bir saat önce kendisine anlatılan komik bir şeyi hatırlıyormuş gibi sürekli hafifçe gülümseyen ağzı var. O ve kız kardeşinin erkek lisans öğrencileri arasında dolaşan bir lakabı var. İkiz olmamalarına rağmen İlahi İkizler diye tanınıyorlar ama bir yıl boyunca hem sınıfta hem de derslerinde ve pek çok şeyde birbirlerinden ayrıydılar. İlk yıla oranla iki ve üçüncü sınıflarda bazen daha benzer şekilde giyiniyorlardı, bu yüzden aralarında hatalı bir paralellik kurulmuştu. Artık farkları ortaya çıktı ve kendileri olmaya karar verdiler.

Bir yıl arayla Oxford'a girdiler. Yurtdışında çok fazla yaşamışlardı çünkü babaları büyükelçiydi. Savaşın başladığı yıl babaları öldü, anneleri ise bu sefer Amerikalı başka bir diplomatla bir yıl sonra tekrar evlendi. İki kız savaş yıllarını Birleşik Devletler'de geçirdiler açıksözlülük sonradan yok olan Amerikan aksanının ekmek karneleri ve siren uğultuları arasında büyümüş akran İngiliz kız öğrencilerin mahrum oldukları belli bir özgürlük gibi hâlâ o kültürden izler taşıyorlar. Aynı zamanda bu konuda gösteriş yapmasalar da varlıklıydılar. İngiliz ebeveynleri yoksul

* The Maid's Tragedy'deki talihsiz kadın kahraman. (ç.n.)
** Eski Yunan'da entellektüel ve retorik ustası fahişe. (ç.n.)
*** Taklit. (y.h.n.)

değildi ama Amerikalı üvey babaları, üvey babalarının önceki evliliğinden de çocukları vardı ve dediklerine göre hiç de yoksul değildi. Pek çok konuda ayrıcalıklıydılar. Zeki olmaları ve hepsinden önemlisi bir de üstüne üstlük güzel olmaları neredeyse adaletsizlik gibi görünüyordu. İkisinin de üniversitede samimi oldukları kız arkadaşları yoktu.

Kız, başını kaldırıp kürek çeken genç adama bakıyor.

"Teklifim hâlâ geçerli."

"Hoşuma gidiyor. Gerçekten. İdman yapmam lazım. Son üç gündür manyaklar gibi konuları gözden geçiriyordum." Çocuk küreği ileri geri oynatıp, nehrin dibindeki sessiz gürültüyü hissedene kadar ileriye doğru saplıyor, sandalın ileri doğru hareketi küreğe dikey gelene kadar bekliyor, küreği dibe batırıyor ve yavaşça gezinen küreği bir dümen gibi kullanarak rotasında ufak ayarlamalar yapıyor. Kıza doğru yüzünü buruşturuyor.

"Ben kürek çekeceğim. İliklerime kadar hissediyorum."

"Demek öyle diyorsun. İddiaya girerim sen birinci olursun."

"Bunu Anthony'ye bırakıyorum."

"Anthony'nin Roma ve Yunan tarihi dersiyle ilgili endişeleri var. En fazla A eksi alabileceğini düşünüyor." Kız profesör gibi gözlüğünü aşağı indiriyor. Çocuklar umutsuz halde. "Thucydides konusunda hassasım."

Genç adam sırıtıyor. Kız dönüp nehrin ilerisini izliyor. Bir sandal, içinde ikinci sınıf öğrencisi biri kız, üçü erkek dört öğrenciyle akıntı aşağı geliyor. Akıntıya karşı giden sandaldaki çifte bakıyorlar. Genç adamlardan biri dönüp kıza bir şeyler söylüyor; ve dördü birden tekrar bakıyor. Yanlarından geçen öğrenciler boş, kayıtsız ve sofistike olmaya özenmiş halde bir kez daha yerel şöhretlere, son sınıftaki Zuleikalara ve prenslere göz atıyorlar. Hayran olunanların ise yorum yapmamasına alışıklar.

Birkaç yüz metre sonra genç adam küreği daha uzun süre sürüklenmeye bırakıp elinin tersiyle alnını siliyor.

"Baksana, Jane, korkunç derecede bitkin düştüm. Acıktım da. Victoria'ya varacağımızı sanmıyorum."

Kız dikkatlice doğruluyor.

"Pekâlâ sandalı buraya bağlayalım. Benim için fark etmez."

"Tam önümüzde bir koy var. Biraz o tarafa doğru gidebiliriz. Rüzgârı keser."

"Olur."

Biraz sonra koyun kıyısına varıyorlar, eski bir atık su kanalı nehrin doğusuna doğru dik açı yaparak iki sıra söğütle çevrilmiş meranın arasından akıyor. Patika nehrin karşı kıyısında. Koyun ağzında üzerinde

silinmeye yüz tutmuş halde "Özel mülk. Kurallar gereğince girmek yasaktır" yazan eski bir tabela var. Ama koya başlarını uzattıklarında orada başka bir sandalın demir atmış olduğunu fark ediyorlar. İki lisans öğrencisi sandalın uçlarına sere serpe uzanmış, kitap okuyorlar, aralarında açık bir şişe şampanya. Ucunda altın sarısı folyo sarılı başka bir şişe sandalın kıç tarafına yakın bir yerden soğuması için iple bağlanarak yeşil suya bırakılmış. İkisinden daha uzun boylu, karmakarışık sarı saçları ve hafifçe kızarmış yüzü olan öğrenci başını kaldırıp davetsiz misafirlere göz atıyor. Tuhaf boş, dumanlı gri yeşil gözleri var.

"Aman Tanrım. Jane canım. Daniel. Arkadaşları insana hiçbir yerde huzur vermeyecek mi?"

Daniel sandalı yavaşlatıp elinde ders kitabı tutan sarı kafalıya sırıtıyor.

"Seni lanet olası yalancı Andrew. Ders çalışıyorsun."

"Şey, yok aslında, arkadaşım. Moruk müdür. Geçemeyeceğime dair benimle bahse girdi."

Jane sırıtıyor. "Ne kadar mide bulandırıcı. Seni zavallı şey."

"Çok ilginç konular aslında bazıları. Öyle değil mi Mark?" Daha büyük olan diğer öğrenci kabul etmeyerek homurdanıyor. "Baksanıza, birer içki için."

Jane tekrar gülümsüyor. "Biz senin gibi değiliz, gerçekten işbaşı yapmamız lazım."

"İkiniz de ne iğrenç avam insanlarsınız."

Sırıtıyorlar. Daniel el sallayıp kürek çekmeye devam ediyor. Birkaç metre sonra Jane dudaklarını kemiriyor.

"Artık Oxford'un her yerinde ikimizin arasında bir ilişki olduğu yayılacak."

"İddiaya varım yayılmayacak. Bullingdon'un her yerinde onu ineklerken gördüğümüzü söylememizden korkacak."

"Sefil Andrew."

"Zengin Andrew."

"O küçük kafasından gerçekten neler geçtiğini hep merak ediyorum."

"Göründüğü kadar aptal değil."

"Son derce kusursuz bir taklit mi?"

Daniel, sandalı sinsice el uzatan yüzen su zambaklarıyla, çiçek açan bataklık maydanozu yapraklarının içinden geçirirken gülüyor. Rüzgâr, kıyıdaki bir akasyanın beyaz taçyapraklarını sallayarak su sıçratıyor. Kız bir tutam bataklık maydanozunu tutup yukarı kaldırdığında su damlaları art arda sandalın yanına düşüyor. Sonra kız tutamı bırakıyor.

"Burası olmaz mı?"

"Biraz daha yukarıda bir tür gölcük var. Yani geçen yıl vardı. Nell ile buraya gelirdik." Kız güneş gözlüğünün üzerinden Daniel'ı inceliyor. Daniel omuz silkip gülümsüyor. "Sessiz bir açık hava gezintisi için sadece."

"İkiniz de ne iğrenç pastoralsiniz."

Daniel zorla gülümsüyor. Bir balıkçıl önlerindeki sazlıkların içinde şakıyor. Daniel sandalı köşeden yansıyan ilk görüntüye çeviriveriyor. Ötede, çok daha sık bir sazlık perdesi ve suya doğru uzanan hasır sazlar var.

"Lanet olsun. Çok uzamışlar. Sandalı bir kere hızla çarpacağım."

Daniel küreği batırarak sandalı bütün gücüyle engel olan bitki saplarının arasından çıkarıp en fazla suyun olduğu yere doğru itiyor. Kız ilk yeşil engele çarptıklarında biraz bağırıp, başını eğerek korumaya çalışarak ellerinin arasına alıyor. Düz pruva üç metre kadar içeri sokulup, sonra yumuşak bir engele çarpıyor, hafifçe yukarı kalkıp duruyor.

"Kahretsin."

Jane dönüp bordanın üzerinden ileri doğru bakıyor. Daniel küreği çamurdan çıkarmaya çalışırken kızın başı hızla dönüyor, ağzı açık, inanamaz halde ve dehşete düşmüş.

"Daniel!"

Kız elleriyle yüzünü kapatıyor.

"Jane?"

"Geri dön, geri dön."

"Ne var?"

Jane sandalın uzak ucuna doğru kıvrılıyor, eli ağzıyla burnunun üzerinde.

"Ayy, kokusunu alabiliyorum. Lütfen geri dön."

Ama Daniel küreği bırakıyor, tahta oturağın üzerinden ileri doğru adım atıyor, kızın yanından boynunu uzattığında onu görüyor.

Su yüzeyinin hemen altında, sandalın burnu yüzünden aşağı batmış, grimsi beyaz çıplak bir insan eti. Sırtla başın olduğu yerdeki sazlıkların arasında bir açıklık var. Bacakların alt kısımı suyun içinde, sandalın altında olduğu için görünmüyor.

"Vay canına."

"Sanırım kusacağım."

Daniel telaşla dönüp, kadının başını ileri doğru dizlerine kadar indirmeye zorluyor. Sonra sandalın kıç tarafına doğru tırmanarak, telaşla küreği çamurdan çekerken, neredeyse devrilmek üzere ama kendine gelip, geriye doğru kürek çekmeye başlıyor. Sandal duraksıyor, sonra sazlıklar-

dan kurtularak geriye doğru kayıyor. Daniel korkunç, anlaşılması zor şeklin bata çıka su yüzeyine yükseldiğini görüyor.

"Jane, iyi misin?"

Jane eğik başını hafifçe sallıyor. Daniel manevra yaparak sandalı beceriksizce köşeden döndürüyor, sonra sandalı ilk sazlık kümesinin köşesinden zorla sürükleyip tekrar nehre doğru, oradan da kıyı boyunca küreği güvenli bir şekilde suya batırarak uzaklaştırıyor. Kızın yanına diz çöküyor.

"İyi misin?"

Jane başını sallayıp, sonra yavaşça Daniel'dan tarafa kaldırarak, tuhaf bir hareketle güneş gözlüklerini çıkarıp ona bakıyor.

"Ah, Dan."

"Ne kadar korkunç."

"O..."

"Biliyorum."

Bir an ölümün parçaladığı kavrayışsızlıklarına, paramparça olan sabahki dünyalarına bakıyorlar. Daniel, Jane'in ellerini sıkıca bastırıyor, sonra dönüp koyun girişine doğru bakıyor. "Andrew'a söylesem iyi olacak."

"Evet, tabii. Ben iyiyim şimdi."

Daniel bir süre daha endişeli bir şekilde Jane'e baktıktan, sonra ayağa kalkıp kıyıya atlıyor. Nehir boyunca uzun otların içinden koşuyor, bir daha arkasına bakıyor. Kız, sanki görüntüyü kapatsın diye karnına çektiği dizlerinin üstüne başını eğmiş halde oturuyor.

"Andrew! Andrew!"

Söğüt yapraklarının içinde ikisinin yüzü gözüküyor, Daniel yukarılarındaki kıyıda ayakta durup bağırıyor.

"Az önce suda bir ceset bulduk."

"Ne?"

"Ceset. Ölü. Sanırım kadın cesedi. Sazlıklarda."

"Aman Tanrım."

Diğerlerinden birkaç yaş büyük, bronz tenli, bıyıklı, duru gri gözlü, her yerde gizli dostları olan Andrew Randall ile gizli dostluğu yalnızca Daniel tarafından bilinen, adı Mark olan öğrenci ayağa kalkıp nehrin kıyısına çıkıyor.

"Emin misin?"

"Kesinlikle. Önümüze çıktı. Çarptık."

Andrew yanlarına geliyor. "Jane nerede?"

"Orada kaldı. Durumu iyi. Sadece şok geçirdi."

"Gidip baksak iyi olacak" diyor Mark.

"Bekle arkadaşım." Andrew sürünerek sandala geri dönüyor, bir montun ceplerini altüst ederek arıyor ve gümüş deriden yapılmış bir matarayla ortaya çıkıyor. Üçlü, uzun adımla çabucak kıyı boyundan geri dönüyor. Jane başını kaldırıyor. Andrew, Jane'in yanına inip, mataranın tapasını açıyor.

"Şundan bir yudum iç Jane."

"Geçti artık."

"Emir böyle. Bir yudum içmece."

Jane mataradan, bir yudum içiyor, bir an nefesi kesiliyor. Mark, Daniel'a göz atıyor.

"Bana cesedin nerede olduğunu göstersen iyi olacak."

"Çok korkunç bir görüntü."

Gri gözler tereddütsüz. "Ben Anzio'da karaya çıkarma yaptım oğlum. Sen hiç boğularak öldükten sonra uzun süre suda kalan bir koyun gördün mü peki?"

"Tanrı aşkına, tam da bunun üzerine..."

"Evet, tamam hadi bakalım."

Daniel durakladıktan sonra sazlıkların suya düştüğü yere doğru kıyıdan Mark'ı takip ediyor.

"Şuralarda." Eliyle işaret ediyor: "Ortalarda."

Mark ayakkabılarını ayaklarının yardımıyla çıkarıp aşağı, sazlıkların içine sürünüyor, sazlıkları ayırıyor sonra temkinli bir şekilde ileri doğru adım atıyor. Bacağı suya batıyor. Etrafını ayağıyla yoklayarak basacak yer arıyor. Daniel etrafına bakınıyor. Jane o anda uzun çimenlerin içinde ayakta durarak, kırk metre uzaktan onları seyrediyor. Andrew, Daniel'a doğru yürüyor, matarayı ona uzatıyor. Daniel başını sallayarak içmek istemediğini belirtiyor. Mark'ın dizlerinin üzerine kadar suya battığı için arkasında kalan sazlıklar kapanıp, onu kısmen gizliyorlar. Daniel kıyıdaki bir tutam eflatun çördük otuna bakıyor. Mürekkep lekeli kanatlarıyla parlak renkli iki dişi yusufçuk, çiçeklerin üzerinde kanat çırpıyor, sonra uzaklaşıyorlar. Koyun biraz daha yukarısında bir yerlerde bir orman tavuğu gıdaklıyor. Şu anda Daniel'ın gördüğü tek şey arkasında açtığı girişi kapatan yeşil, sık bitki saplarının arasından Mark'ın mavi gömleğinin ara ara yansıması, hışırtılar, şakırtılar ve şıpırtılar.

Andrew, Daniel'ın arkasında "Onun bir fahişe olduğuna seninle bir beşliğe bahse girerim. Yine efendi Amerikalı müttefiklerimizin işi" diye mırıldanıyor. Sonra "Mark!" diyor.

"Roger. Onu ben buldum."

Ama Mark başka bir şey demiyor. Orada, sazlıkların arasında esrarengiz bir zaman geçiriyor gibi görünüyor. Sessiz saklı ara sıra bir saz

başı yanlara doğru eğiliyor. Sonunda Mark ağır ağır geri dönüp, güçlükle yukarı otlara tırmanıyor, kasıklarına kadar ıslanmış, ayakları kara çamura batmış, pis suyun kokusu ve havada daha tatlı bir şeyin iğrenç kokusu. Mark öbür ikisine karşı yüzünü buruşturuyor, Jane'in bulunduğu yere doğru arkasını dönüp göz atıyor, alçak sesle konuşuyor.

"Kadın öleli epey zaman olmuş. Boynunda çorap var. Saçları kurtçuklarla dolu." Aşağı eğilip bir avuç dolusu çimen koparıyor ve çamurun en pis kısmını siliyor. "Yukarı Victoria'ya polisi getirmek için çıksak iyi olacak."

"Yahu, bu nasıl bir baş belası. Ben sadece yeşillikler için gelmiştim. Ayrıca, en önemlisi de şampanya içindi."

Daniel yere bakıyor, keyifsiz. İkisinin de içlerinden onu horgördüklerini hissediyor... Bohem, verimsiz orta sınıf bir sanat züppesi. Kendisinin keşfettiği şeyin keyfini çıkarması engelleniyormuş gibiydi. Ama o ne Anzio'da karaya çıkarma yapmıştı ne de orduda boşa harcadığı zaman süresince bir eylemde bulunmuştu. Yürüyüp tekrar Jane'in yanına geri dönüyorlar. Komutayı Mark eline alıyor.

"Siz ikiniz polisler gelene kadar burada bekleseniz iyi olur. Benim demir almam lazım. Tanrı aşkına herkesi buradan uzak tutun. Polisler başka birilerinin ayak altında dolaşmasını istemez. Hadi Andrew."

Andrew, Daniel'e gülümsüyor. "Bana bir beşlik borçlusun eski dostum."

"Ben iddiaya girmedim."

Daniel'a bir anlığına aristokratların yıllanmış sorgusu eğlenceli bir bakış fırlatılıyor. Matara uzatılıyor.

"Azıcık içmek istemediğine emin misin? Solungaçların biraz solgun görünüyor."

Daniel sertçe başını iki yana sallıyor. Andrew, Jane'e öpücük gönderdikten sonra arkadaşının ardından yola koyuluyor.

Daniel, "Tanrım, sanırım bu gerçekten hoşlarına gidiyor" diye söyleniyor.

"Diğer adam kim?"

"Kim bilir? Savaş kahramanının biri."

Jane derin bir nefes alıp, Daniel'a hafifçe gülümsüyor.

"Ee... Yine herkesin ağzına düşeceğiz."

"Çok üzgünüm."

"Aklıma gelmişti."

Mark arkasını dönüp bağırıyor ve durduğu yerden kıyıya işaret ediyor. Daniel el ediyor. "Sen aşağı yürü, Jane. Ben sandalı getireceğim."

Daniel koyun ağzına geldiğinde, Jane aşağıdaki söğütlerin arasında dikiliyor. Ayaklarının dibinde açılmamış şampanya şişesi duruyor. Suratı asık.

"Sir Andrew Ague budalasının veda hediyesi."

Daniel arkasına dönüp baktığında çoktan yüz metre öteye gitmiş diğer sandalı görüyor, rüzgârdan korunma sağlaması için karşı kıyı istikametine yönelmiş. Daniel kendi sandalının ipini çözüyor, sonra yukarıya, Jane'in yanına tırmanıp, bir sigara yakıyor. Yüzleri ana nehre dönük oturuyorlar. Sırtları yüz metre arkalarındaki dehşete dönük; beraberinde, suyun yüzeyinde uzakta bir yere bakıyorlar. Karşıdan başka bir sandal aşağıya, onlara doğru geliyor. Beş altı kişi, bir kız acemice kürek çekiyor, bir çığlık, beraberinde kahkaha atıyor, neredeyse küreği suya kaçıracak.

"Kızın kaç yaşında olduğunu söyledi mi?"

"Hayır."

Jane uzanıp Daniel'in parmaklarının arasından sigarayı alıyor, bir nefes çekip geri veriyor.

Daniel, "Çocukluğumda, savaş sırasında hasada yardım ederken biçerdöverin tırpan bıçaklarına bir tavşan yakalanmıştı" diyor. Ama lafın sonunu getirmiyor.

Jane uzağa, nehrin yüzeyine bakıyor. "Ne demek istediğini anlıyorum. Kâbuslardaki gibi."

"Bu, o günle ilgili şu anda hatırlayabildiğim tek şey. Bütün yazla ilgili."

Jane sırtını yandaki söğüdün gövdesine yaslıyor, başını arkaya atıp hafifçe Daniel'a doğru dönüyor. Güneş gözlüğünü sandalda bırakmış. Bir süre sonra gözlerini yumuyor. Daniel onun yüzüne göz atıyor kirpiklerine, ağzına, bazen çok korkunç olan ciddi kıza. Jane "Durgun akan nehrin kıyılarında" diye mırıldanıyor.

"Öyle."

Böylece bir sessizlik giriyor aralarına. İki sandal daha akıntı yönünde Oxford'a doğru yanlarından geçip geri dönüyor. Bulutlar artıyor, batıdan Cumnor Tepeleri üzerinden yoğun, ışık geçirmeyen bir yağmur bulutu kümesi geliyor. Gün ışığı yok oluyor. Daniel başını kaldırıp gökyüzüne bakıyor.

"Üşüyor musun?"

Jane gözlerini açmadan başıyla hayır diyor. Tepelerinde büyük bir Amerikan bombardıman uçağı var. Bir uçan Kale, Brize Norton'a iniş yapmak için bulutların altından batıya doğru yavaşça gürleyerek geçiyor. Belki Andrew haklı, katil o bombardıman uçağında, yukarılarda başında bir beysbol şapkası, sakız çiğneyerek, aletlerin göstergelerine bakıyor. Jane lafına başladığında o şey iki mil uzaklaştı, ufacık bir nokta.

"Belki de bu bize müstahak. Cesedi bizim bulmuş olmamız."

Daniel başını çevirdiğinde Jane'in gözlerini açmış onu izlediğini görüyor.

"Ne demek istiyorsun?"

"Yani şu son üç senede yaşadığımız her şey ve gerçeklik."

"Hayatımın en harika üç yılıydı."

"Benim için de öyle."

"Nell seni ve Anthony'le tanışmam." Daniel ayaklarına bakıyor. "Her şey."

"Peki, bu gerçek miydi?"

Daniel bir dirseği üzerine yaslanıyor, çimen koparıp, ucunu kemiriyor. "Anthony ile ilişkinizin gerçekten ciddi olduğunu sanıyordum."

Jane bir an susuyor.

"Geçen gece Rabelais'ye* göz atıyordum. *Fais ce que voudras.*"**

"Bu ne zamandan beri günah sayılıyor?"

"Belki de canımızın istediği gerçek olan şey değildir ya da asla öyle olamaz."

"Ama biz canımızın istediğini yaptık. En azından bir kısmını."

"Edebi çerçeve içinde mi? Abbaie de Thélème*** gibi. Hiçbir şey gerçek değildir."

Daniel başparmağını kaldırıp arkayı gösteriyor. "Gerçekliğin *şu* olduğunu söylüyorsan... Dürüst olmak gerekirse, Carfax fahişesinin biri..."

"Biçerdövere sıkışan senin tavşan gibi mi?"

"Ama biz öyle değiliz."

"Emin misin?"

"Tabii ki eminim." Daniel alaycı bir şekilde sırıtıyor. "Anthony senin böyle konuştuğunu duysa şiddetli bir şok geçirirdi."

"Belki bu Anthony'nin kusuru."

"Anlattığın her şeyi ona söyleyeceğim."

Jane hafifçe gülümsüyor, sonra öne doğru eğilerek, başını karnına çektiği dizlerinin arasına gömüp, köylü etekliğinin üzerinden konuşuyor.

"Bunların hayatlarımızın en mutlu yılları olacağından korkuyorum sadece. Dördümüz için de. Çünkü seviyoruz, büyüdük, çok eğlendik. Sorumluluklarımız yok. Evcilik oynuyoruz. Oyun oynuyoruz."

"Yine de eğleniyoruz."

---

* Allister Crowley tarafından yönetilen, ilkesi 'hoşuna gideni yap' olan 1920'lerde İtalya'nın Cefalu kentinde polisin bir cinayet olayından sonra resmi olarak kapattığı grup. (ç.n.)

** Hoşuna gideni yap. (ç.n.)

*** Rabelais ilkesini uygulayan grup. (ç.n.)

Kız o anda çenesini ellerinin üzerine yaslıyor ve Daniel'a şöyle bir bakıyor. Sonra birdenbire ayağa kalkıp arkadaki şampanya şişesine doğru yürüyüp ve şişeyi altın sarısı boynundan tutup alıyor. Daniel'ın yanına getiriyor, sonra yine birdenbire kolunu çevirip şişeyi nehre savuruyor. Şişe şap diye nehre düşüp, batıyor, bir anlığına tekrar yüzeye çıkıyor sonra bir daha temelli batıyor.

Daniel başını kaldırıp Jane'e bakıyor. "Neden yaptın bunu?"

Jane nehre, şişenin battığı yere bakarak şöyle diyor:

"Nell ile evlenecek misiniz, Dan?"

Daniel, Jane'in yana doğru yatık yüzünü izliyor.

"Bunu niye soruyorsun yahu?"

Jane Daniel'ın yanına diz çöküyor, gözlerine bakmaya çekiniyor. "Merak ettim işte."

"Nell evlenmeyeceğimizi mi söyledi?"

Jane başını iki yana sallıyor. "İkinizin de bu konuda ağzı çok sıkı."

"Nell dışında en azından on sekiz aydır yalnız dışarı çıktığım tek kızın sen olduğunun farkında mısın?" Daniel hafifçe Jane'in kolunu itiyor. "Aa, hadi ama canım, n'olur... Atlantik aşırı öksüzlerden olabilirsin ama ağırbaşlı ablayı oynaman gerekmiyor. Yoksa gelecek yıl başka ne diye burada umutsuzca iş arayayım ki?"

Jane ona hafifçe yan yan gülümsüyor. "Affedersin."

"Nell evlilik ile okulun son sınıfının beraber yürümeyeceğini düşünüyor. Ben de öyle. Resmi olarak nişanlanmak ise..." Daniel susuyor, elleriyle gözlerini kapatıyor. "Aman Tanrım. Bir çam. Adam bir çam devirdi."

"Yani *vieux jeu*?"*

"Aman Yarabbi."

"Yo. Dürüst ol."

"Neyi kastettiğimi biliyorsun."

"Biz acayip miyiz?"

"Tabii ki değiliz. Yalnız... şey, sen Nell değilsin. Anthony de ben değil."

Jane kabul eder tarzda başını eğiyor. "Anlıyorum."

Daniel onu süzüyor, sonra doğruluyor. "Jane, bu yüzden mi birlikte çıktık?"

"Bir bakıma öyle."

"Seni absürd şey seni."

"Anaç tavuk."

"Anthony biliyor mu?"

* Eski bir oyun mu?

"İmada bulundu."

Daniel eğlenerek tepelere doğru bir nefes salıyor.

"Anlıyorum. Yarın geldiğinde Nell'le yalnız sıvışacak. Bu lanet olası bir tezgâh."

"Dinsizin hakkından imansız gelir."

"Umarım gelmez. Kendimden çok seni düşündüğüm için söylüyorum." Jane gülümsüyor. Daniel: "Kendi cesetlerini nerede bulacaklarını merak ediyorum."

"Geri zekâlı."

Daniel bir süre susuyor. "Sırlar konusuna gelince... Senin dinini değiştirmesine izin verecek misin?"

"Henüz kararımı vermedim Dan."

"Babamo tanıman lazım. Seni hayattaki bütün amaçlarından soğutur."

"Kişi insanları inançları yüzünden yargılayabilir mi?"

"Umarım Anthony bunda başarılı olamaz."

"Niye ki?"

Daniel bulutların yoğunlaştığı nehrin batı tarafına doğru bakıyor. "Bunun nasıl bir şey olduğunu bilmiyorsun. Anthony bile bilmiyor. Kilise senin gölgesinde yaşamak. Kilise seni çok fazla gizlenmeye zorluyor. Bunları yaşamadıysan hayal bile edemezsin. Bundaki gerçekdışılığı. Tıpkı senin Oxford hakkında söylediğin gibi. Yalnızca daha da kötüye gidiyor. Eğlenceli bile değil." Daniel karanlık tepelerin olduğu taraftan, nehre doğru bakıyor. "Binlerce şey olabilirim ama yaşadığım sürece bir daha asla Hıristiyan olmayacağım."

"Gerçek bir Oedipus kompleksi yaşarmış gibi konuştun."

Gözleri buluşuyor ve birbirlerine gülümsüyorlar, sonra ikisi de yere bakıyor. Genç yetişkinlerin derin mahcubiyetiyle yeni yerleri, yeni bilgileri, yeni farkındalıkları duyumsayan, bencilliğe gömülmüş, her yeni dakikada filizlenen şeylerden başka her şeye karşı gözleri kör. Daniel saatine bakıyor.

"Şimdiye kadar gelmiş olmaları lazım. Ben gidip bir bakayım."

Daniel söğütlerin birkaç metre uzaklığındaki tarlaya yürüyerek tekrar uzaklaşıp, karaltılar var mı diye batıyı dikkatlice tarıyor. Bir süre sonra Jane onun yanına gidip, o da bakınıyor. Jane, Daniel'in yüzüne bakmadan konuşuyor.

"Nell'in çok şanslı olduğunu düşünüyorum, Dan. Bu da söylemek istediğim başka bir şeydi."

"Anthony'den daha şanslı değil."

Jane, "Bütün herkes şanslı" diye mırıldanıyor. Sonra, Daniel Jane'in sesindeki biraz hasret dolu yavanlığın ne anlama geldiğine karar veremeden Jane daha normal bir sesle konuşarak işaret ediyor. "İşte!"

Tarlanın öteki ucunda, tahmin ettiklerinden biraz daha güneye doğru dört karaltı söğütlerin arasından ortaya çıkıyor: ikisi üniformalı, üçü sivil. Üniformalı iki adam omuzlarına yüklendikleri balıkçı çizmelerini taşıyor. Diğer adam katlanmış bir sedye taşıyor. Diğer adamın omzunda siyah bir kutu var. Daniel el edince üniformalı adamlardan biri fark ettiğini göstermek için kolunu oldukça kaldırıyor.

Daniel düğünçiçeği denizi içinde yürüyüşlerini izlerken "Neden o şampanyayı nehre fırlattın?" diye soruyor.

Daniel yanında duran Jane'e göz atıyor. Jane başını aşağı eğip çimenlerin içindeki ayaklarına bakıyor.

"Canım öyle istedi."

Daniel bir kolunu Jane'in omuzlarına atıp başının yan tarafını öpüyor. Jane çimenlere bakmaya devam ediyor.

"Neden yaptın bunu?"

Daniel gülümsüyor. "Seninkiyle aynı sebepten."

Tarafsız Bir Bakış

Sen kaçıp gitmeden hemen önce yazacağıma söz verdiğim şey bu değil. Ama yine de bu tamamen kurmaca tabii ki.

Bay Wolfe hakkında. Senin hakkında değil.

Claridge's'te oluyordu bunlar. Birinci kat süiti bilmem kaçıncı Louis tarzı mobilyalarla döşenmişti. Pek fena değildi, belki de üçü birbirlerini etkisiz kılıyordu ve bu sefer potansiyel bir tekliften ziyade aradıkları aktrisin rolüne giriyorlardı en azından. Dan'in çakırkeyif olduğunu biliyordum ve bu beni ne etkilemiş. Hüsrana uğratmıştı. Senaryodan sonra. Dan pek konuşmadı, tanıştırıldığımızda bile. Sıkkın kaçamak bakışlar. Sarhoş olmalıydı, normalde tamamen yabancı olduğu kimselere böyle pozlar kesmez. Bill, Altın denen adamla çene çalıyordu. Dan'in oradan uzaklaşmaya çalıştığını seziyordum. Neden oradaydı ki? Sanırım onun gerçekten acınası halde olduğunu düşünmüştüm. Hemingway'in romanlarından fırlamış bir karakter gibi ya da *Under the Volcano*'daki adam gibi.

Benim haşin, zeki, hassas, güçlü, edebi, kayıp ve kesinlikle tüm bunların üzerinde olduğumu görebilirsiniz çünkü ben sarhoşum.

Çok demode.

Bir ara onun oyunlarından birinde oynadığımdan bahsettim. Bu oyunu asıl sezonda metne yapılan bir ilave saçmalık başlamadan önce, birazcık dürüstlük gösterisi olarak Birmingham'da iki hafta sahnelemiştik. Oyundan çok hoşladığımı söyledim. Aslında o kadar da sevmemiştim, en yetersiz oyunlarından biri (hepsini tekrar tekrar okuyunca anladım) olmasına rağmen bir şeyler söylemek istiyordum. Dan'in kararında pek diretemeyeceğini biliyordum çünkü nezaketen orada bulunmak zorundaydı. Belki onun adına üzülüyordum bile.

"Güzel" dedi.

Onu ilk defa ilginç buldum. "Güzel" derken şunu söyler gibiydi: Seni aptal, gösterişçi kaltak. Chelsea'li bir budalaymışım gibi.

Sadece ona drama okulunda daha başarılı olduğumu hatırlatmaya çalışarak Sussex'te öğretmenim sizin hayranlarınızdan biriydi dedim. (Eh, öğretmenimiz bir kere Dan'in adını anmıştı.)

Bakışlarını diğer iki kişiye kaydırdı.

"Sanırım kız gerçekten bu rolü istiyor" dedi.

Sırıttılar, ben de gülümsemek zorunda kaldım. Bu, Dan'in gülümsemesini kesmesine sebep oldu, dikkatle gözlerimden sakındı, adi piç.

Daha sonra bana bir keresinde şöyle dedi: Diyaloğu kısaltmak için neden bu kadar çok zaman harcadığımı biliyor musun? Çünkü aktörleri hiç sevmiyorum. Dan'le ilgili hep iki şey var. O bir oyun yazarı değil, oyun yazarlığına geçmiş bir dramacı. Yaptığı tek şey diyalog yazmak. Bir keresinde şöyle demişti: 'Ben bir diyalog kurucusu ve tamircisiyim.' Bir keresinde de beyazperdedeki aktörlerin büyük çoğunluğu asla rol yapmayı öğrenemez, demişti. Bu benim o günkü gafımdı."

Önceki iki rolü göstereceklerdi, beni zaten seçmiş gibi görünüyordu. Bu formaliteden öte bir şey değildi. Claridges'te çakırkeyif değil, çok sarhoş olduğunu ve hiçbir şey hatırlamadığını iddia etti. Hatırlamamaya devam etse iyi olacak.

Orta boydan biraz uzun, saçının yanları beyazlamış. Saç tıraşı İngilizden ziyade Amerikalı. Modanın farkında olan Amerikalı bir yönetici. Bill'in vahşi bukleleri ve Meksikalı bıyığı Dan'in oldukça passé* gözükmesine sebep oluyordu. Onda gençlik yıllarındaki Windsor Dükü gibi erkeklerde fiziksel açıdan sıklıkla rastlanan o silik hava her zaman var. Oldukça somurtkan, mahcup bir yüz ama bedenen şişmanlamamış. Güzel bir ağız en güzel özelliği. Gözleri fazlasıyla sabit ve donuk, ara sıra

* Eski moda.

gözlerinden yansıyan seksiliğe rağmen gerçekte gözlerinden hiçbir zaman hoşlanmadım. Bakışlarında her zaman bir tür meydan okuma az da olsa görülürdü. Canı sıkıldığında bunu bilinçli olarak kullanıyordu, sanki başka bir yerdeymiş ve sizin de öyle olmanızı dilermiş gibi. Muhtemelen nasıl kontrol edeceğimi öğrendiğimden bu giderek hoşlanmaya başladığım bir kalabalıktı. Eğer bana yöneltilmişse şakayla karışık onu bundan nasıl vazgeçireceğimi biliyordum. Benim de canımı sıkan bir başkasına yöneltilmişse faydalıydı. Gözleri bunu sıkça yapıyordu açıkçası. Can sıkıntısı yaratan şeyde mutabık olmak bir olayın meydana gelişinin asıl nedeniydi.

Son paragrafı tekrar okuyuverdim. Gereğinden fazla ilk buluşma üzerine kurulu. Dan'i çok fazla duygusuz ve durgun yarattım. Aslında hiç de aşırı içkici değildi. Rahatlıkla hareket ediyordu, fiziksel açıdan kesinlikle değildi. Bazen öyle olmasını diliyordum, nasıl hantal olunmayacağının ve ustalaşacılacağının eğitimini almış gibiydi. Rol yapmakla ilgili hisleriyle çelişiyordu. Bu yüzden genellikle fazla kibar davranırdı (yani herkesin içinde). Dünyanın çok fazla seyahat eden adamı ve hepsi. Öte yandan (onun da bildiği gibi) oteller, lokantalar ve garsonlarla başa çıkamayan insanlardan nefret ediyordum. Yaşamak zorunda olduğun hayatta başarılı olmak. Sanırım bunu başarılı bir şekilde yürütmek, kaçınılmaz şekilde rol yapmak anlamına geliyor.

Tanıtımcıların söyleyeceği gibi iyi bir kavalye olurdu.

Hâlâ onun özünü tanımlayamıyorum. Hareket halinde bir şey, nadiren tam anlamıyla kendini vererek seninle birlikte oluyor. Eskiden bunun yaş ile ilgili bir şey olduğunu düşünüyordum ama bundan öte bir şeydi, babasıyla, amcasının yüzündeki tavrı takındığı anlarda değil yalnızca, Mojave'nin yukarısında ilk kez evlilik hakkında konuştuğu zaman olduğu gibi. Neden olmayacağını açıkladığım zaman yeniden gençleşti. Absürd. Yüzleri tamamen yanlış bir sırayla takınıyordu. Benden gençleşmemi isteseydi çok farklı olabilirdi. Ona âşık olmaya başlıyordum (ya da onun düşüncesine) derken, soğukkanlılığımı yitirmek üzereyken çıkageleceğini ve yanıtın hazır bir kararın ötesinde bir yerden geleceğini biliyordum, şayet doğru anı seçerse. İçgüdüsel olarak zaman, mekân ve haletiruhiye. Senaryoda bunu hiç böyle kötü bir şekilde yüzüne gözüne bulaştırmamıştı.

Sadece hareket halinde değil. Kendine güveniyor. Çok planlı ve kusursuz, tıpkı el yazısı gibi. Sanki havaalanındaki bir salonda güzelce kilitlenmiş, başka bir yere götürülmeyi bekleyen, üzerinde tam olarak okunamayan, varacağı yerin etiketi yapıştırılmış deriden güzel bir bavul gibi ya da bavula yaklaşıp üzerinde yalnızca varacağı yerin ismi ve hava-

alanı yazılı etiketi okumana rağmen ikisini de duymamışsın. Başlangıçta bunu çok çekici buldum. Onu tam anlamıyla okuyamamayı değil, aynı zamanda bunu bilmemin uzun süreli olamayacağı anlamına gelmesini de çünkü Dan değişiyordu. Onun net bir şekilde ayrıldığını (sadece edebi anlamında değil) fark ediyordum. Evsiz, sürekli orta Atlantikli –aksanı ve söylemlerindeki İngilizliğe sıkı sıkıya sarılmasına rağmen arada kullandığı ifadeler Amerikancılığını ve tuhaf eski yurtseverliğini görmenizi sağlıyordu –bazen onu Britanya'yı Ziyaret Eden kişiliğiyle, meşe direkli bir birahanede pitoresk ihtiyar babalıklarla çene çalan ve içki maşrapandan kana kana ale içen (bu tür düzmece bir imgelem, aslında pirinçten Hong Kong at resimleriyle kaplı duvarların dibinde votka içen modaya uygun hafta sonu tatilcileri için) biri olarak düşünüyordum. Küçük, fesat bir Yetmişler hatunu olarak bundan söyle bir anlam çıkarıyordum: Madem orayı bu kadar çok seviyorsa, neden buradaydı?

Orası buluşmadığımız bir yerdi. Ben hiçbir zaman taşralı kız olmamıştım (şükürler olsun, diyor kadın). Los Angeles'ın manzarasını küçümsemeyişim ya da eski sıkıcı Mojave Çölü'ne geri dönmek isteyişim adamı çok şaşırttı.

Ve Tsankawi'ye. Aman Tanrım ama şimdi bununla uğraşamam.

O günü hatırlıyorum, daha öncesini, aslında geceydi, ülkesinin savaşta geri çekilişinin haberiyle çıkagelmişti ilkin. Sürekli bunu anlatıyordu, manzarayı, Devon'u, yaban hayatını, çocukluğunu. Bütün bunlar onun için bu kadar çok anlam taşırmış gibi, başka bir şey sezdim. Gerçekten ihtiyaç duyduğu şey mekân değildi, bu konu hakkında konuşmak için bir bahane yaratmasıydı. Dan orada pek yaşamıyor, bu gerçekte sadece bir hobi, aslında olduğu kişi olma yolunda edindiği bir şeydi. Bunu kendisi tabii ki biliyor ya da daha doğrusu, vezirini çıkan iyi bir satranç oyuncusu olarak kendi paradokslarını görememekten korktuğu için bildiğini düşünüyor. Bir keresinde Citizen Kane (Yurttaş Kane) hakkında konuştuğumuz sırada (Bu konuda yanılıyorsam bunu düzeltebilir) söylemişti: Rosebud sembolizminin nasıl harika bir çözüm olduğunu, yoz bir sanatın yoz uygulayıcılarının en kötü yozlaşmasıyla masumiyeti nasıl geri *satın* alabileceğiniz inancını. Kasaba papazına bir Mafya bağışı gibi, gerçekten bir Cennet varsa ve buna gerçekten hükmedilmişse bu seni kurtarabilirmiş gibi. Ayrıca, bu sözde çiftliğin onu özgürleştireceği inancını anlayamadığımı ona söylemedim.

Ama bu yüzden ondan hoşlanmıyor değildim. Yanıldığı zamanlarda kötü olmadığını asla fark edemedi.

Babası bir papazdı (o zamana kadar *The Empty Church*'ün otobiyografik yanını etmemiştim.) Güldüm, buna inanamıyordum. Arabayla Mari-

neland dışından aşağı inip çevreyoluna saptığımız ve onun ilahiler söylemeye başladığı güne kadar buna gerçekten inanmamıştım. Onlarla alay ediyordum, bütün o Hıristiyan saçmalıklarıyla. Ama o çok şeyi yâd etmişti. Bu, onu sevdiğim bir diğer andı. Bazen onunla beraber olmak eğlenceliydi.

Yani kendine olan güveni, aslında sözel birkaç Dettol'den sonra olması dışında, kendisini herhangi bir şeyle değil de gerekli olmayan bir *yer* ile ilişkilendirmesi, onun yetersizliğinin bir göstergesiydi. Bu sırdan daha öteye geçemedim. Onun Caroline gibi gerçek sırlarına. Caroline'i hiç kaale almayan, hor gören, ondan kendi kızı değilmiş de evde onun başına bırakılmış işe yaramaz bir sekreterden bahsedermiş gibi konuşmasından (onunla kavga etmeden önce) nefret ediyordum. Pekâlâ, bu yüzden annesi Caroline'i kışkırtmış ve Caroline'e Dan'in hor gördüğü değeri vermişti. Buna karşın aslında Dan'in sadece kırgın ve kızgın olduğu belliydi ve yalnızca geçmişle ilgili değil, kızını yitirmesi ama aynı zamanda kancayı bana takması, birazcık ensest gibi (ama bazen bana destek olduğunu ona ne düşündürüyordu acaba?), bundan nefret etmesi ve buna bayılması.

Biten evliliğinin ardındaki karanlığı anlamaya çalışmaktan vazgeçtim ve diğer kadınları, burnumu soktuğumda, onun bu konuyla ilgili oldukça *anlamsız* kaçamak cevapları da. Sanki buna alınacakmışım ya da, böylesi bir geçmiş bir adamı daha az çekici kılacakmış gibi. Onu şık deri bir valiz olarak adlandırmasam iyi olacak. Aslında o, elli bin tane becerıksiz düğüm atılmış, patlamış eski bir paket. Kanımdaki İskoçluğa dokunuyor.

Bütün bunlar o tuhaf son gecede bir araya geldi (önsezi meselesi saçmaydı ama tuhaf olan, Dan, bize bir şey olacağını *hissetmiştim*.) Sen, yani o demek istedim, uçurumlardan bahsettiğinde. Ben onun buna engel olacağını söyledim. Umarım şayet bunu okursa üzerine uzun uzadıya düşünür.

Onunla sürekli uğraşıyorum ama bütün bunlar aslında bizi daha eşit kılıyordu. Daha önce "yaşlı" akılların aynı zamanda yaşlı bedenlerde genç akıllar olduğunu bu kadar açık biçimde fark etmemiştim. (Bu, artık genç olmayan hoş bedenleri kastemekten farklı.) Kendimi daha yaşlı hissettiğim zamanlar gittikçe sıklaştı. Daha yaşlıydım. O tuhaf telefon geldiğinde Dan çocuk gibiydi, küçük bir çocuk, korkmuş, heyecanlanmış küçük bir çocuk, korku ve heyecanını "olgun" davranarak saklamaya çalışıyordu. Biri cidden, gerçekten, Tanrı aşkına sahiden onu arıyordu. Özgürleştiğini hissediyordu, bunu hissedebiliyordum. Çok sinirlenmiştim ama gizledim. Gitmeye karar verdiği için değil de, beni bunun içine

bir bahane olarak sürüklemeye cüret ettiği için. *Onu* kullandığım için bazen neden endişelendiğimi bilmiyorum. En azından bu konuda açık davrandım.

Şimdi geriye dönüp bakıyorum da bütün olanların veya bunun gibi bir şeyin kaçınılmazlığını görüyorum. Tim'den sonra kırılmıştım, sonra çılgına dönmüştüm ve her şey bitmişti. Sonunda Dan gibi birinin olması gerekiyordu. Bu başından beri açıkladığım bir unsurdu (hesaba katılmasa da, Dan'in bana aynı zamanda daha dürüst olmayı öğrettiğini söylemem lazım). Bu olmak zorundaydı, bu bir nevi diyalektik kaçınılmazlıktı, bu nedenle günün birinde başka bir şeye dönüşmek zorunda. Bu 'bu nedenle' her zaman oralardaydı. Sahne alıyordu her iki anlamda da.

Birmingham günlerinde bana ipucu veren Harold'dı. Bütün iyi aktrisler fahişedir demişti. Çünkü normal tecrübe edinme ihtiyacı dışında, tecrübe edinmemiz gereken profesyonel bir *görevimiz* var. Ben çok uzun zamandır bunun bilincindeydim, Dan. Timothy'den ayrıldığımda bunun gayet bilincindeydim. Hatta en kötüsü de kavgalarımız ve bağırışmalarımızda beynimde saklı küçük bir oyuncak Jenny bebek krema yalayarak oturuyordu. Dürüst olmam gerekirse ilk sahne Jenny'nin yaladığı kremalarla doluydu.

Dan, Los Angeles'ta beni karşılamaya havaalanına geldi. Stüdyodaki tanıtımdan sorumlu kadın, onun fotoğrafçısı ve jelatine sarılmış güllerle beraber. Dan, Bill bunu yapamayacağı için onun yerine geçtiğini iddia etti. Bu, durumu berbat etti. Biraz. Ama sarhoş değildi, ayıktı ve bir hayli babacan, Claridges'te olduğundan farklı bir kişiydi. Nihayet limuzine binip oradan uzaklaşarak patates kızartmaları ve burgerler diyarına gittiğimizde, yıllar önce kendisinin oraya ilk gelişini anlattı yersiz bir şekilde. Duygu tümüyle yabancı ve yitikti. Yukarıya doğru yavaşça daireler çizen bir bando şefinin absürd devliğini gösteren tek ayaklı ilan panolarından birine baktığımı gördü. "Bir şeye karar vermen lazım. Hangisinin gerçek olduğuna, sen mi yoksa Los Angeles mı? Tamam mı?" dedi.

Ben de "Tamam" dedim.

Bunu bir *mantra*ya* dönüştürdüm. Bu, Dan'in şimdiye dek bana verdiği en hoş, en iyi şeydi. "Los Angeles" herhangi bir yerdi.

Karla kaplanmıştım ve otele vardığımızda beni doğruca yatağa yatırdılar. Tanıtım eziyeti, provalar ve geri kalan her şeyden önce boş bir gün kalmıştı. Bakılacak katlarla, dairelerin bir listesi vardı. Bir katta yaşamanın, bir bakıma lojmana tıkılıp kalmak anlamına geldiğine karar vermiştim. Bir kupa kahve, bir kutu deterjan ve kaynatmak için bir çaydanlık.

* Sanskirtçe şiir. (ç.n.)

Bunlara ihtiyacım olabilirdi. Tanıtımdan sorumlu kadın bana etrafı gezdirmeye karar vermişti ama Dan bunu, görülecek yerleri arabayla dolaşmakla birleştirmeyi teklif etti. Sanırım kadından pek hoşlanmadığımı yüzümden anladı. Kadın beni hem kariyer sahibi hem de güzel bir kadın cazibesiyle korkutuyordu.

Ertesi sabah Dan beni saat onda aldı. Doğru dürüst uyuyamamıştım, ikide bir uyanıp, camdan dışarı bakmıştım. Ee, burası Amerika, işte şurası, aşağısı Sunset Bulvarı'nın bulunduğu yer. Onda dokuzum hâlâ Londra'daydı, güzelim küçük Belsize Parkı'nda. Korkuyordum, bu yüzden Dan'in sabahleyin bana kılavuzluk etmek için oraya geleceğine seviniyordum. Dan, Polo Salonu'nda kahve içerek bir önceki günün *London Times*'ını okuyordu. Çok güven verici. Ben bile bir turist olarak bir an heyecanlanmıştım. Ama bu kadarı fazlaydı, birbirinden ayrı çok fazla uzak yerler görmüştük ve bende yeniden panik başlamıştı, pratik olmak yerine içgüdüsel hareket ediyordum. Dan sabırlı ve tarafsızdı. Tıpkı sıkılan ama zengin müşterisine bunu belli etmeyen bir emlakçı gibi. Ardından rol için uygun olup olmadığım konusunda karar vermeye çalışarak gizlice beni izlediğini düşünmeye başladım ve uygun kişi olduğuma emin olmamasına sinirlendim. Daha sonra bana onun bende titizlik adını verdiği şeyden hoşlandığını söyledi. Meraklıydı sadece, insanlara meraklıydı. Onu yatakta düşünemiyordum. Hayır. Bir keresinde ikimizi korkunç bir yatak odasında düşünmüştüm. Ama onu derhal kafamdan attım. Sonunda olur dediğim daireden beni soğutmaya çalıştı. Oysa manzaraya bayılmıştım. Beni memnun edecek oda biçimleriyle mobilyaları hiç bulamayacağımı o zaman fark etmiştim. Ben de manzarayı kiraladım. Otele geri dönüp geç vakit kahvaltı yaptık. Arabayla beni etrafta biraz daha dolaştırmayı teklif etti ama o sırada ondan kurtulmak istediğim için gidip uyudum.

Aynı günün akşamı Bill uçakla New York'tan dönmüştü. O, karısı ve Dan beni akşam yemeğe çıkardılar. Yemek Steve ile de tanışmam içindi ama Bill ile aynı uçakla dönmesi gereken Steve gelmemişti. Bill çok çok özür dilediğini iletti. Steve –ertesi gün öğleden sonra buluştuğumuzda bana söylediğine göre– işleriyle meşguldü tabii ki. Süitime vardığımda cennet kuşu çiçekleri üzerinde Steve'den bir not (*Sizinle çalışacağım için çok heyecanlıyım – Steve*) ile birlikte çiçekçi dükkânının tüm çiçeklerini buldum. Otel, Bill, Altın adam ve stüdyodan çiçek olmasına rağmen Dan'den yoktu. Her kart aynı el yazısıyla yazılmıştı. Çiçekler ve notu için teşekkür ettiğimde Steve her zamanki berbat oyunculuğuyla kollarını açtı. Neden bahsettiğimi bilmiyordu.

O zamana kadar çoktan onunla ilgili yeterince şey duymuştum. O ilk akşam yemekte Bill ile Dan müşkülpesent ve daha dürüst davranacak

kadar sarhoş olmuşlardı nihayet. Steve'in ikisinin de ilk tercihi olmadığını ilk kez duydum, Altın adam gişenin tercihiydi.

"Steve'in bazı endişeleri var" dedi Bill.

"Aşağılık herifin teki" dedi Dan.

"Bununla başa çıkabilirim" dedi Bill. "İş ona kalsın."

Ardından Dan çok belirsiz bir göz işareti yaparak daha hoş ama kısmen biçimsizce "ona" sözcüğünü kullandığı için bana gülümsedi. Hem sevecen hem de çarpık, sosyetik yemek yenilecek iğrenç bir yerde ikimizin arasındaki olağan türden bir İngiliz cereyanı. Bir ittifak. Bu gülümseme onun benden hoşlanmaya başladığını söylüyordu, Aşağılık herifin üstesinden gelmek için bir yol bulacaktık. Bulamadık ama neyse.

Sonraki günler: Aşağılık herifle buluşma, kostüm mücadelesi, berbat provalar, tashihler ve tartışmalarla geçti. Bunu henüz yatakta yapmak istemediğimi ama yine de çok teşekkür ettiğimi A.H.'ye anlatmaya çalışıyordum. Korkunç kurallarla çevrilmiş bir akşam onunla ve endişeleriyle birlikteyken –eh, Dan antropolojik açıdan buna oldukça ilginç derdi– endişelerinin tümü çok hesaplanmış, hayal ürünü ve gülünç bir şekilde ünle ve tüm doğru siyasi tavırlarla süslenmiş gibi geliyordu. Son derece gereksiz klişeleri yüzünden onun yanında çok ciddi ve İngiliz kaldım. İyi bir plaj serserisi ya da jigolo olurdu. Düşünen bir aktör olmaya çalışmaktı bu ve karşı konulamaz penis. Sonunda beni öpmesine izin verdim sarkıntılıkta ileri gitmesini ya da bunu yinelemesini engellemek için.

Bütün bunlar (bana göre) olayın tüm tuhaf arka planına karşıydı, Tanrı aşkına Hollywood'da film çeksek, belki burada bir film piyasası kursak iyi olur. Ha ha. Tabii ki gerçek kariyerimin (seni esrarlı bilmece) tamamen buna bağlı olmadığını biliyorum, belki bir parça. Dan'in bunu bana öğretmesine gerek yoktu. Ama bir nevi kültür şoku yaşadım. A.H'ye onun hakkında gerçekten ne düşündüğümü eve döneceğim için söyleyemedim. Çekilecek tüm seks sahnelerinde onun bana azıcık yardım etmek istemesini sağlamak gerekiyordu. Sonra bu dünyadaki diğer insanların aptalca bir yapaylıkla gözlerini (o sırada Abe ve Mildred'la tanışmamıştım hatırlarsan) boyamak, sürekli bir işler tıkırında hali, dedikodu, organizasyon, nasıl olsa gerçek zamana ayak uyduramayacak bir saatteki yüzlerce plastik küçük dişli gibi. Hiçbir şey duracakmış gibi görünmüyordu, kişi sürekli bir şey yapıyornuş, bir şey planlıyormuş, "anlamlı" bir şey söylüyormuş gibi davranmak zorundaydı. Konuşamadığım yabancı bir dil (Amerikan İngilizce'si değil de film işinde Amerikan İngilizce'sinin kullanımı) gibiydi ama dinlemek zorundaydım çünkü konuşamasam da anlayabiliyordum. Bir daha asla görmek istemediğim

insanlarla geçirdiğim bütün o sıkıcı akşamlar. Sıkıcı tanıtımlardan daha da kötüydü. Bu göz boyamanın, plastik dişlinin ve basit böbürlenmenin içine çekiliyormuşum gibi hissediyordum. Tüm bunlar İngiltere'yi ve değersiz bir moda deyim olduğu için değil de doğallıkla konuşan halkı özletiyordu. Saatler boyunca laf lafı açıp konudan konuya atlayan, hiç kimsenin gerçekte birbirine inanmadığı ya da inanılmayı beklemediği konuşmalar ve sessizlikler çünkü hepsi bir oyundan ibaret. Bir dili eskiden ve günümüzde konuşanlar hakkında daha sonra dikkatimi çeken her şey. "Anlamlı" olacağım derken ödenen korkunç bedel.

Üzüntü. Dan'in dikkatimi çektiği tek şeydi.

Bu beni –Dan'den daha fazla– onunla geçireceğim bir akşamı dört gözle bekler hale getirdi. Onun çok net olmayan, sürgündeki İngilizlerin, sadece ikimizin bir akşam geçirmesini teklif edişi. O ilk günden kısa bir süre sonra Dan ile iletişimimiz kopmuştu. Okuma provaları sırasında etrafta oluyordu ve mesleki açıdan ona hayran olmaya başlamıştım. A.h. sürekli "daha iyi" (daha kısa) rollerle çıkageliyordu ya da hiçbir zaman tam olarak canlandıramayacağı Brando'nun (Tanrım) kat kat aşağısında bir taklitle, inanılmayacak derecede küçük bir rolle anlatacağı için çalışmadan geliyordu. Bill ve Dan bununla nasıl başa çıkacakları konusunda fikir birliği içinde olmalıydılar. Bill sempatik ve ilgiliymiş gibi görünecekti, Dan ise sonunda onu alaşağı edecekti. Sanırım böyle yapmakta haklıydılar, tek yol buydu. Ama öylesine uzun ve sıkıcıydı ki. Böylece A.H. Dan'e ve tüm senaryoya karşı cephe almaya başlayınca benim desteğimi kazanmaya çalıştı. Orada çene çalanların arasında sessizce oturup tüm bu lanet sürecin evde olsam ne kadar kolay olacağını düşünürdüm.

O akşam geldi çattı. Arabayla tepeleri aşarak San Fernardo Vadi'sine dönüp yemeklerin mütemadiyen azar azar getirildiği tuhaf bir Rus lokantasına gittik, aklımızdaki yemeği sipariş etmesekte lezzetliydi yine de. Çaktırmadan geçmişiyle ilgili Dan'in ağzını aradım. Boşandığını, benden üç yaş küçük bir kızı olduğunu ve ağzından laf alınamayacağını öğrendim. Ben de üzerine gitmedim. Ama kariyerinden, oyunlarından, neden oyun yazmayı bıraktığından, filmlerden, Amerika'dan... bol bol bahsetti, ben de karşılık verdim ve California ile ilgili tüm duygularımı sayıp dökmeye başladığımda, o da beni dinledi. Daha önce kuşku duymuştum ama ortak bir frekans yakaladığımızı biliyordum. Daireme dönünce bir kahve içmek için içeri geldi. On dakika sonra da yanağımdan hızla öpüp gitti. Gitmesini ben istemiştim. Ama bu, güzel bir akşam geçirmediğimiz ve derin bir rahatlama yaşamadığım anlamına gelmiyor.

Setlerde çekimler başladığı için onu çok az görüyordum. Çok nadiren görünüyordu, Kitchener'ın senaryosunu yazmaya başlamıştı çoktan. Ama sonra Malibu'daki bölümleri çekerken bir gün geldi, çekim aralarında konuştuk. Sinirleniyordum, sette düzenleme yapmaları çok uzun zaman alıyor gibi görünüyordu. Bill ise gerektiğinden üç tane fazla çekim yapana dek hiç tatmin olmuş görünmüyordu. Çekimden sonra doğruca eve götürülüyor, dışarı çıkmıyor, saat on birde, bazen onda yatıyordum. Örnek bir genç aktris. Ama giyinip süslenip dışarı çıkmak, cinsel bir nesneye dönüşmek ve sıkıntıdan patlamakla kıyaslanınca bütün her şeyi geri çevirmeye başladım. Bill ve eşiyle nezaketen yemek yemiştim ama tüm hafta boyunca başka kimseyle yemek yoktu sanırım. Tuhaftı, oldukça eğlendim. Pişirilecek şeyleri Martha temizliğe geldiğinde satın alması için yazıyordum. Bazen de stüdyonun arabasını bir yerde durdurtup doğal besinler satan bir yere veya bir şarküteriye uğruyordum. Biraz mutfakta takılıyor, anlamsızca televizyonu seyrediyordum. Okuyordum. Liseli kız gibi eve mektup yazıyordum. Suç Dan'deydi. Var gücümle gerçek olmayanın ben değil, California olduğunu ispat etmeye çabalıyordum.

Bunların bazılarını (son kısmı değil ama) Malibu'da çekim aralarında Dan'e anlatır buldum birden kendimi. Southend'deki ihtiyar gezginler gibi sığ suda geziniyorduk. Fotoğrafçı hâlâ sakladığım bir fotoğrafımızı çekti. İkimiz de ayaklarımızın dibindeki denize bakıyorduk. Sanırım Dan'e benim sıradan Anglo-İskoçluğumun bu yabancı kültürden daha güçlü olduğunu söylemeye çalışıyordum. Ama doğrusu hayır, kendimi hiç de yalnız hissetmiyordum. E, tabii ki ilan ederim eğer ansızın yalnız *olduğumu* fark edersem. Ülke yanılsamasının yıkıldığı yer burasıydı. Çene çalıp sızlanmak zorunda kaldığım öteki kız. Bir nevi içini dökmekti, bu yüzden çok fazla mektup yazıyordum. Bu yalnızca konuşacak birinin olmasıydı, hepsi o kadar. Kadın erkek ilişkilerini bırakmıştım, geçici bir rahibe kimliğinde gayet iyi idare ediyordum.

"Heyecan verici doğal besinler satan bir dükkân keşfettim."

Dan bana yan yan baktı. "Bu bir teklif mi Jenny?"

Aslında teklif değildi. Birden oluverdi.

"Bu gece mi? Saat ona kadar gideceğime söz verirsem olur mu?

Evet der demez bir karara varmak zorunda olduğumu biliyordum. Bu, her iki taraf için de çok korunaklı, kayıtsız, geri adım atmaya müsait bir alan yaratıyordu. Ama "deneme" girişiminde bulunulacağını biliyordum. Dan'in, yani daha önce bahsetmediğim bir bütün olarak Dan'ın, bir adının olup olmadığı hakkında çok düşündüm. Diğer yandan yanına bile yaklaşamadığı en yüksek standartlarla, oyunlarının gerçekten çok

tutucu olduğunu, tiyatroda benim neslimden gelenlerin arasında bizlerin daha fazla ilgi duyduğu, "beraber" olduğu başka yazarların varlığını bildiğimden, ki bunu Dan de biliyor, ama bu ikimiz arasında konuşmaktan sürekli kaçındığımız bir konu. Dan benim onu teatral anlamda küçümsediğimi, olsa olsa bunu hoş gördüğümü sanıyor. Belki de ben Dan'in gerçekten bunu umursamadığını sanmayı çok abartmıştım. Bir şey daha var: aslında isminin (aptalca) gazetelerde çıkması açısından her zaman erkeklerimin seviyesine çıkmaktan ziyade önce seviyemi düşürüyorum. Bunun sağlıklı olmadığını bir süredir biliyordum. Sanki hoş bedenimi ve ruhumu onlara vermem yetmiyormuş gibi üstüne üstlük bir de gazetelerden bir şeyler kesmem gerekiyordu.

Bu kısmen kibirdi. Jenny McNeil'in, bunu yapmadıkları için erkekleri hor görmesi ayrıcalığı karşılığında onlara onunla yatma ayrıcalığını bağışlaması, ki bir keresinde Timothy de aynısını söylemişti. Bana karşı büyük bir hakaretti, onunla yaşamakla bir demokrat olduğumu ispat ettiğime, bütün şamatanın üstesinden geldiğime, işin çok başında ama ayakları yere basan bir yıldız olabileceğime o denli emindim ki. Bu aynı zamanda bir korkuydu, bir gün uyanıp da bütün bunların balon gibi söneceğinden korkan küçük bir kızın korkusu âdeta, bu yüzden çok fazla riske girmekten kaçınmak en iyisi. Ama diğer mesele daha önemliydi. Sevgililerimde küçümseyebileceğim bir şey varsa kendimi her zaman daha güvende hissediyordum. Buna politik davranmak bile diyemezdim, savunulabilir bir Kadın Özgürlüğü tavrı. Bu, meydan okunma ve rahatsız edilmenin iğrenç, çok bencilce terörüne doğru daha da derinleşti. Eşitliğe çevrildi.

California geldiğimden beri bütün bunları defalarca düşünmüştüm. Dan'i çok şaşırtabilirdi ama bu önemli bir rol oynadı. Dan *çok* ünlü ya da bir yazar olarak *derinden* hayranlık duyduğum biri değildi. Ortalama seviyede ünlüydü ve saygı görüyordu ki bu onu yine de biraz küçümseyebileceğim ve hiçlikten epey yukarıda biri olarak hissedebileceğim anlamına geliyordu. Belki de Dan basamaklardan aşağı inerken ben yukarı tırmanıyordum ama şimdilik terazinin kefesinde başarı, deneyim, mesleki saygı ve başka her şey Dan'den yana ağır basıyordu. Fiziksel görüntü dışında Dan'e bir faydam dokunmuyordu.

Bütün bunlar iğrenç ince hesaplarmış gibi görünüyor. İşte, o günün geri kalanında Dan (ya da ince hesabım) hakkında sürekli fikir değiştirdim. *Sabiden* de daha basit başka başka şeyler vardı. Dan'i daha iyi tanımayı istemek, Aşağılık herifin nasıl rahatını kaçıracağını düşünmek, hem duygusal hem de cinsel olarak heyecanlanmak. Galiba Dan'i bir tür meydan okuma olarak görüyordum. Dan gelmeden önce duş aldıktan

sonra aynanın karşısında kendimi çıplak olarak seyrettiğimi hatırlıyorum. Tuhaf bir his. Tanınmamak. Ben önceden tanınıyordum.

Ardından o akşam daha geç vakit, on birden sonra Dan'in bir girişimde bulunma arzusu. Dan Rus lokantasındaki akşam benim yapmaya çalıştığımdan çok daha iyi biçimde ağız arıyordu. Sanırım the Cats haklı, insanın düzenli olarak itirafta bulunmaya ihtiyacı var. Âdet kanaması gibi. Dan tatlılıkla film, Bill Aşağılık Herif (O akşam Steve için bu isimde karar kıldık) hakkında gerçekten ne hissettiğimi, her şeyi ağzımdan aldı. Bill'in ne istediğine asla tam olarak emin olamayışım ya da bir sahnede ansızın A.H.'nin ne gibi yeni tuhaf doğaçlamaları tanıttığı ve neden Bill'in çoğu kez A.H'nin bunu yapmasına izin verdiği. Dan hoştu, benim görmeme henüz izin verilmeyen filmden yapılan ilk baskılara bakılırsa bu işi iyi beceriyordum. Sürekli karamsar olan Altın bile etkilenmişti. Ama en çok hoşuma giden şey Dan'in kendisini tanımış olmamdı.

Konuşma sonlarına yaklaştıkça, Dan'in artık gitmesi gerektiğini ima ediyormuş gibiydim çünkü Dan'in gitmesi gerekmediğini nasıl söyleyeceğimi bilemiyordum.

Harika bir sessizlik. Sonsuza dek sürecekmiş gibi görünüyordu. Dan kanepede uzanmış tavana bakıyordu. Bense sırtım duvara dönük, ayak parmaklarıma bakarak şöminenin Ocak bunun yerine kullanılan daha hoş ve eski bir sözcük) yanındaki kilimin üzerinde oturuyordum. Üzerimde gömlek ve uzun bir etek vardı, sutyen takmamıştım. Makyajım yoktu. Dan zarif bir Californialı gibi gayri resmi bir özenle blazer ceket ve fularla gelmişti. Ceketini çıkardığında altındaki mavi çiçekli bir gömlek ortaya çıkmıştı.

"Bu bir senaryo olsa, adamı ayağa kaldırıp kızın yanına gönderirdim" dedi Dan. "Ya da kız kalkıp gelirdi. Boşuna film harcıyoruz."

Kanepenin üzerinde başını çevirip bana doğru baktı. Takındığı bu aptal tavırdan hoşlanmadım. Dan gülümsemiyordu, ben de ona gülümsemedim. Bir süre sonra tekrar yere, ayaklarıma baktım. Ayağa kalktı, sandalyeden ceketini alıp, gidiverdi. Tek kelime söylemeden. İyi geceler demeden ya da yemek için bir teşekkür bile etmeden. Kapı kapandı, ben de orada öylece kalakaldım. Tersi olsa bundan daha iyisini yapmak zorunda kalacaktı ama ben yine de onun gitmesini istememiştim.

Ama gitti. Dış kapının açılıp çarparak kapatıldığını duydum. Sessizlik. Arkasından koştum... Ne bileyim işte, en azından bir şey söylemek için. İşte, ön kapıya yaslanmış halde oradaydı, *içeride*, başını eğmiş yere bakıyordu. Eski bir numara.

Odaya geri döndüm, o da peşimden gelip ışıkları söndürdü. Kollarını arkamdan doladığını ve başımın arkasını öptüğünü hatırlıyorum.

"Dan şu anda hap kullanmıyorum. Bu kadar yeter.

"Sorun değil. Tek sorun buysa."

Kollarımı onunkilerin üzerine koydum ve "Gitmeni istememiştim" dedim.

Dan o ilk dokunuştan sonra beni tekrar öpmeden gömleğimin düğmelerini çözmekle başlayıp üzerimdekileri çıkardı. Sonra kendi üzerindekileri. Ben de biraz aksiydim, orada öylece bekler halde ayakta dikiliyordum, dışarıya ta okyanusa kadar uzanan ışıklara bakarak hemen aşağıda, otoyoldaki trafiği dinleyerek... Bunun ne olduğunu bildiğinizde aklınıza gelen bütün o tuhaf, sıra sıra, bocaladığınız düşünceler; yeni bir şey, yeni bir adam, bu oda nerede, ben kimim, kimin umrunda, niye.

Dan yanıma gelip kollarını omuzlarıma doladı ve beni kanepeye yönlendirdi. Yan yana uzandık, elini beni seyrederek bedenimde gezdirdi. Neredeyse kendimi geri çekebileceğimi düşünüyormuş gibi. Sanki daha önce hiç sevişmemişim gibi.

"Bütün hafta sana telefon etmek istedim" dedi.

"Keşke etseydin" dedim.

Sonra tekrar öpüştük. Ben çok sıradan ve pasiftim, oynaşma yoktu. İstediğini yapmasına izin verdim, yalnız onun her istediğini yapmasını istediğimi gösterecek kadar tepki verdim. Yine de muğlak kalan bir şey vardı, onu bu yüzden istediğime emin değildim ama aldırış etmedim. Her neyse, biri bazı şeylere dikkatini verirken, kıyas yaparken, hatırlarken, beklerken ilk sefer hiç de doğal değildir. Sonunda yere indik, ben ise yarını düşünüyordum. Bundan sonra onu tekrar görmeyi. Tabii onun bedenini. Erkekler o bedene kolayca sahip oldukları için ne kadar şanslılar.

Dan bir şey söylemedi. Bir süre ikimiz de hiçbir şey söylemedik. Orada öylece, sinemadan çıkmışsınız da film hakkında konuşmak istemiyormuşsunuz gibi yattık. Dan'i ne kadar az tanıdığımı düşünüyordum. Bu işi ne sıklıkla yaptığını merak ediyordum. Dan hakkında pek az dedikodu vardı. Benim hakkımda gerçekten ne düşündüğünü merak ediyordum. Yaşını, geçmişini, kendi yaşımı ve geçmişimi. Sessizliği Dan bozdu. Önce uzanıp elini dudaklarımın hatlarında gezdirdi.

"Jenny bu barbar eyaletin argosuyla söylemek gerekirse yaptığım şey fahişeyle stres atmaktı. Bu argoyu öldürmenin tek yolu ona eşlik eden ayinin kurallarını ihlal etmektir. Kurallara göre iyi düzüşme için sana teşekkür edip, giyinip arabaya atlayıp eve gitmem gerekir. Ama seni yatağa götürüp yatıracağım, ben de yanında uyuyacağım, sadece uyuyacağım. Sabahleyin seni öpeceğim. İstediğinde kahveni yapacağım. Anlarsın, şayet yarın bütün bunların hata olduğunu hissedersen, sorun

değil. Ben sadece şimdilik filmlerdeki maymunlar gibi değil de Avrupalı insanlar gibi davrandığımıza emin olmak istiyorum."

Dan dirseği üzerine dayanmış karanlıkta beni seyrediyordu.

Ben de, "Yarın oldu bile dedim. Ben hâlâ buradayım."

Dan elimi öptü.

"Peki, öyleyse bir söylev daha. Ben stres atmak bir yana hayatta belirtilerinin ne olduğunu bilecek kadar sık âşık oldum. Ama aşk benim neslimin bir hastalığı. Senin neslinin değil. Herhangi bir şekilde bu hastalığı sana bulaştıracağımı sanmıyorum."

"Bu bir rica mı yoksa tahmin mi?"

"İkisi de."

Mesele kapandı. Yatmaya gittik. Uyuyamadık. Kişinin kendi yatağında, kişiye en ait olan yerde bir şey vardı. Dan'in bana sarılması. Onun söylediklerini düşünmek ve söylenmesine gerek kalmayan şeyler. Bu neredeyse hakaretti çünkü aslında bir geceliğine gittiği bir fahişe olabileceğim anlamına geliyordu, sonra bir de benim aşkı anlamayacak kadar genç, yüzeysel ve 1970 kuşağından biri olmam.

Dürüsttü yine de. Ama bu aynı zamanda Dan'in olduğuna inandığımdan daha az karizmatik ya da daha zayıf olduğunu. Dürüsttü daha fena bir şeyin, babacığın beni görmek istediğini söylüyordu. Bütün o yılları, kadınları. Ben birden ve içtenlikle peki demek isteyip başımı bunu söylemek için ona çevirene değin.

(Devam edecek. Saat 1.30, ben çılgınım.)

Kapı

"Daniel, ben Nell."

"Kim?"

"Eski karın."

Daniel'in kolu Jenny'nin omzundan aşağı düşüyor.

"Caro?"

"O iyi." Bir tereddüt. "Böyle berbat bir saatte aradığım için kusura bakma. Zaman farkını hesaba katamamışız."

"Yatmamıştım. Sorun değil."

"Anthony ile ilgili arıyorum, Dan."

"Aman Tanrım. O mesele kapanmadı mı?"

"Hayır bu... aslında Jane ile birlikteyim. Oxford'da. Jane seninle konuşmak istiyor." Dan bir şey söylemez. "Orada mısın?"

"Bir an konuşamadım."

"Jane durumu açıklayacak. İşte geldi."

Dan, Jenny'ye göz atıp diğer elini tabanca gibi kafasına dayıyor. Jenny bir an Dan'e bakıyor, artık gülmüyor, sonra yere bakıyor ve odanın ortasına doğru giderek oradan uzaklaşıyor.

"Dan?"

"Jane."

Dan'in sesinde tuhaf bir karışım var: Hem sıcak hem gücenmiş hem de her şeyden öte inanamamış. Telefon hattında kısa bir duraklama yaşanıyor.

"Seni bu şekilde rahatsız ettiğim için kendimi kötü hissediyorum. Böyle damdan düşer gibi." Daha uzun bir duraklama. "Sesimi duyabiliyor musun?", diye sorar.

"Sadece dünyada duyabileceğim son ses senin sesindi, o yüzden..."

"Üzgünüm. Caro ile o mesajı göndermen çok kibarcaydı."

"Bu kadar uzun zaman sonra olduğu için üzgünüm yalnızca."

Dan buna bir tepki bekliyor ama Jane yine susuyor. Dan iki geçmişin kapanına yakalanıyor: Hızla geçmiş ve hâlâ o odanın içindeki ve çok uzak bir geçmiş. İkisi arasında bocalıyor, heyecanlı ve nedensiz.

"O nasıl?"

"Şu anda hastanede. Burada, Oxford'da."

"Hepiniz için ne kötü bir şans."

"Kabullenmeyi öğrendik."

Tekrar bir suskunluk giriyor araya ve Dan telaşla bunun kendisine pat diye söylenmesini gerektirecek bir sebep arıyor.

"Tedaviyle ilgili burada benim yapabileceğim bir şey varsa..."

"Maalesef bunun için çok geç. Artık kimsenin elinden bir şey gelmez." Bir fasıla daha. "Dan, bütün hafta sana telefon etmek için cesaretimi toplamaya çalışıyordum. Bütün olanlardan sonra bunu tam olarak nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum." Jane tekrar duraklıyor, sonra doğrudan lafa giriyor. "Anthony ölmeden önce seni görmek istiyor."

"Beni görmek istiyor demek!"

"Maalesef. Çok umutsuz." Jane, "O çok hasta. Ama bilinci gayet açık" diye ekliyor.

Dan bir ayağı kaldırım yerine boşluğa basan bir adam gibi hissediyor kendini.

"Ama Jane, ne kadar anlayışlı olunursa olunsun, yani, bütün bunlar..." Şimdi sessizliğe sığınan kişi Dan. Sesini daha az kaçmak ister gibi çıkarmaya çalışıyor. "İkiniz haklıydınız, Tanrı aşkına. İkinizi de çoktan affettim. Ona bunu söyle." Jane yanıt vermeyince Dan, "Konu bununla mı ilgili?" diye soruyor.

"Evet... kısmen."

"Biliyorsun. Bütün kalbimle. Kesinlikle affettim. Kendi açımdan."

"Anthony bana bunun yarım kalan bir mesele olduğunu söylememi özellikle rica etti."

"Ama canım, Ben... Yani... Şey, sen söyleyiversen? Benim adıma iletiver."

"Bu kapris filan değil Dan. Yoksa seni rahatsız etmezdim."

Jane hep yaptığı gibi, bekliyor, bir soru sorulduğunda ardından bir talep geliyordu. Jane konuşmaktan ziyade suskunluklarla kişi üzerinde baskı oluşturuyordu.

"Telefon etsem olmaz mı?"

Böylece tam bir sessizlik olur. Dan, "Alo?" diyor, bir daha. Sonra ilk sesi, Nell'in sakin ve tarafsız sesini duyuyor.

"Yine ben."

"Ne oldu?"

"Yok bir şey... Bir an konuşamadı."

"Nell, benim ne yapmam bekleniyor ki? Az önce hasteneyi aramayı önerdim."

"Anthony seni bizzat görmek istiyor maalesef."

"Ama neden Tanrı aşkına?"

"Sahiden bilmiyorum. Görünüşe bakılırsa seni görmekten başka laf etmiyor."

"Gitmeden önce Caro'dan yapabileceğim herhangi bir şey var mı diye sormasını istedim."

"Biliyorum. Galiba bu ölümle ilgili bir şey." Dan, Nell'in makul bir sebep aradığını hissediyor. "Bunun senin için çok zor olacağını açıklamaya çalıştık. Ama kafasını buna takmış. Onu daha dün akşam gördüm. Bu sadece Jane'den kaynaklanmıyor."

"Neden bu konuda uyarılmadığımı anlamıyorum."

"Jane ona yalan söylüyordu. Jane'in sana ulaşmaya çalıştığını zannediyordu. Ama Jane seni buna karıştırmak istemiyordu. Bu noktada ben işin içine girdim. Jane'i bu konuda bir şeyler yapması için zorlayan benim. Neredeyse bütün gece bunu tartıştık. Suçlanacak kişi benim."

"Ne kadar ömür biçtiler?"

"Pek uzun değil. Ölmeden önce daha ne kadar zaman bilinçli konuşabileceği konusu da var." Nell, "Caro'dan duyduğuma göre son filmini bitirmişsin" diye ekledi.

"Aşağı yukarı. Tam olarak değil."

"Sahi mi? Geçen gün *Express*'te bir fotoğrafı vardı. Tebrikler."

"Off, Tanrı aşkına."

Nell düz bir sesle, "Şayet Jane ve benim için bunu izlemenin kolay olduğunu düşünüyorsan..." diyor.

"Hayalgücünden tamamen yoksun değilim Nell, böyle konuşmayı kessene artık."

Dan'in sesinde az rastlanan bir şey var: çiğlik. Bir sessizlik. Derken Nell eski silahın bir kez daha ateş etmesi gibi hoşnut bir şekilde saflığına geri dönüyor.

"Affedersin. Şantaj yapmıyoruz. Sadece rica ediyoruz."

"Bütün bunlar çok geride kaldı artık."

"Anthony için değil" diye ekledi Nell. "Ama karar kesinlikle sana kalmış."

Dan bocalıyor, hesaplıyor; dışarı, altı yedi mil ötedeki Los Angeles şehir merkezine bakıyor, Tuhaf bir şekilde korktuğunu hissediyor, sanki camdaki yansıma onu suçlayan kendi hayaletiymiş ve bir ampiriste doğaüstü bir şablonla göz dağı veriliyormuş gibi ama Dan kapıları değil tuzakları, özgürlüğe geri dönüşleri, cesetlerin toprağı kazıp çıktığını, birden fazla ölümü düşünüyor.

"Jane hâlâ orada mı? Onunla konuşabilir miyim?"

"Bekle... evet, tamam. İşte geldi."

"Dan, üzgünüm. İkimiz de çok sinirleri bozuk bir haldeyiz."

"Tamam, Jane. Anlıyorum. Dinle bak. Belleğini bin yıl öncesine çevir. Dolu bir şampanya şişesini nehire attığın bir gün hatırlıyor musun? Ve sana sebebini sorduğumda, tam olarak sözleri hatırlamıyorum ama 'canım öyle istedi' gibi bir şey söylemiştin. Hatırlıyor musun?"

"Hatırlar gibiyim."

"O halde aramızda sessiz geçen bütün o yılları unut. Bütün öfkeyi. İhaneti. Bundan bir kez daha eşit şekilde esinlenerek hakkımda tam olarak bir karar ver. Gelmezsem doğru etmemiş mi olurum? *Sen* benim gelmemi istiyor musun?"

"Bunu söylemeye hakkım yok, Dan."

"Ben sormadığım sürece evet. Ki sordum bile." "Film arası verdim. Yoksa yakında eve gelecektim" diye ekler.

Daniel bekliyor, bazen yeni bir senaryonun en erken aşamalarında olduğu gibi devşirimleri, kavşakları, serüvenlere açılan kapıları bile görüyor.

"Anthony ebediyen minnettar kalacak. Şayet bu kulağa çok saçma gelmeyecekse."

"Peki, ya sen?"

Sonunda Jane, "Lütfen, şayet mümkünse" diyor.

"Pek fazla zamanı kalmadı demek?"

"Hayır."

Karar Dan'e kalınca kendini oralarda bir yerde kabardığını fark edemeden ansızın dalganın sırtını yakalayıp ileri doğru fırlatılan bir sörfçü

gibi hissediyordu. İmgeyi görse de, bizzat yaşamıyordu. Bu tıpkı sörfçü gibi hem amaçladığı bir andı hem de bunu bekliyordu ama aynı zamanda vazgeçtiği bir andı... İradesini kullanır kullanmaz onu dalgaya iletti.

"Tamam. Bu telefon görüşmesi sana pahalıya patlayacak, o yüzden beni dinle. Anthony'ye yola çıktığımı söyle. Ona geçmiş olsun dileklerimi ilet. Telefonu bir dakikalığına Nell'e verebilir misin?"

"Bazen şişe yerine nehre kendimi atsaydım diye düşünüyorum."

"Görüştüğümüzde senden bunun bir açıklamasını isteyeceğim."

Son kez bir suskunluk oluyor. Ardından Jane, "Ne diyeceğimi bilemiyorum Dan. Beni affet" diyor.

Sonra telefonu tekrar Nell alıyor.

"Yarına uçakta bir yer ayarlamaya çalışacağım. Ama Caro'ya geri döneceğimi haber ver, olur mu?"

"Onu bu akşam ararım."

"Teşekkürler."

Nell kendisinin de hissettiği pişmanlık ve minnettarlık içeren bir ses tonu bulamadan Dan hemen telefonu kapatır. Sonra California gecesinin aydınlatılmış düzlüklerine bakıp, beş bin mil öteden gri bir kış sabahındaki Oxford'u görür. Aşağıda bir yerlerden devriye arabasının dönen sireninin nevrotik feryadı yükseliyor. Dan yüzünü dönmeden "Bir viski, Jenny. Hemen, lütfen."

Dan, önce Jenny'nin sessizce getirdiği bardağa, sonra da çarpık bir tebessümle daha yukarı gözlerine bakıyor.

"Siktir et büyük büyükanneni."

Jenny sabit gözlerle inceleyerek bakıyor. "Mesele nedir?"

"Eski bacanağım beni görmek istiyor."

"Ama ben de sandım ki... kanser olan mı?"

Dan viskinin yarısını içip elindeki bardağa bakıyor. Başını kaldırıp Jenny'ye, sonra tekrar bardağa bakıyor. "Bir zamanlar çok yakındık, Jenny. Sana bütün bunları doğru dürüst anlatmadım hiç."

"Bana seni aforoz ettiklerini söylemiştin."

Dan bakışlarını Jenny'nin gözlerinden uzaklaştırarak, tekrar dışarı, sonsuz şehre doğru bakıyor. "Oxford'da en iyi arkadaşımdı. Biz dörtlü gibiydik. İki kız kardeş. O ve ben." Dan utangaç bir şekilde yüzünü buruşturuyor, Jenny'nin tepkisini ölçüyor. "Anılar."

"Ama..." serzenişi yavaş yavaş azalmaya başlıyor. "Gidecek misin?"

"Çok fazla zamanı kalmamış gibi görünüyor." Jenny Dan'e bakıyor ve gözlerinde incinmiş hem çocukça hem de yetişkin iki tür dürüstlük görünüyor. Dan Jenny'e yalan söylerse, aynı zamanda kendine de yalan söylemiş olacak. "Caro sözkonusu Jenny. Çok uzun zamandır onu epey üzdük. Uzatılan zeytin dalını geri çeviremem."

"Anthony seni neden bu kadar çok görmek istiyor?"

"Tanrı bilir."

"Ama bir fikrin vardır."

Dan bir nefes koyveriyor.

"Anthony hem profesyonel bir felsefeci hem de bir Katolik. Onlar daha ziyade kendi dünyalarında yaşarlar." Dan uzanıp Jenny'nin elini tutuyor ama yine dışarıdaki geceye bakıyor. "Karısı özel biri. Çok... kişisel ilişkiler konusunda titiz. Çok vicdanlı. Bunca yıl suskun kaldı da yine de bozmadı bu..." derken cümlesini bitirmedi.

Jenny elini çeker ve dönüp gider. Dan onun kanepenin yanında sigara yakışını izliyor.

"Dolu bir şampanya şişesini nehre fırlatmayı canı neden ister ki insanın?"

"Bu, bir zamanlar Jane'in Oxford'da sahte bir cennette yaşadığımızı ima etme tarzıydı." Dan, hızla bir abajuru yakıyor. "Bütün ayrıntıları bir gün sana anlatacağım."

"Savunma yapmak zorunda değilsin. Merak ettim sadece" dese de gözlerini Dan'den kaçırıyor.

Dan, "Belki de böylesi en iyisi." diyor.

"Çok teşekkür ederim."

"Bir mola."

"Bunun bir yarış olduğunun farkında değildim." Jenny gerekmediği halde kül tablasını alıp çöp sepetine boşaltıyor. "Geri dönmeyecek misin?"

"Onlar seni sadece üç haftalığına daha istiyorlar. Şansın varsa."

Jenny suskunlaşıyor. "Ee, bu süre bana önseziler hakkında şaka yapmayı öğretecek."

"Evet. Bu biraz esrarengizdi yani."

Jenny Dan'e suçlayıcı gözlerle bakıyor.

"Bana yine evlenme teklif et."

"Aptalca hataları tekrarlamamaya çalışıyorum."

"Senin tüm yaşamın bir hata. Bunu kendin söyledin bana."

"Seni bunun içine sürüklememek için bir neden daha çıktı."

"Evet dememeliydim."

"Ne diyecektin peki?"

Jenny eğilip bir minderi kabartıyor. "Bunu düşünüyorum. Sık sık. Senin yaptığından çok daha ciddi bir şekilde sanırım. Bütün konuşmalarına bakılırsa."

"O halde bunun işe yaramayacağını bilmen gerekir."

"Belirtilerin kötü olduğunu biliyorum. Tek söylediğin şey." Jenny inatla minderleri düzeltip sonra gevşek örgüsünü incelemek üzere bir

minderi eline alıyor. "Senin peşimden koşmamanın, benim de senin çoraplarının deliklerini yamamak için her şeyden vazgeçmeyişimin gerçekten de iyi bir şey olup olmayacağını merak ediyorum. Benim için en iyi olasılık. Evimin kadını olmak beni hiç de cezbetmiyor. Bu benim eski ciddi bir ilişkimi mahvetmişti. Benim yaşımdaki herhangi normal biriyle kurulacak bir ilişkiyi de mahvederdi zaten" ve "Ben dürüst olmaya çalışıyorum." diye ekler.

"O halde bu kesinlikle işe yaramaz Jenny. Böylesi evliliklerin bir unsuru da özünde sahtekârlığa gereksinim duymasıdır. İkimizin bunu becerebileceğini sanmıyorum uzun vadede."

Jenny minderi yere koyuyor. "Sana ihtiyacım olduğunu pek çok açıdan fark etmişe benzemiyorsun."

"Birine ihtiyacın var."

Jenny kanepenin yanından uzaklaşıp bir koltuğa oturuyor, öne doğru sırtını kamburlaştırmış, başı önde. "Şimdiden korkuyorum."

"Bu benim senin için zararlı olduğumu kanıtlıyor. Her zaman da öyle olacak."

"Yeni rol ile ilgili bir karar vermem lazım."

"Benim ne düşündüğümü biliyorsun. O iyi bir adam. Senaryoyu ayarlayacak. Bunu yapmalısın."

"Tabii, yakandan da düşmeliyim." Jenny, "Beklediğini bileceğim. Yardıma hazır olduğunu." der.

"Olacağım. Sen istediğin müddetçe. Bunu biliyorsun." Dan bir placebo etkisi yapacak bir şeyler arıyor. "Kabin'e taşınabilirsin. Bu, Abe ve Mildred'ın da çok hoşuna gider."

"Belki. Konuyu değiştirme." Jenny sigarasından bir nefes çekip, dumanı üflüyor, sonra başını kaldırıp ona bakıyor. Dan telefonun yanında kımıldamadan duruyor. "*Senin* için en iyi olasılığın ben olduğunu itiraf etmediğini farkındayım."

"Umut ışığı arıyorsun."

"Gizliyorsun. Bu daha da kötü."

"Neyi gizliyorum?"

"Geçmişini."

"Geçmiş, güzel değil ki."

"Bu aptalca, kof, kaçamak bir cevap."

Jenny sıfatların arasında küçük kamçı darbeleri gibi boşluklar bırakıyor. Dan başka tarafa yöneliyor.

"Benim geçmişimin büyük bir kısmı da öyle."

"Sahne bakışı. Gerçekçi bir bakış değil." Dan bir şey söylemiyor. "Herkesin geçmişinin çoğu da öyle. Neden özellikle seninkinin bu denli berbat olduğunu sanıyorsun bilmiyorum."

"Berbat demedim. Temiz değil." Dan gidip onun sandalyesine dik açı yapan kanepeye oturuyor. "Bu istatistik meselesi değil, Jenny ya da bireysel tarih bile değil. Bütünüyle kişisel farkındalık." Jenny rahatlatmayacak. "Seni yanlış yönlendirdim, bugün öğleden sonra hissettiğim aslında bir boşluk hissi değildi. Daha ziyade tersiydi. Yemeği fazla kaçırmak gibi. Sindirilmemiş sabit ağırlık. Bir köstek" diye devam eder.

Jenny dikkatle sigarasının izmaritini izliyor.

"Eski karın seni sinirlendirecek ne söyledi?"

"*Express*'te çıkan o şey. Buna tahammül edemiyorum."

Jenny halıya bakıyor. "Senin için de aynısı mı geçerli?"

"Neyin aynısı?"

"Hâlâ nefret etmenin. Öyle söylediğini duydum. Hepsi geçmişte kaldı."

"Şimdi yaşadıklarımız bundan yirmi yıl sonra geçmişte kalacak gibi mi görünüyor?"

"Her ne olduysa bundan sonra seni incitmek istemem."

Jenny Dan'e bakmayacak; Dan ise kısa bir süre onun yüzünü, içinde inatla öne çıkan çocuğu, kıskanç genç kızı ve Jenny'ye sarılmak için, bu buzu eritmek için şiddetli bir ihtiyaç hissediyor ama duygularını bastırıyor. Bunu bastırmak için de kendi kendinie dikkatini dağıtıp, tavsiyelerde bulunuyor. Laphroaig'in iki parmaktan daha fazla kalan son yudumuna bakıyor.

"Bütün değerlerimizi yanlış anladık. Çok fazla şey bekledik. Çok fazla güvendik. Yirminci yüzyıl tarihinde büyük bir uçurum var. Bir hudut. 1939'dan önce doğup doğmama meselesi. Dünya, zaman... akıp gitti. Bir seferde otuz yıl ileri sıçradı. Tufandan önce gelen bizler devamlı olarak bu çarkın dışında kaldık Jenny. Senin kuşağın dış görünüş hakkında her şeyi biliyor. Görsel şeyleri. '30'larla '40'ların neye benzediğini, nasıl göründüğünü. Ama ne hissettiklerini bilmiyorsunuz. Bizi bütün gülünç kalp dekorlarıyla süsleyip bıraktılar."

Jenny uzun bir süre cevap vermiyor.

"Havaalanını arasan iyi olmaz mı?"

"Jenny."

"Bu uçurum değil, Dan. Bu senin kasıtlı olarak koyduğun bir engel."

"İkimizi korumak için."

Jenny sigarasını söndürüyor.

"Ben yatıyorum."

Jenny ayağa kalkar, odanın öbür ucuna yürüyerek yatak odasının kapısına doğru gider ama orada durup, arkasını dönerek Dan'e bakar.

"Dikkatli özenli bir şekilde odanın kapısını çarpmadığıma dikkatinizi çekerim." Gösterişli bir dikkatle kapıyı açıp yarı yarıya aralık bırakıyor. Sonra tekrar Dan'e göz atıyor.

"Tamam mı, Babalık?"

Jenny gözden kayboluyor. Dan birkaç saniye sessizce oturup viskisini bitiriyor. Sonra da ceketinin bulunduğu yere gidip bir cep defteri çıkarıyor, telefona doğru geri dönerken sayfaları karıştırıyor. Bir telefon numarası çeviriyor, telefonun açılmasını beklerken başka kapılar ya da gerçeğin kendisi gibi, yasalaştırılmış geçmişin şu son belirsiz kurgusuna, iki zihinde ebediyen hareketsiz duracakmış gibi görünen; davetkâr, ürkütücü, suçlayan, affeden ve hep... Sonunda neler hissettiğini anlayabilecek birini bekleyen yatak odası kapısına doğru dönüp bakıyor.

Kötü Sonuç

Polis arabası onları Dan'in evinin bulunduğu Kuzey Oxford yolunun tepesinde bıraktı. Gökyüzü tamamen bulutlarla kaplıydı, yağmur atıştırmaya başlamıştı bile. Sıra sıra, sağlam, ağırbaşlı, akademik ve gerçek olamayacak kadar bayat Viktoryen evlerin arasından hızla yürüdüler. Rüzgâr epey yaprak dökmüştü. Sonbahar kasvetli ve şiddetli bir şekilde zamansız gelmişti. Dan'in odasına gidene kadar pek konuşmadılar.

Pansiyon odası, evin arka tarafı birinci katında bahçeye bakan en iyi odaydı ama bu oda, eşit derecede kendisini onaylananlar listesine eklettiren, pansiyoner öğrencilere o zaman için alışılagelmedik özgürlükler tanıyan Woodstock Yolu Marksisti ev sahibesi sebebiyle seçilmişti. Hem başkalarıyla hem de odasının mahremiyetinde az bulunur bir hoşuna gideni yapabilme ayrıcalığıyla acayip yemekler pişirilip Komünist Parti broşürleri düzenlenebiliyordu. Dan 1950'de gelişmiş bir zevk diye

kabul edilen şeyi ortaya koydu. Hükümetten aldığı bursun yanında kendinin de biraz parası vardı. O dönem Art Nouveau modasının her yerde yaygınlaşmasına daha yirmi yıl vardı. Stil sahibi küçük taşınabilir eşyalar bir kaç şiline herhangi bir eskiciden alınabiliyordu.

Günümüzde o odanın fotoğraflarından nasıl bir sonuç çıkarılabilirdi? Tiyatroya duyulan merak şunlar gösteriyordu: 1914 öncesinin müzikhol ve müzikal komedi yıldızlarının kartpostallarından (ki Dan'in duvarlarında hâlâ boş yer var ve zaman zaman yenilerini ekliyor) oluşan bir koleksiyon duvarlara asılmış, bahçeye bakan pencerenin yanındaki küçük masanın üzerinde çok fazla göze batan bir oyuncak tiyatro, şöminenin üzerinde Gordon Craig'in orijinal bir iç dekor tasarımının eskizi (Sahip olduğuna en çok gurur duyduğu eskizi çok sonra aptallık edip boşanma davasında mahkemeye tanık olarak çağırılan kadına vermişti), üzerinde kendi adının yazdığı çerçeveli bir tiyatro afişi (Önceki kış sahnelenen revünün opera oyun yazarları arasındaydı), Anouilh'in sahneye konan Antigone'sinden bir grup maske (hemen hemen *fin de siècle** idi ve eklektizmin ifadesiydi). Akademik meraklar şöyle sıralanabilirdi: Bir sandıkta İngiliz edebiyatı metinleri ve duvarda, daha yakından bakılınca bir lisans öğrencisinin muammalı bir bildiri tuttuğu, üzeri yazılı bir döviz taşıyan bir Rus Stakhanovit'i** ayakları altında çiğnediği Profesör Tolkien'i gösteren bir karikatür: *Kahrolsun Anglosaksonlar.* (*Yüzüklerin Efendisi*'nden beri bu karikatüre paha biçilemiyor ama maalesef daha üç hafta önce yandı, kesin olarak söylemek gerekirse sahibinin final sınavlarının son gününde, iğrenç *Beowulf* ve diğer birkaç basılmış eski işkence aletiyle birlikte, hepsi kulağı çekilen ve ceza yiyen üçüncü sınıf öğrencilerinin intikamı içindi.)

Aile kütüğü ve kişisel yaşam: Zor ama tam da kanıtların yetersiz olması hikâyeyi ele verir. Aile fotoğrafı yoktu, hatırladığım kadarıyla bir tanesinin üzerinde okunaksız (ama Dan ezbere biliyordu) bir yazıyla 1647 tarihi atılmış eski taş bir eşiğin bulanık bir enstantanesi vardı, bu kısım kategorisine giriyordu. Büyük ihtimalle, Daniel'in emeğinin geçtiği sahnelenen çeşit çeşit diğer OÜDT (Oxford Üniversitesi Drama Topluluğu) ve ETC yapımlarının fotoğrafları göze çarpıyordu. Tabii ki çalışma masası işlevi gören ve o sırada final sınavları öncesi ineklemenin tüm kanıtları yüzünden darmadağın olan masada, poz veren Nell'in ke-

* Yüzyılın sonu. (ç.n.)

** Özellikle fabrikalarda bireysel katılımı ödüllendiren, böylece üretimi artıran bir sistem. Stakhanovit birimlere ayrılan işçiler arasında gönüllü bir işbirliğine dayanır, yani herkes en yetenekli olduğu işi yapar ve ücreti parça başı üzerinden ödenir. Bir maden işçisi olan Aleksey Stakhanov 1935'te iki vardiyada en yüksek verim gösterdiği için bu sisteme model alınmıştır. (ç.n.)

narları flu bir fotoğrafı vardı. En çarpıcı etki, hayli evrim geçiren (sancılı bir şekilde çığırından çıkmasa da) narsisizmdi çünkü odanın duvarlarında en azından on beş tane ayna vardı. O aynaların Art Nouveau çerçeveleri için toplandıkları doğruysa bile ya da en azından böyle ileri sürülse de, Oxford'daki başka herhangi bir oda meseleyi fiziksel anlamıyla da düşünmek açısından böylesi kolay bir geçiş sağlayamaz. Bu küçük zaaf, önceki dönemden bir öğrenci dergisinde acımasızca yerilmişti (Orası Oxford olmasaydı bu yergi eleştiriden bile sayılmazdı.) La Bruyère tarzında "karakterlerin" bir listesi vardı. Daniel kazara gözlüklerini takmadan aynaya bakıp yüzünde mükemmel yüz hatları yerine yeteneklerinin gerçek çehresini keşfedince şok geçirip ölen Bay Specula Speculans'a dublaj yapmıştı.

Kişisel dekordaki bu toy girişimin çetin, ekmek karneleri ve evrensel uyumun hüküm sürdüğü bir geçmişe karşın ya da bu geçmiş yüzünden var olduğu hatırlanmalıdır. Britanya zaten bir kuşatma hayaline dalıp gitmişti. O zamanlar bu cüret istiyordu. Britanya'da partilere giden insanlar şereflendiriliyordu ve bu insanlar da sonra onlardan daha az şanslı olan dostlarına o partilerden bahsediyorlardı. Koynunda beslediği yılana, kap kacağı ve hayata karşı genel tavrının burjuva çürümüşlüğüne alt katta oturan tanınmış ev sahibesi de hoş bir acılık katıyordu ya da Dan konuklarına öyleymiş gibi göstermekten hoşlanıyordu. Tuhaflıklarına rağmen doğrusu ihtiyar yoldaş aptal değildi. Genç adamları ve dava için gerekli siyasi potansiyellerini, onların kendilerini tanımalarından daha iyi değerlendirebiliyordu. Dan'in o evde beraber kaldığı, daha sonra toplumda Dan gibi biraz dikkat çekmeyi başaran hiç kimse Komünist olmamıştı. Bunun yanında daha da önemlisi ise hiç kimsenin muhafazakâr olmamasıydı.

Jane o öğleden sonra bütün bunlara dikkat edemeyecek kadar bu odayı iyi biliyordu. Pencereye gidip aşağı bahçeye baktı. Bir süre sonra kırmızı eşarbını çekip çıkararak siyah saçlarını saldı ama derin düşüncelere dalmış halde eşarbını elinde tutarak öylece dikilmeye devam ediyordu.

"Bir şey içmek ister misin Jane?"

Jane dönüp hafifçe gülümsedi. "Çay."

"Gidip çaydanlığı doldurayım."

Dan elinde çaydanlıkla banyodan geri geldiğinde Jane'i küçük mutfağının köşesinde ayakta dikilir halde buldu.

"Yalnız süt tozu var."

"Olsun."

"İhtiyar Nadya Constantinovna'dan tazesini biraz araklayabilirim."

"Gerçekten gerekmiyor."
"Kendisi yok."
"Sağ ol."

Jane iki fincan, bir demlik ve çay kaşıklarıyla şöminenin yanına gelip diz çöktü. Dan, çaydanlığı su ısıtmak için kullandığı küçük elektrikli ısıtıcının üzerine koydu, sonra köşeye gidip süt tozunu, çayı ve şekeri alıp getirdi. Jane'in karşısındaki kilimin üzerine oturup Jane'nin siyah çay yapraklarını ölçüp demliğe koyarken onu izledi.

"Nell uğrayacak mı?"

Dan başını iki yana salladı. "Ödev yazma gecesi." Jane başıyla onayladı. Dan onun konuşmak istemediğini seziyordu. Ama böyle bir günde, günün bu saatinde sessiz evdeki boşluğu hissetmek, bu boşluğu Dan için utanç verici hale getiriyordu.

"Ocağı açayım mı?"

"Nasıl istersen?"

Gaz ocağı kibriti çakmasıyla pofladı, mavi ve altın sarısı bir alevle, akkor pembesi kıvılcımlarla yanmaya başladı. Bunların arasına çaydanlık da alçak sesini katmaya başladı. Kendisinin hafif huzursuzluğu, Jane'in sessizliği yüzünden Dan'in içinde derinden bir hırıltıya dönüşüyordu. Diyaloglar üreten aklı, hâlâ keyifli bir yetenek gibi görünen canavarın ne olduğunu anlatmanın eğlenceli yollarını gizlice prova etmeye çoktan başlamıştı bile: polis seslerinin o talim tantanası, Andrew'un "Ben Anzio'da karaya çıkarma yaptım, koca adam" derkenki inanılmaz şekilde bezmiş davranış tarzı... Bir şey daha var; pişmemiş işkembe gibi görünen gri butlar, karıncalar gibi saçlarında kaynadığı söylenen kurtçuklarla (Dan kendi gözlerinin de öyle gördüğünü iddia edecekti) birlikte yalnız olayın kendisi değil, okul dönemlerinde bir idol olan, şimdiden neredeyse ünlü sayılan Jane'le birlikte olmak.

Bütün genç Oxfordlular, Jane'in bu yetenek (sadece Rita Haywort'u silip süpürmekten çok daha önemli, *The White Devil*'deki Vittoria rolüyle bunu şüpheye yer bırakmayacak şekilde kanıtlamıştı) ve güzellikle günün birinde daha ünlü olacağını, sahiden ünlü olacağını biliyorlardı. Jane bir kolu arka, hafifçe yana yaslanmış gaz ocağına bakar halde oturuyordu. Yüreğinin derinlerindeki canlılığı, taklit yeteneği, değişkenliği, sahnedeyken sergilediği herhangi bir şey yoktu bu halinde, o anda yüzünden derin düşüncelere dalıp gittiği okunuyordu. Jane hemen hemen iki farklı insandı. Biri uzun zaman önce farkına vardığı; Nell'den daha karmaşık olanı, ki tüm yüzeysel olasılıklara rağmen Jane'i pek çok açıdan onların tam karşıtı, Winchester'dan gözde bir bilgin, önemli kişi, pratik ve mantıklı (o sırada bu neredeyse Art Nouveau ayna çerçeveleri

biriktirmek kadar züppelik olan dini inançları dışında her şeyde) olma yolunu çoktan yarılamış, hızla tahlil edip özdeyişler üreten Anthony'e benzeten şey buydu. Mark gibi olgun genç Oxfordlular iş savaş ve ölüme gelince beş para etmezlerdi. Bir birahanede içerken yakalanan bir öğrenciye disiplin memurlarının buldoğunun pençelerini geçirdiği hikâyesini herkes biliyordu, bilmedikleri şey ise kurbanın savaş sırasında onun emir erliğini yapan genç albay olmasıydı. Ama Anthony'nin farklı bir olgunluğu vardı, görünüşe göre kim olduğu ve ne olmak istediğine çok daha emindi. Jane'i çok kıskanıyordu ama ilişkileri yalnızca ikisini de çok iyi tanımayan insanlara uyuşmaz görünüyordu. Maskenin ardında ise birbirlerini tamamlamaları çarpıcıydı.

O sıralarda Dan, lafın kısası, Jane'e âşık olduğu basit gerçeğiyle açıklayabilirdi bunu. Utanmasının nedeni buydu. Birkaç aydır, en az iki dönemdir bunun farkındaydı; ve bu yüzden kapana kısılmıştı. Dan'in Jane'in kız kardeşi ile gelecekte yapacağı evlilik o günden önce çatırdamıştı. Webster'ın ölümsüz mısrası: tuhaf geometrik bağlantı noktaları. Dan suçluluk duygusunu Nell'le ilişkilendirmeliydi ancak bu daha ziyade Anthony'ye yönelmişti ve hiç de ya da biraz olsun Anthony'nin ona final ineklemelerine ara verip (sıklıkla sığındığı Gloucestershire'da bir manastırda) bir haftasonu bahşetmesi yüzünden değildi.

Dan yine de Anthony'yle bu kadar iyi geçindiği için bu ayrıcalıktan dolayı şaşkındı. Şaşkındı çünkü zeki Wykehamist'in* Dan'de gerçekten ne bulduğunu hâlâ anlayamıyordu. Dan kendisinin bu ilişkiden ne kazandığını çok daha iyi biliyordu: Hem dahili hem de harici değerlerden çok daha emin, yeni ve kısa ömürlü fikirlerden dolayı kolay kolay yozlaşmayacak bir ruha sahip, çok daha titiz ve keskin bir zekâ ile temas. Bir bakıma Anthony Oxford'da hancı, Dan ise sadece bir yolcuydu. Dürüst olmak gerekirse, Dan ondan, öğretmenlerinden öğrendiğinden çok daha fazla şey öğrenmişti. Ama işte, Anthony'nin derinde ama dikkatlice gizlediği, bunun eşit olmayanlar arasında bir arkadaşlık olduğu inancından hiç tam olarak kurtulamadığı o büyük kusuru vardı.

Dan'e haksızlık etmemek ve tarihsel doğruluk adına –öğrencilik sıfatıyla çok yakından ilişkili– öğrenci prestiji açısından Dan'in aşağılık duygusunun çağdaşlarına tuhaf gelmiş olabileceği söylenmelidir. Dan döneminde Anthony'den çok daha fazla tanınan ve hatta belki de kıskanılan bir öğrenciydi. Akademiden uzak duran ve sadece akademide isim yapmaktan kaçınan grubun içinde ki bu kişilerin daha sonra, geçmişe bakılırsa üniversite dönemlerindeki kuşağa karakteristik damgasını vuranlar olduğu anlaşılır. Jane gibi Dan de iki farklı insandı ama bunu kabul

* Winchester Koleji üyesi. (ç.n.)

etmeye çok daha az hazırlıklıydı ya da kabul edebilmeye. Belki de bu, Anthony'ye karşı beslediğini kabullendiği gizli duyguları ve Jane'e karşı beslediği duygular. Dan, Jane'in cinsiyetini bile biraz kıskanıyordu, Jane'in genç kadınlığını, zira bu Dan'e onun hem daha doğal hem de çok daha olgun bir tavır sergilediğini hissettiriyordu. Jane, Dan'in yapamadığı yollarla hem alay edip hem de şefkatli olabiliyordu. Aslında, şayet Anthony fazlasıyla edepsiz züppe bir delikanlı olduğu zamanlarda nazik bir şekilde ona takılmak için komplo kurup ona karşı herhangi bir tartışmada genellikle aynı tarafta yer alıyorlardı. Ama bu bir sahne ittifakı, dünyayı anlamaya özenen oyuncuların entelektüalizme taş atmasıydı ve bu gerçek samimiyetin nerede yattığı gerçeğini saklıyordu.

İşte, Dan bu açık kanıtı izliyordu, kazanamamış olduğu ödülle birlikte kısmen kendisinden çalınmış gibi görünen durum çetrefilleştiriyordu çünkü Jane'i Anthony'den önce tanımıştı. Hatta onları Dan tanıştırmıştı, bu tanıştırmadan önce bunu söylememişti çünkü Jane'e korkuyla karışık saygı duyuyordu. Dan şu anda hafifçe ıslık çalar gibi sesler çıkaran sessizlikte bu vekâleten samimiyetin sağlayabileceği teselliyi görüyordu. Gökyüzü kararıyor gibi görünüyordu, yaz ortasında tuhaf bir karanlık. Dışarıda yağmur daha şiddetli yağmaya başladı. Çaydanlıktaki su kaynayınca, Jane eğilip çaydanlığı kaldırıp; demliği dolduruyordu. Şaşırtıcı sorusunu sorduğunda hâlâ demliği doldurmakla meşguldü.

"Nell'le yatıyor musunuz, Dan?"

Jane'in yüzü kasten yere bakıyor.

"*Canım*..." Dan şaşkınlığıyla eğlenen kısa bir nefes saldı, gerçekten tamamen şaşkınlıktandı. Jane gülümsemedi ama çaydanlığı gaz ocağına koymadan önce ocağın üzerine koydu. Galiba Dan'in bir meziyeti vardı, diğer insanların ruhsal durumlarını çabucak okuyabiliyordu. Tonlamalarını, sözcük kullanımlarını, ağız ve göz şeklinin değişen her milimetresini fark edebiliyordu ama yalnızca ruh hallerini, niyetlerini değil.

Dan, "Yoksa Nell?.." diye mırıldandı.

"Kız kardeşler her zaman böyle şeyler hakkında konuşmazlar." Jane her iki fincana da bir kaşık dolusu süt tozu koydu. "Bu yattığınız anlamına mı geliyor?"

"Yapmayan var mı?"

Yine o günlerde, nispeten çok az sayıda insan bu konuda gizlilik anlaşması yapmaya devam ediyordu ancak tersine, onların gizlisi saklısı yoktu. Ama Dan zor ele geçirdiği bir şeyi sır gibi saklayacak bir genç hiç değildi ve doğuştan gelen bu ince zevki mahrem tutamazdı. İnsanın elinde dürüstlüğün yerine geçecek bir yedek olmalıydı.

"Anthony'le ben yatmıyoruz."

Dan, Jane'in bunu ona neden söylemek istediğini anlayamadı. Anthony'nin görüşlerini bildiğinden ikisinin yatacaklarını zaten sanmıyordu; hem Dan hem de Nell onların kesinlikle yatmadıklarına karar vermişlerdi.

"Katoliklik meselesi mi?"

Jane Dan'e fincanını uzattı, erimemiş süt tozunun ufak parçaları fincanın üzerinde yüzüyordu.

"Evet."

"Bu onun için çok önemlidir."

"Evet."

"Hicivler ve nükteli sözlerle."

Jane belirsiz bir şekilde gülümsedi ama o gün ikinci kez Anthony'ye sitem eder gibi görünüyordu. Derin temellerin yer değiştirmesi, ani bir gizem, bir menteşenin ilk belli belirsiz gıcırtısı. Jane çayını yudumladı.

"Ben bakire değilim, Dan. Başka biri vardı. Birinci sınıftayken. Anthony'le tanışmadan önce."

Bu ikisi arasında o âna kadar bakir kalan bir şeyi yırttı.

"Anthony biliyor mu?"

Jane yüzünü buruşturdu. "Bu yüzden sana söylüyorum ya. Bu bir tür prova."

"Aman Tanrım."

"Bu çok aptalca. Keşke en başında ona söylemiş olsaydım. Sonra çok geç kalmışım gibi geldi. Artık köşeye sıkıştım. Yaptığım şey yüzünden değil, ona daha önce söylemediğim için."

Dan Jane'e bir sigara verdi, bir çıra yakıp Jane'e uzattı sonra kendi sigarasını yaktı.

"Onun aklına da sormak gelmedi mi?"

"Onun kadar akıllı birine göre çok tuhaf bir şekilde bana güveniyor. İnsanlarla ilgili şeyleri bir mantık ya da kıyas kuramında asla varsaymadığı şekilde varsayıyor." Jane sigarasından bir nefes çekip. "En azından eskiden böyle olduğunu düşünüyordum" diye ekler.

"Peki ya şimdi?"

"Anthony'nin çok korkup korkmayacağını merak ediyorum ki bu da ona söylemek cesaretimi toplamaya çalıştığım her seferinde beni korkutuyor."

"Bir gün söylemek zorunda kalacaksın."

"Tam final sınavları üstü bunu yapamam. Bunun şey olup olmadığına bakacağı kesin gibi..."

"Ne olup olmadığına?"

Jane'in öyle güzel içten gözleri vardı ki; bazen şu anda şömineye bakarken olduğu gibi Nell'den daha genç görünüyordu.

"Kendi içindeki sahtekarlığa. Öyle kötü bir zamanlama olur ki başka bir şey anlatmaya çalışmak zorunda kalırım. Bunu araştıracaktır."

"Doğru olup olmadığına bakma riskine girecek kadar seni düşünmediğine emin misin?"

Jane gülümsedi. "Sanırım ben hepsi için bir dublörüm. Madem ki lafını açtın."

"Anthony çok fazla baskı yapıyor mu Katoliklik meselesinde?"

"Onun nasıl biri olduğunu bilirsin." Jane omuz silkti. "Nutuk çekmiyor. Tanrı ile kul arasına girilmez. Benim adıma karar vermeme konusunda kendini çok istekli gösteriyor." Jane, bacaklarını şöminenin sıcaklığından uzaklaştırarak bir dirseğiyle arkaya doğru yaslandı ama hâlâ şömineye bakıyordu. "Bu hafta Rabelais'nin bıkıp usanmadan anlattığı şeyi fark ettim birden. Anthony'nin nasıl da tüm St Germain-des-Prés (Aziz Germain çayırındaki) kalabalığından gerçekten daha modern olduğunu. Bir varoluşçudan da öte. Nehirdeyken söylemeye çalıştığım buydu. Özveri İngiltere'sinin başına gelecekleri nasıl kafasına taktığını düşününce. Kendimiz için burada yarattığımız küçük dünyanın dışında Anthony'de ve hemen hemen aynı olan dini yanıyla ilgili bir şey hissediyorum. Sürekli geçmişi düşünüp gelecekten endişe duyuyorum. Aslında hiç de şu anın tadını çıkarmayı başaramıyorum. Rabelais ise bütün bunlar karşısında harika kara bir leke sadece. Geçitler var, sonra... sonra birden onun şimdiye kadar yaşayan tek aklı başında insan olduğunu hissediyorsun." Jane sigarasına baktı. "Geçen gece Anthony'e bütün bunları açıklamaya çalıştım."

"Ve seni pek anlamadı."

"Tersine. Her şeyi anladı. O adamla ruhen az önce yatmış olmam dışında."

Dan sırıtarak yere baktı. "Ama bu şekilde söze dökmedin."

"Öyle hissettim. Hem dalalet hem de zina. Özellikle de etik isyan hareketini benim küçük dişi aklımda tekrar okuduğunda."

"Yapma. O öyle biri değildir."

"Tabii değil. O gayet tuhaftı çünkü ciddi olamayacağıma öylesine emindi ki." Jane kilimin altındaki eski Türk halısının şekilleri üzerinde bir parmağını gezdirmeye başladı. "Onun sorunu sadece kendisi olabilmesi. Senle ben, ötekiler olabiliriz."

"Şimdi de onun hayalgücünü yadsıyorsun. Bu adil değil."

"Hayalgücünü değil hayalgücüne göre hareket etmesini. Anthony asla oyun yazamaz. Roman yazamaz. Başka biri haline gelmenin zorunlu

olduğu herhangi bir şeyi yazamaz. Mümkün değil." Bir sessizlik daha oldu; Jane birden konuyu değiştirdi: "Nell'in ondan hoşlanıp hoşlanmadığını kestiremiyorum."

Dan yine şaşkına döndü. "Tabii ki hoşlanıyor. Hoşlandığını biliyorsun."

"Nell Anthony'nin onu onaylamadığını fark etmiyor mu?"

Dan aniden Jane'e bakıverdi ama Jane gözlerini halıdan ayırmadı.

"Bunu yeni duydum işte, Janey."

Yalancı. Uzun zaman önce sezilmiş ve korkulmuştu. Öğleden sonra artık sahiden çeşitli yüzleri, gedikleri, zamanın tersine dönüşlerini göstermeye başlıyordu; aslında bağlantılıydı. Jane'de sanki kötü bir niyet varmış gibi görünüyordu. Dan'in gözleriyle açıp onu ikna etme kararlılığı ve aynı zamanda bir çıplaklık çünkü Jane bütün gizli duygularını Dan'in görmesine izin veriyordu.

"Anthony bunu benden bile gizlemeye çalışıyor."

"Ama Tanrı aşkına Nell'den ne istiyor ki?"

"Sanırım sizin yattığınızdan şüpheleniyor. Nell'de onu korkutan şeyin bende de bulunmasından korkuyor. O, seksi imajı daha ziyade yüzdeki değerde görüyor.

"Ama en azından bu da kısmen gizlemek. Bunu biliyor."

"Biliyorum."

"Benim de ondan aşağı kalır yanım yok."

"Hayır, sen sınavdan geçersin. Sen tabiatın çocuğusun. Onun ahlak hocası olmadığının kanıtı." Jane bakışını Dan'e kaydırdı. "Bütün bunlar seni şaşırtıyor mu?"

"Galiba Anthony özgünlükten çok uzaklaşıyor."

"Aynı zamanda ikinizi de özgün bir şekilde seviyor."

"Milyonlarca teşekkürler."

"Anlamaya da çalışıyor."

"Ama ikisini birden yapamaz. Yüzümüze karşı Nell'den hoşlanıyormuş gibi davranamaz ya da Babil Fahişesi'nin pençesine düşmüşüm gibi bana acıyamaz."

"Senin için korkuyorum."

Dan Jane'e baktı ama Jane'in gözleri ateşte kaybolmuştu. Dan yine bir adım geride kalmış hisseti kendini.

"Nehirdeyken söylemeye çalıştığın şey bu muydu? Nell'le benim evlenmemle ilgili?"

"Nasıl yani?"

"Anthony'yle senin kesin fikriniz bizim evlenmememizin iyi olacağı mı?"

"Bu benim üzerinde kesin bir fikre vardığım bir şey değil."

Dan sessizdi, sonra burnundan kısa hırçın bir nefes verdi. "En azından senin kalite onayını aldığımızı sanıyordum." Lafına şöyle devam etti: "O halde neden Nell'in şanslı olduğunu söyledin?"

"Çünkü şanslı olduğunu düşünüyorum." Yavaşça, "Benim kesin bir fikrim yok çünkü adamakıllı bir hüküm veremiyorum."

Dan bir kez daha zorla Jane'nin kendisine bakması için çalıştı.

"Neden?"

"Çünkü."

"Hadi."

Jane sesini alçalttı. "Çünkü onu kıskanıyorum."

"Yatması sorun olmadığı için mi?"

"Bu hasetlik olurdu. Ben kıskançlık dedim."

Zihnine nüfuz etmesi bir iki dakika sürdü. Ama Jane'in azimle halıya bakan gözleri... Dan başını eğip uzattığı bacaklarına baktı, ocağın yanında sırtını duvara dayamış oturuyordu. Gözleri bağlı uçuruma doğru sürüklenen biri gibi hissetti kendini. Jane sessizlikte "*Fais ce que voudras*" diye mırıldandı.

"Bu gittikçe karmaşıklaşıyor."

"Belki de çok gecikmiş bir basitleştirmedir."

"Ama Anthony'yle sen, sanıyordum ki..."

Jane dönüp öbür dirseğinin üzerine yaslandı. Dan Jane'in sırtına bakıyordu.

"Bu yaz, ne zaman dördümüz bir araya gelsek, benim yüzüme zorunlu olmadıkça katiyen bakmadın. Ben ise sana normal bir şekilde bakmak için kendimi zorladım."

Jane başı önde, yüzü gizlenmiş halde bekliyordu.

"Fark etmedim."

"Gözlerini gözlerimden kaçırdığını mı?"

"Sana öyle gelmiş."

"Hiçbir fikrin yok mu?"

"Sadece bir veya iki kez. Trout'daki o akşam."

"Elini neden öyle tuttuğumu sanıyordun?"

Birahane kapandığında Rosamund Bower yakınlarında dolaşmışlardı. Nell'le Anthony önden gitmişlerdi. Dan karanlıkta Jane'in elininin kendininkine hafifçe değdiğinin gayet farkındaydı ama bunu söylememişti.

"Kardeşçe olduğunu sanıyordum."

"Bütün akşam boyunca Nell'e. Hiç de güzel, kardeşçe duygularım yoktu."

Sessizlik oldu. Jane'in başının arkası, bedeninin hatları. Yağmur azalmıştı ama hava kapalıydı. Dan gönülsüzmüşcesine itirafa zorluyordu kendini. Gerçekte hissetmeye başladığı şey nefis bir heyecandı.

"Bu çılgınca. Ama sanırım ben ikinize de âşığım."

"Ben de aynı şeyleri hissediyorum."

"Tanrım. Ne zor bir durum."

"Bu benim hatam. Bu konuyu açmayacaktım."

"Sazlıklardaki şu şeyi."

"Galiba öyle."

"Bu beni epey geçmişe döndürüyor. O denli başarılı biriydin ki.. Sana nasıl yaklaşacağımı bilmiyordum."

Bir sessizlik daha.

Jane, "Bu gribe yakalanmaya benziyor. Bu konuda hiçbir şey yapamadan yakalanıveriyorsun" dedi.

"Gribi tedavi etmenin basit yolları var ama."

Jane bir an susar.

"İnsan genellikle biriyle yatar değil mi?"

Uzun bir suskunluk. Dan, "Jane?" diye fısıldıyor. Jane bir dirseği üzerine dayanmış kıvrılmış yatıyor. "Bu konuda ciddi olamazsın."

Jane başını iki yana sallıyor. "Açıklaması öyle zor ki. Bir bakıma Anthony benim bir şeyi özlememe yol açtı gibi geliyor. Nell'le senin sahip olduğun şeyi. Bedenimin hayalini kurduğu bir şeyi."

"Rabelais mi?"

"Benim asi ve serkeş olmam lazım."

"Asi ve serkeş" o dönem üniversite öğrencileri arasında sıkça kullanılan bir deyimdi ve her zaman alaya alarak söylenirdi.

"Ama az önce söylediğin..."

"Onu seviyorum, Dan. Onu seviyor olmam bir bakıma tuhaf." "Onu sevmek istiyorum." diye ekledi Jane.

Dan, olayların gittikçe boyunu aştığını hissetmesine rağmen bunu engelleyemiyordu.

"Onu sevip sevemeyeceğini bilmek ister misin?"

Bir sessizlik oldu ve Jane sessizliği bozduğunda sesini o denli alçaltmıştı ki Dan sözcükleri zar zor duyuyordu.

"Bir kerecik. *Acte gratuit** mi?

Dan ayakkabılarına baktı. "Peki ya yarın?"

"Tam anlamıyla ne yaptığımızı biliyorsak. Bunu... zamanın dışında tutabiliriz. Defetmek gibi."

Dan gizlice yutkundu. "Neyi defedeceğiz?"

* Eylem özgürlüğü. (ç.n.)

"Olması gerekeni. Yaşanacak olanı."

"Birbirimizi sevdiğimiz bilgisini mi?"

"Bir zamanlar birbirimizi arzuladığımız bilgisini ve en azından bir defa bunu kabul edecek cesaretimiz olduğunu."

Dan cinsel heyecanının arttığını hissedebiliyordu. Karşı koyamayacağı frenlenemez arzuya rağmen sonrasında söylediği şuydu:

"Bir daha onların yüzüne nasıl bakarız bilmiyorum."

"Şimdiye kadar bunu saklamayı başarmışız gibi görünüyor. Birbirimizden bile."

Dan, "Benim dediğim bu..." ama tümcesi bir kez daha havada asılı kaldı.

Dan bu büyük şer yüzünden kendini felce uğramış, sersemlemiş ve tuhaflıktan büyülenmiş hissediyordu. Sessizlik derinleşiyor ve Jane ise kımıldamıyordu. Arka bahçelerin öbür yanından progresif gamları yükselip alçalan, hünerli ve hızlı bir obua sesi yağmurla sürüklenerek geliyordu. Akabinde bir ara.

Jane doğrulup yüzünü Dan'e döndü. Dan Jane'in ilk kez ona baktığını hissetti. O yumuşak ama içe işleyen kahverengi gözler, Dan'in gözlerini arıyor, o anda ikiye ayrılmış benliğinin kendinden daha büyük olanının yaptığı şeyden korkan on yedi yaşında liseli bir kız gibi tuhaf bir şekilde el değmemiş bir şey var Jane'de ama her nasılsa masumiyeti yadsımayıp dengeleyen hafifçe tebessüm. Belki buna Dan'in hâlâ bocalayan ifadesi neden oldu çünkü tebessümünde aynı zamanda hafif bir meydan okuma ya da alay ederek sataşma iması da vardı. Jane onu cesarete davet ediyor gibiydi.

Obuacı öğrenci Delius'u çalmaya başladı, Jane ise boşta kalan elini kilimin öbür tarafına doğru resmi bir şekilde adetâ bir ortaçağ gelini gibi uzattı.

Geçit

Daniel trafikteki karmaşa yüzünden neredeyse uçağını kaçıracaktı. Bu sefer gökyüzünde hemen hemen hiç pus yoktu, kış ortasında hoş bir California sabahıydı. Kır saçlı Polonyalı taksi şoförü genel olarak bütün otoyollara, özelde ise San Diego otoyoluna lanet okuyup duruyordu ama San Diego otoyoluna kendi taksi ücretinden daha fazla öfkeliydi: Sanki başka birinin senaryosunda kâğıt bir karaktermiş, bir kurguymuş gibi kendisini izlemeye çevrilmiş Isherwood'un kamerasında kaderin ellerinde bir *ben*... Bir gece önce aklına ektiği "Simon Wolfe" gibi bir varsayım tohumu. Belki eskiden onunla Bay Specula Speculans diye alay etmeleri pek de adil değildi: Ayna sevdası sözlük anlamında *prima facie** narsisizm kanıtı olarak görünebilir ama bu aynı zamanda kişinin kendini başkalarının onu gördüğü şekilde görme girişimini, kişinin

* İlk izlenim. (ç.n.)

birinci tekil şahıslıktan kaçıp kendinin üçüncü tekil şahısı haline gelmesi simgeleyebilir.

Romana zaten düşük bir değer biçtiği için (işten kovulan Daniel bir taraftan métier'inin* ucuz şartlarını diğer yandan ise uzun zamandır kendini içinde bulduğu üslubun getirdiği zavallı astımlı sakat, imgelem atletizm tembel bir varsayımın ürünü olduğunu gayet iyi biliyordu) birinci tekil şahıs anlatıma belirtisel olarak özellikle karanlık bir köşe ayırmıştı. Hikâye edilen *ben* kişinin yazar *ben* olduğu sonucuna yaklaştığı ölçüde bu köşe daha da bulanıklaşıyordu. Doğrusu kameranın nesnelliği Dan'in derin psikolojik gereksinimine tekabül ediyordu. Bu, bazen Dan'in içgüdülerinin ardında yatıyormuş gibi davrandığı estetiğin temel ilkesine (hatta sözde ahlaki) ince zevkten daha fazla denk düşüyordu.

Dan biraz şoförü dinleyerek biraz şoförünün artık gerçek bir Amerikalı olduğunu gösterme kararlılığını kışkırtarak (Amerika kusursuz bir toplumdur, kusursuz toplumlarda karmaşalar ve noksanlık yaşanmaz, o halde neler oluyordu böyle yahu) takside otururken belli belirsiz aklına gelen şey belki de yaşamının dürüstçe yapılacak herhangi bir özetinin aslında var olan *ben*'den bu geri çekiliş yargısına varma korkusundan öte bir şey olmadığıydı. Bu (Jenny'nin kusursuzlukla ilgili aktardığı sözler memleketine Jane'in fark edebileceğinden çok daha yakın olmayı da içeriyordu) Dan'in belirsiz bir şekilde istediği şeyi yapmasının derinlemesine belirsiz bir şekilde nefret ettiği şeyi yapmasıyla bir bütün oluşturmasıydı. Denemesini bile yaptı: "San Diego otoyolunda trafiğin duraklaması yüzünden uçağımı kaçırdım (ya da neredeyse uçağımı kaçıracaktım)" ama bu kulağa hiç hoş gelmiyordu, hissettirdiği şey ise hiç hoşuna gitmedi.

Sonunda ağır bir şekilde, kaza ikaz lambaları görünene kadar ilerlediler ki bunlar dört yöne yetişmekte aciz kalan adamın şeritlerde trafiğin seyrini durdurmasına sebep oluyordu. Dan karakteristik İngiliz tarzıyla neden olduğu kişi olmaya mahkûm edildiğiyle ilgili bu ilave sebebi de dosyasına dikkatlice kaydetti. Birinci tekil şahısla anlatıp imkânsızı denemiş olsa, her şeyin daha iyi olabileceği ne kadar barizdi... Mitsel bir Simon Wolfe absürdlüğüydü.

Ben de o sabah yorgundum. Jenny beni bir saat daha salmamıştı. Tanıştığımızdan beri tam olarak ilk kez olmasa da özel ilişkimiz boyunca ilk defa gözyaşı döküyordu.

Üç yıl önce Hollywood'da başka bir senaryo üzerinde kısaltma yapıldığı sırada Jenny'yi filmde oynatma fikri ortaya çıkmıştı. Stüdyo bana yolu Amerika'ya düşmüş İngiliz sekreter kızlardan birini buldu. Fiziksel

* İş, meslek. (ç.n.)

olarak çok çekici olmasa da espri yeteneği ve sivri bir dili vardı. Hareketsiz kahve molalarında buraya gelmeden önceki çeşitli iş tecrübeleri ve başarısız aşklarıyla ilgili anlattıkları hoşuma gidiyordu, uzun zamandır da Anglo-Amerikan kültürü üzerine bir komedi yaratmak istiyordum... İşte Jenny şık kanyonlardan birindeki milyoner bir ailede eğitimli bir İngiliz dadıydı, hem işverenleri hem de Steve Anderson'ın rolünüz devralan erkek arkadaşına karşı kaybedeceği bir savaşta dövüşüyordu. Jenny kendi kişiliğine yakın karakteri canlandırabiliyordu. Steve korkunç can sıkıcı gençti, hâlâ öyle ama derecede rolü ona aynı zamanda gerçek hayattaki kendini saplantılarına işine adama olanağı sunuyordu. Maalesef yönetmen ve senarist set aralarında iki film yıldızının samimiyet kurması için ısınma alıştırmaları yaptırmıştı. Bunu Jenny'ye söylemedim ama aslında şahsına olmasa da gösterime hazır filmdeki Steve'e saygı duymaya başlamıştım. Perdede, çekilen filmlerin ilk baskılarında Jenny'nin kontrollü adalı hali ile Steve'in beceriksiz "Metot" şapşallığı çok iyi kaynaşmıştı.... Biz de baştan öyle olacağını ummuştuk. Aynı zamanda Steve'in bizim ilk tercihimiz olmadığı konusunda yalan söylemiştik.

Bu zararsız bir yalandı çünkü California düşünü-kâbusunu hikâyede olması gerektiği kadar gerçekte de canlı yaşamış bir kız lazımdı bize. Setin ne kadar sinsi olduğunu, yabancıyı ne kadar hızlı bir şekilde doğru yoldan çıkarıp kendine benzettiğini biliyordum, bu yüzden Jenny'nin bu noktada el değmemişliği önemliydi. Bu aynı zamanda filmin Jenny'nin fark ettiğinden daha zor bir girişim olacağı anlamına geliyordu. Biraz bu sebepten dolayı Claridges'te kabalık etmiştim: Jenny'yi her ne kadar yerel başarılar kazanmış olsa da artık ev sinemalarından dışarı çıkıp her iki anlamda da çok farklı ve potansiyel olarak çok daha yalnız bir dünyaya adım attığı konusunda uyarmıştım. Sonra Steve'in hak etmediği şöhreti yüzünden Jenny'nin ürküp pasif kalmasından ve Steve'in ondan ne kadar fazla kazandığını duyduğunda sinirlenmesinden korkmuştuk. Jenny'yi o ilk günler sırf mesleki nedenlerden dolayı atmaca gibi izledim ama o nedenler artık daha kişiselleşti. Yine de görünüşe göre Jenny'nin açık bir şekilde benim yardımıma ihtiyacı olmadığına karar vermesinin daha iyi olacağını düşünüyordum. Jenny ince bir nezaketle bağımsızlıktan oluşan hareketli bir karışım sergiledi, önseziden çok daha fazla değer verdiğim İskoç atalarına ait nitelikler.

İş hayatındaki çoğu güzel ve aklı başındaki kız gibi Jenny de küçük bir ikilem içindeydi güzelliği yüzünden çarmıha gerilmeye daha yeni başlanmıştı. Bu belki de sıradan bir kızın daha fazla sempati duyabileceği türden bir çarmıha gerilme değildi; yine de çarmıha gerilme vardı...

Jenny'de ise genç kadınlarda kaçınılması gereken cinsel anlamda arzulanabilirliğin o yansıyordu geçerli fikirleriyle fazlasıyla yakından uyuşan bir kamera imgesi vardı. Biraz uzun bacaklı bir kırılganlık, zarif bir aldırmazlık, düzgün yüz hatları, hoş dudakları, gizlisi saklısı olmayan gözlerindeki içten dürüstlük... büyümekte olan güzel bir çocuk yansıyordu objektiften; aynı zamanda yatmaya ikna etmenin yollarını ararken bir zamanlar uzun duvarlı şatolarda çürümüş gerçek prensesler gibi hemen hemen aynı hayali kışkırtan ve ulaşılamazlık kavramına kapılan, başka bir asrı sık sık ziyaret eden bir yirminci yüzyıl prensesi.

Jenny ülkesinde bir süre mankenlik yapmıştı ve nasıl iki dirhem bir çekirdek görüneceğini, her zaman karşı koymadığı kibirini nasıl "yansıtacağını"yla biliyordu. Yorgunken bile tamamen doğal yüzüyle hayli fotojenik kadınların, bu dünyanın Shrimptonlarıyla, Twiggylerinin elde ettiği saçma ün ve çaba gerektirmeyen güzellik havasını hiç kaybetmiyordu. Jenny bunun bilincindeydi ve o bakışı yakaladığımı fark ettiğinde yüzünü özel bir soytarı gibi yüzünü buruştururdu. Bir başka akşam da bir partiye gittiğimizi hatırlıyorum, Jenny uzman yardımıyla olsa da müthiş görünüyordu. Ben de eve vardığımızda bunu Jenny'ye söyledim. Doğruca banyoya gidip makyajını silmişti. Banyodan dışarı çıkınca, "Benden bunun için hoşlanmanı yasaklıyorum" demişti.

Yalnızca şoven erkek dünyasının hayallerindeki tip olmasıyla değil, kendi başına genç bir kadın olması sorunu onu başka bir açıdan değiştiriyordu: Ona açıkça yüzelsel değer yükleyen erkeklere karşı soğukluğu bazen epey uygunsuz kaçıyordu ve aslında başlangıçta bu beni yanılmıştı. Rol için bu soğukluk uygundu ama baş başayken bunu yapmasını çok aptalca bulmuştum, daha iyi saklamayı becerse de, en ufak yanlış bir yaklaşımdan ceylan gibi kaçıyordu. Hem daha sıcak hem de kendine daha az güvenen diğer yanını ilk günlerde ancak anlık bakışlarla görmüştüm. Hiçbirimiz aslında ona yaklaşamıyorduk ve çok yabancı bir ortamda işine gelen bir maske takma peşinde koşarken neyin gerçek neyin yapmacık olduğunu söylemek zordu.

Jenny'nin kendini çok fazla geri çekiyor olabileceği konusunda beni uyaran Bill idi. O zaman Jenny'ye başını yaslayacağı bir omuz verme düşüncesi, ya da basit bir insanı merhamet sorunu değildi ama bunda hesaplanmış bir unsur vardı ki bu doğası değişse de özünde olduğu gibi kaldı. Jenny'nin Los Angeles'ta bana veya benim gibi birine ihtiyacı vardı ama bana herhangi bir yerde ihtiyacı olup olamayacağı çözüme kavuşmadı. Bu gerçek sevgiyi yakalayamadığımız anlamına gelmiyor. Jenny'ye bayılıyor olabilirdim, katlanılmaz derecede sahiplenici olabilirdim ama kişinin partnerinin özgürlüğünü meydan okuma olarak algı-

lamasının doğrudan felakete götüren bir yol olduğunu öğrenmeden önce bu konuda yeterince hata yapmıştım. Onu arzulamak onu değiştirme düşüncesinin ayrılmaz bir parçasıydı ve bu haliyle ondan çok hoşlanıyordum. "Tanrı'ya inanıyorum" demenin genellikle "Düşünmemeye inanıyorum" demekle eş anlamlı olması gibi, çok sık "Seni seviyorum" demek de "Senin sahibin olmak istiyorum" demenin örtük halidir. Gerçekten de Jenny'yi toplum içinde kendi özgürlüğüyle baş başa bırakmayı istememe rağmen, yine de Jenny'nin hem bedenine hem de özgürlüğüne âşıktım.

Jenny'nin gözyaşları kısmen şımarık bir çocuğun gözyaşlarıydı, gliserin damlalarıyla daha gerçek olan gözyaşları bir arada. Şantaja yenik düştüm. Hiç yaşanmamış gibi bütün o akşamı unutacaktık. İşi biter bitmez Jenny uçakla geri dönecekti. Bu geçici bir ayrılıktı. Alıştırma, dedi Jenny ve bende olurına bıraktım.

Sonra Los Angeles'ta normalde herhangi bir İngilizin oturmaya mali gücünün yemeyeceği bir yer olan benim sırf lütuf ve eski bir arkadaşlık yüzünden oturduğum Bel-Air'e arabayla geri döndüm. Columbia için yazdığım önceki bir senaryo stüdyo onayı alamamıştı ve tekrar yazmama yardım etmesi için Abe Nathan'ı getirmişlerdi. O sıralarda Abe, ticareti hemen hemen bırakmıştı ama ekonomik krizlere hâlâ hazırdı. Buna gücenmiştim ve Abe'den zerre kadar hazzetmemeye hazırdım. Ama stüdyonun bütün kararları incelikten yoksun değildi. Öyküye bir "doktor", bana da bir ders gerekiyordu, Abe'nin profesyonelliğine ve kendisine bayıldım karısıyla tanıştığımda olduğu gibi. Abe, eski Hollywood'un eğitimli kölelerine zorunlu kıldığı bol kıyafetlerden giyebiliyordu alaycı, mahzun, müstehcen ol, her şeyin ve herkesin en kötüsünden şüphelen ama Abe çok büyük ölçüde Müllerci taklitçilikten kaynaklanan bu maskeyi gizlemekte fena halde başarısız oldu (zararlı bir türün görünümünün zararsız bir türe doğru evrimi) ve bu tenkitçiliğin altında kurnaz, insancıl ve temelde hoşgörülü bir akıl yatıyordu. O zamandan beri Abe'in senaryolarımın her birini okumasına izin vermiştim. Altın çağını yaşadığı dönemlerdeki yöntemleri artık işe yaramasa da Abe, yeni senaryolardaki zayıf noktaları sezme ustalığını ve bunun yanı sıra pek çok şeyi koruyordu.

Abe'le Mildred, Bel-Air'in daha yabani, daha az lüks kesiminde yaşıyorlardı, "fahişelerin hâlâ İspanyolca konuştuğu" yerde. Onlarınki semtin daha ziyade zengin köşkleriyle meşhur bir yeri değildi. Ters yüz edilmiş gereksiz bir gösteriş olsa da bir yüzme havuzları bile yoktu ancak yer yer uygunsuz bir şekilde saçılmış klasik heykellerin, unutulmuş Roma destanların birinden alınmış, hava şartlarına dayanıklı alçı aksesu-

arların bulunduğu hoş, harap bir bahçeleri ve bir de tepede bir "kulübe" vardı. Abe o kulübeyi yazılar yazmak amacıyla kendisi için inşa etmişti ama oraya gittiğimde kulübeyi kullanmama çoğu kez izin vermişti. Otel rahatlığında olmasa da yeşillikler ve kuş cıvıltıları içinde. Kulübede yalnız ya da yamaçta onlarla beraber evde kalabiliyorum. Los Angeles'ı sevmiyorum, yüzlerce banliyöde bir şehir arayan şu ünlülerden gittikçe tiksiniyorum. Ama Abe, Mildred ve Kulübe, cehennemi katlanılır hale getiriyordu.

Oraya geri döndüğümde bavulumu hazırlamıştım, sonra dört saatlik bir uyku çektim, telefon eden Jenny'nin sesiyle uyandım. Jenny de uyandırma servisi aracılığıyla yeni kalkmıştı. Tekrar normale dönmüştü; "aptalca" davrandığı için özür diledi. Gereksinim tekrar teyit edildi. Kulübeyi kendisine tahsis etme meselesini açacaktım. Mümkün olduğunca kısa sürede onu İngiltere'den arayacaktım.

Aşağı eve indim. Abe çoktan ayaklanmıştı, ben ona haberleri anlatırken bana kahve verdi. Jenny istiyorsa elbette Kulübe'de kalabilirdi; ya da Abe'le Mildred çok yalnız kalmaması için Jenny'yle görüşebilirdi. Bunu bariz sebeplerden öte başka bir şey yüzünden istiyordum zira Mildred'la Abe, Yahudi sağduyusuyla New England dürüstlüğünün güçlü bir bileşimini temsil ediyorlar. Çok az sır saklayabiliyorlar. Jenny'nin benim küçük şirin İngiliz kızım olmak yerine geçici olarak onların shiksa* kızı olarak onları ben yokken tanıması gerekiyordu. Jenny ilişkimiz hakkında benim görüşümü açıkladığı an, onların benim tarafımı tutacaklarını umut ediyordum. Birey olarak Jenny'yi onaylasalar da kendinden büyük birisiyle evlenmesini onaylamıyorlardı. Ayrıca geçmişimi de, hatalarımı da Jenny'nin bildiğinden daha iyi biliyorlardı.

Çok, çok daha iyi bir şey yapılabilecek, bir taşla iki kuş vurulabilecek bir yol vardı ama bizler yalnızca hiç kimsenin (özellikle zengin ve başarılılarsa) yaşlanmadığı ve daha taze bir beden için kazık atma sanatının kabul gören bir yol olduğu bir kültürde hayatta kalabiliyorduk. Orada birkaç baba kız evliliği olduğundan haberim vardı. Kızların hepsi eski günlerdeki birinci sınıf platin saçlı fahişelerden değildi. Çoğu hayli çekingen ve içe kapanık yaratıklardı, birkaçının itibarı bile vardı ya da belki de bu, genç ve meteliksiz olmanın can sıkıcılığından kaçarak halinden memnun olma rahatlığıydı sadece. Daha aptal olanlar bana göre erkeklerdi; bunun yanında Jenny geleceğinin tüm olanaklarından kendini mahrum bırakamayacak kadar zekiydi, kuşağının özgürlüklerine çok bağlıydı. Bununla birlikte Jenny'nin güvenini sarsarak onları yıkmak için elimden gelen her şeyi deneyebilirdim. Jenny'nin bunları çok gör-

* Yahudi olmayan kız. (ç.n.)

düğüne dair toy bir inancı vardı ya da bazen bana öyleymiş gibi davranırdı. Jenny'nin zalimce (inandırıcı olamayacak kadar zalimce) değer biçtiği üzere ben, onun için en uygun seçeneklerden biriydim. Ama geçen zaman saçmalığı ayyuka çıkaracaktı. Böylesi bir illüzyona onu özendirmeye hakkım yoktu, her şey mahvolduğunda duygusal anlamda bunun faturasını ödemeyi de istemiyordum.

Sanıyorum Nell'le yaşadığım tecrübe beni böyle biçimlendirdi, hiç şüphesiz bu, Freud şablonuna uyan bir durum. Bir kadınla yaşamak bana hep doğasında sahte bir dram barındıran yapay bir durum olarak görünmüştür; yani, keşfetme ve gizlemenin gerçeklikle dürüstlük kadar önemli olduğu bir alan. Benim hep sırlarım olması gerekiyor. Bunu eleştirel bir yaklaşımla yazıyorum, laf olsun diye değil. Pek çok yanlış kararın içinde yaşıyorum, hayatımı bunlardan kurtaramıyorum, olsa olsa bunları en fazla kadın konuklarımdan saklayabilirim. Bu uygulanabilir bir kuram neyse ki. Belki de Abe'le Mildred'dan böylesine çok hoşlanmamın nedeni, onların bu kuramın yetersizliğinin, daha iyi ilişkilerin varolabileceğinin en bariz kanıtı olmasıydı. Prensip olarak benim İngilizliğimi kendilerinin yoksun oldukları bir şey tarzında tanımlıyorlardı. Bir keresinde İngiliz antisemitizminin en çok, çoğu kez İngilizlerin Amerikan karşıtlığındaki gibi sırf kıskançlıktan kaynaklandığı üzerine tartışarak ikisini de çok öfkelendirmiştim. Basit kötülüğün karmaşık bir kayıp ya da gelişen bir başarısızlık olarak açıklanmasından hoşlanmıyorlardı. Sizi gaz fırınlarından mahrum kalmış zavallı o... çocukları, diye terslemişti Abe ama sorun bu değildi.

Uçağımız havalandı. Bir dakika sonra kafamı uzatıp geriye bakınca Burbank'ı ve Jenny'nin Warner setlerinin birinde günün ilk çekimini yapacağı çatıyı bile seçebiliyordum. O sırada bir suçluluk, sevecenlik, bir koruyuculuk. Jenny önceki gece konuştuğum orta yaşlı kadın gibi hiçbir zaman seçkin bir aktris olamayacaktı ve Jenny'nin henüz bunu tam olarak kabullenemediğini biliyordum. Gerçi bir kapı kapanır başka bir kapı açılır.

Yüksek irtifada Kuzey Arizona'nın çıplak dağları, Büyük Kanyon'un ince derin yarıkları üzerinden doğuya uçuyoruz. Jenny işlerini bitirdiğinde arabayla karayolundan geri dönerken aramızda bir konuşma geçmişti. Ama bu pişmanlık duymadığım kaçınılmaz bir tecrübeydi çünkü yaş dışında bir uçurum daha vardı. Los Angeles'ta sürdürdüğümüz hayatımız, ona tepeden bakmamıza, onu geçip giden önemsiz bir şeyden öte hiçbir anlam taşımayan başka bir derin gediğe dönüştürmemize izin veriyordu ama başka bir bağlamda yaş farkının aşılması çok daha zor bir engel çıkaracağını biliyordum. Bunun, geçmişime etkili bir şekilde bir sır

daha ekleme durumuna düşme hatası olacağını hissediyorum ama etkili bir şekilde yalnızca Jenny'yi ilgilendiren bir durum değildi.

Anthony'le ben tam da bu "sır" yüzünden başlangıçta gelişigüzel bir tanışıklıktan yola çıkarak arkadaş olmuştuk. Aynı üniverisitede aynı sene okumamız ve odalarımıza çıkan ortak merdiven yüzündendi arkadaşlığımız. Ben bu sırrı ya gizlemek ya da bastırmakla meşguldüm zaten ama sır, geçmişimde üzerini kısmen örtemeyeceğim kadar tazeydi.

1948'in yaz dönemi, üniversitede ilk yılımız: Bir gün tesadüfen Anthony'nin oturma odasına gitmiştim. Hizmetlimiz emekliye ayrılıyordu, ben de ona veda hediyesi almak için para topluyordum. Anthony'nin çalışma masasının üzerinde reçel kavanozunun içinde bir çiçek gördüm: *Aceras*, bir sap Yabani Orkide. Bir süre sonra ortak bir merak alanı keşfetmiştik ama benim için bu büyük ölçüde bir andaçtı, eski günlerden gelen bir yankı. Anthony içinse çok daha ciddi bir şeydi; hayatında öyle çok şey vardı ki böylesi merak sahipleri ya sistemli, ısrarla işin peşinden gitmeli ya da bu işi hiç yapmamalıydılar. Küçük bir öğrenciyken evimizde bulunan eski bir Bentham ve Hooker nüshasından botanikle ilgili bilimsel olarak işimi görecek kadar şey öğrenmiştim ve ilk gençliğimde bir miktar orkidenin gizemine kapılmıştım. Anthony'yle her şeyi daha fazla yadsıdım, böylece ergenlik çağımda doğanın benim için var olan gizli yanlarının tümünü yok saymıştım. Bundan zaten utanmıştım ve Anthony'nin bu konuda benimkinden açıkça çok daha derin olan uzmanlığı, beni ne o zaman ne de sonrasında gerçeği açıklamam için cesaretlendirmedi.

Her zaman Anthony'nin ukala bir şekilde hepimizden üstün olduğunu düşünmüştüm, tipik bir Oxford bilginiydi. Gayet resmi giyinirdi ve her daim avluda yürürken bir amacı varmış gibi çabuk hareket etmesini sahte ve içten pazarlıklı bulurdum. Çok az arkadaşı var gibi görünüyordu. Öte yandan (bu çocukça bir ifade olarak alınmalı) gözlük takmıyordu, kambur durmuyordu ya da aynı şekilde nahoş olan gruba, gürbüzlere de dahil değildi. Benden azıcık uzundu, sıradan yüz hatları ve belli belirsiz meydan okuyan gözleri vardı ama ben bunun Anthony'nin biriyle konuşurken tuhaf bir şekilde İngilizlere özgü olmayan doğrudan yüze bakma alışkanlığından kaynaklandığını düşünüyorum. Orkidelerle ilgili konuşurken Anthony'nin gözlerinin eğlenceli ve dostane de olabileceğini yeni fark ettim. Daha fazla şey öğrenmek istiyordu; nerelerde bitkileri incelediğimi, bu konuda ne kadar ciddi olduğumu. Görünüşe bakılırsa zor beğenen ve çoktan saygın bir yer edinen, henüz yolun başında olan bu zeki, genç profesörün bana zaman ayırması galiba koltuklarımı kabartmalıydı. Yıllar sonra bir keresinde İtalya'da

göze batan sahte bir gazete haberiyle ilgili onu gırgıra aldığımda bana, "Mucizelere inanmadığına şaşırdım Dan. Yoksa biz başka türlü nasıl tanışırdık?" demişti.

Bundan çok kısa bir süre sonra Anthony beni bir gün Watlington'a götürdü, günlerimiz bu şekilde devam ederken birbirimizle ilgili başka bilgiler de edindik. Ama aramızdaki engelleri ilk kez orkidelerle aştık. Biz birbirinden çok farklı iki adamdık, kolejde ve üniversite koşullarında bile engeller vardı. Ben zaten dergilere yazılar yazıyordum, bir ayağım üniversitenin tiyatrosundaydı, havai (ve çok yapmacık) bir maske takıyordum ve akademik çalışma salt asgari düzeyde ilgileniyordum. Pek çok insan tanıyıp, pek çok arkadaş edşndiğimi söyleyebilirdim ama hepsi neredeyse benim gibiydiler, Oxford'da bir araya gelmiş, kendilerini eğlendirmek için caka satan, gösteriş meraklısının sıradan sevgisinden ziyade gerçek muhabbet ve merakın çok daha az olması sebebiyle birbirine bağlanmışlardı. Kişiliğim ergenliğimden ve savaş sırasındaki askerliğimden sonra Oxford'a gelişimden beri çok esaslı bir devrim geçirmişti. Bunu hiç kabul etmemiştim. Kendim için yazıyordum, bir oyunda kendimi esas karakter yaparak yalnızca kâğıt üzerinde bir şahsiyet, karakter ve onun aktörü olmuyor, aynı zamanda tiyatroda arka koltuğa oturup yazdıklarına hayranlık duyan bir kişi oluyordum. Ayrıca öbür "arkadaşlarımın" aşağı yukarı hepsi sahnedeyken Anthony'nin farklılığı yanımdaki koltukta oturmasıydı.

Orkideler yüzünden Anthony gibi düşünüyordum: Kişi böylesi merakları kendine ve onun gibi merakı olanlara saklamalı ve diğerlerini bu konuyla sıkmamalı. Anthony hiç de doğa âşığı biri değildi, o sıralarda bunu farketmemiştim. Birdenbire meralardaki çatlak bir botanikçi oluvermişti ki bu aynı zamanda mesleğinin filozof olmasıyla uyuşuyor sanırım. Ama bende onun kitaplarını okuyacak sabır ya da zihinsel donanım yoktu. Anthony öğretim üyeliğine atandığında, felsefe botanik gibi oldu, artık meslek dışındakilerle bu konuyla ilgili asla konuşmuyordu. Daha da önemli başka bir farkındalık çok daha sonra oluştu: Anthony, aşağı yukarı aynı yaşlarda olmamıza rağmen bir anlamda baba gibi davranıyordu. O sıralarda bu düşünce beni öfkelendirebilir ve arkadaşlığımız bitebilirdi çünkü bilinçli bir şekilde babamın ve onun antika dünyasının, ruhunu "öldürmüş" olduğuma inanıyordum. Anthony bunu fark etti mi bilmem. Kesinlikle bunu fark edecek kadar cin fikirliydi ama Freud okumaya hiç vakit bulmamıştı. Anthony'nin belli belirsiz bazen benim aptallık ederek reddetmeye çalıştığım kişiliğini – ya da çözülmemiş bir ikilemi – yeniden diriltmesi doğrultusunda onun bana iyi geldi-

ğini ve arkadaşlığımızın bir mayın tarlasında kurulmuş gibi çok kötü olduğunu söylemeye çalışıyorum.

Orkide avımızda aslında usta avcı rolünün ötesine hiç geçemedim. Ben buldum, Anthony nasiplendi. Heyecan verici olanıysa benim nadir rastlananları; Chiltern kayın ormanının kıyısında güneşin çarptığı bir kuş üvezinin altında tek bir (maalesef son) Maymun orkidesi* bulmamdı. Anthony ise sıkıcı eski Parmak orkideleriyle dolu ıslak bir çayır bulunca dünyalar onun oluyordu: saymak, ölçmek ve melezleşme derecelerini not etmek. Ben çiçekleri keşfetmek isterken, Anthony yeni bir alt tür tespit etmek istiyordu. Ben şiirsel anları yaşıyordum (ve ondan gizliyordum) Anthony ise Druce and Godfrey'i yaşıyordu. Yalnız geçen çocukluğum beni bir şiir, mit, kataliz ve bilmeme izin verilen tek tiyatro olan doğaya sığınmaya zorlamıştı. Bu güzel sanatlarda coşku ve yücelikti ama antropolojik anlamda bir havası, gizemi ve büyüsü olmak zorundaydı. Yetişkinlik yıllarımı bunu görmezden gelerek harcadım ama ergenlik çağımdaki uzun travmaları derinlerde duruyor. Hâlâ beton bir duvarın dibindeki bir çiçek tohumu, şehirde bile pencerenin önünden bir kuşun uçup geçmesiyle aniden bunlara tekrar dalıp gidebiliyorum ve eğer dalıp gitmezsem de eski halimin ortaya çıkmasına engel olamıyorum. Jenny'yle beraber Amerika'yı bir uçtan bir uca arabayla dolaşmaktan korkuyordum çünkü tek başımayken mola vereceğim pek çok yeri Jenny ile geçip gideceğimizi biliyordum. İşini ciddiye alan bir doğa bilimciymiş gibi davranabilirdim ve bir zamanlar yeşil Devon kırlarında saklanmış, acı çeken ve bastırılan çocuk olarak arabayı durdururdum.

Bütün bu yanım Anthony'nin arıtıcı varlığıyla tamamen ezik kalmıştı; ya da o zamanlar Anthony'nin tek bir amaç gütmesini bir kusur olarak görmemiştim. Benim içimde var olan gizli yumuşaklığı ve yeşilliği kanıtlıyordu sadece. Bu konuda yalan söylemem Anthony'yle olduğu kadar... Nell ve Jane'le de başladı.

Birinci sınıfta Jane'i çok az tanıyordum; Jane'in ünü yayılmaya başlamış, Oxford Üniversitesi Drama Topluluğu'nda çok beğenilmişti, bense hâlâ çok toy olduğumu farkediyordum. Nell henüz ortaya çıkmamıştı. Kemp'te bir gün Anthony'ye hava atmak için onu Jane'le tanıştırdım. Jane yazmak zorunda olduğu bir makale yüzünden Descartes'la ilgili bir konuda sızlanıyordu. Anthony de başladı anlatmaya. Derse gitmem gerektiği için onları yalnız bıraktım, gizliden gizliye birbirine hiç benzemeyen böylesi iki insanın ortak hiçbir nokta bulamayacakları için keyiflenmiştim. Bir gecede olmamıştı. Sanırım Anthony dönem sona ermeden birkaç kez Jane'le çıkmıştı. Uzun tatili ayrı geçirmişlerdi ama

* Bir çeşit orkide. (y.h.n.)

görünüşe göre yazışmış ve dönemin sonunda çıkmaya başlamışlardı. Nell geldi, benim teselli ödülüm. Nell, Jane'den daha güzeldi ve daha sonra biçimlenecek seksi kişiliği henüz bu genç kadının çekingenliğinin ardında saklanıyordu. Birbirimize kusursuz bir şekilde uyduğumuzu düşünüyordum dördümüzün de. Giriş onaylandığında, Nell'in çıplak bedeni çok hoşuma gitti ve ikinci sınıfta bu benim gerçek duygularımın üzerini örttü.

Öğrenciliğimizin iki yaz tatili boyunca iki kız orkide seferlerimize katılıp sürekli bizimle farklı şekillerde alay ettiler. Anthony'yi mizahtan yoksun biri gibi göstermemeliydim ama hayatındaki her şey düzenli şekilde bir bölmeye yerleştirilmişti. Bütün takıntılar kötü bir tat veriyordu. Anthony kendine nadiren gülerdi ama kızların takılmalarına hep gülüyordu. "Sanırım bu dudakçığın taslağını çizeceğim" aramızda bir tür şaka haline gelmişti. Bunun ne anlama geldiğine hiçbir zaman emin olamadım ama bu bizim sürekli gizli bir kahkahayla anlamını saptırmamıza sebep oluyordu. Bu şakayı çoğu kez diğer insanlara karşı kullanıyorduk. Bir bakıma bu, Anthony'nin yalnız kalarak oyundan çıkarılmasına sebep oluyordu ve gerçeği gizliyordu. Yani, asıl dışarıda kalan bendim. Anthony'yle ben bitkileri incelerken kızlara doğa, yürüyüşleri, boş vakitte piknikler, Otmoor'da bülbülleri dinlemek için bir neden doğuyordu; Anthony içine bu, bir çapraz bulmaca, soyut fikirlerden uzaklaşıp somut nesnelerde bulunan bir avuntuydu. Benim için bunların hepsi bir daha asla ele geçiremeyeceğim şeylerdi.

Boşanma ve iğneleyici sözlerden çok daha sonra, nihayet kendime bu yanımla bakmaya başladığımda çözüm basit görünüyordu. Ama yaşananlardan sonra eski bir kır manzarasında yeniden kök salmak hayal ettiğimden çok daha zordu. Devon'daki çiftlikte sıkılıyordum; yalnız büyümüştüm, anımsadığım büyünün bir şekilde bozulduğunu, tekrar ve tekdüzeliğin sınırındaki hakikatin doğasını keşfettim. Elbette geçmişteki büyünün dönemin mahrumiyetine ne kadar çok dayandığını görememiştim ve şu anki mahrumiyetimi onun yerini alması için inşa etmiştim. Thorncombe'dan gittikçe daha uzaklarda çalışarak gezgin varoluşa geçtim. Yalnızca sık sık tekrarlanan sürgünler o yerin varlığını mümkün kılıyordu.

Aynı zamanda çok daha sahte bir mitle büyünün tuzağına düşmüştüm çünkü bütün bunlar kendime bir maske takıp bir karakter uydurmak... Tekrar yazı yazmak için yeni (ayrıntılarıyla olmasa da özünde Oxford'a duyduğum tepkiye benzer) bir fırsat sunan sinema dünyasında artan başarıyla örtüşüyordu. Kariyerin yaldızlı ejderhalarının gözümü kamaştırmasına izin verdim: Bu mutluluk hep işbaşındaydı, talep ediyor-

du, hiçbir yere ait değildi. Jet yaşam, boşu boşuna yapılan uzun, atlantik ötesi telefon görüşmeleri. Değişen şartlara göre üçte birim Amerikalı, üçte birim Yahudi ve üzerine kapatarak gizli tuttuğum üçte birim de İngiliz oldu. Jenny haklı. Bunu canım sıkıldığında bir silah olarak kullanıp keyifliyken yadsıyordum, ona bir Cinderella rolü biçerek rütbesini düşürüyordum. Bunu diğer yanım iğrenç bir şekilde sömürüyordu.

Hatta Thorncombe'dan kurtulmayı bile düşünerek bu yanımı çok az kullandım. Uzun sadakatsizliklerin ardından geri döndüğümde diğer yanım beni endişelendiriyordu, terk edilmiş bahçeler ve binalarda saklı o dilsiz sitemkâr gözlerini gösteriyor gibiydi. Yol üstünde diktiğim bir ağacın veya fundanın büyüdüğünü görüyordum ve yalnızca köylülerin anlayacağı kişinin küçük dünyasının o samimi gündelik bilgisini özlüyorum. Sonra bir kez daha o yere âşık oluyordum. İki hafta içinde yine kendimi huzursuz hissedeceğimi bilsem de pek önemi yok. Thorncombe içinden geleni yaptı, yanılan bendim.

Belki de bütün bunlar İngilizliğin vicdanına yaklaşıyordu: Mutsuzken yaratıcı bir şeyler yapmaktansa mutsuzluğundan mutlu olmak. Bizler ödün verme dehamızla övünürüz ki ödün vermek aslında seçimi reddetmektir ve sırası gelince bu büyük ölçüde korkaklık, hissizlik ve bencil bir tembellik içerir ama aynı zamanda yaşım ilerledikçe bunun özel hayalgücümüzün benzetme yapmak için ırksal ve bireysel bir yeteneğin; kendimizle ilgili varsayımlara izin vermek için neredeyse hakiki olaylar ve kader kadar gerçek, geçmiş ve geleceğimizin bir işlevi olduğuna emin oluyorum. Diğer ırklar kendilerine aynada bakarlar, ya yansıyla yaşarlar ya da bunu geliştirmek için pratik bir şey yaparlar. Biz ideal olanı ya da ayna üzerindeki bir düşü, bir kişiliği resmederiz, sonra çelişkiye gömülürüz. Hiçbir şey bizi Amerikalılardan daha net bir şekilde ayırt edemez, hiçbir şey ortak dilimizi kullandığımız sıradaki çok farklı yolları daha iyi karakterize edemez Amerikalıların, dili şiirsel olduklarında bile araçsallaştırması, bizim ise dili bir araç olarak kullanırken bile şiir muamelesi yapmamız ve bu orta sınıf İngilizce'sinin muazzam anlambilimsel incelikleri ve entelektüel anlamda en sofistike olan Amerikan denginde bile nüanslar açısından fakir olmasında da böyledir.

Bu iki dialekt bana aynı şeye karşı bir tepkiymiş gibi geliyor: özgürlüğün hasretini çekmek. Amerikan miti kendi anlamıyla özgür iradedir. Kişinin kendisi seçebilir ya da iradesini kullanabilir; bu durum gülünç bir şekilde iyimser kibir cumhuriyete öylesine egemen olur ki büyük sosyal adaletsizlikler doğurur. Başarıya ulaşmada başarısız olmak ahlâkı belirtir, genetik bir hatayı değil, ahlakı gösterir. "Bütün insanlar eşit do-

ğar" ifadesi, "Hiçbir saygıdeğer toplumun eşit kalmayı beceremeyenlere yardım edemez." şekline döner. Bu mit yayılmaya o denli müsaittir ki en inanmaması gereken yoksulların bile amentüsüne dönüşür. Bunu en aydın liberallerde bile gördüm. Abe ve Mildred gibi insanların devlet sağlık sigortası, Siyah Öfke, çevresel kontrol ve geri kalan şeylere karşı tavırlarındaki kusursuz duygudaşlık vardır ama yine de diğer insanların eşitsizliğinden yararlanmak için eski ve diğer Amerikan özgürlük rüyasının özlemini çekerler. Başlangıçta Amerikalılar iki şeyden kaçmak için Amerika'ya gelmişlerdi: Siyasi zulüm ve hayat mücadelesinde sabit üstünlükler yüzünden bu iki amacın birbirine son derece düşman olduğunu hiçbir zaman farketmezler. Hayatın bu genetik adaletsizliği eski Avrupa'nın iktisadi adaletsizliği kadar büyüktür. Onların sistemi enerji, yetenek ve talihin bütün insanlara eşit dağıtıldığını farz etme üzerine kuruludur ve şu anda çok daha derin bir adaletsizliğin sığ kayalıklarına sertçe çarpıyorlar.

Bütün bunlar aynı zamanda on altı ve on yedinci yüzyıllardaki İngiliz yargıları. Biz bu yargıyı uzun zaman önce terk ettik. Adaletsizlik ve eşitsizlik Virgil'in* gözyaşları gibi nesnelerin doğasında vardır ve biz bunu bütün yaşayan gerçekliğe bakarak çıkarırız. O akıldaki bir nesnedir, günlük sıradan dünyalarımızdan gizlice geri çekildiğimiz tıpkı gerçeklikte olduğundan daha fazla düşüncelerimde Thorncombe'da yaşamam gibi bir ütopyadır. İşte, bu, İngiltere'de ulusal çürümeye karşı sıra dışı hoşgörümüze, bu işi iyi kötü halletmeye, toplumsallaşan muhafazakârlığımıza ve muhafazakâr sosyalizmimize elverişlidir. Toplumumuz ve toplumumuzun gerçek durumu bir hiçtir; yalnızca ölü gerçek bir dünya, canlı hayali bir dünya değil. Bu yüzden hem duygusal hem de hayalgücüne dayanan, sürekli söylediğinden daha fazla anlama gelen bir dil geliştirdik. Bu durum Amerikalılarda tam tersidir: Bir şeyi söylerken gerçekte üsluplarından daha azını ima ederler. Her iki durumda da bu aynı amaca hizmet eder: özgür olacak bir yer bulmak. Görünüşte sinikler Birleşik Devletler'de yaşıyor olabilir ama köktenciler ve gerçek dinginciler Britanya'da yaşar.

Kültürleri açıklamaya değil, kendimi aklamaya çalışıyorum. Benim doğaya, geçmişime, Thorncombe'a karşı tavrım kısmen kendi kişisel geçmişimin genetik yapımın ve aynı zamanda İngilizliğimin bir ürünü olmalı.

Ama California'dan ve Jenny'den kaçmak, önceki geceden kalan kendine acıma nöbeti bana çok yanlış ve her şeye karşı olumlu türden (ya da Amerikalılara özgü) bir tepki gibi görünüyor. Geçmişimi incele-

* Romalı şair. (y.h.n.)

mek ya da geçmişimi herhangi bir şekilde yeniden canlandırmak için derin bir arzu duymuyordum; ve bu konuda tabii ki hile yapıyorum. Kişinin yalnızca vakit ayırmaktan çok daha güçlü bir bahanesi yoksa tutarlı düşünemez. O gün Ortabatı'nın tekdüze, dikdörtgen şekilli buğday tarlalarının üzerinde 707'de uçarken uyuklayan adamın bunun devam eden bir çekim olduğu saplantısına ve her şeyin absurdleşeceğinden emin görünmemesine yol açıyor.

Belki de hayatta yaklaşan bir değişimin tek belirtisi olumsuz bir belirtiydi. Çok kötü yazılmış Kitchener senaryosundan sonra kafamda herhangi bir proje yoktu. Bundan kurtulamadım sözleşmeye bağım ama bunlarla uğraştığım ay hem adamdan hem de çağından ölesiye sıkılmıştım. Şu anda çalışan kızım Caro'ya ve uzun zaman önce tekrar evlenen Nell'e karşı paraya ihtiyacım varmış gibi davranamıyordum bile, yani başka bir kaynak bulmak zorunda kalmıştım ve bunun bardağı taşıran son bir damla yaratma anlamına geldiğine, kendini hor görmeyi geçerli kılmak için zaruri bir ihtiyaç olduğuna karar vermiştim.

Anthony, Jane, Nell ve benim Roma'da geçirdiğimiz yaz tatilinde kendisini kırbaçlayarak çile çektiren bir azizin gülünç derecede berbat bir tablosunun önünde durduğumuzu hatırlıyorum. O sırada dinini değiştirmiş olan Jane bile bu tabloyu gülünç bulmuş, Katolikliğin çıldırdığını keşfetmişti ki bu, Anthony'nin bizi tablonun o andaki anlamına değilse de şu ilkeye bağlamasına olanak sağlamıştı: kendi kendine çile çektirmek evrensel olduğu kadar gülünç ve gereklidir. O sırada –ve yaşamının o yanıyla– Anthony büyük ölçüde gülünç ve gerekli olmayı esas alıyordu. Kendi çapımda bunu, zaten bana hazdan başka bir şey vermeyecek bir sanat şeklinde yorumladığımdan çok ciddiye almamıştım. Ama yirmi yılı aşkın bir zamandan sonra kendi sırtımı Kitchener'la kırbaçlıyordum, hakkında daha çok şey öğrendikçe daha az hoşlandığım bir adam ve aşılması zor teknik sorunları olan bir proje ve batık, eski kruvazörlerin imalat fiyatı yüzünden hoşuma gidecek tek sahne olan Orkney adalarının dalgaları arasında sonsuza dek yok olan yaşlı bir adamı yazmaya bile iznim yoktu.

Bunun ardından ne geleceğini ise bilmiyordum. Aslında ne New York'a ne de evime, boş bir yere doğru uçuyordum.

Şemsiye

Alev neyi anımsayabilir? Gerekenden azıcık daha az anımsarsa söner; gerekenden azıcık daha fazla anımsarsa söner. Keşke alev yanarken bizlere doğru anımsamayı öğretebilse."

Yorgo Seferis, Adam

Annem dördüncü yaş günümden kısa bir süre önce ölmüş, ben anneMi hiç hatırlamıyorum. Yalnızca hayal meyal yatağın üzerinde yükselen yorgun esmer bir yüz hatırlıyorum; yüzündeki esmerlik onu öldüren hastalıktan, Addison hastalığındandı. Babam ev işlerinde umutsuz derecede beceriksizdi ve iki kız kardeşinden bekâr olanı annemin ölümünden çok önce bizim eve taşınmıştı. Bir pederin oğlu olmanın faydaları. Esmer yüzün ben küçükken "cennete gitmiş"liğine şüphe yoktu. En azından bu konuda bulunduğum yerde doğduğum için şanslıydım; dört nesil Anglikan Kilisesine bağlı, en kibarından uygulamalı Anglikan

rahibesi olarak elinden gelenin en iyisini yapabilecek, annemin yerini tutacak bir anne. Millie halam kendini anlatılamayacak derecede başarılı olmaya adamıştı ve (sadece pişman olmak değil) buruk bir şekilde pişman olduğum birkaç şeyden biri ona hakkını asla yeterince ödeyemeyişimdi. En ağır azarlarımı öyle çok çekmek zorunda kaldı ki babama bunlar yüzünden sitem etmeye cesaret edemedim. Ben çocukken Millie halam varlığını benim varlığıma adamıştı, büyüdüğümdeyse onun rüküşlüğü ve basitliğini küçümsemiştim. On yıl önce cenazesinde gözlerim dolmuştu ve belki de bu Kıyamet Günü bana küçük bir sevap kazandıracaktı. Ama bunu da hak etmiş olamam.

Babam gözüme hep ihtiyar görünürdü, babadan ziyade bir büyükbabaymış gibi. Çok geç evlendiği için ben doğduğumda babamın elli yaşına basmasına sadece bir yıl kalmıştı, babamın yüzünü tam olarak seçebilmeye başladığımda ise saçlarına aklar düşmüştü. Babamın bana karşı tavrını tek bir deyimle tarif etmem gerekirse bu tarafsız ve alaycı bir muamma gibi bir şeydi. Fotoğraflardan görüldüğü kadarıyla annemin güzel bir kadın olmadığı çok açık; evlendiklerinde annem otuz yaşındaymış ve annemle bütünleşen, içeriğine asla vakıf olamadığım bir tür sır var. Bu sır kesinlikle günah türünde bir şey değildi, daha ziyade babam acısından belli belirsiz bir delilik olmasıyla ilgisi vardı. Babam anneme ilişkin anılarını hiç anlatmazdı, Millie halam anlatırdı ama öylesine kibar ifadelerle (annemin kibarlığını, babama saygısını, müzik yeteneğini) anlatırdı ki kadı kızının da o kadar kusuru olurmuş gibi gelirdi. Bir kusuru kesinlikle doğumla ilgiliydi. Annem ben dünyaya gelmeden önce babamın yaşamını sürdürdüğü Shropshire'da kilise cemaatinden biriymiş, annemin ailesi bakkalmış ve Millie halanın tarifiyle oldukça başarılı "erzak tüccarları"ymış. Oğlu gibi annem de tek çocukmuş. Anneannemle dedem öldüğünde ve eğitimini bitirmiş olan ve kendi ayaklarının üzerinde durabilen annem köyün kız kurusu olacak gibi görünüyormuş ama "ticari" anlamda sınıflandırıldığını varsayıyorum. Annem babamın görev yaptığı kilisede org çalarmış. Ne olduğunu, annemin masum köylü ayağıyla babamı tuzağa düşürüp düşürmediğini, bunun iki derin cinsel ürkekliğin yaşandığı bir durum olup olmadığını veya birbirlerinin kollarına sığınan bir tahsilliyle bir efendi olup olmadıklarını gözümün önüne getiremiyorum.

Çok daha sonra, ellilerde benimle yapılan bir röportajı okuyan ve ikinci dereceden kuzenim olduğunu iddia eden bir kadından bir gün bir mektup geldi. Mektup daha ziyade kadının kendisiyle ilgiliydi: Birmingham'da bir mağazası varmış ama annemi, evlenmeden önce de tanıyormuş, güzel elbiseler dikiyormuş ve bahçesinde bir muşmula ağacı

varmış. Kadın muşmulayı muşmulla diye yazmıştı, neden muşmula ağaçlarını hatırladığını ise bilemiyordu. Kadının mektubunu, bir daha benimle temas kurma hevesini kıracak tarzda ama kibarca yanıtladım. Thorncombe hisselerini satın aldığımda, bir muşmula fidanı diktim ama iki yıl sonra kurudu.

Babamın bir vaiz olarak ne denli sıkıcı olduğunu yatılı okula gidene kadar fark edememiştim, kısmen genel anlamıyla mizah yoksunu olması, kısmen de hayatı boyunca mevkiisi nedeniyle köylüler tarafından kabul görmesini fark etmemi engellemişti. Babam, Anglikan Kilisesi'nin en mütevazı standartlarında bile hiç de dini bütün veya aziz gibi bir adam değildi. Kendi çapında bir ilahiyatçıydı ama daha ziyade askeri disiplin tarihine ilgi duyabilecek bir subay gibiydi. On yedinci yüzyıldan kalma hatırı sayılır miktarda vaaz ve risale koleksiyonu vardı ancak o dönemin belagatini ve akıcı betimlemesini hiçbir zaman vaiz kürsüsüne taşımadı. Kilise sıralarında oturup babamın cemaate Pazar öğlen yemeğinden önce ya da her zaman ilan edildiği üzere öğlen yemeğinde bitmek tükenmek bilmeyen bir homurtuyla hitap ederken ne kadar huzursuz olduğunu gördüğümde utançtan yerin dibine girerdim. Bazı küstah köylü çocukların benimle özellikle yetişkinlerin duyma menzilinin dışındayken karşılaştıklarında kürsüdeki halini ustalıkla taklit ettikleri özel bir ses tonu vardı babamın. O zamandan beri kısaltmalara ve kırpmalara hayranlık duyarım. Babam beni orada pek çok şeyde olduğu gibi antitezle koşullandırdı.

Oxford'daki birinci dönemimde babamı, ölümünden hemen önce Anglikan Kilisesi bir yana İngiliz dili tarihinin en büyük coşkun düzyazı-şiir örneklerinden biriyle, Hugh Latimer'in bir Arber yeni basımı olan 1549 *Sermon on the Ploughers*'ıyla mest ettim. Bana teşekkür etse de yorum yapmadı. Niyetim kibarca intikam almaktı, ama sanırım babam benimle ilgili şüphelerinin "yüksek öğrenimin sığlıklarını" aşabileceğinin bir işareti olarak gördü. Bir keresinde babamın bu ifadeyi bir vaazında konuyla ilgisi yokken pirelendiği bir durumu anlatmak üzere kiliseye bağış toplarken kullandığını duymuştum.

Babam her zaman acımasızca yavan ve zayıf vaazlarında çok üstünkörü yapılmış göndermeler dışında dünyevi olayları asla ortaya koymazdı. Savaş zamanı daha eğitimli olan kilise idare amirlerinden biri, bazı güncel kinayelerin isabetsiz olmayacağını öne sürecek kadar ileri gitmişti ama babam bu konudan köyde yayımlanan gazete ve radyolarda çokça bahsedildiğine inandığından inatla eski seyrine devam etti. Savaş zamanı başka bir olay ise yakınlardaki Amerikan kampından Zenci bir ordu papazının gelip tıkabasa dolu kilisede dindarlığından değil de, bu

gizemli şempanzenin nasıl bir vaaz vereceği merakından kiliseye gelenlere vaaz vermesiydi. Papazın hoş bir ses tonu ve duruşu vardı, tarzıysa dini inançlarına bağlılığını akla getiriyordu. O denli sıcak ve iyiydi ki bizi çok şaşırtmıştı. İğnelemeye nadiren başvuran babam şaşırmamakla birlikte baş başa kaldığında papazı "fazla şevkli" olmakla kınamıştı. Babam fazla şevkli olmayı teknik açıdan kilise terimi olarak kullanıyordu, sonraki hafta hepimize haddimizi bildirmek için on beş dakika Aryan* düşüncesini tekrar açıklamıştı.

Babamın gerçek korkusunun duygularını açık etmek olduğunu şimdi anlıyorum. Her ne kadar masum ya da haklı olsa da "göstermek" sözcüğünü tuhaf bir şekilde kullanır, bu sözcüğe herhangi bir öfke, mahkûmiyet, gözüyaşlılık ve güçlü bir duygu gösterisini de dahil etmek için onu çarpıtıp anlamını genişletirdi. Çok fazla şevk saçan konuk vaizler, bir köy tartışmasında karşı çıkan taraflar, hatta ben bile haksız bir şekilde hafiften suçlandım: İyi insan keşke duygularını daha az açığa vursa; bütün bu tanıtım gösterisi bir amaca katkıda bulunmaz; duygularını öyle açığa vurma, Daniel. Bu babamın benim sessizce bir köşede oturacağımı beklemesi yüzünden değil, makul bir mazeret gerekiyorsa, kendimi haklı çıkarmak için doğal mizacımı öne çıkarmaya cüret etmem yüzündendi. Bu sözcük benim durumumda sayısız başka şeyin üzerini örtüyordu: somurtkanlığın, heyecanın, hatta yalnızca can sıkıntısının. Babamda kusursuz insan ruhunun olağanüstü Platoncu nosyonu vardı, yani babamın "göstermek" saydığı bütün göstergeler ya kayıptı ya da tümüyle denetim altındaydı. Babamın fiil ve ismin günümüze daha yakın zamanlardaki siyasi anlamını yorumlayacağı bende korku uyandırıyordu.

Gerçi belki de bu yüzden kendi hallerindeki İngilizler tarafından babam iyi bir peder olarak addedildi. Babam, biraz daha aydın olan en çenebaz kız kurularına sempati besler ve onlara karşı bitmek tükenmek bilmeyen bir sabrı vardı. Çoğu Devon köyü gibi bizde de gerçek bir toprak ağası yoktu. Dolaşmaya gittiğimizde gördüğümüz komşu vadilerde çeşit çeşit daha büyük köy evleri vardı ama köyün içinde babam, sosyal bir *de facto*,** sembolik olarak da her kurulda her şeyin danışıldığı bir kabile şefiydi. Galiba bu görevini layıkıyla yerine getirdi. Babam buna inanıyordu ki bu onun dindar olmaması için iyi bir sebepti. Onun gerçek inancının bir düzeni vardı ve bu düzendeki yeri biraz ayrıcalıklıydı. Köylüler, çiftçiler, esnaf vardı, kiralık kulübelerde savaş sırasında

* Aryanizm. IV. yüzyılda Arius adlı bir apaz tarafından kurulan ve Hristiyan inanışının tersine Hz. İsa'nın tanrılığını yadsıyan mezhep. (ç.n.)

** Fiiler, uygulamada. (y.h.n.)

savaş alanından tahliye edilmiş olan yaşı geçkin insanlardan oluşan karma bir yığınla birlikte bizim gibi insanlar da vardı. Ait olduğumuz yere dair bende ufacık bir şüphe kırıntısı oluşmasına (belki de annemin geçmişiyle ilgili gerçek bir şüphe uyandırabilir diye) izin verilmedi. Kanıt, yemek odasının duvarında; saygıdeğer bir piskopos olan büyük büyükbabamın bir yağlıboya tablosu şeklinde sürekli asılı kaldı. Dürüst olmak gerekirse, evliliği bunu kanıtlamasa bile babam burnu havada biri değildi. Köyün geri kalanından daha iyi durumda olsak da bunu asla gösteremezdik. Şimdiye kadar bu ikisi arasında, pastoral görevlerimizle sosyal açıdan yapmaktan hoşlandıklarımız arasında hiçbir ayrım yapılmadı.

Babam özünde neden askeriye ve dinin, kılıç ve haçın çoğu kez aynı madalyonun iki yüzü gibi görünme nedeninin klasik olmaktan ziyade ince bir örneğiydi. Kahkaha atmayı özünde kınamaktan çok neredeyse ruhaniyet içindeki dalgınlığı nedeniyle konuyu dağıtmasından kaynaklanan mizah yoksunluğuna rağmen hiç de sert bir adam değildi. Babamın ev halkına eziyet edecek bir doğası olmadığı çok açıktı, aslında bazı babaların bağıra çağıra masaya yumruğunu vurabileceği durumlarda hep büyük bir sabır gösterirdi ve eminim bu, benim tek çocuk olmamdan veya teknik olarak öksüz olmamdan kaynaklanmıyordu. On dört yaşında yatılı okula gitmeden önce de pek melek sayılmazdım ama babam bana fiziksel şiddet uygulamadı. Köy okullarında bile fiziksel şiddeti doğru bulmuyordu ama sonunda beni on beş günde bir küçüklerin düzenli, aralıklarla falakaya çekildiği yere gönderdi. Gerçek eziyet, sistemde tamamıyla kabul gören inanç ve var olan sosyal yapıdan kaynaklanıyordu. Emirleri, emir komuta zincirini ve bunun altında yatan tüm varsayımları sorgulayamayan birer asker gibiydik. Gerektiğinde birisi komşu köyden başka bir pederin görünüşteki tavrına ya da Exeter'deki papazlığa ait kumanda merkezinden yüksek mevkide birine, hatta piskoposun kendisine ihtiyatlı bir şekilde karşı çıkabilirdi ama o anda oldukları kişi olma haklarına karşı çıkamazdı. Savaş sırasında eşyanın doğası gereği; sosyal evrimin çok üzerine gidildi ki bunun sonrasında yapılan ilk seçimde İşçi Partisi'nin kazanmasının ana nedeni buydu. Gayet bilinçsizce yapılsa ve babam uygulamanın lideri olsa da, çok zor bir durumdayken bile ilerlemeyi oldukça istikrarlı bir şekilde devam ettirdiği için Hitler'i onaylamış olmalıydı.

Babamla ilgili anlattıklarımı oyunun içine katmaya çalıştım; kurduğum bir benzeşim hâlâ devam ediyor sanırım ve İngilizler (hayalgücünün karşısına çıkarak) dışarıdan gelen özgürlüğü, verili kurallarla oynanan bir oyuna böyle çevirirler: O kurallara uymama özgürlüğü dışında her türlü özgürlüğe izin verilen bir yer. Sanırım Anglosaksonlar

İngiltere'nin dışına sürdükleri Keltlerden çok daha fazla tabunun egemen olduğu bir topluluktular. Nasıl ki Romalılar medeniyeti getirdilerse, Germen kabileleri de ayinsel şifreleri getirmişlerdi ki belli zamanlarda yapılan oyunlarla, başka birinin kitabına göre zaman harcama sanatı üzerine olan bu ayinsel şifreler konusunda iğrenç ulusal yaratıcılığımız hâlâ devam ediyor. Okuldayken özellikle takım oyunlarından hiç hoşlanmıyordum (o zamandan beri de hoşlanmam) ama o zamanlar bu oyunlar sadistçe ve baştan sona basmakalıp sistemin bariz bir simgesi olduğu için hoşlanmıyordum. Ama babam ve onun dünyaya bakışının beni bir kez daha olumsuz yönde etkilediğini bugün anlıyabiliyorum.

Babamın peder olmasının sonucunda, iyilikten ziyade zorunluluktan, çok basit bir yaşantımız vardı. Orada ikamet edenler (aynı zamanda komşu köyde bize derman olacak kilise bulunduğu için her iki köyde ikamet edenler) kiliseye bir hayli birden yüklü bağışta bulunuyorlardı, babamın ise bunun dışında yılda birkaç yüzlük şahsi geliriyle, bir de annemin benim için emanete verdiği para vardı.Millie'nin bile kendine ait küçük bir geliri vardı. Daha sonra çocukluğumda bizim sözde yoksulluğumuzun aslında idareli kullanmak olduğunu fark ettiğimde bu da bana ikiyüzlülük gibi göründü. Hayır cemiyetine ve iki kilisenin bakımına yüklü miktarda bağış yapıldığına şüphe yoktu ama bu bağışlar kesinlikle evde yapılan doğum günlerine hediyeleri, cep harçlığı ya da buna benzer bir şeyle başlamadı. O zamandan beri para konusunda tutumsuzumdur (hesaba eklenen bir kalem daha).

Babamın gerçek anlamda tek bir tutkusu vardı, bu tutkusuyla kendini köye sevdirmişti ve gecikerek de olsa bana da sevdirdi. Bu da bahçe işlerine düşkünlüğüydü. Aslında, ara sıra gittiğimiz pikniklerde benimle birlikte botanikle oyalansa da aslında yabani bitkileri ve doğayı onaylamıyordu. Bahçıvanlıkla Tanrı'nın dünyayı gözetmesi arasında bir benzerlik kurmuştu; doğada insan aleyhine olan şeyler denetlenemez veya kontrol edilemezdi. Her halükârda babam bahçesi ve serasına tapardı. Bahçesi ve göz atmaktan hoşlandığı on yedinci yüzyıl metinleri ona gerçek bir haz veriyordu, bahçıvanlık sözkonusu olduğundaysa neredeyse bir günahtı. Nadir fidelerine dürüstçe aşı kalemi bulamazsa, yüzünde kayıtsızlık ve saklayamadığı tatlı bir suçluluk karışımıyla çalmaktan da geri kalmazdı. Yağmur yağma ihtimalinin olmadığı günlerde bile haksız yollardan kazandığı İrlanda ökçelerini ve içindeki fideleri gizlemek için yanında hep bir şemsiye taşırdı. Bu davranışı benle Millie halamın babama şaka yollu takılma iznimizin olduğu birkaç şeyden biriydi ve günün birinde kurbanlarından birinin bahçemizde bitiverip, babamın kendi kıymetli, az bulunur bitkilerinde başarılı sürgünü fark ettiğinde olayın

boyutlarının rezilleşeceğini tahmin ediyorduk. Babam utancından bu davranışın gerçek kökeniyle ilgili hemen bir yalana başvurmuştu ama onun bunu unutmasına izin vermedik.

En şefkatli hatıralarımın hepsinde babamın bahçıvanlık yaparken kullandığı morlu yeşilli, biraz piskoposlarınkine benzeyen eski bir önlük takmış bir halde serasının önünde dikildiğini hatırlarım. Sıcak havada bazen papaz yakasını çıkarırdı ve bir şeyden kuşkulanmayan yabancı biri aslında biz izin vermesekte tüm gün bahçıvanlık yapması için babamı tutabilirdi. Ergenlik çağımda babamın hayatının bu yönü, kitap okumak, tatillerdeyse kırlarda dolaşmak istediğim için canımı sıkardı ama küçükken babamın bitkileri saksıya ekmesi gibi işlere yardım ederdim. Babam özellikle karanfil ve çuhaçiçekleri yetiştiriyordu, savaştan önce çiçeklerini sergileyip sonunda değerlendirmeler yapardı. O evde mizah gibi neşe türlerinden yoksunsak bile, büyük bahçenin çiçeklerinin ailenin bir parçası olduğu duygusu hep vardı.

Şimdi gülünç geliyor. Kahvaltı etmek için koşturan küçük bir çocuk: Osmanthus yeşermiş. Clematis armandii! Trichodendron! Bu isimler bana yabancı değildi. Onlar bizim sevilen ve aşina olunan köpeklerimiz, kedilerimiz gibiydiler. Duvar olan bir mutfak bahçesi de vardı ama babamın sebze yetiştirme merakı yoktu. Tutumluluktan, bir adamın haftada iki kez gelip bitkilere bakmasına izin verilecek kadar vazgeçildi. Babamın iftihar ettiği meyve ağaçları vardı, önce görev olarak üstlendiği elmaların, armutların meraklısı olmuştu ve bunlara ekleme yaptı: telle etrafı çevrilmiş espalierler* boğum boğum cordonlar** ve onların karakalem kadar kırılgan meyve veren mahmuzları. Sanırım insanlar bu meyveleri hâlâ yetiştiriyor: yaz armutları, beşbıyık, kokulu bergamot, misket armudu; kış elmaları, çekirdekli elmalar, kompostoluk armutlar, elmalar ve niceleri; Millie halamın ağacı Sarı Şeytan (çünkü elma çekirdek boşluğundan çürümeye başlardı), yeşil baharat. Ben bunları diğer küçük çocukların country kriketçileri ve futbol takımlarını bildikleri gibi ezbere biliyordum.

Babama başka şiirsellikleri de borçluyum, oldukça edebi olsa da ebeveynlerin çocuklarına verebilecekleri pek çok doğru hediye gibi olgunlaşmaları uzun yıllar aldı. Babamın sevdiği bir çocuk olduğum ya da bir şekilde bunu kendisinin bir görevi addettiği dönemde yatma vaktim geldiğinde işlerinden vakit bulursa gelip bana kitap okurdu. Ben büyüdükçe (yeterince büyümediğim için) ara ara babam on yedinci yüzyıl metinlerinin birinden daha basit bir bölüm okudu; dini içerikten ziyade

* Yelpaze şeklinde yeşiten ağaçlar. (ç.n.)
** Tek dallı budanarak büyütülen bir meyve ağacı. (ç.n.)

İngilizce namına Coué* gibi faydası olacağını umuyordu sanırım. Ara sıra bu bölümlerden birinin arkasındaki öğretiyi küçük bir çocuğun anlayabileceği tarzda açıklamaya çalışırdı, daha kolay anlaşılan bir baba kovboylarla Kızılderililerin gerçek tarihini nakletmeye çalışabilirdi. Kesinlikle çok karmaşık teolojik silah kayışı imgesi ve bir zamanlar kilisenin yaşamak için çok daha heyecan verici bir yer olduğu türünden farklı bir duyguyla büyüdüm.

Babamın her zaman benim büyümemi dilediğini şimdi anlıyorum, kitap okuduğu dokuz yaşındaki çocuğun içten içe on dokuz yaşında olduğu hayalini kurduğunu önceden sezebilseydi şöyle bir konuşma muhtemelen gerçekleşmezdi: Ben babamdan kaçabilirdim. Ama babamı çok fazla ciddileştirip, uhrevileştiremem. Babam sahaflarında bir iki saat geçirecek zamanı bulduğu Exeter'e zaman zaman yaptığı seferlerden çok nadiren bana bir şey almadan geri dönüyordu. Aldığı kitaplar genellikle babamın kendi çocukluğunun çocuk yazarlarından biri, Henty ya da Talbot Baines Reed tarafından yazılmış öyküler olurdu. Biggles'ın veya bir Beano Yıllığı'nın son nüshasına çok daha sonraları sahip olabiliyordum ama öyküleri seviyordum yine de.

Babam yaptığı şu seferlerden birinden döndüğünde bana bir masal kitabı uzatmıştı. Kitabın üzerinde fiyat etiketi hâlâ yazılıydı: bir şilin altı pens. Belli ki babam bu etikete bakıp, kitabın İngilizce'sinin de uygun düzeyde basit olduğuna ve ahlakça yücelttiğine karar vermişti, resimleri de hoş ve zararsızdı. Biraz tuhaf bir şekilde renksiz baskıların çok sıkıcı olduğunu düşünüyordum; ilk bakışta, gerçekten çok değersiz bir hediye. Ama aslında kitap *Bewick*'ti, Gay'in masallarıyla kendi çalışmalarını bir araya getirdiği 1820 antolojisi. Ama ben bunu o sırada fark etmemiştim, bu benim kitabın harika İngilizce orijinaliyle ilk temasımdı. O zaman (on yaşındayken) babam namına bu kitabın gülünç ve utanç verici bir hata olduğunu düşündüm çünkü resimlere bakmak için sayfaları çevirirken babamın sahaftayken fark edemediği bir şeye rastladım: dilenen tek bacaklı bir dilenciye sadaka vermeyi reddeden bir ilahiyat doktoruyla, bu sırada doktorun cüppesine bir köpeğin çişini ettiği ünlü bir sahne vardı. Özlü dehasını bütün çocukluğum boyunca ve sonrasında hatırlayacağım küçük bir kıssadan hisse. Sonra çıplak göğüslü kadınların yer aldığı başka açık sahneler de vardı. Özellikle Indolence ve Sloth** başlıklı olanı beni afallatıp büyülemişti: Yatağının altında bir tas koyarak uyuyan genç bir adamı seyrederken aralarında bir şey tartışıyora benzeyen biri çıplak, diğeri giyinik iki kadın. Bu büyük sapkınlığı Millie halaya

* Emile Coué: Fransız psikolog (y.h.n.)
** Tembellik ve Atalet. (ç.n.)

göstermeyi düşündüm ama babam kitaba hemen saldırıp el koyar diye göstermedim.

Bewick, İngilizce'nin öyle muazzam ve mükemmel timsalidir ki ona her bakışımda yeni bir şeyler öğrenmem gerekiyor ama en azından küçük çocuk, sanatçının kendi doğası diye adlandırdığı yoğun ve özel bir şeyi fark etmeye başladı. Çocuk yıllar geçtikçe biraz daha *Bewick*'in gözleriyle bakmaya başladı, daha sonra John Clare'in, Palmer'ın ve Thoreau'nun gözleriyle bakacağı gibi. Şu sayfa köşeleri kıvrılı *Masallar Seçkisi* artık satabileceğim son kitap.

Buna benzer bir şey de ilk ergenliğimin çalkantıları içindeyken iki üç sene önce meydana gelmişti. Yağışlı bir gün, umutsuzca babamın çalışma odasındaki üstteki bir raftan sıkıcı görünen bir kitabı indirdim. Herrick'in *Hesperides*'inin ilk cildiydi, işe bakın ki en kaba nükteli sözlerini bulunduğu sayfalardan biri açıldı ve bir sözcük gördüm; şimdiye kadar okulda yetişkinlerin kulağına gitmemesi gereken, söylenince kıkır kıkır güldüğümüz bir şey: osuruk. Yukarıda, kendi odamda devamını okudum. Çoğunu anlamadım ama çıkarabildiğim kadarıyla bu, birbirine karışan vahşilik ve erotizmin bir ifşasıydı. Sonraki yıllarda o iki cildi defalarca tekrar tekrar aşıracaktım. İki cilt kitabın bende derin bir etkisi vardı; onları çalmak zorunda kaldığım gizlilik, boşluk kalmayacak şekilde kitapları yeniden dizmek, sonra onları odama saklamak... Daha sağlıklı bir gizlilik için, kitapların lirik özelliği ve Herrick'in derinlerde yatan pagan insaniyeti de içime sızarak girdi. Herrick'in daha önce başrahiplik görevini yürüten ve insanların "nefret" ettiği önceki kişisi bizlerin hâlâ unutamayacağı bir çağ mesafesinde duruyordu ve ben onun oradaki mezar kitabesinin önünde dikilen en genç dindarlardan biri olmalıydım ama sanırım bu minnettarlığım pür inançsızlıktan daha zayıftı. Babamın okuduğu bir yazarın nasıl olur da böylesi ayıplanacak mısralar yazmasına izin verilebilirdi?

Daha sonra Oxford'da bir gün hocama Herrick hakkında bir deneme yazmam gerekmişti. Bu denemeyi fazlasıyla otobiyografik yazacak kadar aptal değildim ama aklı başında, yaşamı sevmenin en önemli savunucusundan sevimli ikinci sınıf bir şair ortaya çıktı. Tabii ki Herrick benim için Rabelais idi. Okumayı bitirdiğimde "Çok ilginç, Bay Martin" demişti hocam. "O halde gelecek hafta bana Herrick hakkında bir deneme yazma inceliği gösterirsiniz artık." Küçümsenmeyi hak etmiş olsam bile, Herrick'i yalnızca okumuş ancak onunla yaşamamış biriyle uğraşıyordum.

Babam biraz sansür uyguladı. Yatmadan önce okuduğu kitaplardan bir diğeri Jacobean koleksiyonundan *Shirburn Ballads* idi. Babamın ölü-

münden ve çok miktarda kitabın satılması için gönderilmesinden önce kütüphanesine gittiğimde *Shirburn*'ün yalnızca ilahi ezgilerden bir antoloji olmadığını, hatırladığım kadarıyla bana babamın okuduklarının yalnızca dini, şiirsel öyküler olduklarını fark etmiştim. Hazırlık sınıfında zaten Latince ve Yunanca'yla kelimesi kelimesine boğuşuyordum, babam da kendi klasik okul günlerinden göze çarpan vurguyla İngilizce mısralar okuyordu. Özellikle amphimacer'in* ağır temposuna duyduğu ilgi yüzünden dizelerin büyük sayfalara basılmasından hoşlanıyordu, bunlarla ara sıra Pazar Okullarında bile karşılaşıyorduk. Babam orada dikilip, boş elini şefliğe özenen biri gibi sallar, etraftaki kıkırdamalarını bastırmaya çalışan çocuklar yüzümün kızarmasına sebep olurdu... Babam aptalca şiirler okuyarak beni nasıl böylesi bir dangalak yerine koyabilirdi? Bunun yanında en azından yatma vaktimde okuduğu şiirler, onlar babamla ilgili iyi hatıralarım arasında artık:

Yüreğin idrak edebileceği her şeyi
kulak işitebilir, göz görebilir
Hepsine ve dahasına sahibim ben,
tatlı İsa Mesih, seninle
Cennet ve cehennem, hepsi orada,
Yaşamı, haleyi sen verdin bana.
İlahi söylemek için bir sebebim yok mu
Hz. İsa, gel bana.
Dünya beni saptırmaya çalışsa da doğru yoldan,
Nefsim acı verse de,
İblis yok edip bitirse de
Sana sığınırım...

Ama öyle olmadı. Öyle olsa bu, o özel sesten uzayıp giden uzun-kısa-uzun vezinden, her es'in verdiği uygun duraktan, ilkel inancın sallanan şu küçük teknelerinden kaynaklanıyor olabilirdi. Babam bazen beni bunlarla uyuturdu; bu uykuların en güzeli değildi ama.

Bizim 1930'larımız geri kalan dünyanınki gibi değildi; her yanı yapraklı, gün ışıklı, eski duvarlı, güvenli, aralıklı çıngıraklar dizilmiş bu küçük çocuk için hiç de bozulmamıştı; biçilmiş çimenin mis kokuyla kasabadan uzak adacıklardaydık. Tek gerçek gölge, kilisenin bahçesine giden demir kapının ötesine uzanan bir gölgeydi; özünde hep koruyup kollayan, sessizce gözetir görünen, tanışamadığım annemin mezarı. Her sonbahar annemin mezarının iki ucuna en sevdiği iki çuhaçiçeğinden ekerdik: Sarı Tutya ve İngiltere'nin doğusundan, çuhaçiçeğiyle beşparmaktan melezlenmemiş yabani çuhaçiçeğinden hakiki bir bitki. Baba-

* Şiirde uzun-kısa-uzun üç heceden oluşan dizi. (ç.n.)

mın ona tohum gönderen bir papaz arkadaşı vardı. Nisan sonlarında mezarlık mor demetlerden ve uzun saplı soluk sarı başlı çiçeklerden bir yorganla kaplanırdı insanlar pazar ayinlerinden sonra patikadan aşağı gezine gezine bu çiçeklere hayranlık duyarak inerlerdi.

Savaş çıktığında hayatımın çok daha karanlık bir dönemine, ergenliğime girmiştim, yıllarca ergenliğim öylesine karanlık kaldı ki bu yüzden daha önceki günlerimin gizli kalmasına izin verdim. Bir yıl sonra devlet okulundayken bende ciddi dini şüpheler başladı. Kırsal kökenli geçmişim yüzünden acımasızca sataşılıp alay edilecek diye (hiçbir şey bir yurt dolusu küçük çocuk kadar itaatkâr değildir) biraz cesaret eksikliğim vardı. Yıllarca içimde duyduğum sıkıntı, ilahileri, duaları, collects* mezmurlar, aynı yüzleri, aynı sesler, gerçeklikle hiçbir bağlantısı yokmuş gibi görünen inançlar ve âdetlerin aynı külliyatı şimdi yasakların değil, şapelin kendisinin can sıkıcı olduğu bir dünyaya dönüştü. Küçük çocukların tanrıtanımazlık üzerine tartışmalarında çok fazla mantık ya da inandırıcılık olmayabilirdi ama çocuklar bana diğerlerinden çok daha zinde (o zamanlar bile bunu nasıl gizleyeceğimi biliyordum) çekici geliyorlardı. Cinselliğin haz alıyordum; Papaz evi'nin son derece cinsellikten uzak ve duyguları yasaklayan ortamından Adem gibi bunu âdet edinmiştim. Utanç ve suçluluk duygularıyla acıdan kıvranıyordum tabii ki, mastürbasyon ve kutsal şeylere sövmek içinden çıkılamayacak şekilde birbirine karıştı. İnsanın ötekinin geleneksel cezasıyla tehdit edilen birine yapılacaklara hep müsamaha edip göz yumması...kapıları açılan cennetler, durmadan düşen yıldırımlar, ilahi lanetleme. Ama aslında hiçbir şey olmadı.

Yıllar sonra Oxford'da bütün bunları Anthony'yle konuştuğumuzu, Anthony'nin tebessüm edip cezalandırmada başarısız olmaktan kaynaklanan inançsızlığın, inayetin kesinliğinden kaynaklanan bir inanç kadar kötü olduğunu söylediğini hatırlıyorum. Asla daha kötü günahların pençesine düşmedim. Dedikodu ve kötü niyetin şeytani hazlarını keşfettim. On beş yıldır diğer insanların kabahatlerinin ortaya dökülüp tartıştırılarak zorla kabul ettirildiği hayır cemiyetinden sonra dedikodu ve kötü niyet namuslu kalıyordu. Ben geçmişimin uysal bir kurbanı olmayacağımı kanıtlamaya epey heveslendim; ışıklar söndükten sonra küfrettim, ağzımı bozdum, en iyi olanla pisliği değiş tokuş ettim. Yeni bir yönümü keşfettim: Çoğu kez dipte yatan bir yetenek olarak kendini belli eden bir yaratıcılık, dil, dışadönük bir maske. Daha önceki yıllarımda tahmin edilememiş vahşi bir arzuyla ben de başarılı olmak istediğim için ve çok çalıştım – ama diğer meselelerde yaşadığım onca ihanet yüzünden bu

* Batı kiliselerinde komünyon ayininden önce okunan kısa dualar. (ç.n.)

pek suçluluk vermiyordu. Bizim de evimizde standart İngiliz klasikleri vardı, çoğu akranımdan daha iyi okuyordum. Okul hayatım boyunca okumaya da devam ettim. Keşfettiklerim (Samuel Butler sarsıntısı ve keyif), babama ve onun inançlarına duyduğum saygıyı gittikçe azaltıyordu.

Gerçek kopuş, söylenmesi geciktirilmek zorunda olan bir olaydan sonra gerçekleşti. Bin on yedi yaşıma bastığımda tam bir tanrıtanımazdım, tatillerde eve geldiğimde eski kutlamaların tümünü –kaba saba olsa da– saygılı bir şekilde yerine getirdim. Kiliseye gitmeye devam ettim, hatta bir nebzecik inancım olmadan, günahlarımın hisseleri yığılarak babamın 1948'deki ölümüne kadar ellerinden komünyon bisküvisi bile almıştım. Yaşlı adamı böyle kandıranın yetişkin biri olduğunu, bunun sadece tenezzül ve birazcık da merhamet olduğunu sanıyordum. Okulu bırakmadan önce babam aile geleneklerini sürdürmeyeceğim gerçeğiyle yüz yüze geldi ve en azından görünüşte bunu uysal bir soğukkanlılıkla karşıladı. Ancak sanırım içten içe günün birinde fikrimi değiştireceğimi umuyordu, benim ise bu son hayali ortadan kaldıracak cesaretim yoktu.

Hatta kırsal kökenimle belli belirsiz bir şekilde barışmaya başlamayı bile becerdim. Okul, diğer zihinlerle yerler, daha da önemlisi hayat görüşümde gelişen estetizm, en azından tanrıtanımazlığın da kendi, cazibeleri olduğunu gösterse de –gelecekte yıllar yılı– bu durum arkadaşlarınıza rahatlıkla söyleyemeyeceğiniz can sıkıcı bir konu olarak kalmalıydı. Kırın verdiği hoş, yoğun huzur, Papaz evinin dinginliği, güzel bahçesi, sakin iki kilisemiz. Okuldaki şapelin iğrenç son dönem Viktoryen mimarisini artık bir kenara koymuş, Devon kilise ustalarının onları hep gördüğü gibi görmeye başlamıştım: Kiliselerimizin kutlu haçın üzerine asıldığı süslü ekranları ya da Havariler ve Büyükler'in on beşinci yüzyılda resmedildiği muhteşem kilise sıraları olmasa da ilçedeki herhangi bir kilise kadar iyiydi. Papaz evinin yanındaki kilisede devasa sütun yivleri ve koni kapsülü olmayan bir uzay roketi gibi yükselen, aerodinamik biçimli (bu benzetme daha sonraları yapıldı) bir kulesi vardı. İçerisi Tudor mimarisinin büyük pencereleri sayesinde oldukça havadardı ve ışık alıyordu; kilise avlusunun dışında iki karaağaç, bir porsuk ağacı ve uzaklarda Dartmoor bulunuyordu. Burada aynı zamanda duvara asılmaya layık en sevdiğim dini resim, bir şekilde süslü ekran üzerindeki daha Ortodoks bir meclise davetsiz girmeyi başarmış Cumaean'lı* kâhin kadının putperest figürü duruyordu. Babam ziyaretçiler gelince hoşgörüsünü göstermek için hep bu resmi işaret edip Fourth Eclogue'dan** gösteriş yapma yeteneğiyle alıntı yapardı.

* İtalya'da eski bir kent. (ç.n.)
** Dördüncü Çoban Kasidesi. (ç.n.)

İkinci kilisemiz daha küçüktü, kulesi uzun ıssız vadideki akşamların yeşilimsi karanlığında peçeli bir baykuş gibi duruyordu. Kilisenin eski sıraları hâlâ yerindeydi ve ana rahmi gibi bir huzuru, bir evcimenliği, bir dişiliği vardı ve hepimiz içten içe bu kiliseyi evimizin yakınındaki daha büyük kiliseye yeğliyorduk. Tuhaf bir şekilde, bu kilise erişilemezliğine rağmen iyi cemaatleri çekiyordu; insanlar savaş sırasında bile uzaklardan akın akın geliyorlardı. Bir kilisede taş üzerine nefis bir düzyazı varken, diğerinde bir halk şiiri yazılıydı. Kendimi mukaddes bir dayanak noktasına hiç adamasam da hangi kilisenin avlusundayken yalan söylememin daha iyi olacağını biliyorum... Yazık ki ailem de buna karşı çıkmıyor.

Son olarak Millie halam vardı.

Zayıf, küçük bir kadındı, onda biraz lezbiyenliğin Radclyffe Hall dönemini (gayet yanıltıcı bir şekilde) hatırlatan bir şey vardı. Belki de bu, halamın düz, ak düşmüş saçlarını her zaman ekin biçer gibi kırktırmasından kaynaklanıyordu. Her zaman usturuplu kıyafetler ve erkek ayakkabısına benzeyen ayakkabılar giyerdi, dişiliğini sergileyecek hiçbir şey yoktu. Gerçekte hiçbir şey onun uysal canayakınlığından daha kötü olamazdı. Tek kusuru sigara içmesiydi ve gür saçlarıyla gözlükleri yüzüne diğer kişiliğini saklıyormuşçasına entelektüel bir görünüş kazandırıyordu. Aslında ergenliğimde halamın oldukça basit biri olduğunu fark etmiştim, her hafta tüm satırlarını okuduğu Ev İdaresi, cemaat dergisi ile yerel bir gazete dışında, her türlü matbuata karşı ilgisizdi. Yaşantı şeklimiz yüzünden babama lanet okusam da (babamın hayal edilebilecek türden bir seçim yapabilecek kadar aklı vardı) Millie halamda o da yoktu. Halamın tek meziyeti bilgi alanı dahilinde olan her şeye ve herkese iyiniyetle yaklaşmasıydı.

Şayet babam bir toplama kampının komutanlığını yapsaydı, halam da soykırımın gerekli olduğunu anlamaya başlardı –ama bu kötülükten değil de... halamın kendini sorgulama yeteneğinde kendine olan inancını tamamen yitirmesindendi. Halamın gerçek dini kilisede değil de diğer insanların güdülerine, köy rezaletleri ve facialarının önemine bakışındaydı. Çaresiz bir felaketin başa gelmesi dışında halamın bütün tartışmaları sonlandırmak üzere kullandığı bir deyim vardı. *Belki de böylesi en hayırlısı.* Babam bile ne zaman halam böylesi bir iyimserliği uygulamaya kalkışsa yavaşça gözlüklerinin üzerinden halama bakardı. Bir gün halamla yalnızken bu deyimi bana Dr. Pangloss'un bile en hayırsız olanı görebileceği anlamında kullandığını söylemişti, ona gülmüştüm. Bana sessizce şöyle demişti: "Umut etmek günah değildir, Daniel."

İğrenç şekilde bir çocuğun annesine şımarması gibi halama rahat vermemiştim. Halam deneseydi benim büyüyen edebi hevesimi payla-

şabilir, birazcık daha zamana ayak uydurmaya çalışabilirdi, dünyanın sonu değildi ya... Zavallı kadın, bu hiç adil değildi.

Halam hayatımdaki diğer herkesten daha fazla Flaubert'in Un Coeur Simple'da sürekli tanımladığı türden bir kutsallık içeren azizeliğe yakındı. Bu başyapıtı halam ölene kadar okumadım, zira halamın ve geçmişteki küstahça kibirimin aynı anda farkına vardım. Nell'le boşandığımız sırada hâlâ hayattaydı, Cumberland'teki evli kız kardeşinde yani diğer halamda kalıyordu. Bana ne olduğunu anlamaya, beni suçlamamaya çalışan ama asıl önemlisi, belki de en hayırlısı buymuş gibi davranmaya çalışmadığını anlatan dolambaçlı uzun bir mektup yazmıştı. Bununla birlikte mektubu beni dışarı açılıp "kolonilerden birine" katılmam ve "yeni bir hayata başlamam" için sıkıştırarak bitirmişti sevgili budala. O zamanlar halamın kavrayışının ötesinde ancak onun af kapsamında birkaç ışık yılı geçirmiştim. Bu, tüm zaman ve mekânı aşıyordu.

Ben bu dünyayı çok uzun zaman yadsıdım çünkü onu hilkat garibesi kadar anormal görüyordum. Ama artık burayı genel bir durumun uç örneğinden daha farklı görmüyorum. Bütün akranlarım bir dereceye kadar on dokuzuncu yüzyılda yetiştirildi çünkü yirminci yüzyıl 1945'e kadar başlamadı. Bu yüzden insanlık tarihinin, en uzun ve en çetin kültürel yayılmalarından birine girmeye zorlandığı bir ıstırap halindeyiz. Şimdiden İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki halim kırk yıldan daha geride kalmış gibi ya da daha ziyade aynı rakamdaki asırlar gibi geliyor.

Sonra bir zamanlar olduğumuz kişi artık çok özel bir şekilde günümüzden bir nesneye, bir oyuna, bir antikaya, bir geriye dönüşe, duran bir şeye ve şu anki varlıktan koparılmaya indirgenerek kesin hatlarla ayrılıyor. Benim kuşağım gereksiz vicdan azabından, akıldışı hürmetten, duygusal bağımlılıktan kurtulmak istedi ama bütün bu süreç çok fazla kısırlık yarattı. Bu herhangi bir soruna çare olabilecekken başka bir sorun çıkardı. Hem besleyemeyeceğimiz ilişkilerimizi büyütmekten kurtulduk; hem de ihtiyaç duyduğumuz terbiyeden alıkonduk. Bütün geçmişler eşitlenmiş, pek çok aile fotoğrafındaki duruma düşmüş, bugünü olmayan, tek tipleşmiş bir dünya. Hatırlama şekli hatırlanan gerçeği gasbediyor.

Tiyatroda her zaman var olan ama aynı metnin farklı temsillerinin sahneye konmasıyla gizlenen, o sınır oburu gözün despotluğu altında bu, sinemanın en önemli yabancılaşmasıdır. Ancak final sahnesi tek açıdan fazla seçeneğe izin vermez, yaratıcı bir tepki ve oyalanma olmadığı gibi kişinin kendi düşüncelerine zamanı yoktur. Filmin kendi olmadığı gibi, senaryonun ve çekimin geçmişini yaratma sürecinde her izleyicinin belleğindeki geçmişi yok eder.

İmgeler özünde faşisttir çünkü ne kadar belirsiz ve bulanık olursa olsun, gerçek geçmiş deneyim hakikatin üstüne damgasını vurur tıpkı harabelerle karşılaştığımızda arkeologlara değil de mimarlara başvurmamız gerektiği gibi. Söz işaretlerin en kesin olmayanlarındandır. Yalnız bilimi kafasına takan bir çağ, sözün kesin olmayışının bir eksiklik değil de harika bir meziyet olduğunu anlayamaz. Hollywood'ta Jenny'ye söylemeye çalıştığım şey, geçmişimi kamerada uyandırmaya çalışırsam geçmişimi öldüreceğimdi ve bunu tam anlamıyla gerçekten sözcüklerde canlandıramayacağım için, benzer bir deneyimi yazılması gereken diğer hafıza ve hassasiyetlerde uyandırmayı umabilirim ancak.

Fishacre'in arka yolundan aşağı sinirli sinirli iniyordum, babama Totnes'ten marangozun geldiğini söylemem için Millie halam yollamıştı, babam marangozun geleceğini unutarak gut hastalığı ve kulak kirleri olan yaşlı Majör Arbuthnot'u tenor zilini yeniden taktırmak üzere ziyarete gitmişti.

Cayır cayır Mayıs sıcağında çalı çitler, en kaba alt yaprakları yolun tozundan tuğla kırmızısıyla lekelenmiş frenk maydanozlarıyla dolu, tekerlek parmak başları benimkilerden daha uzun ve böcek kaynıyorlar: sinekler, erkek arılar, pas kırmızısı ispinoz kuşları. İkindi vakti. İçi boş bir maydanoz sapı kırıp, kendime ondan bir düdük yaptım. Güneşte uçuşan zehirlenmiş Amazon çimen sapları düz uçamayacaklar; aptallar, hava çok sıcak ve ev ödevimden önce bahçede oyun oynamak isterken, bakır renkli kayın içindeki "evimde" kayboldum. Uzaklarda bir yerlerde bir tarla kuşu dev gibi bir çitin üzerinde üç heceli ötüyor, yeşilin göbeği, ilk yazın göbeği, birini tüm yaşamında bilinçsizce içine sızar ve aklından çıkaramayacağı seslerden biri artık ama dar sokaktaki küçük çocuk kuşun ismini düşünüyor ve zeki olmadığı halde kuşun kendisini olmasa da ismini biliyor. Şimdi bir çınar aylak aylak yavaşça gökyüzüne yükseliyor, geleceğe gizlenen Heinkel'den çok farklı, ben de durup bakıyorum. Bir benekli pervane. Bir isim daha. Aynı zamanda (bu bilinçsiz "gerçek" içinde kurtarıcımın orada olduğunu bilmesem de) benekli pervaneyi biliyorum: kanat çırpan, zik zak çizgili, çikolatalı krema rengi, siyah ve kırmızı portakal rengi, kaplan benekli. Bahçede her yıl birkaç tane yakalarız. Pervane daha ilginç. İsimleri aklımda iyi tutarım. Pervaneye bir çimen sapıyla ateş edip düşürüyorum.

Babam bisikletini yokuş yukarı sürerek yanında küçük bir kızla çıkageliyor. Yokuş aşağı ulak taklidi yaparak onlara doğru koşuyorum. Tombul yanaklı küçük kızın adı Margaret, Pazar okulunda (kilisede din dersi verilen okulda) ona şaşı göz ya da dört göz diyorlar. Hem şaşı hem de gözlük takıyor. Babama mesajı aktarıyorum, babam da "Hay Allah. Peki

tamam." diyor. Sonra, "Teşekkür ederim, Daniel." Taşımam için bana şemsiyesini uzattığında. Margaret bana bakıyor. "İyi günler" diyorum. Başını kaldırıp babama bakıyor sonra gözlerini kısarak bana bakıp "Meraba" diyor. Köydeki yengesini görmek için yokuşu tırmanıyor. Dar sokaktan yukarı çıkıyoruz; babam ortada, ben babamın solunda şemsiyesini taşıyorum, Margaret birazcık arkada, bize yetişmek için çoğu kere kasıtlı, tuhaf bir şekilde adımlarını sıklaştırıyor.. Ben on bir yaşındayım, o da on yaşında. Pazar okulunda bir kızdan hoşlanıyorum ama o kız Margaret değil. Kızlardan hoşalanmıyorum ama öteki kızın yanına oturup onun söylediğinden daha yüksek sesle ilahi söylemekten hoşlanıyorum. Adı Nancy. Onun masmavi gözlerinde şaşılık yok. Gözleri direkt sana bakıp (o da on bir yaşında) insanın nefesini kesiyor. Hepimizin ayağını yerden kesiyor.

Tarla kuşu gene ötüyor. Babama söylüyorum. Babam duruyor. "Evet, öyle" diyor. Margaret'a güzel kuşu duyup duymadığını soruyor. Bu sefer Margaret başını kaldırıp babama bakmadan önce gözlerini kısarak bana bakıyor. ("Bu kuşcağızı işittiydik anamla Bay Martin bunun ne kuşu olduğunu söylediydi!" *Ana* ve *ne kuşu* derken sesinin tonunda ani bir yükselme vardı.) Şimdi Margaret ciddiyetle başını sallıyor sadece. Küçük köylü ahmak. Şimdi Margaret'a kızgınım çünkü bisiklete binme sırası onun, benim değil. Eminim ki sokak düzleşince sürgü demirindeki ekstra selede yüksekte duracak olan onun kısa şişko bacakları olacak. Babamın kolları arasında sallanıyor. Babam bisikleti yavaş sürüyor ama benim koşturmam gerekiyor. Bir şu aptal şemsiye eksikti. Öfkeliyim. Bir arabamız var, eski model, standart bir on iki silindir ancak böylesi bazı günler benim enayi babam çürük eski bisikletini kullanıyor. Üzerinde yazlık, soluk bej renkli misafirlik ceketi, bisiklet paça mandalıyla tutturduğu koyu gri pantolonu, hasır panama şapkasının uçmasını engelleyen siyah kayışı kenarında da düğme deliğinden geçirilmiş saat kösteği çubuğunda biten siyah ayakkabı bağcığı gibi bir şeyle çengelli iğne yardımıyla şapkanın altında tutturulan bir delik var. (En azından beş mil ötedeki Küçük Hembury papazının çocuklarının yaşadığı utançtan kurtuldum. Onların babasının diz boyu şort yiyip kolonyal şapka takarak bisiklete bindiği görülmüş ve bu yüzden piskoposa rapor edilmiş hatta.)

Ana yolu geçtikten sonra sokaktan aşağı köye doğru gidiyoruz. Surat asıyorum, onlara yetişmeyi reddediyorum, böylece gözden kayboluyorlar. Birileriyle karşılaşma düşüncesinden korkuyorum. Koca şemsiyeyi taşıdığım için bana gülecekler. En fenası da köyün çocukları; hepsinden beteri onlar çünkü ben komşu köyün dışından hazırlık okulundaki yatılı olmayan bir öğrenciyim, formaya mahkûmum; yılan başlı

tokası olan pembe–beyaz kanvas kemerli, aptal gri renkli şort, yine üst kısmı pembe beyaz çizgili aptal uzun gri çoraplar (Aman Tanrım, pembeden nasıl nefret ediyorum ve hayatım boyunca da edeceğim), her gün silmek zorunda olduğum aptal siyah ayakkabılar. Aptal, aptal, *aptal*. Öfkeden köpürüyorum. Lanet olası şemsiyeyi bırakıyorum, açılıyor ve arkamda sürüklüyorum, yamalı şoseye sürten şemsiye sapı. Dönemeçten dönüyorum, babamı Margaret'ın ebe yengesinin yaşadığı lojmanın kapısında görüyorum. Babam konuşurken dönüp bana doğru bakıyor. Margaret yarı yarıya şişman yengesinin arkasında duruyor. Keşke peder çocuğu değil de kimin çocuğu olursam olsaydım. Babam ebeye doğru şapkasını kaldırıyor, sonra da dönüp beni bekleyerek sokakta dikiliyor. Sıcaktan bitkin düşmüş ve iğrenç bir istismar rolüne giriyorum.

"Hadi, eski dostum."

Bir şey söylemiyorum. Babam beni inceliyor. Gösteri yapıyorum.

Babam, "Önce bayanlar, Daniel. Bu hayatın kuralıdır" diyor.

"Beni sıcak bastı."

"Şimdi bisiklete binmek ister misin?"

Başımı hayır anlamında sallıyorum ve gözlerimi babamın gözlerinden kaçırıyorum. Böyle yapmakla (hayır teşekkürler dememekle) bir kuralı daha ihlal ederek, tüm güveni suistimal ediyorum ve babam bunu bildiğimi biliyor.

"O halde kendi başına eve yürümen lazım. Adam beni bekliyor." Bir şey demiyorum.

"Şemsiyeyi alayım mı?"

"Ben taşırım."

Babama hiçbir şey vermem günahımı bile.

"İyi o zaman"

Babam uzanıp tepemdeki saçlarımı karıştırıyor. Başımı yana doğru çekiyorum. Lojmandaki insanlar bizi izliyor olabilir. İnsanların izleyip izlemediğini görmek için bakınıyorum. Sonra babam alışılmadık bir şey, espri yapıyor.

"Oğlumu kaybettim. Ama Gargamel'i* buldum."

Babamın sakin sakin bisikletle uzaklaşmasını seyrediyorum. Sonra perişan halde büyük siyah bir şemsiye taşıyarak mükemmel bir öğleden sonrasında arka yoldan eve dönüyorum.

Benim gül tomurcuğum.

* Şirinler çizgi dizisindeki kötü büyücü. (ç.n.)

Gereksiz Sahne

Bugünün New York'undan aşağı doğru beyaz bir manzarayla kar geliyor, kışın gerçek olduğu dünyanın başlangıcı. Dan saatini Doğu Saati'ne göre ayarlıyor.

Artık 1950'nin Oxford'unda, şu tek odalı apartman dairesinin manzarasının; hata ve ciddiyetinin güvenilirliğinden kuşku duyuyorum. Bu, Dr. Johnson'ın düşüncesindeki en berbat şey ve evlilik hayatımın en tuhaf çifti olarak kalıyor. Sanırım daha basit bir anlamda bu en berbat şeylerden biri olmalı aynı zamanda. Bu rolün ayrıntılarını, Jane'in kız kardeşi kadar becerikli olmadığını fark etmem dışında hatırlamıyorum. Nell'le olan birlikteliğimde sapıklıkla –ya da o günlerde ne sapıklık olarak görülüyorsa– karışık cilveleşme vardı zaten ve pratik sayesinde seks kılavuzu terimlerinde işin ustası olmuştuk. Jane'de fiziksel bir saflık vardı, şaşırtıcı bir masumiyet Jane bir kez gemileri yaktıktan sonra edilgenleşti. Yatak takımının altındaydık, ona sahip olmuştum ama bunun çok

uzun sürdüğünü sanmıyorum. O dakikaları daha ziyade yoğun ve hassas yaramazlıklarıyla, ihanetiyle, imkânsız görünen gerçekliğiyle, sazlıklardaki kadının verdiği girift bir çağrışımla; hepsinden öte, bir kez tuhaf geometrik menteşeler açıldığında masumiyete bu kesin dönüşün artık sonsuza dek yasaklandığını söyledikleri atasözüyle hatırlıyorum. Karanlığa değil, eşsizliğe bir adım (marş marş sesleriyle dolu bu ilk savaş sonrasındaki tüm süreç, özel adım atmak olarak akılda kalmıştı) atmışa benziyorduk. Daha önce hiç kimse bunu yapmamıştı, yaşıtımız olmayanlar bizim kadar özgürleşmemiş, tecrübe edinmeye hevesli olmamıştı. Belki de bu gerçekten bizim yirminci yüzyıla attığımız ilk adımdı.

Jenny'yi, onun basitliğini, kayıtsız zarafetini, suya dalan bir fok balığı rahatlığıyla soyunarak çıplak kalışını, cinselliğini düşünüyorum. O günlerin yaygarasını, katmerli suçları ve cehaletleri... Rabelais ziyadesiyle kazandı artık ve her şey çok daha uysal. Şeytan çıkarma duasında üniformalar ve birbirine benzerlik, salıverilecek bir id (ilkel benlik), ergenlik çağı ve ergenliğin getirdiği şeyi tam manasıyla keşfetme arasında endişeli uzun yıllar yok. Bir açıdan aradaki mesafeyi kapattığımız şüphesiz, çok fazla şey öylesi uzun bir zaman boyunca yüceltilmek zorunda kalındı ki en azından gerçek bir kültürün en temel kurallarını edindik. Jane'le ben onların yaşındayken, hızlı cinsel gelişim, bunun fiziksel ve dilbilimsel ifadesi açısından çocuklarımızdan beş yaş küçük olsak bile, başka birçok şeyde beş yaş büyüğüz. İşte, bir uçurum daha.

Kendimizi varoluşa ve aynı zamanda birbirimize teslim edişimiz tabii ki belayla doluydu. Bu yaşamın basılı metnini lekeledi; şifreleri büyük bir şiddetle kırdı; bu Dan'e o gün zina, ayartmak ve Jane'in rolünü oynamak için ölümcül bir haz verdi. Sanat muazzam ve ölümsüz olabileceği kadar her şeyi kendin için feda etmek iyi görünebilirdi ama yaşam sanatın birbiriyle yer değiştiremeyeceğini fark etmedik. Gerçekte o gün Dan ne olduğunu anlamadı, içine süreklendiği şeyden kurtulmak zorundaydı.

Birbirlerine sarılarak yatakta uzandılar, gecikmiş bir şok durumunda entelektüelliğe özenen gençlerden ziyade Candide ve Cunégonde gibi. Sonra sırtüstü yattılar, yan yana, el ele tutuşup tavana baktılar.

Dan, "Ne yapacağız?" diye sordu.

Jane elini Dan'in eli üzerine bastırdı. "Hiçbir şey."

"Olmaz ki..." dese de cümlesinin sonunu getirmedi.

Sessizlikten sonra Jane, "Anthony'yi seviyorum. Nell de seni seviyor" dedi.

"Ama biz birbirimizi seviyoruz."

Jane elini tekrar Dan'in eli üzerine bastırdı. "Birbirimizi sevebilirdik."

Parmakları birbirine dolandı ve Dan, Jane'in parmaklarını sıktı.

"Bu olmamış gibi davranamayız."

"Davranmalıyız."

"Ama bu çok büyük bir yalan. Öylesine..."

"Tırnak içinde."

Dan suskundu. Jane'e bakmak istedi ama yapamadı yalnızca yukarı tavana bakabildi.

Jane, "Bu bizim sırrımız. Bilmeleri gerekmiyor."

"Bu bir dinamitle yaşamaya benziyor."

"Bu yüzden patlatılmak zorundaydı. Nell görecek diye çok korktum."

Dan o anda ilk defa kendini kullanılmış hissetti. Ama Jane'in nehirdeyken söylediği şeyi unutmuştu: Yüz yüze geldikleri, gerçek ve suya gömülen gelecek hakkında söylediklerini.

"Bu adil değil."

Yine bir sessizlik oldu. Sonra Jane, "Buraya geri geldiğimizde bir karara varmıştım. Eğer istersen benimle sevişmene izin vermeye. Ama eğer bu gerçekleşirse, Anthony'yle evlenecektim... bir Katolik olarak.

O sırada Dan, Jane'e baktı.

"Ama bu çılgınlık." Dan uygun sözcükleri aradı. "Bu şartlarda ölümcül bir günah işledin."

"Günahımı bağışlatmak için artık kefaret ödemem gereken bir günah." Jane hafifçe gülümsedi ama Dan'in gözlerine sabitlendi, Dan ise bunun umursamazca söylenmediğini biliyordu. Jane "Yani sen." diye ekledi.

"Bütün hayatlarımızla mı?"

"Bir sigara içebilir miyim?"

Dan dönüp sigaraya uzandı ve iki tane yakıp, birini Jane'e uzattı. Jane yatak takımının içinden çıkıp doğruldu ve Dan, Jane'e sarıldı. O da başını Dan'in yanağına dayadı.

"Ben de bununla ilgili hiçbir zaman suçluluk hissetmemem gerektiğine karar verdim. Hiçbir zaman."

"Ama az önce kefaretini ödemeliyiz dedin."

"Üzgünüm. Bunun mantıklı olmadığını biliyorum. Seni arzuladığım için utanmıyorum. Ama duramasaydım utanırdım. Şayet seni arzulamak, Nell ve Anthony'yi incitmekten daha önemli olsaydı."

"Sevişmekten pek hoşlanmadın bile."

"Hoşlandım. Tam hayal ettiğim gibiydi."

Dan, "Prova olarak *iyiydi*" dedi.

Jane başını tekrar Dan'inkine yasladı ve bir elini Dan'in yatak çarşafı altındaki uyluğuna kaydırıp hafifçe çimdikledi. Dan tek elini kaldırıp

Jane'in iki küçük göğsünü avuçlayarak Jane'in yüzünü ve bedenini kendisine doğru çevirmek için göğüslerini yukarı doğru çekti. Daha hiç öpüşmemişlerdi –ve Dan hiç öğrenemeyecek olmasına rağmen her şeyin hâlâ dengede durduğunu hissediyordu– aşağıdaki çarparak kapıtılan ön kapının sesi geldiğinde. Dan kendi odasının kapısını kilitlemişti ama sesi duyar duymaz korktular, tahta panellere kapının açılmasıyla çizgi filmdeki şekiller gibi bir figür onlara saldıracakmış gibi bakıyorlardı. Dan'in aklından bu kişinin Nell olabileceği geçti; Nell ise Lenin dulu eve dönüp de onu içeri alana kadar kapıda beklemek zorundaydı.

Daha önce hiç bu kadar korkmamıştılar ama ayak sesleri çok seri ve ağırdı. Ayak sesleri kapının önünde kesildi ve kapı çalındı, sonra kapının kolunu zorlasa da yenilgiyi kabullenip üst kata çıktı. Yatakta ikisi yukarıdaki odanın tavandan gelen ayak seslerini duydular. Bu, üst katta oturan öğrenci Barney Dillon'dı.

Jane dönüp kollarını Dan'e doladı ve ona çabucak, vahşi bir öpücük kondurup; Dan'i kendisinden uzaklaştırdı, uzunca bir sürede Dan'in gözlerinin içine baktı. Sonra yataktan çıkıp; giyindi. Dande aynısını yaptı. Telaşlı bir sessizlikle yatak takımını düzelttiler. Üst kattan radyo sesi geliyordu, baygın baygın çalan bir müzik, yine ayak sesleri. İkisi de ya da özellikle Dan hem rahatladığını hem de hâlâ korktuğunu hissetti. Bu ayak sesleri Nell'in olabilirdi; hâlâ da onun ayak sesleri olabilir. Dan aynı zamanda neredeyse bu akışı durdurmak için Jane kendine komplo kurmuşçasına zaten yenik aldatılmış hissediyordu. Jane, Dan'in aynalarından birinin karşısında yüzüne dalıp gitmiş saçlarını tarıyordu. Sonra ellerini uzatıp Dan'inkileri tutuyordu.

"Gitmem gerek. Barney aşağı iner belki."

"Ama..."

"Dan."

"Bunu saklamayı asla başaramayacağım."

"Saklamalısın."

"Konuşmadığımız çok şey var."

"Asla da konuşamayız. Sorun değil."

Jane, Dan'i tekrar öptüğünde bu akışı tekrar yarıda kesen yine Jane oldu. Jane, başı Dan'in omzuna dayalı biçimde bir süre ayakta durdu. Sonra, "Deniz kıyısında kimse var mı bir baksana lütfen."

Dan temkinli bir şekilde kapının kilidini açtı. Jane'in ayakkabıları elinde, parmak uçlarına basarak aşağı indiler. Dan dışarıda sokağın aşağısına bakarken Jane ayakkabılarını kapının önünde giydi.

"Oldu."

Ama Jane tereddüt etti, sonra gözlerini Dan'dan uzaklaştırıp yere baktı. "Nell'e daha sonra uğrayacağım." Nell'in ve Jane'in evleri birbirine çok yakındı. Jane, "Sen istemediğin sürece" diye ekledi.

Dan başını salladı. Başını sallayarak bunu nasıl yaparsın bilemiyorum demek istedi ama bunun gerekli olduğunu görebiliyordu. Jane yukarı doğru baktı ve gözleri Dan'in çoktan gözleriyle buluştu.

"İş işten geçtiği için şimdi bundan sakınabilirim. Anlıyor musun?"

Dan bir şey söylemedi, hâlâ anlamaya çalışıyordu. Ama sonunda başıyla onayladı. Jane'in gözleri tuhaftı, onlarda neredeyse bir umutsuzluk, Dan'in ona vermediği bir şeyin arayışı vardı. İleri doğru eğilip Dan'i birdenbire dudaklarından öptü. Hemen sonra aceleyle sessizce kapıdan çıktı. Dan kapıyı kapattı ve bir süre kapı mandalına neyi kendi geleceğinden sürgüleyerek dışarıda bıraktığını, bu suçun nasıl bir ceza alacağını son kilit üzerinde duran kendi elini hayal ederek bakakaldı.

Parmak uçlarına basarak tekrar yukarı çıktı ve banyoya gitti. Odasına geri dönünce, şayet Barney hâlâ dinliyorsa, üst kattan duyulsun diye kapıyı gürültülü bir şekilde kapattı. Oradaki her şey gözüne geri dönülmez bir şekilde değişmiş, tuhaf görünüyordu; çoğu şey, aynalarındaki kendi yüzü; bile değişmişti ama birden tuhaf bir şekilde eğlendiğini hissetti, hatta kendi kendine gülümsedi. Ne de olsa Jane'le yaşadığı harika, inanılmaz, gerçekten olağanüstü; korkunç şekilde avangard ve yetişkinlere özgüydü. Geriye bir şey kalmamıştı çünkü kesinlikle gelecekle ilgili yapılan planda öylesine ciddi ve coşkulu olan Jane'di. Olmuştu bir kere, önemli olan buydu. Anthony'ye karşı hissedilen her türden gizli duygu gizemli ve yoğun bir şekilde hafiflemişti. Dan bir kez daha yazmaya başlamıştı.

Yazmak ona o kadar iyi geldi ki on dakika kadar sonra soğukkanlılığıyla, yüzsüzlüğünü ilk kez denercesine yukarı, Barney Dillon'ı görmeye çıktı.

Geri Dönüşler

Kennedy Havaalanı'nda Londra uçağını bir saat bekleyecektim.Bu bir saatin birazını Kitchener senaryosuyla ilgili New York'ta olduğunu bildiğim David Malevich'e telefon etmekle geçirmek zorundaydım. Buna karşın kendimi çok yorgun, bugünden çok uzakta hissediyordum. Bu yüzden kendimi boşu boşuna bir atlantik ötesi telefon görüşmesi daha yapma beklentisine bıraktım ve çıkış salonundaki bara oturdum. Bir sörfçünün kendini dalgaya kaptırıp, yolculuk sürdükçe ne olacağına kayıtsız kalışı gibi içimden bunun sonsuza dek sürmesini diledim. Yine henüz okuyamadığım, aslında henüz kendisinin bile yazmadığı o tebessümüyle Jenny tam yarı yoldaydı. Kendimi, kilitli tuttuğum sürece güvende olan, bagaj fişi okunmayan bir valiz gibi hissediyordum. Viski mayhoşlukları arasında pratik bir şey başardım. Annesine güvenmediğimden Caro'ya, yolda olduğumu söylediğim bir telgraf çektim.

En azından Caroline, hem jeolojik olarak hem de kendimi suçlama anlamda hayatımdaki daha az tehdit edici bir hataydı. Uzun yıllar boyunca Caroline bana benim kızımmış gibi gelmemişti. Bir zamanlar Nell'e verdiğim ve tekrar görmeme zaman zaman sevimsizce izin verilen bir şeydi sadece. Bunaltan şüphe kısa karşılaşmalarımızın peşini bırakmadı. Nell, Caro'yu beni bir hain olarak görmeye koşullandırmıştı ve benim tarafımdan bakınca çocukta fazlasıyla annesini görüyordum. Bu mutlak bir teselli değil ama düşünce yapısı açısından olmasa da fiziksel anlamda annesine çekmişti. Aynı zamanda eğer Caro, Nell'in keskin dilini kullanmadığında, diğer entelektüel duyarlılıklardan yoksunmuş gibi görünüyordu. Nell yeniden evlendiğinde peşine düşerek gittiği dünya binicilik, zenginler sınıfının aptalları için olan berbat bir yatılı okula gönderilmesi (tercihi Nell yaptı, masraflar bendendi)... Hiçbiri işe yaramadı. Caro'nun ilk gençliğine doğru ona elimden geldiğince biraz kültür ve insanlığın köy kökenli ve Muhafazakar Parti'nin hayata bakış açısına bağlı olmayan temel farkındalığı aşılamaya çabaladım. Ama Caro ya kulak asmıyor ya da sadece mahcup görünüyordu. İki yıl önce Nell ve ben Caro'nun kariyer yapma sorunuyla yüzleşmek zorunda kalmıştık. Caro'nun en müsamahalı üniversiteye bile girme şansı yoktu. Yurtdışında okumak istemedi. Sonunda Kensington'da benzer durumdaki niteliksiz küçük zengin kızların gittiği sekreterlik kursuna razı olduk. O zamandan beri Caro'yu daha fazla görmeye başladım ve uzunca bir süre sonra hoşlanabileceğim birini budalalık kisvesi altında keşfettim. Oluşum halinde bir bağımsızlık vardı ki bunda boş yere kendi genlerimi iş başında görüyordum bir sevecenlik ve bana karşı belirgin yeni bir tavır. Nell, Andrew ve Nell'in Compton'daki bugüne kadarki yaşantısı hakkında daha fazla şey öğrendim. Caro dedikoducu birisi değildi, aslında bu büyük ölçüde satır aralarını okumaktı. Ama Londra'daki yaşantısı cezaevi kampı gibi ucuz bir otelde geçse de Caro'nun annesinin evinde beyninin özellikle de bana karşı kısmen yıkandığı gerçeğini farkettiği kesindi. Caro'yla uzun süren gecikmiş bir baba– kız ilişkisi yaşadık kısacası. Caro'ya bazı delilikleri yüzünden şaka yollu takılmaya iznim vardı, o da benim deliliklerime takılıyordu. Erkek arkadaşları vardı, bunda sağlıksız denecek hiçbir yan yoktu. Bir gün, Caro daha küçükken buluşmalarımızın gülünçlüğünden –gerginlikten, can sıkıntısından– bahsetti ve berbat bir hafta sonu ya da öğleden sonrasını daha hatırlayarak gülmeye devam ettik. Harika zaman geçirdik. Alabora olmuş bir tekneyi görmek ve ciddi bir hasar bulunmadığını bilmekte bir bakıma neredeyse uzun zaman önce alabora olmakta fayda vardı.

O yaz Caro kursu bitirmiş, tatilden sonra kendine bir iş bulmuştu. Birkaç iş seçeneği vardı ama benim tavsiye ettiğim işe girdi... Sunday Timeserver'da diyelim. Diğer işler şehir merkezindeydi ve Caro'nun hisse senedi fiyatlarıyla iş jargonunu öğrenmesindense daha insani meraklar gerektiren bir işte çalışmasını yeğlemiştim. Caro yazma konusunda hiç yetenekli değildi ama büyük bir gazetede yaşam –mütevazı olsa da– ona daha eğlenceli gelecekmiş gibi görünüyordu. O sırada hayatına giren genç bir adamla uzun süreli bir ilişkisi vardı. Yattıklarını biliyordum ve günün birinde evlenecekleri kesindi. Yani bu iş yalnızca Caro'yu meşgul etmek ve Gloucestershire ile Kensington dışında yaşam tecrübesi edinmekle ilgiliydi. Kendine ait bir dairesi olmasını istiyordu ama ben California'dayken benim daireyi devralmasını önerdim. Notting Hill'de Nell'le evliliğimiz bittiğinde ona tahsis ettiğimiz, eski tarzda ama büyük ve doksan dokuz yıllığına kiraladığımız daireydi. Bu daireyi kullanmamak akılsızca görünüyordu. Böylece Caro oraya taşındıktan bir iki ay sonra ben de evden taşındım. Caro çok sık mektup yazmıyordu ama yazdığında kalacak başka bir yer bulamamanın berbat bir şey olduğu numarasını yapmaya devam ediyordu. Bu inciten bir bahaneydi ve ilişkimizin doğal kalmadığını çok iyi tanımlıyordu. Caro'nun titizlendiği para konusunda da aynısı geçerliydi (kesinlikle üvey babasından kaptığı bir özellik). Her türden kusursuz bahaneyle Caro'nun eğitimi, vesaireye "servet dökmek" zorunda kalmıştım ama Caro işe başlayınca ödeneğini ayırmaya devam etmemi kabul etmeyince hayalkırıklığına uğramıştım. Jenny çok haklıydı: Birbirimizle ilgili edindiğimiz yeni bilgilerdeki önemli şeylerden ziyade, önemsiz surlara daha fazla takılıyordum.

Yakında tekrar Caro'yu görecek olma düşüncesi gerçekten keyif veriyordu ancak eşit derecede bir suçlulukta buna eşlik ediyordu çünkü Amerika'da niyetlendiğimden çok daha uzun bir süre kalmıştım. Caro'nun bunun sebebini öğrenmesi gerektiğini biliyordum. Bana yazdığı mektuplarda Jenny'den bir iki kere bahsetmişti ama ilişkinin boyutundan değil. Bu haber şimdiye ona ulaşmış olmalıydı ve biraz kıskançlık yaratacağını tahmin ediyordum. Son üç haftadır bana hiç mektup yazmamıştı. Öte yandan artık kendi kendinin efendisiydi ve çok daha açık bir dünyadaydı. Beni evime uçuran Oxford'daki rüzgârın bizi tekrar bir araya getireceğine inanıyordum.

Uçuş anons edildi. Uçağa biner binmez üç koltuğa birden yayıldım. Neyseki uçağın kalabalık olmayacağını görebiliyordum. Akıllı insanların normalde gelecekleri saatte değil de sabah saat 2'de Londra'da olacaktık. Hangisini daha çok istediğime karar vermeye çalışıyordum: yemek mi, uyku mu? Uykuda karar kıldım ve oturup uçağın kalkmasını bekledim.

Yetişkinlik yaşamım boyunca kaderimizin, genlerimiz ve dış etkiler dışında hiçbir şeyin denetiminde olmadığına inandım. Çoğu California'lının mantıktan kaçmaya çalıştıkları türlü türlü yollar var: kaçık dinler, Gurdjieff ve Ouspensky'nin peşine düşmek, herhangi bir delilik, elli bin terapi merkezi ve derin meditasyon çiftlikleri, astroloji, ESP çılgınlığı ve uyuşturucu gizemciliği... Bütün bunlar bende küçümseme ya da gülme dışında herhangi bir şey uyandırmıyordu. Zaten önceki akşam fena halde sarsılmıştım; şimdi de tesadüf tanrısı moralim bozukken beni tekmeleyerek kovmaya karar vermişti.

Kabine son bir yolcu geldi. Adam geçerken koridora doğru baktım, o da başını eğip bana baktı. Biraz etine butuna dolgundu ve hızla kelleşse de yüzünde o aynı belli belirsiz çarpık ve alaycı bir tebessüm vardı. Kısacık bir an adamı, artık çok geç, aşağı bakıp beni görmemiş olmayı diliyordu. Her iki taraf için de sadece şaşkınlık içtendi.

"Aman Tanrı'm" dedi. Sonra eliyle çabucak yüzünü kapattı ve benim birkaç saat önce söylediğim kelimeyi söyledi: "Anılar."

Sonunda o gün Oxford'da ölmek istemediğimi fark ettim.

Çarpık tebessümüne rağmen onunla tanışmaktan onur duyan kişi deriye yapışan bir sülük gibi sürekli sondaj yapıyordu. Esprili Dillon, dedikoducu, İsis'in yandaşı: O günlerde reçine ile sakız sattığından, Barney bundan bir ilaç hazırlayabilirdi. Anthony'den çok farklı bir yolla olsa da olgun insanlardan biri de oydu: Çoktan Fleet Caddesi'nde olan, şimdiye kadar umulmadık şekilde televizyonda görünmüş ve bilinmeyenle ve bilinenin arkasındaki kinayenin iğne gibi sivriliğiyle büyülemişti. O zaman bile filmlerinde ve tiyatro eleştrilerinde fena halde usandıran otoritesiyle, fısıltı köşesinde kötü niyetlerini arttırmak ve daha ciddi eserlerinde patolojik egosantrizmin tam bir dürüstlük olduğuna inandırarak yer vermekte çok marifetliydi. Eğlenceli bir taklitçiliği de vardı.

Dan onu yatağa uzanmış halde bulmuştu. Barney de son sınıftaydı. Kitaptan başını kaldırıp düzenbazca Dan'e göz kırpmıştı.

"Bir beşliğe seni satar mıyım?"

Daniel sırıtarak devam etti.

"Ben seni yok pahasına satarım."

"Ben haberleri küp şeklinde alıyorum, dostum. Tanecik halinde değil."

"Ciddiyim Barney. Fantastik bir şey değil, *fan*-tastik bir şey."

Dillon Dan'e baktı sonra da temkinli bir şekilde gülümsedi.

"Dur öyleyse."

Bir hafta sonra Dillon'ın fısıltı köşesinde şu çıktı:

Çok güvenilir bir kaynaktan aldığımız habere göre yetişmekte olan Ben Jonson'larımızdan birinin, merhametli bir deklanşör tarafından etik sınırlarını ötesinde sinirlendirildiğini duyduk diye düşünebilir bazıları (biz düşünmüyoruz, biz delikanlıyı seviyoruz). Görünen o ki delikanlı son zamanlarda dalgınlıkla yanlış İlahi İkizi aşağıdaki kuytu yere götürüyor... Peki, o halde gazeteleri de okuyun. Neden sinirleniyor?Adı geçen kuytu yer belli bir şeyiyle ünlü; arkadaşlar, kekiğinde birden fazla Nell olduğunu söyledi. Talihsiz çiftin sessizce kitap okumak için orayı seçtiklerini iddia ediyor. Milli duygularını geliştirmek için *In Which We Serve*'e* giden kızdan beri hiç bu denli büyüleyici bir masumiyetle karşılaştınız mı? Gezinen oyuncular ne zaman öğrenecekler?

Bunu okuduğunda Dan'i gücendiren, fısıltı köşesinin tavrı değil kısalığıydı.

Şimdi de çeyrek yüzyıl sonra ayakta durmuş, onunla tokalaşıyordum.

"Barney! Uzun zaman oldu."

"İnanılmaz. Daha dün biz de senden bahsediyorduk."

Başını salladı, şaşkınlıktan konuşamıyordu ama hislerini anlatmak istedi. Elinde bir evrak çantası vardı, kolunda bir mac; hayli gösterişli son moda bir takım elbise, dikkatli bir şekilde seçilmiş gündelik, açık yaka bir gömlek giyiyordu.

"Caroline'le" dedi. Elimin ayağıma dolaştığını görmüş olmalıydı. "Telefonda. Sana söylemedi mi?"

"Neyi söylemedi mi?"

"Benim sekreterim oldu artık. Üç haftadan beri."

"Ama sandım ki sen ayrılıp..."

Bir hostes gelip Barney'e gülümsedi. Barney'nin kim olduğunu bildiği belliydi.

"Kalkışa hazırız. Koltuğunuza Bay Dillon."

"Aman Tanrı'm. Seni hakkında iyi bir rapor vereceğim." Sırıtışını hostesten bana doğru kaydırdı. "Uçaktan hep korktuğumu biliyor. Seni görmek süper, Dan. Eşyalarımdan bir kurtulayım. Açıklayacağım."

Barney'nin uçağa binip boş bir koltuk buluşunu seyrettim. Aynı hostes etrafında dolaşıp duruyordu ve şakalaşmaları artmıştı. Barney onunla yatmamış olsaydı eğer hostese bunu teklif ederdi.Aralık geçidin karşısında İngiliz bir çift gözüme çarptı, onlar da Barney Dillon'ı tanımışlardı. Televizyonda görmüş olmalıydılar.

* Denizler Hâkimi (1942). Britanya'da II. Dünya Savaşı yıllarında propaganda amaçlı çekilen bir film. (y.h.n.)

Oxford'dan sonra sık sık birbirimizle görüştüğümüz bir dönem geçirmiştik. Ara sıra yapılan akşam yemekleri, partiler, suareler. Ben oyunlar yazıyordum, Barney ise bu oyunların eleştirisini yazıyordu. İlk iki oyunun eleştirisi çok dostçaydı ve kısa bir süre sonra tiyatro dergisinde neredeyse abartılı bir şekilde hayranlık uyandıracak bir profilimi çizmişti. Daha sonra bir süre başka alanlara da el attı ve farklı yollara sürüklendik. Evliliğimin bitmesiyle ilgili olan ellinci oyunum Londra'da sahnelendiğinde Dillon tiyatro köşesine geri dönmüştü. Dillon, bu oyun hakkında kapsamlı ve olumsuz bir eleştiri yazdı. Bana haksızlık etmemek için de mahvolmak üzere olduğum uyarısını sadece şahsıma gönderdi ve görevini yapmak zorunda olduğu için bir anlamda özür diledi. Bu oyun başka yerlerde pek eleştirilmedi. Dillon'un saldırısının teknik yanı değildi beni sinirlendiren, oradaki işleri berbat etmiş olduğumu biliyordum ama Dillon'un gizli bir bilgi olan "özümsenmeyen kişisel deneyim" konusuna göndermeler kullanması beni sinirlendirmişti. Bu kez Dillon'un haklı olması sorun değildi eski bir arkadaşlığa olmasa da en azından eski bir tanıdığa ihanet edildiğini o zaman hissettim ve tanımak istediğim insanlar listesinden onun adını çıkardım. Yarışla geçen dünyalarımızın doğası içinde o günden beri ara sıra karşılaşmıştık. Barney aynı zamanda birkaç film eleştirisi de yazmıştı ve yollarımız bu şekilde buluştuğunda adil olmayan bir muameleden şikâyet edemezdim.

Bu, aslında Barney'i Barney olduğu için hiçbir zaman sevmeyişimden ziyade eleştirmen olmasından kaynaklanıyordu. Hiçbir yaratıcı eleştirmenlerden hoşlanamaz. Yaratma ve eleştiri arasında çok fark vardır. Biri doğurur, diğeri ameliyat eder. Eleştiri ne kadar haklı olsa da, yaratıcı birine hadım olan biri tarafından, ortaya varlığının ölümsüzlüğü kadar ekonomisinin de çoğunu koyan birine, gerçekten risk almayan biri tarafından acı çektirilmesidir.

Dünyevi koşullarda Barney'e başarısız diyemezdim kesinlikle ama Barney'de buna benzer bir şey de vardı, aslında neslimdeki bütün Oxford'lularda da bu devam etti. Kendimi katiyyen Ken Tynan ve diğerlerinin dışında tutamıyorum; o zaman talih, gerçekten başaranların olduğu yerden çok daha yüksek yerlere konmuş. Belki de bizler çok mahcuptuk, birbirimizin ve bizlerden neler beklendiğinin gereğinden fazla farkındaydık, kendini beğenmiş görünmekten çok korkuyorduk. Ayrıca 1950lerde tüm işçi sınıfı, İngiliz tiyatrosu ve romanında üniversite karşıtı değişim yüzünden ölümcül bir şekilde satılmış ve yalıtılmıştık. Tynan'ın ünlü *Look Back in Anger** (Geçmişe Öfkeyle Bak) övgüsü de aynı

* Geçmişe Öfkeyle Bak. (ç.n.)

zamanda üzerinde bizim umutlarımız ile isteklerimizin yazılı olduğu, ister istemez hepimizin güvendiği orta sınıf gelenek ve kültürünün çatısı üzerinde duran bir tür mezartaşı kitabesiydi. Bu bizi sadece izleyip dır dır edip yerer, kültürel ve mesleki açıdan ortaya her ne çıkıyorsa sürüye uydurmaya çalışır, beceriksizlerin ani başarısının getirdiği servetin kabul eder hale dönüştürürdü. Bu yüzden çoğu insan gazeteci, eleştirmen, medyacı, prodüktör ve yönetmen oldu. Geçmişlerinden ve sosyal sınıflarından o denli korktular ki bir daha asla iyileşemediler.

Barney'in kendisi de son on yılı biraz aşkın bir süredir gittikçe televizyonda ve son zamanlarda da kendisine ait bir sohbet şovuyla epey popüler olmuştu. Bu şovu ben bile bir iki defa izlemiştim. Kendi görüntüsüyle ilgili birazcık kaygılıydı, profesyonel komediyle özlü sözlerin ticaretini yapmaya çalışıyor ve ünlü bir politikacıların sözlerini çok fazla kesiyordu. Bu acımasız ortamda kamera fobisi olan bir sanatçıya yaptığı gibi sonunda ne saklamaya çalıştığını, neden kendisi olamayacağını merak ettiriyordu. Özellikle bu şov ona epey yerel bir şöhret sağlamıştı –tabii ki para da– ama şovunu izlerken eski Barney'iyle çıkarcılığını hatırlamadan edememiştim. Bir zamanlar Barney'nin daha yüksek standartları vardı ve Oxford günlerinde hiç yapamadığı tek şey, ünlülere gereksiz yere kibar davranmaktı. Olgun biri olsaydı belki de kendisi de bunu söylerdi... ancak olgunlaşmazlar, onlar sadece ölür. Barney'nin bir şovunu yarısındayken kapatmıştım. Bir zamanlar eleştiriye karşı duyduğum öfke her neyse Barney'nin ileride dönüşeceği hal, bizim nesilden herkesin ikincil amblemi gibi içi boş bir deniz kabuğunun verdiği can sıkıntısına yol açmıştı.

Şimdi içi boş deniz kabuğu gelip yanıma oturdu ve emniyet kemerini taktı. Kamera bizi çekiyordu. Karşımızda oturan çift sürekli gizli gizli bu tarafa bakıyordu.

"Ben Scotch söyledim, tamam mı?"

"Peki. Bana Caro'dan bahsetsene. Gazeteyi bıraktığını sanıyordum."

"Bozuştuk, sonra aramızı düzelttik." Barney omuz silkti. "Yeni bir köşe işte. Bir elim de orada." Bana yüzünü ekşiterek sırıttı. "Artık çok ünlüyüm yahu. Ofisteki masanın bir köşesini kapacak kadar sıradan olduğum günleri hatırlıyorum da. Artık bir bürom ve sekreterim var."

"Sekreterin iyi mi?"

"Mükemmel. Çabucak hoşlandım."

"Sevindim."

"Bana vekalet ediyor, emirler yağdırıyor. Hecelemeyi bile öğreniyor." Gülümsedim. "Caro müthiştir. Gerçekten."

Barney kibar olmaya çok istekli görünüyordu. Ama Caro çoktan aklıma takılmıştı. Caro'yla Barney hakkında konuştuğumuzu hatırlayama-

sam da belki de Nell konuşmuştur. Eğer Caro'nun çalışmak zorunda olduğu kişinin hoşlandığım biri olmadığını öğrendiyse veya sezdiyse, Jenny'yle olan sadakatsizliğim yüzünden Nell'in benden birazcık intikam almak için bunu söyleyip söylemediğini merak ediyordum. Uçak pist üzerinde gitmeye başladı. Barney'e onu Amerika'ya hangi rüzgârın attığını sordum.

"Seçim işleri. Aynı bok." Ağzını yukarı doğru büzüştürdü. "Bu lanet ülke beni öldürüyor. Hiç büyümüyorlarmış gibi görünüyorlar. Bunu sen de fark etmiş olmalısın?"

"Bazen."

"Tabii ki. Bu Sahilde..." Tekrar omuz silkti, derken soru yağmuru başladı. "Senin oralarda bir senaryo yazdığını sanıyordum."

"Barney, Anthony Mallory'yi görmeye geliyorum, Caro'nun?.."

"Evet, Caro bana söyledi. Çok fena." Barney durakladı. " Sanıyordum k... " Lafını kesip gülümsedi. "Affedersin. Beni ilgilendirmez."

Barney belli ki Caro'nun ona söylediği şeyi düşünüyordu. Yani Anthony'yle benim yıllardır konuşmadığımızı. Durumu açıkladım ve Anthony'den bahsettik, biraz da kanserden.

"Eee, Caro için güzel bir sürpriz olacak. Hayranlık duyulacak bir kızın var, biliyor musun?" Barney burun kıvırdı. "Aslında Dan, unutmadan söyleyeyim Caro benden seni aramamı ve sana sevgilerini göndermemi ve yeni işinden bahsetmemi istemişti. Öylesine meşguldum ki sonra işi erken kesip bugün alelacele gelmek zorunda kaldım.

"Olsun. Caro'ya aradığını söylerim."

Uçak pistinin sonunda uçağın havalanmasını bekliyorduk. Uçak motorları kontrol için gürledi, Barney ise bir an sustu. Oyalanmak için kısa bir nefes verdi.

"Tanrım, bu hareket biçiminden nefret ediyorum."

"Ölümlülüğü mü hatırlatıyor?"

"Bazen bütün bunlara değer mi diye soruyorum kendime."

"Yapma. Biz hayatta kaldık."

"Ah, tabii. Beş bin sayfalık balık ekmek ambalajı içinde."

"Zırva."

Barney sakin bir şekilde kabinden aşağı baktı, sonra ağzını bir tarafa büzüp omuz silkti. "Geri dönüp bakınca..."

"Mesleğinin zirvesinden mi?"

"Çok önemli. Derler ya." Hareket etmeye başladık. "Aslında buraya bir TV şovu için de gelmiştim. Beni yeni David Frost yapabilecek çılgın bir fikirleri var. Onlara eski David Frost bile olmayı istemediğimi söyledim." Gerektiğince gülümsedim. "Cidden. Şu anda firar ediyorum. Yarın

sözde sponsorlardan biriyle öğle yemeği yemem gerekiyor. İstemesem de onunla toplantı yapacağız rehber vasıtasıyla." Uçağımız havalandı. Bana bakarken gözlerini kaydırıp camdan dışarı baktı. "Böyle giderse bu beni öldürecek. Memleketimde de şu lanet diziler beni öldürüyor."

"Seyrettim de. Çok iyi olduğunu düşündüm."

"Kim açıp da ikinci kez seyretti ki?"

Tekrar gülümsedim. En azından duyguların kaybolmadığı yere geri dönmek güzeldi.

"Sen buralarda çabalıyorsun. Çok fazla rekabet yok."

Camdan, uzaklarda yükselen Manhattan'a baktım akkarınca kulelerine. Barney emniyet kemerini gevşetti.

"Caroline bana bir epik üzerinde çalıştığını söyledi."

"Pek değil. Tarihsel. Kitchener" dedim. "Ve başlamadan kötü sonuçlandı."

"Öyle mi?"

"Aramızda kalsın, Barney."

"Tabii ki dostum. Merak işte."

Hostes viskilerimizle geldi. Barney hostese tebessüm edip bir "Hay yaşa" bağışladı. Birkaç dakika film işinden bahsettik. Barney'nin sürekli rol yaptığını hissediyordum. Başını eğip bardağına bakarken, viskisindeki buz kalıplarını çalkalarken, yapay bir saygıyla dinleyerek oturuyordu; sohbet ettiği kişinin hostes olmasını tercih ediyor gibiydi. Sonra tekrar televizyon, televizyonun kısa ömürlülüğü ve kendi programının kapsadığı "sersemletici derecedeki zırvalık" hakkında konuşmaya başladı. Kendimi uzunca bir zaman içinde bulduğum bir travma ya da çetin bir sınavdı bu: İzleyici kitlesinin zorbalığı, içgüdüyü, eğitimi, inceliği ve insanın toplumsal durumunun esas gerçeğinin lehine olan bir düzine şeyi gizleme ihtiyacı; çoğunluğun cahil olması veya en azından kendilerine birer moron gibi davranılması için para ödemek istemesi. Yaşlı, ünlü bir Hollywood yönetmeninin bir kere bana kısaca söylediği gibi izleyiciler aptaldır ve aptallar zekâdan nefret eder. Barney konuşmasına şimdilerde gittiği her yerde tanınmanın dehşet vericiliğinden bahsederek devam etti ama hiç kimsenin öyle kör olacak kadar gözü kamaşmıyor. En güzel şiirden en pespaye şova kadar tüm sanatlarda aynı şart yazılıdır: Bundan böyle kendini şovdaki seyircinin yerine koyup gerekli her şey için acı çekeceksin. Yine de Barney'e biraz acıdım ve kendimi artık Jenny'nin role büründüğüm için hoşnutsuz bir şekilde kendimle eğlendim. Belki de Barney bunu sezdi. Birkaç yudum viskimiz daha vardı, Barney bardağını havaya kaldırdı.

"Eee, her neyse, Caroline'e içelim." Barney içkisini içti sonra, "Caroline ayrılığın üstesinden gayet iyi gelmiş gibi görünüyor" dedi.

"Mucize eseri. Son birkaç yıldır onu tanıyor olmaktan çok hoşnutum."

"Muhtemelen çok şey kaçırmadın. Kişisel kötü tecrübem konuşuyor."

"Unutmuşum..."

"Üç oğlum var. En büyüğü benimle konuşmuyor, ortanca konuşamıyor, en küçüğü konuşuyor. Nefret ettiğim de o."

Barney bunu daha önce söylemişti, kesin El Vino'da söylemiştir.

"Şaka olsun diye mi söylüyorsun?"

"Bu Margaret'ın sorunu aslında. Ben elimi eteğimi çektim. Aynı şeyi benim babalık için de hissediyordum. Onlar bunu gizleme zahmetine katlanmıyorlar. Galiba ilerleme kaydediyoruz."

Margaret'ı anımsamaya çalıştım: Zoraki gülümseyen, konuşulmadıkça bir şey söylemeyen, olduğu yerde bulunmak istemiyor görünen ufak tefek bir kadın. Oxford'da okumamıştı ve onun hakkında çok az şey biliyordum.

Barney tekrar başını eğip aşağı kabine baktı. "Boşversene yahu. Bırak, başka bir zavallı herif dehşetten bahsetsin."

"Affedersin."

"Benim hatam. Yeterince zamanım yok ya da sabrım." Barney bir nefes alıp viskisinden ağız dolusu bir yudum aldı, sonra konuyu değiştirdi.

"En yakın zamanda Amerika'ya geri dönecek misin?"

"Hayır, senaryoyu memlekette bitireceğim."

Barney bana o eski bilen ve yoklayan gülümsemelerinden biriyle gülümsedi.

"Orası gerçekten senin memleketin mi artık?"

"İngiltere mi? Ah, Tanrı'm, evet. Güneyde, Devon'da küçük bir çiftliğim var."

"Caroline söyledi. Kulağa hoş geliyor."

Sonrasında laf Britanya devletine kaydı. Tabii ki anlattığım işaretleri tanımıştım; kuşkular ve hayal kırıklıkları, güvendiğin dağlara kar yağması, küle dönen hayaller. Ama bu konuda Barney'ye asla açılamazdım. Kendi kendini küçümseyebilirsin ve sevdiklerin bunu doğal karşılar ama hor gördüklerinle öyle olmaz. Barney'nin Caro'ya geçmişten çok fazla bahsetmememin iyi olacağı konusunda tedirgin olduğu sonucuna vardım. Barney de onaylanmayı istiyordu zira sorunları vardı, kendini çok fazla ciddiye almıyordu.

Yemekleri getirmeye başladılar. Uyumamış olmam ve açlık hissetmemem yüzünden bunu konuşma molası gibi kullandım. Barney, yakınlarda Londra'ya gidersem birlikte bir öğle yemek yememiz konusunda çok istekliydi. Bu duruma uygun seslerden çıkardım. Derken uzandım. Uykum derindi ve rüya görmemiştim, tüm lanetlilerin uykuları gibi.

Tarquinia

Tek bir altın çağ yaşamışlardı. Anthony, Roma'da boş bir apartman katı olduğunu duymuş ve dördü, öğrenciliklerinin bittiği yıldan sonraki yaz ortasında altı haftayı bu apartman katında geçirmişlerdi. Üç üniversite mezunu sadece akademik anlamda bir kaçamak yapmışlardı. Anthony o zaman Worcester'de öğretmenlik, Dan ise çok düşük ücrete tiyatroda sahne yönetmenliği yapıyordu ve aslında ona kalan mirasla yılda sekiz yüz sterlinle geçiniyordu. Anthony'yle Jane o Aralık'ta evlenmişlerdi. Roma'ya gittiklerinde Jane dört aylık hamileydi. Düğünleri resmi ve bütün akrabaların hazır kıta orada olduğu için korkunçtu. Dan ise sağdıçtı. Jane bir ay öncesinden resmi olarak Kilise'ye kabul edilmişti. Yeni yılda Wytham'da bir kır evine taşındılar. Dan'le Nell ise Nell finallerine girer girmez çok daha basit bir resmi nikâh kıymışlardı. Roma onlar için sembolik anlamda balayıydı. Bir yıl önce Dan, böyle bir düze-

ni gerçekleştirebilmesinin mümkün olacağına inanamazdı. Ama sahne arasında çok şey değişmişti.

Acte gratuit'lerinden* sonra haftalarca Jane'i görmek istememişti. Ama hemen ertesi gün öğleden sonra Dan odasında çalışırken Jane Anthony'yle çıkagelmişti. Dan'in bir araya gelmekten korkmasına zaman kalmayacak kadar, tabii ki Jane öyle tasarlamıştı, hızlı olmuştu. İsimleri, (faili asla bulunamayan) cesedi bulan kişiler olarak sabah gazetelerinde çıkmıştı bile. Anthony alaylı bir şekilde eğleniyor görünüyordu, olup bitenleri Dan'den duymak istiyordu. Anthony'ye normal davranılması gerekiyordu o gün Nell'e normal davranmak zorunda kaldığı gibi. Nell Dan'in ders çalıştığını biliyordu ve kahvaltıdan hemen sonra bisikletle ilk derse giderken uğramıştı. Nell'i kandırmak kolaydı. "Onların pastoral küçük sahnesiyle" ilgili hiç kuşku duymadı, sadece heyecanla şaşırmış, beti benzi atmıştı.

Dan kızarıp bozarmadan Jane'in yüzüne bakabileceğini fark etti. Hatta Anthony'ye karşı gecikmiş bir acıma duydu ve birini kandırmanın ne kadar kolay olduğunu keşfederek kendini affetmeye başladı. Bu bir komediydi, on dakikalık bir çılgınlık. Kaçıp gitmek istedi, gerçeğin zaten değerini düşürüyordu. Hatta Jane'i fiziksel olarak Nell'le kıyaslıyor, kendi kendine aslında Nell'i tercih ettiğini, kıskançlık duymadığını söylüyordu. Ama sonra Anthony tuvalete gitmek için bir süreliğine odadan çıktığında yalnız kaldılar. Sıcak bir gündü, Jane bahçeye bakan pencerenin pervazına dayanmış oturuyordu. Dan ise yatakta uzanıyordu. Konuşmadılar ve gözlerini birbirlerinden kaçırdılar. Komedinin ardındaki gerçek oradaydı. Bu esnada Jane birden ayaklarını yere sarkıtıp yatağa yaklaştı. Dan ayakta duran Jane'in gözlerine baktı.

Jane yavaşça, " 'Olan oldu madem...' " dedi.

"Tamam."

"Nell?"

"İyi. Bu sabah uğradı."

Dan, Jane arkasını dönene kadar ona baktı. Jane iki elini de şöminenin üzerine koydu ve başını eğip kapalı gaz ocağına baktı.

"Bana kızgın mısın?"

"*Macbeth*'in konuşmasının nasıl bittiğini hatırlıyor musun?"

"Hayır."

" '*Then we'd jump life to come.*' "**

Jane bir şey söylemek için ağzını açtıysa da kapattı. Aradan uzun bir süre geçti.

---

* Keyfi davranışlar. (y.h.n.)

** Böylece bizi bekleyen hayata atlarız. (y.h.n.)

"Geçen gece Nell'le epey konuştuk senin hakkında."

"Notlarınızı mı karşılaştırdınız?"

Jane acı alayı sineye çekti, sonra düz bir sesle konuştu.

"Kızgınsın."

Dan ellerini başının arkasına koyup tavana baktı.

"Bunun hiç olmamasını diler bir halin var."

"Sana acı vermeyecekse."

"Ee, Nell'le neye karar verdiniz? Onun için yeterince iyi miyim?"

Dışardan Anthony'nin sesini duydular ve ön odada oturan adama rastlamış olabileceğini düşündüler. Winchester'da beraberdiler. Jane bir süre bir şey söylemedi.

"Dan, şimdi buna bir son verirsem Anthony'yle hâlâ mutlu olabilirim. Şayet devam ederse... ki Nell seninle evlenmek istiyor. Belki fark ettiğinden de fazla." Jane şömineye bakarak ayakta durduğu yerden Dan'e kısa bir bakış fırlattı. "Bir açıdan birbirimize onlara olduğumuzdan daha yakın olacağız daima."

"Saçmalık."

Jane gülümsedi sonra daha ciddi bir sesle konuştu: "Onlar için vazgeçtiğimiz şeyden."

Kapı açıldı ve Anthony neşeli bir şekilde içeri girdi. Jane, Anthony'nin yüzüne bakmak için döndü.

"Hayatım, çocuk çalışmak istiyor. Ben de."

Dan o anda Jane'den nefret etti. Tıpkı Nell gibi konuşmuştu. Koşullar çok normalmiş gibi davranmasını haklı çıkarabilirdi ama Jane'in ne kadar iyi rol yapabileceğini hatırlatması yaşadıklarını lekeledi. Jane rol dağılımında kendine bilge ve fedakâr rolünü biçmişti, Katolikliği kabul eden biri olarak gelecekteki rolünün provasını yapıyordu şimdiden. Ama en tuhaf şey ise Dan'in, Jane'in kalbinin bir yerinde Dan'i sevdiğini, onu kız kardeşi Nell'e göre çok daha derin bir şekilde anladığını, Dan'i fiziksel olarak Anthony'yi istediğinden hâlâ daha çok istediğini hissetmesiydi. Olan şey Jane'in kendi mitinden çıkıp Rabelais'ye katılma çabası gibiydi ama bunun bir kez öyle olmadığı ortaya çıkıp da manevi anlamda pahalıya patlayınca Jane kendi mitine çifte zincirle bağlanmış buldu kendini.

Ama Roma'ya gittikleri zaman bütün bunlar çok geride kalmıştı. Belki de Jane, Final Haftası başlamadan önce birbirlerini yalnızken tekrar görmemeyi becermişti. Sonra ayrı ayrı uzun bir tatil yapmışlar, iki kız Anthony'yi, anneleri ve üvey babalarıyla kalmak üzere Amerika'ya götürmüşlerdi. Dan de davet edilmişti, gidebilirdi de ama o çoktan gitmemek için nedenler bulmuştu. Tiyatrodaki işi kaçırmak

istemiyordu, Milli halasını ihmal etmişti, akademik derecesinin kötü olacağını biliyordu ve bir oyun tasarlıyordu. Hepsi de Dan'in, Nell'in bütün surat asmalarına ve kandırma çalışmalarına kanıt sağlayan gerçek nedeni gizliyordu. O zaman Dan bu durumun zehirli doğasını hissetti; neredeyse Jacobean bir klostrofobi, ensest ve yalnızca ayrılık bu günahtan arındırabilirdi. Dan bunu Jane'le tartışacak çok kısa bir fırsat yakalamıştı. Jane hemfikirdi, Dan gelmese belki de daha iyi olacaktı. Bir hafta kadar sonra Dan onları özlemeye başlamıştı. Kendini gerçekte olduğu gibi duygusal olarak da tekrar öksüz kalmış hissetti. Millie hala ve Cumberland (Şu anda Milli'e halanın evli kız kardeşiyle, Dan'in diğer halasıyla kaldığı yer), ona kendi ailesinin ona veremeyeceği şeyi hatırlatıyordu yalnızca. Nell'den gelmeye başlayan uzun mektuplar, her ne kadar Nell tatillerini geçirdikleri Cape Cod'daki "flörtler" ve "sevgililer" hakkında Dan'e şaka yollu takılsa da bu duyguyu biraz telafi ediyordu. İçten içe Dan buna gücendi ama gücenmesi, Nell geri döndüğünde on dakika hatta on saniye bile sürmedi. Oxford'daki peronda Dan'i kucaklamıştı, sonra Nell Dan'in kulağına hınzırca fısıldamıştı. *"En yakın yatak nerede?"*

O andan küçük bir mucize gibi görülen bir şey gerçekleşmişti. Jane ve Dan birbirleriyle bu konuyu konuşmamak için yalnız kalmaktan kaçındılar. Etraftan birileri yokken Dan Jane'in gözlerini inceledi. Jane tatlı tatlı gülümseyip başını önüne eğdi. Hiçbir şey konuşulmadı ve mesele böylece sonsuza kadar kapandı. Dördü arasındaki ilişkiyi göze çarpmayacak şekilde değiştiren şeyin Jane'in konuşmasıyla bir ilgisi olmalıydı. Hakkında konuştukları bir şey değildi bu. Aynı ilke orkide avcılığında da uygulandı, bunun tartışması üyeliğe yeni kabul edilenler içindi. Ama o kış Jane'in içinde bir şey öldü. Dan, Jane'i gittikçe kendi odasına biraz daha histerik şekilde geldiğini düşündü; istemediği bir rolü oynayan çok entelektüel ya da ara sıra oynadığı rolü gerçek hayatta yeniden kurgulamaya çalışan bir kız, bir nevi revü seks soytarısı.

Dan başlangıçta Jane'in geri çekilişinin de rol yapmakla ve yeni rolüyle fazla özdeşleşmekle ilgili olduğundan şüphelendi. Katolikliğe böyle bağlı olması hâlâ gülünç görünüyordu. Dan bunun neden gerekli olduğunu hiç anlamıyordu. Entelektüel bir açıklama getirse de, içgüdüsel olarak Anthony'nin rolünü asla anlayamamıştı. Belki de bir miktar cinsel açıdan kıskançlık vardı ama Dan gerçekten yanıltıcı bulduğu, anlaşılması güç bir güven oyunu saydığı şeye olan bu köleliğe içerledi... diğer adamın kusuruna içerledi, üstünlüğüne değil.

Tuhaf bir şekilde en şaşırtıcı olan Nell'di. Nell'in doğasının bir tamamlayıcı olarak Jane'in eski havalı haline daha çok ihtiyaç duyduğu

yavaş yavaş netleşmişti. Nell neredeyse kendi kız kardeşi tarafından çıkmaz bir sokağa götürülmüş ve şimdi kendi yolunu bulması için yalnız bırakılmış gibiydi. O kış, bir süredir Nell yetişkin yönlerine karşı şımarık bir çocuğu oynuyordu. Sürekli Dan'e yakınıyordu. Bütün gece yüzünde o korkunç Madonna ifadesi vardı yine –neden hepimiz böylesine tekdüzeydik– dürüst olmak gerekirse artık onu tanıyamıyordum ama Nell'in içinde bir şeyler zamanla sakinleşti. Özellikle evlendikleri zaman ta Wytham'a taşındılar. Dan akşamları sürekli tiyatroyla meşgul oluyordu. Nell ise Jane'le beraber olmak için sık sık çıkıp onun yanına gidiyordu. Birlikte mobilya bakmaya filan gidiyorlardı. Nell ilk geldiğinde ve üniversitedeki lakapları onlara takıldığı zamanlardaki gibi birbirlerine yakındılar ama gözlerden çok daha uzaktılar. Katoliklik "meselesi" kabul edildiği için önemini yitirmişti.

Ayrıca Anthony'nin ilk başlarda hoş bir şekilde kazandığı bir prestiji vardı, öğretmenlik yapabileceğini ve buna uygun olduğunu gösterir göstermez önemli felsefi çevrelerine hızla girmiş, bir bilim kurumunun güvenini kazanmıştı. Bu onu hiç değiştirmedi, en famille* yükselişini küçümsese de bu tam olarak gizleyemediği bir mutluluktu, aynı zamanda onları etkiliyordu. Jane'in akıllı oluşunu kanıtlıyordu ya da en azından verdiği kararın daha kolay anlaşılmasını sağlıyordu. Bu, diğer kıskançlıkların yanında Dan'de kariyer sancılarına yol açmıştı. Akademik zaferi kıskanmıyordu ama başarılı olmak istiyordu. Aralık ayında gizlice Londra'daki ajansa teslim ettiği bir oyunu, oyunu okuyan her yönetim kurulu üyesi, tarafından geri çevrilmişti. Bu başarısızlık aylarca Dan'in yakasını bırakmadı.

Bu sırada Nell değişmişti. İlişkileri, özünde hiç bu kadar doğru olmamış, Jane ve Anthony'ye hiç bu kadar sağlam bir inanç duymamışlardı ya da Dan'e böyle görünmüştü. Birbirlerini anlıyorlar, yatakta birbirlerini mutlu ediyorlar ve etrafta beraber görülmekten hoşlanıyorlardı. Ama Nell'de hep biraz basitlik, hercailik, sabırsızlık vardı. Eğlenceli partilerle insanlardan, cilveleşmekten hoşlanıyordu.Bir keresinde Jane'in iç geçirme diye adlandırmıştı bunu. Nell dış güzelliğini kız kardeşine göre daha fazla kullanıyordu kendisinde eksik olan bir şeyi telafi etmek için. Ama Jane'in yeni sorumlulukları Nell'i etkilediği için çok çalışmaya başladı ve beklenmedik başka yollarla sorumluluklarına öncelik verdi: Dan'in taşındığı Beaumont Caddesi'ndeki dairede evinin kadınını oynamaya başladı. Evlilik kaçınılmazdı. Nell daha önceki kişiliğine kıyasla, eşine aşırı derecede düşkünlüğün dişi özdeşi oldu. Dan bundan çok hoşlanıyordu ve Jane'in hamile olduğu söylendiğinde Dan her ne kadar belli belirsiz

* Aile içindeki. (ç.n.)

özlem ya da doyumsuzluk çekse bile yine de bu uzun sürmedi. Dan sonunda kısmetinin Nell olduğunu kabul etti.

Şimdi unutmuşum ama o ilk baharda Dan dördüncü ya da beşinci oyununu yazmıştı. Bu kez acemi bir hayalgücünden fırlayıp dışarı çıkanlara karşı bildiği bir dünyayı sahneye koyup tavsiye alacak zekâsı vardı. Şans eseri İngiltere'nin daha ünlü ve düşünceli aktörleri tiyatroya geldiler. Dan onlara oyunu gösterdiğinde birkaç sahneyi tekrar yazdırdılar, bir iki sahneyi de oyundan çıkardılar. Ama o zaman iyi adam Londra'daki senaryo için kendini bir velinimet olarak gördü. Mayıs'a gelindiğinde Dan profesyonel bir oyun yazarı olma yolunda gerekli ilk adımı attığını biliyordu. İlk sözleşmesini imzalamıştı. The Empty Church* ve Nell'in Dan'le ilgili sürüp giden kuşkularını yok etti. Hatta bu haber üzerine Jane'de belli belirsiz bir dalgınlık sezdiğini düşündü, Dan ise bu düşünceye içinden çok sevinecek kadar erkekti. Ama işin aslı hepsi için iyi, umut dolu bir yıldı kendin için yaptığın bir şeyin diğer insanlara ne yaptığın ya da onların sana ne yaptığından çok daha önemli görüleceği bir zamanda.

Hiçbirimiz daha önce İtalya'ya gitmemiştik, bu yepyeni ve eğlenceli bir şeydi. Sıcaktan bile hoşlandık; virane ama havadar eski çini zeminli daireye; sonu gelmeyen siestalara, turistik gezilere, Campagna'nın dışındaki pikniklere bayılıyorduk. Etrafta koşuşturamazdık, sıcak ve Jane'in hamileliği bunu engelliyordu. Nell'le ben ara sıra beraber dışarıya çıkıyorduk ama dörtlü olarak da iyi işlev görüyorduk, görünüşe bakılırsa hiç olmadığı kadar iyiydik. Jane'le benim aramda (tabii ki Roma'da zaman zaman ikimizin yalnız kalması gerekiyorlar) geçmişe dair kesin bir sessizlik vardı. Bu kadar inandırıcı bir şekilde, hiçbir şey olmamış gibi beraber bir tabloyu tartışacak ya da çarşı pazar dolaşarak köşeyi dönen iki eski arkadaşmışız gibi davranabilecek kadar olgunlaştığımızı düşündüm. Jane biraz kendi bedeninden korkuyordu. Anthony ise Jane ve bebeğin güvenliğiyle ilgili ilk çocuk nevrozundan kaynaklanan şiddetli bir nöbet geçiriyordu ama onun loğusa babalık hassaslığı bile sevimli ve hata yaptırabilir görünüyordu. Biz Anthony'nin orada ufak meseleleri sorun yapmasına güldüysek, Anthony de karşılığında daha saçma olan Roma'nın Katolik yanıyla ilgili bizi güldürdü. Onlar çok kolay bir şekilde dindarlığa bürünüyorlardı. Nell ve ben Pazar Ayini'yle ilgili onlara takılıyorduk: Onlar (bu ifadeyi bizim için takınarak) iki gurmenin Michelin rehberi üzerine tartışması gibi kiliseler hakkında tartışıyorlardı. Onlar dışardayken biz terasta güneşin altında çıplak sevişerek kendi ayinimizi yapıyorduk. Onların, yeni yeni çok tutuculaştıklarına ama bunu öğrenmenin hoş olduğuna karar verdik.

* Boş kilise. (ç.n.)

O yaz dördümüz için de gerçek İncil, *Sea and Sardinia** idi. Emperyal Roma'nın din dışında kaba olduğu konusunda fikir birliğine vardık. Tüm iyilikler Lawrence'da ve Etrüskler'de yatıyordu. Sırayla her nereyi dolaşıyorlarsa onları takip ettik. Biz tabii ki paganı ve ölümsüz Oxford estetikçilerini oynuyorduk.

Şu mavi ve toprak rengi haftaların doruğu ve özüne Tarquinia'da gerçekleşti. O sıralarda lahitler hâlâ halktan uzak, kilit altında tutuluyordu ama Anthony müze müdürlüğünün Senior Conmon Room'daki yeni arkadaşlarından birinin adını söyleyince dolaşmamıza izin verildi. Dolaşmayı bitirdiğimizde akşam olmak üzereydi. Hatırlanmaya değer bir deneyim: benim için çocukken Devon kırlarından elde ettiğim pek çok şeyin somutlaşması gibiydi. Anthony bilimsel ifadelerle Etrüskler hakkında çok daha fazla şey bilse de buranın bana daha derinden hitap ettiğini hissettim. Aynı zamanda sanatta ilerleme nosyonunun boşunalığı hakkında ilk kez net bir düşünceye ulaştım sanırım: Hiçbir şey dünyanın sonu gelene kadar bundan daha iyi ve sevimli olamazdı. Bu asil, akıldan çıkmayan, bereketli bir tarzda üzücüydü.

Küçük kasabaya geri dönüp şarap içtik... O yaştakilerin yaptığı gibi ne hissettiğimizle, her şeyin ne kadar etkileyici olduğuyla ilgili uzun uzadıya konuşunca, birden orada bir gece geçirmeye karar verdik. Bir iki otele baktık ama oteller tatil yapan İtalyanlarla doluydu.

Bunun yanında, bu otellerden birindeki bir garson üç mil uzaklıkta, aşağıda deniz kıyısında tenha bir pensiyondan bahsetti. Kızlarla ben Anthony'nin kuşkularını bertaraf ettik. Bu yerin tek bir boş odası kalmıştı ama odada iki tane çift kişilik yatak vardı ve bizi getiren eski taksiyi de çoktan göndermiştik. Dışarıdaki asmanın altında biraz daha şarap içip uzun süren bir yemek yedik. Hava çok boğucuydu, çakırkeyif de olunca sessiz, durgun deniz kıyısı boyunca yavaş yavaş yürüdük. Sonra Nell ve Jane yüzmeye karar verdiler. Böylece soyunup karı koca olarak değil, cinsiyete göre eşleştik. İki kızı suda yürüdükten sonra arkalarını dönüp bizi çağırdı. El ele ayakta duruyorlardı, yıldız ışığı altında bir çift su perisi gibiydiler. Bir an Jane Nell'den dört beş santim daha uzun olmasına rağmen kimin kim olduğundan emin olamadım. Anthony'nin daha önce Nell'in göğüslerini ve kasık tüylerini hiç görmediğini düşünüyordum.

Jane "Aaa, bunlarda umut yok. Çekiniyorlar" dedi.

Dönüp suda yürümeye devam ettiler. Sahil uzunca bir mesafe sığdı. Anthony'yle ben peşlerine takıldık. Önümüzdeki kızlar bellerine kadar suyun içinde duruyorlardı, sonra ileri doğru suya dalıverdiler, kızlardan

* D. H. Lawrence'ın seyahat kitabı. (y.h.n.)

biri küçük bir çığlık attı. Artık yüzüyorlardı. Birkaç saniye sonra Anthony'yle ben de suya dalıp onlara yetişmek için yüzerek açıldık. Denizin fosfor gibi ışıldadığını fark ederek boylarını geçmeyen bir yerde durmuşlardı. Siyaha çalan deniz her hareketin ardından hafifçe pırıldıyordu. Bir daire oluşturduk, bu fenomen hakkında konuşuyor, kollarımızı ılıman suyun içinde döndürüyorduk. Derken Jane bir elini Anthony'ye, diğer elini bana uzattı ve öbür ellerimizi de Nell'e uzatarak bir çember oluşturduk. Gülünçtü, çocukçaydı, dans etmek ya da Yağ Satarım, Bal Satarım oynamak için oradaymışız gibi. Galiba bizi yavaşça bir çember oluşturmaya iten Nell'di. Bulunduğumuz derinlik çok yavaş bir hareketi bile imkânsız hale getiriyordu. Bedensiz dört baş suyun altında ayakları yere değiyo. Jane'in çıplak ayağı bana çarptı o arada ama kazara olduğunu biliyordum. Karşımda Anthony'nin bana gülümsediğini görebiliyordum.

Belki sahilin ardındaki iç kesimlerde bir yerlerde şu güzel lahit duvarlardan belki tatilin bitmek üzere oluşundan; hayır, bundan daha derin bir şey, esrarengiz bir birlik ve çıplak bedenlerimize rağmen tuhaf bir şekilde cinsellikle ilgisi olmayan bir şey yüzündendi. Hayatımda muhafazakâr anlar çok az oldu. Anthony'yle benim aramdaki büyük fark, benim birkaç dakikalığına da olsa kendimi garip bir şekilde mutlu hissetmemdir ama bunun, güya dindar bir adam olan Anthony için biraz utandırıcı bir geceyarısı oyunu olmanın ötesinde bir anlam taşımadığını görebiliyordum. Bunu şöyle de ifade edebilirim: Anthony beni değerli bacanağı olarak görüyordu, ben ise onu sevgili ağabeyim olarak görüyordum. Bu, hem sonsuzluk hem de bir yokoluş anıydı ama etrafımızda su içinde pırıldayan minik organizmalardan daha kalıcı olmayan, yoğun bir yakınlık vardı.

Daha sonraki yıllar tekrar tekrar o saatleri yazmaya çabaladım ve hep yarıda kesmek zorunda kaldım. Ateistlerin bile Tanrı hakkında kötü konuşma fikrine gereksinim duyduğunu fark etmem zaman aldı. Tabii, kayboluş hakkında da Tarihe karışan Etrüskler gibi bir daha asla böyle olamayacaktık. Belki o zaman bile bunu biliyordur.

Barut Fıçısı

Hosteslerden biri beni uyandırdı, Londra'ya varıyorduk. Gidip elimi yüzümü yıkayıp bir kez daha saatimi ileri aldım. Geri döndüğümde Barney koltuğumun başında dikiliyordu.

"Dan beni Margaret karşılayacak. Seni arabayla kasabaya kadar götürelim mi?"

Bunu reddetmeyi isterdim ama kaba kaçacak gibi görünüyordu. Gecenin bir vakti onları birer içki içmeleri için içeri de davet edemezdim. Uçaktan inip pasaport kontrolüne beraber gittik ve bagajlarımızın gelmesini bekledik. Barney salonun öbür ucundan bir yük arabası getirmeye gitti. Kendimi gerçekdışı, kötü bir rüyadan hâlâ tam olarak uyanamamış hissediyordum. Barney geri döndüğünde sırıtıyordu.

"Ya senin harika bir kızın ya da benim telepatik bir sekreterim var."

Arkamı dönüp Gümrük tezgâhlarına doğru baktım. Uzaktaki kafalar arasından Caro'nunkini seçemedim ama Barney "Caro Margaret'la bera-

ber. Herhalde seni Caro götürür" dedi. Birisi bana doğru el salladı, ben de karşılık verdim. Caro'ya telgrafta Heathrow'a kadar yorulmamasını, yan yatıp beni beklememesini söylemiştim. Bagajlar ağır ağır dökülmeye başladılar. Hiçbiri benim için iyi gelmemişti (bagajları kast etmiyorum.)

Barney'nin karısı hâlâ etkileyici olmayan küçük bir kadındı, sabit gülümsemesi vardı ve makyajı altındaki yüzü solgun ve yorgundu. Pek yaşlanmamıştı ama bana hep normal olmayan, Barney'nin kentliliğine karşı varoşlardan gelen biriymiş gibi görünmüştü. Hiç hareketli olmayan Muswell Hill'deki evlerini hayal meyal hatırlıyordum. Caro tuhaf bir şekilde endişeli bakıyordu. Hiç şüphesiz bana yeni işinden bahsetmediği için böyleydi. Caro bir an Barney'e baktı, sonra onu kucakladım. Omuzlarından sımsıkı tuturak kenara çektim.

"Sana bir emir verdiğimi sanıyordum."

"Artık kendi kendimin patronuyum."

Caro'yu tekrar kucakladım ve Barney'nin sesini duydum. "Merak etme Caroline. Sana harika bir referans verdim."

"Teşekkür ederim, Bay Dillon."

Caro'nun alaylı cevabındaki hafif keskinliği fark ettim. Caro, Barney'nin eve planlanandan önce kaçamak gelişini biliyordu.

"Dan, Margaret'ı hatırlıyor musun?"

"Elbette."

Margaret'le tokalaştık. Barney'nin eve erken gelişi, dünyanın ne kadar küçük olduğuyla ilgili boş sözlerle dördümüz kısa bir sohbet ettik. Dışarı çıkınca, ben Margaret'la önden gittim. Caro'nun Barney'e görüşmenin nasıl gittiğini sorduğunu işittim ama cevabı duyamadım. Yanımıza geldiklerinde Barney Caro'dan, ertesi gün "mecbur" kalmadıkça ona telefon etmemesini istemişti.

"Ne olur kimseye geri döndüğümü söyleme."

"Peki."

Barney kısa bir süre içinde beraber bir öğle yemeği yeme konusunda ısrarını yineledi. Arabalarına gittiklerini gördük, sonra aşağıya, Caro'nun Mini'sini park ettiği yere yük arabasını ittim. Caro, arabanın kapısını açarken ayakta dikilip onu seyrettim: Üzerinde daha önce hiç görmediğim uzun bir palto vardı. Yüzünde de hiç görmediğim bir ifade. Ben manevra yaparak valizleri arkaya koyarken Caro kapıyı tuttu.

"Neden geldiğini biliyorum. Dün annem söyledi."

"Annen Oxford'da mı?"

"Bücür feci bir kabakulağa, yakalandı. Annem birkaç günlüğüne Compton'a geri döndü." Bücür Caro'nun on yaşındaki üvey erkek kar-

deşiydi, Andrew'un oğlu ve vârisi: Bir tür Midford aile argosunun meraklısı olmuşlardı. Doğrulup Caro'ya baktım.

"Şaşırdın mı?" Caro başını sallayıp yere baktı.

"Onun için çok üzülüyorum Caro. Ailenin geçmişine rağmen."

"Biliyorum, baba."

Caro baba derken çoğu kez sözcüğü belli belirsiz tırnak içine alırdı ama bu seferki çok vurguluydu. Arabanın arkasından dolaşarak sürücü kapısına gitti ve kapıyı açtı. Ben de eğilip yan koltuğa oturdum.

"Bir zamanlar ona çok yakındım."

Caro ön camdan dışarı baktı. Önümüzde duran Dillon'ın arabası hareket etti.

"Böyle bir şeyin sizi tekrar bir araya gelmek zorunda bırakması çok üzücü görünüyor."

"Tatlım, eğer bana ailede senin kuşağındakilerin benim geri zekâlı gibi davrandığımı düşündüklerini söylemeye geldiysen..."

"Geldim çünkü seni seviyorum. Tamam mı?"

Eğilip Caro'yu yanağından öptüm ve o da motoru çalıştırdı.

"Bu akşam Jane teyzemi aradım. Telgrafını alınca."

"Sesi nasıl geliyordu?"

Yola çıktık. Caro vitesi kötü değiştirirken yüzünü buruşturdu.

"Kontrol altında. Her zamanki gibi. En çok benim hakkımda konuştuk."

"Gidip biraz uyumaya çalışacağım. Sonra oraya giderim."

"Evet, oraya gideceğini düşündüğümü söyledim." Caro tereddüt etti. "Jane teyzem sana minnettar."

"Bir bahane arıyordum. Amerika'da seni özledim."

Caro bir şey söylemedi ama hafifçe gülümsedi.

"O hoş biri mi?"

Bu konuya girmek zorundaydık ve Caro'nun konuyu bu kadar çabuk açmasına memnun oldum.

"Evet. Yine de seni özledim."

"Çok zeki olduğunu söylüyorlar."

Durakladım. "Bu seni çok mu şaşırttı?"

"Saçmalama. Ben de seni çok seviyordum."

"Şimdi de ben çok şaşırdım."

"Okulda arkadaşlarıma senin ne kadar yıpratıcı olduğunu söylerdim."

"Hidrojen bombası gibi mi?" Caro sırıttı. "Öyle mi?"

"Küçükken beni Devon'da büyük tarihi bir tura götürmüştün. İlk kez gerçekten senle annem hakkında düşünmüştüm. Neden senin gibi hoş

bir adamı bıraktığını anlayamamıştım." Caro, "Tabii ki bu seni gerçek anlamda tanımadan önceydi" diye ekledi.

"Bu kadar tatlı olmasan..."

Sırıtışı Caro'nun dudaklarında asılı kaldı ama içten içe onu rahatsız eden bir şeye olduğunu sezdim, bu muziplik altında gizlenmesi gereken, söyleyemediği bir şeyin. Ağır giden bir kamyonu sollayıp geçti. 4 Nolu Çevreyolu'ndaki tünele doğru gidiyorduk.

"Peki Richard nasıl?"

"Aslında o mesele çoktan bitti."

Birden Caro'ya baktım. Arabayı sürerken biraz fazla sabit duruyordu ama sonra aniden ağzını kıpırdatıp omuz silkti. Bir keresinde onun güçlü kuvvetli olduğu dönemde atletizm sahasında engel atlama şovunu izlemiştim. Başka konularda eksikleri olsa da engellerin üzerinden düz ve cesur bir şekilde atlıyordu.

"Ne zamandan beri?"

"Yaklaşık bir ay. Sana son yazdığım mektuptan beri."

"Başka biri var mı?"

"Gibi..." Caro yine omuz silkti.

"Zavallı sevgili Richard. Ondan epey hoşlanmıştım."

"Hayır, hoşlanmamıştın. Onun Eski Eton Kolejli bir budala olduğunu düşünmüştün."

Caro'nun benimle bu şekilde çatışması yeni bir şey değildi. Caro, sosyeteye ilk adım atışını hazırlamaya çalıştığım zaman benimle çekişmeye başlamış, aptal olabileceğini ama onu bazen güldürdüğüm insanlara bakarak gerçek düşüncelerimi bildiğini söylemişti.

"Ve haklıydın da" dedi.

"Bu konuda konuşmak ister misin?"

Tünelden çıktık. Uzun yolculukların, hiçbir şeyin, hatta tanıdık manzaranın bile gerçek olmadığı bir yerde; sana ait çoğu parçanın, hâlâ geldiğin yerde durmasının altüst oluşunu yaşıyordum. İngiltere'nin berbat kış rutubeti.

"Aslında her şey Compton'a inince olup bitti. Hafta sonu için gitmiştik. Sanırım erkek torununu verecek müstakbel kişi görmesi bardağı taşıran son damla oldu."

"Bu pek onun hatası değildi."

"O akıl almaz derecede tutucuydu dış görünüşünün altında. Dürüst olmak gerekirse iğrençti, her şeye kanıyordu. Andrew'a yağ çekiyordu. Süt verimi, ateş etmek ve tanrı bilir başka nelerle ilgileniyormuş gibi yapıyordu. Birden onun ne kadar sahte olduğunu fark ettim. Sadece bunlar da değil."

"Öyleyse onu sepetlemekte haklısın."

Talihsiz Richard fazlasıyla Caro'nun erkek dengiydi hiç üniversite okumuş gibi değildi. Ailesinin Londra'da ünlü bir yayınevi vardı ve Richard'a ticari doğal yeteneği ailesinden miras kaldığı ve bu doğal yeteneğini sergilemesine gerek olmadığı için eski halis İngiliz ilkesine dayanarak ticaret yapmayı öğreniyordu. Günün birinde kötü yöneteceği bayağı kızgın çalışan arasında belli belirsiz birkaç sol görüş kapmıştı ya da evde konuşulamayacak fikirlerini benim üzerimde denemeye gereksinimi olabilir sadece.

"Öyle hayvancaydı ki tahmin bile edemezsin. Fleet Caddesi'nin beni yozlaştırdığını söyleyecek kadar küstahtı. Bir gün bana kurnaz olduğumu söyledi. 'Çok bayağısın, kızım.' Ona bir cin şişesi fırlattım, kesinlikle gözümü kan bürümüştü. Tanrının cezası sinir herif. Ama sakın sırıtma." dedi.

"Apartman dairesinden geriye bir şey kaldı mı bari?"

"Bu onun evinde oldu."

"Güzel. Asla kendi cinini fırlatma."

Caro dudaklarını kemirdi. 4 Nolu Çevreyolu'na çıkmak için yokuşu tırmanıyorduk.

"Başından beri biliyordun. Bana söyleyebilirdin."

"İdeal eşleri bulma performansımla mı?"

"Bir şeyler öğrenmiş olman lazım."

"Çok geç."

Caro bunu algıladı. "Onunla evlenecek misin?"

"Onun adı Jenny. Yo, hayır. Evlenmeyeceğim."

"Niyetim bu değildi..."

"Niyetinin bu olmadığını biliyorum."

Özlerinin ve doğalarının birbirinden farklı olduğunun ayırdında değildiler. Caro'nun içinde bir şeyler değişmişti. Belki bu yeni bir dünyada yaşanan altı ayın normal etkisinden öte bir şey değildi. Caro'nun Fleet Caddesi'nde ezildiğini ve başkalarını ezmenin onun savunma yöntemi olduğu geldi aklıma. "Çok bayağısın" demeyecektim fakat Caro'da yeni bir kurnazlık var gibi görünüyordu. Masumiyetten saldırganlığa doğru bir tür geçiş gibi. Benden hoşlanmasıyla ilgili espri yapması altı ay önce mümkün olamazdı ya da yaşça büyük olan neslin aptallığını üstü kapalı iğnelemesi.

"Peki ya işin?"

"İşimi seviyorum. En yoğun saatlerde bile."

"Peki ya patronun?"

"Onunla çalışmak eğlenceli. Bir sürü çeşit. Hayatımın yarısını telefonda konuşarak geçiriyorum gibi geliyor."

"Neden mektupla bana anlatmadın?"

"Birazcık bunun şey olacağından korktum... Bilirsin işte, bir keresinde seni fena eleştirmişti."

"Barney'nin bana olumlu eleştirileri de vardı. Bu bir bahane değil ki."

"Dilimi eşek arısı soksun."

Caro'nun utandığını biliyordum ve bunu hafifletmeye çalıştım.

"Boş ver. Döndüm artık."

Ama belli ki aklı hâlâ Barney'nin beni gücendirdiğindeydi.

"Aslında bu işe kısmen nasıl girdiğimle ilgili. Barney için daktiloyla yazı yazmak zorundaydım ve bana adımı sordu." Bu pek geri çevrilecek gibi değildi. Bu bayağı iyi bir terfi." diye ekledi.

"Elbette. Senin adına sevindim."

Bir süre sonra Caro, "Annem aslında Barney'den hiç hoşlanmadığını söyledi" dedi.

"Bunların hepsi Büyük Tufan'dan önceydi."

"Uçakta konuştunuz mu?"

"Sohbet ettik. Eski günlerden. Her şeyden. Senden konuştuk."

"Barney seni çok kıskanıyor aslında."

"Bana birazcık bundan bahsetti."

"Bu konuda ciddidir. Kıskanmak yanlış bir sözcük. Yaptığın hemen hemen her şeyi takdir ettiğini söylüyor."

"Ama kendisi bir şey yapmıyor."

"Kendine göstermese de pek güveni yok." Bir şey söylemedim. "Hepsi aynı, aslında hepsinin nasıl kendi kendilerine acıyan bir avuç insan olduklarını tahmin edemezsin. Hepimiz zılgıt yiyoruz. Sekreterler. Tabii rakipler, bilirsin, o kadar seviyesizler ki eğer A, B'den yarım sütun daha fazla yer alırsa, C onun iş arkadaşlarıyla özel bir öğlen yemeği yerse ya da D'de yeni bir köşe koparsa çıldırıyorlar. El Vino'ya gitmezlerse veya her gün birbirlerini arkalarından çekiştirmezlerse deliye dönüyorlar. Aslında Bernard çoğundan daha iyi. O en azından buna gülebiliyor."

Barney yazılarını yayımlarken hep ilk özel adını kullanırdı; ama şimdi benim bunu onun yüzüne söylememi tercih edebileceği sonucunu çıkardım.

Caro, "Bunlar gülünç bir şekilde bir köye benziyor aslında. Herkes gözetliyor, dedikodu yapıyor ve herkes herkesin her şeyini biliyor" dedi.

Kendi kendime gülümsemek zorunda kaldım: bu yeni kurulmuş otorite ve nesnellik. Geçmişte yaşantımın göz alıcı yanıyla ya da halk ara-

sında göz alıcı olarak düşünülen şeyle Caro'nun desteğini kazanmaya çalışmamak konusunda dikkatliydim. Oxford'da her ne kadar narsist olsam da sinema dünyasına özgü olan bu iğrenç çeşitliliği hayatımdan çıkarmayı başarmıştım. Dairemdeki çalışma odamda duvarlarda kitaplarım ve hâlâ bir iki aynam vardı; ama şu en büyük yalanları söyleyen aynalardan değil, çerçeveli ödüllerle yaldızlı heykelcikler, posterlerle oyuncuların fotoğrafları olan aynalardan. Aynı şekilde Caro'yu da ünlü isimlerden uzak tutmuştum. Bunun pek de gerekli olmadığını düşünmeye başladım.

Sonra aile meselelerini, Anthony enişteyi, Jane'in ne yapacağını ve çocuklarını konuştuk. Caro geçen yaz arkamda bıraktığıma nazaran daha fazla bir kız evlada dönüşmüştü. Eve vardık ve Caro'nun arkasından valizlerimi merdivenlerden yukarı taşıdım. O sırada vahim bir şekilde uykumun kaçtığını hissediyordum, lanet zaman farkı her zamanki gibi insanın dengesini bozuyordu. Jenny beş bin güneş ışığı kilometre uzaktaki dairesinde olacaktı, belki o günkü çekimin ardından duş alıyordu, önünde hâlâ akşam vardı ya da hızla rolünü oynamış ve çoktan Mildred'la konuşmuş olabilirdi. Jenny'nin üç beş parça eşyasını kır evine taşınmak için topladığını görüyordum. California'yı aramak için büyük bir arzu duyuyordum ama bastırdım. Vazgeçiş başlamak zorundaydı.

Oturma odasında taze çiçekler, şöminenin yanında bir şişe açılmamış viski, Malvern suyu ve bir bardak vardı. Caro hayırlı evladı oynuyordu, bütün bu eve serpilmiş hoş geldin işaretlerini fark edip etmediğine emin olmak için elektrik ocağını açtı. Onu öptüm.

"Yat artık. Hak ettiğimden on kat daha iyisin."

"Kahvaltını ne zaman istersin?"

"Ne zaman evde olursun?"

"Sorun değil. Bernard resmi olarak yok. Öğlene kadar orada olsam yeter."

"Muhtemelen pek uyuyamayacağım. Sen kalkınca beni uyandır."

"Yatağını hazırladım."

"Çok yaşa! Beni getirdiğin için de. Şimdi yatağa zıpla."

Caro gitti, ben de kendime bir viski koydum, sonra odanın içine bakındım. Kanepelerden birinin üzerinde yeni bir minder vardı. Odadaki diğer her şey –sabaha kadar bakmayacağım bir yığın mektup hariç, aylar önce tam olarak bırakıp gittiğim gibi görünüyordu ve bu beni hüsrana uğrattı. Caro'nun kendisine birazcık daha fazla özgürlük tanıyacağını ummuştum ama onun için "evin" her zaman Compton anlamına geldiğini biliyordum... Versailles sarayına karşılık küçük bir ev, kıyas götürmez.

Bir kere Compton'daki eve, Nell'in o malikânenin hanımı olmasından çok önce gitmiştim. Andrew yirmi birinci yaş günü için büyük bir balo vermişti ve Oxford'dan mezun bütün şık öğrenciler, (arabalar, faytonlar hatta Andrew'un Bullingdon takımından bir grup öğrenci) birinin postacı borazanı çaldığı dört atlı bir arabayla gelmişti. Üç buçuk hektarlık Compton (bugünlerde yaklaşık üç bin beş yüz hektara yaklaşmıştı), belki de diğer kır evleri kadar büyük bir ev değildi ama yeterince etkileyiciydi: bahçeleri, yeşil alanı, sonsuz gibi görünen odaları, bütün o genişliği ve zenginliği. Benim aşina olduğum herhangi bir dünyanın çok uzağındaydı. Sanırım o zaman bile kutlamanın yapıldığı hafta sonu bir çağ aşımıydı, eski günlere sözsüz bir veda, Andrew'un babasının savaş sonrası ortaya çıkan sosyalist varlığa karşı ölümcül girişimi. Bu, kendine özgü geleneksel şatafatlı kutlamaların tam anlamıyla yapıldığı sonuncu kutlama olmalıydı; sadece balo yoktu, bir önceki gün öğleden sonra yeşil alanda kiracıların ve köylülerin kutlaması vardı. Tenis, kriket, kroket, binicilik, ekmek karneli o günlere karşılık sınırsız şampanya ve harika yiyecekler. Kırmızı üniformalı yerel bir bando, kocaman bir kayın ağacının gölgesinde gümüş çalgıları. Göndere bir pantolon çekilmişti ve Andrew hiç durmadan içki içmişti. Üniversitede Andrew'u pek tanımasa da Anthony bile kutlamadan hoşlandı; büyük ölçüde kızlar yüzünden oradaydık, tabii ki sonrasında Andrew'un onlara özel bir ilgi göstermesinden değil. Oxford'da Andrew'un cinsel yaşamı biraz esrarengizdi. Kızlarla gezerken görülürdü ve sık sık bir Mayfair genelevine gitmesiyle ünlüydü ama daha ziyade avcılık, tavşan avı ve içki içmekle özdeşleştirilirdi. Onun biraz tuhaf olduğundan şüpheleniyorduk. Nell'in o zamanlar Andrew'un yatakta "umutsuz" bir vaka olacağından emin olduğunu hatırlıyorum.

Evin ve eski façons de vivre'inin* tamamıyla yok olduğunu, vergilerin ciddi şekilde malikâneyi küçülttüğünü, yeşil sahanın büyük ölçüde sürüldüğünü, Nell'in evi (durmadan yakındığı) İtalyan bir çift ile köyden gündelikçi bir kadının yardımıyla idare etmek zorunda kaldığını Caro'dan biliyorum. Ama nasıl ki sinsi bakışlarla terki diyar eden Andrew'u kıskanıyorsam, Caro'yu da malikânenin kalıntılarından kıskanıyordum. Bu siyasi anlamıyla böyle dünyaları istimlak etmekti, bundan kolay olamazdı. Ama bu Ezra Pound şiiri gibiydi. Felsefeyi havaya uçurup parçalara ayırabilirdiniz satırlar ve imgeler gene de aklınızdan çıkmazdı.

İçkimi yudumlayarak orada oturdum, bir kez daha her şey ve yakın geleceği düşündüğü için Nell'i suçlamak geçti aklımdan. Herhalde çok

* Yaşam biçimleri. (ç.n.)

yakında Oxford'a Jane'in yanına geri dönecekti. Artık başka uzlaşmalar gerçekleşse de ikimizin barışıp barışamayacağını düşünüyordum. Teknik ve hukuki açıdan suçluysam bile, Nell'i yine de ilk sebep olarak görüyordum. Bütün boşanmaların Adem ve Havva vakasını tekrar ettiğine şüphe yok. Adem ve Havva'nın cennetten kovulduklarında ne olduğuna dair bir şey bilinmemesi gibi çocuklar kanalıyla ortada bir ceset ve bir katil olması dışında, başlangıç da bilinmiyor. Kâbil ve Habil'imiz tam bir kincilik sergilemişlerdi.

Bu olaydan sonra yaklaşık üç yıl boyunca Nell'le konuşmadım. Zaman zaman Caro'yu Londra'ya getiriyordu, bazen günübirlik Oxford'a iniyordum. Caro'yu getirdiğimde birkaç sıradan, soğuk mekânda değiş tokuş ediyorduk. Bir süre sonra ve tamamen terbiye gereği daha samimi olmaya hazırlıklıydım ama Nell değildi. Sonra bir gün Caro olmadan Londra'da benimle buluşmak istediğini içeren bir mektup yazdı. Tartışmamız gereken bir konu varmış. Nafakayla ilgili diye düşündüm. O sıralarda daha fazla nafakayı karşılayabilirdim ama bir mücadeleye girişmeden de bu parayı vermeyecektim. Nell yoksul değildi ve bunu bildiğimi de biliyordu. Öğle yemeğinde buluştuk. Ama Nell daha çok para tırtıklamak için gelmemişti. Andrew'la evlenecekti.

İlk tepkim kuşkuyla Andrew'un adını tekrar etmek oldu. Ayrıldığımız sıralarda babasının ölüm haberini okumuştum ve Andrew'un mirasa konduğunu fark etmiştim ama yine de ortak geçmişimizdeki sözde alçak gönüllü genç ayyaşı görüyordum. Sözcükleri uzatarak konuşmasının çekilmezliği, yapmacık tavrı, Regency hovardasıyla Tony Lumpkin karışımı... Kısacası bizler Andrew'a olanlar hakkında hiçbir şey söylemeyerek en azından onu hor görür gibi yapıyorduk. Andrew'un tek üstünlüğü sahip olduğu edepsizlikti, bu yüzden insanlar ona katlanmışlardı. Habere duyduğum bu içgüdüsel tepki yüzünden Nell beni affetmeyip Andrew'la altı ay kadar önce Oxford'da tesadüfen karşılaşmaları dışında nasıl tanıştıkları hakkında çok az şey söyleyerek beni cezalandırmıştı. Andrew, Nell'e sırılsıklam âşık "oluvermişti" "akıl almaz gibi görünse de." Nell'in Andrew'a sırılsıklam âşık olduğunu söylememesi dikkatimi çekti. Nell'in martavalı, görünüşe bakılırsa Andrew'a tapan Caroline'ı düşünmek zorunda olmasıyla ilgiliydi. Compton'da kalmışlardı.

İhtimal dışı olsa da gerçeği kabul etmek zorundaydım; ama Nell'in bana bunun neden yüz yüze söylemek zorunda olduğunu anlayamamıştım. Nell, Caro'nun benim kızım olduğu ve "az" da olsa onun geleceğiyle ilgilenmem gerektiği konusunda kısa bir konuşma yaptı. Tartışılacak yeni parasal düzenlemeler vardı. Böbürlenişten müzakereye doğru nasıl ani bir sıçrama olmuştu anlayamamıştım. Nell'in kısmen çok sinirlene-

ceğimi ya da onu durdurmaya kalkışmayacağımı umduğundan şüpheleniyordum ya da o anda Anthony ve Jane, onlarla bütün temasımı kestirseler bile, yine de tereddüt ediyorlardı ve Nell'in bunu yapması gerektiğini savunan da Anthony ile Jane olabilirdi. Nell'in uzlaşma türünden bir şeyin peşinde olmadığına eminim bu daha ziyade Nell'i ne hallere düşürmüş olduğumun bana gösterilmesi gerekiyormuş gibiydi... bu komikti. Andrew varlıklıydı, güzel bir evi vardı, o küçük bir barondu; ve onun Nell'e âşık olduğuna dahi inanabilirdim zira Andrew kendi dünyasına uygun pek çok genç taşralı kızla özgürce gönül eğlendirmiş olmalıydı. Belki Nell neden geldiğini aslında bilmiyordur. Sinirleri çok gergindi, hayatının ilk ergin bağımsız kararını alıyordu ve benim daha sevecen davranmam gerekirdi.

Böylece Nell tam zamanında Leydi Randall oldu. O zamandan beri sadece üç ya da dört kere bile görüşmedik. Biri hariç bütün görüşmelerimizde Caro da orada bulunuyordu ve en iyi tavrımızı takınıyorduk. Bir sonraki sefer Andrew da gelmişti. En yakın zamanda gerçekleşen buluşma buydu, artık okuldan ayrılmak zorunda kalan Caro'nun geleceğini tartışma içindi. Buluşma bir hayli komikti çünkü sert bir girişten sonra (biz iki adam, birbirimizi Oxford'dan beri görmemiştik) Andrew ile ben çok farklı yaşam tarzlarımız ve siyasi inançlarımız yüzünden dikilen engeller dışında, ikimizin de makul düzeyde eğlenceli ve ilginç adamlar olduğumuza karar vermiştik. Andrew olgunlaşmış ve epey sakinleşmişti. Benim eski köylü kişiliğim Andrew'daki kurnaz toprak ağalığından hoşlanıyordu, içimdeki ahlaksızlık aşkının hâlâ tam olarak ölmememesinden dolayı kendi açımdan şov dünyasının dedikodularını Andrew'a anlatınca belli ki o da bundan hoşlanmaya başladı. Oxford'daki eski günlerden bahsettik. Akşam ilerleyip de ve Andrew'la ben tatlı tatlı sarhoş oldukça Nell git gide suskunlaşıyordu. Andrew'un beni Compton'da misafir etmekten mutluluk duyacağını biliyordum; ve böylesi bir davranış Nell'in cesedini çiğnemeden gerçekleşemezdi. Nihayet at arabasından inip onlarla vedalaşırken Nell'in onun karısı olduğuna artık çok memnundum.

Köprünün altından çok sular akmıştı; dairede viski içerek öylece otururken düşüncelerim yeniden Jenny'ye kaydı. Daha basit, daha az hapsolmuş şu anın hatırlatıcısı olarak Jenny'nin sesini duymak istedim. Belki Nell haklıydı, göçebelikten yanlış seçimden kaynaklanan sürekli bir karamsarlık havası taşıyordu. Telefona bakıyordum, uzanıp alabileceğim kadar yakındaydı. Sonra birden zamanın şu anki gerçekliği tekrar kapıda dikiliyor: Üzerinde uzun sabahlığıyla Caro. Hemen bir sorun olduğunu anlamıştım. En azından sözümona yirmi dakika önce yatmış

olması gerekiyordu, şimdi ise hem asi hem de azarlayan çocuk havasına bürünmüştü.

"Uyuyamıyorum."

"Bir viski iç o halde."

Caro başını iki yana salladı ama odaya geldi. Pencerelerden birinin önüne gitti, perdeler çekilmemişti, dışarı baktı.

Ben, "Caro?" dedim.

Üç ya da dört saniye bir şey söylemedi.

"Bernard'la ilişkim var, baba." Camdan aşağı sokağa doğru baktı. "Çok üzgünüm. Daha önce nasıl söyleyeceğimi bilemedim."

Çok şaşırdım ama bir an bile bu duruma inanamazlık yaşamadım ve bunu kendim çözememiş olduğum için en azından kendimi aptal gibi hissettim. İkisi de gözümü boyasalar da aslında yeterince ipucu vardı.

Caro, "Lütfen bir şey söyle" diye mırıldandı.

"Bu nasıl oldu Tanrı aşkına?"

Caro, nasıl olabilir ki gibi bir ifadeyle omuz silkti, yine de arkasını döndü. Caro'nun onda ne bulduğunu sormak istedim. Barney yaşını kesinlikle gösteriyordu, hatta kendimi gözaltlarım onunki kadar torba torba ve kırmızı çizgili olmadığı, karta kaçmış görünmediğim için kutlamıştım...

"İngiltere'ye seninle geldiğini bilmiyordum. Son kez konuştuğumuzda iki gün daha kalacağını söylemişti. Karısını görünce, kaçıp gitmek istedim. Ama beni önce o gördü."

"O da bilmiyor mu?"

Caro başını iki yana salladı. "Sanırım şüpheleniyor. Evlilikleri yıllardır boş."

"Ona âşık mısın?"

"Ona acıyorum. Bilmiyorum."

"Bu yüzden mi mektup yazmadın?"

Caro başını evet anlamında salladı ve bir an onun ağlayacağını sandım. Gidip bir bardak daha getirdi, bardağa biraz viski döküp, geldiği yere geri döndü.

"Gelip otursana."

Onu kanepeye kadar götürmeme izin verdi ve yanıma oturdu.

"Annen biliyor mu?"

"Hayır, ben... ben ona söylememeni yeğlerim. Şimdilik."

İkimiz de ellerimizdeki bardaklara baktık.

"Neden bana söylüyorsun?"

"Çünkü hayatımın çoğunu doğruyu söylemeyerek geçirdim. Çünkü..." ama Caro yine omuz silkti.

"Bu konuda çok mutsuz görünüyorsun."

"Sadece bunu sana yükleme konusunda öyle."

"Yani?"

"Bernard'ın karısıyla bu şekilde karşılaşmak." Caro daha alçak bir sesle, "Bernard'ın bana söylemeden geri dönmesi" diye ekledi.

"Sen bunun Barney'nin ilk sadakatsizliği olduğunu mu sanıyorsun?"

"Ben de pek masum değilim."

"O halde sonucu biliyorsun. Onun Margaret'ı terk etmeyeceğini biliyorsun" diye ekledim. "Sebebini Tanrı bilir." Caro bir şey demedi. "Bu yüzden mi Richard'ı bıraktın?"

Caro başını hayır anlamında salladı. "Onun üzerinden aylar geçti."

"Ama bu yüzden mi onun sekreterisin?"

"İşimde oldukça iyiyim ne kadar inanılmaz görünse de." Caro bana göz attı. "Bu neden bu kadar tuhaf geldi?"

"Çünkü bir keresinde annen beni aynı bunun gibi haksız yere küçümsemişti. Başka bir bağlamda ama."

"Üzgünüm."

"Canım, beni endişelendiren senin steno yazma yeteneğin değil."

"Senin küçümsediğin biri olması yani."

Caro başını eğmiş halıya bakıyordu. Düz bir sesle, "Onu kişisel olarak küçümsemiyorum, Caro. Ya da şu dünyadaki başka herhangi birinden daha fazla küçümsemiyorum" dedim.

"Bu bana adım atmamı tavsiye ettiğin dünya."

"Suçluyum. Ama senin bunu göreceğini umuyordum."

"Bernard'ın yaptığı gibi. Senin fark etmiş gibi göründüğünden daha fazla."

"Bununla yaşamaya devam mı ediyor?"

"O başkaları kadar şanslı değil. Her şey bir yana bakması gereken bir karısı ve çocukları var."

"Pekâlâ. Yeterince adil." Caro inatla yere bakmaya devam ediyordu, hala yarışıyor ama bu sefer bundan sonra hangi engelin geleceğini unutmuş bir jokey gibi. "Bana onun nesinden hoşlandığını söyle."

"Çünkü üzgün ve nazik. Kendi halinde ve minnettar."

"Öyle de olmak zorunda zaten."

Caro bir an sustu. "Ayrıca onunla konuşabiliyorum."

"Bu bir suçlama mı?" Başını iki yana salladı ama pek ikna edici değildi. "Hadi. Söylesene."

"Onunla ciddi ciddi konuşuyoruz."

"Ne hakkında?"

"Seninle konuşamadığımız her şey ya da annen hakkında."

"Mesela?"

"Kimsenin ikinizi birden bütün hatalarımızla sevebileceğini anlayabilecek gibi görünmüyorsun." Ben yanıtlayamadan Caro lafına devam etti: "Annemin şirret bir kadın olabileceğini biliyorum, senin annemin düşündüğünün en azından yarısı kadar bencil bir alçak olabileceğini biliyorum. Sadece ikiniz de değil. Bütün aile. Biz pek çok şeyi yasaklayıp ve gizlemişiz gibi görünüyor."

"Ne olduğunu biliyorsun."

"Geçmişle ilgisi yok bunun. İkiniz hakkında da hissettiğim şey bu. *Şimdi*."

"Peki, Barney dinliyor mu?" Caro başını salladı. "Barney ne kadar ciddi?" Bir şey söylemedi ve tatlı sözlerle Caro'nun gönlünü yapmak zorunda kaldım. "Şayet bu soru sana çok eski moda gelmeyecekse."

"Karısına... karşı suçluluk duyuyor."

Bundan kuşkulanıp böyle bir suçluluğun ya da edebin Caro'nun ses tonunun tarafsız kalamayacağı kadar çekici ve uygun bir manevra olduğundan şüphelendim.

"Peki, ya günün birinde karısına karşı suçluluk duymaktan vazgeçerse?"

"Ben aklımı kaçırmadım. Bu öyle değil."

Sessizlik oldu. İçkimden içtim, Caro bardağına dokunmamıştı bile.

"Bana bunun için mi telefon etmesi gerekiyordu?"

"Bu konuyu tartıştık. Nasıl davranacağını biliyordu."

"Sen biliyor muydun?"

"Başlangıçta hayır."

"Ve sana söyleyecek lafım olamaz, değil mi?"

"O konuyla hiç ilgisi yok."

"Emin misin?"

"Baba, hâlâ oldukça çekici bir adam olman beni utandırmıyor. Senden Andrew olmayacağını biliyorum."

"Ne demek bu?"

"Senin o dünyayı da hor gördüğünü biliyorum. Ama Andrew senin hiç olamayacağın kadar iyi bir baba." Caro, "Belki sadece hep destek verdiği ve annemi idare edebildiği içindir." diye ekledi.

Sustum.

"Her şeyi hor gördüğümü düşünüyor gibisin, Caro."

"Herkesin senin gibi düşünüp hissetmesini bekliyorsun. Caro, "Seni suçlamıyorum, muhtemelen Fleet Caddesi konusunda haklısın ama..." diye ekleyip, tekrar başını iki yana salladı.

Caro'nun benim kariyerimi mi, yoksa tabiatımı mı suçladığını bilmiyordum; bu yeni bir suçlama değildi ama daha önce hiç bu kadar aleni şekilde söylenmemişti. Tek tesellim bununla Caro'nun kendisinin de belli bir kuşkusunu gizlemesiydi.

"En azından evlendiğinde birden fazla çocuk yapacağına dair bana söz verir misin?"

Caro gözlerimi inceledi. "Bunu niye istiyorsun?"

"Çünkü tek çocuklar genelde fena halde içlerine kapanık oluyorlar. Aynı zamanda başka kimsenin onlara ihtiyacı olabileceğini de düşünemiyorlar. Bu, onların başkaları için ayıracak zamanlarının olmamasıyla açıklanacak kadar basit değil."

"Sadece işini kastettim." Hafifçe kederli kederli gülümsemeye çalıştı. "Her neyse, artık seninle pazarlık yapılamayacak kadar geç oldu."

"En azından bir şey üzerinde anlaştık."

Bana bardağını uzattı. "Bunu istemiyorum." İçindekileri kendi bardağıma döktüm, o da ayağa kalkıp şöminenin yanına gitti, sırtı bana dönüktü.

"Barney'e sana kendisi söylemediği için kızgın mısın?"

"Bunun zorluğunu anlayabiliyorum. Sadece kendisini zavallı bir beceriksiz olarak satmaya çalışmamasını dilerdim. Kiminle dalga geçmeye çalıştığını bilmiyorum."

"Senin öyle yaptığını düşünmüştüm. Sen hep..." derken cümlesini yarıda kesti.

"Devam et. Gerçekleri söyleme zamanı."

"Sen kendi profesyonel yaşamını tam olarak olduğundan daha fazla methetmiyorsun."

"Sinema dünyasında eleştirmeden hayran olması için eğitilen çok fazla çocuk gördüğüm için."

"Beni ne kadar çok kandırdığını daha yeni fark ettim. İşyerindeki pek çok kişi senin kızın olduğum için çok şanslı olduğumu düşünüyor."

"Bu, kesilen gazete kupürlerinden hayata bakış."

Caro bir an sustu. "Bernard kendini acındırdığında daha ikna edici. İnsanlar sürekli ona saldırıyor. Oysa kimse sana saldırmıyor."

"Tatlım, bütün bunlar benim haklı olduğumu gösteriyor. Orta yaşlı erkekler olgun ve bilgili ve görünebilirler. Ama sen ve Jenny yaşında kız arkadaş edindikleri zaman öyle olmazlar. İçten içe onlar yine de hüsrana uğramış yetişkinlerdir. Ödleri patlar. Panik içindedirler."

"Sen niye panik içindesin?"

Bunu tuhaf bir mahcubiyet ve saldırganlık arası bir karışımla söyledi. Ancak bu sözler bana dokundu, ikimiz arasındaki boşluğu tam olarak

açıklıyordu. Aynı şeyi söylemeden önce Jenny'nin sabırsızlığını düşünüyordum. Aralarında üç yaş kadar fark olduğu kabul edilse bile Jenny çok daha akıllı ve daha bağımsız bir kızdı ama babalarla kızlarını enseste neyin sürükleyebileceğini; anlaşılması zor bir karmaşıklık yerine, söylenmeyenlerin söylenenle arındırılması gerektiğini sezdim biraz.

"Bu, üzerinde başka bir gün konuşacağımız bir şey ya da başka bir gece." Caro'nun baştan savuluyor gibi hissettiğini yüzünden anlayabiliyordum. "Caro, Jenny çok deneyimli. Kendine bir tür zırh edinmiş? Alışık. Senin incinmeni istemiyorum. Hepsi bu."

Bir açmaza düşmüş gibi görünüyorduk. Caro'nun Freud, hatta klasik tragedya hakkında en ufak bir bilgisi yoktu. Caro'nun kültürel dünyası ve İngilizlerin televizyona dar sınırlar içindeki düşkünlüklerini göz önüne aldığımda, Barney'nin Caro için daha dünyevi bir cazibesi olduğunu tahmin edebiliyordum. Barney kendi çapında, aile bir isim yapmıştı ve kitlelere karşı kamera karşısında liberal entelektüel bir görünüş takınıyordu, Caro'ya baş başayken takındığı Pagliacci rolünün yeterince ikna edici olabileceğini tahmin edebiliyordum. Böyle bir masuma ki belki de bilgi ve yeteneğini aşan biri kadar, bir koruyucu isteyen birine karşı hem romantik çekiciliğe sahipmiş hem de savunmasızmış gibi görünmek çocuk oyuncağı olabilirdi. Şayet ben de Barney'den daha temizsem bu, hıçkıra hıçkıra ağlamaları arttığında Jenny'nin buna zorlayacak doğuştan gelen şüpheciliğiyle çözüm yolları olması yüzündendi.

"Ona benimle konuştuğunu söyleyecek misin?"

"Söylemek zorunda kalacağım, değil mi?"

Böylece sessizlik uzadı. Sessiz kaldığım süre dayanılmaz sorularla boğuşarak geçti: Barney'nin yatakta nasıl olduğu, Caro'nun onu buraya getirip getirmediği, bunu kaç kişinin bildiği... Caro bunu fiziksel olarak başaracak kadar güzeldi ama bu binada onun gibi güzel ve en azından Barney gibi adamlar için yatak dışında rahatlıkla cazibe yaratacak üstünlükte bir düzine kız olmalıydı. Gittikçe sinirlendiğimi hissediyordum, neredeyse açıp telefonu Barney'e ağzıma geleni söyleyecek kadar... Sonunda ayağa kalkıp tekrar viski almaya gittim. Caro'ya sarılmak istedim ama bu bana yanlış ve aldatıcı geldi.

"Bunu neden bana söyledin, Caro?" Başını eğip şömineye baktı ve hiçbir şey söylemedi. "Bu sırrı açığa vurmayabilirdin."

"Senin de canını sıkmayabilirdim, değil mi?"

"Bu iğrenç bir söz."

"Affedersin."

"Söyle o zaman." Caro hâlâ susuyordu. "Benim bu konuda bir şeyler yapmamı ister misin?"

"Beni anlaman yeter sanırım."

"Peki, senin iyiliğin için etmemi?"

Caro arkasını döndü.

"Jenny McNeil neden sana âşık oldu?"

O an barut fıçısının zorlandığını hissettim.

"Aşk bir sözcüğe düşürülemez pek."

"Sen hangi sözcüğü kullanıyorsan artık."

"Sen de bana karşı kullanasın diye mi?" Bu çok sertti ve hızla devam ettim: "Jenny orada biraz hayatın dışına sürülmüştü sadece. Kendini yalnız hissediyordu ve daha genç erkeklerle de pek deneyimi yoktu. Hepsi Richard'a benzemeyen erkeklerle yani" dedim.

"Bunun farkındayım."

"Ben kızgın değilim, Caro sen mutlu olduğun sürece."

"Bu güne kadar mutluydum."

"Bunu atlatacağım. Bana biraz süre vermen lazım."

Caro başını salladı, sonra dönüp bir sandalyenin kolçağına oturdu.

"Sana başka bir şeyi daha söylesem iyi olacak."

"Neyi?"

"Bugün öğleden sonrayı apartman dairelerine bakarak geçirdim. Sanırım mali gücümün yeteceği bir daire buldum."

O an Caro'ya kızmak istedim. Gerçekten ne hissettiğini asla göstermeyen veya söylemeyen Amerikalı bir Yahudi ya da içi işçi sınıfından bir baba, şu korkunç İngiliz orta sınıf tuzağına düşmüş hissettirmeyecek başka herhangi biri olmayı çok isterdim. Bana son süratle çarpılacağını ya da hiç çarpılmayacağını net şekilde görüyordum.

"En kısa sürede Thorncombe'a gideceğim."

"Ben gitsem daha iyi."

"Ev nerede?"

"Parliament Hill yakınlarında. Aslında Kentish Town'da."

"Orası çok pis değil mi?"

"Hayır, oldukça hoş bir ev."

"Bırakta ben..."

"Burada yaşarken çok para biriktirdim."

Bu konuda biraz tartıştık ama Caro son derece kararlıydı. Kentish Town'ın kısmen sembolik olduğunu, sadece babasını reddetmek için olmadığını fark etmiştim. Ayrıca oranın Muswell Hill yolunda olduğunu hatırlıyordum. Bu yer birkaç hafta içinde boşalacak gibi görünüyordu. Daire mobilyalıydı ama Caro benden bir masayla birlikte bir iki şeyi "ödünç" almak istiyordu. Belki de bana hâlâ ihtiyaç duyulduğumu hissettirmek için son defa küçük bir şans vermek istedi. Sonra sessizlik oldu,

söylenecek hem çok az hem de çok fazla şey vardı. Caro ayağa kalkıp son engelden atlayarak; gelip önümde dikildi, sakar bir şekilde öne doğru eğildi ve beni yanağımdan öptü. Ona birkaç dakika sarılmama izin verdi. Sonra dönüp odadan çıktı.

Stop!*

* Çekimi durdurmak için kullanılır. "Kes" (y.h.n.)

Bir İleri, Bir Geri

Altı saat sonra, Londra'da soğuk bir kış sabahı saat onda dışarıdaki her şeyin üzerinde nemli bir sis vardı. Caro kapımı tıklattığında yeterince olmasa da birazcık uyuyabilmiştim. Uzun yolculuğun zihnimi allak bullak edişinin bir sonraki aşamasını hissediyordum: Londra'dan hiç gitmemiştim, California bir hayaldi. Can sıkıcı, gerçekçi rüyalar görmüş olmalıydım, bunlar kaygı verici rüyalardı ama onları hatırlayamıyordum. Belki de gerçek kaygılar soluk gün ışığıyla akıp geri gelmiştir. Caro'nun haberi, Oxford'da o gün daha geç vakitte giyilecek ateşten gömlek, Jenny'ye telefon etme gerekliliği, sonra da David Malevich'e, bekleyen bütün mektuplar, muhasebecim, dişçim... Akıl dışı olan bir gerçeklik.

Caro, bana hafif kahvaltı saçmalıkları yerine mükellef bir kahvaltı hazırladı. Bu sırada elektrik sobasının yanından göz ucuyla atılan sert bakışlar da attı. Caro "geçen geceyi" telafi etmeye çalıştığını söylediği

zaman barışmak kolay olmuştu. Masanın karşısında kahvaltımı yaparken biraz daha daireden bahsetti. Bunu doğal bir şey gibi kabul etmeye çabaladım. Kendi yolunu tek başına çizmeyi, diğer kızlar gibi yaşamayı istiyordu. Barney'den hiç bahsetmedik. Onu, Jane ve Anthony hakkında sorguya çekmeye başladım. İki yılı aşkın bir süredir, pek açık seçik olmasa da en azından duygularımı göstermeden Compton ve oranın sakinleri hakkında Caro'nun ağzını arıyordum ama aynısı Oxford'lu akrabaları için geçerli değildi. Caro'nun kuzenlerine ne olduğu hakkında az çok bir şeyler biliyordum ama Jane ve Anthony'nin kendilerine ne olduğunu kafamda hiç de net canlandıramıyordum. Ama Caro, Anthony'yle ilgili bir sorun varmış gibi göründüğünü çıtlattı, Anthony öyle yavanlaşabilirdi ki ciddi mi olduğunu, yoksa komiklik mi yaptığını pek anlayamazdınız.Caro'nun ikisi için de derin bir sevgi duyduğunu sezmiştim. Caro'ya her zaman kendi kızlarıymış gibi davranmışlardı, en azından o böyle hissetmişti. Jane, teyzesinin Katoliklik meselesinden "hoşlanmamaya" başladığını ama bunun kimsenin hakkında konuşabileceği "türden bir şey" olmadığını düşünüyordu. Teyzesi pek çok kurulda ve ilişkiler konusunda çok becerikliymiş. Annesinden daha pratikmiş, çok iyi bir aşçıymış, evlerini severmişim. Anthony Eniştesi de hâlâ orkide delisiymiş, iki ya da üç yıl önce Compton'da bir tane bulmuş ama şimdi orkidenin ismini hatırlayamıyormuş.

Caro'nun gevezeliklerinden Jane'in Anthony'den çok daha fazla değiştiği izlenimini edindim. Jane'de evle ilgili hatırladıklarım yemeklere kendine özgü gelişigüzel yaklaşımıydı. Onu saygıdeğer kurullar ve sol davalarla bütünleştiremiyordum. Bu ikinci ayrıntıyı Caro'nun Andrew'la ilgili yazdığı bir şeyden çıkardım: Jane'e bazen "Kızıl Teyze" demesinden, gerçi pembenin en donuk tonunun Andrew'un gözüne kızıl görünebileceğine şüphe yok. Kafamda canlanan son resim, Caro'nun gözünde kendi annesinin mizacıyla ve ara sıra patronluk taslamasıyla gayet paralel bir şekilde kıyasladığı canlı, iyi örgütlenmiş ve kendine hâkim olan kadın imajıydı.

Caro saat on biri biraz geçerken, Oxford'da onlara iletmem için mesajlar bırakarak çıkıp gitti. O gece onu arayacağıma söz verdim, geri döner dönmez bütün akşamı birlikte geçirecektik. Öpüştük. Sonra pencerenin önünde dikilip Caro'nun sisli sokaktan karşıya geçtikten sonra yokuş yukarı metro istasyonuna doğru yürüyen ince silüetini seyrettim. Arkasını dönüp el salladı, ben de ona eli salladım.

Gözden kaybolunca Caro'nun odasına baktım. Bebekken kaldığı oda ama o zamandan beri iki ya da üç kez yeniden dekore edilmişti. Bir bakımdan Jenny'nin Los Angeles'taki dairesi gibi çok acıklıydı; gayrı

şahsi ve geçici, biraz fazla düzenli, hâlâ bir öğrenci yurdunda yaşıyormuş gibi. Onun yaşında bir öğrencinin odasında görülebilecek türden eşyalar, makyaj malzemeleri ya da hiçbir döküntü eşya yoktu. Hiç kitap yoktu. Ben California'ya gitmeden hemen önce bir cumartesi sabahı Portobello Yolu'ndaki bir tezgâhtan satın aldığımız, yaşlı bir yük atının aşınmış ve çerçevesi olmayan bir tablosu vardı. Tuvalet masasının aynasının kenarına sokuşturduğu, Compton'da çekilmiş aile fotoğrafları vardı. Abe'lerin kır evinin benim gönderdiğim fotoğrafını gördüm. Sanırım Barney'nin bu daireye geldiğine dair kesin bir kanıt arıyordum ya da bir mektup, bilmiyorum. Ama çekmeceleri hiç açmadım. Gerçekten Caro'yu arıyordum.

Belki Compton'daki odası da aynıydı; aşağıda, Thorncombe'daki öbür odası kesinlikle öyleydi. Yaptığım tüm girişimler de başarısızlık olarak görülmeliydi, en azından ona karşı yapmaya çalıştıklarım; bir diğeri, daha karmaşık olsa da kendi barut fıçımı ateşlenmem.

1960'ların başlarındaki bir paskalyada Caro tam bir haftalığına bana gelmişti. Daha on bir yaşındaydı ve birlikte hiç bu kadar uzun zaman geçirmemiştik. Bu konuda endişe duyuyordum, Caro da öyle olmalıydı. Londra'daki ilk günümüz zor geçti ama sonra her nasılsa büyükanne ve büyükbabalarla temas kurduk. Daha önce kendisinin hiç tanışmasa da, benim de bir anne ile babamın olduğu Caro'nun kafasına dank etmiş görünüyordu. Onun yaşındayken hayatımın nasıl geçtiğinden bahsettim biraz ve gözlerinde ilgiden bir kıvılcım çaktığını gördüm. Bu, ilişkimizde yeni bir meraktı. O zaman Londra'da geçireceğimiz bir haftanın kafamda tasarladığım belli belirsiz programından vazgeçtim: müzeler, çocuk filmleri ve tiyatrolardan. Aşağı Devon'a doğru olayın geçtiği, Caro'nun "büyük atalarının" olduğu yere bir geziye çıkmayı önerdim. Başlangıçta küçük kızların ara sıra gösterdikleri bir ciddiyet içinde biraz şaşırdı ama sonra öyle bir heyecanla bu fikre alıştı ki daha önce bunu düşünemediğim için kendime kızdım. Babamın ölümünden beri oraya sadece bir kez, altı yıl kadar önce Millie halamla buna çok benzeyen bir gezintiyle gitmiştim. Sanırım yıllardır farkında olmasam da bu beni rahatsız ediyordu. Bunun yanında şimdi bu birden Caro için olduğu kadar benim için de aynı çekiciliği taşmaya başlamıştı kesinlikle. Hâlâ şaka gibi geliyordu aslında, buraya uzaktan bakıyordum ya da öyle düşünüyordum. Her yıl mezarlıkta o sırada görevli olan kişiye annemle babamın mezarlarıyla ilgilenmesi için beş sterlin gönderirdim; ve orayı bu fiyata unutulmaya terk edebileceğimi düşünecek kadar aptaldım.

Böylece kiliseye gittik ve Caro'nun dedesiyle ninesinin mezarı başında durduk. Caro hem utanmış hem de üzgün görünüyordu...Ben de

vaazlar, çoğu Pazar nerede oturmak zorunda olduğum, süslü ekrandaki Havariler ve Büyükler, Cumea'lı Sibylla ve bunların tamamının küflü absürdlüğünden bahsederek onu biraz güldürdüm. Gerçi mezarlarda beni bir şey hüzünlendirdi. Baharın hep aynı döneminde annemin mezarını kaplayan yabani çuha çiçekleriyle acı bakla çuha çiçeklerini yıllar sonra ilk defa hatırlıyordum.

Papaz evine uğradık. Dışı neredeyse aynı görünüyordu ama eski mutfak bahçesi bütün meyve ağaçlarıyla beraber yok olmuştu. Onların yerine yeni bir köy salonu ile iki yüz dönümlük asfalt yol yapılmıştı ve bir anlığına bu, kiliseyi buldozerle yıkmaktan daha kötü bir saygısızlık gibi geldi bana. Evin etrafındaki eski bahçenin bir kısmı duruyordu ama görünüşe bakılırsa artık daha az marifetli ellerdeydi. Buna rağmen Osmanthus yine de büyüyordu, Myrtle, Trichodendron dallarından sarkan kızıl tomurcuklarla doluydu... Caro'ya ve şimdiki papazın karısına çiçek isimlerini sayarak gösteriş bile yaptım.

Kendimize Torquay'de bir otelde yer ayırtmıştım ama Caro'yu oraya Thorncombe yolundan götürdüm. Bunu kendim için Caro için değil. Oranın satılık olduğunu öğrenmem de bu şekilde oldu. Orası boşaltılmıştı bile ve etrafı karıştırmaya beni ikna etmesine izin vererek ölümcül bir hata yaptım. Beni şaşırtan, kendisinin yaşadığı büyük kır evin etkisiyle oraya bayılması oldu ve Caro'nun hakkında hiçbir şey bilmediği nedenler yüzünden duygulandım ama avluda dolaşıp pencerelerden içeri bakarken ona bir zamanlar orada yaşayan insanlardan bahsettim biraz. Caro böyle bir yerde oturmamı dilediğini söyledi böylece onun bir midillisi olabilirdi, ben de tekrar kiliseye gidebilirdim. Zaten çok büyük bir adım atmıştık o günlerde ve Caro ürkerek beni nasıl alaya alıp takılacağını öğreniyordu. Ben de bu olaylara gülüp kibarca ona takıldım, belki orayı sadece Caro için satın alırdım. Caro hiç mi hiç ciddi olmadığımı biliyordu, ben de öyle ama tesadüfen onun Londra'daki yaşantımı beğenmediğini öğrenmiştim. Geri dönerken yolun kıyısındaki tabelada açık artırmanın tarihine dikkat etmiştim.

Aynı gece Caro'yu yatağa yatırdığımda bunu o günün gizli derinliklerini unutmamıştım. Elimde bir kitapla –ama okumadan– salonda oturuyordum. Yaşamlarımızın daha sonraki yıllarında yanımızda taşıdığımız çocukluk ve yetişkinliğin şu duygu yüklü haritasındaki bütün önemli yerlerle birlikte Thorncombe'u bunca yıl sonra tekrar görmek beni hüsrana uğratmıştı. Bütün yeşil gizliliğini, saklılığını, büyüsünü kaybetmişti; cüceleşmiş, bayatlamış görünüyordu. Belki de Caro'yla beraber gittiğim için öyleydi ve o biraz kutsal olan bir şeyi, masumane ama abes bir şekilde göklere çıkarıyordu. Başka etkenler de vardı tabii: Londra'dan bık-

mıştım ve bir yılı aşkın zamandır seyahat ediyordum. Bir köşeye çekilip dinlenebileceğim bir yere gereksinim duymaya başlamıştım. Bu durum beni teşvik etti ama sonra bütün sakıncaları, kariyer kadar yaptığım seçimle de artık köksüz değilmişim gibi davranmanın boşunalığını, papaz evinde bir fincan çay içerken keşfettiğim üzere birinin hâlâ çok farklı bir şahsiyet olarak hatırlandığı bir yere geri dönme ahmaklığını düşündüm. Diğer tarafta uyuyan Caro'nun yanında giderken giderken bu fikri kafamdan atmıştım.

Ertesi gün arabayla daha da batıya gittik ama o yerle ilgili aramızdaki küçük şakalaşmayı sürdürdük. Caro gerçekten isterse orayı satın almak zorunda kalacaktım, o da satın almamı istiyormuş gibi yaptı. Bunun pratikte önemi olmadığını biliyordum ama biz söz konusu olunca pek anlamı yoktu. Bir iki kez Caro'nun tuhaf bir şekilde bana baktığını fark ettim, fark ettiğimi anlayınca da yüzü kızardı. Bunun da ne anlama geldiğini biliyordum. Londra'ya geri dönünce, Caro eve gitti ve ben onu geçmişte olduğundan çok daha fazla özlemeye başladım. Kilisenin avlusunda onu yanımda dikilirken görmeye devam ettim, şu sarı likenli iki taşı nasıl yorumlayacağımı bilemeden; Caro'da kendimi görüyordüm.

Açık artırmadan bir hafta önce Newton Abbot trenine bindim, bir taksi tutup, emlakçıya, sonra üşenmeden Thorncombe'a gittim. Gri bir öğleden sonrasıydı ve ben oradayken yağmur serpiştirmeye başladı. Yorgun anılar, boş odalar. O gece aşağı yukarı beyhude bir arayış içinde olduğum kesin olsa da Newton Hotel'de yattım. Ama ertesi gün daha umut verir biçimde ışıdı, ben de son bir şans verdim. Meyve bahçesinde gezindim, arkadaki kayın ormanının içinden geçerek tepeyi tırmandım, eski büyünün birazı da arkadan usulca geldi. Orayla satılacak on iki hektarlık merayı istemiyordum ama emlakçı orayı daha sonra kolayca satabileceklerini ya da işletme için kiraya verebileceklerini söylemişti. Binalara çok para harcanması gerekiyordu. Rüzgârı kesen sıra sıra iğrenç domuz barınaklarından, aynı derecede çirkin görünen açık ambardan kurtulmalıydı. Ama hâlâ muhteşem görünen girişiyle eski çiftlik evinin ve arkasındaki iki eski taş ambarın nasıl dönüştürüleceğini kafamda canlandırmaya başladım.

Bu, sonunda kaparo vermemle neticelenen, tümüyle romantik bir nostalji değildi; o denli harabeye dönmesine izin verilmesine duyulan öfkeydi. Emlakçının sesinde bile özür dileyen bir belirti sezmiştim. Gerçek çiftçileri çekmek için çok fazla arazi satılmıştı, geri kalanların çoğu da özel müşterileri çekmek için tahrip edilmişti. Bu arada orası daha ziyade yaşlı bir çiftlik köpeği gibi duruyordu: Tesadüfen yapılan bir benzetme değil bu, şu evde kaldığım ve tüm varlığımın bulunduğu yerin

orası olduğuna çok emin olduğum yaz tam da öyle bir köpek hatırlıyordum. Akçıl gözbebekleri olan Welsh Collie cinsi True adında, tıpkı yaşlı insanlar gibi av tüfeğinden korkmayan yaşlı bir köpek. Sonra kendi kendime bunun sadece biraz uğraş gerektirdiğini, düzeltilip yeniden hazırlanması gereken iyi bir görüntü potansiyeli taşıdığını söyledim. Caro ise, bu seni sevdiğini söylüyor, dedi.

Tabii ki Caro kalmaya gelmişti, hatta tatilleri orada geçirmişti. Arkadaşlarını ve Compton'dan atın bağlanmadan bırakıldığı ahırdaki kendi midillisini getirmişti ama o dönemde ergenlik çağı ve zarif yatılı okulu on bir yaşın saflığını ölümcül şekilde bozmuştu. Bu tuhaf bir şekilde aramızı soğutmuş gibi görünüyordu hatta. Caro için burasının olsa olsa eğlenceli küçük bir yer, en kötü ihtimalle oldukça sıkıcı ve üvey babasının sözcük deyişiyle "avam" olduğunu hissetmiştim. Açıkçası ben de bu konuyu ciddiye almadım. Caro hiç oraya hiç ait olamadı, kendisinin benim kızım olduğunu keşfetmesiyle gelen kısa süreli ilk tutkusunun ötesinde oraya pek de bayılmamıştı. Bu yeri geçen yıla kadar biraz daha kullanmıştık ama yine de Caro'nun baskı altında buraya geldiğini hissettim. Orası yuva değildi. Ben yokken orada bir kere bile tek başına kalmamıştı.

Caro sekreterlik kursunu bitirdiğinde ciddi ciddi onu California'ya götürmeyi düşünmüştüm. Ama Thorncombe'la ilgili fiyaskonun hatırası aklımdaydı, Londra'da kendi ayakları üzerinde durup ekmeğini kazanma (ya da en azından bu yoldan geçmesi) gereksinimi; onu kaçınılmaz olarak tek başına bırakmak zorunda kalacağım böylesi tamamıyla yabancı bir çevre ve kültürün içine atmak istemeyişim, Richard'a olan bağlılığı ve son fakat aynı derecede önemli olan, bu fikre karşı dişiyle tırnağıyla savaşacağını bildiğim Nell meselesi. Son kararım da bencilceydi. Acıbakladan nefret eden içimdeki çocuk, Jenny'yi önceden tahmin edemese de, Caro'nun başıma bela olabileceği diğer durumların senaryolarını yazdı. Caro, California'ya gelmekten hoşlanabileceğine dair imada bulunmuş olsaydı keşke diye düşünüyorum...ama bulunmadı.

Oturma odasına gittim, ayakta dikilip dışarıdaki sise bakarken Oxford'a arabayla gitme riskine mi girsem, yoksa trene mi binsem diye karar vermek için uğraştım. Caro'nun dediğine bakılırsa radyoda sis uyarıları vardı. Buluşmanın önemi artmaya başladı. Bu, ne olabileceğini ne söylenebileceğini ve ne hissedileceğini hayal edemeyişim yüzünden değildi. Hayatım potansiyel olarak öyle çok bunalımla doluydu ki olay sınırlı gerçekliğiyle meydana gelmeden önce neredeyse sonuna kadar yaşamışım gibi pek çok çeşitleme uydurabiliyordum. Özel, zihinsel ya da kamusal ve edebi bütün yazılar, koşullu geçmiş ve gelecekten kaçma

girişimidir. Ama hiperaktif imgelem yazı yazmada faydalı olduğu kadar gerçeğe hazırlığa zarar verir. Zaten tekrarladığım ve tekrarlamadan duramadığım şeyleri söylemeyeceğimi biliyordum.

Sonunda içine kapanık İngiliz'den, sabrı taşan pratik bir Amerikalı yarattım ve R.A.C Meteoroloji Dairesi'ne telefon ettim. Arabayla yolculuk yapılmasını tavsiye etmediklerinden tren saatlerini öğrendim. Sonra biraz daha düşünmek için kendime zaman tanımadan Caro'nun bana vermiş olduğu Oxford telefon numarasını çevirdim. Yabancı aksanlı bir kız telefonu açtı. Bayan Mallory dışarı çıkmıştı. Ama adımı söyler söylemez kız resmiyeti azalttı. Bayan Mallory hastanedeydi ama arayabileceğimi söylemişti. Beni bekliyordu, bir oda hazırlanmıştı. Otelde de kalabileceğimi açıklamaya çalıştım ama orada beni bekleyeceğini söyledi. Genç hanımın sesi ya da İngilizce'si bu konuda kulağa buyurgan geliyordu, böylece hangi trene bineceğimi ve saat altıyı biraz geçe onlara katılacağımı kıza söyledim.

Sessizliği Bozmak

Paddington'a erkenden gidip kendime birinci sınıf kompartımanda yer buldum ama kompartıman tren hareket etmeden doldu. Akşam gazetelerine ve dergilerine gömülmüş şu diğer maskeli beş yüzdeki bir şey sonunda bana İngiltere'ye geldiğimi hissetirdi: şu yalıtılmışlığı yeğlemeler, birinci sınıfta yolculuk etmemize rağmen kompartımanı başkasıyla paylaşmak zorunda kalmaktan utanıyormuşmasına ötekine duyulan düşmanlık. İstasyondan ayrıldığımızda karşımda oturan yaşlıca bir kadın başını kaldırıp havalandırma camına baktı. Cam hafif aralıktı. Bir dakika sonra kadın yeniden baktı. "Kapatayım mı?" diye sordum.

"Ah, tabii şayet..."

Ayağa kalkıp camı kapattım ve hanımefendi de minnettarlık göstermek anlamına gelen soğuk bir yüz buruşturmayla, iki ya da üç erkek yolcununda bunu onaylamayan gizlice iğneleyen bakışlarıyla karşılaştım. Pencereyi kapatmakla değil, ağzımı açmakla büyük bir kusur işle-

miştim. Toplumlar için nezaket ve terbiyenin sessizlik olduğuna bu denli emin olan ya da sessizliği böylesi boyutlara taşıyan kabilesel türdeşliğin bu çeşit bir etki yaratacağı başka bir sınıf yoktur... California'dan aldığım giysileri giymiştim, polo yaka bir kazakla spor ceket ve takım elbise giyip kravat takmayışım belki de bende onlara yabancı gelen bir şey olarak yorumladılar. Bir tehlike, İngiliz tarzının öğretileceği biri. Bunu pek onaylamıyordum. Bir antropolog dikkatimi çekti ve bir İngiliz olarak bunu anladım. Tanıştırılmadığın insanlarla sınırlı bir yeri paylaşmaya zorlanmak riskle dolu bir etkinlikti. Biri fidye için alıkonulabilir ve kendisi hakkında birkaç bilgi vermeye zorlanabilirdi. Belki de bu yalnızca aksanla ilgili bir sorundu: çok az sözcükle bile kişinin sınıfını açığa vurması dehşeti veya sesle giysiler, fikirle ünlü harflerin söylenişi arasındaki ahenksizlik.

Kesinlikle sıradan İngiliz sessizliği beni her zamankinden daha fazla rahatsız etti. Hiç de rahatlatıcı gelmiyordu, neredeyse her an patlayacak gibi, çığlık gibi bir sessizlik. Belki o denli kendi geçmişime ve tekrar aralarına katıldığım aileme özgüymüş gibi geldiği içindi. Bu ifşa etme korkusunu, mahremiyetin kendi kendini tatmin için okşanışını uzun zaman önce çözümlemiştim. Bir kere bunu bir oyunda başarılı bir şekilde kullandım ama sürüp gitmesi beni şaşırttı. Gençliğin, cinsel devrimin, aşırı hoşgörülü toplumun, hareketli Londra'nın ve geri kalanların hepsinin içinden geçerek ilerlemeye devam etti. Saklan, saklan, saklan, saklan. Tabii ki bunun, o trenle bir ilgisi yoktu. Sadece yalnız kalmak isteyen orta sınıfa dahil altı kişi. Ama bunun kişisel bir dünyaya özel aktarımı, hoşgörü ve güvenin katili olarak kullanımı, agapicide* olarak aslında evliliğimi mahvetmişti. Sonunda sessizliğimizi keskin bir kılıç gibi kullanmıştık.

Dan ve Nell belki de ailenin geri kalanının doğurganlığına tepki vererek en azından bir sene çocuk yapmamaya karar verdiler. Ekonomik nedenlerden dolayıydı ya da onlar öyle iddia etmişti. Dan'in bu ilk çocuk sevincinin nasıl karşılanacağını görmesi ve bunu anlayabildiğini kanıtlaması gerekiyordu. İkisi de Londra'ya taşınmak istiyordu. Nell'in çalışması gerekmiyordu ama iki kız kardeşten Nell, o sıralarda henüz kesin olarak belirlenmemiş kadın özgürlüğü fikirlerine çok daha yakındı. Tabii ki bu kısmen "mış gibi" yapmaktı: İkimizin de aslında bir araya gelince çalışmaya gerek kalmayacak kadar özel geliri vardı. Daha sonra parasal sorunlarımız çıktıysa da bu ikimizin de doğuştan müsrif olmamız yüzündendi. Dan yetiştirilmesine tepki olarak, Nell de kendi geçmişine

* Nell'le Dan'in ayrılışı ve aralarındaki güvenin kaybolmasıyla ilgili Fowles4ın kullandığı bir terim.

uygun olsun diye böyleydi. İkimiz de idareli harcamada çok istikrarsız bir yetenekten başka bir şey sergilemiyorduk.

Babamın ruhunu yaşamımdan çıkarma girişiminin simgesi *The Empty Church* sahnelendi. İyi denecek eleştiriler aldım, geleneksel hayır kurumun yeni isimlere ayırdığı paydan bir tutam yardım olarak. Gişede önce hayli yavaş bir açılış yaptı ama sonra toparladı. Dan ilk gerçek tanıtımını yaptı. Sanırım o zaman tehlikeyi fark etmişti: Nell bu konuda Dan'den daha duygusaldı, manik depresifti. Ön değerlendirme ve eleştirileri (çoğu haklı çıksa da şayet kişi Ibsen'i taklit edecekse, o kişinin melodramatik hilelere hakkı yoktu) kişisel hakaret gibi değerlendiriyordu. Sanki saldırılan onun o oyunun yazarıyla evlenmekle yaptığı seçimmiş gibi. Bir akşam bir partide New Statesman'ın drama eleştirmenine (Londra'ya yeni taşınmışlardı) karşı aptalca kaba davrandı. Adam oyunu kötüleyecek şekilde eleştirmemişti bile, sadece bazı kuşkularını belirtmişti. Eve vardıklarında bu onların ilk kavgasıyla sonuçlandı ancak uzun sürmedi, Nell ağladı ve seviştiler. Dan, Nell'in ertesi gün bir özür mektubu yazmasını engellemek zorunda bile kalmıştı. Bu sırada Dan bunu, kimlikle aşırı özdeşleşmeye yordu. Gerçekte bu kariyer kıskançlığının ilk ilanıydı.

Sonuçta onları Londra'ya getiren şey yalnızca oyunun mütevazı başarısı değil, pek beklenmedik bir film senaryosu teklif edilmesiydi. Dan bunun, tiyatroda sergilediği gerçekçi diyaloglardaki hüneri için bir ödül olduğunu sanmıştı. Daha iyi bir menajeri olsa Dan'e sadece işi ucuza çıkarmak için bu yöntemi kullandığı konusunda uyarıda bulunabilirdi. Savaş zamanında aşkı anlatan berbat roman, bırakın filme çekmeyi, okunmaya bile değmezdi. Ama Dan çok toydu, yeni bakış açıları gördüğünü, diyaloglarının sağlam sandı, gelecekteki standartları için hiç denecek kadar az da olsa kendisini paranın baştan çıkardığını biliyordu. Bir sonraki oyunuyla ilgili sorunlar da yaşıyordu. Dan'in tereddüt ettiğini söyleyemem, Nell de bunu destekliyordu. Kitabı satın alan ünlü ve son derece yeteneksiz İngiliz yapımcı Dan'in tarzını pohpohladı ve ikisi de mutlu bir şekilde bunu sineye çekti. Bir ara Nell'le Dan her akşam yeni bir film seyrediyorlar ve sonrasında filmin senaryosunu parçalara ayırıyor ya da filmden dersler çıkarmaya çalışıyorlardı. Dan, film yapımı üzerine klasikleri okuyup mesleki jargon ile alışılmış aşk macerasına bu işin tarihindeki her iyi senaristin hep köşe bucak kaçtığı, kâğıtlarda yazılı alçak işlere girdi.

Kısa bir süre sonra Nell kendine bir iş buldu. Fakültedeki arkadaşlarından biri (Caro'nun sevgilisi sayesinde daha sonra hayatıma yeniden girecek olan yayınevinde) küçük bir editoryal mevkide bulunuyordu.

Düzeltmenleri eksikleri vardı ve Nell'i bu işe başarıyla ikna ettiler. Ücret fena halde düşüktü, sadece Nell'in giysilere harcağı paraya yetiyordu ve gelecekte önüne ciddi bir şey de konmayacaktı. Bunun yanında çoğunlukla evde çalışmasına izin vardı ve Dan'le o, sömürü ve angaryayı bunun telafi edeceğini düşünecek kadar saftılar hâlâ. Aynı daktiloda dönüşümlü çalıştılar. Bütün bunlar, Brompton Yolu yakınında buldukları küçük ev ve araba garajlarının dizildiği sokaktaki bir dairede geçiyordu, şimdiki şık ve fahiş fiyatlarına ulaşmadan önceki SW3'te...

Yeterince mutlu geçen bir kıştı. Jane sorun çıkmadan Rosamund'u dünyaya getirdi, Dan ve Nell'e ise bebeğin vaftiz anne babası olmak düştü. Anthony ve Jane'i hâlâ çok sık görüyorlardı Wytham'da ya da Londra'ya indiklerinde. Dan o sırada bu hikâyenin temel saçmalığını hiçbir sağlam diyalog gizleyemeyeceğini fark etmişti ama gönderdiği ilk taslak hikâye hakettiğinden fazla kabul gördü.

Bu film tipik bir İngiliz yapımıydı: Yaratıcı değildi, baştan aşağı ucuzluk akıyordu, sinemaya giden necip İngiliz halkının hiç zevkli olmadığı varsayımından hareket edilmiş ve Birleşik Krallığı, Birleşik Devletler'den yalnızca denizin ayırdığına dair mantıksız bir düşüncesi üzerine kurgulanmıştı. Romanda kahraman İngiliz'di ama "Amerikan merakı" daha başından bunu öldürmüştü. Sonuçta sinemalarda yankı uyandıracak hiçbir farkı yoktu.

Dan'in, İngiltere'de mütevazı ticari bir film endüstrisi geliştirmenin tam bir fiyasko olduğunu farketmesi için birkaç yıl geçmesi gerekti. Bırakalım ciddi film yapımcılarının bir elin parmaklarını geçmeyecek sayıda olmasını, bu biraz da bizim kötü yönetmenlere destek olan mükemmel becerimizden kaynaklanıyordu. Yarı cahil kameramanın sonuç nosyonunu veya yaltaklanan sahtekârın herkesten ziyade hayatı taklit etmek hakkında daha fazla şey bilmesi gerektiğini öğrenmesi birkaç yılını aldı. Dan, son yirmi beş yıldır ev sineması endüstrisine egemen olan aleladeliğin büyük çarkının içinde dalkavukluk etmeyi başarabilmiş ilk yönetmenden ders çıkarmalıydı.

Fakat tüm bunlar geçmişte kaldı. Dan'in ikinci bir taslak yazmasıyla aptal bir karidesin bir deniz anemonu olarak çizilmesi gibi selüloit dünyanın ilk hatları çizildi. Antenleri başka bir senaryo üzerinde gezinmeye başlamıştı bile ve Dan yeni bir oyuna doğru giden yolu görebiliyordu. Senaryoyu yazdıktan sonra büyük bir rahatlama hissetti, öyle ki Dan, her iki mesleğin erbabları için senaryonun yaratıcı olduğu kadar ekonomik bir tartışma yaratacağına da kendini ikna edip inandırdı. Nell bile bir nevi düzeltmenliğe terfi etmişti. Noktalama ve imlada çok titiz bir şekilde yanlış yapmamaya özen göstermek konusunda olağandışı dişi bir

yeteneği vardı. Bu, Caro'ya aktarmadığı başka bir yetenekti. Caro'nun İngilizce yazımda berbat oluşu sonraki yıllarda fikir birliğine varacakları ender konulardan biriydi.

Fakat bu sırada, 1952 ilkbaharında aralarında zaten belli belirsiz çatlaklar belirmişti. Dan iç mekânlarda çekim yapılırken hazır bulunmak zorundaydı. Pinewood'da tamamının eldeki sinema filmi parçaları ve art projeksiyonla üretildiği çok az mekân vardı. Nell Dan'in yaşamının "heyecanı", kendininkinin ise "sıkıcılığıyla" ilgili şikâyetlere başlamıştı bile. Dan onu partilere, gösterimlere vesaireseye götürmeye dikkat ediyordu, bir iki kere Nell stüdyoya bile gelmişti ama yan yana çalışma olasılıkları böylece bitmişti. Hatta Dan çekimler başlamadan önce Wardour Sokağı'ndaki bürosunda tashihleri çalışmaya başlamıştı. Orada ona küçük berbat bir odacık verilmişti ama ona Nell'den uzakta yazı yazmak artık daha kolay geliyordu. Belki de Dan'in yazdıklarını Nell'in evde okuması biraz utanç vericiydi ancak oyunda bile... Nell oyun üzerinde hep tereddüte düşüyor, oyunun daktilodan çıktığı andaki her sahneyi görmek istiyordu. Bu, Dan'i rahatsız etmeye başlamıştı, Nell adil olmayacak şekilde ortak yaşama eklemlenmeye çalışıyordu. Dan evden ne kadar uzak kalırsa Nell de yayımcıların düzeltmelerini yaparak, üye editörlerden arkadaşlar edinerek böyle yapıyordu. Buna rağmen ikisi de evin çok küçük olduğunu hissetmeye başladı. Nell'in ilk sessizlikleri orada filizlendi. Dan ise eve gittikçe daha geç geliyordu.

Bu aşamada kabahatin neredeyse tamamı Dan'indir. Nell'in yaptığı iş ayrıntılara boğdurucu ve tekdüzeydi, özellikle Dan'in yaptığından daha iyi bir dereceyle mezun olmuş biri için. Dan tam olarak istediği şeyi yapıyordu (gerçekten ihtiyaç duyduğu şey bu olmasa bile), Nell ise düzeltmeler yapıp ve zamanı işaretliyordu. Dan aynı zamanda yeni dünyasının cazibeleriyle bayağılıklarına kurban gitmişti olsa da bunu, küçümser bir şekilde Jane ve Anthony gibi insanlarla konuşabiliyordu.

Ticari sinema uyuşturucu bir ilaç gibidir, içinde çalışan herkesin imgelemini çarpıtır. Perde arkasında kazanılan şey ise daima kişisel güç ve prestijdir; bu da endüstriyi, hayatta kalacaksa her oyuncunun profesyonel bir hilekâr ya da dolandırıcı olmasını gerektiren bir poker masasına indirger. Başarının her zaman iki yüzü vardır ve kişinin bu oyuna girişi artık boydan boya "Bordello"* yazan neon ışıklı bir eve girmesinden daha masum. (Dan elinden geleni yapsa da) olamaz. Yani bu dünyanın madamlarının, pezevenklerinin, fahişelerinin ve kabadayılarının kendilerini aleni olarak "seçkin" yönetmenler ve yıldızlar, ünlü yapımcılar ve

* Genelev. (ç.n.)

menajerler sufatlarıyla tanıtmaları, tek kelimeyle gizlenecek ne kadar çok şeyin bulunduğunu gösterir.

Bu şekilde bir sanat olamaz. Hiçbir sanat böylesine kati suretle düzenbazı dürüst bir adama, Tartuffe'ü açıksözlüye, aleladeliği yetenekliye, ince hesapları bütün estetik ve ahlak kurallarına yeğleyemez; popülizmden, aslında en küçük ortak paydayı tatmin etmeye çalışan yozlaşmış bir tartışma tesis edemez. Bir gün tarih; en fazla imkâna sahip olan iki ülkede neden bu kadar az yetişkin filmi çekildiğini bu denli yoz, titrek bir ışık ve bu denli az gerçek anlam üreten Yahudi ve Anglosakson zihniyetler arasındaki zoraki evlilikte nasıl bir ölümcül gericilik olduğunu ve sinemanın çok büyük bir sanat olabileceğini açıkça kanıtlayan örneklerin böylesi orantısız bir ölçekte İngilizce konuşan ülkelerin dışında kalanlardan nasıl çıktığını soracaktır.

Dan kısa bir süre sonra böylesi sorular sorma konusunda başarısızlığa uğradı. Nell'i bu ilk film ikinci kez aldattı. Kadın başrolü yüzü ve bacakları Fleet Caddesi'nin en ucuz bölgelerinden gelen yedekteki tanıdık bir kıza verilmişti. Kız daha sonra çalışmaya Amerika'ya gitti ve ünlü bir lakap edindi: "British Open"* Hepsi kendisine saygı duyan West Coast aygırlarının en azından bir kere katılmak zorunda kaldığı bir turnuva oldu. Pinewood dışına kadar taşan stüdyo dedikoduları kadının, yabancı dağıtımı sağlamak için oraya getirilmiş Amerikalı passé (eski) bir yıldız tarafından çoktan yatağa atıldığını iddia ediyordu. Dan başlangıçta kadını yapay ve aptal bulmuştu. Sadece akılsız bir yapımcı ve bu filmdeki kadar dalkavuk bir yönetmen, kadına zenginler sınıfından duyguları zedelenmiş bir WAAF (Havacılıkta Destek Kuvvetlerdeki Kadın) subayı rolünü verebilirdi. Sonra kadın giderek acıklı, bir kader kurbanı, çevresinin şehidi haline geldi. Bu, yalnızca bedenen seyyar satıcılık yapılmasının eski bayat hüznü değildi. Kadın zaman zaman ne kadar kötü olduğunu düşünüyormuş gibi görünüyor, ümitsizce rol yapmaya çabalıyordu. Bu çaba, genellikle daha kötü rol yapmasına yol açıyordu ama o, tarz olarak tecrübeli bir aktristi. Aynı zamanda Dan'in tanıştığı şöhreti sadece cinselliğe dayalı ilk kadındı. Dan bir iki hafta sonra kadının, Dan'in arkadaşlığını set çevresindeki çoğu insana yeğlediğini fark etmeye başladı. Kadının giderek şöhreti artıyordu, Dan ise son dakika tashihlerine biraz zaman ayırmak zorundaydı ama ikisi de boştayken beraber sohbet ediyorlardı.

Dan ona incitmeden şaka yollu takılıyordu, kadınsa karşılık veremeyecek kadar sersemdi ama çıplak resminin nazik bir şekilde alaya alın-

* Britanya'daki herkese açık tenis turnuvalarına gönderme yapılıyor. (ç.n.)

masından hoşlanıyordu. Bu, elindekiyle idare edebileceği yanılsamasını yaratıyordu.

Aktris olmayan bu tipler en yakındaki uysal entelektüelin şüphelerini gidermesini hep çok ister. O gün bu gündür gerçekte daha yetenekli pratisyenlerin görünebilir kıldığı şeyin iffete duyulan hasret değil de koca göğüslerin zaruri bir tamamlayıcısı olduğunu biliyorum. Göğüs kemiğine yapışan bir elbise ya da bir beden küçük bir gömlek gibi. Onların içgüdüleri, Büyücü Kadın'ın Ulysses'i yukarı içki içmeye davet etmesi ya da Delilah'nın berbere dönmesinden daha insani değildir. Dan tabii ki güdülerinin insani olmasından değil, bilinçsizce olsa da sadece içlerinde onu başka bir yerde baştan çıkaracak canlı birini arıyordu.

Kadın Nell'le tanışmıştı, Dan'in evli olduğunu bildiği gibi fiziksel açıdan Dan'i rahatsız ettiğini de biliyordu herhalde. Vaziyet, Dan'in istediği an kadınla beraber olabileceği bir noktaya geldi. Programındaki boş bir günün öncesinde kadın Dan'e, şehre veya Curzon Caddesi'ndeki dairesinin yakınlarında bir yere gelirse ona uğramasını istedi. Dan stüdyoda bulunması gerektiğini söylemişti. Çok kötü, diye mırıldanmıştı kadın; ağır bir şekilde alaya alan gözleri de lafın gerisini getirdi.

Lafın geri kalanının ne olduğunu bilmiyorum: "başarının" sıradan insan terbiyesi yerine en yüksek manevi yararı sağladığını kendime kanıtlamam için sırf şehvet mi, sapık bir gereksinim mi; yoksa Nell'in gittikçe sıklaşan somurtmaları ve huysuzlukları mı veya Jane'le geçirdiğimiz şu öğleden sonrasının ölümcül hatırası mı olduğunu; zira o anda vahşi bencilliğin yanına kâr kalabileceği kanıtlanmıştı... Sevecen bir yankı, şiirsel ya da eve gelmeyi tercih ettiğinde Nell'in yine de nazik davranabilmesi mi olduğunu bilmiyorum. O sırada en çok sonuncuyu, Jane'i suçladım.

Bu yaşanmadan önce çekimler neredeyse bitmişti. Dan, Pinewood'a gitmeyi kesmiş, *The Red Barn*'ın son tashihi üzerinde çalışıyordu. Nell tashihler için bürosuna gitmişti. Öğleden sonrayı biraz geçmişken telefon çaldı. O ses. Büyücü Kadın, Dan öğle yemeğinde boşsa elinde okumasını istediği Ulysses'in bir senaryosu olduğunu söyledi. Dan birden hem iplerin hem de gemi direğinin hayal ürünü olduğunu fark etti. Bir taksi tuttu, Curzon Caddesi'ne gidip onunla yattı. Doğrusunu söylemek gerekirse onunla yatmak için oraya gitmemişti ama genellikle yaratıcı olan hayalgücü bu sefer başarısızlığa uğramıştı. Kapı zaten çıplak bir kız tarafından açılmıştı. Dan arkasını dönüp gidebilirdi. Uzun yıllar sonra Dan tesadüfen onunla karşılaştı, Hollywood'un bir akşam yemeği partisinde kadının karşısına oturdu hatta. Kadın o dönemde daha ünlüydü ya da rezildi, belki de ağzından çıkana dikkat ediyordu, ama Dan, kadının beraber yatağa girdiklerini tamamen unuttuğu izlenimi edindi.

Sadece bir kez sessizce olup bitmişti, bir noktaya kadar; kadın yatakta oyunculuktan daha iyi olduğunu kanıtlamıştı. İçten içe bu, Jane'le olan deneyimini hatırlattı ancak bu seferki, bir geleceğin olup olmayacağı hakkında iki üç satıra indirgenen bir diyalogtu. Dan evliliğine son vermeyi düşünmediği gibi kadın da bunu yapmasını beklemiyordu. Dan'i hayli şaşırtan kadının teklif ettiği bir senaryonun gerçekten var olmasıydı. Dan senaryoyu yanına aldı ve muhtemelen kadın, Dan'in senaryoyu ona geri getirip okuma ücreti talep edeceğini tahmin ediyordu. Bunun yerine Dan, kadınla telefonda konuşup senaryoyu postayla geri gönderdi. Sohbeti yarı da kestiğinde, en azından şehveti kaldırdığında kadın ona ciddi biçimde karşı çıkmadı. Dramatik gösterişçiliğinin ardında biri gibi davrandı: spor yapan bir amatör ve beden akla üstün gelir gelmez doyuma ulaşan biri gibi davrandı.

Bunu bu kadar kolay aklımdan çıkarmamalıyım ki sinizm daha sonra geldi. Dan daireyi şaşkına dönmüş bir halde terk edip berbat bir öğleden sonra geçirdi. Hyde Park'ta dolaşırken her nedense gezisi Jeoloji Müzesi'nde son buldu; belki de müzenin insan olmayana vakfedilmesi yüzündendi. Sonra, Nell'in ondan önce eve gelebileceğini bilmesine rağmen bir saat kadar bir birahanede oturdu, mazeret de uydurması gerekiyordu. Aslında Nell bir dizi tashihi bitirmek için eve geç gelecekti, bu Dan'e kendini ve hasar gören maskesini toparlaması için bol bol vakit kazandırmıştı. Kötü bir şey yaptığı çok açıktı ona göre ve tekrarına izin vermemeliydi. Gerçi Jane'le karşılıkla hislerinin getirdiği bir deneyim de vardı. Aralarında çok derinlere bastırılmış ama ikisin de farkında olduğu muazzam güçlü bir duygu vardı. Eşsizliğini doğrulayan bu duygu (en azından anlamı sonradan anlaşılınca) daha yüksek, daha asil şeylere, aslında Jane'in şu anda sürdüğü yaşama bir sıçrama tahtasıydı.

Ama bu sefer Dan bir fahişeyle yatmıştı, sadece bir genelev dekoru ve tarz yoktu, bir tek para eksikti. Dan bir dizi sıradan suçluluk duygusu ve kendini haklı çıkarma mazereti üretmekten vazgeçti. Nell, Dan'i kapana kıstırmıştı, özgürlüğe ihtiyacı vardı... Açıkça itiraf etmese de, Nell bununla Dan'in yükselen başarısını sömürme özgürlüğünü kastediyordu aslında. Bu yüzden Nell Dan'in hayatta hem cinsel hem de mesleki başarısızlığa karşı akılsızca ödediği yüksek bir sigorta primiydi. Dan kadınların onu cazibeli bulmadığını uzun zamandır biliyordu ama Curzon Caddesi'ndeki macera, olayın ilk sarsıntısından sonra başını döndürdü. Çok çekici olduğuna hükmetti ("olduğuna'yı " hem tanımlayıcı hem de hakedilmiş anlamında kullanıyorum.) Bu cazibeyi daha önce olduğundan çok daha bilinçli bir şekilde denemek gibi iğrenç bir alışkanlık edindi. Nell'in görüş alanından çıktığı zamanlar bunu yaptı elbette. Dan

kendi kendine bunun sadece bir oyun, küçük bir intikam olduğunu söylüyordu.

Bu aynı zamanda bir cezaydı, çünkü görünüşte Dan bir süre Nell'le biraz daha ilgilenmeyi çok denemişti. DanTemmuz'da *The Red Barn*'ı bitmiş haliyle yeni menajerine teslim edip menajerin ilk tepkisini almak için heyecanla bekledi, sonra Nell'le beraber arabayla Fransa'ya tatile gitti. Yavaş yavaş Provans'a inip tatili dört haftaya çıkardılar, sonra yine yavaş yavaş geri döndüler. Tatil baştan sona güzel geçti: hava, yemekler, kır, seks ve önceki aylarda ayrı ayrı yollara sürüklenmelerinin halledilebileceği duygusu. Dan Avignon'dan Londra'ya telefon ettiğinde oyunu okuyan her iki tiyatro yapımcısı da oyunu istediğini öğrenmişti. Nell'le birlikte o akşam hayatlarının o zamana kadarki en pahalı yemeğini yediler ve bunun üzerine konuşurken başka kararlara vardılar. Nell işi bırakıp anne olacaktı, öner dönmez de daha büyük bir daire veya küçük bir ev bulacaklardı. Ancak bu gerçekte planlanandan üç hafta sonrasına – Nell'in tatil ödeneği– ertelenmişti. Nell; St. Tropez adında, gürültücü kalabalığı olmayan sevimli küçük bir iskeleden kaba istifa mektubunu gönderdi.

Dan bu mutlu ayında bir ara Curzon Caddesi çiftine itirafta bulunmuştu sanırım ama bu itirafın daha sonra arkasının nasıl geleceğinin ya da sırlarına nasıl sarılacağının gizli korkusunu yaşıyordu. Aslında Dan oldukça bencil davranmaya devam ediyordu. Ama güneş Nell'e yeni bir beden vermiş, doğum kontrol hapları bırakılmıştı, sıcak ikisini de sürekli azdırıyordu... Dan diğer kadınlara bakıyorsa, bunu kıskanarak yapmıyordu. Paraları bitmesi (hem izinli hem de izinsiz) onları ucuz mahalle sinemalarıyla idare etmek ve gittikçe ucuzlaşan piknik yemekleriyle yetinmek zorunda bıraktı ama bu bile eğlenceliydi. Sonrasında bu sıkıntı aylarca onların gerçek balayı olarak kalmasının nedeni, sadece Nell'in ilk gebeliğinin anlaşılması yüzünden değildi. Aynı zamanda tatilin ortaya çıkardığı başka bir şey, maalesef, onların (Oxford'da olduğu gibi) gerçekten değil, yanlızca hayalden mutlu olabilecekleriydi. Ama o zaman ikisi de bunu göremiyordu.

Sanırım *The Red Barn* bütünüyle yeni değilse de en azından tazeydi. Benim sadece Brecht'in ulaştığı en kabataslak haldeki düşünceye sahip olmam belki de şanstı. Bu fikre tamamen tesadüf eseri, William Corder duruşmasının çağdaş bir anlatısını ele geçirdiğim gün vardım. Maria Marten'in bana daha önce demek istediği tek şey, abartılı köylü oyunculuğu için iyi bir örnek tip olmasıydı. Ama gün ışığına çıkarılacak eğlenceli, tarihsel bir oyun olduğunu hemen anladım. Burada Maria'nın değil William'ın esas karakter olduğunu fark etmem biraz zaman almıştı ve

diyaloglara çok özen göstermiştim. Buna karşın oyunun başarısı ekip işinde yatıyordu. Beş büyük, birkaç da iyi küçük bölümüyle o yıl, dalının en iyi dizilerdendi. Kalın kafalılar başından beri diziyi kaçırmıyorlardı.

Yalnızca ilk büyük başarının anatomisi genç insan bedeni gibidir, yalnızca sahibinin tam olarak tadını çıkarabileceği bir mucize... Dan, yine de ertesi yılki kışı küçük aksaksıklardan doğan tartışmanın dışında kendisinden memnun ve coşkulu bir halde geçirdi. Tek ciddi mesleki hüsran, bir New York prodüksiyonunun başlamasındaki başarısızlıktı ama yeni yılda oyun İsveç ve Batı Almanya'da sahnelendi, diğer birkaç ülkeyle de oyunun hakları konusunda görüşmeler sürüyordu. Ufuktaki hareketsiz bulutlar o anda çok önemli görünmüyordu.

Notting Hill'deki daireyi doksan dokuz yıllığına kiralamış olsam bile bu belki de hayatımda yardım almadan yaptığım en iyi işti. Dan ve Nell, o daireye taşınır taşınmaz endişelenmeye başladılar. Bu kısmen, şov dünyasında komşularla aşık atmanın yaygın olan sefil dürtüsü yüzündendi. Gereksiz yere kendilerini ucuza satmış gibi hissetmeye başladılar. Artık aralarına karışmaya başladıkları türden insanların hepsi çok daha güzel, çoğu zaman gelirlerinin üzerinde, çok daha şık muhitlerde oturuyorlardı. St. John korusunda, Islington'da, Fulham'da küçük evlere bakmış, sonra hemen adil olmayacak bir şekilde o evleri Wytham'daki kır eviyle kıyaslamışlardı. Oradaki kır evi satışa çıkarılmıştı ve satın almalarının imkânsız olduğuna dair düzinelerce neden olmakla birlikte gizliden gizliye bu evi istiyorlardı. Dan hayatında ilk defa o zaman bir muhasebeci tuttu. Londra'daki kiranın maliyeti, bu kır evinin masrafını makul bir şekilde karşılayamayacakları anlamına geliyordu. Yeni evdeki her şey sonuçta Heal'den gelmek zorundaydı ve bunlar faturaların kabarmasına yol açıyordu. Bu, daha sonra Nell'in Dan'i mali güçlerinin yeteceği bir ev satın almadığı için sık sık suçlamasını engelleyemedi.

Nell'in bir hamilelik dönemi geçirmesinin etkisiyle daireye muhalefeti giderek büyüdü. Daireyi bir gün fazla büyük buluyor, ertesi gün bebek için öncelikli olması gereken bir bahçenin düşünülmemesini "delilik" sayılıyordu. Gitgide yalnız bırakıldığı için içerliyor, eski "sevgili küçük yuvamız"dan giderek daha çok söz ediyordu. Yemek pişirmek Nell'e hiç eğlenceli gelmediğinden, hamileliğinin son aylarında hemen hemen her gece yemeği dışarda yemeye başladık. Bunun kavgalardan kaçınmanın bir yolu olduğunu öğrenmiştim. Bunu abartmamalıyım; Nell, Dan'in oyunla ilgili duyduğu coşkunun bir kısmını paylaşıyordu, bir bebek vardı... Çoğu kez bu, o daireyi almanın belki bir hata ama birincil önemde olmayan bir hata olduğu duygusuydu yalnızca. Caro Nisan'ın 10'unda doğdu ve diğer sorunlar bir süreliğine unutuldu. Dan

bir sonraki oyunun ilk taslağını tamamlayıp baba olduğu aynı hafta ikinci film senaryosuna imza attı.

Sanırım en berbat evlilikler çocuğun ateşi diriltmek için maşa olduğu ya da maşa olarak kullanıldığı evliliklerdir. Caro zor bir çocuk çıktı. Bebeklerin geçirebileceği her türden hastalığa yakalanıyor gibi görünüyordu ve Nell'i hem sinirsel hem de fiziksel açıdan çok yormuştu. Sanırım bu haldeyken üzerime düşeni yaptım. İlk taslak sırasında evde çalıştım. Ama her nedense Caro tıpkı evindeki gibi kendisini konuşmadan ifade etmeye başladı. O sırada iyi bir fikirdi ama gerçek hayatta göze çok batan bir hata sadece. Sonra da biraz abla kardeş rekabeti yaşandı. Tekrar hamile kalan Jane örnek bir anneye dönmüştü ve Nell de bu kulvarda kendini onunla yarışmaya mecbur hissediyordu. Nell'i, iki boş yatak odamızdan birini çocuk bakıcısı kıza, Nell'e arkadaşlık edecek herhangi birine, hatta işsiz aktrisin birine vermesi için ikna etmeye çalıştım. Ama Nell ne bununla baş edebildi ne de baş edemeyeceğini kabullenebildi. Daha sonra kalkıp Wytham'e gidince ne olacağı korkusu yüzünden öyle davrandığını iddia etti.

Nell yaz boyunca bunu daha çok yapmaya başladı, ben de daireden uzakta daha fazla vakit geçirmek zorunda kaldım. Nell'le bebeği heyesle Paddington'da trene binerken görüyor, sonra çok mutlu bir şekilde eve ve işime dönüyordum. Genellikle bir sonraki hafta sonunda Nell'i almak için iniyordum ama özgürlük dönemlerim tatil sayılıyordu. Nell, Oxford treniyle daha sık seyahat ediyordu. Belki de gerçek sorun orada başlamıştı: Dan'in artık kısmen dışarıda bırakıldığı Oxford'da üçü ve çocuklar arasındaki ilişki yine de Dan için açık değildi o sırada.

O zamandan itibaren kendimi daha az suçlu hissettim. Nell, Londra'dayken çok çalışmaya ve yeni rolünün adaletsizliklerini düşünüp taşınmaya başladı. Adaletsizlikler, hızla yayınevindeki eski adaletsizliklere göre fazla artıyordu. Küçük eve gelince, zamanla Nell'in hoşuna gitmeyen geçici bir önlem olmak yerine, aslında müthiş engebeli bir gelecek olma eğilimindeydi. Eğer eski işverenlerinden evde yapabileceği bir iş istemesi basit çözümünü önersem, kadınlarda sevimli bulmadığım bu mantıksızlıkla yeniden aynısı yaşanacakmış gibi görünüyordu.

Bu türden, özellekli uzlaşmacı olmayan bencilliklerinin giriftleşmesiyle aşağı doğru gidiş öyle yolunda ki bu günlerde, tüm aşamaları açıklayamazdım. Kişinin ve bir ilişkinin karakterindeki böylesi değişiklikler çarpıcı bir biçimde kendilerini göstermezler. Aylarca yavaş yavaş ve gizli biçimde, kendilerini barışmaların, saadet dönemlerinin, yeni kararların maskesi ardına gizleyerek gelişirler. Ölümcül hastalıkların bazı biçimlerindeki gibi gerçeği zorunlu kılmadan önce her rahatlatıcı açıklamanın hayalini yüreklendirirler.

Sanırım gizli bir kanser vakasındaki hiçbir şey, Nell'in filmlerimde aksilik çıkarmasından daha semptomatik olamazdı. Nell fark gözetmeksizin yeni film gösterime girdiğinde ilk filmdeki olaydan kaynaklanan bir sebepten dolayı işime içerlemeye başladı. Eleştirmenler filmi şiddetle eleştirdiler ama iki kişinin –biri Barney Dillon'dı– senaryoyu tamamıyla bir kenara atmayıp ayrı tutmaları beni utançtan biraz kurtardı. Ama yeni senaryo daha çok umut vaat ediyordu, bense Tony'yle çalışma deneyiminin tadını çıkarıyordum. Tony tüm yönleriyle harika bir yönetmen değildi ama aptal da değildi ve selefine göre göze çarpıcı şekilde ilerideydi.

Hikâyenin konusu Tony'nin özgün fikirlerine dayanıyordu. Bu psikolojik gerilim filminin o sırada adını *The Intruder** koyduk ama film *Face in The Window*** adıyla piyasaya sürüldü.Tony ne istediğini ve buna ulaşmak için beni nasıl çalıştıracağını biliyordu, aynı zamanda yeni fikirlere açıktı. Ayrıca sınırlarını belirtme sorunu üzerine ondan çok şey öğrendim. Tony'yle yaptığım görüşmeden döndüğümde Nell coşkuma karşı tavır aldı, ben de coşkumu gizlemeye başladım... Hâlâ söylemediyse de tavrında çıkarlarım için kendimi sattığım, ani bir başarının ve ucuz yollarla ilgi odağı olmanın peşinde koştuğum saklıydı. Bir akşam bir şey konuşulurken Anthony ve Jane'in adları geçti. Onlar benim neden böylesi soysuz demimonde'ye*** dahil olmak istediğimi, oyun yazmanın neyime yetmediğini anlayamıyorlarmış ya da Nell öyle söyledi. Bunu kesinlikle yüzüme karşı öyle söylemediler ama aramızın gittikçe açıldığını hissediyordum, kelime haznesinde ve ortak değerlerde bir çöküş yaşanıyordu. Sinema sağladığı uluslararasılaşma yüzünden onları gizlice görgüsüz insanlar olarak görmeye başladım. İki inatçı keçi savaşa hazırlanıyordu. Şimdi Nell'in ordugâhımda tertiplediği beşinci kola içerledim.

Bir gece, temmuz ya da ağustos ayı olmalıydı, eve geldiğimde Nell'in önceden söylemeden Caro'yu alıp Wytham Ordugâhı'na gittiğini fark ettim. Önceki gece uzun bir tartışma yaşamıştık ve kahvaltıdan sonra büroya gitmek için evden çıktığımda Nell hâlâ uyuyordu. Hafta sonu Wytham'a inip onu eve geri getirdim. Belki o zaman Anthony hâlâ bir şey bilmiyordu ama Jane'in gözlerinde sorgulayıcı ve sitem dolu bir ışık görebiliyordum. Nell şüphesiz onunla konuşmuştu. Bu beni çok sinirlendirdi ama sinirlendiğimi gizlemeyi becerdim.

O sıralarda ikinci taslak üzerinde çalışıyordum çünkü esas aktörlerden birinin randevu tarihleri konusunda biraz karışıklık vardı ve yeni

* Davetsiz Misafir. (ç.n.)
** Penceredeki yüz. (ç.n.)
*** Bayağı bir dünya. (ç.n.)

filmin bir an önce çekilmeye başlanması için acele ediliyordu. Prodüksiyon ofisinde bana bir oda ve yarım gün çalışacak bir sekreter verildi. Andrea benden iki yaş büyüktü ve yarı Polonyalı'ydı. Aslında hiç de sıradan bir sekreter değildi, Atlantik'in bu yakasında en iyi prodüksiyon sekreterlerinden biri olma yolunda ilerliyordu bile. Alaylı bir başçavuş gibi ama ötekinin kasılarak yürüyüp bağırdığı yerde onun ince bir anlayış ve serinkanlılık sergilemesi gerekiyordu. Profesyonelliği yüzünden ondan hemen hoşlandım. Taslaklarımı daktiloyla yazarkenki hızına ve doğru yazmasına hayranlık duymamak imkânsızdı; taslaklar hakkında konuşuyor, bazen faydalı bir kısaltma öneriyor, bir zaafa işaret ediyordu. Fiziksel açıdan bana çekici gelmiyordu, hayli hantal bir vücudu vardı ve onda kariyer yapmak isteyen bir kızın emirlere suçlayıcı bir şekilde boyun eğişi vardı. O dönemde evli olduğunu bilmiyordum kendisinden nadiren bahsettiği için. Andrea'da Slavlığa ya da en azından İngiliz olmayışına özgü tek şey gözleriydi. Gözleri çok güzeldi, dolaysız, eladan çok daha açık, neredeyse yeşim taşı rengindeydi. Her şey çok yavaş gelişti, sadece bir rahatlama duygusu olarak başladı. Nell'le bir akşamın nasıl biteceği ile bürodaki hayata bir anlam ve aklı başındalık veren şu faydalı, zeki yoldaşlık arasında karşıtlık vardı. Bazen, yeni sahne önerilerini benim yazabileceğimden daha hızlı bir şekilde birbiri ardına sıralayan Andrea, bunları Tony'ye göstermeye gittiğimde benimle birlikte gelirdi ve Tony'nin de Andrea hakkında benim gibi düşündüğünü görebiliyordum. Andrea parmak uçlarına hâkimdi ve insanın yanında bulunması gereken yararlı, zeki biriydi.

Andrea'yla iş dışında hiç ilişkimiz yoktu. Genellikle Andrea çıkıp bana sandviç alırdı, ara sıra da ben Andrea'yı yakınlarda ucuz bir yerlere öğlen yemeğine götürürdüm. Sonunda onun biten evliliğiyle ilgili birkaç şey duyabilmiştim. Britanya'ya kaçıp avcı uçağı uzmanı olmuş Polonyalı'lardan biriyle evliymiş. Barış onu sadist bir ayyaşa çevirmiş ve sürgün siyasetine heveslendirmiş. Şimdilerde Andrea, Marble Arch'ın arkasında bir yerlerde Polonyalı annesiyle beraber kalıyordu. Kocasının nasıl bir canavara dönüştüğüyle ilgili Andrea'nın kendisinden daha sonrasına dair ayrıntılı bir şey duymadım ama zaten hissediliyordu. İddiasız bir kadındı ve bira fabrikasının üzerindeki malt kokusu gibi film yapımı üzerine yapılan soğuk şakalarda payı vardı ama o, bunun koruyucu, gizemli bir renk olduğu izlenimini uyandırıyordu. Evliliği yüzünden Andrea'nın içinde bir şeyler fena halde incinmişti. Prodüksiyon programları vesaire dağılmak zorunda kalınca Andrea'yı elimden kaçırdım. Ondan Nell'e pek bahsetmemeye dikkat ediyordum. Bir iki kez karşılaştılar. Nell, Andrea'dan hoşlanmadı ya da hoşlanmadığını ileri sürdü ama

Nell o sıralar hayatta yanımdaki hiç kimseden hoşlanmamaya başlamıştı ve cinsel kıskançlık için bir sebep olmadığı da ortadaydı.

Yine Pinewood'da çekimlere başladığımızda son kez göz atılması gereken birkaç tashih vardı. Tony arkasında aylak aylak seyreden suratlarla çalışmaktan nefret etmesiyle ünlüydü, ben de setlere çok fazla gitmedim. Andrea ve ben prodüksiyon bürosunda çoğu kez yalnızdık. Artık gerekli geri kalan olmasa bile oraya inmeye devam etti. Film endüstrisinde söylentiler, sanat dünyasına göre daha hızlı yayılıyordu: Söylenti bu senaryonun iyi olduğu, Tony'nin bundan memnun kaldığı, benim çabuk öğrendiğim, güvenilir olduğum yönündeydi... Bunun tadını çıkarıyordum. Yeni işim için başka teknikler de öğrenmek istiyordum. İçten içe günün birinde film çekmeyi bile hayal ediyordum.

O sırada –Nell'den gelen bol miktarda tavsiyeyle– ne olmak istediğimle yüzleşmek zorundaydım. Yeni senaryo da yoldaydı. Bu aslında bir ikilem değildi. Sinemanın benim için tiyatro kadar ciddi olamayacağını biliyordum (ya da bildiğimi sanıyordum) ama sinema eğlenceliydi ve para kazandırıyordu. Eğer gerçekten kişisel ve önemli bir şey söylemek istersem bu yalnızca sahnede olabilirdi. Kafamdaki yeni oyun (sonunda adı *The Production** oldu) bunu kanıtlayacaktı, film dünyasının görüngesindeki sahte baskılar ve dayanaklarla şerefime gölge düşürecektim. Ama buna bir süre hazır olmadığımı hissettim, belki de altın yumurtlayan tavuğu kesmekten biraz korkuyordum. Şimdiki prodüksiyona tehlikesiz bir şekilde tanınmayacak karakterler yaratma konusunda kesinlikle çok yakındım.

Hepsinden öte Dan'in Nell'e, yanılanın o olduğunu kanıtlaması gerekiyordu. Üçüncü senaryoyu aldığında evliliklerinde geçici bir durulma oldu. O, alternatif kariyerden vazgeçmeyeceğimi kabul etmiş ve bunu onaylamasa da en azından kazandırdığı parayı onaylayabilirmiş gibi görünüyordu. Artık iş anlaşmalarına bakmadığımdan bununla yeni menajerim ilgilenmişti. Nell'in isteklerini yerine getirdim. Çok müsrif olduğumuzu biliyordum ama eve huzur getiriyorsa bunun yapılabileceğini hissediyordum.

Sonunda tahmin edilen şey olmuştu: Aşağı stüdyoda bir öğlen vakti, Andrea'nın morali biraz bozuk görünüyordu. Dan ona sebebini sorduğunda, bugün doğum günü olduğunu, çocukluktaki doğum günleriyle ilgili bir şey olduğunu, insanın doğum günlerine asla sıradan bir günmüş muamelesi yapacak kadar büyümediğini söyledi. Dan doğruca kantine gidip bir küçük şişe şampanya aldı. Andrea'nın güldü, şampanyayı içtiler. Ardından öğlen yemeğinde Dan diğerlerine Andrea'nın doğum

* Prodüksiyon. (y.h.n.)

günü olduğunu duyurdu, biraz daha şampanya içildi... Sonra Dan'le Andrea planda yokken prodüksiyon ofisine beraber döndüler. Küçük, boş şişe Andrea'nın masası üzerinde duruyordu. Andrea dönüp Dan'i öptü. Öpüşme değildi, dudağa değil yanağa kondurulan, çabucak ve şefkatli bir öpücüktü ama telefon etmek için arkasını dönmeden önce sarılışında biraz beklentili küçük bir duraklama, gözlerinde de eşit derecede kısa bir göz atış bulunuyordu. Dan, Andrea'nın yoldaşlığın onun açısından bir numara olduğunu söylediğini biliyordu. Hepsi bu kadardı. İçeri biri girdi, ertesi gün her şey eskiye dönmüştü.

Birkaç gece sonra Nell ve Dan yeni yatmışlardı, Dan, bütün karı kocaların geliştirdiği ve bir teklif olarak gördükleri hareketlerden birini yaptı. Ama bu hareketi çok sert bir şekilde geri püskürtüldü. Dan mümkün olduğunca nazik bir şekilde özür diledi. Nell hiç kıpırdaman kaskatı yatıyordu. On beş saniye sonra Nell sinirli bir şekilde yataktan çıkıp bir sigara yaktı; Dan'in çok iyi tanımaya başladığı türden bir başka giriş yaptı.

"Şimdi ne var?"

"Ne olduğunu çok iyi biliyorsun."

"Bilmediğim için sordum."

Nell, "Britanya sineması iğnelemeleri" adını verdiği Dan'in bu konuşma tarzından nefret ediyordu. Nell bir şey söylemedi, bunun yerine hızla perdelerden birini çekip açtı ve dışarıya baktı.

"Yaşamdan ne beklediğini bilmiyorum."

"Boşanmak istiyorum."

Dan o gün eve geç gelmişti ve arkadaşlarıyla alelacele dışarı akşam yemeğine çıkmışlardı. Açıkça söylemek gerekirse Nell'in yayınevindeki önceki işini alan kız ve onun kocasıyla gitmişti. Dan, Nell'in o akşam eğlenmediğini, Nell'in yayımcılıkla ilgili ufak dedikodulardan bir şeyler tertiplemiş olduğunu, bunu başka bir kıza yorduğunu biliyordu. Aslında tekrar istemediği mantıksız bir kariyer kıskançlığı olsa da bu yeni bir şeydi.

"Neden?"

Dan cevap bekledi ama Nell bir şey söylemedi. Dan birden çok korktu, Jane'in deliye dönmüş olacağı fikri geldi aklına. Neden boşanmak istediğini sordu tekrar.

"Nedenini biliyorsun."

"Aslında çalışırken hiç sevmediğin işinden seni mahrum ettiğim için mi?"

"Ah, Tanrı aşkına." Bir süre suskunluk oldu. Sonra Nell, "Sen çok iyi bir yalancısın. Hakkını teslim etmem lazım" dedi.

"Bütün bunların ne anlama geldiğini anlamayamadım bile."

"Şu Polonya ineğiyle yaşadığın ilişkiyle ilgili."

Dan, suçlamayı eğlenerek hor gördüğünü dışa vuran, içi rahatlamış halde bir nefes saldı.

"Peki. Öyle olsun. Yoksa mektup isimsiz miydi?"

"İtiraf ediyor musun?"

"Kesinlikle hiçbir şey itiraf etmiyorum. Senin küçük paranoyak bir İngiliz cadaloz olacağına, bir Polonya ineği olmanı dilemek dışında yani."

"Evet, buna bayılırdın."

Dan, Nell'in yanına gitmek için yataktan çıktı ama yanına varamadan Nell ona yöneldi. Dan aşağıdan yansıyan sokak lambalarının ışığında onun yüzünü görebiliyordu. Nell'in yüzündeki ifade hem korkmuş hem de nefret dolu ya da takıntılı gözüküyordu. Bu ifade, Nell'in gizli bir kişilik değişimi geçirdiği ve Dan'in artık onu hiç anlamadığı duygusu Dan'i durdurmuştu.

Dan, "Bu doğru değil, Nell" dedi.

"Eski kocası bu öğleden sonra bana telefon etti. Bana onunla ilgili birkaç gerçekten bahsetti. Üzerinden çokça geçilmiş bir yolda yürüyorsun belli ki. Sanırım bunu biliyorsun."

"Ama adam lanet bir kaçık. Kadın annesini rahatsız etmemesi için adama mahkeme kararı çıkartmak zorunda bile kaldı. Bürodaki herkes bunu biliyor."

Dan ve Nell iki metre arayla, yüzleri birbirlerine dönük ayakta duruyorlardı.

"Adamın sesi bana gayet normal geldi."

"Ee, yasanın ne düşündüğünü göreceğiz. Herifi iftiradan dava edeceğim."

"Adam, Pinewood'un her yerinde bunun bilindiğini söylüyor. Bilmeyen yokmuş."

Ama Nell'in sesinde hafif bir yumuşama olmuştu.

"Nell, adam deli, Tanrı aşkına. Belli ki geçen sene kadının annesine bunu yapmaya başladı. Adam Katolik, kadını boşamayacak, o...Tanrı aşkına, böyle bir saçmalığa nasıl inanabilirsin?"

"Çünkü rahatlıkla doğru olabilirdi." Dan arkasını dönüp bir sigara aldı. Sinirlenmiş olmalıydı çünkü Nell'le aynı fikirde olduğunu hissetmişti ve ona sebebini söylemek istedi. Ama Nell çıkıştı; "Adam geçen hafta seni kadının dairesine girerken görmüş."

"Kadını eve bıraktım. Bana yukarı gelip annesiyle tanışmamı rica etti. Bir içki içmek için çıktım. Hepsi bu kadar. Yarım saat."

"Ama bundan bahsetmeyi unuttun."

"O akşam, herhangi bir norma sohbeti edemeyecek kadar anneliğin korkularıyla meşgul olduğunu hatırlar gibiyim."

Nell bunu sineye çekti. "Onu genellikle evine sen mi bırakıyorsun?"

"Prodüksiyon bürosunda çalışıyor, Tanrı aşkına. Genellikle işten en son o çıkıyor."

"Onun hakkında ne kadar çok şey biliyorsun öyle."

"Bilmeye de hakkım var. Aynı zamanda işinde de iyi ve iyi bir insan." Dan bir nefes aldı. "Ondan hoşlanmak sadakatsizlik değil, Nell."

Nell dönüp pencereden dışarı bakmaya devam etti. Dan yatağın ucuna oturdu.

"Sanırım ona evlenmekle hata ettiğin paranoyak küçük İngiliz cadalozdan bahsediyorsundur."

"Bu çok ucuz. Buna cevap vermeyeceğim."

Bir sessizlik oldu. Daha ziyade ortaçağ mızrak dövüşü gibiydi. Nell her hareketinde yeni bir saldırı numarası düşünmek zorundaydı.

"Beni hayatından tamamen çıkarıp atıyorsun. Artık seni hiç tanıyamıyorum. Bu öğleden sonra Sidney telefon etti." Sidney, Dan'in yeni menajeriydi. "Amerikalı'ların teklifiyle ilgili. Amerikalı'ların teklifinin ne olduğunu bile bilmiyorum."

"Bir başka muhtemel senaryo. Henüz kesin bir şey yok ve seni hayatımdan çıkarıp atmadım. Bunu sen kendin yaptın."

"Anlamadığım bir yere dönüyorsun."

"Çünkü büyümek istemiyorsun. Hiçbir değişiklik istemiyorsun."

Nell içine sert bir nefes çekti. "Tabii ki. Ben sadece bu berbat altın kafese ve içine tıkılmaya bayılıyorum, sen çıkıp giderken... "

"Taşınalım öyleyse. Bir ev satın alalım. Bir au-pair. Bir dadı. Her ne istersen."

"Seni rahat bırakayım da..."

"Anlıyorum. Her şeyi bırakayım, senin de evde bütün gün kavga edeceğin biri olsun."

Nell daha sakin bir sesle konuştu. "Anlamıyorum, Anthony'yle Jane nasıl o denli sevgi dolu ve medeni bir hayat yaşıyorlar da biz... "

"Ah, boşver Anthony'yle Jane'i." Ama Dan sözlerine devam ettiğinde sesi daha düz çıkıyordu. "Biri bir ilişki yaşıyorsa o sensin. Anthony ve Jane'le."

"Teşekkür ederim."

"E, bu doğru. Madem bir öğretim üyesiyle evlenmek ve fildişi kulelerde yaşamak istiyordun, o halde ne demeye..."

"Çünkü o zamanlar farklıydın."

"Sen de öyle."
"Sen başlattın."

Kavga böylece devam edip gözyaşlarıyla ve bir grup yeni kararla son buldu. Ama hiç kararlılık yoktu. Nell arkadaşını aradı ve düzeltmeleri okumaya başladı yeniden ama sonra bundan sıkıldı. Öncelikle bunu dışarıda yaptı, sonra ev aramakla geçen kısa bir dönemimiz oldu, fiyatların yükselmeye başladığını öğrenecek kadar aradık ve ikimiz de baktığımız evlerden aslında hoşlandığımız konusunda hiç emin olamadık. Nell bir kez daha bütün kalbiyle şehir dışında (öncelikli hale geldi bu) bir yer istiyordu. Bazı zamanlar morali bozukken yolunda gitmeyen her şey için Londra'yı suçladı.

Belki de en büyük ironi, bu olayın Andrea ve beni sonunda gerçekleşen şeye büyük adımlarla daha da yaklaştırmasıydı. Lanet Vladislav'ın yaptıklarıyla ilgili Andrea'yı uyarmak zorunda olduğumu hissettim ama her nedense büroda öyle bir tavır takınamadım. Birkaç gün beklemem gerekliydi ama sonra da Nell'le Caro hafta sonu için Wytham'a indiler ve Nell Çarşamba'ya kadar kalmaya karar verdi. Daha doğrusu yeni kararları uygulamaya çalışırken kalmak istemedi ama ben onu kalmaya ikna ettim. Böylece, bir akşam Andrea'yı yemeğe çıkarıp ona söylemem gereken çok zor bir şeyin olduğunu söyledim. Galiba tahmin etmişti ama öğrendiğinde şaşırdı, çok özür dileyerek açıklamak için Nell'le buluşmak istedi ama Nell, bana o anda yaptığım şeyi yapmayacağıma dair söz verdirtmişti. Andrea büyük bir hızla "Polonya ineği'nden", "zavallı kadın'lığa" terfi etmişti.

Sonunda, gittiğimiz Çin lokantasında Andrea'nın evlilik hikâyesinin tamamını dinledim. Andrea savaş sırasında Hava Kuvvetleri'nde destek birimindeymiş, görevlendirilip aleni şekilde çalışmasına Polca bilmesi sebep olmuş. Vladislav'ı çok beğenmiş, hiç vakit kaybetmeden onunla evlenmiş. Vladislav'ın belli başlı istikrarsızlıkları; uçakları acelece havalandırmanın, uçuşların, kokpitin altındaki gamalı haç işaretlerinin yol açtığı stres oldukça doğal görünüyormuş. Ama barış ve Stalin'le yapılan anlaşma, onu İngiliz karşıtı yapmıştı başarısızlığının onu ticari bir havayolunda pilot olarak çalışmak zorunda bırakması gibi. O dönemde de çok içiyordu. Andrea Polonyalılıkla, Katoliklik meselesine ve yabancı ülkede sürgün olma meselesine katlanmıştı. Aynı zamanda çocuğu olamayacağını da öğrenmişti. Tüm bunlar onun (annesi dışında) Polonyalılara özgü olan, her şeyi hazin bir şekilde küçümsemesine ve evlendiği yaramaz erkek hakkında suçluluğunun devam etmesine yol açmıştı. Bu dönemde edindiği kişiliği onun hayatını kurtarmıştı ya da her nasılsa aklını korumuştu. Daha o anda bazen büroda iyiliğe inanmayan birinin

maskesine büründüğü izlenimini vermesinden çok daha derin bir umutsuzluk sezdim. Andrea kendini ümitsizce bir kapana kısılmış gibi hissediyordu. Aslında o hem Nell hem de Dan'di: Kendisini tamamen tatmin etmeyen bir yaşam sürmesiyle Nell'di, Nell tarafından kandırılarak yanlış bir evliliğe sürüklendiği duygusunu taşımasıyla Dan'di. Andrea evliliğinin bitmesinden sonra birkaç ilişki yaşadığını söylemişti ama bana işin içinde hep "başka bir kadın" varmış gibi geldi. Bir yıl önce Tony'yle böyle gizli bir ilişkisi olmuştu (Bunu öğrenmek beni şaşırtmıştı. Bunun varlığına değil, bunu fark etmemiş olmama şaşırmıştım.) Tony evliydi, bir ailesi vardı, bu ilişki büyük bir gizlilik içinde yürütülmüş olmalıydı. Bizim işimizdekilerin hepsi hain, dedi Andrea, en iyisi bile.

Andrea'yı kendisi hakkında çok tarafsız, duygusuz ya da fiziksel açıdan cinsel çekiciliği olmayan biri gibi göstermemem gerekir. Andrea, Fransızların *une belle laide** dedikleri kişiydi, sizi çekiciliğiyle yavaş yavaş etkileyen biri. Beden yanıltıcıydı, özellikle yapımcıların kahvelerini yapmaları, gözleriyle egolarını okşamaları için yanlarında iş verdikleri yirmi yaşındaki kızlarda. Ama Andrea'nın yüzü aslında çarpıcıydı, gözleri ise olağanüstü, kesinlikle şimdiye kadar yakından gördüğüm en güzel gözler. Bu, Andrea'ya biraz üstünlük sağlıyordu çünkü gözler en çok bakılmak istenecek şeylerdi. Mesafeli durmanın kolay olduğu bir kadın değildi, onda kendi çapında maksatlı bir *femme fatale*** vardı. Belki bu, daha güzel kadınların kullanabildiği fiziksel cazibe eksikliğini tamamen telafi ediyordu. Andrea, çoğu erkeğin onunla ilk tanıştığında fark ettiklerinden daha çekici olduğunu kesinlikle biliyordu. Sonra benden daha büyük olması yüzünden belki de ruhunda belli belirsiz –yalnızca gerçek anlamında değil– bir anaçlık vardı... Bilemiyorum.

O akşam onun anlattıklarına karşılık, ben de birazcık kendi evliliğimden bahsettim. Bu bir sızlanma değildi, hatta gizlice kendime yaptığımdan daha fazla Andrea'ya karşı Nell'in tavrını haklı buldum. Galiba, görünüşe bakılırsa, o akşam meslektaşların ve iyi arkadaşların ilişkisinden gayrı herhangi bir ilişkinin imkânsızlığı teyit edilmiş gibi görünüyordu. Andrea'yı eve götürdüğümde yanağından öptüm ve elini sıktım sonra da taksiye binip gittim. O sırada onunla yatmayı hayal edebilirdim ama önceki iki sadakatsizliğimdeki gibi değil. Ne Andrea'nın mizacı ne de iş ilişkimiz kısa süreli bir cinsel ilişkiye izin verebilirdi.

1962'de Andrea intihar ettiğinde buna haftalarca üzüldüm. O dönemde birkaç yıldır Andrea'yı görmüyordum ve bunun neden dış koşulların sağladığı haktan ziyade büyük bir kayıp ve suçluluk anlamına

---

* Hoş bir kadın. (y.h.n.)

** Ölümcül kadın. (y.h.n.)

geldiğini kavramam biraz zaman aldı. Şartların zorlaması yerine birlikte geçirdiğimiz son iki yıl evlilikle ya da yaşam tarzlarımızı karşılıklı olarak altüst etmeyi reddetmekle son bulsaydı eğer, Andrea asla kendine kıymayacaktı duygusu değildi bu. O sırada Andrea'yı ve doğasındaki depresif yönü çok iyi biliyordum. Bu, Andrea'nın özel yaşamımızla, mesleğimizle, yaşımızla ilgili son sözü kendimizin söyleyeceğini gösterdiğine ilişkin bir duygusuydu daha ziyade. Tanrı aslında hüsrana uğramış, paranoyak bir yabancıydı ve bizler yaşamımızı Bayswater Yolu'nda sarhoş kafayla yol alarak ziyan eden şu kılıksız Polonyalı gaziler kulübünün üyeleriydik. Vladislav'la yüz yüze hiç gelmedim ama Andrea öldüğünden beri büyük yanılsamanın perde arkasında onu görüyorum.

Vagondaki insanlar kımıldayıp yer değiştirmeye başladı. Sokak lambalarının karanlık, donuk bir şekilde suya yansımalarını görüyordum. Dikkatli bir şekilde koruduğumuz İngiliz sessizliğiyle bütün şehirler içinde en İngiliz olan şehire girdik. Oxford Ana, Venüs-Minerva, üç perili, yüz dilli Shakespeare'in Verona'sı ve her öğrencinin Elsinore'u çünkü küf bağlamaya başladı. Bir kent değil, bir ensest.

Recontre*

Kalabalığın içinde ayakta dikilip bilet engelinden geçmeye çalışırken Jane'i hemen tanıdım. El salladım, Jane ise karşılık olarak hafifçe elini kaldırdı sanki on altı yıldır değil de sadece birkaç gündür birbirimizi görmemiş gibiydik. Yakası ve cepleri kürklü, uzun deri paltolu bu kırk beşlik kadının şapkası ve çantası yoktu; elleri ceplerinde, yüzü çok daha yaşlı gösteriyordu ama o eski farklı halinden bir şeyi, onu etrafındaki herkesten farklı yapan havası hâlâ vardı. Hiç tanımadığım ve gözüme ilişen bir yabancı olsa dahi ona dönüp ikinci kez bakardım. Önümdeki oldukça yaşlı bir yolcu geçerken onunla konuştu. Jane'in gülümsediğini gördüm. Birkaç dakika karşılıklı bir şeyler konuştular. Şu deri paltonun belli belirsiz bir havası, bir tarzı vardı. Jane'in saçlarına aklar düşmüş gibi görünmüyordu, saçlarını boyamış olmalıydı

* Fr. Buluşma. (ç.n.)

ama rengi, hatırladığımdan daha açık, daha kumral bir tondaydı; saçları oldukça uzundu ve gümüş bir tokayla arkada hafifçe toplamıştı. Hafızamda Geştaltı'nın bir parçası olan İspanyol havasına bürünmüş olarak kalmıştı biraz. Diğer tüm yönleriyle fazlasıyla kendi şehrinde, üniversitede bir öğretim üyesinin şık karısı gibi görünüyordu.

Bilet denetçisine ulaştığımda Jane hâlâ öbür yolcuyla konuşuyordu. Ama o anda müsaade istedi, adam da yürüdü gitti. Jane kımıldamadan durup onun yanına yaklaşırken çok hafifçe gülümsüyordu sadece. Son anda gözlerini yere çevirdi. İkimizin de ne yapacağını bilemiyormuş gibi davrandığı tuhaf bir andı. Jane'in elleri hâlâ ceplerindeydi. Sonra iki elini de cebinden çıkarıp bana uzattı.

"Repliğimi unuttum."

Uzatılan elleri sıktım, sonra oldukça sakar bir şekilde öne doğru eğilip yanağını öptüm.

"Repliğe gerek yok."

O sırada Jane eski bir ironi imasıyla mı, yoksa soruyla mı olduğunu bilemediğim bir şekilde gözlerimin içine baktı.

"Değişmemişsin."

"Sen de öyle. Harika görünüyorsun."

"Fiilin kipi yanlış."

Yakından bakınca Jane yaşını gösteriyordu. Yüzünde yaşın verdiği çizgiler olduğu kadar, yorgunluk çizgileri de vardı. Makyaj yapmamıştı. Gizli bir korku da sezdim. Jane benim kim olduğum konusunda çok kararsızdı. İkimiz de iki yabancının resmiyetle gülümsedikleri şekilde gülümsedik.

"Araba dışarıda."

"Güzel."

Jane dönüp gecenin içine doğru yolu gösterdi.

"Ben... biz öyle minnettarız ki Dan, ben..."

"Zaten gelmem lazımdı. Gerçekten."

Jane ıslak kaldırıma bakıp isteksizce kabullenerek başını eğdi. Jane'in arabayı park etmiş olduğu yere kadar yürüdük. Arabanın üzerinden bana doğru baktı.

"Onu bu akşam görmeye katlanabilir misin?"

"Tabii ki."

"Önce bir içki içmek isteyebilirsin diye düşünmüştüm. Randolph'da mola verebiliriz."

"Harika, sonra da ben seni akşam yemeğine çıkaracağım."

"Evde yapacak işlerim var. *Au pair*..."

---

* Yurtdışında bir ailenin yanında ücretsiz kalıp çocuk bakımı, ev işleri gibi konularda aile

"Israr ediyorum."

Yine iradelerin küçük bir çarpışması oldu ve Jane bunu omuz silkip taviz vererek çözümledi.

Randolph'a yaptığımız kısa yolculukta Jane bana tarafsız ve neredeyse kayıtsız bir şekilde Anthony'nin sağlık durumundan bahsetti. Önce midede başlayan kanser yayılmış; palyatif ameliyat başarısız olmuştu. Anthony, ilk tahminlerin ötesinde hâlâ yaşıyordu. Çocukları, diğer akrabalar ve Caro hakkındaki havadisleri paylaştık. Barney hakkında ise bir şey söylemedim. Bu geleneksel konuşmalar sırasında üzüntüden ziyade çok gizli bir mutluluğun farkına vardım: Unutulan her şeyle beraber (Oxford'u da on altı yıldır görmemiştim) yine de unutulmayan sokaklarla binalar, arabayı süren yanımdaki kadın ama bundan çok daha derin bir şey, zamanın, kişisel tarihlerin tuhaf bir şekilde tersine dönüşü ve bir zamanlar bunları atlattığın için mutlu olduğun anlar. Belki de ölümün var olması bunu sağlıyordur. Yitik değerler tekrar anlam kazanıyor, hayatta kalmak her sıradan, uzlaşılmış günün gizlemeyi başardığı asıl şans haline geliyor.

Randolph'a vardığımızda bir masa bulduk. Jane, Rus paltosuna benzeyen paltosunu çıkardı. Pantolon takım, krem rengi sade bir gömlek giymiş, boynuna altın taklidi olan koyu kahve, ortasında akik taşı olan bir kolye takmıştı. Jane hatırladığımdan daha uzun boylu ve ince görünüyordu, belki de giysilerden dolayı öyleydi. Ona bir Campari, kendime de büyük bir Scotch ısmarladım. Garson daha kısa konuşmamı bitirmeden arkasını dönüp gitmişti.

"Yıllardır pek çok kez bugünün hayalini kuruyordum, Jane. Ama pek bu şekilde değildi." Jane masaya baktı. "Hepsi benim hatamdı. Bunu devre dışı bırakmak istiyorum sadece."

Jane, "Bütün hatalarımızı" diye mırıldandı. Sonra, "Bu Anthony'yle benim hâlâ mutabık olduğumuz birkaç inanç maddesinden biri."

"Artık Katolik değil misin?"

Gülümsemesi daha doğaldı. "Bu uzun zaman önceydi, değil mi?"

"Geçen geceyi Caro'nun ağzını arayarak geçirdim."

Jane hâlâ gülümsüyordu ama yine yere baktı.

"Yıllar önce inançlarımdan vazgeçtim maalesef."

"Anthony vazgeçmedi mi?"

"Cenaze törenine hazırlanıyor. İnsanların bu günlerde 'Hastalar İçin Dinsel Tören' dedikleri şey sanırım." Jane şu belirsizliğin tuhaf olduğunu fark etmiş olmalıydı. "Kendini beğenmişler yine de onu ziyarete geliyorlar" dedikten sonra, "Burası yıllardır iletişim kurulamayan

---

bireylerine yardım eden ve bu esnada yabancı dil eğitimi alan kişi. (y.h.n.)

şu alanlardan biri haline geldi. İnsanların, her iyi evliliğin gereksinim duyduğunu söyledikleri yer" diye ekledi.

Garson içkilerimizle geldi. "İnsanlar" sözcüğünden iki kez söz edilmesi dikkatimi çekti ve birkaç dakikalığına şu kıskanılan evliliklerin kusursuz olması gerektiği yanılsamasını kafamdan attım.

"Peki, çocuklar?"

"Tanrıtanımaz annelerine çektiler."

"Farkında değildim."

Jane, Campari'sini yudumladı. Şerefe kadeh kaldırıp kaldırmayacağını görmek için bekledim. Ama Jane'de gerçek duygularını böylesine açık edecek bayat da olsa bariz bir ipucu yakalayamadım. Jane beni şaşırtmaya başladı, belki de pek çok eski fikirle gelmiş olduğum ya da Caro'nun Jane hakkındaki görüşlerini yanlış okumuş olduğum için böyleydi. Bir yandan daha enerjik bir olgunluk beklemiş, öte yandan da daha büyük bir sıcaklık hayal etmiştim. Jane'le hep bütünleştirdiğim şu belli belirsiz gülümsemeyle birlikte eski canlılığı da yok olmuş gibi görünüyordu. En sıradan buluşmalarımızda bile her zaman yaydığı şu sessiz elektrik, huzursuzluk, şiirsellik; kalabalık bir caddenin karşısından aceleyle el sallamasıyla, bir partide diğer başlar arasında bir tebessümle aklımda yer etmişti. Hissetmeye başladığım şey, derin bir ihtiyatlılıktı ve bunun içinde ne saklı olduğunu bilmiyordum.

"İnanç böyle çarpıyorsa sanırım gerçek olmalı."

"Anthony, çelişkili olaylara göre kesinliği kıyas götürmez olaylar konusunda hep daha başarılı olmuştur" dedi, bir süre sonra "ya da gerçeklerden" diye ekledi Jane.

"Nihai saçmalık mı?"

"Onun gibi bir şey." Jane daha konuşkan olmak için çaba sarf ediyordu. "Bu konuda marazi düşünceleri yoktu. Doğrusu cesur aslında. Oldukça felsefi gerçekten. Bir felsefeci olarak. Ama bu artık ona herhangi bir şeyden çok daha yakın. Gerçek diyaloglar tamamen bununla ilgili." Jane hafifçe yüzünü buruşturdu. "Ebedi gerçekler vesaire."

"Bu anlaşılabilir bir şey mi?"

"Galiba. *Chacun à sa mort.*"*

"Bunu o mu söyledi yoksa sen mi söylüyorsun?"

Jane sahte bir tavırla sırıttı. "Oxfordlu olarak ölecek. Bütün ironiler yerli yerinde."

Jane'in sırıtışını inceledim.

"Tahminimce bir tek cesur davranan o değil."

* Herkes ölümlüdür. (ç.n.)

Jane omuz silkti. "Nell benim bütün bu mesele hakkında çok sert olduğumu düşünüyor." Yine profilden Jane'in yüzünü ve bir ecnebinin anlayabileceği sözcükleri arayışını seyrettim. "Nell şu geçen yıllar süresince oldukça iğrenç bir şekilde gelenekselleşip "Daily Telegraph"vari oldu."

"Ben de Caro'dan öyle duydum."

"Ülkenin dayanağı. Sanırım Andrew'yu hafife almışız."

"Hiç de göründüğü kadar salak değildi."

"Eskiden de bunu söylediğini hatırlıyorum."

"Nell onunla mutlu mu?"

Yine gelişigüzel bir gülümseme böyle şeyler sorun değilmiş gibi. "Sanırım, elinden geldiğince onun doğasında olan bu."

"Sevindim."

Ama gözlerimi kaçırmaya devam ettim. İkimiz de odada karşımızda oturan bir grup öğrenciyi seyrediyorduk. Onlar 1940'ların sonlarında, bizim züppeliklerimizin aslında çok önemsiz görünmesine sebep oluyorlardı. Jane'le gittikçe daha çok geçmişe gidiyordum. Jane'in gelecekle bağlantısı öylesine kesikti ki burada olmamın onun seçimi olmadığını o söylemeden benim anlamamı istiyor gibiydi. Az önce Nell'i suçladığı geleneksellikten biraz daha fazlasını gösterebilirdim. Aramızda duran her şeye bir köprü daha kurma girişiminde bulundum.

"Anthony benden ne istiyor, Jane?"

"Sadece geçmişi biraz yeniden yazmanı."

"Bu ne anlama geliyor?"

Jane durakladı.

"Seninle ilgili konuşmadık, Dan ya da geçmişle ilgili. Artık yıllar geçti. Onun seni görmeyi gerçekten çok istediğini biliyorum ama aslında o sebebini lütfetmedi." Jane daha hızlı konuşarak devam etti: "Oldukça medeni insanlarla beraber olmadaki sorun, insanda hiç medeni olmayan gerçekleri gizleme tekniklerinin olmasıdır. Aslında seni buna zorlamaya hakkımızın olmadığını ileri sürmeye kalkıştığımda Anthony'nin çok üzüldüğünü biliyorum sadece." Jane, "Bu en azından gerçekti" diye ekledi.

"O halde ben onun tarafındayım. Senin de onun tarafında olduğunu sanıyordum."

"Bütün bunlar geldiğine çok minnettar olmadığım anlamına gelmiyor." Bir an gözlerimiz buluştu, neredeyse o eski gözler; bir samimiyet, kendini alaya alma. "Şu anda herhangi bir şeyde pek umut ve sebep görecek havada değilim. Aldırmaman gerekir."

Bu, ne yaptığıma emin olmamı sağladı. Gittikçe tuhaflaşıyordu, önceki akrabalık statümüz artık o denli tersyüz olmuştu ki bunun işa-

retleri her cümle ve jestte gösterilmeliydi. Ben artık onun gibi tersine kürek çeken biri için fazla zamanı olamayacak kadar önemli ve ünlüydüm. Jane bunu kastediyor gibiydi.

"Başka bir şey hissetseydin bu bir mucize olurdu."

"Belki." Jane'in gülümsemesi çok yapaydı ve saçma bir şekilde başka bir özre geçti. "Unutmadan, Nell telefonda söylediği şey için üzgün olduğunu söylememi rica etti. Arkadaşınla ilgili, o..."

"Zokayı yuttum."

"Onun filmlerinden birini izledim sadece. Çok iyi olduğunu düşündüm."

"Benim gibi insanlardan uzak durursa şayet mesleğinde ilerleyebilir."

"Herhalde bu konuda görüşleri vardır?"

Karşıdaki öğrencilere göz attım.

"O oraya ait, Jane. Ben yanlış kişiyim."

"Seninle evlenmek istiyor mu?"

Başımı iki yana salladım. "Ben sadece ona ilk Hollywood deneyiminde refakat ediyorum kaçınılmazı ertelemeye çalışarak."

"Nedir o?"

"Onun buna inanması."

Jane başını öne eğerek gülümsedi ama bu tepkide biraz fazla geleneksel nezaket, aklının başka bir yerde olduğu izlenimi vardı. Gizlice saatine göz attığını gördüm.

"Gitsek mi?"

"Anthony şu ana kadar sözde akşam yemeğini yemiş olacak."

"Peki, bizim yemek? Bugünlerde nerelerde yemek yeniyor?"

Bu konu üzerine oldukça kısa bir tartışma yaptık, Nell son ziyaretinde Compton'dan bir çift sülün getirmişti ama Jane'e kabul ettirdim ve dışarı çıkarken yolda Jane, *au pair* kıza haber vermek için telefon ederken ben de Jane'in tavsiye ettiği İtalyan lokantasında bize bir masa ayırttım. Randolph'da kalmasa mıydım? Ama kararlı olma sırası Jane'deydi. Hastaneye gitmek için yola çıktık.

Bu sefer bir kamera kalemden daha iyisini yapabilirdi; gözlerdeki sorular, kaçırılan bakışlar, iki taraf için de gizli kuşkular, mahcubiyet. Ben hâlâ Anthony ve hayat görüşlerinin izini taşıyan dişi öfkeyi koruyordum ama bu özgün bir şahsiyetin, bir bağımsızlığın orta yaşlı, acınası değişik bir biçimi artık kayıtsızlığa dönüp bunun yerini almış gibi görünüyordu. Jane de Caro'dan beklemiş olduğum şeye uyamazdı, bir sebepten dolayı bana bu yüz gösterilmiyordu.

Jane'i bir iletişim sistemi boyunca yeniden keşfetmem gerektiğini biliyordum. Çok gizli şekilde sinsi olunabilir ve derin narsisizm gizle-

nebilirdi. Aynı zamanda kurnazca sansür edilebilirdi. İstenildiğinde tüm koşullu kurtuluşlar ve yarı yarıya bitmiş cümlelerle, sürekli dilsizliğe geçişe hazır olmasıyla orta sınıf İngiltere'sinin geri kalanının yavan geleneksel normlarından hiç kimse çok uzak kalamaz. Oldukça uzun bir süre sürgünde yaşamıştım, tek "sınav"ın belli bir bağlamda kişinin hüner derecesinin olduğu bir dünya ve özellikle tüm akademi dışı uyumlar için ideal, soyut –çoğu kez de absürd– kişisel gerçek ve davranış düşünceleriyle yaşayan bu küçük toplumdan beklenmeyecek kadar uzun bir zaman boyunca.

Bunun yanı sıra görünürdeki itaatin ardında, aydın kesiminin köylülere sözde alçakgönüllülük gösterdikleri şekilde, onların cehaletlerine alışmak için her türden görgülü uyumu sergilemeye gizliden tenezzül etmek zorunda hissetmiştim kendimi. Bu yaşadığım görgüsüz dış dünyanın korkusuyla gelmek zorundaymış gibi hissettirmişti. En azından Jane, gerçekten hissettiği şeyi, benim anlaşılamayacak kadar ikinci sınıf bir dünyanın, ikinci sınıf fikirleriyle fazlasıyla kirlenmiş ve körelmiş olduğumu daha açık söylememesinin bir sebebi olduğunu hissettirmişti. Bu, artık benim tüm dilbilimsel ve fazla titiz bir etikle fildişi kulenin epey dışında, dünyanın kaç bucak olduğunu bilen biri olmam korkusuyla bir arada var olabilirdi. Dışarıda yemek yemek üzerine ya da bununla simgeleştirilen küçük tartışmamız. Ne olduğumun biraz farkına varılmasını istiyordum. Jane de buna rıza gösterdi ama aptalcaydı. Jane adını söyler söylemez İtalyan lokantasına itiraz etmişti, orası "çok feci pahalıydı"; paranın hayatımızda bir sorun olduğunu söylemek ister gibi, öğrenciliğimiz hiç bitmemeliydi sanki.

Sisli sokaklardan arabayla geçerken çok şaşırıp hüsrana uğradım ve giderek sinirlerim gerildi. Yanımdaki kadının benden ne denli uzak olduğunu bildiğimden ve kocasının daha bile uzak olacağını tahmin ettiğimden olmuştu bu. Bir kez daha fiziksel olarak uzakta, Los Angeles'ta olan kıza derin ve ani bir özlem duydum. Onu gerçeklikten iyi bir edime daha yeni yükseltmiştim. Bu bedeni yüzünden değil, açıksözlülüğü, sadeliği, mevcudiyeti yüzündendi. Film, şimdiki zamanı anlatması dışında her şeyi dışarıda bırakıyor; uzaklara, geçmişe ve geleceğe göz atmaya izin vermiyor, o nedenle de en güvenlisi düşler. İşte bu yüzden film için zamanımın çoğunu ve hünerimi harcamıştım.

Suçlar ve Cezalar

Kişisel geçmiş üzerinde kamu etkisi gizemlidir ya da yaşadığımız yüzyılın gizemi çözmeye çalışmamakla suçlanmasının zor olmasından dolayı bana gizemli geliyor diyebilirim. Bütün hayatım boyunca en azından bir dereceye kadar özgür irade inancı ile determinizm arasında yön değiştirdim. Vardığım tek net sonuç, özgürce vermiş gibi gördüğüm kararlarımın, yazgının körü körüne kabul ettirdiği daha fazla bilgelik için pek fazla kanıt sağlamaması oldu. Babamın on yedinci yüzyıl teolojik *bestiary*'sindeki* canavarlardan biri dinginciydi. Babamın o canavarı kınaması hem faziletin hem de ahlaksızlığın, iyiliğin düşmanları olduğu düşüncesiyle bana hep çekici gelirdi. İyiliği hiç bulamadığım gibi kişinin nefsine direnmektense ona teslim olmasının daha fazla zarar vereceğini varsaymak için de herhangi iyi bir neden bulamazdım. Tabii ki, asıl sorun işin püf noktası, kişinin gerçek doğasını bilmesidir.

* Ortaçağ'da yazılan, hayvanlarla ilgili hikâyeler anlatan ve çeşitli hayvan resimleriyle süslü kitap.

Savaştan hemen sonraki on yıl boyunca ulusal sefaleti ben hatırlayamıyorum, şu lanet şeyi kazanmış olmanın genel küskünlüğünden, özellikle benim yaşadığım çevrede herkes kaygılıydı. Artık bunun bedelini ödemek zorundaydık. Bugün bana, benim neslimden olan herkesin –sadece kendi sınıfımı kastetmiyorum– daimi dürtüsü yoğun bir bencillikmiş gibi geliyor. Bizler, en çok ulusal bir misyonun yok olmasının bencilliğimize daha fazla *Lebensraum** sağlaması yüzünden kültürümüzün emperyal ve ticari temellerinin esef duymaksızın (daha sonra esef de duyduk) çöktüğünü izledik. Eğer çoğumuz açıkça liberal olsaydık, altmışlarda yer alan sağa firarların habercisi olan tek bir partinin gizli yandaşları olurduk. Her şeyin, zenginliği olası zenginliğe karşı konumlandırarak belirlenmesi yüzünden o günlerde bu durum örtük biçimde mevcuttu.

Çoğumuz, yine de Marksist kuram bağlamında, meydan okuyuşu gördük. İngiliz örgütlü emeği ve partisinin gerçek yüzü henüz ortaya çıkmamıştı. Hiçbirimiz, partinin gizli burjuva ve muhafazakâr olacağını, ülkenin siyasi yaşamını yok ederek kayıtsızlıktan gelen rahatlık (tarihsel yazgı) ile ara sıra özgür irade nöbetleri geçirirken "Muhafazakârlar" ve "Sosyalistler" arasındakine kıyasla daha az uyuşuk bir mücadeleyi, sermaye ve grev gücü arasında karşılıklı şantaja sürükleyeceğini ya da arta kalan ulusal erdemlerin (yurttaşlık bilinci, şiddetten nefret etmek vesaire) gün gelip pozitif seçimden ziyade sırf ataletin sonucuymuş gibi görüneceğini pek tahmin edemedik. Hatta son yıllarda ormanda çürüyen zehirli bir mantar gibi ortaya çıkan emperyal ve askeri geçmişe duyulan anlamsız nostalji, (Kitchener'da üzerinde çalıştığım senaryodaki septik çizgiye karşı olduğuna asla emin olmadım ama bu, o senaryoyu kabul etmemde birinci nedendi) dönemin bencilliğinin her nasılsa bizleri küçümsediği muammalı bir anlamdan ziyade, siyasi inançtan kaynaklanıyordu.

Silahlı kuvvetlerin çoğu mensubu gibi "barış"ın ilk on yılında bütün ülke, yüzyıllardır diğerlerine karşı yürüttüğü eski sıkıcı görevlerinden, sahte prestijden, karakter ve davranışın düzmece aynılığından terhis edilmiş hissetti kendini. 1951 İngiltere Festivali, hiç de yeni bir çağın müjdecisi değildi, eski çağın matem çanıydı. Böylece kabileler, sınıflar ve en sonunda da özel şahıslar olarak ayrıldık.

Prensipte buna karşı değilim. Okul günlerimden beri kendimi hiç "Britanyalı" hissetmedim, sadece bir İngiliz'dim ve çoğu zaman bu bile çok hafifti. Ama sanırım artık beyni yıkanmış yurtsever bir ulustan, içedönük şahıslardan oluşan bir halka doğru kötü bir geçiş yaptığımız

* Alm. Yaşam alanı. (ç.n.)

açık. Gerçekte ne olduğunu göremediğimiz gibi, gittikçe bencilleşen bir toplumun ihtiyaçlarıyla tehlikeleri giderecek yeni siyasi partiler de geliştiremedik. Bu yüzden eski maskeleri çıkarıp atacak dürüstlükten de mahrum kaldık. Öze olan takıntı her yerde vardır ancak bizler bu takıntıyı, püriten gruplar da dahil herkesten gizlenmesi gereken kişisel bir sır muamelesi yaptık: kamuoyunun iktisada olan sonsuz ilgisi, Britanya'nın –sanki güzide bir aktörmüş gibi– yeni rolü, Süveyş saçmalığı, pornografiye ve hoşgörülü topluma karşı son zamanlarda yükselen sesler, Carnaby'nin Downing Street'e karşı zaferi ve televizyonun gerçek demokratik duygular üzerindeki uyutucu eğlence etkisi. Benim neslimden herkesin ve onların babalarının hiç umursamadıkları şey kişisel yazgıdır, diğer yazgılar ise zamanla köreldiler. Bu iyi olabilir, artık bilmiyorum ama ikiyüzlülüğün muazzam üstyapısı –ve hâlâ bitmemiş olan– bu süreçte yayılan çift taraflı oynamanın lekesi, bizi tarihin burun deliklerinde kokuşturmuş olmalı.

Dan, dürüst ve ileri görüşlüymüş gibi davranamam; başından beri yerine getirilmemiş en ufak bir arzusunun kalmasındansa doğmamış bir çocuğu öldürmeye hazır. Keşke Dan uzlaşmazlık ve yalandan ziyade kendini daha fazla tehlikeye atsaydı. Çoğu çağdaşından birazcık daha fazla geleceğin savunucusu olduysa bu, yalnızca onun daha fazla bencil oluşuna ve bencilliğine teslim olması için daha fazla fırsatı olmasına dayandırılabilirdi. Sanırım Nell'in başarı olanağı hiç yoktu.

Bireyselcilik çağı ona, sözde yeni özgürlüklere dönebildiği eski hatalarını sunuyordu. Nell'i ise kafese soktu. Bu, Nell'in gerçek kıskançlığı, Dan'in ise gerçek zinasıydı.

Dan zaten Calais'de başlayarak Hottentots'larla bütün ülkenin yüzleşmesi gibi içine kapanıyordu. Çocukluğundan beri içinde yaşadığı yoğun özel dünyası, saf hayalgücünden, bir miktar hayalgücüne dayanarak değiştirilen gerçeklikten olgunluğa ulaştı. Bu, geçmişte bazen bir huysuzluk, yaramazlıkmış gibi görünse de artık başarıyla unutulmuş ve kutsanmıştı. Dan cesur bir şekilde hayatının dizginlerini eline almıştı. Bu çatışmaya, dikkatini dağıtmaya, başkasının hakkına tecavüze tahammül etmeye olan meylini giderek azaltıyordu. Nell bir tehdit haline gelmişti: potansiyel olarak başkasının işine burnunu sokan kişi, bir gün şu kapalı beyin kıvrımlarına gizlice sızıp içindeki "cevheri" çözümleyebilecek ve kayıp olduğunu fark edebilecek biri. Artan uyuşmazlığımızın, en azından tarihsel bir sorun olduğu kadar, kişisel psikolojilerden kaynaklandığını da düşünüyorum. Toplumun aykırı kişileri cezalandırdığı dünyaya daha erken gelseydim, çok büyük olasılıkla Nell'e asla ihanet etmezdim ya da bir şekilde ihanetimi çok daha iyi

gizlerdim. Ama ben Viktoryen'lerin sanatlarında yasakladıkları şeydim: Bir oyun yazarı. Sanırım tiyatro çok uzun bir süre kınandı ve hadım edildi çünkü sahnenin uzun bir adım atarak aykırı gerçekliğe romanda olduğundan daha fazla yaklaştığını biliyorlardı. Tiyatro, sırları herkesin önünde söyler, yabancılarla çene çalar, roller basılmış anonim bir yazıyla söylenmez, sadece tek bir amaçla kadınlarla erkekler tarafından izleyici önünde işemek ya da mastürbasyon yapmak gibi bir yalnızlıkta söylenir. Roman ve yayın çok İngilizdir, tiyatro Shakespeare'e rağmen öyle değildir. Bu paradoksun, her şeyi gizleyen özel ve aleni şekilde yalan söyleyen benliğimle, yazılmamış *Soneler*'imle ve çok fazla yazılmış bütün *Oyunlarım*'la her zaman farkında olmuşumdur.

1954'te ilk "büyük" senaryomu, kronolojik olarak ise dördüncüyü yazdım. Çekimler İspanya'da yapılacaktı. İlk defa kalkıp Hollywood'a gittim çünkü bu aynı zamanda benim "büyük" bir yapımcıyla, kutsal bir canavarla ilk karşılaşmamdı. Kendi türündeki herkes gibi aklı başında bir insanın standartlarında, kutsaldan ziyade canavardı. Nell'le Caro benimle Amerika'ya geldi ama onlar Doğu Kıyısı'nda, Nell'in annesi ve üvey babasıyla kaldılar. Batıda üç hafta süresince tek başına kaldığım otelin barında beni tavlayan bir kızla yattım. Kız benim yeni çıktığım, sağlam olmayan basamaktaki dünyaya adım atmak istiyordu ama o hırslı bir fahişe değil de Preston Sturges'in Veronica Gölü'nü çok iyi resmettiği türden huysuz bir sürtüktü. Ondan hem yatakta hem de yatak dışında hoşlanmaya başladım. Bu ilgi, Nell'in gitgide artan bir şekilde şimdiki zaman yerine herhangi bir zamanda yaşama gereksinimiyle çok hoş bir tezat oluşturup hayatı kolayca gündelik bir şeymiş gibi kabullenmesi yüzünden değildi. Hatta toyluklarını ve cehaletini (Ortabatı'dan geleli daha bir iki ay olmuştu) sevimli buldum, özellikle bilgi konusunda üstünlüğüm son derece belirsizdi ve her gün giderken yanıma aldığım bir üründen öte bir şey değildi.

Bu aynı zamanda benim, seksi romantizmden ayıran çoğu Amerikalı gibi, onu bir yemek gibi öncesi, esnası ve sonrası olarak ele alan, anatomi ve gastronomi karışımı bir gözle bakıyormuş gibi görünen biriyle ilk karşılaşmamdı. Bu denli açıksözlü olmaya alışık değildim ve başlangıçta bu ilgimi çekmişti ama Nell'e dönmeden önce olayların bu yönü cazibesini yitirmeye başladı ve o zamandan beri de yitirmeye devam ediyor. Organlar isim ve hareket eylemidir, tensel haz hariç her şeyi değerlendirme ve gerçekte kendi içinde çok yeterli bir dil olan şeyi çözümleme gereksinimini daha derinden yok eden hiçbir şey yoktur ve müzik gibi tadı en iyi sessizlikte çıkar. Kültürüne uyduğu için Elaine'i suçlamıyorum, aslında bu kültürü ve kendimi anlamama yardım ettiği için ona çok şey borçluyum.

Kısacası bu, Amerika'nın kendisiyle olan bir ilişkiydi. Elaine'e rağmen o ilk ziyaret sırasında California'nın, Birleşik Devletler'in geri kalanından ne kadar uzak olduğunu pek fark etmedim. California tamamen İngiliz olmamasından ziyade kendine özgü nedenler ve tabiatımın bu yönünü bastırmak için sunduğu sonsuz olanaklardan dolayı çok hoşuma gitti. Elaine'e karşı çok az suçluluk hissettim, daha doğrusu üç haftalık randevulaşmamız ve seks oyunlarımızı mümkün olduğunca gizli tutacak kadar suçluluk hissettim. Hemen hemen her gün merakımdan çok ansızın uçağa atlayıp bana bir sürpriz yapmayacağına emin olmak için Nell'e telefon ettim. Sanırım o zamanlar bayağı ahlaksız ya da harem sahibi gibi olmuştum. Nell'in fiziksel olarak beni reddetmemesi, onu fiziksel olarak kandırılması kolay biri yapıyordu ki çoğu kadın gibi şu yalan testini çok önemsiyordu. Eve dönmeden önce Connecticut'ta onunla geçirdiğim hafta eğlenceliydi ve bu, daha önce yoksun kaldığım Hollywood ziyaretinde Nell'in anne babasının gözüne girmiş olmamdan dolayı değildi.

O yılın daha sonraki döneminde İspanya'daki deneme çekimleri sırasındaki çalışma tatilimiz başarılı geçmedi. Valencia'nın hemen dışında, sahile yakın küçük bir villa kiraladık, Caro'ya bakması için bir de İspanyol hizmetçi vardı. Ama Nell uzun çekim hazırlıklarından sıkıldı. Onu pek suçlayamam, hazırlıklar beni de sıkmaya başladı ama yüzlerce ekstra da dahil böyle bir şeyi ilk defa görüyordum ve dikkat etmem gereken profesyonel bir görevim olduğunu hissettim. Kendi kutsal canavarım da beni meşgul ediyordu ki kaygı ve yeni başlayan megalomani, çekimler yaklaştıkça hızla yükselmeye başlıyordu ve sonraki haftalarda da aynı seviyede sürdü. İlk büyük şansını yakalayan genç Amerikalı yönetmen tarafından bunun her daim sürdüğü konusunda uyarılmıştım, ana avrat sövmenin gırla gitmesi ve sürekli kovulma tehdidinin önüne geçmeyi başardık. Bir gün önce "harika" olan sahneler birdenbire değişip (genellikle çekimden önceki sahne) "berbat" oluyordu. Senaryonun yazım aşaması boyunca lanet ihtiyar adam, fikirlerini parçalanan bir buzul inceliğiyle anlatarak beni kendi fikir yağmuruna tutmuştu. Adamda aklına esen korkunç fikirlerle düşüncelerini haftalar, hatta aylar sonra yeniden su yüzüne çıkarma huyu vardı. Buzullar kadar verimsizdi ama yönetmenle benim savunduğum herhangi bir entelektüel rotayı hep batırmakla tehdit ediyordu. Bütün bunlar, Nell'in tüm etkinliğe karşı duyduğu güvensizliği ve küçümsemeyi daha da körükledi.

Nell, tüm dünyadaki sinemacıları niteleyen küçük rekabetler, sığ sohbetler, genel saplantı ve kendini tamamen "atölyeye" verme üze-

rine aynı düzeyde güçlü bir entelektüel snopluk özelliği geliştirdi. Burası günümüzde (ya da o zamanlar öyleydi) üniversite mezunu ve sanatla endüstri dışında herhangi bir ilgisi olmayan bir dünya ve Eski Mısır kadar mantıksız bir hiyerarşik yapısı var. Nell'in beni küçümsemesi, benim bunu *en bloc** kaale almayı reddetmemle aynı oranda arttı. Karşılığında senaryoma, içinden bütün bu enerji ve para israfının fışkırdığı şu değerli tohuma, hakaret edilmiş gibi hissettim. Nell, günlerini Caro ve hizmetçiyle birlikte sahilde geçirmeye başladı. Buna karşı gelmemek için bir nedenim vardı.Hollywood'tan kalkıp buraya kadar gelen yapımcılar arasından birinin oradaki küçük kaçamağımı ağzından kaçıracağı korkusuyla karşı gelmedim. Hiçbirinin Nell'e çok yaklaşmasını istemiyordum.

Birkaç ay sonra artık 1955 baharındaydık, Tony'ye yazacağım ikinci senaryoyla Londra'ya geri döndüm. Andrea yine yapımcı sekreteriydi, aramızdaki uzun, içkin duygu bir gün taştı... Nihayetinde Nell'in, bu konuda nasıl işkillendiğini bilmiyorum ama tahminini doğrulatmak için bir özel dedektif kiraladı. Bir akşam eve geldiğimde okumam için uzattığı dedektif raporunun bir kopyasıyla karşılaştım. Bunun üzerine Nell'le Caro ortadan kayboldular. İlk sarsıntıdan sonra bu bir ferahlama gibi geldi. Sonunda Oxford'u aradım. Telefonumu bekliyor olmalıydılar zira telefonu açan Anthony'ydi. Nell'i telefona çağırmayı ve telefonda herhangi bir şey tartışmayı reddedip Londra'ya gelerek benimle görüşmekte ısrar etti.

Birkaç gün sonra Anthony çıkıp evime geldi, onu yemeğe götürdüm. Anthony'nin bana etik isyan yasalarından birini baştan sona okuyacağını sanıyordum ama şaşırtıcı şekilde sakindi. Jane ve o bir şeylerin yolunda gitmediğini bir süre önce fark etmişlerdi, bu benim vicdanımla ilgili bir meseleydi. Anthony bu işin doğrularını ve yanlışlarını yargılama niyetinde değildi. İçten içe onun, benden, belki de Nell ve bir anlaşmazlık çıkınca hemen Wytham'a inzivaya çekilme huyu hakkında söyleyeceklerimden korktuğundan şüpheleniyordum. Anthony görünüşe göre halden anlıyordu, sadık hiçbir Oxford öğretim üyesinin ki o zamanlar Oxford'da öğretim üyesiydi, yürekten hissedemeyeceği kadar profesyonel yaşantımla dünyama neredeyse saygı duyuyordu.

Nell "çok incinmiş" ve boşanmanın dışında hiçbir şey konuşmayacakmış. Ama Anthony, şayet evliliğimi düzeltmek için bir girişimde bulunmak istersem Jane ve kendisinin, Nell bir girişimde bulunmadan önce onu en azından bir süre beklemesi için ikna edebileceklerini düşünüyordu. Anthony bu söyleminde ısrar etti ve (tamamen adil bir

* Toptan, bütün olarak. (ç.n.)

şekilde) sav olarak da Caro'yu kullandı ama sürekli kavganın çocuklara anne babanın ayrılması kadar zarar vereceği konusunda benimle hemen aynı fikirde uzlaştı. Sonra Anthony'ye (Anthony'yi ileri sürdüğü gizlilikle buluşturdum) başka kadınların da olduğunu söyledim. İsim ya da ayrıntı vermedim ancak onda Katolik bir felsefeci olması kadar orta sınıftan bir İngiliz olmasının getirdiği iki yönlü şaşkınlığı görebiliyordum. Tepkisini dışavuruşunda sahtekâr bir şey sezdim; önceleri bunu tartışarak sonuçlandırır, beni böyle bir davranışa neyin ittiğini keşfetmeye çalışırdı. Şimdi belli ki görmüş geçirmiş bir adamı oynamanın daha politik olduğunu düşünüyordu.

Anthony'nin o akşam Oxford'a geri dönmesi gerekiyordu, birbirimizden saat üç gibi gittikçe ihtiyatlı ve uzaklaşmış olarak ayrıldık. Pişmanlık (Caro hariç) duymayışım ve eskiden kimsem o olduğumu genel olarak kabulüm (Anthony'nin düşündüğü adam olmayışım), onu endişelendirip öfkelendirmiş olmalıydı. Ama o anda bunu herhangi bir şekilde açık etmedi. Ona haksızlık ediyor olmam çok olası, içtenlikle tarafsız görünmeye çalışıyordu ama bütün bu diplomasinin paradoksal sonucu, birbirimize karşı keşke daha merhametsiz olsaydık diye dilemek oldu. Onun rahibi oynadığına karar verdim. Beni resmen suçlamadan gizlice kınamıştı; nezaket zaten lanetlenmiş olanlar içindi, masum olabilecekler için değil. Sanırım gerçek sorun, benim onun kararına her halükârda saygı duyuyor olmam, onun ise benim şimdiki kararını küçümsediğimi sanmasıydı. Daha sonra ne olduğunu açıklamaya çalışıyorum.

Bu olayların akabinde evliliği düzeltmeye çalışanın lanetini umursamayan ve kendimi soyutladığım dünyaya karşı vicdan azabı çekmek için daha az kullanılan ruh halleri arasında gidip geldim. Önemsiz aile içi alışkanlıklar hariç Nell'i hiç özlemedim. Andrea taşındığı zaman bu gereksinim bile ortadan kalktı. Caro'yu özlüyordum, dürüst olmak gerekirse, utanç verici olsa da az özlüyordum. Sanırım asıl kayıp Anthony ve Jane'di. Öncelikle bu bana neden Nell'le evlenmiş olduğum konusunda bir şeyler anlatıyordu ama bunun Langland'de aşkla ilgili ıhlamur yaprağından daha hafif, sivri bir uçtan daha delici olan nesi vardı ki? Reddetme anlayışıma faydası olmamıştı.

Anthony'yle bir sonraki hamlenin benim hamlem olması şartıyla ayrılmıştık. Haftalar geçmesine rağmen hiçbir şey yapmadım. Bu, Andrea'nın hatasıymış gibi davranamam. O sahiplenici değildi ve geleceğe dair benden hiçbir talepte bulunmadı. Ama ondaki bu özellik Nell'e geri dönmeyi daha çekici hale getirmiyordu. Sonunda, bir avukat mektubuyla harekete geçen Nell oldu. Davaya itiraz etmedim. Nell

mahkemede buz gibiydi, yanında Anthony ya da Jane olmadan, yalnız gelmişti ve sanırım işlemler süresince bir kere olsun bana bakmadı. Ona baktıysam, bu sadece merakımdandı. Nell unutulmuş bir oyundan bir karakter gibi zaten geçmişe ait görünüyordu. Caro'nun halini hatırını sormak ve artık ayrılık kesinleştiğinden, bir tür ateşkes sağlamak için mahkemeden sonra onunla konuşmaya niyetlenmiştim ancak buna yönelik ilk girişimim görmezden gelindi. Tek söz edilmedi. Yasal mekanizma işlerken görüşme için bastırmamıştım ama artık bunu resmi olarak istiyordum. Caro üçüncü doğum gününü kutlamıştı, ben de onu görmek istiyordum. Mektup yazıp Anthony'ye bu konuda ne yapılması gerektiğini sordum. Sonunda Wytham'a gidişim ayarlandı.

Bir gün arabayla Wytham'a gittiğimde, Anthony'yi de bir görüşme korkusu içinde buldum. Kapıyı Jane açtı. Evde Jane'in iki çocuğu ve orada bulunduğum saatleri başarıyla çok soğuk ve mesafeli bir kibarlık dışında herhangi bir şeye set çekerek harcayan Caro vardı. Jane, Anthony'nin öğlen dersi, öğleden sonra ise yoğun ve Wytham'ın da öğlen yemeğinde eve dönülmeyecek kadar uzak olduğunu öne sürdü. Evden ayrılmadan epey zaman önce kendimi yenilgiye uğramış hissettim. Kendimizi önemsiz şeyler ve o andan kurtarmak için sarf ettiğim her çaba geri püskürtüldü. Jane suçlanacak olan kişinin sadece ben olduğumu mu düşünüyordu? Bana göre bu yargılamaktı. Ama bir fikri olmalı mıydı? Bunu söylemesi neye yarayacaktı? Geçmişteki o yaz gününe en ufak bir gönderme yapılmadı. Konuyu açmak aklımdan geçti ama burun kıvırmaktan öte bir tepki alamayacağını biliyordum. Bunu adamakıllı kullanamamış, ifade edememiştim. Böylece ilk kez onun bana işlemeyi öğretmiş olduğu bir günah için beni suçlayan gülünç haksızlığı teşvik ettim. Neredeyse en kötü sadakatsizliğim Nell'e değil, ona yapılmış gibiydi. Onun bir rol takındığını biliyordum, numara yaptığı kadar sakin ve aklı başında olamazdı fakat onun içinde bir utanmazlık vardı ve beni en çok bu rahatsız ediyordu. Jane Austen'den bir kahraman, bir Fanny Price gibiydi, en önemli ahlaki gelenekle yaşadığına kesinlikle emindi ve başka birinin bu ahlaki geleneği yaşama konusundaki başarısızlığının, rezil bir zevk yoksunluğundan öte bir şeyin ürünü olabileceği gerçeğinin derinden farkında değildi.

Anthony, Nell ve onun hakkında şehirde nasıl bir ev aradıkları dışında çok az şey öğrendim. Nell, Taylorian'da yarım günlük kataloglama işi bulmuş ve genişçe bir ev bulabilirlerse bir oda tutabilirlermiş. Anthony'nin Nell hakkında geçmişteki gizli duygularını hissedince bunu gerçekten isteyip istemediğini merak ettim ama soramadım. Ardında yatan gerçekler değil de ufak bilgiler veriliyordu. Jane öğlen

yemeğinden sonra kendi çocuklarıyla alışverişe gitti ve beni bir saat Caro'yla yalnız bıraktı. Fiziksel varlığım dışında her şeyden men edildiğim bir evde, ayrı yaşadığım bir çocukla yalnız geçirilen bir saat çok uzun gibi geldi bana. Telefon çaldı ama açmadım. Jane geri dönünce arayanın Anthony olabileceğini söyledi. Jane'i Caro konusunda bana acındırmaya çalıştım, onu sürekli eğlendirmekte çekmiş olduğum güçlükle, bugünde yaşayan ve bunu korumaya çalışan çocuklarla ilgili bir cevap aldım. O zaman Jane'e bu aşamada, hepsi için, Caro'yu ne kadar az görürsem o kadar iyi olacakmış gibi geliyordu "maalesef". Kendimizi Caro'nun bana olan ihtiyacına göre ayarlamalıymışız, benim ona olan ihtiyacıma göre değil. Jane, Caro'nun bir gün seni arayacağını düşünüyorum, dedi. Bu, kibar bir sözcüğün dilimin ucuna en fazla geldiği andı.

Jane konuşkanlığıyla bana engel olduysa da psikolojik açıdan daha fazla hüsrana uğratan bir tarzda kafamı karıştırdı. Dörtlü içinde en fazla ikimiz değişmiştik ama taban tabana zıt yönlerde. Onun bütün eski şakalarının, açıksözlülüğünün, içgüdüsel sıcaklığının ani parıldamaları yok olmuş gibiydi. Andrea'yla birlikte yaşamayı istisnai bir şekilde çok hoş buluyordum: Hiç kavgamız yoktu, sadece yaşamın şekerlenmesini dönmesini durduracak kadar dostça tartışmalar vardı. İyi yemek pişiriyordu, iyi sevişiyordu, işimle ilgili kusursuz bir nezaketi vardı ve kendi işini yapmak için sabah çıkıp gidiyor, her akşam eve döndüğündeyse istersem benimkine yardım ediyor ya da bana en son dedikoduları anlatıyordu. O, aynı zamanda İngiliz tarzından ziyade Avrupa'ya özgüydü, gerçek bir kültür bağımlısıydı. Onunla daha çok yeni sergi gördüm ve bir ay içinde Nell'le geçirdiğim bir önceki yıla oranla daha fazla konsere gittik. Ama bütün bunlara rağmen Wytham'dan, bir kez daha keşke Jane'le evlenmiş olsaydım diye dilediğimi bilerek ayrıldım. Bunu açıklayamıyorum. O gün Jane'den nefret ettim. Görünüşte ve zihnimde kendimi çok küçük düşmüş hissederek, kendi kendime Anthony'nin Jane'i soğuk, cansız dişi bir ukalaya çevirdiğini söyleyerek ayrıldım. Bu şartlarda Caro'yu bir daha hiç ziyaret etmemeye karar verdim (yani o günden sonra onunla Oxford'da buluştuk ya da Nell onu Londra'ya getirdi).

Şehre geri döndüğümde kabul töreniyle ilgili Andrea'ya üzücü bir şekilde iğneleyici davrandım. Andrea kısa süre sonra, çok acı, diye işaret etti. Galiba kendimi başarısızlığa uğramış ve çökmüş hissediyordum. Lucifer gibiydim: Tahtımı Tanrı'nın yıldızlarının üzerindeki göğe çıkaracağım ve onu Hollywood yıldızları arasına kuracağım. Birkaç yıl boyunca bu durumla ilgili aynı şekilde hissettirmeye devam etti, yerinde bir sürgünü maskeleyen boş bir hırstı.

Asıl büyük hatamı henüz yapmamıştım ama aslında Wytham'a yapılacak o ziyaret gerçekleşmeden önce gayet aklımdaydı. Yaptığım her neyse onun için bir mazeretim yok ama artık var. O anda nedenini anladım: bunu bütünüyle çözümleme ve bundan kurtulma ihtiyacı, derinlik ve açıksözlülükte yeni olan, çok özgün olmayan bir durumda bunu ele alış biçimimdeki inancın genel bir uygulaması. Film senaryosu işinde muhtemel olumsuz bir gerekçe, hazır temalarıyla zaten yaratıcılıkta beni tembelleştiriyordu. Tabii ki arka planlarla önemsiz detaylar açısından oyuna herkesten çok iyi gizlenerek başladım ve böyle de kaldı. Anthony'yi İngiltere'nin batısında devlet okulunda bir öğretmen yaptım, kendimi faal ve geleceği parlak bir ressamken Jane ve Nell, kardeş değil, okuldan arkadaşlardı. Anthony genç bir Tartuffe, Jane ise evet efendimci karısı oldu. Nihayet çok pohpohlanacak dramatik sebepler Nell'i, istencim dışında, sanat ve eyleme yol açan zinayı affedip affetmeme geleneği arasında "dürüst bir şekilde" bölünmüş gösteriyordu.

Senaryodaki ressamla yapılan birkaç kavga neredeyse kelimesi kelimesine bizim kavgamızdan alıntıydı ve kendini üstün gören kulak asmazlık gösterisiyle artık karısı olmayan ressama müdahalesini savunan Anthony figürü arasındaki bir final sahnesi (kendisi de görür görmez tanımış olmalıydı), Nell beni terk ettikten sonra ilk bir araya gelişimizin küstah bir parodisiydi. Yoksa kötü olan bir oyunda teknik anlamda en iyi sahnelerden biriydi ki bu, oyunun zayıflığını azaltıyordu. Andrea ne olup bittiği konusunda genellikle net olan görüşünü, bu sefer anlayışın gölgelemesine izin vererek beni hüsrana uğrattı. Bunun yanında beni durdurup durduramayacağı noktasında kuşku duyuyorum. Gerçekte ne hissettiğimi ve seyircinin önünde intikam almak için onların hayal edebileceğinden çok daha güçlü olduğumu onların bilmesine izin vermekle tedbirsiz davrandım.

Oyun orta karar eleştiriler aldı. Öğretmen ve karısının karikatürize olduğu, her şeyin eylemsel açıdan fazla durgun olduğu, hikâyenin konusunun tek taraflı olduğu konusunda genel bir yakınma vardı. Barney'nin incelemesi de dahil bir iki eleştiri sert ve saldırgandı. Ama ilk bombasını atan acemi bir şehir gerillası gibi hem en çok korktuğum hem de can attığım eleştiri zaten çıkmıştı. Kötü şansın etkisiyle (benim sorumlu olduğum ya da önüne geçebileceğim bir şeyden değil) Oxford şehir dışına kaçmıştı. 9 Ocak 1957 tarihli mektubu sakladım:

Daniel,

İki akşam önce Jane'le burada Oxford'da *The Victors*'ı* izledik. Oyunun adının kötü olduğunu düşünüyorum. Bu bize insan namusunun bir yenilgisiymiş gibi geldi. Sorun, senin sahneye koymak için uygun gördüğün sadık arkadaşlığımızın kötü niyetli gülünç bir taklidi ve çoğu insanın bunu hemen tanıyacak olması ya da tanıyacaklarını düşünmen. Gerçek isimlerin tamamen eksik bir çabanın ardına gizlenip kininin çoğunu Jane'le benim üzerime dayanıyor olması da gerçek davranışlarımızla ilgili temeli bulunmadığını bilmen gereken meselelerin üzerine kustuğun inanılmaz tarzın da sorun değil. Beni bütün bunlardan daha fazla şaşırtan ise eylemlerinden sorumlu olmadığını ve Nell'e sadık kalmayı beceremeyiş olmanın senin değil de onunla bizim hatamız olduğunu apaçık gösterme arzun. Bu, herhangi normal bir ahlaklılık düşüncesinin böyle umutsuzca yozlaşmasının bir belirtisi ve bunu bir Katolik ya da felsefeci olarak yazmıyorum. Büyük ihtimalle bu mektup senin için hiçbir şey ifade etmeyecek olsa da sadece bir zamanlar senin yakın arkadaşın olduğuma inanan biri olarak yazıyorum. Artık kişisel olarak biraz olsun dürüstlüğünün ya da kendini yargılama yetilerinin kalıp kalmadığı konusunda ciddi kuşkularım var.

Sanatta her şeyin yaşam üzerine dayanması gerektiğine şüphe olmadığı gibi, bunun çoğunun sanatçının kendi deneyimlerine dayanması gerektiğine de şüphe yok. Böyle bir deneyimin izleyicinin öfkesini aklayabilmesini de anlıyorum. Anlayamadığım şey ise sorumluluk sahibi bir sanatçının, sanatı nasıl olup da bariz kendisinin olan suçu, durumla yakından ilgili bir tarzda masumlara atmak için kullanabileceği. Jane'le ben Katolik olmasak bile, evlilik üzerine Katolik görüşlerle Nell'i senden ayırmak için entrika çevirmiş olabileceğimiz düşüncesi gülünç. Aslında verdiğimiz tavsiye, boşanmanızla haklı çıktığımız, senin, bizim kötü niyetle başarmaya çalışıyormuşuz gibi yaptığın şeyin tam tersiydi. Bir anlamda (ben olduğum farz edilen pedagojik şaklabanın, ressamın karısına âşık olması) ima ettiğin gizli güdü yine de gerçeği saptırmak için ölçüyü aşan gereksiniminin daha iğrenç bir kanıtı. Ayrıca senin başarılı kariyerini kıskandığımı sanıyorsan ciddi şekilde yanılıyorsun. Bu konuda sahip olabileceğim her türlü eğilim, senin karakterin üzerindeki etkilerinin açığa çıkışı uzun ömürlü olamazdı.

Vicdanlarımızı yokladık, son zamanlarda sana karşı olan davranışımızı gözden geçirdik ama yine de bunu nasıl hak ettiğimizi anlamıyoruz. Artık öfke duymuyoruz, acıyoruz. Bunun aslında senin doğanda hep var olan ya da şu andaki yaşam tarzındaki bir şey olup olmadığını

* Galipler. (ç.n.)

bilmiyorum ama çok yanlış bir yola saptığın sonucuna vardık. Bir yanının bunu bilmediğine ve eğer duyularına yeniden kavuşabilirsen, böyle çocuk gibi çarpıtarak kinci bir makale yazdığın için pek pişman olacağına inanmıyoruz.

Sana benzer tarzda ya da alenen cevap veremeyiz, seni hakaretten dava edemeyiz, acımızı içimize atarız. Sen de bunu biliyordun başından beri. Peki, oyununu okuyup anlayabilecek yaşa geldiklerinde Caroline'a ve kendi çocuklarımıza ne diyeceğiz? "Deha her şeyi affettirir" her zaman güvenilecek bir önerme değildir ve senin bu kategoriye de girdiğini sanmıyorum.

Bu mektuba bir yanıt beklemiyoruz. Mazeret, gerekçe her ne dersen istemiyoruz. Nell'i ne Jane'in ne de benim herhangi bir durumda tekrar arabuluculuk yapmayacağımız ve senle kızın için buluşma yeri bulmayacağımız konusunda bilgilendirdim. Şu andan itibaren lütfen böyle düzenlemeler için Nell'in avukatıyla görüş. Bizi buna sürükleme niyetinin dışında oyun hakkında başka bir yorum getiremeyiz. Senin için ölü olduğumuz çok açık ve şu andan itibaren sen de bizim için ölüsün.

Mektup el yazısıyla yazılıp Anthony'nin adı soyadıyla imzalanmıştı. Mektubu kahvaltı yaparken doğruca Andrea'ya uzattım ve okurken Andrea'nın yüzünü izledim. Başını yukarı kaldırdığında yüzü ifadesizdi.

"Şaşırdın mı?"

"Pek değil."

"Cevaplayacak mısın?"

"Kulak asmazlar. Anlamı yok." Andrea tekrar mektuba göz attı. "Tabii ki uzlaşma üzerine grubun benimsediği fikirleri takip ettiler. Ama iddiaya girerim benim hakkımda gerçekte ne düşündüklerini de Nell'e ilettiler." Andrea, mektup onu benden çok daha iyi ikna etmiş gibi gözlerini ayırmadan ona bakıyordu. "Bu küçük *commination*'ın her sözcüğünü yazdığına bayılacak."

"*Commination* nedir?"

"*Ash Wednesday*[*] Tanrı'nın laneti tüm günahkârların üzerinde."

O zaman Andrea'ya Jane'den bahsettim çünkü en azından bir kişinin benim tarafımda olmasına öyle ümitsizce ihtiyacım vardı ki. Bu beni kısmen zamanla akladı çünkü bunu neredeyse eksiksiz bir şekilde ve Andrea'yı ilgilendirdiği kadarıyla çok tartıştık. Sanırım bir bakıma Andrea, kendi kocasının korkunç bencilliğini haklı çıkarmak için aynı dini kullanmasını, Jane'in "ikiyüzlülüğü" ile aynı kefeye koyuyordu.

* Paskalyadan önceki büyük perhiz ve yedinci çarşamba. Tövbekârların alınlarına • gün kül serpilerek yapılan bir ibadet olduğu için bu adla anılır. (ç.n.)

Artık yıllar sonra Anthony'nin haklı olduğunu kabul ettim. Başka türlüsünü hak etmiyordum özellikle de Jane'le benim aramda ne olduğu konusunda hiçbir şey bilmediği için. Daha iki yıl önce neden bu lanet şeyi yazmış olduğumu Caro'yla tartışarak sonuçlandırmak zorunda kalmıştı. Hem kendimi nesnellik kazanmış olduğum konusunda test etme hem de ikimiz arasında daha önce yasak olan bölgeyi açma konusunda işe yaramıştı.

The Victors arkadaşlık yanında bir şeyi daha öldürdü: İki oyun daha yazdım ama ikisine de yüreğimi koymadım. Çok fazla gerçekliği kaldıramayacak olan yalnızca insan türü değildir.

Katastasis*

Yıllardır ayrı yaşadığın biriyle buluştuktan kısa bir süre sonra bir yabancılaşma duygusundan bahsetmek saçma olsa da Dan'in Jane'le ilgili hissettiği buydu. Huzursuzluk duygusu hastaneye vardıklarında azalmadı. Jane kontak anahtarını kapattı, sonra bir kitap almak için torpidonun altına uzandı. Kitabı bir süre kucağında tuttu.

"Seni yukarı ben çıkaracağım, Dan. Ama Anthony seninle yalnız görüşmek istiyor." Jane kafasını kaldırıp bakmadı ama Dan'in şaşırdığını fark etmiş olmalıydı. Bir kez daha Dan'in hayalgücü onu hüsrana uğrattı: Anthony'yi yatakta hayal etmişti, bir yanında Jane, öbür yanda da kendisi. En azından tekrar bir araya gelip eski günleri kutlamak için bir neden..

"Neden lokantada buluşmuyoruz? Taksi tutarım."

* Antik Yunan tragedyalarındaki tepe noktası, hikâyenin dönüm noktası ve facia gerçekleşmeden önceki en heyecanlı kısım. (y.h.n.)

"Yo, sahiden..." Jane kitabı yukarı kaldırdı, beklemeye hazırlıklı gelmişti. Sonra dönüp kapıyı açtı konuşmanın uzamaması için. Dan, Jane'in bunu söylemeyi neden bu kadar geçe bıraktığını merak ediyordu. Açıkça bununla ilgili Dan'in orada bulunması gibi bir şey Jane'i utandırıyordu. Otoparktan girişe doğru yürürlerken Jane biraz daha durum ve hastanenin ne kadar iyi olduğu hakkında konuşmaya başladı. Dan, gittikçe kendini tam tertip olmadan savaşa sürülen bir er gibi hissediyordu.

Bir asansöre binip üçüncü kata çıkıp birkaç yolun kesiştiği yere doğru bir koridordan aşağı indiler. Bir hemşire yazı masasında oturmuş, bir şeyler yazıyordu. Jane öne çıkınca hemşire başını kaldırdı, Jane'i tanıyıp gülümsedi ama ne konuşulduğunu duyamıyordu. İçeri önce Jane girip Anthony'ye Dan'in orada olduğunu haber verecekti. Dan, Jane'in aşağıdaki bir yan koridorda gözden kayboluşunu izledi. Sabahlık giymiş iki adam satranç hakkında tartışarak geçtiler. Dan sigara içmek istedi ama hemşirelerin yazı masasının arkasında sigara içilmez tabelası vardı. Hemşire yazı yazmaya devam etti. Dan bir kez daha muhtemelen söylemeyeceğini bildiği cümleleri tekrarlamaya başladı ve kâğıt parçalarının ne anlama geldiğini umursamadan bir ilan tahtasına baktı. Müdürün odasının önünde beklediği zamandaki çocukluğundan gelen gülünç bir yankı vardı. Gelmemiş olmayı dilerdi. Bu bir senaryoda kaçınacağı bir sahneydi. Sonunda Jane'in ona seslendiğini duydu.

Dan yan koridordan aşağı onun peşinden gitti. Jane koridorun sonundaki açık bir kapıya birkaç metre kala durdu.

"Şuradan."

"Peki."

"Çok fazla teselli yok. İşe yaramıyor."

"Denerim."

Jane durakladı.

"Şey. Bunu sana bırakıyorum."

Sanki daha fazla anlatması gerektiğini biliyormuş gibi hâlâ tereddüt ediyordu. Ama sonra gergin, ciddi bir tebessümle üzerine düşeni yapmış, diyeceğini demiş gibi koridorların kesiştiği açık alana geri döndü.

Anthony yatakta değildi, pencerenin yanında tekerlekli sandalyede oturuyordu. Pencerenin yanındaki kapalı cam kapı küçük bir balkona açılıyordu. Mavi ipek sabahlık giymiş sıska bir adam, belden aşağısında koyu yeşil ekose bir battaniye. Yüzü Dan'i çok şaşırttı, onu tanımakta güçlük geçti. Anthony gerçekte olduğundan biraz daha yaşlı görünmüştü hep, Dan yaşını gösteriyordu ama şu anda Anthony altmışlık bir adam gibi görünüyordu. Saçları hiç dökülmemişti fakat zamansız

bir olgunlukla aklar düşmüştü. Avurtları solgun ve çöküktü. Çok yorgun görünüyordu, o ünlü Anthony'den, saadetinden eser kalmamıştı ve sadece gözleriyle gülümsemesi Dan'in bir zamanlar çok iyi tanımış olduğu kişiyi akla getiriyordu. Dan konuşmadan, ölmekte olan adamın oturduğu yere doğru gidip adamın uzattığı elini tuttu. Bir süre öyle kaldılar. Bir anlık sessizlik oldu, bir duygu paylaşımı, dışarıdaki kadınla hiç yaşayamadığı bir yakınlık ve karşılıklı farkındalık...

"Kendimi katlanılmaz şımarık bir çocuk gibi hissediyorum."

"Saçma."

"Onca yol."

"Zaten gelecektim. Hiç sorun değil."

Anthony, Dan'in gözlerini yokladı. "Seni tekrar görmek harika Dan. Bu sefer o lanet sözcük cuk oturdu."

"Daha üzücü olanlarını da kullanabilirdim."

Hasta adam keyiften sertçe bir omuz silkti. "İnsan lafa herkesten özür dileyerek başlar." Sesini değiştirdi. " 'Harika, korkunç derecede üzgünüm ama belaya çattığımı anlıyorum.' Absürd." Gülümsedi. "Çok mağrur olduk, Dan. Anlayışı kendimize verilen bir hak olarak görüyoruz." Jestlerle gösterdi. "Hadi, bir bardak beyaz şarap al ve sana katılamadığım için beni bağışla."

Dan içmek istemedi, yıllardır beyaz şarap içmemişti ama orada öylece dikilmesinin münasebetsiz kaçacağını biliyordu. Kapının yanındaki masada bir şişe Amontillado ve kadehlerin olduğu bir tepsi vardı. Oda küçüktü ama çiçeklerle kitaplar vardı. Yatağın üzerinde Mantegna'nın *Saint Sebastian*'ının ucuz bir kopyası duruyordu. Hastanenin onu oraya asma olasılığı pek yok gibi görünüyordu. İlham verici değil, alaycı bir niyet olabilirdi. Dan tapayı açıp şarabını doldurdu.

"Jane seninle iyi ilgilendi mi?"

"Onu dışarı yemeğe çıkaracağım. İzninle."

"Buna bayılacak."

Dan döndü ve bir kez daha gayret etti.

"Anthony, benim itaat edilecek sert direktiflerim..."

"Onlara itaat et o halde." O eski sivri çıkışa ikisi de gülümsedi. "Artık çok büyük acılar çekmiyorum. Sadece çeşitli usandırıcı görevleri Jane'le paylaşmak için buradayım. Bu çok inceliksiz, yersiz olabilir."

"Tamam. Ama ben..."

"Burada olman her şeyi sözcüklerden daha iyi açıklıyor. Sözcükleri senden daha hünerli biri söylese dahi." Anthony konuşurken eski hızını koruyordu; artık cümleler arasında birazcık daha mola veriyordu, tek fark bu gibi görünüyordu. Dan kadehini kaldırdı.

"O halde güzel geçmişe."

"Amin derim buna. Artık gelip otursana."

Metal ve plastikten yapılmış bir sandalye vardı; bu, Dan'in biraz daha yüksekte oturmasına neden oldu. Anthony neredeyse aç bir şekilde, gülümseyerek, elleri sabahlığının ceplerinde onu izledi. Bu şaşırtıcıydı. Daha ilk andan itibaren, bir saat önce dışarıda Jane'le olduğundan daha fazla şefkat ve karşılıklı anlayış vardı. Dan'in korkularından en azından biri bastırılmıştı. Gerçi sonrasında gelen o gülümsemeyi tanıyordu. Sabit bir gülümsemeydi, giderek bir maskeye dönüşüyordu. Farklı sebeplerden olsa da onunki de aynıydı. Anthony'nin gözlerindeki dolaysızlık, karşısındakinin gözlerini izlemenin tuhaf ihtiyacıyla sürüyordu. Gözleri, ardındaki beyinde son bir kara alev yanmış gibi kuşku ve telaşla bakıyordu.

"Eee, gerçek dünya nasıl?"

"Her zamanki gibi gerçekdışı."

"Pişmanlık yok mu?"

"Binlerce."

"Ama mesleki değil. Sen işin içinden iyi çıktın."

"Sinema dünyasında bu ebedi lanete *prima facie** diyorlar."

Anthony'nin gülümsemesi bir an için içtendi.

"Eee. Gördüğümüz filmler hoşumuza gitti."

"Bir ikisi yüzümü kızartmıyor. Ama onurdan çok para için yaptım."

"Artık kaçamak yapacak sevimli bir yerin de var? Doğduğun yerde mi? Caro bize evden bahsetti."

"Bir çiftlik evi işte. Pek kullanamıyorum."

"Güzel orkide diyarı mı?"

Bu unutulmuş bir şaka gibi çok heyecan vericiydi.

"Bir çayırda yeşil yapraklılar. *Spiralis*'in oldukça hoş bir kolonisi. Koyunlar yemezse. Erkenci lilalar. O civarda hepsi öyle."

"New Forest arsalarının birinde *aestivalis*'in yeniden ortaya çıktığını biliyor musun?"

"Bilmiyordum."

"Bir mucize." Hepsi şakalaşma, takılmaydı. "Şu beyhude arayışı hatırlıyor musun?"

En nadir İngiliz orkidelerinden biri olan bulunmazı zor Hanımın Yaz Buklesi'nin peşinden Hampshire'a inmişlerdi. Bitmez tükenmez bataklıkların içinden süründükleri, sazlık ot öbeklerinin üzerinden geçtikleri ama bitkiyi göremedikleri uzun ve masmavi bir hafta sonuydu.

"Tabii ki."

---

* İlk bakış. (ç.n.)

"Artık bütün bunlara olan ilgini kaybettin mi?"

"Oraya indiğimde yine biraz botanikçilik yapıyorum."

"Watlington'da seni aradım. Başka hiç kimse bu kadar..."

Anthony aptalca davrandığını kabul edercesine gülümsedi. Dan, Anthony'nin niyetinin kendisini rahatlatmak olduğunu biliyordu ama hangi yönden sadede geleceğine karar vermeye çalışarak nasıl biri olmuş olduğunu anlamak için gözlerine bakmasına izin vermeyecekti. Dan başını eğip şaraba baktı.

"Ben seni oradan çok daha uzak yerlerde aradım, Anthony."

Sonunda Anthony de başını eğip "Evet" diye mırıldandı.

Bir sessizlik oldu.

"Daha yeni Jane'e söyledim. Yaşananlarda suçlanacak kişinin sadece kendim olduğunu uzun zamandır kabul ediyorum" dedim.

Anthony bir süre daha suskun kaldı, sonra yine gülümsedi. "En azından hukukla uğraşmadığıma çok şükür." Dan ona sorgulayarak baktı. "Bana bir yargıcın hünerinin püf noktasının mahkûm etmek olduğu söylendi. Bu konudaki yeteneklerimden kuşkuluyum."

"Olmaman lazım. Bunu hak ettim."

Dan'i dikkatle neredeyse keyif alarak inceledi. "İlk izlenimden varılan yanlış bir çıkarım daha."

Dan başını iki yana salladı. "En azında dünyanın kaç bucak olduğunu gördüm."

Anyhony onu izledi, sonra başını eğip koyu yeşil battaniyeyle oynadı.

"Dan, maalesef çok fazla zamanım yok. Bana birazdan gece için uyutucu ilaç verilmesi gerekiyor."

"Yarın yine geleceğim. Mümkün olduğunca sık..."

Iskartaya çıkan adam neredeyse sabırsız bir tavırla başını salladı.

"Seni bu uzun yolculuğa yok yere zorlamadım."

"Aziz dostum, sen beni hiçbir şeye zorlamadın. Bunun olduğuna pişman olmak dışında."

Anthony yine tereddüt etti. Dan'de, öğretmenken neredeyse çocuk gibi kalan, sözünü sakınmayan Anthony'nin hiç hayal ettiği gibi olmadığı duygusu artıyordu. Belki de içinde bir şeyler yaşlanmış olduğu ya da sadece köreldiği içindi. Şimdi yine battaniyeyle oynuyordu, battaniyedeki bir çizgiyi bacaklarının altındaki çizgiye doğru düzeltiyordu. Elleri bembeyazdı.

"Öncelikle Dan, söylemek istediğim şeyin vicdanımı rahatlatmak açısından sadece ikincil bir önemi var ve seni temin etmek isterim ki senin buraya gelmeni rica etmemde ise hiç rolü yok. Bana ilk söylendi-

ğinde çok korkmuştum. Acı mı? Kişinin yaşamının çoğunu dilbilimsel çözümlemelerle ve etik kuramla harcamış olmasının, bu söz konusu olduğunda o kişiye zerre kadar faydası dokunmuyor." Anthony başını kaldırıp komik olmayan bir gülümsemeyle Dan'e baktı. "Ne inancın ne de ilahiyatın faydası var. Başlangıçta hissettiğin tek şey haksızlığın yıkan duygusu. İlahi ya da doğal hiç fark etmiyor. Geçmişi düşünemezsin. Sadece hiç göremeyeceğin geleceği düşünebilirsin. Ama bu ruhsal durum öyle sancılı ve anlamsızdır ki sen ya da en azından ben de öyle oldu, bundan kendine bir kılıf uydurarak kurtulmak zorunda kalırsın. Şahsi çözümüm kendi yaşamımı, işimi, Jane'le olan evliliğimi ve geri kalan her şeyi dürüstçe değerlendirme çabasıydı. Doğru bir denge bulmaya gayret ediyorum. Bu, unutmak için çok fazla zaman harcadığım ve unutmayı fazlasıyla başardığım meseleleri tekrar gözden geçirme anlamına geliyordu. Ondan sonra da bunlarla ilgili hâlâ yapılabilecek herhangi bir şey olup olmadığını düşünmeye başladım. Bana katılıyor musun?"

"Tabii ki. Ama senin aslında yapmaman gereken..."

"Hayır, lütfen. Bırak da bitireyim." Anthony kollarını kavuşturdu. "Kurtulman gereken bir diğer düşünce cezadır. Hata yaptım, o halde öleyim. Onlar bunun hakkında her şeyi biliyorlar. Kanserin veya en azından bendeki kanser türünün sırf tesadüf eseri ortaya çıkan bir örnek olduğu konusunda çok inandırıcılar. Ama doğal düzende böylesi bir zorunluluk çok daha az. Bir deyime indirgenmiştir. Bu dermansız bir dert... Onun gibi bir şey. Bu durum şaka bir yana, açıkça derdin bulacağı kurbana bağlıdır aslında. Kendimde, herhangi bir şeyi yapma yetersizliğimin artmasıyla doğru oranda iyilik yapma üzerine düşünerek bu arzuyu keşfettim." Gülümsediler ihtiyatlı bir şekilde, hâlâ birbirlerinden emin değildiler. "Ebedi istirahata çekilmeden önce alçalmayı hoş görmüyorum. Sanırım Saint Peter'ı memnun edecek kadar yeşil damga pulu biriktirdim. Ama ilahi gümrük ve tüketim vergisi memuru fikri hiç de akla yakın değil, değil mi?"

"İnanamayacağım kadar açıklanacak çok fazla şeyim olmuştur hep."

Bir an Anthony daha fazla gülümsedi. "Benim durumumda maalesef bazı konularda uzlaşmamak için teşvik edilmek gerekiyor. Sanırım geçmişte yaptığım bazı hataların iyi sonuca bağlanmasıyla idare edebilirim." Anthony biraz tereddütlüydü. "Onlardan biri Jane'e Kilise'de kabalık ediyordu. O?.."

"Gerçek bu. Gerekçeler değil."

"Jane kayıtsız bir Katolik olacağına şimdi inançlı bir pagan olarak çok daha iyi idare ediyor. Ben bile bunu görebiliyorum." Anthony burun kıvırdı. "Artık dininden dönen bir ailenin reisiyim."

"Üzüldüm."

"Gerek yok. Bu günlerde cennette nakit para yerine kredi kartı kabul edildiğini umalım. Şayet kredi kartı geçmiyorsa işimiz zor."

"Peki, senin inançların?"

Dan sorar sormaz bunun sorulmaması gereken bir soru olduğunu fark etti. Bu konuyu saptırmıştı. Anthony tereddüt etse de sonrasında daha doğal şekilde tebessüm etti.

"Geçen gün çok hoş bir fıkra duydum. Genç bir papaz hakkında. Papaz ileri düzey bir papaz okulunda amirine gidip 'İtiraf etmem gereken korkunç bir günah işledim' der ve dizlerinin üzerine çöküp elleriyle yüzünü kapatır." Anthony de kendi yüzünü kapattı. " 'Muhterem Peder, size bunu nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum ama suçumu ve utancımın cefasını artık taşıyamıyorum.' 'Evet evladım.' Anthony doğal olarak bitkin ve soytarı gibi acıklı bir yüz ifadesiyle başını yukarı kaldırdı. "Çok denedim ama İsa'ya olan inancım hâlâ tam!"

Dan sırıttı. "Yani sen de aynı korkunç durumdasın?"

Anthony burun kıvırdı. "Pek değil. Kendime bir Katolik diyecek kadar. Ama sana söz veriyorum Dan, kaza olduğunda üzerimde temiz bir çift ruhsal iç çamaşırı bulunmasını temin etmek için burada değilsin. Öyle bir şey değil." Anthony bir inançsızın seviyesine inmeye çalışıyordu ama reddeden bir imaja bu üçüncü girişiydi, bu çok zordu ama Dan saygıyla gülümsedi. "Bu daha ziyade bir mühendislik meselesi. Tasarım hatasını düzeltmek" bir süre sustu, "Küçük bir intikam. Madame Sosostris'ten ve onun kötü ruhlu iskambil destesinden" diye ekledi.

"Anlıyorum."

Anthony, Dan'i bir süre dikkatle seyretti. Dan kısa süre içerisinde öğrenecekti, Anthony'nin onu seyretmediğini biliyordu.

"O oyun yüzünden seni dostça affedeyim diye çağırmadım buraya. O sırada sana ne yazdığımı tam olarak hatırlamıyorum ama mektuptaki hakikati bugün bile geri almak isteyip istemediğimden kuşkuluyum."

"İtirazım yok."

"Ama beni bu mektubu yazmaya iten şeyi bildiğin için oyununu yazman sakıncalı olacaktı. Bu beni haklı çıkarmıyor yine de." Dan asık yüzü inceledi. Yere bakıyordu, sonra başını kaldırıp tekrar Dan'e baktı. Gözlerinde belli belirsiz bir soru işareti vardı. "Jane bana evlenmeden önce ikinizin yattığını söyledi. Bu daima destedeki jokerdi."

Dan başını eğdi. "Aman Tanrım."

Sesi yumuşaktı.

"Oxford felsefesi (pek çok açıdan haklı olarak) her zeki yazarın gözde günah keçisi olmuştur. Bizler daha ziyade on parmağa kaç mari-

fet sığdırılabileceğinin modern karşılığı üzerine zaman harcama eğilimindeyiz. Bütün bunları fi tarihi olarak görüyorsan, bunu gayet tabii anlarım. Bırak senin ta Amerika'dan kalkıp gerçekten buraya gelmene, caddeden karşı kaldırıma geçip de tartışmaya bile değmez pek."

"Hiçbir fikrim yoktu."

"Biz de böyle niyetlenmiştik." Dan belleğinde oldukça uzak geçmişe geri dönmek için çabalıyordu ve bu tuhaf yeni bilgi zihninde canlandı. İçgüdüsel ilk tepkisi öfke ve saçmalık karışımıydı: Ne kadar çok şeyi gizlemek zorunda kalmıştılar ve sessizlikleri ne kadar küçümsenmişti. Anthony konuşmaya devam etti: "Hemen eklemeliyim ki bunun için artık affedildin, bütün kalbimle. Keşke o sırada da affedildiğini söyleyebilseydim. Ama affedilmemiştin."

"Bu sadece..."

"Biliyorum. Asıl suçlanması gereken Jane'le. bendim. Masum olan biri varsa o da sendin."

"Suçumu çok kolay affediyorsun."

"Artık sorun değil, Dan. Cinsel alışkanlıklar gelip geçicidir. Bana bunu öğrencilerim öğretti." Anthony bir kez daha dizleri üzerindeki battaniyeyi düzeltti. "Jane daha az dürüst ya da safsatalarını daha az yücelten biriyle ilgileniyor olsaydı... O kişinin önemsiz şeyler üzerinde durup önemlileri ihmal etmek için uğraşmak gibi bir yeteneği varsa hele."

"Kendini suçluyorsan, sanırım bunda sen de hâlâ suçlusun."

Bu, Anthony'i biraz ani şekilde durdurdu. Daha da yumuşayan sesinde bir kabulleniş vardı.

"Evliliğimize akıl ve onun tüm oyuncakları egemen oldu Dan.. Ten değil. Ya da kalp." Ellerini tekrar sabahlığının ceplerine soktu. "Sırrımızı gizlememizi bu mümkün kıldı. Seni Nell'le evlenmeye mecbur kılan şey, o oyunu yazma suçunun birazını üstüne almalı. Bütün bu yıllar boyunca aramızdaki bu sessizlik..." Bir süre bir şey söylemedi. "Seni bağışlamış gibi görünsem de asla bağışlayamayacağıma emindim o zamanlar."

"Nasıl olup da benden nefret etmediğini anlayamıyorum."

"Geçmişe bakarsak galiba en çok seni kıskandım."

"Kıskandın mı?"

"Başka bir yaşam prensibini temsil ettiğin ölçüde."

"İhaneti mi?"

"İnsanın yanılabilirliği diyelim."

"Bu bir meziyet mi?"

"Bir ıslah edici. Ruhun arınması yolunda."

"Pek anlamadım."

"Evliliğimize asıl katkım küstahça entelektüel bir kibir olmuştur. Jane'in buna katlanacak sabrı vardı."

"Bu kiliseden ayrılmasıyla pek bağdaşmıyor."

"Jane başlangıçta bana tam bir seçme özgürlüğü tanıdı. Onu tekrar görmeye ihtiyacım yok. Küstah kibrin, dinin çok emek isteyen uyumundan daha fazla yolu var. Benimki onu en gülünç kararların bile akılla doğrulanabileceği konusunda ikna ederek, tüm içgüdüsel yanlarını bastırmaktı."

"Yani onu senin maskaran yapıyordun."

Anthony bir kez daha ciddi şekilde gülümsedi Dan'i köşeye sıkıştırmış gibi.

"Kurbanım."

"Ama evliliğiniz başarısız değildi."

"Nereden biliyorsun bunca yıl sonra?"

"Çünkü Jane'in sahte bir hayat geçireceğine inanamam. Jane o tarz biri değildir. İnancından vazgeçmesi bunu kanıtlıyor."

"Daha ziyade bunun, onun kocasından vazgeçmesinin verimsiz bir karşılığı olduğunu düşünüyorum." Dan zihninde birden Jane'in ses tonundaki okunmayan çeşitli mesajları, alaycılığın, kayıtsızlığın o belirtilerini dinleyerek Randolph'a geri döndü. Dan bunu Jane'in kendi yaşam öyküsündeki herhangi bir şeyden ziyade Oxford'u, İngiliz'i oynamak olarak yorumlamıştı. "Gerçek olan şu ki söylediğim kısmen tahmin, yani, Jane'in bu görüşleri tamamen tekrarlayıp tekrarlamayacağını, söylediklerimi pek doğrulayıp doğrulamayacağını bilemiyorum."

"Bunun basit bir çaresi yok mu?"

"Gerçeğin ölenler için kötü olduğu bu kadar bilinmeseydi..." bir süre sustu, "Ve öğrenmek zorunda kaldığım gibi, bazı hastalıklar basit çarelerle tedavi edilemez" diye ekledi.

Acı duymadan konuşmasına rağmen sesindeki suçlama netti.

"Ona çok sert davranıyorsun." Anthony bir şey söylemedi. "İnsan bunları kesinlikle bilemez mi? İçgüdüsel olarak, sezgiyle."

"Belki şu 'bilmek' fiiliyle ona çok güvenemeyecek kadar uzun vakit geçirdim. Aklımdaki şeylere olan kör takıntılarımın derin bir şekilde – Jane'in kendisinin bile tam olarak fark edemediği tarzda– onun gerçek doğasını törpülediğini, sansürlediğini, artık her ne dersen, söylüyorum sadece şu halde..." ama Anthony söyleyeceği şeyi hiç yapmadığı şekilde yarıda kesti. Dan önceden sezemediği bir soruna işaret ediyordu. Söze çok daha az sert bir sesle devam etti: "Bu konuda bir şeyler yapmadan ölmek istemiyorum."

"Ama sansür etmek dediğin şey, süren her ilişkinin bedelidir. Jane gibi insanlar sırtüstü uzanıp da farkındalıklarının sakatlanmasına izin vermezler."

Bu, Anthony'yi eğlendirdi. "Senin buralarda gidip bir iki masada akşam yemeklerini şereflendirmen lazımdı."

"Mesleki deformasyon. Bu aynı şey değil."

"Evlilik deformasyonundan biraz daha az ciddi mi? Hangisi daha büyük hata? Zina mı, saflığın bozulması mı?"

Dan ellerini iki yana açtı. "Sevgili dostum, bu oyunun kuralları içindedir. Onları gözlemleyemediğim için, Nell'in saflığımı bozmasına izin vermedim... Bu yüzden ayrıldık. Bunu sen de benim kadar biliyorsun."

"Pekâlâ. Peki ya Nell'in senin davranışlarını şekillendirmesine izin vererek evliliğinizi bozulmadan sürdürmüş olsaydınız daha mı mutlu olurdun?"

"Bunu nasıl söyleyebilirim ki?"

"Bana boşandığın için sürekli pişmanlık duyup duymadığını söyleyerek."

Dan başını eğip *sherry** dolu bardağına baktı. "Pişman olmadıysam, bu benim doğamda kadınlara sadık kalmanın olmamasındandır."

"Oysa ben, senin deyiminle doğam gereği bir kadına sadık kaldım. Çok fark var mı? En azından sen sömürülerini farklı farklı kadınlar arasında dağıttın."

Dan, Oxford'la ilgili eski bir şakayı hatırladı: Oxford tarihinde en karakteristik öğretmen Lewis Carroll'dı. Katıksız bir saçmalığa yaklaşan duygularını pek saklayamazdı.

"Anthony, dinle, Jane'i tekrar tanımam ancak bir saat sürdü. Onun değiştiğini görebiliyorum ama bana bozulmuş biri gibi gelmiyor. Bunu Caro'dan da biliyorum. Caro, Jane'e tapıyor. Bunun senin için nasıl bir şey olduğunu hayal edebiliyorum, birine karşı haşin olmasının nasıl cezbedici olduğunu ve..." Dan biraz öfkelenmeye başlamıştı ama kendine hâkim oldu. "Ne demek istediğimi biliyorsun."

"Ölümcül paranoya mı?"

"Tabii ki değil. Ama insan fazla dürüst olabilir mi?"

Kısa bir sessizlik oldu. Dan o bitkin yüzde bir nedensizlik, inatçılık ve ona uzun süredir eşlik eden kuşkusundan caydırıldığı için neredeyse rahatsızlık sezdi.

"Başlangıçta ilişkimizi bitirseydim Jane'le evlenir miydin?"

"Bu, cevabı imkânsız bir soru ve sen bunu biliyorsun."

"Ama ona âşıktın!"

---

* Bir çeşit İspanyol şarabı. (y.h.n.)

"Onu arzuluyordum. O zamandan beri başka onlarca kadını arzuladığım gibi."

Anthony'nin gözleri onu dikkatle ve rahat vermeyecek şekilde inceliyordu. Dan gözlerini yere doğru çevirip omuz silkti. "Ben Kazanova değilim Anthony ama epey kadınla yattım. Geçici olan ilişkilerden gerçekten kurtulamadığım bir zevk alıyorum." Anthony hâlâ bir şey söylemiyordu, Dan bardağını havaya kaldırmak zorunda kaldı. "Bir tane daha alabilir miyim?"

"Lütfen."

Dan ayağa kalkıp şarabıyla masaya geri döndü. "Her neyse, Nell hep vardı."

"Şimdi birisi var mı?"

"Evet." Dan başını çevirip arkaya baktı. "Ve kızım olacak yaşta."

"Ben bu günlerde çok muhafazakâr sayılıyorum. Bir tek öğrenciyi bile ayartmadım." Dan gülümsedi ve Anthony konuşmaya devam etti: "Ona karşı hiç sorumluluk hissetmiyor musun?"

"Tabii ki. Özellikle de kim olduğum konusunda onu uyarmakta."

"O halde benim hiç yapamadığım kadar büyük bir dürüstlük sergiliyorsun."

Kapı açıldı, eşikte genç bir hemşire duruyordu. Bir şey söylemedi, sadece Anthony'ye yapmacık bir ciddiyetle ikaz bakışı fırlattı. Anthony, "Henüz değil" dedi. Hemşire müsamahakâr bir tavırla başını salladı ve gözden kayboldu.

"Emin misin?"

"Yo, yo. Sadece dadılık yapıyor."

Dan bardağını yanına alıp Anthony'ye daha yakın olan cam kapıdan biraz yana dönerek dışarı baktı. Sisle kaplı sokaktan bir araba geçti, sonra bisikletli iki öğrenci. Oxford'un çatıları, kısa zaman önce ayrıldığı California'nın birkaç yüzyıl gerisindeymiş gibi görünen bir kent. Bir an yine Jenny'yi düşündü: Dışarıdaki kadınla yemek yemektense onunla geçmişten konuşmadan yemek yemenin ne kadar çok hoşuna gideceğini. Dan'in ruhu boğuluyordu: Akademik yaşamın klostrofobisi, ebediyen ergen olan, ışıktan yoksun kalan sararmış bir bitki gibi ve ayrıcalıklı, dışarıdaki dünyanın gerçeklikleriyle katılaşmamış, tüm bilgeliğinin altında bir şeyin, aklın etkisi. Bu aynı zamanda tüm İngiltere'yi simgeliyordu.

"Tasarım hatasını düzeltmekle ilgili bir şeyden bahsediyordun."

"Sanırım buna dikkat çekmenin faydalı olabileceğinin dışında bir şeyi kastetmedim." Ama hızla sözüne devam etti: "Hayır, bu açıksözlülükten çok daha az. Bu sadece bir varsayım, Dan. Bir nevi, Jane'in, şu

anda olduğu kişinin altından kazınıp çıkarılmasına yardım etmek için bir gün vakit bulabileceğine dair umutlu olmak." Başını kaldırıp Dan'e baktı ve ilk defa, tuhaf bir şekilde gözlerinde bir parça resmiyet vardı. "Tekrar Jane'in arkadaşı olmayı düşünüyorsan."

"Anthony, ben burada olmazdım eğer... İkinize de aylar önce Caro vasıtasıyla bir mesaj iletmeye çalıştım."

Bir kez daha Dan gereksiz yere erken davranıp Anthony'nin gitmeyeceği bir istikamete saptığı izlenimine kapıldı.

"Evet, mesaj ulaştı." Anthony gülümsedi. "Neden o zaman harekete geçilmediğini merak ediyorsun ya da neden şu anda olduğunu?"

"Evet, biraz."

Anthony, "Ölüm esasında bir konuşmacı gibidir. İlk sırada oturmadığın müddetçe ne söylendiğini pek duymazsın. Bu savaşımı kazanmama yardım etti, Dan. Jane ise kendi savaşını kaybediyor" deyip durakladı. "Jane bugün gelmeni istemiyordu. Bunu fark ettin mi bilmem."

Dan tekrar odadan dışarı, aşağı baktı. Sokak hareketsizdi.

"Nell konusunda hâlâ beni mi suçluyor?"

"Bununla bir ilgisi olduğunu sanmıyorum. Suçlamak da doğru sözcük değil." Sesi artık daha yumuşaktı. "Jane, geçmişe benim yaptığımdan çok farklı bir şekilde tepki gösterdi. Bir bakıma senin bizim evliliğimizde olmayan her şeyin bir simgesi olduğunu sanıyorum. Artık üzerine inşa edildiğini düşündüğü kırık bir omurga." Bir anlığına sözlerine kısa bir mola verdi, sonra devam etti: "Beni mazur gör, Dan. Meseleyi çok tutarlı bir şekilde ortaya koyamıyorum. Bir ay kadar önce seni görmeyi çok istediğime karar verdim. Konuyu açtığımda kısmen Jane'in tepkisi, yıllar boyunca birbirimizden ne kadar çok şey saklamış olduğumuzu fark etmeme sebep oldu. Hiçbir şey aramızda açık bir şekilde tartışılmamıştı. Jane'in buraya gelmeni istememesinin nedeni, bunun sana vereceği zahmeti düşünmesiydi. Boşu boşuna bizim kim olduğumuzu hatırlayacağını farz etmek. Ki bu konuda Jane kısmen haklı olabilirdi" diye ekledi.

Dan artık cam kapının yanındaki duvara yaslanıyordu. Bu sefer de Anthony gözlerini kaçırıyor, hastanenin gri döşemesine doğru konuşuyordu."

"Ama aslında bu yanlış."

Anthony başını kaldırıp gülümsedi. "Jane en azından dürtülerimin aslen bencilce olduğunu düşünmekte bir dereceye kadar haklı. Senden benim yapamadığım bir şeyi yapmanı rica ediyorum, Dan. Biliyorum, bir bakıma imkânsız. Bu kadar yıl geçtikten sonra seni maalesef artık tanımıyorum. Sadece tahminde bulunuyorum. Yalvarıyorum. Mademki artık kayıp kart eline geçti."

Birkaç dakikalığına ama bir kez daha birbirini izleyen zamanı ve bilinci yok eden doğanın menteşeli, geometrik anları yaşanıyordu. İki adam birbirlerinin gözlerinde bir şey, gizem ve bunun bilgisini arıyordu. Görüşmenin bir şifresi kırılırken bir diğerine niyetleniliyordu. Dan bunun önemini bilinçli bir şekilde kavrayamazsa, Anthony'nin özel inançları ne olursa olsun, evrensel mutlak içinde aklında çok daha derinlerde bir şeyi tutacağını biliyordu. Görünüşte zamanın, sürenin, harici her şeyin farkında olmayışı aslında bunun saf işleviydi: Rica ettiğim şey belli bir zamana ait değil... İnanılmaz ama doğru olan kişisel ahlaki varlık talebi. Bana hayret edebilirsin, bana gülebilirsin, dünyanın giderek küçümsediği bir inancı ve disiplini itiraf ettiğim için beni küçümseyebilirsin ama bu, ne şu olduğum kişiyle ne de burada bulunma nedenimizle ilgili. Belki de bu ölümün yakınlığıydı ama Dan bir varsayımında hep yanılmış gibiydi: Bu adamın yalnızca aklı ve düşünüş şekliyle bir felsefeci olduğu. Altında, etkileyici şekilde çok ilkel ve basitçe çocukluğunun, aynı zamanda gerçek yetişkinliğinin ve bir zamanlar baldıran otunu* yalana yeğlemiş olan öbür filozofun masumiyeti gibi bir şey yatıyordu.

"Anthony, tabii ki. Eğer denemek işe yarayacaksa..."

"İmkânsızı mı istiyorum yani?"

"Onu demek istemedim." Dan başını eğip şaraba baktı. "Sorun şu ki, yani, bu daha çok Jane'e bağlı, değil mi? Artık bir sürü yakın arkadaşı vardır."

"Jane'in gereksinim duyduğu şey onu hem tanıyan hem de tanımayan biri. Bir zamanlar onun nasıl biri olduğunu hatırlayabilen biri. Çok içine kapandı, Dan. Sanırım sadece bana karşı böyle değil." Bir sonraki cümlesini aklında tarttıktan sonra konuştu: "Belki de evliliğimizdeki en derin gedik, yaşamlarımız üzerinde biraz kontrolümüz olup olmadığı meselesiyle ilgili. Onunla bütün bu meseleler üzerine konuşamamamın sebeplerinden biri, evliliğimizin kendi durumumun sağlam olmamasının daimi bir ispatı gibi oluşuydu. Boş bir kilisede vaaz veriyorum, bu benim vaazlarımın beş para etmediğini kanıtlıyor. Artık evliliğimiz hassas bir anlaşma durumuna düştü. Ölen koca ile vefalı karısı."

Dan gidip yatağın ucuna oturdu ve pencerenin alt tarafındaki duvarın *dibine* baktı.

"Bütün bunları bilmiyordum, Anthony."

"Nasıl bilebilirdin ki? Büyük ölçüde saklıyorduk. Kendi çocuklarımızdan bile sakladık. Elbette büyük oranda âlemden de."

"Son zamanlarda denedin mi hiç?"

* Bir tür zehirli bitki. (y.h.n.)

"Yıllardır Jane'i gerçek dini inançları konusunda yalan söylemeye zorladım. Zira bu, bitiş sürecini başlattı. Artık bunu çok daha önemli bir şeyde yapmayacağım. Bir de Jane'in aşılması zor bir gururu var. Bununla şantaj yapmaya da hazırlıklı değilim."

"Yargısız infaz öyleyse."

"Aksine. İnfazsız yargı."

"Bunu bana söyleyeceğini biliyor mu?"

"Biliyordur... Evet, bir bakıma biliyor olmalı. Ama şimdi bunu kendine saklamanı yeğliyorum. Aslında, ısrar ediyorum." Dan bir şey demedi, olayların gittikçe boyunu aştığını hissediyordu. Sanki nasıl oynanacağını unutmuş olduğu ve dışarıda oturan hem tanıdığı hem de tanımadığı o kadının farkında olduğu bir oyuna girmişti. Anthony sözlerine devam etti: "Bu kulağa çok tuhaf gelebilir. Ama ben, nasıl söylesem, ikimizi birden affetmeye hazırlıklı olduğunu varsayarak taktik nedenlerde ısrarlıyım."

"Bunda bir sorun olmadığını biliyorsun."

Bir sessizlik daha oldu.

"Aynı zamanda Jane'le hayatımı paylaşmama izin verildiği için çok minnettarım. Başka bir düzeyde olsa da. İkinizin de özveride bulunduğu şeyler açısından konuşuyorum. Eylem ahlaka aykırı olabilir ama sonrasında gelen minnettarlığım, kısmen senin kararından faydalanma bencilliğindendi. Ama bu böyle."

Dan gülümsedi. "Evlilikte tatmin olan bir eş, vasatın üzeridir."

"Ama ciddi evliliklerde vasatın altı. Sanırım, golfte bile."

Zaman duygusuna çok tuhaf bir şey olmuştu. Dan için çok farklı geçmişleri ve artık kültürleriyle şimdi birbirlerine yabancı olmuşlardı. Anthony'ye gelince, hâlâ en yakın arkadaşlarmış gibi davranıyordu ki yıllardır yerini dolduracak kimseyi bulamamıştı.

Dan ona yine gülümsedi, sonra yatağın üzerindeki sahte Mantegna'ya göz attı.

"Şunu oraya neden astığını anlamaya başlıyorum."

Anthony kısa bir süreliğine ağzıyla tuhaf bir hareket yaptı.

"Çok kötü bir zevk. Espritüel Cizvit arkadaşlarım bile gülmez." Ama dikkatini dağıttırmayacaktı, destek almak için arkasına yaslandı ve odanın diğer tarafına baktı. "Dan, bir keresinde bana her zaman hatırlayacağım bir şey söylemiştin. Yanından yürüyüp geçtiğim hoş bir orkideyi fark etmiştin, *insectifera* mıydı adı? Şu anda hatırlamıyorum ama o akşam kızlara bunu anlatıyorduk. Kendi burnunun iyi koku aldığını, benim orkideleri nasıl göreceğimi değil, onlara nasıl bakacağımı bildiğimi söyledin. Hatırlıyor musun bunu?" Dan sorgulayan gözlerle başını

salladı. "Güzel. Soyut önermeler ve felsefi iyilik üzerine hem sözlü hem de yazılı olarak harcadığım binlerce boş sözcüğü düşününce. Bunun yerine..." Anthony omzunu silkti.

Dan, Barney'i hatırladı. Aşırı tevazu salgını gibi.

"Buna uymayacağım. Her şey bir yana yüzlerce genç adama düşünmeyi öğrettin."

"Sadece kendimi düşündüğüm kadar. Aptal olanlar şükretsinler. En azından kirlenmekten kurtuldular."

"Saçma."

"Aynen öyle. Bir başka anlamıyla, akademik misket oyunu."

Anthony'nin elleri sabahlığının ceplerindeydi ve tekrar sandalyeye doğru hafifçe yaslandı, kendisi inkâr etse de belki de acıdan rahatsız olmuştu. Dan'e yan yan, yavan bir şekilde gülümsedi.

"Üzgünüm. Tek başına kendine acımak gibi görünüyor olmalı. Bu, herkesin ölmekte olanlara çok fazla hoşgörü göstermesinden oluyor. İnsanın neye ihtiyacı varsa yumuşak karnı orasıymış gibi."

"Sen de bakmanın görmekten çok daha önemli bir etkinlik olduğunu iyi biliyorsun."

"Orkidelerde belki. Kendinde değil ama. Ben kendime bakıyorum bütün yetişkinlik yaşamıma. Ama olduğum gibi. Geçmişte olabileceğim ya da olmam gerektiği gibi değil. Jane ve benim seni, sözümona üstesinden gelmiş olduğumuz her şeyin yaşayan bir örneğine dönüştürmeme izin veren şey bu işte."

Anthony'nin kendinden hoşnutsuzluğu sesine ve yüzüne yansıdı.

"Peki. İmkânsız yükseklikteki Hıristiyan standartlarında, hayırseverlikten yoksun kaldın. Bu, temel yargının kusurlu olduğu anlamına gelmiyor."

"Ama yargı standartları öyleydi." Gözlerini Dan'in gözlerine dikmişti.

"Ayrıca kararı kabul etmen çok uysal bir şekilde bunu doğruluyor."

"Niye?"

"Sevgili arkadaşım, bir davayı çok bariz bir şekilde kendi çıkarlarını dahil ederek yargılayan bir hâkim –senin oyununda– adaletin yüzkarası olur. Özellikle onun bir önceki özel kararı –senin farkında olmadığın– söz konusu dava konusuna çok faydalı olmuşsa. Şimdi bana kararın doğru olduğunu söyleme kibarlığını göstermen, görece masum olduğunu kanıtlıyor."

"Ama o özgün özel kararı kim teşvik etti? Peki, bunun neden sadece bir kez olduğunu düşünüyorsun? Neredeyse konuyu açar açmaz sözümüzden döndük."

"Hatalı bir şekilde incinen tarafın ben olduğumu farz ettiğin için."

Dan başını iki yana salladı. "Daha basit bir şey. Ben Jane için yeterince iyi değildim, o ise benim için yeterince kötü değildi."

"Sanırım seni başka türlüsüne de ikna edebilirdim. Bu doğru olsaydı bile, yine de birbirinize çok daha fazla yararınız dokunurdu kıyaslarsak" dedi ama kıyaslamanın sonunu getirmedi.

Dan, kadehin dibinde kalan son şarap yudumunu ağzına dikip bitirdi. Anthony oklarından mahrum kalmamıştı ve atışa hazır okçu sessizliğine gömüldü. Öleyazan adam, kendisiyle sert bir şekilde alay etmek için bir kez daha ağzını açtı.

"Bunların hepsi ölüm döşeği melodramı. Seninle görüşmeyi, yaşamından haberdar olmayı çok istedim.."

"Heladaki Oscar'dan mı?"

"Her şey berbat değildir herhalde?"

"Günlük yaşadığın sürece. Çoğu kez benim yaptığım gibi."

"Daha kötü felsefeler var."

"Hesabını bildiğin sürece."

"Bu odaya bir mızmız yeter."

Dan, Anthony'nin kendisini paylamasına başı önde gülümsedi. "Galiba Jane gibi oldum. Bir determinist. Az veya çok her şeyden elini eteğini çeken biri."

"Elini eteğini çekmek determinizmle bağdaşmaz."

"Daha kolay olan yolu seçen biri olarak doğmadıkça..."

"Bu yenilgidir. Determinizm değil."

"Kişi kendi payına düşen enkazı seçebilir. Ama her şey aynı yönde mi ilerliyor?"

Anthony bir parmağını havaya kaldırdı.

"Bir Aziz Samuel à–Becket* ve ağdalı Fransızca saçmalığını seziyorum. Adı çıkmış romantik kötümserlik."

"Şimdi Becket'e acımasızlık ediyorsun."

"Pascal'ın olduğundan daha acımasız değil ya da Voltaire'in aynı şekilde. *Mutatis mutandis.*** "Öyle düşünmüyorum."

"Geçen gün Oxford'lu halinden memnun meslektaşlarımdan biri gayet sakin bir şekilde ekolojik felaketi bana kabul ettirmeye çalıştı. Görünen o ki ben böyle bir fiyaskodan paçayı kurtaracak kadar çok şanslıyım. Ona, bana katılmakta tamamen özgür olduğunu söyledim."

Dan güldü. "Ama sana katılmaması ille de davasının aksini ispat eder mi?"

---

* Samuel Beckett ile II. Henry krallığı döneminde öldürülen Canterbury başpiskoposu Thomas à Becket. (ç.n.)

** Lat. Gerekli değişiklikler yapılarak, farklı hususlar göz önünde tutularak. (ç.n.)

"Oyunun, felaket tellallarının davrandığı kadar da fena olmadığını düşünmemi mazur görmelisin. Ne de olsa yaratılışta kötü olan tek şey aynı zamanda düşünülebilen bir şeydir." Anthony, Dan'e sorgulayan bir bakışlarından baktı. "Ben hâlâ Tanrı'nın bilmecesi yüzünden bozguna uğramış haldeyim. Ama şeytanı aydınlığa kavuşturdum."

"Peki, o nedir?"

"Bütünü görünmüyor." Döşemeye baktı. "Bir iki yıl önce öğrencilerimden biri, yirminci yüzyılın, tam olarak oyunu kimsenin yazmadığı, kimsenin izlemediği ve hepimizin kentteki tek tiyatronun mezarlık olduğunu fark ettiğimiz andaki kötü bir komedide oynayan aktörler olduğumuzu fark etmek gibi olduğundan bahsetti."

"Sen buna nasıl karşılık verdin?"

"Felsefeyi bırakıp senin mesleğine başlamasının iyi olacağını söyledim."

"İncitici."

"Hiç de değil. Sen savunulamaz bir hayale hapsolmuşsun, bizlerse savunulabilir bir önermeye mahkûmuz. Oyun olarak sözcük. Alet olarak sözcük. Kişi başkasıymış gibi davranmasın yeter."

"Sen hiç aletinlerinle oynamıyor musun?"

"Ah, genelde kendimizi taciz ettiğimizi inkâr edemem."

Bunun üzerine gülümsediler. Sanırım, ilk defa hiç çekinmeden, ikisi de eski türden bir diyaloğu, böyle cinaslarla sözcük oyunlarına olan düşkünlüklerini hatırlamış oldukları ve ilk buluşmanın sonuna yaklaştıklarını biliyor oldukları için gülümsedi. Her iki taraf da umduğunu bulamamış olsa da değişen bütün dış şartların ardında bir şey, bir değişmezlik vardı. Zaman, yenilmese de yerinde sayıyordu. Anthony yine doğruldu.

"Dan, sana bunun benim için ne kadar elzem olduğunu anlatamam. Ne güzel bir armağan getirdin."

"Benim için de öyle."

"İnsanlığın durumu hakkında oldukça tuhaf bir iyimserliğim var. Bunu izah edemiyorum... Bu... şöyle ki, sanırım sırf inançtan biraz öte bir şey. Mükemmelleştirilebilirlik kuramından daha saçma bir şey var."

"Mükemmelleştirememe mi?"

Anthony başını iki yana salladı. "Tam da bizim vardığımız yer bütün hatalarımıza rağmen. Keşke suçu dünyadaki başka şeylere atacağımıza bunun kendimizde başlaması gerektiğini öğrenebilsek. Kendi yaşantılarımızın gerçek tarihinde." Dan'e belli belirsiz hınzır bir bakış fırlattı. "Bazen dünyaya mistik bir tabir miras bıraksam diye düşünüyorum: Benliğinize dönün." Anthony bir an durup daha sonra battaniyesini

çekti. "Keşke öyle yapsaydım. Basmakalıp yaşamak aşırı duygusal olmaktan daha bile kötü."

"Bir arya söyleyebilirsin." Bunun ne anlama geldiğini bilmiyordu. "Eski Hollywood jargonu. Meşhur bir *Goldwynizm** var. 'Kes şu lanet konuşmayı, Shakespeare'le beraber aryaların modası geçti.' "

Anthony başını yukarı kaldırıp bunu onayladı. "Bunu aklımda tutayım." Anthony, Dan'in gözlerini inceledi. "Ne demeye çalıştığımı anlıyor musun, Dan?"

"Elbette."

"Jane'i dünyadaki herkesten daha iyi tanıyorum. Her şeye rağmen yardıma ihtiyacı var. İyi bir Samariten'e.**"

"Elimden geleni yapacağım." Dan uzanıp Anthony'nin sabahlığının cebine dokunup ayağa kalktı. "Yarın da geleceğim. Hayatımdaki bütün dehşetleri anlatmak için. O halde Spengler'i bir tarafa atıver yapabiliyorsan."

"Bu çok hoşuma gider."

"Ayrıca geçmiş konusunda endişelenme Anthony. Asıl tasarım hataları yaşamdaydı. Bizde değil."

"Tek çarenin bizim içimizde yattığı konusunda hemfikir olduğun sürece. Şimdi olduğumuz gibi. Geçmişte değil."

"Kabul!"

Hasta adam bir elini uzattı, Dan de onun elini tuttu. Sonra gizli bir duyguyu sonunda açık eden bir jestle, Anthony diğer elini halihazırda Dan'in elini tutan elinin üstüne koydu. Ama başını kaldırmış Dan'in gözlerine bakan hâlâ kararlı ve gülümseyen gözleri haşindi.

"Söyleyemediğimiz her şey."

"Konuşuldu. Gerek yok."

"Akşam yemeğiniz afiyet olsun öyleyse."

"Sana da iyi uykular."

"Modern eczacılık bunu hallediyor."

Anthony, Dan'in elini bıraktı. Dan kapıya varınca arkasını döndü.

"Hemşire çağırayım mı?"

"Yo, yo. Onlar gelir."

Elini yukarı kaldırdı, yüzünde ise hâlâ o gülümseme. Gülümsemesinde bir kutsamanın belli belirsiz havası ya da belli belirsiz bir kutsamanın havası vardı. Yatağın üzerinde asılı duran sanatkârane deha ve hastalıklı dindar resim kadar iki yüzü olan bir şey.

---

* Polonya kökenli Amerikalı film yapımcısını Samuel Golwyn'in konuşurken yaptığı anlatım bozukluklarını ifade etmek için kullanılır. (y.h.n.)

** Luka İncili'nde sıkıntıda olanlara çıkar gözetmeksizin yardım eden iyi yürekli kişi. (ç.n.)

Anthony ne olduğuma çoktan karar vermişti zaten ve benim bunu görmemi istemiyordu. Bu yüzden o son dakikayı onu görerek değil, ona bakarak geçirdim.

Jane

Tamam mı?

"Tamam."

"Ben gidip iyi geceler dileyeyim."

Jane'i kitabına gömülmüş olarak bulduğum yerde beklerken kendimi birden fazla anlamda bekletiliyor hissettim: Hayatına yeniden girmemiş olmamı dileyen ve az çok yalan söylemeye söz vermiş olduğum bir kadınla şimdi bir akşama dayanmak zorunda olmanın verdiği görünür utancı.

Anthony'nin tarih öncesi hoşgörüsünün ifşasının yansıması, çok bariz bir şekilde kurtarılmak istemeyen birinin kurtarıcısı olarak, bana biçtiği bu rolden daha umulmadık, daha olağanüstü görünüyordu. Anthony'nin durumunun acıma duygusu uyandıran gücünden etkilenmeye başladım. Her ne kadar Anthony bu unsurun var olduğunu

reddetse de, belirsiz bir şekilde aldatılmış ve beni susturmasına müsaade etmiş olduğum hissine kapıldım. Daha fazla tartışmalıydım. Sürpriz yapma sırası Anthony'deydi ve tekrarlarımın hiçbiri, gelecekte Jane'le olan ilişkilerin çok tesadüfi bir şekilde yeniden başlaması dışında böyle temel bir tartışma nedenini ya da herhangi bir şeyde zorlayıcı bir değişimi öngörememişti.

Belki de hastalık ve ilaçlar Anthony'nin dengesini bozmuştu. Belki bütün bunlar onun çok dolambaçlı bir şekilde karısından bir tür intikam almasıydı. Belki de diğer insanlarla aynı çizgiyi takip ediyordu. Ama durum böyle olsaydı Jane muhakkak beni uyarırdı ve onun davranışı Anthony'nin teşhisini pek yadsımıyordu. Sanırım Jane'inkinden çok benim huzurumu kaçırmış olduğuna hep inandığım ama aslında uzun zamandır iş işten geçti kategorisine havale etmiş olduğum bir olaydaki bu olasılıkta yatan en büyük sarsıntı, nihayetinde (şayet Anthony inandıysa) Jane'i daha derinden etkilemişti. Ama bunların hepsi birinin tiyatroya gidip de sahneye konuluşundan yarı ömür önce görmüş olduğu bir eserle karşılaşması gibi öylesine mazide kalmış, öylesine tarih olmuştu ki... Tabii ki o ve Jane'in içinde ikamet ettiği tiyatro bir anlamda devam etmişti. Geçmiş bu şekilde onlar için şimdiki zaman olmaya devam etmiş olmalıydı; ancak o akşam, çocuklarla değerleri tuhaf bir biçimde taş kesmiş insanlar arasına düştüğüm hissine kapıldığım ne ilk ne de son andı. Aynı zamanda da Anthony'nin harekete geçirdiği ve sertleşen yılların ardından, bir tür yeşermeyle ama bu mecazın kötü olduğu kadar iyi yanlarıyla da kazandıklarımız kadar yitirdiklerimizi de yeniden yeşerten daha öznel bir yanım olduğunu biliyordum.

Jane pek gecikmedi, asansöre binip yan yana, yüzümüz kapıya dönük aşağı indik. Bir an uygunsuz bir sessizlik oldu.

"Onu nasıl buldun?"

"Her şeye çok müthiş bir şekilde göğüs germiş."

"Tamamen vakit kaybı olmasa bari."

"Tabii ki değil."

Jane'in söylemiş olduğu söze kabadan başka bir şey denemezdi. Yapmacık ses tonu, olumsuzluğu etkili bir şekilde yalanlamıştı. Ben aslında içerlemiş birinin elinden tutuyordum. Artık, elin ne kadar güçlü olduğunu tahmin edersiniz. Çantasında arabanın anahtarını arıyordu.

"Benden bütün orkide kitaplarını sana vermemi rica etti."

"Çok hoş bir davranış."

"Kitapların herhalde ümit vermeyecek kadar modaları geçmiştir."

"Pek sanmam. Hem yine de benim olsunlar isterim."

"Bulup çıkarırım."

Asansör kapıları kayarak açıldı. Arabasına tekrar bindiğimiz sırada Jane'in bana ne konuşulduğunu sormayacağı çok açıktı. En azından bu konuda yalan söylemekten kurtulacaktım. Ya biliyordu ya da umurunda değildi. Anthony beni en azından sessizlikle geçen yıllara son vermek istediğine ikna etmişti. Jane o yılların hâlâ orada olmasından pek memnundu ve görünüşte uysal olsa da ağırbaşlı bir seyirle mevcudiyetlerinin altını çizmeye başlıyordu.

Kendimizi İtalyan lokantasında bulduk ama yine biri Jane'i tanıdı. Durduk ve Jane beni çiftle sadece ismen tanıştırdı, hepsi bu kadardı, orada bulunuş nedenimden utanıyormuş gibi. Anthony hakkında azıcık bilgi teatisinde bulunuldu. Sonra lokantanın diğer tarafındaki masamıza gittik. Jane onların kim olduğundan bahsetti: Merton'dan İngiliz bir öğretim üyesiyle karısı. Jane'in daha ziyade onlarla oturup konuşmayı yeğleyeceği izlenimine kapıldım, benim de buna karşılık Jenny'yle misilleme yaptığım bir sırrım vardı. Menü incelenip yemek siparişi verildiğinde, Jane bana işimin nasıl gittiğini sordu. Sohbet ettik akik taşlı broş taktığı krem rengi gömleğiyle, dirsekleri masada, ellerini hafifçe kavuşturmuş, sakin bir şekilde başı dik ve yüzüm dışında lokantadaki her şeyi dikkate alarak oturuyordu. Yavaş yavaş, neredeyse gönülsüzce kendimi Anthony'nin görüşünü kabul eder buldum. Jane'de inatla başka bir yerde olan bir şey vardı... Dahası hiçe sayarcasına başka bir yerde. Jane'in nezaket gösterisine rağmen çok geçmeden kocasının, Jane'in onun dini ve felsefi görüşlerine acıdığını ileri sürmüş olması gibi benim sinema dünyama karşı da aynı aşağılamanın kokusunu almaya başladım. Sorularının hiçbiri masummuş gibi gelmiyordu.

"Yani tiyatroyu tamamen bıraktın mı?"

"Söyleyecek yeni bir şey yok ya da sadece bunu söylemenin revaçta olan yeni yollarına kendimi alıştıramadım."

"Sinema da aynı aynı sorunlar yok mu?"

İlk yemeklerimiz geldi. Hayatımın çoğunu insanların anlık ama kendilerini ele veren jestlerini gözlemleyerek geçirdim ve Jane'in kavun yemek için çabucak kaşığı kapışı dikkatimi çekti. Benimle ilgili en azından bir varsayım olarak yıkıma gereksinim duyduğuna karar verdim.

"Bu benim alanımda biraz endüstriyel idareci olmak gibidir. Ana ürünün standardını korumak mı? Bu eğlencedir. Revaçtaki yıldızlar için araçlar. Kaçakçılığını yaparak içeri sokmaya çalıştığı gerçeğin tuhaf dozu önemsizdir. Sadece ambalajın bir parçası. Prestij, gişe raporlarından gelir. Olsa olsa en fazla meslek erbabından."

Jane kavununu inceledi. "Yani buna razı mı oldun?"

Izgara sardalyelerimin üzerindeki kılçıklarını ayıkladım.

"Her türlü bahanem var, Jane. Ama Anthony zihnimden geçenleri daha yeni keşfetti. Beni önce bir bozguncu, sonra da romantik karamsar olarak adlandırdı."

Jane hafiften dalga geçti. "Becket'e de layıkıyla lanet okunmuştur."

Gülümsedim ve gözleriyle buluşmaya çalıştım ama gözleri özenli bir gayretle kavundaydı. "Aynı fikirde değil misin?"

"Ah, evet. Fakat Anthony'ninkilerle aynı sebeplerden değil."

"Neden öyleyse?"

Jane omuz silkti. "Sadece bu edebi melankoli çoğu zaman faşizmden önce geliyor. Rousseau, derken Napoleon. Chateaubriand* ve Restorasyon Devri.** Yirmiler."

"Rabelais ilah olarak duruyor mu?"

Gergin ve kaale almayan hafif bir gülümseme daha.

"Onu unutmuştum."

"İlah üzücü bir hale mi geldi?"

"Bu ilahın yanlış anlaşılması."

Ben aşırı hoşgörülü toplumu kastetmiştim ama Jane'in neyi kastettiğine emin değildim.

"O ilah geçen gece tekrar hayatıma girdi. Barney Dillon'ı hatırlıyor musun?"

Jane kavununu yerken bir an durakladı. "Caro sana söyledi mi?"

Ona hayretler içinde baktım. "Biliyor muydun?"

"Geçen hafta günübirlik kasabaya çıkmıştım. Birlikte öğlen yemeği yedik." Jane kaşıkla kavunun etli kısmını çıkarmaya devam etti. "Annesine söylemeye korktuğu şeyleri daha çok bana söyleme eğiliminde hep." İtirafı herkesten önce duyduğu için özür dilemeye niyetlendiğini fark etmekle birlikte gizli bir azarlama da sezdim.

"Nell'e söyledin mi?"

"Benden söylemememi istedi. Sen nasıl tepki gösterdin?"

"Becerebildiğim kadar sakince."

"Endişeye gerek yok. Caro'nun aklı başında."

"Bunu onaylayamazsın!"

Jane tereddüt etti.

"Rosamund'un evlenmeden beraber yaşadığı genç adamlardan birkaçını görmelisin. Onaylamamanın işe yaramadığını öğrendim."

"Barney öyle kahrolası bir düzenbaz ki anlatamam." Jane'e New York'tan uçakla gelişimizi, Heathrow'da buluşmamızı ve Barney'nin sinsi sessizliğini anlattım.

---

* François René de Chateaubriand. Fransız yazar ve diplomat. (ç.n.)

** İngiltere'de II. Charles ve II. James dönemi. (ç.n.)

"Yıllardır onunla karşılaşmadım."

"Televizyonda görmüş olmalısın."

"Ara sıra. Bu işin altından gayet iyi kalkıyora benziyor. Geldiği gibi gidiyor işte. " Jane kavunu bitirdi. "Lezzetliydi."

Jane derinden bir değişim geçirmeseydi, aslında Barney hakkında bu şekilde ya da kavuna "lezzetli" demesinden daha samimi bir şekilde düşünmeyeceğini biliyordum. Jane beni küçümsemek için eski bir Oxford hilesini kullanıyordu sadece: Duygularını açık eden insanları daha fazlasını göstermelerine teşvik etmek için her zaman aksini iddia et. Belki de suskun kaldığım için bu numarayı yemeyeceğimi tahmin etti zira sözüne devam etti.

"Gerçekten yardıma ihtiyaçları olursa gelirler."

"Caro'nun onda ne bulduğunu bir anlasam."

"Nell'in kendisini aptala çevirme çabalarına rağmen Caro öyle değil."

İki yemek arasında bir sigara yaktım, ilişkimiz sırasında Jenny'nin beni kurtardığı kötü bir alışkanlık."

"En azından Caro'nun senden neden çok hoşlandığını anlamaya başlıyorum."

"Duygularımız karşılıklı."

Kayıtsız bir sağduyu belki ama kendi tabiatımla kabahatlerim için Barney'yi suçlayamayacağımı ima eder gibi görünüyordu. Konuyu değiştirip lafı Jane'in kendi çocuklarına getirdim. Rosamund, Cambridge'den mezun olmuş, şimdi BBC'de asistanmış ve her hafta sonu Oxford'a geliyormuş. Daha küçük olan kızı Anne, dil eğitimi için bir yıllığına İtalya'da kalıyormuş. Anthony, Anne'in bunu yapmasında ısrar etmişmiş. En ufakları Paul de, henüz Paul'ü hiç görmemiştim, on beş yaşında Dartington'a giden bir çocuk olmuş. Caro'dan Paul'ün hilekâr bir çocuk olduğunu duymuştum. Onu, Caro'nun "Tek kelime etmiyor" diye sürekli vurguladığı betimlemeden biliyordum. Annesinin anlatışından Paul'ün nasıl bir çocuk olduğunu pek çıkaramadım. Duygusal bir çocukmuş ve okulla ilgili sorunları varmış ama Jane bunu geçiş dönemi olarak düşünüyordu. Benim bir yabancı olduğumu, aile dostu olmadığımı bana göstermek için küçük bir fırsat daha yakaladığını düşünmüş de olabilirdi. Ardından Compton ile Oxford ve nasıl değiştiği hakkında bir konuşma geçti aramızda. Hatta Jane'e konuyu birazcık açtırarak kendi yaşamı, kurulları ve hayır işlerine doğru genişlettim ama ölüyor oluşu ya da evlilikleri dışında Anthony hakkında tek kelime etmedi. Jane'in ilgisizliğindeki aşırı titizlik konuşmuş olduklarımıza gelince daha ürpertici bir hal aldı.

Anthony'nin hatırına, sırf nezaketten bana tahammül ediliyor olduğunu gittikçe daha iyi anlamaya başlamıştım. Konuştukça, daha önceki bir "günah" ve onu affetmedeki yetersizlikte bile hiç ortak yanımız olmadığı iyice ortaya çıkıyordu. "Bağışlama" saçma şekilde sunuldu, yanlış yorumlanmamışsa şayet, bu açıkça Jane'in bana değerimin altında ne kadar acımasızca paha biçtiğini gösteriyordu. Bu görüşme artık içime atıp bir sonraki buluşmamızda Jenny'ye anlatılacak bir şey olmaya başladı. *Onu* hayatımdan atmak giderek imkânsız gibi görünüyordu. Bu ve bir önceki sahne anlatılmak zorundaydı, Jenny de şu anda benim dilimden anlayan tek kişiydi. Burada dil umut vermeyecek kadar arkaikti ya da kahveler geldiği anda ben öyle düşünüyordum ve bir sessizlik oldu. Herhangi bir sözcüğe göre daha çok şey ifade eden şu sessizliklerden biri. Son bir girişimde bulundum: "Oxford'da yaşamaya devam edecek misin, Jane?"

"Emin değilim. Artık bütün arkadaşlarım burada. Andrew, Compton'ı öneriyor ama Nell de ben de buna karşıyız. Andrew birbirimizin sinirlerine dokunma haddimizin pek farkında değil." Jane sigarasını içmiş şimdi de söndürüyordu ve kül tablasıyla konuşuyormuş gibi görünüyordu. "Ayrıca ben Komünist Parti'ye üye olmayı düşünüyorum."

Jane bana bakmıyordu ancak bir an için göstermiş olduğum budalaca şaşkın yüz ifadesinin farkına varmış olmalıydı. Bir iki dakika bunun Nell ve Andrew'yla ilgili mecazi bir söz olduğunu sandım. Ama sonra Jane, zoraki hafif bir gülümsemeyle, böyle bir bilginin biriktirmeden ve zamanı kollamadan pek dikkatsizce ve yersiz bir şekilde verilemeyeceğini bildiğimi biliyormuşçasına birden gözlerimin içine baktı.

"Ciddi misin?"

"Maocularla ve aynı zamanda Uluslararası Marksistlerle temas halindeyim. Onlar çok daha modaya uygun tabii ki" deyip ekledi: "Bu arada, Anthony bilmiyor. Henüz karar vermedim. Bu sanırım zihinsel olduğu kadar sezgisel de."

"Doğru geldiği için mi?"

"Diğer seçeneklere göre biraz daha az yanlış geldiği için."

"Alışılmış dönüşüm yönteminden kesinlikle farklı bir değişim."

"Burada bunun çok gerçekdışı olduğunu biliyorum. Oxford'da. Onlar ülkenin başka herhangi bir yerinde olduğundan çok daha kültürlüler."

"Rusya mı?"

Jane hafiften gülümsedi. "Seralarda yetiştirilen insanlar mı?"

"Ama... Yani geri kalmış köylü toplumlarda olur bu. Bizlerse artık hiç de öyle değiliz."

"Geri kalmış kapitalist bir toplum mu değiliz?"

"Yine de belli özgürlüklere alışmadık mı?"

Jane bir sigara daha aldı ve sigarasını yakmam için öne doğru eğildi.

"Bende herhangi bir Jan Dark hayali yok. Şiddetten de dogmadan da nefret ediyorum. Onların değişimin önceden gerektirdiği şeyler gibi göründüğünü biliyorum. Ben Katolik fikirlerin bile izinden gidemedim. Bu yolda hiç de iyi bir sicilim varmış gibi davranmıyorum."

"Ama?"

Jane parmağının ucunu fincan tabağının kenarlarında gezdirdi.

"Sanırım hem çok çocuksu hem de entelektüel Marksist bir toplum hayalim var. Bir gün gelip kuramı yerel olarak, Mao'nun Çin'de yaptığı gibi uygulanabilir bir şeye dönüştürebilecek bir sistem." Jane başını kaldırıp karşıya baktı. "Bu kısmen üniversite yaşantısının anlamsızlığındandır. Üniversitenin kendini beğenmişliği, elverişsizliği." Jane kendi kendine hafifçe gülümsedi. "Bilmiyorum aslında. Bu sadece Sol'un düşünenlerin yanı sıra hisseden insanlara da gereksinimi olduğu, aptalca bir yanılsamadır belki de."

Jane'i seyrediyordum, yine yere bakıyordu. Eskiden onun ne kadar iyi, amatör bir aktris olduğunu hatırladım. Geldiğimden beri rol yapıyordu ama rolü değişmişti. Bana karşı olan tavrının değişip değişmediğinden şüpheleniyordum. Bu bir uzlaşma, maskesinin ardında ne olduğunu açıklama çabası gibi görünebilirdi. Ama bu aslında tahta –demir perdenin kişisel bir biçimi olarak– ikinci bir çit çekmekti.

"Bu günlerde buralarda bu yaygın bir şey mi?"

"Ben modayı takip etmiyorum, kastettiğin buysa."

"Peki, bunun tersi mi?"

"Benim aklıma üniversitede bariz dört, yo, beş S.C.R. Marksist geliyor. Birine tahammül edemiyorum."

"Anthony hiç farkına varmadı mı?"

"Anthony aşırı sol görüşlerim olduğunu biliyor. Bazılarına katılıyor. Çok şaşıracağını sanmıyorum."

"Neden ona söylemiyorsun o halde?"

"Bunun onu incitebileceğini düşünüyorum."

"Nell biliyor mu?"

Jane dudaklarını birbirine bastırdı.

"Bu konuda birkaç seans kavga ettik. Biri daha üç gün önceydi. Nell, espri anlayışı ve hoşgörüsü dışında Andrew'nun bütün ahmakça görüşlerini kapmayı başarmış. Andrew bütün bunlara şaka muamelesi yapıyor. Nell bunu kişisel bir hakaret olarak görüyor maalesef."

"Bu konuda seninle görüşlerimiz aynı."

Ama bu söylediğim onda, oldukça yüzeysel diyebileceğim, neredeyse hiçbir tepki uyandırmadı.

"Ev, göreceksin çok büyük. Aslında onun her yerine ihtiyacım olmaz. Bir şekilde bittiğinde evin kullanıldığını görmek istiyorum." Jane masanın öbür tarafına bir sert bir bakış fırlattı. "Belki tekrar baştan Lenin'in dulu olacağım sadece. Herkesin şaka konusu yapacağı ev sahibesi. Kahvaltıda broşürler, akşam yemeğinde propaganda."

"Eee... Oxford bununla ünlü."

"Bu yitik davanın sadece zamana uyan aydınlar sınıfı arasında değer göreceğini düşünmem dışında. Akademisyenlerin büyük kısmı medyacı oldu çıktı." Jane duraksadı. "Maalesef, TV'ye ve Fleet Caddesi liberalizmine en iğrenç sağ kanat komplosu gözüyle bakmaya başladım."

"İzleyiciler iktidardan bile daha yoz."

"Neden en zeki olanların en yoz olmak zorunda olduklarını ve akıllarının çoğunu sosyal ve genetik üstünlüklerini sürdürmeye adadıklarını anlamıyorum."

"Yurtdışına daha sık çıkmalısın, Jane. Onlar sadece süs bebekleri, mezbeledeki kavgacı küçük insanlar."

"Ama yurtdışında yaşamıyorum. Mezbele dediğin de benim ülkem."

"Benim de. Ama *touché*.*"

Gülümsememe ancak karşılık verdi. Şu değişimlerin gölgesinde birbirimizi sinirlendirmeye başlamıştık. Farklı açılardan da olsa, ikimiz de birbirimizi çok hafife aldığımızı sezdiğimiz için olabilirdi. Garson yine kahve getirdi ama Jane istemedi. Ben de daha fazla kahve içmek istemiyordum ama Jane oturduğu yerden kalkmasın diye yine de biraz aldım. Garson uzaklaştığında bir sessizlik oldu. Nihayet konuştuğumda gözlerimi Jane'inkilerden kaçırdım.

"Bu genel lanetlemeye ben de dahil miyim?"

"Bunu neden düşünesin ki?"

"Çünkü beni gördüğüne memnun olan biriyle daha yeni buluştum."

Jane bir an sessiz kalıp ardından "Kadınlar erkeklerden daha çok değişiyor olabilirler" dese de başını iki yana salladı. "Üzgünüm. Geldiğine gerçekten çok minnettarım."

"Yarı sürgün ve kapitalist bir uşak olmama rağmen."

Jane başını önüne eğdi ve alçak sesle "Ağzımı bozduracaksın" dedi.

"Ama sen sessizliğin asla bozulmamasını istersin."

Jane bir nefes aldı. Aklından yine beni küçümsemeyi geçirdiğini biliyordum ancak hareketsiz duran bu kadınla silahlarının ardında dengeden çok uzak olan biri yatıyordu. Jane başını eğip cevap fincandaki acı telvede yazıyormuşçasına boş kahve fincanına baktı.

*Fr. Acı. (ç.n.)

"Anthony'nin sana ne söylediğini bilmiyorum ama bunların benim çok özel olduğunu düşündüğüm meselelerle ilgili olduğunu tahmin edebiliyorum. Yani geçmişten ziyade şimdiyle çok daha ilgili şeyler. Esasen hepsi bu kadar, bana inanmalısın." Jane tereddüt etti, sonra aniden çok daha doğal bir şeyin izi belirdi. "Şu anda hangi şekilde olursa olsun geçmişe katlanamam Dan..."

Jane ismimi söylemişti, sonunda, ilk kez net bir ifade görmüştüm. Nihayetinde Jane de bir ölümlüydü. Bir süre sustum.

"Anthony, ikinizin evliliğimi ve dolaylı olarak da hayatımı mahvetmiş olduğunuzdan bahsedip durdu. Kendinizi bu şekilde suçlamanızın doğru olmadığına işaret ettim. Bütün hataları ve kusurlarıyla hayatımdan hoşnut değilim Jane. En azından kendi evliliğimi kendim mahvedecek kadar yetenekli olmuşumdur hep. Mahvettim de. Birincisi bu. İkincisi, Anthony senle benim artık yeniden arkadaş olabileceğimizi umuyordu. Şimdi vardığım sonuca göre, senin yaşantında yoz ve vicdansız erkekler yönünden korkunç bir eksiklik var. Bence en azından bir tane ihtiyacın var. Ayrıca Anthony'ye yarın rapor vereceğim. Caro'ya da. Bu şekilde küçük de olsa biraz umut vermesini isterim."

Bunları söylerken Jane, başını önüne eğmişti ve uzunca bir süre de önüne bakmaya devam etti ama dudaklarında yenilgiyi itiraf eden hazin bir gülümsemenin izi vardı. "Nell beni uyardı."

"Hangi konuda?"

"Kendinin değil de başkalarının blöfünü görmek diye adlandırdığı kötü alışkanlığın konusunda."

"Bu oyunda senin de alçak bir engelin vardı."

"Bu kötü alışkanlığımdan vazgeçmişim herhalde."

"Neden hep insaniyetsiz olanı sürdürmek istediğini anlayamıyorum."

"Bunun kişisel olarak seninle bir ilgisi yok. Tamamen gereksiz şekilde üzerine yüklendiğini hissettiğim bir kullanma yüzünden."

"Faşizmin bir tanımında da diğer insanlar adına yargılama hakkına sahip olma inancı yok mudur?"

Kocasında sezmiş olduğum şeyi onda da fark ettim: Başka bir dünyadan biriyle yüz yüze geldiğinde bir güvensizlik, neredeyse yersiz bir kaygı. Hepsi bunu sanatsal olduğu kadar siyasi zeminlerde de kendi kapalı akademik dünyasını, şehrini küçümsemeye müsait olduğuna emin olduğumda küçümsemek ve bertaraf etmek için muhtemelen uygundu. Bunun yanında orası Jane'in yaşadığı yerdi ve o; insanlara, durumlara, yerel işaret sisteminden, en iyi bildiği düzenlerden vazgeçmiş ya da geçebilecek adamlara alışık değildi.

Gözleri yerde, mırıldandı: "Ben artık senin tanıdığın kişi değilim Dan. Bunu daha iyi gizleyemediğim için üzgünüm. Bu senin hatan değil."

Dan tereddüt ettikten sonra beyaz masa örtüsünün karşısına uzanıp hafifçe Jane'in eline dokunduğunda Jane bir şey söylemedi. Ardından Dan, garsona eliyle işaret eder.

Dışarıda sis artmıştı, az önce ikimizin arasında olanları pek yansıtmıyordu. Neredeyse çok yoğundu ve etrafta ise tek tük araba vardı. Banbury Yolu'nu tırmandığımızı hatırlıyordum ama mesafe duygumu tamamen yitirmiştim. Jane, yanlardaki kaldırım taşlarına dikkatle bakarak ikinci viteste ağır ağır gidiyordu. Ara ara Jane'in yeni siyasi inançlarından konuştuk. Tartışmaya girmeden sadece kibarca teşvik ettim. Jane, sanki bu bir estetik sorunuymuş, İngiliz siyasi yaşamını simgeleyen çiçek aranjmanının bir yerlerine kızıl bir dal gerekiyormuş, Britanya'da savaş sonrasında komünizmin genel olarak reddi bir tür adaletsiz sosyal sürgünmüş ve (belki de daha fazla inandırmak için) bu kimyada bir eş değerlik sorunu varmış gibi kendi kendine itiraz eder oldu, hatta savunmaya geçti. Rusya nasıl kendi Soljenitsin'lerine* gereksinim duyduysa, İngiltere de kendi Soljenitsin'lerine gereksinim duyuyordu. Ayrıca orta yaş kadın özgürlüğü unsurunun yanında Jane'in hem kendini hem de etrafındakileri şaşırtma ihtiyacı, zamanından önce dul kalacak olmanın ve onu tehdit eden bütün boşluklarına karşı bir tepkisi vardı. Sonunda Oxford yabansılığının ağır kokusunu duydum. Jane'inki gibi bir kararın, zalimlerin gerçekten can yaktığı bir yer olan Amerika'da ne anlama geleceği konusunda hiç fikri olup olmadığını merak ediyordum.

Banbury Yolu'ndan bir yan sokağa saptık. Sonunda Jane direksiyonu kırıp bir bahçeden geçerek kaldırımdaki rampanın üzerine çıktı. Evin yanındaki bir garajın yakınına park etti. Arka koltuktan bir geceliğine hazırladığım çantamı çıkarıp kapıları kilitlemesini bekledim. Yarı bodrum bir evde ışıklar yanıyordu ve çakıl taşları üzerinde yürürken mutfağı görebiliyordum. Üstündeki zemin katta da ışıklar yanıyor, sisi aydınlatıyordu. Viktoryen tuğlalı beyaz ahşap doğramalar ve karoyla kaplı bir sundurma yükseliyordu.

Jane dikilmiş, el çantasındaki anahtarlarını arıyordu. Ama ön kapının renkli cam yüzeyinde *bulanık bir gölge* belirip Jane anahtarlarını çıkaramadan kapı açmıştı. Siyah kazaklı, kot pantolonlu, sıska küçük bir Fransız kız. Kenarları yaldızlı gözlüğü, kırmızı kurdele bağlanmış iki beliği ve *Phèdre*'den** fırlamış bir yüzü vardı.

* Aleksandr Soljenitsin (1918-2008), 1970 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Rus yazar.
** Racine'in Yunan ve Roma mitolojilerini kullanarak yazdığı bir trajedi. (y.h.n.)

Kapının Dışında

Hızlı hızlı Fransızca konuştuğundan ne dediğini anlayamadım ama kızın bize daha erken ulaşamadığı için Fransızlara özgü bir tür üzüntü duyduğu açıktı. Bizi neredeyse salona almayacaktı. Pompey kızılı duvarları ve merdiven kenarlarında beyaza boyanmış devasa büyüklükte bir çift Viktoryen oymayla garip şekilde süslenmiş tırabzan küpeşteleri olan salon dikkat çekiciydi. Birkaç hoş tablo gözüme ilişti; fevkalade süslü, dökme demirden beyaz renkli bir şapka askısı. Eski Jane bu zarif teatralin kırmızı ve beyaz alanına gizlenmişti ama buna o anda dikkat etmedim. Kız pür dikkat onu dinlememizi istedi. Sonunda Jane, kızı yatıştırmak için bir kolunu kızın omuzlarına doladı. Ben de ne olduğunu sordum.

"Hastaneden ulaşmaya çalışmışlar." Jane böyle bir yaygara için özür dilercesine hafiften yüzünü buruşturdu. "Dan, bu Gisèle."

Kız bana konuşmadan, çekingen bir baş hareketiyle selam verdi.

"Neler olduğuna baksam iyi olur. Yatmadan önce bir içki içsene, hemen döneceğim."

Jane kıza benimle ilgilenmesi için işaret etti. Merdivenlerin yanında üzerinde telefon duran bir sehpa vardı.

"Hastanedekiler..."

"Bazen Anthony uyuyamıyor. Ona kitap okumam hoşuna gidiyor." Jane'in gözleri benimle ilgilenilmesi için arkasındaki yüze doğru kaydı. "Hemen eteklerimiz tutuşuyor." Jane gülümsedi. "Biraz Armagnac var. İyi gelir."

Fransız kızın peşinden odaya gittim. Oda, iki ayrı odanın bozularak ikisi arasında perde yerine belli belirsiz bir kemer bırakılıp tek odaya dönüştürülmesi yüzünden evin derinliğini artırıyordu. Bir sürü kitap, birkaç gravür ve tablo daha, hoş ve eski mobilyalar, bahçeye bakan uzak uçta kuyruklu bir piyano... Bu bana Jane'in bir zamanlar oldukça iyi piyano çaldığını hatırlattı. Antik çömlekçilik için aydınlatılmış bir niş, plastik küplerin üzerine yığılmış Tanagra* çömlek parçaları ve kulplu küçük bir Yunan kadehi. Snopluğun eski bir Oxford biçimini gösteren şömine rafı üzerinde bir dizi davetiye, onların arasında da oğlu olduğunu tahmin ettiğim bir çocuğun tuğla renkli modern vesikalığı. Tıkış tıkış bir oda. Hepsini buraya sığdıramadığımdan değil, Fransız kız dönüp kapıyı kapatmıştı. Öyle endişeli görünüyordu ki hâlâ üzgün olduğunu anlayabiliyordum.

"Konunun ne olduğunu sana söylediler mi?"

Kız bana baktı, sonra başını iki yana salladı. "Je m'excuse, monsieur. Je suis..."** Sonra tekrar başını iki yana salladı. Ona sigara ikram ettim. "Non, non... Ben iyiyim."

Aslında zaten ne olduğunu ya da en azından beklediğimin olabileceğini kısmen tahmin etmiştim: Anthony fikrini değiştirmiş, biz oradan ayrıldıktan sonra düşününce benim söylemeye çalıştığım şeyi öğrenmiş, isteyerek yüklendiği sessizliği aniden karısıyla bozma ihtiyacı duymuş olabilirdi.

Dışarıdan Jane'in sesi geldi, duyulamayacak kadar alçak bir ses. Şöminenin yanında dikildim, kız, bir cins bekçi köpeği gibi hâlâ kapının önünde duruyordu. Bir elini salladı, birazcık daha İngilizce konuşabildi.

"Eğer bir şey içmek istersiniz..."

"Tamam. Rahatsız olma. Ben alırım."

İçkiler odanın arka tarafındaki bir konsolun üzerindeydi. Bir scotch doldurdum. Kız, kapının önünde dışarıda ne olup bittiğini dinlemiyor-

* Antik Yunan kenti olan Tanagra harabelerinde bulunan parçalar. (ç.n.)

** Özür dilerim bayım. Ben... (y.h.n.)

muş gibi yapmayı bırakmış öylece dikiliyordu. Piyanonun yanına doğru gidip dışarıda sisin örttüğü evin arka bahçesine göz gezdirdim. Belki orada büyüyen bir kopuştu, sarıp sarmalanan sessizliğin etkisiyle bende yerimden edilmişlik duygusu oluşmuştu. Pencerenin önünde, üzerinde bir kitap duran oval, jakoben tarzda bir döner koltuk vardı: Kitap, Antonio Gramsci'nin *Hapishane Notlarından Seçmeler*'di. Üzerindeki küçük işaretlemeleri görebiliyordum, belli ki Jane okuyordu. Kitabı elime aldım. Çoğu paragraf kurşun kalemle, bazıları yanlarına dikey çift çizgi çekilerek yoğun bir biçimde işaretlenmişti: "Her birey yalnızca var olan ilişkilerin değil, aynı zamanda bu ilişkilerin tarihinin de sentezidir" "İnsanları ezen bir dış güç olarak toplumsal yapı, duraklamaları kişiyi kendisine benzeterek edilgenleştirir, yeni bir siyasi etik geleneğe ve yeni girişimlere kaynak yaratmak üzere bir araca, özgürlüğün bir aracına dönüştürür" ve "Yeni etik bir siyasi gelenek ve girişimlere bir kaynak" ifadelerinin altı da çizilmişti. Bir yorum yazısı bulmaya çalışarak yavaş yavaş sayfaları çevirdim ama hiç yorum yoktu. Sadece bir paragrafta bir not ve yanında da bir ünlem işareti vardı: "Praksis felsefesi* çelişkilerle dolu bir bilinçtir. Burada hem bireysel hem de bir sosyal grup olarak herkesçe kabul gören filozof sadece çelişkileri kavramaz, aynı zamanda kendini çelişkinin bir unsuru sayar ve bu unsuru bilginin bir ilkesi ve bundan dolayı da eylem ilkesi olarak yüceltir."

Kitabı, kız bir şeyleri araştırdığımı sanmasın diye yerine koydum ama o benim farkımda değilmiş gibi görünüyordu. Hâlâ kapının yanında, iki odanın birleştiği kemerin olduğu arka tarafta gizlenerek ayakta dikiliyordu. Duvardaki raflarda sıra sıra dizilmiş felsefe ve sözde insan bilgeliğinin sıralı ve sessiz alayları olan diğer kitaplara bakmaya başladım. Ardından dışarıdan kapatılan ahizenin kısa çınlaması geldi. Kızın kapıdan uzaklaştığını gördüm. Fakat başka bir telefon numarasının çevrildiğini ve birkaç dakika sonra, yine Jane'in alçak sesini duyduk. Konuşma çok uzun sürmedi. Ahize tekrar kapandı. Ardından tam bir sessizlik oldu. Fransız kız kemerin arasından bunların hepsi benim hatammış gibi ayakta dikildiğim yere bakıp sonra kafasını çevirdi. Sessizliği birkaç dakika daha uzattım, sonra bardağımı bırakarak yatıştırmaya çalışan bir gülümsemeyle dışarı çıkıp salona gittim.

Jane ön kapıdan ancak bir iki adım uzakta dikilmiş, gayet hareketsiz, sırtı bana dönük ve elleri dışarıda giydiği paltosunun ceplerinde geceyi seyrediyordu. İçeri girdiğimi duymuş olmalıydı ama yüzünü dönmedi.

"Jane!"

* Kelime anlamı "uygulama" olan felsefi bir terim. İlk defa Gramsci tarafından Marksizme gönderme yapmak amacıyla kullanılmıştır. (y.h.n.)

Hâlâ kımıldamıyordu. Birkaç adım daha yaklaştım.

"Bir şey mi oldu?"

O zaman yönünü değiştirip yüzünü bana çevirdi. Donuk bir gülümsemeyle az önce aptalca bir şey söylemişim gibi gülümsediğini gördüm.

"Belli ki biz oradan ayrıldıktan hemen sonra Anthony balkona çıkmayı başarmış." Yüzünü tekrar geceye döndü. "Ve parmaklıklardan aşağı düşmüş."

"Olamaz..."

"Maalesef."

"Ölmüş mü?"

"Düştüğü anda öldüğünü düşünüyorlar." Jane omzunu silkti. "Onu buldukları sırada..."

Jane'in yaşadığı sarsıntının benimkine benzeyip benzemediğini anlamaya gayret ederek ona bir adım daha yaklaştım. Sanırım bu bana şok edici haberden daha fazla sarsıntı yaşattı.

"Jane!"

"Scott'un son yolculuğundaki o adam kimdi?"

"Kaptan Oates."

Jane hafifçe başını iki yana salladı. Arkamdan kızın kapıyı araladığını duydum, gidip Jane'in kolunu tuttum.

"Tanrı aşkına gelip otursana."

"Ben iyiyim Dan. Az önce doktorumu arayıp beni merak etmemesini söyledim." Jane kolunu bıraktırmak için elime dokundu, sonra dönüp ilk önce konuşan Fransız kıza gülümsedi.

"Je ne savais pas comment..."*

"Oui, oui. Il n'en voulait plus. C'est tout."**

Durumu Jane'den çok daha iyi kavrayan kız elleriyle yüzünü kapattı. Jane gidip kızın omuzlarını tuttu, sonra kızı başından hafifçe öpüp bir şeyler mırıldandı. Kız başını yukarı kaldırdı. Bunun Anglosakson soğukkanlılığının onu şaşırtmasından mı, yoksa Racine'in düşürüldüğü duruma dehşet duymasından mı kaynaklandığını bilmiyorum... Jane bana döndü.

"Galiba biraz çay içsem iyi olacak."

"Senin çaydan daha sert bir şey içmen lazım."

"Hayır, benim tercihim..." Gisèle'e gülümsedi. "Hadi."

Kız duraksadı ve bana da kuşkulu bir bakış daha fırlatarak uzaklaştı. Bir bakıma suçlanacak olan kişi benmişim gibi bakmıştı. Bodruma inen

* Fr.: Bilmiyorum, nasıl... (y.h.n.)

** Fr.: Evet, evet. Hevesim kalmadı artık. Hepsi bu. (y.h.n.)

merdivenlerde gözden kayboldu, ben de Jane'in peşinden oturma odasına gittim.

"Buna inanamıyorum."

"Biliyorum."

"Ne dediler?"

"Anthony'yi uyutan hemşire, onun içinin ne kadar rahatlamış göründüğünü söyledi. Senden bahsediyormuş."

Jane öne eğilip kutudan bir sigara aldı, ben de sigarasını yakmak için çakmağı uzattım.

"Anthony hiç?.."

Jane sigaradan derin bir nefes çektip dumanını dışarı üfledi.

"Hayır. Hiç."

"Peki ya not var mı?"

"Hiçbir şey bulamıyorlar."

Jane şömine rafına doğru dönüp aşağı, şömineye baktı. Yakılmak için kömür doldurulmuşsa da yakılmamıştı.

"Bunda hastanenin bir kusuru olamaz mı? Ya Anthony'ye uyuşturucu ilaç verildiyse..."

Jane başını iki yana salladı. "Sanmıyorum. Onlar..."

"Ama bütün geceler içinde neden bu gece?"

Jane bir şey söylemedi, kımıldamadan duruyordu, sonra odanın cumbalı ön pencerelerine doğru yürüdü. Arkasından bakakaldım.

Bir süre sonra iki elini saçlarının iki yanından arkaya doğru kaydırdı, derken ellerini gümüş tokanın altına, bir kâbustan uyanmış da yatakta doğrulup oturuyormuş gibi ensesine bastırdı.

"Bu senin hatan değil Dan. Hiçbir şekilde."

"Gelip otursana."

"Ben iyiyim. Sahiden. Hazırlıklıydım. Olması kaçınılmazdı."

Böyle söylemesine rağmen Jane'in bir yanı tamamen hazırlıksız görünüyordu, az önceki bir treni kaçırmış da artık buluşacağı kişiyle buluşma olasılığını yitirmiş gibiydi. Jane arkası dönük, bir eliyle dirseğini, diğeriyle de sigarasını ağzına yakın tutarak ayakta dikiliyordu. Yanına gittim.

"Hadi. Paltonu çıkaralım."

Bir an tereddüt ettikten sonra Jane, paltosunun düğmelerini çözüp omuzlarından almama izin verdi. Başka bir yöne bakan yüzünde neredeyse öfkeli ama sessiz bir şeyler vardı. Derinden sarsan bir haber alan bir kadından ziyade, feci ve telafisi mümkün olmayacak şekilde incitilmiş bir kadın gibiydi. Paltoyu bir kanepenin arkasına koydum ve içkilerin bulunduğu odaya indim. Anthony'yi hâlâ çok canlı bir şekilde

görüp duyabiliyordum. En anlaşılmaz olan şey ise, o lokantada otururken birinin, başka bir uzam ve zamanda birbirlerine öylesine yakın olan başka bir insanoğlundan ebediyen mahrum olabileceğini bilmiyor olmamızmış gibi görünüyordu. Anthony'nin "tasarım hatasını düzeltmek" ifadesi, dehşetli ve meşum bir ironiyle geri döndü. Anlaşılamaz şekilde eski bir günahı affetmenin ya da hangi günahın affedilmesi gerektiğini tam olarak bildiğimden emin olduğu için Anthony, aklında intiharın yeni "günahından" daha geçerli olduğunu varsaymıştı. Ölüm döşeğindeydi, kendini ödüllendirdiği ötenazi sadece birkaç haftalığına Atropos'u* durdurmuştu ama zamanlaması kötü bir eşek şakasının kurbanı olmak gibiydi. Brendi bardağıyla geri döndüm. Jane bardağa göz atsa da başını iki yana salladı.

"Sen iç. Ben istemiyorum."

"Bir yudumcuk."

Jane razı oldu, bir yudum içti ancak bardağı hemen önündeki pencerenin kenarına koydu.

"Seni bunun içine sürüklediğim için çok üzgünüm. Bu affedilemez."

Nezaketle, "Ona birazcık acımaya çalışmalısın" dedim.

Jane bir küllük bulmak için döndü. Sonra yarısına kadar içilmiş sigarayı doğal olmayan bir dikkat ve sebatla söndürdü.

"Ben ikimize de acıyorum Dan."

Bir anlığına Jane'in sesinde daha dürüst ve gerçek bir şey vardı: Belki azıcık umutsuzluktu. Ama Jane normal tepkiyi biraz olsun kabul ettiği için bile pişman olmuş gibi derhal saatine baktı.

"Rosamund'a haber vermem lazım. Nell'e de."

"Nell'i ben ararım. Birazdan."

Jane durakladı. "Olabilir. Senin için sakıncası yoksa."

"Tabii ki yok."

Jane derin bir nefes aldı. "Bütün o telaşı düşününce. Cenaze hazırlıklarını..."

"Bütün bunlarla Nell ilgilense iyi olur."

"Resmi bir soruşturma olacak maalesef."

"Olsun."

"Yarın sabah benimle hastaneye gelip gelemeyeceğini bilmek istiyorlar."

"Senin tek başına gitmene izin vermek aklımdan geçmez."

"Çok mahcubum, ben..."

"Saçmalama."

* Yunan ve Roma mitolojisinde üç ecelden birisi. Atropos yaşam ipliğini keser. (ç.n.)

Jane başını eğdi, bir şeyler daha söyleyecekti ama çay tepsisiyle Gisèle belirdi. Jane bu bahaneyle yerinden kalktı, şöminenin önündeki mermer sehpa üzerinde çay tepsisine yer açacağı için memnun görünüyordu. Kız gitmek istediğini gösteren bir hareket yaptı ama Jane gitmesine izin vermedi. Ümidi kesip çay içmekten vazgeçtim, gidip viski bardağımı aldığımda Nell'i arayacağımı hatırlattım.

Salonun dışında, telefonu cevaplayanın Andrew olmasını diledim ve uzun bir aradan sonra dileğim yerine geldi. Başka bir erkek sesi ve aklı aracığıylıyla sarsıntı ve merakın olağan tepkilerini duymak beni rahatlattı. Compton'da pek sis olmadığını söylese de Andrew'yu derhal yola çıkmaya kalkışmaktan caydırdım. Öğle yemeği vaktinde Oxford'da olacaklardı. Hayır, Jane'in bu gece Nell'le konuşması iyi olmayacağından onların harap ve çok üzgün olduklarını söyleyecektim. Onlar gelene kadar her şeyle ben ilgilenecektim. Evet, aslında ben de Andrew'yla tekrar görüşmeyi dört gözle bekliyordum.

Oturma odasına geri döndüm ve Jane çayını alıp telefonu devraldı. Arama yirmi dakika ya da daha fazla sürdü, bu sırada ben Fransız kızla nereli olduğu, ne zamandan beri Oxford'da kaldığı hakkında konuşmaya çalışıyordum. Aix-en-Provence'danmış* ve bir aydır buradaymış. Belli ki Jane'in küçük kızı Fransa'da bu kızın ailesinin yanında kalmıştı. Kızın İngilizlerin kayıtsızlıkları, soğukkanlılıkları, Cézanne ve Côte d'Azur harabesi hakkındaki çocukça soruları hakkında ne düşündüğünü hayal edemiyordum. Ama Jane içeri geri geldiğinde daha canlı ve normal hale dönmüş görünüyordu. Rosamund, ağladıktan sonra bunun en iyisi olduğuna karar vermiş gibi bir hali vardı. Öğle yemeğinde burada olacaktı. Sonra, ertesi sabah Gisèle'in yemeklik ne satın alacağı, gelenlerin nerede uyuyacağı, Paul'e ve Floransa'da bulunan Anne'e ne zaman ve nasıl haber verileceği gibi olağan işler vardı.

On bir buçuk civarı Gisèle çay takımıyla mutfağa indi ve Jane de beni odama, Paul'ün boş odasına çıkardı. Odada posterler vardı, biri İngiliz bina üsluplarını, bir diğeri ise her bir parçasının üzerine etiketlenerek açıklamalarının yazıldığı bir ortaçağ zırhını anlatıyordu. Pek çok kitap da vardı odada. Doğrusu bir erkek çocuk odasından beklenen alışılmış dekordan son derece yoksundu. Belli ki Paul tarihe meraklıydı ve büyümekte olan küçük bir akademisyen kokusu alıyordum. Jane ihtiyacım olabilecek her şeyin var olup olmadığını anlamak için gelişigüzel etrafa bakındı. Bana özel yaşamındaki sıradan üzüntülerle rahatsız edilemeyecek kadar seçkin, kısa süre kalacak bir misafir ya da resmi bir yabancıymışım muamelesi yaparak yine ev sahibesini oynuyordu.

* Fransa'da bir şehir. (y.h.n.)

"Sen iyi misin Jane?"

"Evet. Gerçekten. Lütfen endişelenme." Başını eğip aramızdaki yatağa baktı. "Umarım yatak çok sert değildir."

"Canım, beni endişelendiren yatağın sertliği değil."

Jane'le bir an gözlerimiz buluştu, ben gülümsemiyordum. Jane tekrar başını eğip yatağa baktı.

"Ölenle ölünmüyor."

"En azından Anthony bana karşı açıksözlüydü."

Jane dönüp bir pencereye doğru gitti. Perdeler zaten çekilmişti ama onları biraz daha birbirlerine yaklaştırdı, sonra perdelerin kenarlarıyla oynadı. Tayyörünün ceketini çıkarmıştı. Perdeleri göze batacak şekilde düzeltmesinde, tartışarak vazgeçmeye gönüllüymüşçesine çocukça inat eden bir şey vardı.

"Anthony bana aranızda bazı şeylerin iyi gitmediğini söyledi." Jane'in cevap vermesini bekledim ama bir şey söylemedi. "Anthony bu korkunç şeyden her neyi kast ettiyse, bu konuda bize söyleyecek bir şeyi olamaz." Daha elverişli bir yaklaşımı denedim. "Her neyse, herkese yarın kesinlikle ne söyleneceğine karar vermemiz lazım."

Sonunda Jane içeri doğru döndü ama bana bakmadı.

"Çok yorgun olmalısın."

"Ben hâlâ California saatinde kaldım. Lütfen, gelip otursana."

Odanın Jane'in arka tarafında kalan köşesinde, yazı masasının yanında bir Windsor sandalye vardı. Jane ona göz attı, sonra orada bir yabancıymış gibi sandalyeyi biraz çevirerek yan tarafıma gelecek şekilde kollarını kavuşturup üzerine oturdu.

Ben yatağın ucuna oturup Jane'e doğru döndüm.

"Anthony'nin bana ne söylediğini sana anlatabilir miyim?"

"İşe yarayacağını düşünüyorsan."

Öne doğru eğilip dirseklerimi dizlerimin üzerine koydum ve sözcükleri çok dikkatli seçerek Anthony'nin kendini suçlayan ruh halini, evlilikleri esnasında Jane'in gerçek kişiliğini doğallığından uzaklaştırmış hissetmesini, benim itirazlarımı, Anthony'nin bana bunca yıl sonra durumun gerçekliğini nasıl bileceğimi sormasını ve bunu açıkça cevaplayamayışımı anlattım. Sustuğumda bir sessizlik oldu.

"Anthony bütün bunları sana neden anlattığına dair bir neden söyledi mi?"

"Siz evlenmeden önce ikimiz arasında geçenleri ona anlattığını söyledi."

Sesi sakin olmasına rağmen yalandan bir tereddüt yaşadı.

"Evet. Bu doğru. Anlattım."

"Keşke bunu bilseydim." Jane bir şey söylemedi. "Anthony daha ziyade yanlış giden şeylerin bundan kaynaklandığını öne sürüyordu."

"Ona bunu anlatmamdan mı, yoksa ikimizin bunu sana söylememesinden mi?"

"Sanırım her ikisini de kastetti. Herkesin sürekli oynadığı bir saklambaç oyunu."

"Sana bunu söyleyip söylememeyi tartıştık. O zaman söylememek için nedenler vardı."

"Neymiş onlar?" Sessizlik. İçime bir nefes çektim. "Jane, herkes bunun zamanlamasını merak edecek. Şimdi bundan bahsedemeyiz."

Sessizlik biraz daha sürdü ama sonra Jane konuştu:

"Nell'le olan ilişkin yüzünden mi?"

"Başka bir şey olabilir mi?"

"Galiba kendimi korumak adınaydı. Sana ve Anthony'ye ihanet etmiş gibi hissettim biraz. Anthony gizliden gizliye seni affetmiş gibi yaptığı için çok daha mutluydu. Seni asla affedemeyeceği gerçeğiyle yüzleşmek zorunda kalmak yerine böyle davranmıştı." Jane bir an tereddüt etti, sonra sözlerine devam etti. "İnsan her zaman istediği şeyleri yapmak için iyi nedenler buluyor."

"Anthony tasarım hatasını düzeltmekten bahsedip durdu. Sanırım bunun altında yatan fikir, onun ikimiz arasındaki efsanevi bir evliliği engellemiş olması." Jane yine yorum yapma çağrımı reddetti. "Neredeyse tek anahtarı bende olan kilitli bir dolapmışsın gibi. Hislerim, Anthony'nin yalnızca geçmişte yaşamadığını, aynı zamanda ardından gelen gerçekliğin hepsini karartmış olduğunu güçlü bir şekilde söylüyordu. Bu duyguyu vermeye çalıştım. Ama Anthony'nin duyduğunu sanmıyorum."

Jane'in benim fikrime katılmasını ya da karşı çıkmasını bekledim. Aralık kapıdan Fransız kızın üst kata çıktığını duydum. Yukarıdaki kapı sessizce kapanınca tepemizdeki tavanda daha önce farklı koşullarda olduğu gibi belli belirsiz ayak sesleri duyduk.

Sonunda Jane, "Anthony'nin bir yanı hep çocuk kaldı maalesef" dedi.

"Rollerin bu denli bozulduğunu fark etmemiştim. Başlı başına bozulmasını daha doğrusu."

"Bizimki eşlerin yasak bölgelerde birbirinden sırlarını gizleyerek yaşadığı evliliklerden birine dönmüştü."

"Başından beri büyük bir değişim gibi görünüyor."

"Sanırım o günlerde tamamen açıksözlülük zannettiğimiz şey, daha ziyade..." Jane cümlesini tamamlamadı.

"Seni Anthony'ye bizden bahsetmeye iten açıksözlülüğünden zannedildiği kadar bir şey yok gibi görünüyor."

"O zamandan beri evliliğimizin ondan gizlediğim bir sırra dayanması dışında."

"Ama çok uzun sürmedi." Jane bir şey söylemedi. "Anthony'ye ne zaman söyledin?"

"O yaz Amerika'dayken."

"Kötü mü karşıladı?"

Jane başını iki yana salladı. Kadim bir umutsuzlukla nefes saldı. "Anthony bütün yaşamı boyunca, kendi bilinçdışının işleme tarzıyla ilgili yeni doğmuş bir çocuk kadar masum yaşadı. Bu bir şablon oluşturdu. Tabii ki biz o zamanlar bunu görmedik. Kimse göremez. Ama yavaş yavaş, yıllar geçtikçe birbirimize içtenlikle herhangi bir şey hakkında ne hissettiğimizi söylemek, kozu boş yere harcamak gibi oldu. Hiç de olması gereken bir şey değildi."

"Peki, Anthony'nin neden gelmemi istediğini tahmin ediyor muydun?"

"Bir bakıma onun günahının bedelini üstlenmeni isteyeceğinden kuşkulanıyordum."

"Bu, durumu sert bir şekilde ifade ediyor."

"Sen yaşamının çoğunu Katolik ikiyüzlülüğü dinleyerek geçirmedin."

Gülümsedim, sırtım hâlâ ona dönüktü. "Yeni inancında ikiyüzlülük yok mu yani?"

"En azından onlarınki çoğu zaman bireysel kurtuluşla değil, sosyal kurtuluşla ilgili."

Anthony'nin bireyden başlayarak dünyadaki her gelişme hakkında söylediği şeyler aklıma geldi. Bu en azından kendisi için kısmen geçmişe dönük bir tembih ve aynı zamanda yanımda duran kadında umutsuzluğa bir tepki olmalıydı. Fakat konu dışına çıkarak genel bir tartışmaya girmeyi istemedim.

"Belli ki Anthony'nin yaptığı şeyin bir sebebi vardı. Sanırım insanlar bunu yutacak."

"Yutmak zorunda kalacaklar, değil mi?"

Jane her cümleyi ve özellikle de şu sonuncuyu potansiyel olarak son cümleymiş, konu kapanmıştır der gibi söyledi. Birkaç sigara bulup Jane'e ikram ettim. Sigaraları geri çevirmesini bekliyordum keza Jane kendini dışarı atma şansı yakalamıştı ama bir sigaraya razı oldu. Ayağa kalkıp sigarasını yaktım, sonra tekrar yatağa oturdum. Bu sefer yüzüm

ona dönüktü ve Jane şimdi perdelerin ucuna bakarak teşvik edilmese de konuşuyordu.

"Biz aslında başarmıştık. Gündelik hayatta mutsuz değildik. Çocuklar gibi aynı fikirde olduğumuz pek çok şey vardı."

"Anthony başka bir şey söyledi. Sana ebediyen minnettarmış."

Jane yavan yavan gülümsedi. "Ticarette buna velinimet deniyor."

"Bunu kabul etmiyorum."

Jane bir süre bir şey söylemedi.

"Ona acı çektirdim Dan. Aşırı derecede."

"Hiç birbirinizden ayrılmayı tartışmadınız mı?"

"Hastalanmadan önce defalarca."

Dışarıdan yavaş yavaş geçen bir arabanın sesi geliyordu. Onun eve gelen bir ziyaretçi olduğuna emindim. Hatta araba durdu bile ancak tekrar yavaşça hareket edip gittiğini duyduk.

"Peki, ya seni ne engelledi?"

"Ah, her zamanki şey. Bir tür ortak suçluluk duygusu. Bilirsin, kişi o kadar çok hata yapar ki ayrılmak sadece başka bir hataymış gibi görünür. Çocuklar da olunca..." Jane hafiften yatağın baş ucuna göz gezdirdi. "Özellikle Paul. En çok da o bu yükü taşımak zorunda. Kızlar anlarlar. Rosamund bu konu hakkında her şeyi biliyor, onun bana çok yardımı dokundu. Her yönüyle çok zeki."

"Anthony'ye neden bizden bahsettin?"

Jane başını iki yana salladı, nedenini tam olarak bilmiyordu. "Kilise yüzünden mi? Onların, kafamda uçuşan günahların Tanrı tarafından affedilmesi hakkındaki saçmalıklarının hepsini duydum. Doğrucu Anthony. O zamanlar doğrucu Anthony'nin aslında mazoşist Anthony olduğunu fark etmemiştim." Jane bunu daha az acı duyarak, neredeyse iğneleyici bir tavırla söyledi. "Belki de yanlış bir seçimdi. Ama sorun olduğunu sanmıyorum. Anthony'nin beni kusursuz kabul ettiği şablona tamamen uysam bile daha farklı olamazdı. Bunun daha ziyade insan tabiatı ve duygularıyla ilgisi var. Ahlaksızlık belki de." Jane suratını buruşturdu. "Bizler çok da olağandışı değiliz. Neredeyse ortalama bir Oxford evliliği."

"Anthony, benden yıllardır nefret ettiğinden bahsetmişti."

"Katolik entellerin kendileriyle ilgili yargılarını çok fazla ciddiye almasan iyi olur. Ahlaki konularda dağa fare doğurtmak onların uzmanlık alanıdır. Anthony, hiçbir zaman çok güvende olmayan erkeksi burnunu sürekli olur olmadık işlere soktu. Hepsi bu kadar. Bu da ona İsa Mesih'i, kadının da zina yaparak aldattığı birini oynayacağı güzel bir şans verdi." Jane ayağa kalkıp kapının yanındaki çekmecenin gözünden

bir kül tablası alıp geldi ve tekrar oturmadan önce kül tablasını benim yanıma, yatağın üzerine koydu. "Akşam yemeğinde söylediğin şey, Nell'le ayrılmanızda senden başka suçlanacak kimsenin olmaması durumu, bizim için de geçerliydi."

"Nell'in cezasının affedilmesine izin vermiyorum."

"Tabii vermezsin. İkinizin de bunda suçu var." Jane ellerine, sigara dumanının çıktığı kıvrıma baktı. "Ölüm döşeğinde yatarken bana daima minnettar olduğunu söylemesi Anthony için çok iyi. Bu evde çok sık söylenmeyen bir şeydi bu." Jane başını tekrar iki yana salladı. "Bu öyle aldatıcı ki. Eğer artık minnettar değilsen ne anlamı var ki?" Bu sefer bekleyen bendim. "Tehlikeli bölgeleri çok iyi tanır oldum. Ona bir dönem bağırıp duruyordum. Sonra bunu yapamayacak kadar medenileştik. Tabii çok da tembelleştik. İnsan, Hedda Gabler'da on yılını değil, iki saatini geçirebilir." Bir süre sonra Jane, "Bütün yaşamında kendi sorunları üzerine derin düşüncelere dalmak insanı öylesine hasta ediyor ki" dedi.

"Evet, ne demek istediğini anlıyorum."

Üst kattan, Fransız kızın düşünceli davranarak çok kısık sesle açtığı radyodan müzik sesi geliyordu. O kızın kendinden geçmişçesine eve mektup ya da bir günlüğe yazdığını görebiliyordum. Neredeyse esrarengiz bir şekilde o gecenin başka sessizliklerine benzemese bile eskiden hatırlanan türden bir sessizlikle durup dururken geçmiş karşımıza tekrar çıktı. Jane'in daha ciddi olan yanının çok tipik bir özelliği yüzündendi. Yılların yoğunluğundan süzülen eski bir empati, acıyla sızlayan, boşuna yaşanmış ve kişinin bir zamanlar sevmiş olduğu ama bir daha asla cidden giyemeyeceği eski bir giysi gibi. Jane'in içten bir itiraf kisvesi altında savunma konumuna geçtiğini gizleyerek beni etki altına alıp almadığından bile emin olamıyordum. Merakım giderilmeliydi. Jane bunu gidermeyi kabul etmişti ve olayların çok sıradan bir uyarlamasını sunarak bunu yapıyordu. Trajedinin "soylu" kuramına hiç inanmamıştım, sadece önemli insanların düşüşü böyle bir durumu ortaya çıkarıyordu. Gerçi çocukluk hatıralarının, yetişkin belleğinin yokluğunda fena halde büyütülmesi yüzünden (bütün tekrarlar *bathos*'un* bir biçimidir) bir nevi ortak geçmişimizin soylu hikâyesini büyüttüğüm için suçlu olduğumu sanki biliyordum. Ama Anthony'nin sıradan olmayan bir şey yapması yüzünden Jane'in söylediği her şeyin yarı gerçek olduğu duygusu kolay kolay kaybolmuyor olabilirdi.

"Nell durumu biliyor mu?"

* Aşırı duygusallık. (ç.n.)

"Tahmin ediyordur." Jane arkasına yaslandı. "Soru soramadığı için değil. Yalnız, Anthony hastalandığından beri acıyıp bütün sorulara son verdi. Galiba Roz'un ağzını aramaya çalıştı ama..."

"Ben de bunu yaşadım Caro'yla."

"Compton'un gözdesi olduğundan beri daha da kötüleşti. Her şeyi kontrol etmek zorunda olduğun ya da tehdit altında hissettiğin küçük dünyalar."

"Hayal edebiliyorum."

"Artık Nell'i, bu yönünü gerçekten tanıyamıyorum" dedi Jane, "Şu son birkaç aydır Nell çok iyiydi. Bu sadece bize işkence ederek kendi düzenine uydurmak için korkunç bir gereksinim duyması yüzündendi" diyerek cümlesini bitirdi.

"Güvensizlik. Nell bunu asla kabul etmez."

"Hepsi onun hatası değil. Ben, insanların benim olmamı istedikleri kişi olma sanatında yenilgiye uğradım. Senin de dikkat etmiş olduğun üzere, bu daha ziyade hoş olmayan, insanların beklentilerini yok eden önemsiz bir alışkanlık oldu."

Biraz Jane'in gülümsememesine gülümsedim.

"İşte, şimdi kendinden söz ediyorsun."

"Kendi kendime sadece kayıp dürüstlüğün peşinde olduğumu söylüyorum."

"Bu doğru bir tanımlama mı?"

"Kayıp sadeliğin dürüstçe peşindeyim öyleyse."

"Seninle hiç bağdaştıramadığım bir nitelik."

"Hepimiz çok kötü bir okula gittik."

"Evet."

Bir sessizlik daha oldu. Sigarasını söndürebilmesi için ona kül tablası uzattım. Jane daha canlı bir sesle konuşuyordu artık.

"Yapay olduğunu bildiğin bir dünyada yaşıyor olduğun için çok şanslısın. Freddie Ayer'den beri burada sahip olman gereken tek tutku futbol. Felsefi bir akşam yemeği partisinde Liverpool'un son maçını, 4-3-4'ün metafiziğini ya da değişen açık oyuncusunu tartışamazsan vay haline."

"Sözde entelektüel film yapımcısının Lévi Strauss tartışmasını duymalısın."

"O en azından gayret mi ediyor?"

"Hayal edebileceğinden çok daha fazla."

Birbirimizin gözlerine bakıp gülümsedik. Yukarıdaki müzik susmuş ve ev, şehrin sessizliğine gömülmüştü. Anthony'yi sırtüstü uzanmış görüyordum. Baksa da görmez ve ölümün nihai soğukluğunu taşısa bile, her nasılsa yine de dinler halde. Jane bir kez daha kollarını kavuşturdu.

"Sanırım sana başka kimsenin bilmediği bir şeyi söylesem iyi olacak Dan." Jane yine perdelerin uçlarına bakıyordu. "Anthony'nin ikimizin arkadaş olmamızı istemesiyle ilgili az önce söylediğin şey, bana tabii ki çok büyük bir rahatlama duygusu yaşattı." Bakışları benim gözlerimle buluşmak üzere yukarı doğru kaydı. "Şu son iki yıldır başka biri var. Çok gizli tutmaya gayret ettik ama Anthony'nin bir şey fark etmesinden korkuyordum."

"Sanırım fark etse bana söyleyebilirdi. Ben de çok sevinirdim."

Jane fazla sevinci reddederek omzunu silkti. Bunların hepsi çok karmaşık. O da burada felsefe öğretmeni. Aslında şu anda burada değil, Harvard'da William James hakkında bir kitabı hazırlamak için ücretli izinde."

"Kendini suçlu hissetmene gerek olmadığına eminim."

"Bu sadece çok saçma, olaylar akrabayla zina yapma türünden bir kalıba oturuyormuş gibi görünüyor. Bizler artık yıllar içinde yakın arkadaşlara dönüştük. Onun eski karısını çok iyi tanırım. Kadın tekrar evlendi. Evi hemen sokağın köşesini dönünce." Jane yüzünü tatsız bir şekilde buruşturdu. "Şu Iris Murdoch durumlarından biri."

"Evlenecek misiniz?"

"Sanırım asıl niyet bu."

"Kulağa hoş geliyor."

"Benden birkaç yaş küçük. Bilirsin, insanın yaşama zamanı ve bütün bunları." Jane bir an duraksadı. "Aslen Anthony'nin bir öğrencisiydi. Felsefi açıdan oldukça farklı yollara saptılar ama bu Oedipal duygu her zaman vardı. Jocasta meselesi."

"Sen de aynı görüşü paylaşıyor musun?"

Jane, "O yerel İşçi Partisi'nde oldukça aktif. Benim sola daha fazla kaymamı çok ciddiye almıyor. Öğretim üyelerinin nasıl olduğunu bilirsin, kendi görüşlerinden en ufak bir sapma özel ders konusu oluyor. Aptal öğrenciler yine kendini beğenmiş oluyorlar" diye cevap verdi.

Gülümsedim. "Ama belli ki ondan hoşlanıyorsun!"

"Evet, hem de çok. Beni güldürüyor, çok komik mektuplar yazıyor. Harvard dehşetini kendi üniversitemizle kıyaslıyor. Anthony'yle de kıyaslıyor. Her şeyi sık sık iki kereden daha fazla duyuyorum." Sonra yersiz bir şekilde, "Bazen yaşadığım sürece bir daha etik sözcüğünü asla duymak istemediğimi düşünüyorum" diye ekledi.

"Benim aşina olduğum anlamdaki etikten tamamen yoksun olmanın olayları basitleştireceğini sanmıyorum."

"Oxford'un gerçek şekil veren ruhunun, züppe bir hazırlık okulu olarak kalması duygusu sadece. Doğallıktan uzak şekilde yetişkinleri oynayan zeki, küçük çocuklar."

"Artık etik olarak bile hiçbir engel yok mu?"

"Sadece onun benimle değil de daha genç biriyle olsa çok daha iyi olacağı yönünde hislerim var."

"Bu kararı o verir. Çağdaş deneyim demişken, o alanda da sorunlar var."

Jane'in sesinde cevap verirken biraz fesatlık hissediliyordu.

"Nell bunu duyduğuna sevinecek."

"O halde bunu ona söylemeni yasaklıyorum."

Jane gülümsedi.

"Umarım bu sırrı saklarsın."

"Elbette."

"Harvard'a bu yıl gitmemeyi teklif etti ancak ben yine de onu gönderdim."

"Anlaşmalar yerine getirildiğinde neden gidip onunla beraber olmuyorsun yahu?"

"Paul'ün bunu nasıl karşılayacağını görmem gerek."

"Sorun mu var?"

"Paul bunlarla mantıklı bir şekilde yüzleşecek yetenekte. Dugusal yanı, her şeyi sanırım ebeveynlerini taklit ederek bastırma eğiliminde. Bir kızım daha olsaydı bu daha kolay olabilirdi. Paul kendisine daha çok babasını örnek aldı."

"Seni reddetti mi?"

"On beş yaşındakiler nasıl reddederse."

"Paul bunun üstesinden gelebilir."

"Ben onu reddediyormuşum gibi görünmediğim sürece."

"Erkek arkadaşınla anlaşabiliyorlar mı?"

"Evet. Oldukça iyi." Jane pantolonunu düzeltti. "Bu, sadece onu üvey baba olarak kabul etmek zorunda olmanın olası sarsıntısı. Her şeyin üzerine bir de bunun olması zor gelebilir. Okuluyla berbat sorunlar yaşadık. Paul tuhaf bir çocuk, onu sıkan herhangi bir derste başarısız oluyor. Gayret bile etmez. Tam bir inatçı. Tarihle ilgili herhangi bir konuda ise tam tersi. Küçük, korkunç bir sabit fikir delisi."

"Paul için kendi mutluluğunu feda etmemelisin."

Jane'in kahverengi gözleri gözlerimle tekrar buluştuğunda bir an gözlerinde eski bir ışık yandı. Sonra ilgisizce başını önüne eğdi.

"Sanırım Rosamund'dan hoşlanırsın."

"Görünüşünden mi?"

Jane başını iki yana salladı. "Bunun farkındayım. Bu doğru zamanı bulma meselesi mi?" Jane kol saatine göz attı. "Zaman demişken..."

Saat bir buçuktu ama o anda ikimiz de kımıldamadık. Ben döşemeye baktım.

"Seni buna zorladığım için bana kızgın değil misin Jane?"

"Seni buna zorladıkları için kızgınım."

"Yapmaya zorlandığım her şeyin çoktan vadesinin dolmuş olduğundan şüpheleniyorum." Jane bir şey söylemedi. "O yıllarda olan şeyler. Hepimiz birbirimize yakın kalabilseydik böyle olmayacakmış gibi tuhaf bir düşüncem var. Bilmiyorum... Tuhaf bir şekilde birbirimizi tamamlıyorduk. Nell'le bile öyleydik." Jane hâlâ susuyordu ama husumetini yitirmiş bir suskunluktu bu. "O zamandan beri her şey tahmin ettiğin gibi hayal kırıklığı."

"Bütün felaketler mi?"

"Hayır. Tabii ki değil. Ama yerini alanlar fazlasıyla yapay."

O anda bir başka sessizlik daha oldu, bunun üzerine Jane sonunda ayağa kalkıp sandalyesini masanın altına geri iterek bu sessizliği bozduktan sonra bir an orada durdu ve ahşap masanın gerisinden konuştu. "Bu gece olanlara rağmen durum gerçekten çok kasvetli ve olağan Dan." Jane, kül tablasını alıp çekmeceye geri götürdü, orada arkası bana dönük halde konuşuyordu. "Beni öyle kötü bir zamanda yakaladın ki. Sanırım bir tür espri anlayışını kaybetmemeyi başardım." Gülümseyerek döndü. "Şu anda bunu göstermeyi beceremiyorum sadece."

"Lydia Languish rolünü unutamıyorum."

"Elli milyon yıl önce." Jane kapıya yöneldi hantal bir şekilde. "Saat on gibi hastanede olacağımızı söyledim."

"Beni uyandırsan iyi olur."

Jane, yanağa bir öpücük veya yadigâr bir kucaklaşma gibi bir şey söylemekte ya da belki de yapmamaya karar verdiği bir şeyi yapmakta tereddüt ederek başını iki yana salladı.

"İyi uykular."

"Sana da."

Çıkarken kapıyı kapattı. Dan gidip bir süre çekmecelerin üzerindeki küçük aynaya baktı. En az hissettiği kadar yorgun görünüyordu. Ama beş dakika sonra yatakta, karanlıkta, uykusunun kolay kolay gelmeyeceğini biliyordu. Kendini gevşemiş hissetmesine rağmen, bazen iyi bir iş gününden sonraki gibi gevşemişti ama aklı varlıkla, ironiyle, muammayla ve gizli amaçla ilgili eski bir merakın canlandığını yeniden keşfetmiş gibi hâlâ çalışıyor ve eleştiriyordu. Belki de Dan, Anthony için üzülmeliydi ve suçluluk duymalıydı ama bunun bile bir zenginliği vardı. Dan aksine doymuştu. Kişiliği bunu haklı çıkarmasa da en azından geçici yazgısı şans eseri onu haklı çıkarıyormuş gibi görünüyordu.

Dan, Nell'den ayrıldığından beri zaten yeterince karmaşık olan yaşama güçlük ekleme derdinde değildi hiç ve bir bakıma yatağında uzanmış yatarken Oxford'a gelmemiş olmayı artık dilememesinin, daha önceki gizli bir gereksinime cevap vermiş olan geçmişe yeniden dönüşü kanıtladığını da biliyordu.

Dan kendini düşünen bütün yazarlar gibi iş hayatındaki başarıyı belirlenmiş şifrelerin kırılması ya da daha net olmak gerekirse mesleğine ve sanatta her şeyin asıl sosyal işlevine boyun eğerek beklenenlerle beklenmeyenler arasında bir denge kurmasıyla daima ilişkilendirmişti. Dan'in kendi özel *métier*'ine* karşı beslediği başka bir nefret ise mesleğinin şifre kırıcılığı yönünden çok hünere daha fazla itibar etmesiydi. Sinematik olarak kurulmuş ve kutsanmış olandan en ufak bir sapmaya karşı çok sert bir şekilde mücadele edilmeliydi. Dan hiçbir zaman yazınsal bir deneyci ve avangard olmamıştı ancak yaşamda olduğu gibi sıradan bir beklenti onun daha derin ruhsal eğilimini doyurabilseydi yazar olmazdı. Şimdi bunun özünü kavramaya çok yaklaşmış gibi görünüyor, yaşamın kendisinin görüşlerini desteklemiş olduğunu hissediyordu. Bu durumu kendisi yaratmış olsaydı kırdığı sırada çekinebileceği şifreler kırılmış olurdu, nedensellik ilişkisi içinde değil zamanlamayla, hızlandırarak ve nedenselliğin sonuçlarını birleştirerek bir tür sihirbazlık yapmıştı. Bu, sabit istatistiksel olasılığın, bataklığı terk edişin, kurtuluşun ve gerçekliğin sanatın farz edilen ustalığına gönülden katılımının bozulması gibiydi.

Dan'in aklına tam uykuya dalacakken Kitchener senaryosu da geldi. Belki de bunun inatçılığı gerçek bir meydan okuyuştu ve şimdi bu meydan okuyuş, bir iç rahatlığına bürünmüştü. Dan, bu verili yolda karşılaştığı sorunları bir yolunu bulup çözecekti. Rahatlığı çok daha bencil ve kişisel bir düzeydeydi. Aynı zamanda Dan'in, görünüşte bozulan ve sonunda bu Oxford evine egemen olan türden bir varoluştan riske girmeden kaçma düşüncesi de bunda etkiliydi. Jenny'nin, bir erkek çocuğun yatak odasındaki simgesel ve prototip olan her şeyden ne kadar uzakta ve merhametli olduğunu düşünüyordu. İngiltere ile Oxford'un giriftliği ve akademisini, orta sınıf ve orta yaştakileri düşünürken uyuyakaldı.

Bay Specula Speculans artık orada horluyor ya da öyle görünüyor olmalı. Bunun yanında ne kadar beceriksiz ve acı çeken insanlardan ne kadar duyarsızca habersiz olurlarsa olsun, en alçak gönüllü diyalog kurucuların ve yaşam mucitlerinin bile böyle haletiruhiyeleri baki kalmalıdır. Onlar hayatı yaşamıyorlar, başkalarının hayatlarını yaşıyor-

* Fr. Meslek. (ç.n.)

lar. Arabalarını –varsayımsal kır manzarasından göçebe bir âlim gibi sürüklenip geçmiş– şimdi ve geleceğin içinden geçerek kati gerçeğin anayollarından yokuş aşağı sürmüyorlar. Geçmişte ve gelecekte sadece içlerinden biri olabilir ama böyle adamlar için bu hiç önemli değildir. Yaratıyorsam varım ve geriye kalan her şey, somut olup uygulansa bile düştür. Belki de Dan'in, aynalarda görmek istediği her zaman istediği şey kendi yüzü değil, aynalara geçişi sağlayacak olan yoldu. Böyle bir akıl, kişinin ancak şimdinin sonsuz olduğu, Tanrı'nın izin verdiği ölçüde bu imkânı iyi kullanmaktan doğan memnuniyetiyle değil, kendi halinden memnun olduğunu düşündüğü anlamıyla halinden memnundur. Kusursuz bir dünyada yazarlara yer olmazdı! Felsefeciler pencerelerden düşerken vampirler yüzünde donup kalmış bir gülümsemeyle uyuyor, erkeklere ve kadınlara işkence ediliyor, çocuklar açlıktan ölüyor, dünya kendi açgözlülüğü ve aptallığı yüzünden çürüyor. O gece Dan uykusunda gülümsediyse bu, onun bilinçaltında kusursuz bir dünyada hiç kimseye yer olmadığına inanması yüzündendi.

Ağ Örgüsü

Saat tam dokuz olmadan önce Gisèle'in kapının dışından gelen sesiyle uyandım. "Londra'dan kızım" telefondaymış. Salona indiğimde sabahlık giyen Jane, elindeki ahizeyi bana uzattı.

"Caro'ya haberi verdim."

"Sağ olasın."

Caro'ya alo deyip Jane'in merdivenlerde aşağı doğru gözden kaybolmasını izledim.

"Ah babacığım. Senin için ne kadar korkunç."

"Benden daha ziyade..."

"Jane teyzem için mi?"

"Çok cesur davranıyor."

"Jane teyzem haberi verdiğinde inanamadım."

"Biliyorum." Caro'ya, neler olduğunu, buluşmamızı, Anthony'nin bunu hiç belli etmediğini, buna önceden karar vermiş olabileceğini kısaca ve oldukça sansürlü bir şekilde izah ettim.

"Bu çok tuhaf görünüyor. Neredeyse tam da bunu bekliyormuş gibi."

"Sanırım bir bakıma öyleydi Caro." İlk defa açıklamanın, daha doğrusu gerçekten ne olduğunu açıklamamanın pratik sorunlarını birdenbire fark ederek durdum. "Beni görmek onun için bitmemiş bir işin son bir parçasıymış gibi görünmüş olmalı. Bunun ümitsizlikten kaynaklanan bir eylem olduğunu düşünmemelisin. Böylece daha ziyade kurtulduğunu, huzura kavuştuğuna inanabiliriz istersen."

Caro bunun üzerine bir süre iyice düşündü.

"Jane teyzem senin olağanüstü olduğunu söylüyor."

"Pek değilim."

"Bana pek öyle gelmedi."

"Konuştuk. Sen haklıydın."

"Sevindim." Caro duraksadı, "Sonunda. En azından bu konuda."

"Yüzüme vurmana gerek yok."

"Yüzüne vurmuyordum."

"Peki, senden ne haber?"

Caro tereddüt etti. "Dün akşam yine daireye bakmaya gittim. Şimdi bu bana seni terk ediyormuşum gibi hissettiriyor."

"Bu terk etmediğini kanıtlıyor. Devam et. Tut o daireyi."

"Aslında tutacağımı söyledim. Yarına kadar ilk ret cevabını alacağım. Ama..."

"Ama filan yok. Depozito mu istiyorlar?"

"Sadece ilk ayın kirasını."

Bir sessizlik oldu.

"Ben aslında sana az önce bir telgraf geldiğini söylemek için aradım."

"Zarfı açtın mı?"

"Açmamın iyi olacağını düşündüm." Sessizliğin biraz uzaması oyunu ele verdi. "Jenny'den mi?"

"Yüksek sesle okumamı ister misin?"

"Lütfen."

Telgraf Caro'nun önünde olmalıydı. " 'Tibou China'. Doğru söyledim mi? 'seni özlüyor ama şimdi ben varım stop lütfen bu gece ara Jenny' diyor." Caro, "Bir anlamı var mı bilmem" diye ekledi.

"Evet, anlaşıldı."

"Tibou China kim?"

"Tek sözcük, Tibouchina. Jenny'nin taşındığı kır evi civarında yetişen bir funda. "

"Tibouchina'nın Pekin'den ya da onun gibi bir yerden olduğunu sandım."

"Brezilya'dan. Bir gün seni Kew'e götürüp sana gösteririm."

Caro mırıldandı. "Hayatındaki bütün bu bitkiler ve kadınlar..."

"Yalnızca biri gerçek. İsmi C ile başlıyor."

"Tabii."

"Bu akşam evde olacak mısın?"

"Sen evde olmamı istersen."

"Eğer..."

"Öncelik senin."

"Öğleden sonra trenine yetişirim. Dışarı çıkıp bir akşam yemeği yeriz."

Biraz tereddüt etti. "Gelip daireye bakabilir misin?"

"Elbette. Bakarız."

"Anneme karşı çirkinleşme. Onun elinde olan bir şey değil."

"Denerim."

"Ve sözünü de unutma. Henüz ona söyleme, lütfen."

Bu sefer de ben tereddüt ettim. "Ama Jane'e söylemişsin!"

"Birine söylemem lazımdı."

"Seni eleştirmiyorum Caro. Annen gücenecek eğer..."

"İkinizi birden idare edemem."

Tartışacak zaman değildi. "Peki. Endişelenme."

"Ayrıca Jane teyzeme söyleyemediğim her şey."

"Anlayış gösterir."

Kısa bir süre sonra Caro ahizenin ağızlığına doğru bir öpücük kondurup telefonu kapadı.

On beş dakika sonra tıraş olmuş, giyinmiş ve mutfağa inmiştim. Dışarısı hâlâ sisliydi ama açılıyordu, mavi gökyüzünün izleri belirmişti bile. Hava, yas tutmayı reddediyor gibi görünüyordu. Bir başka büyük oda, cilalanmış çam ağaçlarından cansız bir orman, bahçe tarafındaki bütün gereçler ve önde yuvarlak bir masa vardı. Jane o masada oturuyor, kız kahve yapmakla meşgul. Birkaç açılmış mektupla görebildiğim kadarıyla *Times* ve *Guardian* var, *Morning Star* yok.

"Caro sana ne diyeceğini bilememiş."

"Sorun değil. Sevimliydi. Domuz pastırması ve yumurta ister misin Dan?"

"Kahve yeterli."

Görünüşe bakılırsa Jane, Floransa'daki kızına telefon etmiş, önce okulla sonra da Devon'da bulunan Paul'le konuşmuştu. Anne, uçakla mümkün olduğunca kısa sürede geliyordu. Babasının nasıl öldüğü söy-

lenmeyen Paul bu olayı oldukça güçlü şekilde karşılamış görünüyordu. Jane şimdi de telefon edilecek öteki kişilerin listesini hazırlıyordu. Saçlarını açık bırakmıştı, iyi bir uyku çekmiş gibi daha az gergin görünüyordu. Belki de kızın önünde birazcık rol yapmak zorunda olmasındandı. Mutfağın, yukarıdaki teatral salon ve oturma odasına oranla hoş, kırsal bir evcimenliği vardı.

"Eviniz hoşuma gitti. Geçen gece söylemeye vaktim olmadı."

"Gisèle'in Aix'teki evini görmelisin."

Jane, yine dünyeviliğe, İngiliz olmaya, zihninde öncelik verilmesi gerekenler dışında herhangi bir şey hakkında konuşmamaya, aklıma gelen sanatın bütün psikolojik yasalarını ya da en azından benimkini reddettiği ruh durumuna geri dönmüştü. (Harap olmuş yüzü önceki gecenin dehşetini gözler önüne seriyordu.) Gisèle'in ailesi güzel bir on sekizinci yüzyıl otelinde yaşıyordu, babası Aix Üniversitesi'nde hocaydı. Gisèle keman çalma konusunda neredeyse profesyonel bir virtüöz gibi görünüyordu. Ama çok geçmeden gerçek, kurşuni pantolonuyla geri dönüyordu. Jane'in aniden başını kaldırıp dışarıya, ön bahçeye bakışını takip ederken bir an için görebildiğim buydu.

"Aman Tanrım. İşte, kara kargalar."

"Anthony'nin rahibi mi?" Jane gözlerini kapatarak başını salladı. "Onu ben karşılayayım mı?"

"Sakıncası yoksa. Ben sadece..."

"Tabii ki. Henüz üstünü giyinmedi derim."

Ayağa kalktım. Ön kapının zili çaldı.

"Hıristiyan âdetlerine göre gömülüp gömülemeyeceğini veya en yakın kavşaktan kalbine kazık saplanıp saplanmayacağını sorabilirsen!.."

Gülümseyip yukarı çıkmak için merdivenlere yöneldim ama Jane ayağa kalkıp peşimden geldi. Böylesi açık saçık lafları Gisèle'e duyurmaktan sakınmak gerekliymiş gibi sesini alçaltarak, "Dan, geçen geceden bir ayrıntı: Anthony'yi bulduklarında elinde bir haç olduğunu söylediler. Bunu onun kutsiyetiyle desteklesen iyi olur."

Bir an bunun bana neden daha önce söylenmediğini çözmeye çalışarak Jane'e baktım. Fakat kapının zili yine çaldı. Jane'in koluna dokunup kapıyı açmaya gittim.

Peder, bu evin görünmez hanımının onun hakkında ne düşündüğünü bilmesinden çok, dilinde İskoç aksanı izleri taşıyan genç bir adamdı. Taziyelerini sunarak Bayan Mallory'nin kimseyle görüşecek halde olup olmadığını sordu. Elbette çok iyi anlıyordu. Sormak zorunda olduğum soru için pek uygun bir yer değilmiş gibi görünmeseydi ya da bir papaz evinde ve onun ilahi sadelikleri içinde doğmuş olan hiç kimsenin, bir

pederi yetişkin bir çocuk olarak görmeden edememesi yüzünden onu kapının eşiğinde başımdan savacaktım.

Oturma odasında oturduk, Anthony ve haç meselesini açıkladım. Anthony'nin cesaretinde iman kaybına uğramış olabileceğini ama kiliseye olan inancını yitirmediğini söyledim. Peder başını eğip "Zavallı adam" diye mırıldandı.

"Bu onun inancına göre gömülmesine engel teşkil eder mi?"

"Yo, hayır. Bizler o aşamayı çoktan geçtik." Peder bana sinirli sinirli gülümsedi. "Özel izin almak zorunda bile değilim. Sizi temin ederim, bu durumda hiçbir engel çıkmaz." Peder suçluluk üzerine yeni doktrinle ilgili kısa bir açıklama yaptıktan sonra, "Bunu, sizin bir intihar kanısının geri çevrileceğini düşündüğünüz şeklinde mi anlamalıyım?" diye sordu.

"Kazara kimsenin düşebileceği bir balkon değildi pek."

"Evet, tabii. Anlıyorum. En acıklı yanı bu."

Pedere Anthony'nin son saatlerini beraber geçirdiğimizi söyledim. Biraz Anthony'nin yazgısına nasıl da boyun eğmiş göründüğünden, bunun tabii ki bu şartlar altında çok şaşırtıcı olduğundan (görünüşe göre konuşmamda en sevdiğim zarf tümlecini kullandım) bahsederek devam ettim... Anthony'yi, nükteden pek anlamayan bu genç İskoçyalı karşısında temize çıkarmak acıklı bir şekilde absürddü. Peder huzursuz ve gücenemeyecek kadar endişeli, farkında olmadan karakterinde olduğu kadar mezhebinde de John Knox'dan daha ileri gitmeye razı olmuş ve neredeyse aşağı kattaki dul kadından daha fazla avutulmaya gereksinimi varmış gibi görünüyordu.

Sonunda bir sürü başsağlığı dilemeye girişti. Eğer Bayan Mallory cenaze merasimi hakkında görüşmek için telefon etmek isterse, yapabileceği herhangi bir şey olursa yardım edebilirmiş. Dünya zaten merasime boğulmuş.

Aşağı kata indiğimde Jane'i patates soyarken buldum. Peder Buchanan'ın söylediklerini Jane'e aktardım ama o, pederle ilgilendiğim için bana teşekkür etse de pederin uysallığı karşısında hüsrana uğramış gibi omuz silkti. Giyinmeye çıktığında ben de oturma odasındaki gazetelere aslında pek bir şey okumadan göz attım çünkü çok geçmeden telefonda konuşan Jane'in sesini duydum. Sesi yumuşak, canlı, içtendi. "Ah John, seni arayıp Anthony'nin öldüğünü söylesem iyi olur diye düşündüm... Susan, Anthony maalesef dün gece canına kıydı..." vesaire. Jane bana tarafsızlıkta aşırıya kaçıyor gibi geldi. Bu yalın haber vermeler belli ki olağan bir şekilde rahatlatılmasına ve anlayış gösterilmesine yol açıyordu ki bu da Jane'e onları kibarca olsa da sebatla geri püskürtme şansı veriyordu. Geçen geceki uzlaşmamızın, Jane şimdi buna pişman

olmadıysa sürüp sürmeyeceğini merak etmeye başladım. Oturduğum yerin yakınındaki klasik antikaların olduğu raflı küçük nişte iki küçük Etrüsk bronz heykeli gördüm. Tarquinia, o an oradaydı... Bu, tarihsel olduğu kadar sembolik olarak da çok uzak duruyordu.

Birkaç dakika sonra hastaneye gitmek için yola çıktık. Jane'in dışarıda giydiği paltosunun altında koyu kırmızı bir gömlek ve tüvit etek vardı. Elektra gökyüzü gibi yas tutmuyordu. Sis kalkarak yerini bulutsuz bir gökyüzüne bırakıyordu.

Hastane çok ihtiyatlı ve İngilizvariydi. Anthony'nin doktoru, teşhis formalitelerini çoktan halletmişti. Hastanede bu konuyla ilgilenen bir kodamanıyla personelden bir hemşire vardı. Hiçbir ihmalin ve buna dair bir işaretin dahi olmadığı hususunda hemfikirdiler. Anthony'nin görünüşteki ruh haliyle ilgili olarak kibarca sorguya çekildim ve benim de herkes gibi çok şaşırarak hayrete düştüğümü açıkça söyledim. Ardından adli soruşturmayla, uygun bir cenaze levazımatçı firmasıyla ilgili bir konuşma geçti. Anthony'nin kişisel eşyalarının, bir radyo ve Mantegna kopyasının bulunduğu mukavva bir kutu teslim edilmişti.

Jane'in yüzünde tekrar dışarı çıkıp da arabasına binene kadar hiçbir ifade yoktu.

"Buralarda bir havaalanı olsaydı sanırım sana arabayı oraya sürmeni ve beni dünyanın öte ucuna gidecek bir uçağa bindirmeni isterdim."

Jane yavaşça, hastanenin avlusundaki arabanın ön camından dışarı doğru yavan bir şekilde konuşuyordu. Bu, hastane yolunda duymayı boşu boşuna beklediğim türden bir ifadeydi. Önceki akşamın uzaklıklarının geri gelemeyeceği kabul edilmeliydi. Cankurtaranın yanındaki üniformalı bir adam Batı Hintli bir hemşireyle gün ışığında sohbet ediyordu. Hemşire harika beyaz dişleriyle sürekli sırıtıyordu.

"Çok yakında her şey bitecek."

"Evet." Jane arabayı çalıştırdı, hareket ettik. "Galiba sözümüze güvendiler."

"Kesinlikle."

"Adli soruşturmada neden senin de bulunman gerektiğini anlamıyorum."

"Kuralların bir parçası olmalı. Her neyse. Artık Oxford'da bir arkadaşım var."

"Bir arkadaş."

"Geçen gece konuştuğumuza çok memnun oldum."

"Çok fazla hayali paramparça etmeseydim bari."

"Sen hiçbir şeyi ya da sadece buzlu camı paramparça etmedin."

Jane gülümsedi. "Bana Amerika'yı özletiyorsun."

"Niye ki?"

"Savaştan sonra buraya geri dönüşümüzü hatırlıyorum. Her şey ne kadar da kapalı görünüyordu. Herkes şifreli konuşuyormuş gibiydi." Jane bir nefes aldı. "Ve açık olan tek kişi bendim."

"Bu duyguyu bilirim." Bakışımı Jane'e çevirdim. "Amerika demişken..."

"İlk iş olarak ona bir telgraf gönderdim."

"Geri dönecek mi?"

"Gelmemesini istedim. Sadece şimdilik." Jane, "Araştırma yapıyor. Yol parası. Aptalca olurdu" diye ekledi.

Jane, Gisèle'e satın almasını söylemeyi unutmuş olduğu bir şeyi almak için bir dizi küçük dükkânın bulunduğu bir yerde durdu. Karşıda bir cafe-bar gördüm ve birer fincan kahve içmeyi önerdim. Jane'in birkaç dakikayı bana ayırması için bir nedenim vardı ve sonunda Jane için de öyle olduğu ortaya çıktı. Oturup siparişleri verir vermez dobra dobra konuştum:

"Gelip Thorncombe'da kalır mısın Jane? Dartington'a çok yakın."

Jane bana hafif mahcup bir tebessümle gülümsedi, sonra önüne baktı. "Aslında Paul'le geçen ilkbahar arabayla oradan geçtik. Caro, Paul'e oranın harita üzerindeki yerini göstermiş." Jane, "Affedilemez merak. Çok tatlı görünüyordu" diye mırıldandı.

"O halde mazeretin yok. Ciddiyim, ben orada olsam da olmasam da. Ev için tuttuğum yaşlı çift hürmet göstermekten daima mutlu olurlar."

"Ben'le Phoebe mi?"

"Caro mu söyledi?"

"İsimleri kulağa Philemon'la Baucis gibi geliyor."

"Eğer Ben her cumartesi akşamı içip içip zil zurna sarhoş olmasa. Ama karısıyla onun yeşil sebzelerde kullandıkları yöntemler aslında gerçek şans."

"Hoş olabilir."

"Paul'ü getirmen lazım."

"Buna bayılır. Gerçi gene de kesin olarak söz veremem."

"Ben bol bol idman yaptım. Caro, Paul'ün yaşındayken. Caro, Nell'i anlamadan önce."

"Caro'nun artık orayı sevdiğini biliyorum."

"Oraya pek gitmiyor."

Kahvelerimiz geldi. Jane kendi kahvesini karıştırıp gözlerimin içine baktı.

"Caro'yla küçük, özel bir ilişkimiz var Dan."

"Öyle olduğunu biliyorum ve buna minnettarım."

"Barney Dillon hakkında bir şey bilmiyormuş gibi yapsam bu daha nazikçe olurdu gibime geliyor."

"Saçma."

"Senin darıldığını hissettim."

"Yalnızca buna daha fazla karşı olmadığın içindi."

Jane doğru sözcükleri arayarak uzaklara baktı. "Sanırım Caro, Nell'den, Compton'dan, bütün bunlardan kaçmak zorunda. Bunu senin aracılığınla annesini incitmeden yapamaz."

"Bunun farkındayım."

"Onun gibi çocukların, olduklarından olmak istediklerine doğru giden yollarının çok olmadığını söylemeye çalışıyorum. Barney hakkında ne hissettiğini biliyorum ama sorun bu değil. Sanırım bu, Caro'nun alması gereken türden bir ders. Üzgünüm, bütün bunları geçen gece akşam yemeğinde söylemem gerekirdi." Jane tereddüt etti, sonra daha yumuşak bir sesle sözlerine devam etti: "Caro'nun şu son iki yıldır gerçek aşk macerası seninleydi. Ayrıca bu bir tahmin değil."

"Bu bana kendimi daha fazla suçlu bile hissettiriyor."

"Bu özgürlük için alınan küçük bir mola."

"Yağmurdan kaçarken doluya tutulmak."

"Ama Caro'nun manevra yapacak alanı çok dar. Onun çevresi görüşlerini dikkate alması gereken yetişkinlerce çevrilmiş. Aynı zamanda karşı gelmekten korktuğu kişilerce de. Aslında Andrew'yu, o ilişkiyi de hesaba katmalısın. Geleneksel durumun tersi orada gerçekleşti. Caro, Nell'e tepki gösterdikçe, Andrew daha fazla arabulucu oldu. Caro'nun müttefikiydi."

"Bunu tahmin ettim. Ona minnettarım."

"Bunun başka bir çelişki yarattığını fark ettiğin sürece. Caro bunu son buluşmamızda çok safça ama dokunaklı bir şekilde bana söyledi. 'Keşke hepiniz aynı şeylere inansaydınız' dedi."

"Zavallı çocuk."

"Bunu söylememin bir mahzuru var mı?"

"Tabii ki yok. Keşke California'da olan bitenlerden bıkıp usandığını bilseydim."

"Aslında bu konuda konuşmadık ancak Caro'nun neden öyle olması gerektiğini anlamıyorum." Başımı eğip masaya baktım. "Jenny'yle ilgili çok yaramazlık yaptım, Jane. Jenny, Caro'nun olmasını istediğim şeye çok yakındı. Tahsilli, okuyor, düşünüyor..." deyip omzumu silktim.

"Seni de kendi yaşındaki erkeklerden daha ilginç mi buluyordu?"

"Bu konuda söyleyecek lafımın olmadığını biliyorum. Sanırım bu sadece Caro'nun şahsi guru seçimi."

"Caro'yu genel olarak değer biçtiği için suçlayabilir misin? Barney son zamanlarda epey iyi görünüyor. Hem de her anlamda." Jane gözlerini şüphe eden bakışlarıma doğru çevirdi. "Evet, tabii ki. Sistemin bir kölesi ama bu Caro'nun alması gereken dersin bir parçası olabilir."

"Peki, Nell'e söylemesi gerekmez mi?"

"Bu sabah ona bu işi sana bırakmasını önerdim."

"Ee, öyle olmadı. Bir kez daha çenemi kapalı tutmam emredildi."

Jane tebessüm etti. "O halde Caro'nun bunu kendisi için uygun bir zamanda yapmasına izin vermelisin."

"Caro'nun kötü bir babanın yanında kusursuz bir teyze seçtiğini görebiliyorum."

Jane pencereden dışarı baktı. "İki yıl önce Roz'un BBC'ye başlamasının hemen ardından ruhen neredeyse yıkılmıştım. Londra'ya kaçtım ve iyi annelerin asla yapmaması gereken şeyi yapıp hıçkırarak kendimi kızımın kollarına attım ve her şeyi anlattım. Roz olağanüstüydü. Benim onun yaşındayken olduğumdan çok daha olgundu." Jane fincanın kulpuyla oynuyordu, derken bana ahlak dersi verdi: "Eğer yılların ardına çok şey saklanırsa kişinin de o oranda kaybetmesinden şüpheleniyorum."

"Roz onu... bana onun adını söylemedin, tanıyor mu?"

"Peter. Evet tanıyor. Roz bunu, böyle eski kafalı biri olmasaydım yıllar önce kendime bir âşık bulabileceğimi söyleyerek, nefes kesen bir itirafla karşıladı."

Sırıttım ve Jane'in gözlerinde eski bir canlılık belirtisi, her şeyi tutuşturan bir sevgi gördüm ama sonra başını önüne eğdi, yine de hâlâ gülümsüyordu. Bütün bunlar olurken hayalgücümde gittikçe bir eksiklik olduğunun farkına varıyordum. Andrew'yla ilgili söylemiş olduğu şeylerin Jane'e de uygulanması gerektiğini biliyordum. Jane'in bana her ne kadar kötü muamele etse de karşılığında kızıma karşı tavrıyla bunu ödemiş olması ve onun "kızımla olan küçük özel ilişkisi" bundan çok daha önemliydi. Caro'nun hayata gözlerini açtığı zamanlarda yaşanan küçük bir olay hatırlıyordum. Gayet tutarsız bir şekilde onların ilk çocuğunu vaftiz kurnası önünde elimizde tuttuğumuz için, Nell'le ben Caro'nun vaftiz edilmesine karşı çıkmıştık. Anthony'yle Jane bunun hakkında tartışmasalar da bebeği doğal vaftiz ana babasından mahrum bırakmamızla ilgili yakınmışlardı. Bütün bunların üstesinden umursamaz bir şekilde gelinse bile Jane'in, hoşumuza gitsin gitmesin yine de Caro'nun vaftiz annesi olmakta kararlı olduğunu söylediğini hatırlıyordum. Jane'in uygulamada gerçekten vaftiz annesi unvanı taşıyan birkaç kişinin zorunluluk hissedeceğini, bir dereceye kadar da öyle olduğunu gecikerek de olsa fark etmiştim.

Belki de Jane'in nezdinde onun başlangıçta beni inandırmaya yol açtığından daha az tuhaf göründüğüm sonucunu da çıkardım, en azından Caro'nun içini okumada. Ama Caro'nun Jane'e yaklaşımının, en azından bana aktarılışına göre çok taraflı olduğunu bildiğimden, kendi tasvirimin ne kadar doğru olduğunu merak ediyordum. Nazikçe olsa da bana söylenen, Caro'nun sorunlarını yeterince düşünmemiş olduğumdu. Aklımdan kendimi temize çıkarmak geçiyordu. Aynı zamanda Jane'in bu konuda, siyasi ve geçmişimizle ilgili görüşlerimize göre çok daha sağlam bir zeminde durduğunu da biliyordum. Kararım kahvelerimizi içerken yaptığımız son konuşma sırasında değişmişti. Şu eski "öyle hissetme"nin mihenk taşıyla geçmişe geri dönmüştük. Jane bir önceki gece çoğunlukla bana karşı canının istediği gibi davranmadığını hissetmişti. Ama şimdi en azından ben bu konuda içinde bir şeylerin değişmemiş olduğunu fark ettim. Köşe bucak saklanabilir, şifreli konuşabilir, kendi gerçek özüne ihanet edebilirdi fakat Jane hâlâ öyle hissettiği için davranma kararlılığını gösterebiliyordu. Bütün uzlaşmazlıkların en tuhafı hem insanlığın tuzağı hem de onun nihai özgürlüğüydü. Jenny de Amerika'yla ilgili duygularını bastıracak olduğunda böyle yapıyordu. Şöyle ki, Oxford'un gelenek ve âdetleri üzerine ağzımdan çıkıveren ilk cümleyi dizginlemek ya da değiştirmek için cafe-bar'dan gizlice çıktım. Bu bir bakıma da Anthony'nin benimle ilgili son küçük çelişkisinin pratik bir ispatıydı. Bizlerde, olduğumuzun dışında gerçek bir değişim olmaz. İnceltilmiş bir idealizm belki de bunun dar bir düşünce olduğuna artık o kadar emin olamıyorum.

Geri dönerken Jane bana biraz daha Rosamund'dan bahsetti. Bir fotoğraf dışında çok uzun yıllardır görmemiş olduğum kızı, arabayla eve varıp onun küçük mavi Renault'sunun arkasına park eder etmez göründü. Uzun boyluydu, hatta annesinden daha uzun boyluydu, uzun saçlı ve uzun bacaklı, biraz sırık gibi ve fiziksel olarak çok çekici olduğu kadar ağzı da iyi laf yapıyordu ama kızda hoşuma giden bir açıksözlülük vardı. Babasına benziyordu, yüzü Anthony'nin yüzüne Jane'inkinden daha fazla benziyordu. İki kadın birbirlerine uzunca bir süre sıkıca sarıldılar, sonra Rosamund dönüp elimi sıktı. Başını öne doğru uzattırıp onu yanağından öptüm. "Burada olduğunuza çok sevindim" dedi, yerinde, dolaysız bakışı söylediklerini onaylıyordu.

Çok geçmeden onun ev halkının pratik bir üyesi olduğunu öğrendim, hareketli bir prodüksiyon asistanı etkisi görülüyordu. Paul trene bindirilmiş olmalıydı ve Rosamund onu Reading'te karşılayacaktı. Telefonlar gelmeye başladı, Jane de açması gereken bazı telefonları

cevaplamaya koyuldu. Aşağıda, mutfakta iki kız öğle yemeği hazırlamakla meşgul olurken bana bir içki verdiler. Yemeğin kokusu, yemekte bir önceki gece reddetmiş olduğum bir çift sülünü yiyeceğimizi gösteriyordu. Rosamund, Anthony yerine kendinden, BBC'de çalıştığı Londra'daki yaşantısından bahsetti. Bunlar, konuşurken evin yakınlarına gri bir Jaguar yanaştı. Bir anlığına Nell'le Andrew'nun bacaklarını gördüm. Jane üst katta onlara kapıyı açtı, birkaç dakika görünmediler. Ortaya çıktıklarında Nell, yanağıma göstermelik bir öpücük kondurduktan sonra geçmişte, uzun zaman önce olduğu gibi daha sıcak bir şekilde elimi sıktı. Sonra Andrew, eski yapışkan ve eğlenen bakışla elimi kavradı. Koyu gri bir takım giymiş, eski üniversite kravatını takmıştı, sadece güneşte yanmış yüzü köy hayatıyla ilgili görünüyordu. Favori bırakmıştı ve giderek kelleşiyordu. Tepesinde buğday sarısı bir tutam saç, gözaltı torbalarında biraz pancar kökü gibi damar ağları ve meraklı, azıcık sarımsı yeşil renkte gözleriyle yüzyıllar boyunca Sakson köylülerle Vikinglerin melezleşmesinden doğan kibar İngiliz yüzünün tipik bir örneğiydi. Âdetleri yağmalayışıyla Viking, temel yumuşak başlılık ve memnuniyetiyle Sakson'du. Tarihte olduğu gibi Vikingleri Saksonların evcilleştirdiği açıktı. Büyük bir şişe Taitinger getirmişti ve Rosamund'a takılmaya başladı.

"Hâlâ şu korkunç derecede akıllı, adı her neyse o adamla yatıyor musun?"

"Andrew, keser misin?"

Nell odanın öbür tarafından bağırdı. "Hayatım, ketum ve ilgili olmaya çalışıyor."

Jane'in tepkimi yoklayan gözlerini fark ettim. Bu esnada yukarıdaki telefon tekrar çalıyordu.

Andrew benimle de ilgilendi. Böyle insanların bu çeşit durumlarda stilleri, şevkleri ve doğal yetkileriyle burada olması ne kadar iyiydi. İçimizden bir tek o resmi bir şekilde giyinmiş olsa da cenaze törenine katbekat daha az yakışıyordu. Şampanyayı soğutup açtı. Bir yolunu bulup kimseyi gücendirmeden bütün bunların daha ziyade bir cümbüş, karşılıklı konuşmalarla burada beraber olmanın güzel olduğunu ve güneş ışığının pencereden içeri vurduğunu söyledi.

Daha önce onu hiç böyle görmemiştim, Nell'in tarafındaki akrabalarla ve evlilikteki olası olmayanın son duraksama süresi çok geçmeden yok oldu. Tabii ki Andrew, aralarında bulunduğu varsıl grup dışında (Evelyn Waugh döneminde yükselmiş olan babalarının hatıralarının ağırlığıyla) modası çoktan geçmiş bir tavır içinde ömür sürerek lisans öğrencisiyken öyleymiş gibi davrandığı isteksiz ahmağın çeyreği bile

olamamıştı. Bütün ülkeyi herhangi birimizin fark ettiğinden çok daha adamakıllı bir şekilde bir gelin pazarı olarak görmüş olmalıydı. Onun nasıl olduysa, hangi gelenek ve âdetlerin sürdürülmeye değer olduğuyla hangilerinin bertaraf edilebileceği konusunda bir seçim yapmış olduğunu keşfettim. Toprak ağası gibi yaşa, çiftçi gibi çalış, özgür bir adam gibi düşün ve biricik olduğunu anla. Bu işe yarıyordu. Onun kendinden aşağı seviyede bulunan birisiyle evlenmesinin bir anlamı olmalıydı ama insan sebebini anlıyordu. O buna kendi unvanı ile yaşamdaki harici rolü kadar daha açıktı ve hoşgörülü dünyaya karşı gereksinim duyuyordu.

Oturduğumuz yerdeki sofra öğlen yemeği için kurulurken Andrew'yla ben, Nell de bize katılmasıyla gezinmek için bahçeye çıktık. O vakit daha ciddileştiler. Nell her zamanki gibi merakla, kuşku dolu sorular soruyordu. Neden, neden, neden, Anthony bana ne söylemişti, ben ne düşünüyordum, ne tahmin ediyordum?.. Bütün sorularından kaçtım. Andrew'yla yalnız olsaydık biraz daha açık konuşabilirdim, Nell olunca kendimi konuşmamakta kararlı hissediyordum. Neyse ki Andrew'nun orada olması Nell'in geçmişi çok fazla deşemeyeceği anlamına geliyordu. Ardından Jane hakkında konuştuk ve meseleler biraz daha dürüst hale geldi. Evet, konuşmuştuk. Evliliğinde Katoliklik türünden sorunlar olduğu sonucunu çıkarmıştım... Ayrıca kabul etmeliydim ki Jane bana Komünist Parti "saçmalığından" bahsetmişti.

"Bu tamamen duygusal" dedi Nell. "Sadece gaddarlık. Artık Anthony öldüğüne göre bundan vazgeçecek. Onun güvenli bir kabuğa gereksinimi vardı, o kadar. Ona anlatmaya çalıştım. Tabii ki bu günlerde hiçbir konuda beni dinlemeyecek." Cevap vermem gerekirken Nell konuşmaya devam etti: "En azından bu işin bir kısmı Jane'in Roz'dan kaptığı şu gülünç kadın özgürlüğü saçmalığıdır."

Gülümsedim. "Senden kapmadığı belli."

"Sevgili bayım, sağımda şu kutlama, solumda bu kutlama. Altı hizmetçi, bir dadı, ev sahibinin uşağını oynamadığımda bütün işleri iyi idare ediyorum. Demek istediğim bir davam olurdu, benim de özgürleşmem lazım. Andrew, kes sırıtmayı."

Nell yaşına göre hâlâ oldukça güzeldi, hâlâ atikti ama içindeki bir zamanlar süreklilikten ziyade, daha çok fırsatını bulduğunda hem güvensiz hem de hissiz olan bir şey daha da kötüleşmişti. Kız kardeşi geleneksel kuralların nasıl oynanacağını unutsa da Nell bunları gayet iyi hatırlıyordu.

Andrew, "Tekrar evlenmesi lazım" dedi.

Nell bana doğru dudak büktü. "Siz görmüş geçirmişler."

"Buna şüphe yok, sayın bayan."

"Ama hayatım, Jane öyle. Kendini çalışamaya verdi."

Ben, "O halde Andrew haklı olabilir" diye mırıldandım.

"Tanrı aşkına. Buna bir itirazım olamaz. Gerçekten, Dan. Kesinlikle aramızda kalsın, herhangi bir normal kadın yıllar önce Anthony'yi terk edebilirdi." İçimden ona bir zamanlar onun bu sözümona örnek evliliği bizimkini küçümsemek için kullanmış olduğunu hatırlatmak geçti ama Nell konuşmaya devam ediyordu. "Biliyorsun, bir zamanlar Jane'in sık sık gelip bizde kaldığı zamanlar oldu ve neler yaşandığını gayet iyi biliyordum... Ah, neyse, artık hepsi tarih oldu. Jane her zaman böyleydi." Nell etrafına bakındı, evin arka tarafının güneş almamasından yakınarak, "Şu her zaman korkunç olan şehir yok mu? Jane buradan hiç çıkmadı. Sizce de öyle değil mi?" dedi.

"Ben kısa süre önce California'da üç ay geçirdim, Nell. Burası oradaki rüya dünyadan sonra gayet medeni görünüyor."

"Uzun süre kalacak mısın burada?"

"Uzatabildiğim kadar."

"Andrew'yla ben... biz bir hafta sonu filan Caro'yu da alıp Compton'a gelebileceğini düşündük." Nell bu konuda çok samimi olduğunun bildik bir göstergesi olarak gözlerini fal taşı gibi açıp mırıldandı. "Burjuvalığa tahammül edebilirsen şayet. Ama rica ediyorum."

"Bayılırım. Eğlenceli olabilir."

Andrew, "Gayet güzel" dedi. "Atış yapıyor musun Dan?"

"Sadece zar atıyorum. Ama onu da pek yapmıyorum."

"Fevkalade. Bizim eski tavlayı çıkarırız."

"Ah, Andrew, Tanrı aşkına." Nell bana doğru kaşlarını kaldırdı. "En son, toplamda ona sekiz yüz bin sterlin borçluydum."

"Limitimin birazcık üzerinde."

Andrew, Nell'in başının üzerinden bana göz kırptı. "Bozuk paralarla oynarız madem."

Nell, Caro'nun nasıl olduğunu sordu. Caro'nun Barney'nin yanında çalıştığını doğal olarak biliyordu ve bunun getirileriyle götürülerini tartıştık. Kendisi de sistemin bir kölesi olduğu için bu yeni işi uygun bulduğu açıktı. Şirketin Caro'nun yerel düzeyde sosyal mevkiine vekâleten uygun, küçük bir katkı yapacağına kuşku yoktu. Onlara Caro'nun yeni dairesinden bahsettim. Nell'in içinde gizliden gizliye benim yüzüstü bırakıldığıma memnun olmakla, Caro'nun kendi yoluna gidişine korkmak arasında küçük bir çatışma yaşadığını seziyordum. Nell, Caro'nun Richard'ı terk etmekle "bayağı aptallık" ettiğini düşünüyordu. Ama Caro'nun büyüleyici genç bir ahmaktan daha iyisine ihtiyacı olduğunu söylediğimde, Nell'in olmasa da Andrew'nun gözlerinde onaylayan bir

şeyler gördüm. Kaçınılmaz şekilde Nell, Caro'nun hayatında bir başkasının olup olmadığını sordu. Caro çok dikkatli davranıyordu. Masumu oynuyordum, kimse var mı, yok mu öğrenmeye çalışacaktım. Öğle yemeği için içeri çağırıldık.

Özellikle Andrew sayesinde bu beklediğimden çok daha eğlenceli ve tuhaftı çünkü kutlama için gizlice beni kullanıyorlardı. Anthony'yle ilgili her şeyin bitmiş olmasına duyulan bastırılmış bir ferahlama vardı ve bu bir vekil yoluyla ifade edilmek zorundaydı. Özenle Anthony'den veya yapmış olduğu şeyden bahsedilmiyordu. Ben gayri resmi olarak dünyalarına yeniden kabul ettikleri bir mirasyediydim biraz ve bu, ölüyü beklemekten ziyade dostluk bağlarını güçlendiren bir ziyafetti. Kendi açımdan onların arkadaşlıklarını hiçbir zaman kabul etmediğim kadar çok özlemiş olduğumu biliyordum. Takılmalar, diğer akrabalarla ilgili önemsiz havadisler, çocuklar ve muhalif fikirlere karşı, sözcüğü hem edebi hem de standart anlamıyla söylemek gerekirse, aşinalığımı yitirmiştim. Ben bire bir ilişkilere, davranışın sanatsal, ticari veya cinsel şifrelerine, grubun bu müphem ve sıcak bağı dışındaki şeylere Caro'yla bile çok alışmıştım. Bu, ne de olsa yıllarca önce Tarquinia'da geceleyin denize girişimizin gösterişsiz, yüzyılda bir yaşanan dengiydi.

Rosamund saat üç gibi arabayla beni istasyona götürdü, Reading'e inen yol üzerinde erkek kardeşini karşılayacaktı. Araba hareket eder etmez (öğle yemeğinde teknik olarak Roz'un vaftiz babası olduğum hatırlatılmıştı) lafa başladım.

"Annenle çok güzel bir ilişkiniz var gibi görünüyor Roz."

"Öyle mi dersin?"

"Evet."

"Son yıllarda oldukça zor zamanlar geçirdi."

"Çok iyi anlıyorum."

"Annem sence değişmiş görünüyor mu?"

"Sadece ilk bakışta."

Roz'a annesinin tuhaf bir şekilde sola kayması hakkında ne düşündüğünü sordum, soldan gerisin geri dönmezse tabii. Roz çok şaşırtıcı bir şekilde daha iyi bir kavrayışla ve çok daha anlayışlı bir şekilde Nell'in görüşlerine katılıyor gibi görünüyordu.

"Sanırım bu temelde hayatta kalma mücadelesi. Annemin kariyer yapmamış olması çok akılsızca. Bu özgürlüğü öğütlemiyor, annemin kendisi böyle aslında. İşimden göründüğümden daha az hoşlanıyormuşum gibi yapmak zorunda bile kaldım. Yani annem benim adıma mutlu ama aynı zamanda bu da yapması gereken bir şeydi. Bunu o da biliyor." Bir süre sonra Roz konuşmaya devam etti: "Eskiden babamı suçlardım.

Ama annemde gerçekten anlayamadığım bir şey var. Birbirimizle çok konuşuruz ancak o son engel hep var. Annem beylik laflara dalıveriyor. O halini temize çıkarmaya başlıyor. Galiba geçmişe dönüp de çok bakmaktan korkuyor."

"Bu konuda yalnız değil."

"Kimsenin memnun olacağını sanmıyorum. Günün birinde daha genç yaşta çocuk sahibi olmadığım için kendime lanet edeceğim."

"En azından o sırada mantıklı görünen şeyi yapmış olacaksın."

"Sen yapmadın mı?"

"Bu soruya cevap vermem şart mı?"

Roz tebessüm ettikten sonra yavaşlayıp bir dizi formalı öğrenci yaya geçidinden karşıya geçsinler diye durdu. Birdenbire şunu sordu:

"Babamın bunu neden yaptığını biliyor musun?"

Bir süre sustum. "Sanırım bu bir yardımseverlik eylemiydi. En azından niyet öyleydi."

"Son yıllarda annemle babamın birbirlerine hiç yakışmadıklarını düşünüyorum."

"Birbirine hiç yakışmayan kişilerin bu kadar uzun süre beraber olabileceklerinden kuşkuluyum Roz."

"Tamam. Ama eğer biz olmasaydık..."

Arabayı tekrar hareket ettirdi. Biz derken çocukları kast etmişti.

"Kendilerini acımasızca yüksek standartlara yerleştirdiler. Kendilerine yakışır bir hayat sürecek kadar uysal değiller."

"Onların neden böyle vahşice seni kullanmak zorunda olduğunu hiçbir zaman anlamadım. Geçmişte, hayatımın her günü daha kötü kalleşlikler duydum" dedi Roz. Bir an sustu, derken sesinin tonu değişti. "Unutulmuş vaftiz kızlarının çok kişisel sorular sormalarına müsaade var mı?"

İçten içe bundan çekiniyordum aslında. "Tabii ki."

"Yazdığın şu oyunda hiç gerçeklik payı var mıydı?"

"O dönemde tam da öyle görünüyordu. Üçe karşı bir."

"Ben aslında babamla Nell arasındaki bir şeyden bahsediyordum."

Hızla tehlikeli sulara doğru yüzüyorduk. "Hiçbir gerçekliği yok. Kötü niyet maalesef."

Roz birkaç saniye sustu.

"Bu çok tuhaf. Bunca yıldır tamamen bir tabuydun. Biraz şeytanlık bekliyordum."

"Bir zamanlar öyleydim."

Roz sırıttı ama sorusuna dürüstçe cevap vermediğimi bilip bilmediğinden şüpheleniyordum ve Roz konuyu daha fazla deşmeden lafa daldım:

"Annen tekrar evleneceği için mutlu musun?"

Bu soruma sert bir bakışla karşılık verdi. "Bunu konuştunuz mu?"

"Çoğunlukla geçen gece."

Roz aşağı taraftaki istasyona doğru döndü. "O çok çekici. Çok canlı. Tamamen onaylıyorum. Babam bile komik bir tarzda onaylardı. Babamı pazar günü son gördüğümde bu konudan bahsedip durdu."

"Annenin tekrar evlenmesinden mi?"

"Özellikle o konudan değil. Annemin yeni bir hayata ihtiyacı olduğundan da bahsetti" diyen Roz, "Şimdi neredeyse keşke babama söylemiş olsaydım diyorum" diyerek sözlerine devam etti. Tekrar bana dönüp "Hiç annenle babanı anladığın oldu mu?" diye sordu.

"Sadece babam vardı."

"Unutmuşum."

"Ancak çok belirsiz bir şekilde babamı anlamaya başlıyorum."

"Sanırım onları anlamak her şeyi çok sıkıcı hale getirirdi."

"Ben daha ziyade bunun genel olarak hayata uygulanabileceğinden kuşkulanıyorum."

Roz tebessüm etti, kariyer sahibi mutlu kız bunu onaylıyordu.

Üç saat sonra Dan diğer haberlerle birlikte Roz'un selamlarını Caro'ya iletti. Başlangıçta Caro, olan şey yüzünden suçlanacak olan kişi kısmen kendisiymiş gibi göze batacak kadar çok endişeliydi. Bunun yanında Dan'in Jane'i nasıl "bulduğu" konusunda her şeyi öğrenmek isterken intiharla ilgili Dan'in beklediği kadar meraklı değildi. Annesinin nasıl olduğunu da sordu. Bahçedeki konuşma ve Compton davetini hakkıyla nakletti. Bütün bunlar Caro'nun Dan'i arabayla Maida Vale'den geçerek kuzeye, dairesini göstermeye götürürken oluyordu. O gün Dan'in konuşmalarının çoğu hem gerçek hem de mecazi anlamıyla idare etmeye yönelikmiş gibi görünüyordu. Kendi havadisleriyle fazlasıyla meşgul olan Dan, kızının bir şeyler gizlediğini fark etmekte gecikti. Ama Compton onları şimdiye kadar sakınmış oldukları şeye götürdü.

"Baba, bana dırdır etmek zorunda değilsin. Anneme söylemem gerektiğini biliyorum."

"Ne kadar geciktirirsen..."

"Bu tam..."

"Tam ne?"

"Bunu telefonda konuşarak halletmeye katlanamam. Annem araya girip tek kelime ettirmez bana nasılsa. Söylediklerimi pek dinlemiyor. Compton'daki son felaketler hep böyle oldu."

"Anneler kızlarını kıskanırlar. Kendilerini terk edilmiş hissederler. Bu çok alışılmış bir şey."

Caro bir an bir şey söylemedi.

"Onlar hep böyle miydiler? Annemle Jane teyzem?"

"Nasıl öyle miydiler?"

"Çok farklı."

"Aramızda olan şeyle ilgili suçun birazını bana yüklemelisin."

"O, Jane teyzemin fikri."

"İkimiz de onun neler yaşadığını biliyoruz."

"Sen benim neler yaşadığımı bilmiyorsun. Annem Richard'dan gerçekten hoşlanmıştı. Richard tiksindirici bir şekilde emin ellerdeydi. Beni hemen Richard'la evlendiriverirdi." Caro yan yoldan çıkan bir arabanın geçmesi için gereksiz yere sert bir şekilde frene bastı. "Onun ne yapacağını biliyorum. Gözünün önünden ayrılmama izin verdiği için kendisini suçlayacak. Bir de zavallı Andrew var. O anlayacaktır."

"O halde bu senin sorunun değil. Sanırım Andrew elinden gelenin en iyisini yapar."

"Bazen Andrew'nun ona nasıl tahammül ettiğini anlamıyorum."

"Caro."

"Anneme karşı kendimi suçlu hissettiğim..."

"Bunu içinden çıkarıp atmalısın."

"Ve bütün gün kulaklarım yandığı için."

"Bu saçma."

"Sorunlu kız çocuğu."

"Hepimiz sorun çocukların normal çocuklardan çok daha ilginç olduğu konusunda anlaştık."

Dan bunu Caro'yu gülümsetmek için yumuşak bir sesle söylemişti. Ama inşa ettiği ya da beklediği her neyse artık yüzeye çıkmıştı. Caro tebessüm etmedi, arabayı kısa bir süre sessizce sürdü. Dan Caro'ya şöyle bir baktı.

"Ne oldu?"

"Yok bir şey" dedikten bir iki saniye sonra Caro yine konuştu. "Bugün Bernard'a sana anlattığımı söyledim."

"Ve?"

"Benden bu konuda, bilirsin işte, üzgün olduğunu söylememi istedi."

"Bu onun için zordu. Bunu anlayabiliyorum."

"Aslında bir gün onunla bir öğle yemeği yemeni istiyor." Bu, Dan'i o kadar çok şaşırttı ki ölümcül şekilde tereddüt etti. "Onun açısından."

"Ben de biliyorum."

Caro duraksadıktan sonra üzerinden atlayacağı engeline doğru harekete geçti.

"İnsanları kendileriyle ilgili yanlış izlenim vermeye zorlamak konusunda çok iyisin."

"Kişisel kötü deneyimler yüzünden mi?"

"İnsanları yönlendiriyorsun."

"Kendileri hakkında yalan söylemek konusunda mı?"

"Mesele de bu işte. Barney yalan söylemiyordu."

"Geneli kastetmiştim."

"Gerçekten ne hissettiğini hiç bilmiyorum."

"Bu durumda bunu basitleştirdiğimi sanıyordum."

"Jane teyzeme bunu söylediğimde, tek söylediği, 'Mutlu musun?' oldu."

"Hayatım, tutarlı değilsin."

"Tutarlı olmadığımı biliyorum."

Bunu neredeyse öfkeyle söylemişti. Dan bir süre sustu.

"*Sen* benim onunla buluşmamı istiyor musun?"

"Sorun değil. Sadece bir fikirdi."

Birkaç dakika sonra Dan, Caro'nun önündeki yola bakarken gözlerini kırpıştırdığını gördü. Arabayı yüz metre daha sürmesine ses çıkarmadıktan sonra tekrar ona baktı.

"Arabayı kenara çek. Önümüzde bir alan var."

Caro denileni yapıp arabayı park etti. Motoru kapatmış, asi bir çocuk gibi başı önüne eğik oturuyordu. Caro'nun elini tutup sıktı ve onun da kendi elini sıktığını hissetti.

"Bu çok saçma Caro."

"Biliyorum."

"Annenle ben çok büyük ölçüde birbirimize karşı olan öylesine karmakarışık, dağılmış sevgimiz yüzünden seni aşırı kolluyoruz."

"Bu sadece bıktığım..."

"Neden bıktın?"

"Birinizi seversem hep ötekinize ihanet ediyormuşum gibime geliyor."

"Bu bizim aptallığımız. Sen de yanlış olan bir şey yok." Dan tekrar Caro'nun elini sıktı. "Bu yüzden mi Jane teyzene daha önce söyleyip de bana söylemedin?" Caro başıyla onayladı. "O halde bir şeyi netleştirelim. Ben onunla olan ilişkini kıskanmıyorum ya da Andrew'yla olan ilişkini. İkisinin de yardımcı olmalarına minnettarlıktan başka bir şey duyamam. Annenle ben bile zamanla daha az saçmalamaya başladık. Annen bugün bana iyi davranmak için can atıyordu."

"Aman Tanrım."

"Sorun değil. Ben senin yerine annenin karşısında utançtan yerin dibine geçtim."

Caro az da olsa gülümsemeyi becerdi, sonra diğer eliyle torpidonun altındaki kâğıt mendil kutusuna uzandı.

"Eğer Bernard'la aranda olan şey seni mutlu ediyorsa, bu konuda tartışmayacağım."

"Bernard sana söylediğime sinirlendi."

"Sinirlenmeye hakkı yok."

"Bana sinirlendi demek istemedim. Aslında sinirlenmedi de biraz utandı galiba."

"Dürüst davrandığın için mi?"

"Çok doğru bir şekilde anlatamadım. Sorun Bernard'ın bunu anlamaması değil, uçaktayken seninle olan şu lanet karşılaşması."

"Daha gösteriş düşkünü birinin çenesini kapalı tutabileceğini öne sürmeseydi bari."

Caro başını iki yana salladı. "Kendisinin yapması gerektiğini düşündüğü bir şeyi ben yaptığım için utandı. Aslında bu yüzden seninle görüşmek istiyor."

Dan hâlâ Caro'nun elini tutuyordu. "Peki, sen benim bunu yapmamı istiyor musun?"

"Anlamsız geldiğini biliyorum." Caro duraksadı. "Baba, o hiç de göründüğü gibi gösteriş budalası değil."

"O halde ona kabul ettiğimi söyle. Gerçekten istiyorsa tabii."

Caro, Dan'in elini sıkıp bir nefes aldı.

"Jane teyzemle sen benimle ilgili ne karara vardınız?"

"Seninle ilgili karara varılamayacağına."

"Kurtuluş yok mu?"

"Bizim müdahalemiz işe yaramayabilir."

"İddiaya girerim bunların hepsi Freud, Marx ya da Tanrı bilir kimdendir."

"Bitince sana söylerim."

"Ben şimdi öğrenmeyi tercih ederim."

"Bu adil değil. Bizim hatalı olduğumuzu tespit edebilirsin."

Caro buna hafiften tebessüm etti yine, gerilese de şimdi yine eyerinin üzerinde.

"Bu birinin sana ihtiyacı varmış gibi gelmesini fark etmek. İlk başta onunla yatmayacaktım. Bunun olağan bir şey olduğunu düşündüm."

"Devam et."

"Demek istediğim sana ailevi olmayan sebeplerden dolayı ihtiyacım var."

"Anlıyorum."

"Ben de bunu düşünüyordum. Hepinizin ne hissedeceğini."

"Bu konuda endişelenmene gerek yok. Bu insan türünden en eski deliliktir. Kendi genlerinin üretimini düşünen anne babalar, her nasılsa kendilerinin olmakta başarısız oldukları kişiler olurlar."

"Bugün kafama dank etti." Caro içini çekti. "Annem gerçekten seni suçlayacak, bunu biliyorsun."

"Bunu yapmasına izin vermeyeceğim Caro. Londra'da çalıştığın iş konusunda bizim aramızda anlaşma sağlandı."

"Farklı biri olmamı dilediğin için seni suçlayamam."

"Canım yavrum, ben kendimden başlayarak hemen hemen her şeyin farklı olmasını diliyorum. Ama her neysek, ondan yararlanmak zorundayız. Senle ben şu son iki yıldır daha kötülerini de yapabilirdik. En azından bu konuda hak verirsin."

"Sen bilirsin."

"Her şeyin dille anlatılabileceğini düşünmemelisin. Bizimki birbirimize sataştığımız türden bir ilişki olduğu için gerçekte hissettiğim de buydu. 'Seni seviyorum' gibi ifadeler hep gizliden gizliye bir tür şüphe anlamına gelirler. Bu tür ifadeleri kullanmamamın tek sebebi bu. Ayrıca senin bunu bildiğini de biliyorum."

"İçsel olarak bunu biliyorum."

"O halde ona sarıl." Dan eğilip Caro'nun başını öptü. "Arabayı ben kullanayım mı bu sefer?"

"Hayır, iyiyim." Caro, Dan'in elini son bir kez sıktı ve kontağa uzandıktan sonra durdu, dönüp kısa bir süre kollarını Dan'in boynuna doladı, ardından da motoru çalıştırmaya koyuldu.

Dan'e daireyi gezdirdi. Ev ve evin bulunduğu bölge Dan'e pek hitap etmiyordu ama ev oldukça temiz görünüyordu, fiyatı da pek fena sayılmazdı. Caro'da burayı bu yüzden çok istiyor olmalıydı. Böylece Dan kendi *imprimatur*'unu* ve Caro'ya ilk ayın kirası için çekini verdi. Böylece yollarına devam edip Hampstead Village'e çıkarak akşam yemeği yediler. Bütün bunlar olurken Dan şefkat ile can sıkıntısından ziyade keyifsizlik arasında sert bir rekabet yaşıyordu. Kaçınılmaz olarak geçmiş ve Dan'in Anthony'yle ilgili hatıraları onlarla beraberdi ama öyle uzun sürmüştüler ki hâlâ sansür edilmek zorundaydılar. Dan, bir an Caro'ya, Jane'in de kendi kızına anlatmış olması yüzünden en azından gerçeğin bir kısmını anlatmak istemişti. Daha genç nesillerin daha yaşlı olanları asla anlayamayacağı varsayımına dayanarak çok fazla yalan ve vakarda ısrar, sanki çocuklar sadece ebeveynlerinin onlardan gizleye-

* Onay, izin. (ç.n.)

bilecek sırlarının olması için dünyaya getirilmiyorlarmış gibi yapmaktı. Elbette açıklanmaları, kendilerini siper ettikleri deneyimin görünüşte epey bayat olan öğretilenlerden çok daha fazla gerçek değeri olabilecek türden sırlardı. O akşam bunu nesnel gerçeklikten genel kurama hakkıyla aktarmak için doğrusunu araştırmak Dan'e gittikçe, her defasında akıl ve dürüstlüğü alaya alan bir tavırla kendini beğenmiş Katolik kilisesine ait yanılmazlığı gibi görünmeye başlamıştı. O gün daha erken saatlerde bunu Rosamund'layken de hissetmişti, Roz makul ve dürüst bir soru sormuştu. Bir vakitler annenle yattım, baban da bunu biliyordu ve asla affedemedi. Çok basit, çok fazla kuşku ve muamma bir anda ortadan kalktı. Bunu düşündüğü için, kızının geçmiş mitini dikkatli bir şekilde sürdürmeye devam etti.

Eve döndüklerinde birbirlerine iyi geceler öpücüğü vermişlerdi. Dan'i saat farkından dolayı uyku tutmamıştı, Jenny'nin kır evine geri döneceği saate kadar beklemek zorundaydı. Caro telgrafı görmüştü, en azından bunun gizlenmesi gerekmiyordu. Santrale adını kaydettirdi, sonra telefon bağlanana kadar gece yarısından sonraki saatlerin anlamını görmeye bıraktı kendini.

Hat kötüydü ve gerçek mesafenin her mili oranında birbirlerinden uzak görünüyorlardı. Abe'le Mildred şekerdiler, "Tam da senin onlar hakkında söylediklerin gibi." Jenny, Dan'in gidişinden "çok hoşlanacağını" düşünmüştü ama hoşlanmamıştı, dırdır edeceği birine ihtiyacı vardı. Dan konuşmanın bu faslına ve Jenny'nin başka önemsiz havadisleriyle açılmasına izin verdi. Sonra da Jenny'ye kendininkileri anlattı.

"Ah, Dan. Senin için ne kadar dehşet verici. Daha dün gece mi oldu?"

"Evet."

"Ama neden?"

Dan bir kez daha yalan söyleme işine zorlanmıştı fakat bu sefer onu o gün diğer iki genç kadından daha iyi tanıyan birine karşıydı. Dan kaçamak cevap vermekten ziyade buna ayak uydurdu. Caro'ya, Caro'nun annesine ve üvey babasına geliştirdiği teorileri ona karşı da ileri sürdü.

"Ama sana onca yolu katettiriyor sonra da... Dan bana anlatmadığın bir şeyler var."

"Yo. Pek yok. Tamamı olmasa da..."

"Ne öyleyse?"

"Her şeyi sana anlatacağım ama şimdi değil. Kabak benim başıma patladı."

"Bir keresinde bana her hikâyenin beş satırda anlatılabileceğini söylemiştin."

"Bu bir hikâye değil, Jenny. Günün birinde anlatacağım. Söz veriyorum."

"Ben senin sözlerini bilirim."

"Ama seni ne kadar özlediğimi bilemezsin."

"Ağzından bal damlıyor."

"Keşke öyle olsa."

"Bu beni ıskartaya çıkardığın hale pek benzemiyor."

"Bunun da farkındayım."

"Keşke yüzünü görebilsem."

"Çok yorgunum."

"Çok geç olduğu için mi?"

"Saat iki buçuk."

"Aman Tanrım. Seni zavallı şey."

Jenny, Caro'nun nasıl olduğunu sordu. Dan iyi olduğunu söyledi ve sessizce bu konudaki gerçeği de daha sonra bir safhaya bağladı. Sonra Jane, Nell, onlarla tekrar buluşmanın nasıl bir duygu olduğu hakkında sorular soruldu.

"Antropolojik olarak ilginç miydi?"

"Bir bakıma. Her şey hoş, güzel bu tarafta."

Kısa bir suskunluk oldu, sonra Jenny, "Hey, bu arada, söz verdiğim şeyi yapmaya çalışıyorum" dedi.

"Hangi sözünü?"

"Bizimle ilgili. Yazmaya çalışıyorum."

Dan bunu unutmuştu. "Ciddi misin?"

"Muhtemelen sana göndermeyeceğim."

"Bana böyle absürd değerlerle bakmasan iyi olur."

"Bundan çok hoşlanıyorum. Bir roman yazıp yazamayacağıma emin değilim. İnsanların neden bunu böyle mesele yaptıklarını anlamıyorum. Hatırladıklarını ve hissettiklerini yazıyorsun işte. Bütün mesele burada."

"Bütün mesele mi?"

"Yeterli. Senin sarı iğrenç bloknotunla kalemlerinin bundan daha iyi bir şekilde kullanıldığından kuşkuluyum."

"Birisinin canı dizime yatırılmak istiyor."

"Memnuniyetle. Her zaman."

Bir dakika sonra daha az küstah oldukları bir anda telefonu kapattılar. Jenny'nin son sözleri, "Henüz hazır değilim. Sana hâlâ ihtiyacım var" idi. Bu bir yalvarma değildi, sadece Jenny'nin alay etmeyen veya başkaldırmayan bir yanı, İskoç yanıydı belki de ama o, yapabileceği ve

yapamayacağı şeyden dolayı neredeyse duygularından arınarak ciddileşti.

Dan pencereye doğru gidip Londra gecesine baktı. Sokakta, dört kat aşağıda, karşıda bir hareket gözüne ilişti. Sıra sıra dükkânlar vardı ve belli ki çöplerin toplandığı geceydi. Çöp kutuları, mukavva kutular, siyah plastik torbalar dışarıda, dükkânların kapılarının önündeki kaldırımlarda duruyorlardı. Bir gece çöp toplayıcısı neredeyse bir açık artırmada satılacak parçaları ayıklayan birinin titizliğiyle yığınlardan birinin üzerine eğilmiş, sessizce çöpü altüst ederek karıştırıyordu. Yanında üstü açık eski bir çocuk arabası duruyordu. Dan masasına geri döndü, çekmeceden bir dürbün alıp ışığı söndürdü, sonra pencereye geri dönerek aşağıdaki adama odaklandı. Başına şeridi olmayan siyah bir erkek şapkası takmış, iple bağladığı bir palto, bir çift lastik çizme giymişti. Şapkanın altında kalan yüzü görünmüyordu, çöpleri karıştırdıkça başka bir tarafa yöneliyordu ama ihtiyar bir adam olduğu belliydi. İçinde üç ya da dört metal elbise askısı olan bir mukavva kutu buldu, her bir elbise askısını tek parmak eldiven taktığı elleriyle, kusuru var mı diye yoklayıp yanında duran bebek pusetine koydu. Adamda anlaşılmayacak şekilde komik olan bir şey vardı, halinden memnun ve profesyonel; şehir uykuda ve sokak bomboş olduğu için minnettar, gecenin bu saatinde dükkânlara her zamanki rutinini uyguluyormuş gibiydi sadece. Viktoryen, devrini şaşırmış, neredeyse zamansız bir şeydi. Adam hem çok gerçekti hem de sokak lambaları altında ve gecenin boş sahnesinde tiyatro temsilinde gibiydi. Yine Beckett ve *Godot'yu Beklerken* ruhuydu.

Dan onu izlerken tuhaf bir duygudaşlık hissetti, birkaç dakikalığına modern Mayhew'yu oynamak, adamın nasıl yaşadığını, neler hissettiğini, nasıl bir felsefesi olduğunu öğrenmek ve hatta onu yukarı bir kahve içmeye davet etmek için bir an aşağı inip onunla konuşmak istedi. Dan bunun gerçek bir yardımseverlik ya da merak olmadığını biliyordu ama ona fazlasıyla kibar yalanlar, yapmacık gülümsemeler ve nezaketlerle dolu, geleneksel orta sınıf tavırlarıyla bir şekilde gerçek olmayan bir rol biçmiş olan bir günde gerçekliği yeniden kazanmak için yapabilirdi. Bütün bunlar olurken Dan kendini sorunsuz, C.P. Snow'dan yalnız bir kurt değil de ziyadesiyle makul kodamar bir rüşvetçi rolü biçen bir orta sınıf romanının içine zorla hapsedilmiş biri gibi hissetmişti. Aşağıda onu çağıran yalnızlığın gerçeğiydi. Dan, bunu bir an birinin sessizce ve aciz bir şekilde gelip de saati tekrar kurmasını bekleyen fazla süslü mekanik bir kanaryanın, odanın dışında, ormanda öten gerçek bir kuşu kıskanabileceği şekilde kıskandı.

Az önce Jenny'nin sesini duymuş olmasına ve Caro'nun birkaç metre ötede uyuduğunu, o günün uzlaşmalarını, birbirinden farklı dişi akıllarıyla duyarlılıklarının ayağına takılıp dolaştığını bilmesine rağmen Dan'in, anlatılamaz bir şeyden gizlenme ya da bir şeyi görmekte başarısız olan bir sezgi gücü vardı. Kâfi derecede bayağı olan kutuplaşmanın yeterince tarif edemediği, bir an için gözüne ilişenden daha çok gözlerinin önünde olan gerçek yoksulluk ve ayrıcalıklı rahattan yoksunluk; muğlak sembolizmleri ve "adı çıkmış romantik karamsarlığının" ardında Beckett'in gözüne ilişen şey, herkesin yalnızlığı, insanlık durumunun en alt seviyesiydi: Ben olduğum kişiyim. Her kimsem oyum. Dan aşağıdaki şu belli belirsiz şeklin içindeki kayıp gerçek benliğine bakıyor olduğunu hayal ediyordu. Bir gece sokakta onun ruhunun varlığının eşiğinde yaşayan bir şey, konuşma ve davetin ötesinde, ebediyen ayrılmıştı.

Ama sonra, Dan bunu izlerken tekrar tiyatroya döndü. Aniden, Dan'in ayakta dikildiği yerin tam altındaki kaldırımdan sokaktan karşıya geçen bir gölge daha belirdi. Bir polis memuru, yaşlı çöp toplayıcısının çalıştığı yere doğru gitti. Adam yüzüne bakmak için döndü. Miğferli muhafız adamın yakınına sokulup pusetin içine baktı, ikisi ayakta konuşuyorlardı. Dan şüpheyle yeni bir amatörün daha çıkıp gelmesini bekler halde izliyordu. İhtiyar, sorguda sorulara cevap verirken daha fazla konuşuyor gibi görünüyordu. Adam, pusetdeki bir hurda yığınını polis memuru altında ne olduğunu görebilsin diye kaldırıp kenara çekti. Bu konuda tartışıyor gibi görünüyorlardı. Hatta çöp toplayıcısı, yığını birazcık daha kaldırdığında orada ne olduğunu Dan de görebiliyordu: Reddedilmiş zamanı simgeleyen hurda bir duvar saati.

Bunun ardından Dan, polis memurunun elinin üst cebine gittiğini gördü ve canı gerçekten *deus ex machina*'yı* oynamak, pencereyi açıp zararsız yaşlı bir adamın ismini suçlu listesine kaydetmesinin saçmalığına bağırarak itiraz etmek istedi. Ama polis memuru cebinden defter çıkarmadı. Bir paket sigaraydı sadece ve paketi yaşlı adama uzattı, adam da minnettar bir şekilde başını sallayarak bir sigara alıp dikkatlice paltosunun cebine koydu ve elini siyah şapkasına götürdü. Sonra polis memuru yürüyerek yoluna devam etti.

Bu, kahramanımızı yaratılışındaki bir kusurun, atamayı unutmuş olduğu bir şey tarafından düzeltildiğini gören etkisiz bir tanrı gibi, yukarıdaki penceresinin ardına hapsedip kendi kendine gülümsemek zorunda bıraktı.

* Lat. Klasik dramda beklenmedik bir anda olağanüstü kudretiyle Hızır gibi yetişip içinden çıkılmaz bir sorunu çözen Tanrı. (ç.n.)

İkinci Yazı

Onu, İngiltere'de yetişmeyen, adını bile söyleyemediğim bir çiçeğin adıyla anımsamak gülünç. Abe'e sorabilirdim ama neyse. Her gün kaç çiçeğin açtığını sayıyorum. Aslında o çiçekler bana, gülme ama biraz ülkemin yabangülleri gibi geliyor. Şekil olarak, o güzel rengi unuttuysan tabii. O mavimsi menekşe renkli veya fitilli kadife bulabilmek için canımı verirdim. Senede bir kez seni anmak için giyerdim. Tekrar sigaraya başlamak geliyor içimden. Hayır, sigara içmiyorum. Şimdi gaddarlaşmalıyım, bunu dört gözle bekliyorum.

O. Bay Wolfe.

Dan'in, gerçek anlamda buradaki kır evinde değilse de burada olmasından zerre kadar hoşlanmıyorum. Ama Abe ve Mildred'la evdeyken başkaydı. Şu saçma Amerikan bilardo oyunları. Dan ile Abe'in birbirlerini üç kuruş için çılgınca itip kakarak, vuruş yaparken durmadan "İngilizce"nin ne kadarını kullanacaklarını tartışarak Minnesota Fats ve

Paul Newman tarzında bilardo oynayışları sinir bozucuydu. Abe, beni oltada yem ve İskoç bir dert ortağı olarak kenara itiyordu. Şu lanet ülkeden çıkan tek iyi şeyin, eğilip bükülerek bir bilardo topuna vurmak olduğunu hiçbir zaman bilmiyordun.

Mildred başını kapıdan içeri uzatıp, "Yemek, millet" diye bağırdı. Abe'in asık suratlı G. Robinson tipi yüzünde "Sürekli ye! Sen deli misin?" gibi bir ifade vardı. Adam elimden varımı yoğumu aldı. Mildred bana bakıp gözlerini devirirdi. Ne zaman büyüyecekler? Oğlan çocukları. Kadınlarla sorunlarının olmasının nedeni, hiç hayalgüçlerinin olmaması. Dan ise elinde isteka, orada durmuş bana, "Harikalar değil mi, sevimli insanlar değil mi?" diye mırıldanıyor.

Ben hep bir sonraki nesildendim, biraz tatlı huysuz olan Abe'den ise on bin nesil sonra geliyordum. Dan'in, ilk akşamımı geçireceğim Bel-Air'e giderken, rastgele bir tariften öte, Abe'i tanımlarken söylediklerinin küçük bir kısmını hâlâ hatırlıyorum. Potansiyel olarak harika bir oyun yazarı, ıslah olmuş bir alkolik, herkesi tanıyor, küpünü doldurdu vesaire, vesaire. En can alıcı cümle de şuydu: "Bu akşamın sonunda onu sevmezsen, eve yalnız başına yürüyerek dönebilirsin."

Tuhaf, Dan'in başka kimseye böyle kol kanat gerdiğini hiç duymamıştım. Daha da tuhaf olansa, o zaman bile bu konularda kendi ayakları üzerinde duran genç bir kadın olduğumu bilmemesiydi. *Bir şeyler gerçeği gölgeliyordu.*

Yine o ilk akşamdaki yemekteyiz. Dan, Abe'e benim adını hiç duymadığım eski bir filmi yanlış yönetmene yönettirdiğini söylemiş, Mildred da Dan'in tarafını tutmuştu. O kişi Nick Ray'di, Abe'in dediği John bilmem kim değildi. Mildred, Abe'e bunadığını söyledi. Dan o kişinin Nick Ray olduğuna bin dolarına bahse girdi. Abe kazansa da parayı almayacaktı ve "Bu genç büyüleyici bebeği sonraki altı hafta hamburgerci batakhanelerine götürmen için sana bir mazeret üretmek istemiyorum" diye neden bahse girdiğini açıklamıştı. Abe bana dönerek küçük tombul elini bileğime koydu. "Jenny açıklamak zorunda olduğum birkaç şeyi açıklama zamanı geldi. Karım öyle budaladır ki başka kimse onunla evlenmezdi. Senin iğrenç İngiliz erkek arkadaşın benim yemeklerimi yiyor, kafamı ütülüyor, bilardoda hile yapıyor ve arkamdan karımı süzüyor. Sana bunu söylemedi mi ha?" Ben de şakayı sürdürüp "Dan'in kiracılığına nasıl katlanıyorsun, bilmiyorum" dedim. "Bu şehirde ona yer verecek başka biri var mı sanıyorsun?" Abe parmağını bana doğru salladı. "Son kız arkadaşını, adının Sir Beverly Hills Hotel olduğunu söyleyerek işletmeye çalıştığını biliyor muydun? Havlularını nereden satın alıyor sanıyorsun?" Sonra Dan'e ve karısına bakıp "Demem o ki Nick Ray'in bu filmi çekmesinin sebebi..." diyerek devam etti.

Başlangıçta her zaman böyle oluyordu. Hatta Mildred'la Dan ben maskaralık yapışını izleyebileyim diye Abe'i zorla köşeye sıkıştırmaya çalışıyorlarmış gibi görünüyorlardı. Pekâlâ, Abe neşe saçıyordu; hoş, cici bir Yahudi şakacı. Ama çok uzatırdı. Ne de olsa Bay Wolfe, bana yerel argodaki bütün yerel imgelere dikkat etmeyi öğreten kimdi? Sürekli homoseksüelliğe, çiftleşmeye, düzüşmeye, becermeye ve yarım yamalak öpücük yöntemine (bir siktir git yöntemi, değil mi?) yapılan göndermeler. Herkesin önünde bir fahişe gibi davranamayan birinden sonrasında da içinde fahişelik olmayan bir sanat sergilemesinin beklenmesi. Peki, Abe'in o gün, eskiden neden çok fazla keman çaldıkları üzerine uzun uzadıya konuşmakta çok haklı olduğunu bana söyleyen kimdi? Çünkü gerçek argoda dil ve davranış öylesine kaba ve bayağıdır ki erkekler bütün kadınların iç çamaşırlarını indirip "atı turuncuya boyayacakları" oyun sahasında kadınların, kamera önünde kendilerini aptal gibi göstermeden sevişemediklerinden epey emindirler. Bu yüzden erkekler görgü kuralı delisi yakışıklılar olarak çalım satmak zorundaydılar, kadınlar da dengeyi sağlamak için buna kanmış gibi yaparak kurallara hep uyup kendilerinden geçmek zorundaydılar. Cagney ve Bogart gibi ucubelerin bunu kırmak hoşlarına gitmeye başlamıştı.

Yahudilerin de sende var olanlarla idare etmeleri gerekir. Seyirciyi Cossack'lara dönüştürmek, sonra da kendi kendine ne pahasına olursa olsun onları memnun etmek zorunda olduğunu söylemek varoş ürkekliğiydi. Abe dün gece, bu işe başladığında bütün film endüstrisinin nasıl Yahudiler tarafından yönetildiğini ama Yahudi görünüşlü bir aktörün "yardımcı aktörler arasında fazladan bir kalabalık yaratarak" iş bulamadığından bahsediyordu. Cossack'lar bundan hoşlanmasa da Yahudilik emeklemeye devam etti. "Zavallı ahmaklar, *goyim*lerin* sadece pembe derili ve düz burunlu Yahudiler olduğunu sanıyorlardı" demişti Abe.

Beni gerçek anlamda olmasa da lafa boğdular.

Aşağı kalmayıp bayağılıkta yarışmaya kalkışan Abe değil, Dan'di. Abe bayağılaştığında bunun tutuculuk olsa dahi sevimli göründüğünü fark edemeyen Dan yine de bayağılaşmaktan kendini alıkoyamıyordu. Dan yaptığında bu sadece tutuculuktu. Çözümlemeler yapıp konuşurken bunu küçümsüyormuş gibi aynı dili kullanması ise iğrençti. Amerika'yı, siyaseti ya da herhangi bir meseleyi ciddiyetle tartışmaları çok daha iyiydi. O zaman birbirlerine besledikleri gerçek sevgi ve saygıyı hissedebiliyordum.

Mildred, tanıştığımızdan beri tepeden tırnağa her şeyiyle hoşuma gidiyordu. Mildred'ın bu evliliğe çok şey kattığını Dan hiç fark etme-

* Yahudi olmayan. (ç.n.)

mişti, en azından ben bundan kuşkulanıyordum. Bunu daha önceden tahmin etmiştim ve artık bundan kesinlikle emin olmaya başlamıştım.

Dan'in algı problemleri var. Mildred'la Abe'in evlerindeyken bundan haberim oldu. Onları neyin harekete geçirdiğini pek anlayamamak da bunlardan biriydi. Yemek masasında oturan ya da bilardo masasının üzerine eğilmiş sevimli bir adam özel olarak birini günah keçisi yapmalıydı. Mildred bana her şeyi uzun uzun itiraf etti: Abe'in hep insanlara ihtiyacı vardı. Sanırım benim de hep ona ihtiyacım vardı. Bu arada en son yaptığı şey, (Mildred hep oradaydı) benim için deli oluyormuş gibi masumane davranmasıydı. Ama Mildred her zaman orada olduğundan bunda tarif edemediğim, masum olmayan bir şey vardı. Bugünlerine ait olan değil de geçmişlerindeki bir şeyi iğnelemek için. Genç bir adam olsam Abe'den hoşlanır mıydım emin değilim.

Beni neyin harekete geçirdiğini tam olarak bilememek ise başka bir kör nokta. Ben de bu noktadan başlamak niyetindeyim. İlk sarsıntıdan sonra Dan'in gitmesi gerektiğine karar vermiş olmasına aldırmadım, sakinleşme süreci için bir bahane olarak buna sarılmasına bile aldırmadım aslında. Ne var ki Dan'in, o gider gitmez böyle davranmasının nedenini, kadınlara özgü aptalca önemsiz bir mesele olarak anlayacağımı varsaymasından endişe ettim. Madem benden sıkılmışsa ya da ondan sıkıldığımı göstermişsem, hissetmediğimiz bir şeyi yapmaya devam etmektense ikimizden biri incinmek zorunda idiyse... Hayır, ikimiz için de en iyisinin ne olacağına onun karar vermesi sinir bozucuydu. Bütün bu işlerin nasıl olduğunu bildiğimden, ebediyen evde kalmama ramak varmış gibiydi. Onu bu şekilde davranmaya iten şeyin ne olduğuna karar verdim artık. Başlangıçta, Dan'in kızı ve diğerlerinin etkisiyle İngiltere'de benden kaynaklanan bir sorun çıkması tehlikesi yüzünden benden kurtulmak istediğinden kuşkulanmıştım. Ama sanırım bundan daha karmaşık ve çok daha kötüydü.

Dan'in adı Loss olan bir kadını var.

Bütün bunlar Amerika'yla ilgili öğrendiklerimle sınırlı.

Aslında kaybetmekten hoşlanan gizli bir Dan'in olduğunu hayal etmek zorundayım. Buna hem geçmişte kaybettikleri hem de kaybedecek olduğu her şey dahil. Kaybetmek onun için bir nevi güzel, bereketli bir şey. Dan bunun içinde yüzüyor ya da bu konuda söyleniyor demek istemiyorum (bu çok fazla açıklayıcı olurdu) ama galip gelmektense kendinin bir kaybeden olduğunu saptadığında çok daha mutlu olduğunu keşfettim. Eski karısı ve baldızı, Dan'le telefonda konuşurken de onda bu kaybeden duygusu oluşurdu. Güzel, eski bir kayıp alanın kokusunu alırken duyduğu heyecan gibi bir şey. Şimdi ben de potan-

siyel bir kayıp alan haline gelmiş oldum. Bu yüzden Dan görünüşte bu denli nazik ve anlayışlı. Aslında bana gerçekten ortadan kaybol diyor. Düşündükçe daha da ürperiyorum. Bir kızın boynunu okşarken birazdan onu öldüreceği için sessizce gözyaşı döken bir katil gibi.

Bunu çok romantik bulan bir adamın aptal olduğunu düşünüyorum. Bütün bunlar, Romantizmin büyük R ile yazıldığı, edebiyatta tam da benim hoşlanmadığım dönemden çıkması yüzünden.

İnsan, Dan fırtınalı bir denizin kıyısında dikilmediği veya Byronvari çılgın bir saç modeliyle Blethering Heights'in* eteklerinde koşuşturmadığı için yanılıyordu. Ama Dan gerçekten profesyonel bir melankolik ve bunun her anının tadını çıkarıyor. Mojave'ye çıktığımızda bana evlenme teklif etmedi, onun evlilik teklifini reddetmemi teklif etti. Şimdi bile evet demediğim için sinirden kan beynime sıçrıyor. Blöfünü görmüş olduğumu gösterebilseydim yeterdi.

Bir keresinde onu Prensesin Bay Şövalyesi olarak görmüş olduğumu düşündükçe öfkeleniyorum. Çıldırmış olmalıydım.

Amerika'nın nesinden hoşlandığıma karar verdim (bir güneş gözlüğü gibiydin, sen gittikten sonra daha fazla şey gördüm): Amerikalıların, İngilizlerin yenilgiye, kaybetmeye ve kendini hükümsüzleştirmeye duydukları bu berbat bağlılığı tek kelimeyle anlamıyor olmalarından hoşlanmıyordum. İki gün önce aşağılık heriften nefret ediyordum. Bir şeye morali bozulmuş halde çıkageldi ve bize nedenini bile söylemedi. Neredeyse en iyi temsilini sergiliyordu yine de. Ama en azından bu konuda bir şeyler yapmak istiyor, moralinin bozuk olduğunu gizlemiyordu. Gergin üstdudağı gülünç, bundan sonra bunu kesinlikle reddedeceğim. Birinin şöminesinin üzerinde duran bir vazonun içindeki kül olmayacağım ben.

Birleşik Devletler'e ne beklediğini tam olarak bilmeden geliyorsun. Ardından en kötü önyargıların gerçekleşiyor. Onlar zaten yaşamaya değmeyecek bir yaşamın serbest geçişli çevre yollarına yığılan otomatik bir ulus. Şu sözcük şaka gibi: Ekspres yol. Ayrıca Amerikalıların her şeyi kurallara göre yapma takıntıları vardır. Eğer kurallar şu ya da bu şekilde seni mutlu eder deniyorsa mutlu olmalısın diye düşünürler. Birden ülkende toplumun ne kadar özgür olduğunu ya da en azından diğer insanların yöntemlerinden kuşku duyduğunu şaşırtıcı bir şekilde fark edersin. Bu yüzden Dan'e âşık oldum. Özgür olmayan bir kültürde özgürmüş gibi görünüyordu. Kısmen California'nın gelecek, İngiltere'nin ise zaten müzelik ve hayvanat bahçesinde ölmek üzere olan bir hayvan olduğunu bildiğim için korkmuştum. Onur kalmadı

* Zırvalayan Tepeler. (ç.n.)

geriye (yanlış olan şeylerde ne onuru vardır ki), herkes güzel ve sessizce ölmeye kararlı. Buruşuk kent zamanı. Amerika'dan, en azından bu kesiminden nefret ediyordum, yurdumdansa umudu kesmiştim. *Ondan* başka gidecek yerim yoktu.

Böylece yavaş yavaş küçük şeyler kafana dank eder ve Amerika'yı biraz yanlış anladığını fark edersin. Bütün bunlar belki de aptallık, zevksizlik, eşitsizlik, şiddet ve biteviyeliğin ulusal enerjiyi canlı tutmasının bedeli olmasındandır. Amerikalılar bizim kendi yurdumuzda asla hoş görmeyeceğimiz ikincil olan pek çok yolla kendilerini oldukça çirkin bir şekilde sömürüyorlar. Beni Amerikalıların Madison Caddesi'nin delice fikirlerine alıştırmak için, sebze meyvelerini nasıl yetiştirdiklerini göstermek üzere Balık Pazarı'nı dolaştırmaya götürdüğün o gün. Kocaman, kırmızı, ben elmayım diye bağıran şekerli sünger tadında elmalar. Tatsız iri domatesler, lezzetsiz devasa marullar. İrilik ve görünüşün her şey olduğu, diğer bütün değerlerin hiçe sayıldığı karşı düşünce yapısı. Buralarda beyinleri yıkanmışların nasıl konuşup eğlendiğini ve davrandığını görürsün. Başarılı kişilerin nasıl giyinip konuşması ve evlerini nasıl döşemeleri gerektiğinin ahmak ucuz örnekleri buradadır.

Bana gerçek Beluga ya da Fransız yer mantarları gibi çok lezzetli bir şeymiş gibi "kasap eti" dediği şeyi satın almak için arabayla bilmem nereye otuz mil gitmek zorunda olduğunu söyleyen kadın. Şu sevimli çıkartma. Süpermarketler zaman tasarrufu sağlar. Sağlar da ne için?

Mildred'ın güzel yemek yaptığını biliyorum, iyi lokantalar da var. Ama durmadan düşünüp Avrupa'nın haline ve küçücük hırslı olamayan, aslında zanaatkâr olan, bu sıfatla hürmet edilen esnaflarına şükredersin. Burada bazı kişilerin bunu bildiğini biliyorum. Geçen gün bu konuyla ilgili görüşmek üzere yanına gittiğim Abe, bununla ilgili eski bir şaka yaptı: Amerikalılar ihtiyaç duymadıkları ve istemedikleri kadar çok kendilerini sattıklarını anlarlarsa, yeniden Avrupa'ya göç etmeye kalkarlar.

Gerçi yine de hırslı, bağımsız, itaatkâr olmayan bir sınıf da var. Bir umut. Servetleri olmasa da en azından istekleri var. İngilizce'nin onları kullanmasına izin vermektense onların İngilizce'yi kullanış tarzları. Bizim hiçbir fikrimizin olmadığı şeyler. Böylece bunun, bedelini nasıl ödeyeceğinle ilgili bir seçim yapmak olduğunu anlamaya başladım. Biz bunu ülkemizde, geçmişe sarılarak kayıtsız ve hiyerarşik bir şekilde yaparız. Burada ise onlar bunu, herkesin başarılı, zengin ve mutlu olduğu bir hayal dünyasını iple çekerek yapıyorlar. Süpermarketler, ekspres yollar, hava kirliliği ve yayılmak gibi korkular, o yoldaki önemsiz olaylar sadece. Vagonun bıraktığı izlerin miti. Günümüzün sorunları sorun değil, yarının yeni sınırının kanıtları. Her ne pahasına olursa olsun

yoluna devam edersin. Bizde ne isen onunla yetinirsin. Biz yıllar önce kitabın son bölüme geldiğimiz halde, onlar daima ilk birkaç sayfaya saplanıp kalırlar.

Senin de Dan'in Anglosakson ırk zihniyetindeki eşitlik deliliğinin eşsizliği hakkında benimle tartıştığını hatırlıyorum. Eski, feodal dönemlerde bile bunun haklı olabileceğini iddia etmiştin. Magna Carta, Parlamento, örf ve âdete dayalı hukuk ve geri kalan her şey. Ama bu bizde Cromwell ve İngiltere Uluslar Topluluğu ile on yedinci yüzyılda doruğa çıktı. O dönemde şansımız vardı ama bundan korktuk, daha doğrusu bundan korkmayanlar, bu şansı yanlarında Amerika'ya götürdüler. Tabii ki Amerikalı ruhu umutsuz bir şekilde melezleşti. Ancak bunda hâlâ öteki İngilizlerin izlediği yolla ilgili bir şey var. Dan bir keresinde, "Burası Cromwell'in hiç ölmediği yerdir" demişti. Gülmüştüm, koca çocuğun ütülü gömleği ve deri çizmeleriyle Sunset'in yakınında ayakta dikildiğini görebiliyordum. Üzgünüm, millet. Dan bunun komik olduğunu düşünmüyordu.

Ama anlayamadığım şey, (nihayet tam zamanında) Dan'in buna nasıl inanıp da gizlice II. Charles'ın karaya ayak basmasını alkışlamak için sıraya giren İngilizler kadar İngiliz kalabildiğiydi. Ne kadar kötü olsa da günümüzde, keşke Amerikalılardaki inançtan birazcık kapabilseydi. Sihirli bir değneğim olsaydı, değneğimi Dan'in başı üzerinde şöyle bir sallar, onu olduğu gibi ama Amerikalı olarak bırakırdım. Bu bir utanç aslında. Dan yanlış bir kültürde doğmuş. Kıyasladığımda bana kendimi çok özgür hissettiriyor. Bunun sadece yaş ile ilgili bir sorun olduğunu sanmıyorum. Mildred, Dan'le ilgili sinsice bir şey söyledi. "Dan şimdiye kadar tanıştığım en İngiliz kalan İngiliz" dedi. Ben de "Ama hiç de tipik değil aslında" diye karşılık verdim. Mildred başını iki yana sallayıp "Tatlım, Dan bunu gizlemeyi daha yeni öğrendi. Hepsi bu" diye sözlerine devam etti.

Bu arada Dan hakkında epeyce konuştuk. Mildred'ın, onun bilip de benim bilmediğim şeyleri bana anlatmak istediğini seziyorum. Başka kadınları belki de. Benim bildiğim şeyleri de ona anlatmamı istiyor. Sevgiyle onu çekiştiriyoruz. Mildred'ın çok ince bir anlayışı var. İlişkinin resmi durumu geçici bir ayrılık sadece ona göre. Ne kadar iyi niyetli olursa olsun kimsenin bizimle ilgili ne düşündüğünü bilmek istemiyorum.

Kendim için yazmadığımı biliyorsun. Bütün bu saçmalıktan bahsettiğimde bana bunu ilk söyleyen sendin. Ama beyhude yere bunun da ne anlama geldiğini bilirsin. Güneş gözlüğüyle ilgili aslında öyle demek istememiştim.

Seni çok özlüyorum. Geceler de dahil günün her saati.

Ertesi sabah. Bunu sana her halükârda göndereceğim. İki falcıya sordum, bunun bir anlamı olmadığını, eğer seni seviyorsam bunu yapmam gerektiğini söylediler. Ama Jenny'nin bulduğu küçük belgeye açıklayıcı bir yazı eklemek lazım. Dan'in ona anlattığı bir hikâyeye dayanıyor, belki de bütün Amerikalı yerlilerin şakaları içinde en kederli ve en açıklayıcı olanı.

Öyküye göre Brooklyn'li bir çocuk, lüks bir Long Island malikânesinde seyis yamağı olarak işe girer. Her sabah bir atı eyerleyip malikânenin önüne götürür ve evin kızının merdivenlerden inerek atla gezintiye çıkması için bekler. Oğlan kıza öyle fena tutulur ki üzüntüsünden yemeden içmeden kesilir. Bir gün çiftliğin ağası çocuğu bir kenara çeker. Çocuk ona olan biteni, kızın onunla hiç konuşmadığını, yüzüne bile bakmadığını, onu görmezden geldiğini anlatır.

"Dinle" der yaşlı adam, "karıların farkına varıcağı bişi yapman lazım."

"Ne mesela?"

"Misal onun atını turuncuya boyayıver. İlla ki farkına varcak. Laf açarsın. Derken hop ordasın."

O gece çocuk, atı boydan boya parlak turuncuya boyar. Ertesi sabah atı eyerler, sonra evin önündeki merdivenlere götürür. Kız merdivenlerden iner, durur, önce ata sonra da atı tutan çocuğa bakar.

"Biri atı turuncuya boyamış!"

"Evet. Ben. Hadi düzüşelim."

Ara Dönem

Dan'in yaşamındakiler dişi, tabii ki erkek değil. Belki de eşcinsellerin dünyasına yönelik hiçbir fiziksel çekim hissetmese de Dan'de yatılı okuldaki ilk yıllarından beri hep cazibeli bir eşcinsellik damarı vardı. Ama hemcinsleriyle, yani Anthony'yle, Abe'le ve yıllardır çok iyi tanıdığı az sayıda başka adamlarla olan ilişkisinde bile her zaman bir eksiklik varmış gibi görünüyordu. Dan keyif için çok nadiren erkek arkadaş arardı, belki de eşsizliğinin asılsız olduğu düşüncesini tehdit ettiği için böyle yapardı. Rahatlıkla diğer eril yüzlerde, tavırlarda, erkeklikte, tutkularda ve kusurlarda kendini görüyordu. Hemcinsleri, kadınlardaki çeşitlilik ve tahmin edilemezlikten yoksun duruyorlardı. Oysa, bütün ilginç kadınların kendilerine söylemek zorunda oldukları, onu gerçekten memnun edeceklerse, bilinçli şekilde olmasa da yavaş yavaş ve zarifçe doğalarının bu olduğu onlara söylenebilirdi.

İnsan, en kaba türden bir kendini beğenmişlikten, Casanova'nın hayvanca bakışından, çentik atılmış çeteleden ve kendinden gayet emin olmaktan vazgeçmez; ama burada Dan'in gerçek tavrı en azından kısmen botanikti. Dan bunu merkeze alarak Anthony'nin göstermiş olduğu gibi sözcüğün normal ve doğru anlamıyla değil de çarpıtılmış haliyle botanik olduğunu söyleyebilirdi. Bu sınıflandırma yapıp sayısını bulmak değil, araştırma yapmaktı. İlgisini çekecek kadınlar, yeni örnekler arıyordu; daha doğrusu profesyonel yaşamının karşısına çıkaracağı olay, risk ve durumları bekliyordu. Hatta bu konuda epey edilgendi, nadiren ilk adımı atıyor, kendi kartlarını göstermeden önce yeni bir yüzün ya da ruhun kendini ona göstermesine izin veriyordu. Bir fahişeyle yatmamıştı hiç ya da en azından profesyonel olarak bu işi yapan biriyle. Sadece bir kez ilişkiye girdiği iki kadından da daha önce bahsedilmişti. Bir ilişkinin bu yönünün kendi içinde bir amacı yokmuş gibi geliyordu ve Dan öyle olduğunu bildiği erkekleri ya her zaman küçümsemiş ya da daha sonraları onlara acımıştı.

Muhtemelen tüm bunların içinde kadınları bile aramıyordu, yine de aynaları, önünde soyunabileceği ya da en azından öteki erkeklerin önünde soyunabileceğinden daha çıplak ve kendi yansımasını göreceği yüzeyleri hâlâ biriktiriyordu. Bir ruhbilimci onun, yaşamının ilk aylarındaki kayıp özdeş benliğini aradığını ve onun çifte ayrılık travmasına bulduğu bir çözüm, evrensel olarak çocukluğu ve gerçekte annesini kaybetmesinden kaynaklanan özel deneyimi olduğunu söyleyebilir. Dan geçmişte Freud'un kuramını kendi ruhbilimcisi olabilecek kadar hayatına uygulamıştı. Ama buradaki sorun, her daim oldukça mutlu bir cinsel yaşamı olmasıydı. Kitaba göre Dan, Freudyen hangi dehşete ve doğruya varırsa varsın gerçeklik bunları reddediyor gibi görünüyordu. Dan ne tatminsizdi ne de suçluluk altında eziliyordu. Hem nispeten rastlantısal hem de daha uzun süreli ilişkilerinden hoşlanıyordu, bazen ilişkisi sona erdiğinde üzülüyordu ama bu da çok uzun sürmüyordu. Çok basitçe Dan'in her birini tanıma sürecinden hoşlandığını söyleyebiliriz. Aslında yaşı ilerledikçe bu haz, cinsel ilişkiden gitgide ayrılmış; neredeyse daha eğlenceli olmuştu ki bu, yakın zaman ele alınmadan bir Caro'yu veya şimdi olduğu gibi bir Jane'i yorumlamayı gerektiriyordu. Bütün bunları Jenny biraz yanlış anlayacaktı. Kadını, Dan'in bütün kayıp kadınlarını bulmasıyla aşağı yukarı doğru oranda ve beklediği kadar kayıp değildi. Kaçınılmaz olarak hep duyarsızlık callousness, bencillik ve kendini gizleme unsurları vardı. Kişi bir başka insana şöyle diyemez: Seni inceledim, deneyimledim, senden bir şeyler öğrendim, bu eğlenceli ve ilginçti ama artık acı çekmeden ilerlemek istiyorum.

Bir roman iki farklı geçmiş zamanda yazılır. Biri yazarın kafasındaki yakın geçmiş zaman, diğeri kurgusal gelenekteki sonuca varılmış geçmiş zamandır. Ama okunması zor ve uzağı göremeyen kurgusal şimdi açısından... Şayet Jenny, Dan'i ona olan (Dan'in bırakın sonucu okumuş olmasını, bu yeniden inşa sırasında olayları tarih sırasına göre düzenlerken bile eli pek kaleme gitmiyordu) sevgisini kaybetmekle suçluyorsa ikiyüzlülük ediyor çünkü onun kendisini incitmeyecek kadar çok hoşlandığını, ısrar ederse devam edeceklerini biliyor. Her şeyden öte Jenny, Dan'in, kendi serzenişlerinin ardında çok eski moda kişisel kibir nüvesi, bir süreklilik miti yattığını bildiğini biliyor. Jenny zincirin bir halkası olmayacak, sonuncusu olacak. Dan'in Britanya gibi bütün sözde mutlaklıkların göreli olduğuna dair derin bir sezgisi olduğu için yenilgiye uğramış olduğunu düşünüyor. Bunun için Jenny'yi suçlamamak lazım çünkü Dan bazen bu maskeyi takıyor. Ama bu, Dan'in içindeki derin doğrunun ya da doğru önsezinin simgesi olmaktan ziyade bir mazeret maskesi, feda ettiği bir piyon.

Diğer kız kardeşlerim: Bir masal.

Bu kız kardeşlerle, Andrea'yla şablona sadık kalıpa dostça ayrılmamızdan bir yıl sonra, 1950'lerin sonlarındaki özel bir gösterimin ardından verilen bir partide tanıştım. Filmde emeğim geçmemişti, yönetmenin bir arkadaşı sıfatıyla partide bulunuyordum ve oraya, her zamanki gibi nezaket icabı içki içip ardından da filmi göklere çıkarma faslından daha uzun kalmama niyetiyle gitmiştim.

Bununla birlikte, bazı öküzler ve bir sekansta küçük rolleri olan iki kız da oradaydı. İyi rol yapamasalar da kamera karşısında iyi görünüyorlardı, merak uyandıran bir şey de gözüme ilişmişti. Öyle bir zamanda olmuştu ki gösterime kendi senaryomdaki bir sorunla gelmiştim. Piyasaya son hali (beni punduna getirip filmin sonunun uzlaşmayla bitmesine ikna etmişlerdi) *Dark Encounter* olarak çıkan, farklı ırkların arasında geçen bir aşk hikâyesinin ortalarındaydım. Film burada çekilecekti paradan tasarruf etmek için. Ayrılması gereken bu iki esas karakterin arasında geçen çok uzun bir sahnenin sonlarındaydım. Bir ara oyunu, gerilimi yatıştıracak ve aynı zamanda esas oğlanın siyah kıza sokulması fazlasıyla kolay olacağı için beyaz kahramana gizli bir engel çıkaracak, ona futbol topu derisinin de kendine göre çekici olduğunu hatırlatacak bir şeydi.

İki kız kardeşin göründüğü kısa sahneden sonra, gösterim sırasında aklıma o sahne ya da onu izledikçe embriyo halindeki kendi filmim geliyordu. Kızları kullanacağım bir sahne, derken birkaç sahne ilerleme

imkânı görüyordum. Senaryodaki ikincil karakterler daha ziyade satrançta at gibidir. Durumları düzenlemede hareketi sınırlı olsa da çabuk geri dönme yeteneğinden dolayı kullanışlıdır. Işıklar söndürülmeden önceki son jenerikte iki kız kardeşle ilgili ne gösterildiğine dikkat etmemiştim ama gösterimden sonra onları orada görmek için meraklanıyordum keza müsait olana denk gelince hemen lafa tuttum.

Yahudi olmamasına rağmen adı Miriam'dı ama *Mile End Yolu*'ndaki konuşması Cockney aksanı kadar karakteristikti, filmde söylemiş olduğu iki üç replikten sesinin eğitilmiş olduğu belli oluyordu. Tuhaf şekilde narin bir yüzü, incecik bir bedeni, çok çarpıcı giysileri vardı. Aynı şekilde hoş bir toyluk ve kuşku karışımı barındırıyordu. Bütün bunlar Londra işçi sınıfının kendi halinde var olmalarından önceydi ve kızın tipi en azından benim için çok yeniydi. Ben, Wardour Caddesi'nde en yakındaki şişko kart bir zamparanın önüne atılmayı isteyen Home Counties'den işsiz genç yıldız adaylarına daha aşinaydım. Onlar, Cockney şivesini sadece hatasız telaffuz edilen orta sınıf bir *i* harfini, hatasız telaffuz edilen orta sınıf bir *a* harfiyle değiştirmek olarak düşünüyorlardı. Miriam asalet taslamaya çalışıyordu ancak aksanı onu ele veriyordu.

Dahası, Miriam öyle sap gibi durmuyordu. Benim kim olduğumu sorduğunda önce bana inanmadı ("Bu işte topunuz öle yalancısınız ki"), sonra bunu telafi etmekten ziyade daha da abarttı ("Aa, süper, bunu hakkaten sen mi yazıyon?"). Bütün bunlar kariyerini ilerletmek içindi tabii ki ve ilgimi daha az çeken biri olsaydı, bir mil uzaktan kaçmam gerekirdi. Buna karşın Miriam beni eğlendiriyordu. Ona kendisinden bahsettirdiğimde şov dünyasının ya da en azından şov dünyasının bir dalının pek de yabancısı olmadığını fark ettim. Annesi, babası, kız kardeşi ve kendisi de bir panayırda çalışmış. Peri Kardeşler'in adını duymamış olmama şaşırmış gibi yaptı. Dans edip zaman zaman da eski halk türküleri söylüyorlarmış. "Ancak harbiden ikisini de yapamıyoduk, biliyon işte, ücretli çalışmamız bilem suç olurdu" demişti. Sonra da burun kıvırıp acemice surat buruşturarak "Bazen" diye eklemişti. Bunun çoğu zaman yazın sahillerde ve konser eğlencelerinde yapılan bir iş olduğu sonucunu çıkardım. Menajerleri şimdiki filmde küçük rolleri olduğunu öğrenince işe alınmışlardı. Asgari ücretle işe alınmış olunmalıydılar, zira salonun öbür tarafında duran küçük kız kardeşin devamlı yönetmenin yanından duruyormuş gibi görünmesi dikkatimi çekti. Benim de tanıdığım ünlü ihtiyar budala bir adamdı. Bazen kız kardeşi Miriam'ın benimle durduğu tarafa gizlice göz gezdiriyordu. Zekiliğinin ardında bir masumiyetin olduğu izlenimini de edindim.

Miriam'ı, belki kız kardeşini de filmde kullanabileceğime karar verdim. Hatta bu kavgaya hazır huysuz şarkıcıyı kullanmaya çalışmamak, aynı zamanda başlangıçta kafamda canlandırdığımdan da öte onlara yazık etmek olacaktı. Daha iyi bir yönetmen daha iyi bir iş çıkarabilirdi. Miriam'ın ev yapımı türünden bir tarzından etkilenmiştim, sonradan da ortaya çıktığı gibi giysiler ve sınıf açısından oldukça ileri görüşlü bir tarzdı. Üzerinde çalıştığım senaryoda küçük bir rol olabileceğini söyledim, hiçbir şey için söz vermedim ama birlikte bir öğle yemeği yiyebilirdik.

Miriam kirpiklerini kırpıştırdı.

"Aa, elbet. *Soora*?.."

"Onu isteseydim çok daha dolambaçlı söylerdim."

"Çok ne?"

"Dobra dobra"

Miriam burun kıvırdı. "Ne demezsin." Sonra dedi ki "Beni kendi ayaklarımla tıpış tıpış sana getiremezsin ya."

"Yanına istediğin kadar muhafız al."

Aslında Miriam'ı ikna etmek pek uzun sürmedi. Anlaştık, genç kızın peşine takacağı refakatçi kız kardeşi olacaktı. Kardeşinin adı Marjory idi ama Miriam ona Ağır Vasıta diyordu. Dakiklik pek ona göre değilmiş gibi görünüyordu.

Çok geçmeden dakikliğe ikisinin de değer vermediğini öğrenecektim. Öğle yemeğine mazeretsiz geç geldiler. Lokantaya göz gezdirdikten sonra (ikisi de burayı biliyordu) oturur oturmaz dudaklarını kemirip birbirlerine burun kıvırdılar. Daha önce böyle bir yere pek gelmediklerini biliyordum. Senaryomda onları yazacaksam, geçmişlerini bütünüyle ve asılsız olmayacak şekilde daha iyi bilmem gerektiği bahanesiyle ağızlarını aradım. Samimileşmeye başladılar. Şu anda içinde bulundukları dünyada mahcubiyetten nefis bir şekilde yoksundular. Her şey bir oyun, eğlence, şifre çözme ve şifrelerin çözülmesiydi. Çok geçmeden kendimi biraz, iki okul çocuğuna ziyafet veren yaşlı bir adam gibi hissettim. Her şey; yemekler, şarap, etrafımızdaki diğer insanlar, harcanan para öyle çok hoşlarına gitti ki. Onlar da beni merak ediyorlardı. Hollywood'dan bahsettim ve sık sık bazı ünlü isimler saydım çünkü onları duymak istediklerini biliyordum. Sonra sinema işiyle ilgili onların alışık olabileceklerinden daha dürüst bir şekilde lafa devam ettim. Hiçbir şey için kesin bir söz vermiyordum. Küçük kız kardeş belki de diğerinden daha güzel olan, aynı zamanda pek konuşkan olmayan Ağır Vasıta Marjory'de daha yavan yahut asık suratlı bir ima vardı. Daha doğrusu sanki abla olan kendisiymiş gibi en azından daha tetikte duruyordu. On dokuz yaşındaydı, Miriam ise ondan bir yaş büyüktü.

Önceden aralarında bir işaret kararlaştırmışlardı. Ama biraz ani bir hareketle Ağır Vasıta eşyalarını toparladı.

"Pardon. Randevuma gidicem."

Marjory gidince kiminle randevusu olduğunu sordum. Miriam omuz silkti.

"Ne biliyim. Herifin biri."

Yönetmen olduğu izlenimini edindim.

"Sadece geceleri."

"Bir sahneyi kabataslak yazdım. Gelip okumak ister misin?"

"Olur, tamam. Gülmicene yemin et."

Artık Miriam'ın hiç kuşkusu kalmamıştı, sadece alçakgönüllülüğü yüzünden gülümsememek için kendimi zor tutuyordum.

Miriam, taksiyle daireme dönerken, yolda birden benim söylediklerimi açtı.

"Valla, nutuk çekmesen de olur. Ben bunları çok gördüm."

"Sinema konusunda seninle dalga geçmiyorum."

"Biliyom." Miriam bir kez daha burun kıvırdı. "Sana alıcı gözle bakıp notunu verdim."

"Güzel."

"Gösterimde senin sahtekâr mı, yoksa sadece lanet bir kaçık mı olduğunu çözemedimdi."

"Peki şimdi?"

"Belli olmuyo mu? Şimdi sen hakkaten bizim ne kadar sersem olduğumuzu biliyon."

Ama sonrasında ağzını kapatıp hiç de aptalca olmayan bir sırıtış geldi ve tüm normal diyalog kesildi.

Hepsi bu kadardı. Sahneyi kısaca okuyormuş gibi yaparak gözden geçirdik. Miriam pek başarılı değildi ama o anda ikimizin de aklı senaryoda değildi. Aklımız başımıza geldiğinde Miriam elbiselerini çıkarmış benden önce yatağa girmişti, davranışlarındaki aynı karşıtlıkların harmanını yatak dışına da taşıyordu. Hem kibarca iffet taslayıp hem de cinsellik konusunda hiç de cahil değilmiş gibi durmayı başarıyordu: çekingen ve meraklı, ilgisiz ve şefkatli hem yatılacak hoş biri olduğunun farkında hem de neden zahmete girdiğim konusunda aklı biraz karışık.

Sahte olan tek bir belirti vardı. Hâlâ yatakta yatıyorduk, Miriam, "Hemen çıkıp gideyim mi?"

"Gitmek mi istiyorsun?"

"Gitmemi istemiyosan gitmem."

Böylece onu keşfetmeye koyuldum. O ve Ağır Vasıta'nın bunu abartarak Orrible'den* fırlamış bir cümle olarak telaffuz edişleri bana

* BBC'nin tarafından üretilen bir İngiliz sitcom'u. (y.h.n.)

hâlâ resmen baba evinde oturduklarını düşündürdü. Öyle olmamasını diliyorlardı, evde sürekli tartışma vardı, mesleki korkudan ziyade şu Cockney sofuluğundan ("Yani, ayrılamıyorlardı, herkes bana babamın içlerindeki en azgın kart herif olduğunu anlatıyo") kaynaklanıyordu. Ana babaları her zamanki eski usul şablonu uyguluyorlardı, sedefli Kral ve Kraliçe olarak yataktan kalkıp iki kıza da bir zamanlar onlar da bunun bir parçasıymış gibi davranıyorlardı. Miriam bunun bir tür kıskançlık olduğunu düşünüyordu çünkü ona göre kendi ekmeklerini kazanmaya çalışıyorlardı. Bu aptalcaydı, on beş yaşındayken yaşamın lanet olası gerçeklerinin içine itilmesine izin verilmişti ve onlar da bütün bunları, onun ne mal olduğunu ve bu konuda bir şey yapamadıklarını biliyorlardı. Sadece babasının maaşıyla geçinebilmeleri cambazlık olurdu. "Beni hepten deli ediyordu, biliyon işte, zavallı herife harbiden hiç şans tanımadım. Ben bunu söylicem deyince anacığım onu mahkeye vermek istedi. Biliyon işte, eğer o... ama adalet her şeyden üstündür di mi ama?" O zamandan beri hayatında bir sürü herif olmuş ama uzun sürmemiş, Miriam büyüdükçe İğrenç Hackney'den ve oranın delikanlılarından uzaklaşıyordu. Belki de kız kardeşinden de.

"Aman Yarabbi. Hakkaten... Babam öyle bir lanet olası kart bir sapık ki. Benden de hoşlanıyor. Anlatabiliyom mu?"

"Tahmin edebiliyorum."

"Babama ortadan kaybolmasını söyledim. Keşke Marjory de bunu yapabilse."

Bir süre sonra Miriam, karakteristik canlı bir kayıtsız merak tonuyla "Ben nasılım? Hoşlanıyon mu benden?" dedi.

Ondan hoşlandığımı kanıtladım. Sonra biraz uyuduk ve saat altı buçuk oldu. Programa göre senaryoda ilerlemiştim. Miriam'ın o gece bende kalmasını kararlaştırdıktan sonra sinemaya gidip geç vakitte akşam yemeği yedik. Eve dönünce Miriam, Hackney'deki ailesine telefon etti, duyduğum en kısa süren telefon görüşmesiydi. Eve gelmeyecekti, iyiydi. Bir arkadaşındaydı. "N'aptığımı biliyom anne. Sonra, eee, bu onun bilice iş di mi ama?" Miriam ahizeyi kapatıp kederli bir yüz ifadesiyle bana baktı.

Ertesi gün davetim üzerine evime taşındı. Birlikte yaşaması kolay biri olduğunu zaten biliyordum ve bu anlamda onu kullandım. İşlerime karışmasına izin vermeyecektim, galiba ona daha ziyade evcil hayvan muamelesi yaptım; doyurmaya, süslemeye, sevmeye ve birkaç numara öğretmeye hazır olduğum biri ama asla kalbimi çalacak biri değil. Miriam hani şu hem kurnaz hem de cahil olan kızlardan biriydi ve her zamanki savunma mekanizmasıyla bütün üstün bilgilerden kuşku duyuyordu. Kitap okumak onu aşıyordu, buna rağmen ara ara okumaya gay-

ret ediyordu. Ama çok geçmeden kıyafet, yemek, seyrettiğimiz filmler, tuhaf sergiler gibi başka şeylere de aklı çalıştığını fark ettim. Bazı bilgilerini, özellikle filmler üzerine olanları önümde sergiliyordu. Ticari film yapımcılarının en önemli ahmaklıklarından biri, sıradan izleyicinin aklının nasıl işlediği konusundaki cehaletleridir. Dünyadaki filmlerin bütün gizli ilk gösterimleri ve tepki çözümleme raporları gerçekte olan şeyin yarım saati kadar bile etmez. Eğer günümüzde izleyicinin gözüyle izlemeyi düşünürsem Miriam'ınkiyle bakmaya çalışırım. Duygusallığı ve gösteriyi yalayıp yutuyordu. Bunun yanında ona bazı klasikleri ve ciddi çağdaş sinemanın ne eksende olduğunu gösterdim. İlk burun kıvırmanın ve isteksizliğin ardından, oldukça kısa sürede kalite çok hoşuna gitti ve sanırım bu, sadece beni memnun etmek için de değildi.

Biraz ilerledim: "O" aslında "onlar" olmalıydı. Miriam bazı temel alışveriş ve ev işlerini yapıyordu ancak yine de ben çalışırken geçireceği uzun saatler vardı, çok geçmeden gündüzleri tek başına dışarı çıkmaya başladı. Anne babasını, kız kardeşini görmeye (ya da o öyle olduğunu söylüyordu), bazen de sadece sinamaya gidiyordu. Bir keresinde geri dönmemişti. Ama telefon edip yanında "anacığı" olduğunu, moruk adamın domuzluğu tuttuğunu sarhoş da olduğunu ve o gece orada kalmak istediğini söyledi. Ertesi gün de geç vakitte eve döndü.

Onu gördüğüme sevindim; gevezeliği, geçirdiği korkunç akşamı yeniden anlatışı hoşuma gitti.

Birkaç gün sonra eve beklenilen saatte döndüğünde yalnız değildi. Bu sefer yanında kız kardeşi vardı. Marjory sanırım, Miriam'dan gelen şiddetli baskı altında küçük bir yıldız olacakken uyuyor olduğu düşüncesiyle evi terk etmişti. Kız mutsuz görünüyor, belli belirsiz bir şaşkınlık yaşıyordu ve oldukça dokunaklı bir şekilde benim kimsesiz, evden kaçan çocuklar için sığınma evi işletmediğimin de farkındaydı. Evdeki bütün o hır gürle yüz yüze gelmemesi için sadece bu gece kalacaktı. Fazladan iki oda olduğundan geri çevirmek olmazdı ve Miriam uysal rolünden memnun olsa bile, bunun karşılığında boş saatlerimin yanında ara sırada "cep harçlığı olarak" sadaka isteneceğini hissediyordum. Dışarı çıkmadık, evde marifetlerini sergilemekten ziyade eğlenerek yemek pişirdiler. Mutfakta alçak sesle konuştuklarını duyuyordum ve bu her nedense sevimliydi. Sıradanlıkları, abla kardeşlikleri, yemek sırasında kendi aralarında biraz çekingen olmaları, birlikte yediğimiz ilk öğlen yemeğinde kıkırdama eğilimleri hoştu. Sonrasında Miriam'la yatakta yalnızken benim zaafımdan faydalanıyorlarmış, kendi sorunlarını benim üzerime "yıkmış" gibi hissedebileceğim konusunda onun duyduğu endişeleri dinledim. Miriam bana biraz daha evlerinden, anne babalarından

özellikle de babasından bahsetti. Babaları şu kederli soytarının çirkin örneklerinden biriydi, sahnedeyken ya da bir birahanedeyken sürekli neşeli, mülayim ama kendi evindeyken asabi ve aniden yumruğunu sıkan bir zorbaydı. Daha da kötüsü o ve Marjory daha küçükken bir "şeyler" olmuştu... "Valla, Dan, sana anlatamam... tabi o sürekli çakırkeyifti." Sonra Miriam çekinerek "O işi kastetmiyom. Biliyon ya. Sade... biliyon" dedi.

"Bunlar artık bitti mi peki?"

"Tabi. Daha biz küçüktük. İnsan hiç unutamıyo ama."

Miriam duraksadı, sonra karanlıkta fısıldamaya devam etti: "En iğrenç olan da onun bize başka türlü nasıl babalık yapıcanı bilmiyo olmasıydı. O zamandan beri bizi tanımak istemiyo. Sanki bizim doğmamız anacığımın suçuymuş gibi. O öyle adi, aşağılık bir heriftir ki hayal bile edemezsin. Susmamı mı istiyon?"

"Yo. Anlat."

"Misal: Geçen ay eve indimdi, ayyaşı pazar akşam yemeğine gidip getirmee. Biliyon ya üstüme atıldı, her yerde içkiler, sanki her babanın hayalindeki kızmışım gibi bana fiyaka satıyodu. Sonracıma dışarı çıktık bi... Aman Tanrım biliyon ya. Birden başladı benimle Marjory'e ağzına gelen bütün küfürleri savurmaya. Bir gün onu öldürebilirim. Vallahi. Bir de anneme yaptıkları. Hayal bile edemezsin."

Miriam'ın nadiren sustuğu zamanlarda bunu çok da iyi anlayabiliyordum ama en azından iki kızını ahlaki olarak annelerinin dizinin dibinde tutan tuhaf, neredeyse asil işçi sınıfına has sorumluluk duygusunu anlamaya başlıyordum. Bir gün bana annelerinin bir resmini gösterdiler. Ellilerinin başlarında bir kadın, saçlarını sıkıca arkada toplamış, biraz Çingenelerinkine benzeyen bir yüz; yıpranmış, zamanından önce çökmüş ama yine de gülümsüyordu. Terk edip gitmesi için ona yalvarmışlar ama eğer giderse başka türlü bir belayla karşı karşıya kalacaklarmış: Anneleri çekip giderse, terk edildiğinde koca herifin ne yapacağı korkusu. Bir *East End Mycenae* okudum, acımasız kader oyunları anlatıyordu, çok basmakalıp belki ama oldukça gerçek. O akşam uzanmış, konuyu enine boyuna anlatan Miriam'ı dinlerken sıcakkanlı melez bir köpeği yanıma almaktan çok daha önemli bir şey yaptığımı biliyordum ama kendimi, incitmemem gereken birisiyle buldum. Ertesi sabah Marjory'ye her şeyi halledene kadar burada kalabileceğini söyledim. Laius'nun* garezi.

Marjory'nin çekingenliğinin oldukça aldatıcı olduğu da ortaya çıktı, doğuştan gelen herhangi bir özellikten daha ziyade önceden duyulan

* Yunan mitolojisinde Thebes kralı, Oedipus'un babası. (ç.n.)

güvensizlik sorunuydu. Miriam ona emirler yağdırma eğilimindeydi ve biraz azarlamaya dayalı bir ilişki geliştirmişlerdi, eskiden de öylelermiş ve artık bunu gizlemiyorlardı. Miriam'a olan tavrımın bir benzerini o da göstermeye başladı. Ablasına göstermiş olduğum yargı ve bilgiler artık, bazen çok büyük bir zorbalık ve tiranlıkla da olsa küçük kızın üzerinde uygulanıyordu. Hakemlik yapmak zor değildi. Birbirlerine tükürmeleri bana eğlenceli geliyordu ki çok ciddi değildiler. Bir iki sefer benimle tartışmak için bir araya geldiler. Gitgide bana daha çok ayaklı ansiklopediymişim muamelesi yapıyorlardı: Neden Tanrı'ya ya da ahrete inanmıyormuşum, neden İşçi Partisi'ne oy vermişim, ekspresyonizm neymiş, neden balık ekmeği küçümsüyormuşum... Bir gün benim hiç tazı yarışlarına gitmemiş olduğumu duyunca gerçek anlamda şaşırdılar, mecazi olarak değil. Böylece sürüklenip Harringay'e götürüldüm ve orada paralarımı kaybettim ya da onlar bana paralarımı buldular. Kendimi rahatsız edici derecede izine çıkmış bir pezevenk gibi hissetmiştim ama hoşuma da gitmişti. Başaracağı şüphe götürmeyen galip tazıların bir kez daha başarısız olduklarında kızların attığı çığlıklar, feryatlar ve eve gelene kadar gevezelik etmeleri; yattığımızda ise Miriam'ın yapışkan genç bedeni...

Özellikle o geceyi hatırlıyorum. O sıralarda kız kardeşi beş altı gündür bizimle beraber kalıyordu ve bana öyle geliyordu ki söylenene kadar da gitmeyecekti. Miriam sürekli bana onun o eski benliğine döndüğünü söyleyip duruyordu, daha doğrusu sanki ben mucizevi bir tedavi uygulamışım gibiydi. Onlar da meteliksizdi. Aç gözlü değildiler, hiç para istemediler ama verilince de almam demediler. Güya bende para boldu, sadece minnettarlık duyuyorlardı, gerçi onlara harcanan veya Miriam'a verdiğim para yüzünden vicdan azabı da çekmiyorlardı. Ama bu gece para meselesi Miriam'ı gizliden gizliye rahatsız ediyor olmalıydı, sessizce uzanmış yatarken birden boynumun yan tarafını öpüp şunu fısıldadı:

"Kardeşimden hoşlanıyon mu?"

Bu, o akşam daha erken saatlerde tazı stadyumundaki o küçük olayı aklıma yeniden getirdi. Marjory'nin üzerine para yatırdığı köpeklerden biri, kapandan çıkarken tökezleyince geç çıkış yaparak birinci gelme şansını maalesef kaçırmıştı. Marjory umudu kırılmış ve can sıkılmış bir halde yüzünü omzuma doğru çevirmişti. Gülmüştüm ve bir an kolumu ona dolamıştım. Miriam da bunu görmüştü.

"Saçmalama. Senden daha çok hoşlanıyorum."

"Niye saçma olsun ki?"

"Kıskançlık ediyorsun."

"Soruma cevap vermiyon ki."

Başını öptüm. "İkinizden de hoşlanıyorum. Ama yatakta sadece senden."

Bunu düşünürken bir sessizlik oldu. "Anlamıyosun, Dan. Hoşlansan da bunu takmam."

Poposuna hafifçe vurdum. "Hadi. Kötü konuşmalar bunlar."

Poposuna bir şaplak daha attım. "O senden hoşlanıyo."

"Nereden biliyorsun?"

"Konuştuk da ondan."

"Öyleyse konuşmamalıydınız."

"Senden hoşlanıyoz da ondan. Sana minnettarız da ondan." Miriam "Eğer sen de istersen" dedi.

O zaman istemediğimi daha sert bir şekilde söylemeliydim fakat böylesi bir karanlık, yakın günışığından çok uzaktır. Bir yanım bu fikirden hoşlanmadan edemiyordu. Ama sanırım her şeyden önce meraklanmıştım.

"Benden gerçekten hoşlansaydın bu senin gerçekten kıskançlık duymana neden olurdu" dedim.

"Valla, takmam." Miriam yine boynumu öptü. "Seni tanısam... biliyon ya." Sonra "Pis bir şeyi kast etmiyom. Aynı ol' Doodah gibi. İkimiz beraber. Öyle bir şey değil" dedi.

Miriam'a, "ikisiyle de beraber" olmayacağı için hüsrana uğramışım gibi yaparak takılmak geldi içimden. Ama Miriam'ın hiç durmaksızın bana daha çarpıcı bir şeyler söylemeye çalıştığını, önerisinin kulağa ne kadar inanması güç, müstehcen (her ne derseniz) gelebileceğini biliyordum. Onunla benim bir geleceğimizin olmadığını, mesafelerin kapatılamaz olduğunu, o ve kız kardeşinin benimle takıldığı için memnun olduğunu filan söylüyordu.

"Engel olduğunu mu düşünüyor?"

Miriam'ın başını salladığını hissediyordum. "Evet, birazcık."

"Onu kapı dışarı atmayacağım, Miriam. Eğer sorun buysa."

"Onu demek istiyon sandım."

"Sevimlisin. Aynı zamanda olağanüstü de." Başını kaldırıp dudaklarından öptükten sonra yerlerimize geri döndük. Miriam'ın sırtı bana dönüktü, ona sarıldım. Meselenin kapandığını düşünüyordum, uykuya dalacaktık. Ama birkaç dakika sonra Miriam tekrar fısıldadı:

"Artık bundan sona iyilik yapmiycam."

"Uyuyalım artık."

Bu bir an Miriam'ı şaşırttı. Ama yine başını iki yana salladı ve sessizlik oldu.

Ertesi gün Miriam'ın Marjory'ye fısıltılı konuşmamızın nasıl sonuçlandığını aktarıp aktarmadığı konusunda hiçbir fikrim yoktu, buna dair herhangi bir belirti göremiyordum. Aynı zamanda iyi niyetle ya da en azından daha içten bir şekilde sunulan stepneye bakmaktan alamıyordum kendimi. Birkaç gündür ikisini yan yana gördüğüm için onların kendilerine has çekiciliklerini çözmeye başlamıştım. Küçük olanın kafası daha az çalışıyordu ama aynı zamanda erkekler konusunda daha bilinçliydi. Başka bir karışım, yüzsüzlük ve kurnazlık, bir de masumiyetin altında yatan bir tür kıskançlık, belki de bir yaş küçük olmasındandı. Daha az çekingen olmasına rağmen birazcık daha öğrenci gibiydi.

İki gece sonra yatağa yatmış kitap okuyordum. Kızlar mutfaktaydı, her gece kendilerine sütlü kakao yapıyorlardı. Seslerini işitiyordum, sonra Marjory'nin kaldığı, Caro'nun eski yatak odasına girdiler. Birkaç dakika sonra, biri kapımın girişinde dikiliyordu. Bu, Marjory'di. Üzerinde kısa bir gecelik vardı. Onu ilk defa gündelik kıyafetleri dışında bir giysiyle görüyordum.

"Bu gece yalnız başına uyumak istiyo."

Marjory'nin sadece bir haberci olduğunu düşünmüşüm gibi yapacak kadar utanmıştım.

"Aa, peki."

Marjory gitmiyordu.

"Benim gelicemi söyledi. İstersen gideyim."

"O halde emirlere uymuyor."

Marjory bir şey demedi, yere baktı, sonra başını kaldırıp tekrar bana baktı. Dudakları hoştu, beklediği sırada tuhaf bir şekilde titreyen kasvetli bir gülümseme dudaklarında Cheshire kedisi gibi asılı kalmıştı. Başımı önüme eğip kitaba baktım ve gözlerimi kitaptan ayırmadım.

"Galiba gitsen iyi olacak."

"Benden hoşlanmıyon mu?"

"Tabii ki senden hoşlanıyorum."

"Niye madem?.."

"Senin zaafından faydalanmak istemiyorum ya da Miriam'ınkinden."

Marjory bir süre sustu. Geceliği çok kısaydı, geceliğin şişkin cepleri ona ya da benim yaşantımdaki hiçbir kadına yakışmıyordu. Bacakları daha ince ve süssüz bir şey giymesi gerektiğini gösteriyordu.

"Ne okuyon?"

Bu söylediğine gülümsemek zorunda kaldım, ne okuduğum çok belliydi ve Marjory hemen gücenmiş gibi baktı.

"Sorduk sadece."

"Miriam'a gayet açık bir şekilde bunun olmasını istemediğimi söyledim."

"O senin nazik biri olduğunu söyledi."

"İnsanın bazen öyle olmayı denemesi lazım."

Marjory saçını arkaya savurdu. Ellerini arkasında kavuşturmuş, kapının yan tarafına yaslanıyordu.

"Öyleyse denemen lazım di mi?"

"Terbiyesizleşme." Marjory başını önüne eğdi. "Ben halimden memnunum."

"Ben deyilim. Ayacıklarımı da soğuktan donuyo."

Direncim azaldı.

"Git sigara getir."

"Sonra yanında kalayım mı?"

"Sadece konuşmak için. Bir sigara içene kadar."

Marjory önce gözden kayboldu, sonra geri döndü ve iki sigara yakarken yatağın ayak ucunda dikiliyordu. Geceliği şeffaftı. Dolanıp yatağın boş olan tarafına geldi ve sigaramı uzattı.

"Yanına oturayım mı Dan? Ayacıklarım hakkaten üşüdü."

İçime bir nefes çektim. "Ben çık diyene kadar. Sonra dışarı çıkacaksın."

Marjory ağır başlı şekilde öbür ucundan yatağın içine girdi. Yoğun bir parfüm kokusu geliyordu. Göz ucuyla okuduğum kitaba baktı.

"Şiir mi?" Daha yakından bakmak için boynunu uzattı. "Bana da okusan keşke azıcık Miriam'a okuduğun gibi."

Yatak odamın sandığımdan daha az sırrı olduğunu fark ettim. Kitap, Bullen'in on yedinci yüzyıl aşk şiirleri antolojisiydi. *Speculum amanti* ile daha bir gece önce Miriam'a bundan birkaç şiir okumuştum."

"Okuyamam. Kötü fikirler verebilir."

Ablasının yaptığı gibi burun kıvırdı. "Heralde şu yaşlı azgın kadar pis deyildir." Pijamalarımı Miriam'a vermiştim ve üzerime pijama niyetine eski bir süveter giymiştim. Marjory dirseğimi dürttü. "Şakadan anla azıcık da olsa."

"Ciddi şeylerden konuşacağımızı sanıyordum."

"Biraz sonra."

Okumaya başladım. Birinci kıtanın sonuna doğru Marjory yanıma sokulmaya başladı. Şiiri kitaptan takip etmek istedi. Sonra kül tablasını almak için bana doğru uzanıp daha da yaklaştı, birkaç mısra sonra sağ kolumu kaldırıp omuzlarına doladı ve battaniyenin altından çıplak bacağını boylu boyunca benimkine değdirdi. Bu kısa şiirin sonuna kadar ve ardından gelen daha uzun şiirin çoğunu okurken de uslu, küçük bir

kız gibi durdu ama sonra sigarasını söndürünce bedenini çevirip bir bacağını yukarı doğru çaprazlamasına gezdirdi. Üçüncü şiire gelince bir elini yatak örtüsünün altında yavaşça gezdirmeye başlamıştı ve geceliği o denli yukarı sıyrılmıştı ki aşağı çekiştirmesi gülünç oldu. Kitabı kapattım. Yüzü omzuma dönüktü, gözleri kapalıydı.

"Durmasana. Hoşuma gitti. Güzelmiş" diye mırıldandı.

Bu ona benden daha iyi gelebilirdi, yakında olacak olan şeyin ahlaki sorumluluklarını gözden geçirmem beş saniye gibi kısa bir zaman aldı, sonra ışığı söndürüp fiziksel olanları gözden geçirmeye başladım. Artık ablasından daha masum değildi ve en azından karanlıkta, çok daha oynaktı.

Ertesi sabah iradesizliğim yüzünden pişman oldum. Marjory yataktan kalkmıştı, ikisinin mutfakta konuştuklarını duyabiliyordum. Onların yüzüne bakmak zorunda olduğumu da biliyordum ve bunu gösterişsiz, yavan bir mahcubiyetle yaptım. Mutfak masasının yanında dudaklarını kemirerek sessizce oturuyorlardı. Böylece Miriam göz ucuyla başını kaldırıp bana baktı.

"Kim en yüksek sayıyı yaptı bakalım?"

"Birinci yarı berabere."

Bakışıp kıkırdamaya başladılar, unutuldu gitti. Her nasılsa suçluluk, utanç ve bütün olası sonuçlar, onlarla birlikte uzun sürmüyordu. Onlara meseleleri zorla kabul ettirmem, hissettikleri her tabunun hâlâ gerekli olduğunu belirtmem gerektiğini seziyordum. "Sayı" bir daha asla ima edilmediği gibi, "ikisiyle birden" de asla birlikte olmadım. Yataktan çıkınca hangisinin daha gözde olduğuna dair bir işaret vermeyecektim, aslında benimle yalnız fiziksel temastan ya da ne olursa olsun anlatılmasından kaçınıyorlardı. Sinemada ikisinin de elini tutmamda ısrar ediyorlardı. Televizyon seyrederken genellikle ikisi beraber benden uzakta oturuyordu, yaşları çok daha küçük abla kardeş gibiydiler ama disiplinli bir okulda yetiştirilmişlerdi, daha çok küçükken düzenli olarak akşamları evde yalnız bırakılmışlardı. Birbirlerinden şikâyet etseler bile yine de birbirlerini çok yakın olmak istiyorlardı.

Oyuncaklarını, bebeklerini, o zamanki yakınlıklarını paylaştıkları bir günden bahsettiklerini hatırlayarak içimde bulmuş oldukları yetişkin oyuncağı böylesine kıskançlık göstermeksizin nasıl paylaşabildiklerini biraz daha iyi anlıyorum.

Bu prensipte böyleydi tabii ki. Biz karşılıklı meraktan, şefkatten, içinde aşkın hiç olmadığı fiziksel bir hazdan oluşan bir karışımdık. Sanırım fiziksel olarak daha fazla zevk alan çoğunlukla bendim, farklı zamanlarda ikisi de en çok karanlıkta yatakta uzanıp konuşmaktan hoş-

landıklarını itiraf etmişlerdi. Ben durdurmasam çoğu zaman bütün gece konuşurlardı. Yaşamlarındaki her şeyi itiraf etme açlığı çekiyorlardı ve daha önce hem profesyonel bir yazarla hem de tatlı sözler eden, dinleyen, onları incitmeden yanlışlarını düzelten biriyle hiç tanışmamışlardı. Özellikle Marjory'nin olayları olduğu günkü tazeliğiyle anımsayacak harika bir hafızası vardı. Okul gezileri, oynadıkları piyesler, müzikhol karakterleri, meslek sırlarıyla ilgili olan şeylerin hepsini hatırlıyordu. Miriam'dan daha güçlü mimikleri vadı.

Bir akşam oturma odasında daha önceki bir temsili benim için sahnelediler, dansta ayak hâkimiyetinde oldukça becerikliydiler ama söylemeye kalkıştıkları bir şarkıyı yarıda kesmek zorunda kaldılar neyse ki. İkisinin de sesi ahenkli değildi ve her yerde ölü bir sanatın, ölmekte olan bir eğlencenin kederli ruhu geziniyordu. Üstüne üstlük artık kızlar için açıkça sorumluluk duyuyordum. Senaryonun ilk taslağı bitmiş, içinde onlara yer vermiş olduğum sahne (ikisine de sahnede rol vermeye karar vermiştim), prensipte kabul edilmişti fakat yine de yapım ekibi gelip de rol paylaşımı başlayana kadar onlara rol alacaklarına dair bir söz veremedim. Onları uyarmıştım, pek umurlarındaymış gibi görünmüyorlardı ama benim umurumdaydı. Menajerleri eski işlerinden biriyle "arayı doldurmaları" konusunda onları sıkboğaz etse de ilgilenmiyorlardı. Mankenlik, kabare ve her türden aptalca fikirlerden bahsediyorlardı ve onların menajerleri olma konusunda kuşkularım giderek artıyordu. Derinlerde ikisinde de amaçsızca bir sürükleniş, bir boş vermişlik vardı ya da Brecht'in ölümsüzleştirdiği türden bir cesarete sahip olabilirlerdi. Bir sinema bileti, bir külah patates kızartması ve barınmak için pansiyon parası buldular mı hayatta kalırlardı. Bu bazen beni rahatsız etse de aynı zamanda bunun şartlı bir orta sınıf hiddeti olduğunu biliyordum.

Yedi sekiz hafta bu şekilde yaşadık. Sonra benim bazı tashihleri tartışmak üzere senaryomun yönetmeni olacak kişinin bir kovboy filmini bitirmek üzere olduğu yere, New Mexico'ya gitmem gerekti. Onlara ben yokken dairemde kalabileceklerini söyledim, onlar da kalacaklarını söylediler. Ama bir öğleden sonra, New Mexico'ya gitmeden hemen önce eve vardığımda gitmiş olduklarını fark edince çok fazla şaşırmadım. Yazı masasının üzerinde bir Eski Eton kravatı duruyordu, şık terzinin birinde görmüş şeklini beğeneceğime karar vermiş olmalıydılar ve bir çift iğrenç Siyam ikizi kol düğmesi vardı. Onlara her şeyi öğretmemiştim ancak hiç kol düğmesi takmadığıma dikkat etmemelerine biraz gücenmiştim. Bir demet kasımpatı, kol düğmelerinden daha güzeldi; hatta alelacele yazılmış not, ondan da güzeldi: *Hiç kimseyi hiçbu denli çok sevmiycez.* Cümledeki çift olumsuzluğu düzeltmiştim. "Bu denli"

ifadesini bu şekilde kullanmayı senaryomdan öğrenmişlerdi. O not hâlâ bende durur.

Hackney'e telefon ettim ama evde değillerdi. Birleşik Devletler'e gitmem için yola çıkmadan önceki iki gün içinde her telefon edişimde de evde yoktular. Menajerlerinin de bir yardımı olmadı. İki hafta sonra geri döndüğümde menajere yine telefon ettim. Bu süre içinde en azından yapımcı ve yönetmene Miriam'la Marjory'yi denemeleri fikrini kabul ettirmiştim. Ama menajer bana, onların kısa bir süre önce Münih'teki bir gece kulübünde şov yapan bir dans topluluğuna katılmak için Almanya'ya gittiklerini söyleyince dehşete düştüm. Bana, bunun "dürüst" bir iş olduğuna, beyaz kadın ticareti için ihracat yapmamaya çok dikkat ettiğine ve film olasılığının artık çok daha sağlam olduğunu onlara ileteceğine dair söz verdi. Hatta bana adreslerini verdi ve o adrese mektup da yazdım. Ama onlardan hiçbir yanıt gelmedi, rol paylaşımı başladığında bile sesleri çıkmadı. Münih'teki dans topluluğuna katılmalarından üç gün sonra topluluktan ayrılmışlar. Anneleri onların İtalya'da olduğunu sanıyordu ama ona "hiç mektup yazmamışlar". Anneleri, sesinde bir bezginlik ve teslimiyetle bana son bir suçluluk yaşattı. Yuvadan uçup gitmelerine yardım ettiğim için yavrularından mahrum kalmıştı şimdi. Senaryomda onların oynadığı sahneleri değiştirdim. O zamandan beri de onları ne gördüm ne de onlardan bir haber aldım.

Onlar tanıdığım en medeni feminen yaratıklardı ve olur da bu yazdıklarımı okurlarsa burun kıvırıp kıkırdayacaklarını duyar gibiyim. Geçmişe dönüp bakınca, onların hayret verici dürüstlükleri, ince bir anlayış ile zekâları olduğunu görebiliyordum. İlişkimiz olduğundan daha uzun süremezdi. Ama şimdi bunu ideal bir dünyaya, hatta belki de geleceğe anlık bir bakış olarak anımsıyorum. İğrenç bir şoven erkek mantığıyla, iki bedenle birleşmeyi, eski bir harem fantezisine düşkünlük olarak değil de romantik aşkın bütün engellerinden, irin toplamasından ve habis bencilliğinden bu denli muaf olduğu için böyle anımsıyordum. İki ay boyunca bizim yaptığımız da buydu: Kin gütmeden, gözyaşı dökmeden, sahiplenici olmadan, aslında insandan başka hiçbir şeye faydası olmadan hareket ettik. Bu esasen onların yaptığı bir işti, benim değil.

Jenny bir gün işte öğrendiği aptalca bir psikoloji oyununu bana da oynattı. Biri ıssız bir adaya götürmek için üç kişi seçmek zorunda olsa hangi cinsiyeti seçer?

"Üç kadın."

"Bunu söyleyeceğini biliyordum."

"O zaman sormana gerek yoktu."

"Dengeli erkekler bir erkek iki kadın derler."

"Karma çiftler için kesinlikle daha iyi."

"Bilmediğin şey ise üç kadının, senin kadınlardan nefret ettiğin anlamına gelmesi. Onların birbirlerini yok edişlerini görmek istiyorsun."

"Bir keresinde bunu asla yapmayacak iki kişi tanımıştım. Geriye bulmam gereken bir kişi kalıyor."

"O kişi tabii ki ben olamam."

"O zaman ikimizin bulması gereken iki kişi kalıyor."

Ama Jenny yumuşamadı. "Kimdi onlar?"

"Gizlenen melekler."

"Onları kafandan uyduruyorsun."

"Bir gün seni de kafamdan uyduracağım."

"Bunu şimdi de yapmadığını nereden çıkarıyorsun?"

"Kurallara aykırı."

"Ne kuralı?"

"Şimdiki zaman kuralları."

"Domuz." Gülümsedim ama Jenny gülümsemedi. "En çok neyinden nefret ettiğimi sürekli olarak gözden geçirmek zorunda kalıyorum. Ne olduğuna karar verdim artık, kendi oyununu oynamak için diğer insanların oyunlarını kullandığın iğrenç yönteminden nefret ediyorum."

İki kız kardeşten birinin, hangisiydi anımsamıyorum, bir keresinde bana söylemiş olduğu bir şey aklıma geldi:

"Seninle yaşamaktan hoşlanmama neden olan şey, her şeyi bir oyuna çevirmen. Sanki önemli değilmiş gibi. Hepimiz mutlu olalım yeter ki."

Açık bir övgü, en azından bir zamanlar Jane'in hayranlık duyduğu manastırın duvarları arasındaydı ama o zaman bile bunun beni biraz yıprattığını anımsıyordum. Ortadan kaybolduklarında duyduğum hüsran, şu kısmen karşı çıkılan cömertlik olabilirdi, onları baştan çıkarmak için kullandığım teklifi yerine getirmem değil. Jenny'nin iddiasına bakılırsa, zaman bunu kısmen hazzın bir kaynağı haline getirebilirdi. Bunun yanında o ikisinde aklımdan atamadığım, ölülerin akıldan çıkmaması gibi kaçırılan fırsatları ölümsüzleştiren, hatta yazılı sözcüğü nafile ve boş bir şey haline getirerek kötü ruhları kovan bir şey her zaman vardı. Keşke bu hiç olmasaydı diye dileyişimden ya da bunun bitmek zorunda olduğunu kabul etmeyişimden değildi. Sadece onların aslında hiç gitmediklerini.bilmelerini dilediğim içindi.

Onlara biraz para, geçici bir sığınak ve yaşamla ilgili birkaç gerçek verdim. Karşılığında onlardan, o anda bunu göremesem de sınıfım, eğitimim ve tabiatımın sınırlılıkları üzerine yaşam boyu sürecek bir ders aldım. Burada onlara "Miriam" ve "Marjory" diyordum ama şu çok daha

ünlü dokuz kız kardeş arasından onlara Clio ve Thalia gibi daha iyi isimler seçilebilirdi.

"Yani sen, Aman Tanrım, hayatının bunca yılı n'aptın ki? Yaşına bak... lanet olası köpek yarışlarına hiç gitmemişsin!" Karşımda Marjory'ye doğru yüz buruşturuyordu, dedikodu yapan mahalle kadınları gibiydiler. "Kitapları. Kitaplarını seviyo." Marjory de suratını buruşturuyordu. Miriam bir dirseğinin üzerine yaslanarak mutfak masasının karşı tarafına doğru uzanıyordu. Artık orada değildim. "Yarışa onu götürsek mi acaba? Eğlencesine. Önce züppe gibi konuşmucana söz verdirmemiz lazım ama. Onu stadyumdan yaka paça dışarı atarlar yoksa." Marjory kıkırdamasını bastırmak için oflayıp pufluyordu. Miriam başını yana eğip gamsız, alaycı bir maskaralıkla beni inceliyordu. "Normal bi insan gibi davranabiliceni düşünüyo musun Dan? Bari bi akşamcık."

Miriam'ın oldukça duru, gri-mavi gözleri vardı. Gözleri alay ederek sataşıyor, yaşıyordu. O zamandan beri, gözleri o gözlere değen her adamı bütün kalbimle kıskanıyorum.

Sahte Adamlar

Gün uğursuz başladı. Buluştuğumuzda Barney çoktan lokantanın başköşesine oturtulmuştu. Eğer bunu daha önce sezmiş olsaydım, tek kelime etmeden hemen köşeyi dönüp dışarı çıkmam gerekirdi. Yanına yaklaştıkça yüzünde ona yakışır şekilde çarpık bir sırıtış belirdi ama gözleri başka bir şey söylüyordu. Bir satranç maçı için bir araya gelmiştik, yüzeyde çok şey feda edebilse de stratejisi maçı kaybetmek, en azından maçı berabere bitirmek için savaşmaktı. Bana hemen uyarı geldi. Açıkça gösterdiğim öfkeyi o da kullanacaktı. Oyunu İngiliz satranç taşlarıyla oynayacaktık.

Anthony'nin ölümü en azından eleme maçlarının icabına bakmıştı. Caro'yla kısa samimiyetimizden üç gün sonra gerçekleşen intiharın haberi, ulusal gazetelerde kısaca verilmişti. *Times*'da kısa bir ölüm ilanı vardı ve Barney bununla ilgili her şeyi Caro'dan duymuş olacaktı. Barney'nin kamuoyundan gizlenen gerçeklerin ardında bir hikâye oldu-

ğunu tahmin edebilecek kadar gazetecilik bilgisi vardı ama garip bir şekilde bunu orada sorgulamıyordu. Bunun Caro'nun tavsiyesi olmasından kuşkulanıyordum. Bu buluşma benim için kâfiydi zaten, bunun nasıl bir sarsıntı olduğunu tahmin edilebilirdi. Siparişlerimizi verdik, Barney bir cin tonik daha istedi.

Barney'ye bir kez daha Caro'nun gözleriyle bakmaya gayret ettim. Yani, içeri giren diğer müşterileri birkaç defa ihtiyatlı bir şekilde selamlamak için ellerini kaldırışını, şef garsonla sohbet edişini etrafımızdaki yaşamdan sızan gider hesabını görmezden gelmeye gayret ederek izledim. Burası buluşmak için son derece gereksiz bir yermiş gibi görünüyordu. Gereksiz bir çaba. Başarılı bir "kişilik" olduğunun bana hatırlatılmasının lüzumu yoktu.

Barney sonunda konuyu açtı ama gözleri gözlüklerine bakıyordu, benim olduğum yöne doğru değil. Duvar kenarında yan yana oturuyorduk.

"Umarım sana bunu uçakta söylemediğim için kendimi ne kadar kötü hissettiğimi, Caro sana söylemiştir Dan. Açıkçası bunu nasıl söyleyeceğimi bilemedim."

"Seni bunun için suçlamıyorum."

Barney o eski çarpık gülümsemesiyle gülümsedi. "Ama suçluyorsun."

"Sen olsan suçlamaz mıydın?"

"Sanırım, evet." Sıkıntı veren bir duraksama oldu. "Ben senin en sevdiğin insanlar listesinin üst sıralarında olamadım hiç. Bunun farkındayım." Değer biçtiğimi yalanlamam için yapılan imayı duymazdan geldim. Barney ağzını bir kez daha cinle doldurdu. "Bak, Dan, neden buluşmamız gerektiği..."

Garson sipariş verdiğim füme somon balığını getirince (Barney kilo vermeye çalıştığını söylemişti) Barney de bir an için susmak zorunda kaldı. Lokanta bizim gibi insanlarla doluymuş gibi görünüyordu. Erkekler sohbet ediyor, birkaç kadın iş konuşup pazarlık yapıyorlardı. Hemen yanımızda, benim bulunduğum tarafta bir yayıncıyla, yazarlarından birinin olduğu anlaşılıyordu. Amerika'da satışların yayınevini hüsrana uğratmasıyla ilgili konuştuklarını duydum. Bu "onların" hatasıymış, yazarın değil, yazar Atlantik'i aşan biriymiş. Yayıncının berrak sesinden, karşısında oturan kişinin yerinde olsaydı Atlantik'i aşan biri olarak tanınmayacağını çıkarıyordum ancak dolmakalem, siyah boyayı emdiği için memnun görünüyordu.

"Kategori olarak bu hiç de öyle bir ilişki değil. Caro yıllardır başıma gelen en güzel şey." Turuncu balığın üzerine limon sıkarken benzerliklerimize dikkat çektiğini düşünüyordum. "Cidden bunu kastediyorum."

"Sanırım bu bir ilişki olsaydı Caro daha mutlu olurdu."

Bunu söyleyince Barney bir an sustu. Yandaki yayıncı da Almanya satışları için büyük umutlar besliyordu. Yemeğimi yemeye başladım. "Bu, Caro için pek adil olmaz, değil mi?"

"Onu incitmek istemiyorum, hepsi bu. Caro bazen göründüğünden çok daha deneyimsiz."

"Bunun farkında olmasaydım ondan bu kadar çok hoşlanmazdım."

"O halde ne demek istediğimi anlıyorsun."

"Ona söyledim. Bütün her şeyi unutmak istiyor, söylesin yeter. Benim nasıl biri olduğumu biliyor, Dan." Barney'nin fırsat kollayıp adımı suratımın ortasına taş gibi çarpmasına gücenmeye başladım. Belki de o da bunu sezmişti. "Belki de senin yaptığından daha iyi. Saman altından su yürütmeden" dedi.

"Dostum, senin nasıl biri olduğun beni ilgilendirmiyor. Benim tek ilgilendiğim şey, Caro'ya neler olabileceği."

"Kötü bir etki bırakmış olduğuma oldukça emin görünüyorsun."

Şaraplar geldi, Barney sabırsızca şarabın tadına baktı. Kadehler doldurulup şişe buz kovasına yerleştirildi. Filimi oynamaya karar verdim.

"Bildiğin gibi yakın zaman önce Caro'nun yaşlarında bir kız arkadaşım oldu. Tencere dibin kara diyebilirsin Barney. Oysa onların bizim kaşımıza gözümüze bayılmadıklarını gayet iyi biliyorum. Bunda sağlıksız olan bir şey var. En azından onlar açısından."

"Başka seçenekleri olmamasından kaynaklanamaz, değil mi?"

"Konu bu değil."

İkimiz de kimsenin konuştuklarımıza kulak misafiri olmasını istemediğimizden, konuşmanın bu kısmı üstü kapalı şekilde ilerledi.

"Sağlıksız ilişkilerde usta olduğumu unutuyorsun. Hayatım böyle geçti."

"Evliliğin nasıldı?"

Barney içine bir nefes çekti.

"Sanırım bazı insanlar buna öyle diyorlar."

Balığımı yedim. "Herhalde bir şey evliliğini canlı tutmuştur."

"Sadizmle mazoşizmin her zamanki uygun karışımı."

"Hadi ama!"

Barney konuşmasına ara verdi. "Sen şanslısın, Dan. Bütün bunları kaçırdın."

"Bütün neyi?"

"İnsanın nefreti aşıp atalete geçişini. Mecazi olarak o kadar çok birbirinizin ayağına dolaşırsınız ki bu, yaşam biçimi olur." Bir şey söylemedim, Barney biraz daha dürüst bir şekilde tekrar denedi: "Çocuklar

var biliyorsun. En azından karım hıncını çocuklardan çıkarmıyor. Bir pazarlık yaptık. Beni nahoş yoluma gidebilmem için kendi halime bırakmasının bedeli. Aslında şikâyetim yok."

"Çocuklarının en küçüğü kaç yaşındaydı unuttum."

"On iki. Henüz pek azat olmadım, demek istediğin buysa eğer." Barney gizlice beni süzdü. "Bütün bunlardan Caro'ya bahsettim. Alay konusu olabilir ama eğer bu, Margaret'ın anlaşmamızdan kaynaklanan haklarını alma yoluysa da vaat ettiğimden cayamam."

Gülünçtü. Barney, şimdi de alçak herifin teki olarak namusunu savunuyordu.

"Caro'dan dürüst bir kadın yaratman için seninle görüşmek gibi en ufak bir arzum yok."

"Böyle bir arzun olduğunu hayal bile edemem sevgili dostum. Ben sadece durumu açıklamaya çalışıyorum."

"Karın biliyor mu?"

"Yaşamımın bu kısmı beni ilgilendirir. Anlaşmanın bir maddesi." Barney lokantanın karşı tarafına baktı, sonra arkasına dayanıp tekrar taşlarını ortaya koymaya başladı. "Oxford'da entelektüel kadınlar bana illallah dedirttiler. Sana, şansına gıpta ediyordum. Senin gibi şanslı olamadım hiç. Bir tür tepki olarak Margaret'ı beğendim. Sadece onları arzulamak yerine, aslında zeki kadınların beni sıktığını düşünüyordum. Benim ihtiyar demiryollarında çalışırdı, hatırlar mısın bilmem."

"Hayal meyal."

Çok iyi hatırlıyordum aslında. Barney izlemiş olduğum röportajlarından birinde hiç gereği yokken bundan bahsetmişti.

"Bütün şu Metodist saçmalıkları. Bir kere içine girdim mi hayat boyu üzerinde damgayı taşırsın. Hoş cici kadınlar miti." Küçümsemeyle karışık zoraki burnundan soludu. "Mesajın diğer yanını anlamadım. Bunun için hoş cici adamlar da gerekiyor."

Yemeğimi bitirip arkama yaslandım ve onunla birlikte lokantada karşımızda duran kalabalığa bakmaya başladım.

"Caro'yu zekâsı için tercih etmiş olamazsın pek."

"O zamandan beri zeki kadınlarla beraber oluyorum. Zekiler o kadar." Barney sustu. "Seni gücendirmek istemem, çocuklarımızla ilgili sürekli yakındığımızı Tanrı biliyor. Caro'nun hiç de akılsız olduğunu sanmıyorum. Tamam, seni okulla ilgili hayal kırıklığına uğrattı. Ama insanları idare etmek konusunda gayet yetenekli. İnsan sarrafı. Bunu yağ çekmek için söylemiyorum."

"Bunu duyduğuma memnun oldum."

Söylediğim şeyi kastetmediğim sesimden anlaşılıyordu ve Barney tekrar kısa bir süre için suskunluğa gömüldü.

"Sana söyledi mi bilmem ama başlangıçta yazıhanedeki işler boyunu aşıyordu. Ona ayakları üzerinde durması için biraz yardım etmek istedim." Bir süre bekledim. "*Droit-du-seigneur** oyunu meraklısı olduğum için Fleet Caddesi'nde değilim. Bu öyle olmadı. Senin buna inanmanı isterim. Buna şaşırdım ayrıca. Dışarıdan bakınca nasıl göründüğünü biliyorum." Nasıl bir tepki verdiğimi görmek için bir an yüzüme baktı. "Böyle bir şeye hiç ihtiyacın olmadığı hissini gayet iyi anlıyorum. Ama Caro'yla ilişkimizde o bana çok şey veriyor, Dan. Umarım karşılığında ben de ona bir şeyler verebilirim. Aslında içimde ölmüş olduğunu düşündüğüm bir şeyi."

Dover dilbalıklarımızın getirilip servis edilmesiyle Barney bir kez daha suskunlaştı.

"Bu, Caro'nun hayatını sürekli ipotek altına alma arzusu olmasın da."

"Kendin de söyledin ya, biz biraz birbirimizle aynı durumdayız. En azından bana bazı duygularını açacak kadar saygı göster."

Barney'nin ses tonu sertleşmişti.

"Tamam, Barney."

"Bu söz konusu değil. Caro'nun çok güzel bir kız olduğunu düşündüğümü, beni çok mutlu ettiğini ve onu incitmek istemediğimi anlatabildiysem yeter. Onu gidip bulmadığımı, bunun aniden oluverdiğini ve de karşılıklı olduğunu."

İstemsizce Barney'nin en azından, bir anda başlaması konusunda, doğruyu söylemeye çalıştığını düşünmeye başladım. Belki de Barney'de hep derinden çelişkili olan, katılaşmış kişiliğinin altında atalara ait bir şey vardı... Barney'nin evliliğinde, bundan çok az bahsetse de "pazarlık" ve "anlaşma" gibi sözcüklerle tarif edilenden daha önemli bir şeyler olması gerektiğini biliyordum. Aynı zamanda Barney'yle aramızda bir benzerlik vardı: Barney'nin Metodist terbiyesiyle yetiştirilmesi, benim de İngiliz Kilisesi terbiyesiyle yetiştirilmiş olmam. Ortak isyanımız ve mantıkla aklın temizleyebileceğinden daha derinlerde varlığını sürdüren suçluluk, rahatsız edici bir duyguydu. Kendini, başka her türlü zeminde reddettiğin bir adamla aynı hücrede ve aynı suçu işlemiş olarak bulmak gibiydi. Çatalla bıçağı elime aldım.

"Bu konuyu burada kapatalım mı?"

"Caro başka bir imada bulundu mu?"

"Hayır." Dilbalığını ince ince dilimlemeye başladım.

* Asalet kuralları.(ç.n.)

"Buraya gelerek nezaket gösterdin. Gelmek istemediğinin farkındayım."

"Viktoryen babayı oynamak zorunda olmaktan nefret ederim. Bu bağlamda, iki misli gülünç olurdu."

"Evine dönen sevgili Eumenides!"*

"Eğer bu şekilde ifade etmek istersen."

Barney hâlâ bir yandan sigarasını, bir yandan da şarabını içiyordu. Kendi yemeğini boş vermiş, yemek yiyişimi seyrediyordu. "Caro seni incitmekten çok korkuyor, biliyor musun?"

"O mutlu olsun da ben incinmeye razıyım. Başka türlü davranmaya hakkım yok. Ona bunu söylemeye çalıştım."

Barney'nin bu konuda konuşmaya devam etmek istediğini hissediyordum. Caro'nun, Nell ve benimle ilgili duyguları hakkında bir tartışmaya girmeliydik. Ama Barney buna izin vermeyeceğimi tahmin etmiş olabilirdi.

"Dilbalığı nasıl?"

"Mükemmel."

"İyi pişirmeye gayret ediyorlar. Özellikle bu günlerde daha da çok."

Barney de dilbalığını yemeye başladı, böylece Amerikan yemeklerinden konuşmaya başladık. Sonra Caro konusuna bir parantez açarak diğer şeylerden bahsettik. Maç gerektiği gibi berabereydi. Bu canımı sıktı. İçimden, daha fazla sinirlendirilmediğime, kendimi saldırıya açık bırakmamaya bu denli kararlı oluşuma ve bir ebeveyn olarak gözlem altına alınmama sinirlendim. Kendimi Jenny'nin babasının yerine de koydum. Jenny ailenin en küçüğü çocuğu, tekne kazıntısıydı ve ebeveynlerinin (babası Cheshire'da doktordu) her ikisi de altmışlı yaşlarının başındaydılar. Aslında Jenny'yle bütün bunları hiç tartışmamıştık. Annesiyle babası beraberliğimizi biliyordu, Jenny onların açık fikirli oldukları, kendi hayatını yaşamasını istedikleri konusunda bana güvence verdi.

Birisi dışarı çıkarken bizim masanın yanında durdu. Yüzü televizyonda tanınsa da köşe yazarı olarak daha çok biliniyordu. Daha bu sabah hem markasını hem de düşüşünü hazırlayan keskin zekâsıyla yazdığı bir yazısını okumuştum. Yıllardır *saeva indignatio* nüfuzunun ciddiye alınması için fazlasıyla soytarılık yapmıştı. Barney beni onunla tanıştırdı. İkisinin arasında biraz iğneleyici bir ukalalık vardı. Biraz öncekinden farklı ve her nasılsa çok daha gerçekçi Barney tetikte, görev başında ve eskrim maskesini takmış haldeydi. Görünen o ki adam yakında Barney'nin programına çıkacaktı, iğneli laflar ve kaçamak

* Erinyes. Yunan mitolojisinde öç alma tanrıçaları. (y.h.n.)

cevaplar esasen bununla ilgiliydi. Adam gidince Barney onun hakkında ne düşündüğümü sordu. Ben de adamı biraz boşa harcanmış bulduğumla ilgili bir şeyler söyledim. Kişisel çıkarı için davasını bir derece aşağıda olan kabiliyetine satan potansiyel bir Junius'tu.

"Onu bu konuda sınamak istiyorum."

"Önceden uyarmadan mı?"

"Neden daha iyi olmadığını sordurtacak kadar iyi olduğunu biliyor." Bunu inceden inceye alaya alarak söyledi. Sonra da omuz silkti. "Her neyse, okumayı unutmuş bir kültürde kim bir Junius olabilir ki?"

"Ama o bu işi çok da fena kıvırmadı."

"Ah, tabii." Barney yine yavan bir şekilde konuşuyordu. "Elimizdekilerin en iyisi."

Gülümsedim. Onun tam da insanlara tepeden bakan şu ünlü Barney'ye yakışır şekilde davranıp davranmadığını merak ediyordum. Bütün konuştuklarımızın ve siyasetin çok ötesinde, kıskanç bir rakibinin karşısındaki kötü bir başbakan, savaş sonrası yılların tek İngilizvari işareti değildi. İnsanların iklimden, erkeklerin de çevreden daha az etkilenişleri, yolunda gitmeyen bir şeyin olduğunu gösteriyordu. Özellikle içeride bizimle oturan adam, o gün en fazla suçlanacak kişiymiş gibi görünüyordu. Bütün şu masalarda, bizim yaşlarımızda adamlar (tesadüfen de olsa orada daha genç ve daha yaşlı yüzler yokmuş gibi görünüyordu) dışarıdaki dünyayı satıcıların en son ihanetiyle pazarlamaya hazırlanıyorlardı.

Dan kenara çekilmeye hakkı olmadığını biliyordu zira ticari sinema, izleyiciyi ustalıkla idare eden kitle iletişim araçlarından biri sayılmalıdır. Dan bunu düşününce bir bulantı hissetti. Oxford'da tanıdığı başka pek çok öğrenci ani gücün bütün yanılsamalarıyla emilerek bu dünyanın içine çekilmişlerdi. Şimdi de siyasetin içindeydiler, televizyondaydılar, Fleet Caddesi'ndeydiler, iletişim makinesi çarkının birer dişlisi olmuş, kariyer ve basın patronunun birinden alacağı maaş namına bütün eski inançlarını bastırmışlardı. Barney aralarında, adından söz ettirmeye devam edip geri kalanlara göre daha fazla sola kayan ve son on beş yılını Beaverbrook imparatorluğunda geçirmiş olanı... Barney, bu esnada gizliden gizliye sosyalist kalmış başka bir lisans öğrencisinden bahsetmeye geçmişti. Dan o öğrenciyi çok iyi anımsıyordu. Daha ziyade Orwellci bir görünüşü vardı; haşin, alaycı, ikisini de küçümseyen tuhaf bir delikanlıydı. Ona Krupskaya'nın sevgilisi derlerdi, ev sahibesinin hoşuna gitmişti. Barney bunun tren kompartımanındaki sınıf meselesi olduğunu söyledi.

"Fleet Caddesi'nde tutunmak istiyorsan, sana borcunu sonuna kadar ödemesi gereken tek sendika Birleşik Şizofrenler Derneği."

"Hiç öyle hissetmedim."

"Ah, o hâlâ bir mesaj ilettiğini sanıyor."

"O gazetede mi?"

"Basit. Kendini, yanında olan arkadaşlarının fark edecekleri türden küçük bir ayrıntıyla oyala, varoşların en ücra köşelerine kadar hatırlatsınlar." Barney bakışlarını bana çevirdi. "Tam bir profesyonellik. Buna burun kıvırmamalısın. Geçen sene kursa yeni başlayan acemi varoşlular için 1930'larda dostumuz Goebbels'in işinin mükemmelliğini inceleyen bir gazete biliyorum."

"Sanırım duyduklarım yeter."

"İnsanların gazeteyi bilgilenmek için satın aldıkları o eski tuhaf inancı yitirmemiş olabilirsin."

"Eğlence olsun diye mi alıyorlar?"

"O bile değil. Kendi kendine düşünmek gibi sıkıcı şeylerden muaf olmak için."

"Bu yüzden mi geçtin?"

"Televizyona mı? Tanrı biliyor, para için. Muhtemelen bir sonraki adam kadar üç maymunu oynayabileceğime dair yanlış bir düşünce. Olduğu yerde durduğuyla yüzleşelim. Tek yalanla iki klişe vurmak." Barney sözlerine sanki biz Caro'yla ilgili tartışırken sunmuş olduğu imgeyi geçersiz kıldığını görmüş gibi daha ciddi konuşarak devam ediyordu. "Son günlerde dürüst olmak gerekirse pek fazla seçenek yok, Dan. Küçük ekranda kendine sahip çıkamayan zavallı adamın Tanrı yardımcısı olsun. Asla zirveye çıkamaz."

Dan oturup kalmış olsa da konuşarak kahvelerini içerlerken aslında gitmek istiyordu ama aynı zamanda içten içe, ağaçların arasına saklanıp dışarıdaki dünyayı eleştiren bu eski İngiliz oyunundan zevk alıyordu. Bu ona, Jenny'nin "zaman tasarrufu sağlayan aydın kesimini" hor görmesini hatırlatmıştı. Jenny'nin baskı altında tuttuğu şiddet saf olduğu kadar biraz da komik görünmüştü gözüne ama şimdi kişisel maksadının yardımıyla kendini onun görüşünü kabul etmeye daha yakın hissediyordu. Dan, Jenny'nin bu hastalığa bulduğu tedaviye inanmasa da teşhisi desteklemeye başlıyordu. Dönemin tarihinin yazılma vakti geldiğinde, iletişim endüstrisi kesintiye gitmek zorunda kalacaktı. Britanya'da bir yerde, ulusal gerçek ve onun ulusal farkındalığı arasındaki bir oluğun önüne vahim bir şekilde set çekilmişti. İnsanın kontrolü dışındaki etkenler tarafından fazlasıyla teyit edildiği için, toplumun herhangi bir kesiminin suçu üzerine almasının kaçınılmaz olduğu tartışılabilirdi.

Tabii, bu setin çekilmesine izin verip buna tahammül eden seyircilerin de değiştirilmesi gerekiyordu. Gel gör ki Dan, yolu tıkayan uzmanların, yüksekten atanların, editörlerin ve röportörlerin, eleştirmenlerin, köşe yazarlarının, kukla kişiliklerin ve tavır çığırtkanlarının fışkırdıklarını düşünüyordu. Boş sözlerle bitkin imajlardan örülü devasa bir uyuşturucu yığınının üzerine çöreklenen birleşik medya mafyasıyla şahsi rekabetlerine ve kıskançlıklarına rağmen tek bir ortak azimle sistem içinde yükseltmiş oldukları itibar ve konumlarını korumak için birleştirilmişler.

Dan'inki yirminci yüzyıl çelişkileri içerisinde en bilinenlerdendi tabii ki. İnsanın, o hayvanın, sosyal özgürlüğün kötüye kullanılmasına duyduğu küçümsemesinin bedelini, kişisel özgürlük açısından ödemek zorunda olup bunu başaramamasının çelişkisi. Bu, "Komünist olmaktansa ölmek daha iyidir" ile "Herhangi bir özgürlük hiç özgürlük olmamasından daha iyidir" saçma önermeleri ve korku hastalığıyla uzlaşma hastalığı arasına sıkışıp kalmak gibiydi. Kişi, dünyasının kalbine yayılan kanseri hissediyor ama yine de bunu, hem kanserin kökünü kazıyacak hem de saldırıya uğrayan merkezi organın özgürlüğünü sağlayacak bir cerrahi müdahaleye yeğliyor.

Barney o sırada brendiye geçmişti. Lokanta şimdiden boşalmaya başlamıştı ama her nedense Dan yerinde oturuyor, esasen Barney'yi de biraz kışkırtıp tartışmadan kaçınarak dinliyordu. Barney yine kendi çelişkisine dönmüştü: Hiç kimsenin artık dinlemediği, hiçbir şeyin kaydedilmediği, on beş milyon seyircinin hiç kimsenin takipçisi olmadığı, unutkanlık hızının ışık hızına yaklaştığı bir dönemde aldığı mektuplar, söylenen en basit şeyleri yanlış anlayan garip insanlardandı. Hatta lafı tekrar Caro'ya getirdi. Caro'nun onu "yıllardır" gerçekten dinleyen ve anlayan tek kişi olduğunu hissettiğini, alıkların içinde dikkat çeken biri olmanın ve zor beğenenlerin hedef tahtasında olmanın bedelinin bu olduğunu söyledi.

Dan neyi söylemek istediğini biliyordu. Herkes, birden meşhur ve önemli olmak isteyince, dayanıklı türler elde edilemezdi. Belki de onlar aslında şanssız bir kuşaktı. Onlar, en büyük doğru olarak *aere perennius** tarihin devam eden övgüsüne hayran olmak ve haset etmek için eğitilen eski Oxford'un sonlarını yakalayabilmişlerdi sadece. Tam da asıl sonuçta olduğu gibi, toplumdaki bütün dengeleyici ahlaki ve dini değerler tarihe karışıyordu. Gerçeklik onları sürüklemişti. Belki de ister istemez geçici olana duyulan, aynı zamanda her yerde bulunan ve doymak bilmez aç gözlülükle, ilaç niyetine herhangi bir tanıtıma, şöhrete ve gelip geçici başarıya sarılmak için dünyanın üzerine çul-

* Lat. Pirinçten daha dayanıklı. (ç.n)

lanmışlardı. Barney'nin dünyasında, böyle kalitesiz ödülleri kazanmayı daha da kolaylaştırmak ve bağışlamak için oyunun kurallarında bile şike yapılmıştı. Beş para etmez olana cazip bir hava vermeyi, gerçek insani değerlerin pervasızca kötüye kullanılmasını, gerçek başarı derecesinin herkesin ne kadar duyduğuyla yedeklenmesini eleştirebilmek için bu şikeyi gizlemeye çalışıyordu. Şimdi de acilen elitizm ve yapmacıklığı, habersiz olmayı suçlamanın yollarını açıyordu. Bu durum, kültürlerindeki bütün marazi alanları; faydasız zorlukları, kapitalizmin kâr hırsını, plastik yapıları, televizyon dünyasını, pop dünyasını, sinema dünyasını, Fleet Caddesi'ni, akademik sirki, düşük kaliteli olanın daha düşük kaliteli tarafından fani kılınmasını istila etmişti. Dan California'da bir yerde okumuş olduğu jargonun bir parçasını düşünüyordu. Doğal sürecin allanıp pullanması. Ama bunu Barney söylemişti. Gerçek işlev eğlendirmek değil, düşünmekten muaf tutmaktı.

Barney şimdi de mesleki yaşantısının tek dürüst zamanın, Londra'ya gelmeden önce bir eyalet gazetesinde geçirmiş olduğu yıl olduğunu iddia ediyordu. Barney'nin kendisiyle ilgili bilge bir sıradanlık ile gerçek bir şöhret arasında kalmış olduğu hükmüne vardığı açıktı. Zaman, ölüm korkusu ve boşa giden bir seyahat, eski Püriten safsatanın bir parçasıdır. Yaşam bir varış yeri ve bir başarıya erişmedir yoksa maliyetine değmez. Sabun köpüğü kaybolur ve dönüp arkana baktığında yerinde yeller eser.

Dan bir kez daha Barney'nin duygudaşlığına dolaylı şekilde dil dökerek yaltaklandığını görüyordu. Dan'e, bir yolunu bulup Barney'nin fark etmesine izin vermesinden daha başarılı bir şekilde, kendi hayal kırıklıklarını itiraf ettirilmeye çalışılıyordu. İkisinin durumu, Dan'in kabul etmiş olduğundan çok daha fazla anlamda birbirine benziyordu ama sonunda Covent Garden'ın işlek kaldırımında, lokantanın önünde ayakta durmuş birbirleriyle tokalaşırken kendisi de buna çok şaşırmıştı. Onunki pek öyle yadigar bir tokalaşma değildi. Dan hiçbir zaman Barney'den hoşlanmayacak, Caro meselesinde onu asla affetmeyecekti fakat birden kendini ondan nefret edemeyecek kadar ihtiyar hissetti. Tam dönüp taksiye binecekken aklına Thorncombe'la ilgili bir anısı geldi: Bir akşam, tarlalardan birinde rastladığı tavşankırandan ölen bir tavşanı düşündü. Tavşana nasıl da bakıp yürüyüp gitmişti. Dan, en yakın kapının parmaklıklarında tavşanın kafatasını paramparça etmesi gerektiğini biliyordu ama ya birisi bu hastalığa yakalanırsa ne olacaktı?

Günün geri kalanıyla akşamı dairesinde tek başına geçirdi. Caro, Barney'yle birlikte bürodan doğruca bir galaya gidecekti. Dan bir süre Kitchener senaryosu üzerinde çalıştı ama senaryoya yüreğini katamıyordu çünkü öğlen yemeğinde başlayan ruhsal çöküntüsü halen sürü-

yordu. Jenny'yi aramayı çok istese de saat farkı Dan'i telefon etmekten alıkoyuyordu ve aslında Jenny'yle, Barney hakkında tartışmak istemediğini de biliyordu. Yine konuşmuşlardı, Caro da orada ne olduğunu biliyordu. Oxford'da bulunan Jane'e telefon etmeyi düşündü ama bu saatte orada da pek hoş karşılanmayacağını biliyor ya da bundan şüpheleniyordu. Dan çalışamıyor, kitap okuyamıyor, televizyonun karşısına geçemiyordu. Böylece daireyi satıp satmamaya karar vermeye çalışarak amaçsızca evin içinde dolandı durdu. Belki de Nell haklıydı, bu evde insanı uzaklaştırıp yabancılaştıran ve biraz yüzüstü bırakan hep düşmanca bir şey vardı. Ayrıca Caro'nun yakında evden ayrılacak olması, evi elde tutmak için son iyi nedendi ve bu bile artık bitmişti. Kimse beni sevmiyor, kimse beni istemiyor diye düşündü.

Dan gece yarısına kadar bekledi ancak Caro gelmedi. Kısa bir süre sonra Dan günü kayıplar hanesine (çok yanlış bir şekilde, mademki biyolojik olarak kararlı, özünde değersiz hissediyorsun, en azından sakınmak için çok fazla gayret sarf eden kültürünün çehresine bakman lazımdı) yazılan bir gün olarak kapattı ve gidip yattı.

Gerçek Evlat

Caro geceliği içinde kapıda belirdi. Ben kahvaltımı bitirmiştim bile. Bana yarı suçlu, yarı çekingen bir gülümsemeyle bakıp bu sefer engelden atlamak istemedi. Kendine kahve almaya gitti. Ona oyunu sordum, az önce *Times*'da oyunla ilgili lakayt bir eleştiri okumuştum. *When We Dead Awaken** [Biz Ölüler Uyanınca] adlı oyun Shakespeare'in *Tempest*'ına [Fırtına] kederli, buruk bir Norveçli cevabıydı.

"Hoşuma gitti. Eğlenceliydi." Caro kuşkuyla sırıttığımı gördü. "Akşam, oyun değil."

"Bernard mı?"

"O, prodüksiyonun çok yutturmaca olduğunu düşünüyordu."

"*Times* da öyle söylüyor."

"Sahi mi? Aslında Barney'yle oyun arasında birer içki içtik."

* Ibsen'in bir oyunu. (y.h.n.)

Bu sefer, Caro'ya dar görüşlü olduğumu ve geçmişte onu benim dünyamın sahte cazibelerinden koruma kararlılığımın başka bir şeye, gayet doğal bir şekilde geçmesine neden olduğunu göremeyecek kadar aptal olduğunu hissettirmemek için gülümsememi bastırdım. Caro elinde kahve fincanıyla gelip karşıma oturdu ve engeli atlayıp geçti.

"Aslında buraya dövüşmek için gelmediğimizi düşünüyorum."

"Hepimiz çok medeniyiz."

"Barney sana minnettar kalmış." Caro başını önüne eğdi. "Yemekler iyi miydi?"

"Evet. Etkilendim."

"Bir masa ayarlayabilmek için onlara çirkeflik yapmak zorunda kaldım. Orası her zaman çok kalabalıktır."

Ama sonra Caro yeniden ürkekleşti, söze nasıl devam edeceğine emin değilmişçesine.

"Barney duygularımı değiştirmedi, Caro. Pes ettik... ama belki de sana söylemiştir. Sen mutlu olduğun sürece."

"Barney kendisinin çok fazla konuştuğunu söyledi."

"Yok aslında. İlginç de bir konuşmaydı."

Caro burun kıvırdı. "Gördüğüm kadarıyla seninle, Barney'yle olduğundan daha iyi geçinemeyeceğim."

"Bunda bilmediğin bir şey yok ki."

"Bahse girerim öyle."

"Gönlümden böyle geçiyor."

"Eminim dün, bütün akşamı endişelenerek geçirmişsindir."

"Evet, biraz. Ama seninle ilgili değil. Daireyle ilgili." Caro bana şüpheyle baktı. "Artık daireye ihtiyacım olur mu olmaz mı bilmiyorum. Satmayıp da daha küçük bir yer mi bulsam."

"Benim yüzümden..."

"Sebep o değil. Sanırım bir yıl ara vereceğim, Caro. Elimdeki senaryo biter bitmez. Gidip Thorncombe'da kalacağım."

"Thorncombe!" Caro başını yana eğdi. "Neler oluyor?"

"Hiçbir şey. Sadece evi elde tutma konusunda ne düşündüğünü merak ediyorum. Sen isteyene kadar başkasına da kiraya verebilirim."

Bununla birlikte Caro artık kuşku duyuyordu..

"Bu seni yüzüstü bıraktığım için olmasın sakın?"

"Saçmalama."

Caro bana kaş çatarak bir bakış fırlattı.

"Can sıkıntısından delirirsin."

"Belki."

"Oxford'da ne oldu?"

"Bu fikri yarı ciddiyetle düşünüyordum. Oxford birazcık etkili oldu. Bernard bile birazcık etkili oldu."

"Neden Barney?"

"Ücretli izne çıkmak istemek mi? Barney'yle akademisyenlikte bunun kıskanılacak bir şey olduğu konusunda hemfikir olduk."

"Saçma. Barney, işi olmazsa ölür."

"Hâlâ yaşama şansım varken kaçıp oraya gitmek istiyorum. Sen artık özgür ve kentli bir genç kadınsın."

Caro beni süzdü. "İma ediyorsun. Bir şeyler gizliyorsun."

"İznin olmazsa gitmem."

Caro bana bakıp ayağa kalktı ve biraz daha kahve aldı, sonra kendine ekmek kızartmaya karar verdi. Ekmeği keserken bir taraftan da konuşuyordu:

"Jenny McNeil sana nasıl tahammül ediyor bilmiyorum."

"O da bazen tahammül edemiyor."

Caro ekmek dilimini ekmek kızartma makinesine koydu.

"Sibirya'nın dışında yaşama konusunda kendini acındıran bir ebeveyn yeter."

"Acındırmayacağıma söz veriyorum."

Caro mutfağı bölen tezgâha doğru dönüp yüzünü buruşturdu. "Ne kadar tuhaf olduğunu, payına düşeni fark etmemişe benziyorsun. Korkunç başarısızlıklar yaşamış gibi yaparak etrafta dolaşıyorsun. Doğrusu, geçen geceki şu oyunun aptalca olduğunu düşündüm. Aslında hiç yaşamamakla ilgili bütün her şey. Bu çok moral bozucu." Caro, ben cevap veremeden sözlerine devam etti: "Baban sana sürekli tüm yaşamının büyük bir hata olduğunu mu ima etti?"

"Hayır."

"Bak, gördün mü işte."

"Ama babamın birinci kuralı gerçekte ne hissettiğini asla söylememekti. Bunu mu yeğlerdin?"

"Tek seçenek buysa hayır." Caro başını eğip ekmek kızartma makinesine baktı. "İşte, bu yüzden Jane teyzemi çok seviyorum. O, bu konuda hayatımda gerçekten bir şeyler yapmış gibi görünen tek yetişkin."

"Hangi konuda?"

Kızarmış ekmek makineden çıktı. Caro elinde kızarmış ekmekle tekrar masaya döndü.

"Ne diyordun?" Caro kızarmış ekmeği yağlıyordu, ben de marmeladı ona, masanın öbür ucuna doğru ittim. "Jane teyzem geçen gün öğle yemeği yerken senin hakkında bir şey söyledi. Kendimi sürekli senin yapmış olduğun şeyden dolayı utanmam gerekiyormuş gibi hissettirdiğinden yakındığımda bana bunu söylemişti."

"Jane ne dedi?"

"Senin hep iki ayrı insan olduğunu."

"Hepimiz en azından öyleyiz."

"Jane teyzem senin, kendini geçmişinden ve başkalarından daha fazla koparmışsın gibi göründüğünü söyledi. Hatta siz üniversiteye giderken bile böyleymiş."

"Benim muhafazakâr bir çocukluğum oldu, Caro. Ondan kurtulmam gerekiyordu."

"Sonra mezun olunca Oxford'a da aynısını yaptığını söyledi."

"Bunda pek olağandışı bir şey yok. Diğer mezunlar da öyle yaptı."

"Ardında da anneme."

"Bu da hep olan bir şey."

"Sana kötülük etmek istemiyordu."

"Eminim istememiştir."

Caro, marmeladı ekmeğin üzerine sürerken sözcükleri ararken zamanı mantıksızca harcıyordu.

"Jane teyze, senin için neden bir sorun olabileceğim konusunda fikir vermeye çalışıyordu. Diğer şeyler gibi bırakıp gidemeyeceğin bir şey."

"Canım kızım, Thorncombe'a seni terk etmek için gitmiyorum. En azından ayda bir kere oraya gelmezsen çıngar çıkarırım."

Caro ekmeğini yemeye başladı, dirsekleri masanın üzerindeydi. "Sence Jane teyze haklı mıydı?"

"Kahvaltıda bu ruhbilimsel çözümlemelerin hoşuma gidip gitmeyeceğine emin değilim."

Caro gözlerimin içine baktı.

"Lütfen."

"Seni iş hayatımın içine daha fazla dahil edebilirdim. Ama benden bu yüzden hoşlanmanı istemedim hiç."

"Büyükbabamın duyguyu yasakladığını söylüyorsun ama sen..." derken Caro başını iki yana salladı.

"Ne olmuş bana?"

"Konu sürekli ben olacağıma keşke benimle kendin hakkında daha fazla konuşsan." Caro ekmeğini sağa sola salladı. "Birden bana daireyle ilgili bu meseleyi ve Thorncombe'u açtın, ben de başladığım yere geri dönmüş gibi hissediyorum kendimi. Hayatıma girip çıkan gizemli kişi ve aradığımda bulamayınca onu çok özlediğimi anlamayacakmış gibi görünen biri." Caro birden ekmeğini elinden bırakıp onu koyduğu tabağına baktı. Ellerine dizlerine koydu. "Baba, aslında senden neden Bernard'la görüşmeni istediğimi anlatmaya çalışıyorum. Neden bunu sana söylediğimi. Jane teyze söylediği şeyin benim için daha ziyade bir

şok olduğunu fark etmedi. Demek istediğim, hissetmiş olduğum şey, biliyorsun. Arabada söylediğimiz şey."

"Devam et."

Caro ekmeği tekrar eline aldı, derinden bir nefes verdi. "Tam da kurtulmam gereken çok fazla geçmişimin olduğunu..."

"Elimden daha fazla yardım gelir mi?"

"Artık sana, Andrew'ya olduğumdan daha yakın hissediyorum kendimi fakat bu saçma. Onunla hâlâ daha rahat konuşabiliyorum." Bu söylediğini başıyla hafifçe onayladı. "Sanırım bu, onu tanıyor seni tanımıyor olmamdan kaynaklanıyor. Seni tanımadığımı hissediyorum. Sen, benim seni tanımamı istemediğin bir yerde duruyorsun."

Aramızda duran masa örtüsüne baktım. Bu, saldırı için çok tuhaf bir zaman ve yerdi. Hayır, yanlış sözcük, daha çok meşru meydan okuma için demeliydim. İçimde bir yerde bütün babaların başına gelen fizikötesi bir boynuzlanma duygusu vardı. Hem benden bir parça hem de genlerimin ve annesinin genlerinin ötesinde bir şey. Barney'nin Caro'ya iltifat edişi, insan sarrafı olması aklıma geldi.

"Bunun California'ya gitmemle bir ilgisi var mı?"

"Özlüyordum seni."

"Gelmek istedin mi?"

"Ben... gelmeyi düşündüm."

"Söylemen gerekirdi."

"Beni istemeyeceğini sandım."

"Annenden çekindim. Ben de bu konuda düşündüm."

"Bunun Jenny McNeil'la bir ilgisi olduğunu sandım."

"Kesinlikle değil. Onunla orada tanıştım."

İkimiz de kafalarımızda başka senaryolar yazarak bu küçük itiraf gösterisinden sonra suskunlaştık. Ayağa kalkıp ocağın üzerindeki kahve makinesinden kahve almaya giderken Caro'nun omzuna dokunup ocağın yanında tekrar konuştum.

"Caro, büyüdükçe yaşamı daha iyi kontrol edebildiğin için onun kolaylaştığını düşünüyorsun. Ama pek çoğumuz için yaşam kolaylaşmıyor. Bu sadece tekrarlanan bir model sergiliyor ve kişinin tahmin edeceği tek şey de modelin tekrarı. Sanki doğuştan bilgisayara bağlanmış gibi. Olan bu. Bu, benimle aynı yaştaki insanların, Bernard'ın yaşındakilerin başına sık sık gelmeye başlıyor. Şu anda olduğumuz kişiler olmaktan kaçıp kaçamayacağımız sorunu." Caro bir şey demedi, ben de gidip yerime oturdum. "Benden hayatımda hiç kuşku yokmuş gibi davranmamı istiyorsun. Bunu yapabilseydim, işte, o zaman başladığımız yere dönerdik asıl. Ayrıca ben bir yazarım. Bizler geleneksel

olarak bizzat teke tek ilişkileri yazma konusunda çok hünerli değiliz. Efsanevi başka insanlar için onları icat etme konusunda çok daha iyiyiz. Önümüzdeki yıl izin almak istememin bir nedeni de bütün bunları çözümlemeye çalışmak." Başımı önüme eğdim. "Belki kâğıt üzerinde. Bir romana başlamayı düşünüyorum."

"Ciddi misin?"

"Aramızda kalsın. Kimseye söyleme sakın. Bu bir emirdir."

Caro, küçük bir kızın meraklı gülümseyişiyle gülümsedi.

"Konusu ne olacak?"

"İmalar ve mecazlar."

"Yerini bulmazsa imalar neyi ifade eder ki?"

"Doğrudan söyleyemediğim her şeye."

"Neden bu kadar gizli tutuyorsun?"

"Altından kalkıp kalkamayacağımı bilmediğim için."

Caro bana azarlıyormuş taklidi yaparak baktı. "Dikdörtgen şeyler için bu kadarı fazla."

Sırıttım, Caro, sosyeteye daha fazla adım attığı günlerde bir sefer ona eziyet ettiğim alaycılığıyla dönmüştü. Bana, sesindeki suçlama tonuyla, benim neden "her şey" hakkında bu kadar "çok şey" bildiğimi sormuştu. Ben de gerçekten çok şey bilmekle, her şey hakkında azıcık bilgi sahibi olmak arasındaki farkla ilgili bir şeyler söylemiştim. Zaten bilgilerimin çoğunu, odanın duvarlarındaki raflara istiflenmiş "karton ciltle kaplı tuhaf dikdörtgen şeylerden" edindiğimi, böylesi bilginin okumayı bilen herhangi biri için, Caro'nun tersine, orada durduğunu ima etmiştim. O zamandan beri aramızda geçen konuşmalarda kitaplar, "dikdörtgen şeyler" olmuştu.

"Peki, yazarlar insan ilişkilerinde neden başarısızlar?"

"Biz çok daha az bir çabayla her zaman daha iyilerini hayal edebiliriz de ondan. İmgesel olanlar, gerçek olanlardan çok daha doyurucu olmaya başlar."

"Bu yüzden mi gerçek olanları terk etmeye çalışıyorsun?"

"Bilmiyorum, Caro. Belki de. Gözümüz açıldığında gerçek tuzak, aslında hiç yaşamadığımızı fark etmemiz değildir pek. Artık yazamayışımızdır. Bunu yoksun olduğun şeyden var edersin, elinde olandan değil."

Caro bir süre beni izledi, sanatla ilgili temel gerçeği ilk defa duyuyormuş gibiydi, sonra mutfaktaki duvar saatine göz attı.

"Aman Tanrım. Gitmem lazım." Ayağa kalkıp kahvaltılıkları tezgâhın üzerine taşıdı ama sonra bana başını önüne eğerek gülümsedi. "Her şeyin ne olduğunu anlamaya çalışmanın nasıl bir şey olduğunu hatırlıyor musun?"

"Tabii ki."
"Ben baş belasıyım."
"Hayır."
"Bana kızgın değil misin?"
"Asla."

Caro duraksadı, gözlerimi yokladıktan sonra üstünü giyinmek için uzaklaştı. Ama birkaç dakika sonra oturma odasına geldi ve çalıştığım yerdeki masanın önünde durdu. Sonra tam da sevdiğim şekilde ağzını hiç açmadan, hızla öne eğilip beni yanağımdan öptü ve tekrar kapıya doğru gitti ama oraya varınca arkasını döndü.

"Öyle sıvışıp kaçtığın için ceza olarak bu gece dana yahnimden yiyeceksin."

"Dışarıdan herhangi bir şey almamı ister misin?"

Caro düşünüyordu.

"Hazım ilacı." Sırıttı. "Güvendesin aslında. Jane teyzenin tariflerinden biri bu."

Böylece Caro gitti. Dan tarifi verenin kendisi hakkındaki sakin yargısının ne olduğu düşüncesiyle baş başa kalmıştı. Bu adildi ama Dan'in kızına anlattığı şekilde bunları ona da açıklaması gerektiği fikri içine dert olmuştu. Caro'nun ima ettiği gibi bunun zarifçe söylenmiş olduğuna kuşku yoktu. Eğer Caro'nun bunu Dan'e anlatacağını fark etmiş olsaydı Jane'in bunları hiç söylemeyeceği, çok daha az kuşkuluydu; fakat diplomasi adına bir zamanlar Jane'i Katolik kilisesine sürüklemiş olan ve görünüşe bakılırsa şimdi de onu Moskova'ya giden yolun yarısına itmekle tehdit eden mutlaklar sisteminin zoraki eski cazibesini fark edebiliyordu. Bütün bunlar, aralarındaki ilk hizipleşme nedeni olmuştu. Buluştuklarında Jane'in bunu gizlediği çok açıktı ya da daha doğrusu Jane, buluşma yüzeyde daha açık ve samimi olmaya başladıkça gitgide daha fazla şey gizlemişti. Dan, bir yerlerde hâlâ sorumluluktan kaçan çekirge, Jane ise hürmetkâr karıncaydı.

Caro'nun evden çıkmasından hemen ardından Dan, zaten sanatkârane bir şekilde yazarlar hakkındaki kendi savını kısmen doğruluyordu. Jane'i davranışlarına oranla daha az düşünmesi, belli ahlaki tavırlara indirgendiğinde Dan'in, vicdan azabı çekmesinin bir simgesi olarak belki de doğasının dişil ve karakteristik bir İngiliz eğilimi yansıtması yüzündendi. Dan'in, Jane'le Anthony'de hiçbir zaman hoşlanmadığı şeyin bir yerlerinde gizliydi bu sır: kibirlilik, tenkitçi dar görüşlülük, dar fikirli etik damar. Bütün bunların ardında, Dan'in kabullenmek zorunda kaldığı şeyin özü ve kendisinin bununla yargılanmasına izin vermesi yatıyordu. Dan, bir ana karakter, tema, zihinde bir kez daha

gerçeği mecazlaştırarak kendisini gerçek yapabilecek bir şeyin gölgesini görmeye başlıyordu... Mitlerin yaratılmasıyla ilgili Dan'in, Caro'ya söyleyecek cesareti bulmasından daha zor bir gerçek. O sabah Dan, Kitchener senaryosunu ve muhtemelen yeni söylenen rahatsız edici bazı gerçekleri de bir saatliğine bir kenara iterek, tanımadığı birinin, gizemi ve karmaşıklıklarıyla tanıdığı bir çevrenin sığınağını neden terk etmesi gerektiğine dikkat çeken şeyleri bir araya getirmeye başlaması için bu konuyla ilgili bir iki sayfa harcaması pek ağır bir ihlal sayılmaz.

Kutsal Vadi

Çocukken, şu bilindik eski soruyu babama sorduğumu hatırlıyorum: "Tanrı dünyayı yarattıysa, içinde kötünün olmasına neden izin verdi?" Karşılığında bilindik eski cevabı almıştım: "Kişi iyiyle kötü arasında özgürce seçim yapabilsin ve sonra İsa'nın yardımıyla ahlaken kusursuz olabilsin diye." Bilmeceye verilen bu basmakalıp çözüm aslında beni tatmin etmiyordu. Belki o zamandan yetişmekte olan bir senarist, iş için yazdırılan dehşet verici uzunlukta bir senaryoyu sezmişti ve embriyo halindeki bir kinik de elbette sistemin en azından içindeki kurbanlarına neden eşit seçim hakkı için yetki ve irade vermek üzere planlanamadığını merak ediyordu.

Bu soruyu sorduğum dönemde, yaşamı sınavlar ve oyunlardaki başarı açısından görmek üzere eğitilmiş orta sınıfa mensup bir çocuktum. O zamanki İngiliz orta sınıfının dünya görüşünün diğer iki büyük ilkesinden sadece aşağılık insanların kopya çektiği ve sportmenliğin

dindarlığın yanında yer alması gerektiği budalaca bizlere aşılanmıştı. Üstelik en önemli kontroller, öğrendiğimiz derslerle oynadığımız oyunların kuralları ve yöntemlerinden çok daha insafsızcaydı. Bu bir elimize balon, diğer elimize de sivri bir iğne tutuşturuyordu. Er ya da geç birbirlerine temas edecekleri kesindi. Tabii ki temas, tüm İngiliz ve Amerikan tarihi boyunca yankılanarak sürdü, sosyal adaletsizliğin şişen göbeği ulusal aklın merkez komitesindeki yansız oyun fanatiği tarafından defalarca deşildi.

Başrahiplerin göbeği ve gizlice hizmetten ayrılanların okları... 1960'ların başlarında sözleşmeler arasında kısa bir tatil yaparken sırf kendi zevkim için Robin Hood üzerine bir senaryo yazmaya çalıştım. Ama çoğunu uydurduğum uyarlamamı, gaddarca gerçekçi ve romantik olmayan bir tarzda yazmakla en büyük hatayı yaptım. Dikkate değer derecede anlaşılamadı, gösterdiğim hiç kimse beğenmedi. O sırada senaryonun, geçmişimle gerçek ilgisini göremedim. İsa hikâyesi dışında, gerçek anlamda her İngiliz'in bütün yaşamı boyunca aklında tuttuğu bu ilk örnek olan ulusal miti, belki de tek miti, öğleden sonra kuşağındaki televizyon dizilerinin ve kahvaltı gevreği paketlerinin ve bu dünyanın Walt Disneyleri ve Errol Flynnslerinin yanına neden çerez yaptığımızı görememiştim. Bu, gizlenmek üzerine bir mit. Bundan dolayı ilk söylendiğinden ve varoluşundaki halk söylentilerinden beri gerçek önemini gizliyorduk ama bu yaratılış bile, tek bir akıldan değil de bir halktan çıkması gerçek oyunu ele veriyor. Hikâye, gerçekte aynı yaşta olan yetişkinlere değil de ebediyen çocuk kalanlara yazıldı. Ebedi gizlenme, küçümseme, sürgün, hoş mizaçlı, hor görme gereksimi duymayan bir İngiliz olma hakkındaydı.

Bu, aynı zamanda genel sanatsal deneyimle, bazı İngiliz ve Amerikalı romancıların ilk paragrafımdaki Tanrı ile kurdukları revaçta olan koşutluğa göre çok daha ilgilidir. Şayet Tanrı varsa, onun, hakkıyla öncelik vermeyi düşündüğü bireysel fikir ve meselenin en küçük noktalarındaki ıstırap, eşitlik ve adalete ürpertici şekilde oldukça ilgisiz kalması gerekir. Güçlendirilebilir tek ilahi koşutluk işini tamamen rastgele ilkeler üzerine kuran ve bu yüzden eseri hiç yazamayan, tamamen şansa bağlı bir sanatçıyla kurulabilir. O zaman bile bu varsayımsal Tanrı, görünüşe göre benzeşmenin işe yaramadığı, son derece karmaşık bir zar sallamaktadır.

Sıradan bir yazarın yapıtından, en azından bitmiş olan bir metinden çıkartmaya çalıştığı tek ilke, tam da bu rastgeleliliktir. Yazar tasarlar, kurgular, büyük soru işaretinin önemsiz olduğu yerle uğraşır ve her şeyi şansa bırakır. Sonunda yazar, gözden geçirilen eserini mekanizmanın

bir parçası ya da mimarın tasarladığı bir bina kadar bükülmez tasarlamak amacındadır. Tanrı'nın *ex nihilo** yerine, önceden var olan bellek haznesi ve deneyimden var etmesi gibi; yazar da neyin hiç olmadığı, hatta olmayacağı veya olamayacağı hakkında yazarken bile bunları yeniden düzenler ya da ifade eder.

Çok daha önemlisi, halihazırda var olan dünyadan başka imgesel dünyalar yaratma arzusudur. Bu arzu, ilahiyatçıların Tanrı'sının şahsen ilgilenmiyor göründüğü başka bir mesele. Bu arzu ya da gereksinim, en azından kendi deneyimimde hem dini hem de askeri anlamda inziva düşüncesiyle sıkı şekilde bağlantılıdır. Burası aynı zamanda tabya olan gizli bir yer. Benim için burada Robin Hood ya da yeşil orman miti, sosyal anlamda sadece halkın arzusunu simgelerken zihinsel olarak egemen olan bir karakteristik, elzem bir tavır, İngiliz hayalgücünün ilk örneğini teşkil eden bir *hareket* (dilin kendisinde büyük sesli uyumuna benzer) olarak kabul etmek gerekir.

Bunu yine babam sayesinde farklı bir şekilde tanımlayabildim. Babamın, 1830'ların Oxford Hareketi içindeki ilahiyatla ilgili ikincil önemde başka bir (Dissent'de olduğu gibi, anlayışa değil tasvip etmemeye dayanan) merakı vardı ve Keble, Newman ve Roma'yla flört eden diğerlerine bu, çok tuhaf ve İngilizvari gelmişti. Muhalefetlerinin bir parçası olan geri dönüş kuramının içteki dini gizemleri ve duyguları halktan gizleme zorunluluğu yüzünden özellikle kara leke sürüldüğünü hatırlıyorum. Babama kalırsa bu, Roma'nın miras aldığı düzenbazlığını gösteriyordu ama "gösteri" ve "şevk"e karşı böylesi kin besleyen bir adamdan bunun çıkması, aslında çoğu günlük meselede hiç hoşlanmadığı bu kuramın kusursuz bir somut hali olması yüzünden ikna edici değildi. Görünüşe bakarak hüküm verenlerin yanıltıcılığı yüzünden babam, Oxford Hareketi'nin İngilizliğin ta kendisi olduğunu görememişti sadece.

Bu inzivayı (ya da geri dönüşü), oyun yazarken çok daha güçlü bir şekilde deneyimledim ama bu, ara sıra yazdığım özgün senaryolarla devam etmişti ve bunun diğer insanların temalarında çok ince bir kavram olduğunu düşünüyordum. Üzerinde son çalıştığım senaryoda bile konuyu işleyiş; cüzi, akıcı ama uysal kaldığı sürece varlığını sürdürüyordu. Şikâyetçi olabilirdim ama aynı zamanda bunun pek çok açıdan eğlenceli ve tam da inzivaya çekilmeye, gizliliğe olan bu gerekli bakış yüzünden olduğunu biliyordum. İnsan kendini ıssız bir adaya, yeni bir gezegene ilk defa ayak basan biri gibi hissedebilirdi. Daha önce başka hiç kimse oraya gitmemişti, bununla birlikte orası sonunda dünyaya açılıverdiğinde bozulabilirdi.

* Yoktan var etmek. (ç.n.)

Yıllar önce Avrupa yazınındaki bütün otobiyografiler içinde en büyüleyici olanlardan birinin İngilizce tercümesine, şu tuhaf Fransız Restif de la Bretonne'un şaheseri, romantik otobiyografisi *Monsieur Nicolas*'a rastladım. Kitabın ilk bölümünde, 1740'larda ücra bir Burgonya köyünde geçen çocukluğunu betimlediği bir paragraf var, o paragraf ilk okuduğumda beni büyüledi ve o zamandan beri bu manevi inziva için bana hem bir işaret hem de anahtar verdi.

Bir gün, her zamanki çoban gelmeyince babasının onun sürüyü gütmesine izin verdiğini ve sürüyle dolaşırken köyün ardındaki tepelerde gizli bir vadiye rastladığını anlatıyor. Daha önce kimsenin buradan bahsettiğini duymamış; orası hiç görülmedik şekilde bereketli, yeşil ve gizli bir yerdir; kuşlar, yabani tavşan, erkek karaca, çiftleşen bir çift yabani domuz ve başka hayvanlarla doludur. Hayatında ilk defa gördüğü bir ibibik, aşağı doğru uçup bir ahlat ağacında karnını doyurmaya başlar. Çocuk bu mahlukların bir bakıma dışarıdakilerden daha evcil ve büyülü olduğunu hisseder, bu yüzden girilmesi yasak bir yere girdiği duygusuna kapılır. Bunun yanında orası zihninde hemen "onun" vadisi oluverir; oraya tekrar gelir, taşlardan küçük bir anıt inşa eder, ateş üstünde yemek pişirir. Bu yeri kutsar, başka bir büyüleyici geçitte kadın-erkek diğer genç çobanların bir araya gelmesiyle, "kralların, yasaların ve yasakların gelmesinden önce insanın durumunu" düşünür. Bölgede konuşulan bir diyalekti sözcüğü kullanarak oraya *la bonne vaux** ismini verir.

Restif'in ise aslında İngilizlerin gayet rahatlıkla Shoreham'daki yıllarının Samuel Palmer'ını akla getiren bir imgelemi çok esrarengiz bir şekilde önceden sezmiştir: Normal dünyanın dışında, gayet mahrem, yalıtılmış, yemyeşil, verimli, huşu uyandıran, perili, akıldan çıkmayan, gizemli ama var olan her şeyde tam bir eşitlik duygusu uyandıran büyü duygusunun hâkim olduğu bir yer. Tabii ki bu, yazında ve sanatta, Cennet Bahçesi'nin ve Arden Ormanı'nın yüceliklerinden James Hilton'ın Shangri-La'sının 1930'lardaki saçmalıklarına kadar şu ya da bu biçimde defalarca tekrarlanıyor. Gerçi bu, Restif'in hayatını, zekâsını ve hassasiyetlerini (erotizmi, şimdiyi ve geçmişi çok hassas şekilde duyumsaması ve içgüdüsel sinematik bakışı beni derinden etkiledi) keşfettiğim için, dil engeline rağmen kayıp bir anne, baba ya da ağabeyi bulmak gibi bir şeyde yazınsal ve nesnelliğin ötesine geçen şu deneyimlerden biri olabilirdi. Belki de *Monsieur Nicolas* Avrupa yazınında anlaşılmaz bir şekilde diğer önemli otobiyografiler arasındaki gerçek yerini bulamadığı için Fransa'nın dışında bir sır ve bu fenomen için gözde Quarlesyen simgem *la bonne vaux* olarak duruyor.

* Bereket vadisi, kutsal vadi. (ç.n.)

İşte, burası, bu kutsal vadi ve onun temsil ettiği her şey mesleğimde neden sabrımı kaybettiğimi ve daha önce sunduğum nedene oranla çok daha derin bir şekilde neden sinemanın İngilizlere karşı hiç de sabırlı olmadığını açıklıyor.

Film, tüm yüzeysel görünüşlerin yanılttığı, şu andan, kameradan ya da gerçeklikten kaçmayı böyle psikolojik bir sanat yapan kültürün aracı olamaz. Biz İngilizlerde kamera ve seyircinin bakışı, yalan söylemeye yol açar. Komedimiz ve mizahımızda sosyal ve siyasi olarak bu görüntülerinden bol bol yararlanırız ama mahrem gerçekliğimiz için başka bir yere ve tüm sözcüklerin ötesine geçeriz. Bizler sadece baş başa kalınca gerçek benliğimizi açığa vurmaya çok dikkat ettiğimiz için okunacak metninin "özel" şekli, görünen manzaranın aleniliğinden çok daha iyi hizmet etmelidir. Dahası, basılı metin, kitabın failinden kaçmaya izin verir. Bu, geçip giden ve şimdi ormanın içinde bir yerlerde olan bir hayvanın tek toynak izi, nişanıdır. O zaman bile dilin doğasının verileriyle, görünüşte doğru kavranan resim ve müzik gibi sanatlarda olduğu gibi ormanın dışından kalandan daha çok okuyucunun aklına (başka bir ormana) bırakılan bir nişandır.

Film yapımında asıl "engel"imiz, İngilizlerin herhangi bir gerçek görüntünün kameranın yakalayamayacağı şeyleri ifade etmesi gerektiğine dair olan gizli bilgimizdir. Bu gizli bilgi, manevi özden sürekli kaçış, bir şey söylerken sürekli başka bir şeyi düşünmenin fiili gerçekliğidir. Önermeye tersinden de bakılabilir: İngilizleri anlatıp da başarılı bir şekilde filme çekilebilen hiçbir roman, İngilizlerin gerçek görüntüsü değildir. Daimi engel ise görsel temsile esasen anlayış göstermeyen İngiliz aklının anlaşılması zor ve gözden kaçan doğasıdır. Kendimizi anlatan filmler çekmek ya da bir Bergman, bir Buñuel, bir Satyajit Ray çapında sanatçılar çıkarmak konusundaki şaşırtıcı yeteneksizliğimiz büyük ölçüde bundan kaynaklanıyor.

Benim her nedense sinemayla ve onun çocuğu olan televizyonla daha derin ve daha az yerel bir kavgam var. Sanatta her şey, izleyicilerinin bireysel imgelemlerinin yerine geçen bir vekildir ama bu ikisi (sinema ve televizyon) rollerinin ötesine geçip bu gasbın içine dahil oldular. Doğuştan gelen yeteneği bitirip tasfiye ediyor; sinsice kendilerine uygun olanı, kendi bakış açılarını ve imgelerinin sınırlarını kabul ettiriyorlar. Ele geçiremeyecekleri şeylerin varlığını inkâr ediyorlar. Sık sık tekrarlanan tüm deneyimlerde olduğu gibi etkili bir örnek teşkil ediyor, benzerliğin hemen görülemeyecek kadar ötesinde olması yüzünden, bağımsız bir imgelemin önem taşıdığı yaşamın tüm alanlarında etkileyici. Bu, televizyonun açıkça ilan edilen geçiciliğinin bir tesellisi

değil. Kendi içinde bir sigaranın kansere neden olmaması gibi, sigara içmenin zararlı olmadığı da tartışılabilir.

Kısacası, popüler sanat ve hızlı demokrasi yaymakla övündükleri erdemlerine rağmen uzun zamandır, bu nüfuzlu kitle iletişim araçlarının ikisinden de belki de biraz da bir zamanlar Nazi Partisi'ni merak etmeye başlamış olabilecek başka surette görevine sadık bir Alman memur olarak bir çürümüşlük kokusu almaya başlamıştım.Mekanizma ve onun hizmetkârlarında, henüz olumlu şekilde totaliter olmayan meşum basmakalıp bir şeyler görmeye başlamıştım. Bir noktada sinema, televizyon gibi hayati önemdeki zihinsel bir işlevi olan kişinin hayal etme yeteneğini köreltiyordu. Ama çoğu Alman'ın Nazilerden hoşlanmadığı, daha kötü bir suçtan kendilerini vatanlarına ihanet etmiş hissettiklerine kuşku olmadığı gibi, yıllardır bu duyguları görmezden gelmiştim. Bu, büyük ölçüde onların kurbanı olmamamdan kaynaklanıyordu. Mantıksızdı en azından. Dan uyuşturucuya dayanıklı olduğu için, uyuşturucu imal etmeye devam etmesine izin verebilirdi.

Her Marksist eleştirmenin işaret ettiği gibi dış gerçekten manevi fanteziye doğru bu geri çekilme, toplumsal yararlara aykırıdır ve doğal olarak bencilcedir. Her sanatçı içinde sayısız aynanın olduğu Oxford'daki odamın bir benzerinde yaşıyor. Sinemada bir şey, onun halk sanatı bakış açısı, yaratım sürecinin nispeten çabuk olması başlangıçta sağlıklıymış gibi görünmüştü. Piyasanın azizleştirdiği bir ifadeyle, kendi kendini tatminden uzaklaşıp birleşmeye doğru giden, sonunda gittikçe artarak inzivaya çekilip *la bonne vaux*'ya tekrar adım atmanın verdiği hazdan beni yoksun bırakmıştı. Belki de inzivaya çekilmenin başka biçimleri içinde, Jane'in Caro'ya söylediği türden bir karşılık aramama neden olmuştu.

Beni, kendine özgü bir biçim aşkına değil de bir roman yazma düşüncesine doğru sürükleyenin daha ziyade bu olduğunu biliyordum. Bir okuyucu olarak, drama ve şiir benim için her zaman çok daha önemli olmuştu. Kurgunun inziva için çok daha büyük bir gücü olduğunu sezmiştim. Robin Hood kavramlarıyla söylersek, onu, film senaryosunun seyrek ağaçlı küçük korusunun ve alınan bir riskin ardından bir ormana ekmiştim. Şu an sinemada yaptığım işin çoğu baştan garanti altına alınmıştı. Çoğu kez daha baştan para elimizin altındaydı, istersen stüdyo da elinin altındaydı ve süreç, ara sıra meydana gelen pürüzler ve hayal kırıklıklarında bile neredeyse kendi kendine işliyordu.

Robin Hood senaryosunda, o zaman fark etmesem de şimdi daha ileri görüşlü olduğunu gördüğüm bir sahne vardı. Etrafında gelişen bazı olayların etkisinden ve gaddarlığından kurtulup nefes almak için yazın,

yeşil ormanın ağaçları (*la bonne vaux*'nun özü geçiciliğindedir) altında canlıların semirdiklerini ve haydutların morallerinin bozulduğunu, lirik ve pastoral olan bir şeyin zamanla kötüye gittiğini; kurtulmak için önce ormanlara götürülen, kendi çaplarında dışarıdaki insanlar kadar ayrıcalıklı olan doğanın koynundaki kanun kaçaklarını, doğasıyla isteklerini frenleyememek ve tembellik yüzünden yasadışı bıraktığını tasarlıyordum. Belki de Barney, onun dünyası ve açarsak, kendi dünyamla ilgili duygularımın ardında anlaşılmayacak şekilde yatan şey buydu: Bozulmuş, alışılmış, şarta bağlı bir ayrıcalık. Bizim, yirminci yüzyıl Nottingham polis şeflerinden, toplumumuzdan, dünyanın gidişatından nefret etmeyi bırakıp sadece tali hatlara doğru geri çekildiğimize memnun olmaya iznimiz vardı.

Senaryodaki bu durağanlığı şiddet yoluyla çözmüştüm: İki haydudun bir köylü kıza tecavüz etmesi, sonra Robin'in haydutlara ve kendine duyduğu öfkesi, ilkin iki adamı asmak için derhal harekete geçmesi, ardından lider ve girişimin iradesi olarak kendi temel sorumluluğunu kabul ederek onları affetmesiyle öykü ilerledi.

O sabah, Londra'da son yirmi dört saati ve en azından kafamdan neler geçtiğini Caro'ya artık itiraf etmem (aslında tasarlamadığım bir itiraftı) kısmen biraz onu yatıştırmak kısmen de bu itirafı geri almayı biraz güçleştirmek içindi. Onun etkisi altında ne tür bir tuzağın içine düştüğümü görmeye başlamıştım. İmkân dahilindeki daha fazla inzivayla Robin Hood'umu (eylem adamı, kukla, uşak olmaya elverişli, çok vicdanlı bir haydut. En azından daha sonra Byron'ı daha iyi kavrayarak okudum) geri döndürürken, benim buraya geri döneceğimin bir garantisi yoktu.

O sabah şöyle bir not yazmıştım: "Uçakta yolculuk ederken görülmesi gereken bir karakter, göç etmekten nasıl vazgeçeceğini unutmuş bir kuş gibidir. Onu ne durdurur?"

Bütün sanatçıların, en azından yaratım sürecinde kişinin din açısından bilimsel olarak kesinleşecek herhangi bir nedenden çok daha "kutsal" olmaları ironiktir. Tabii ki genetik ve çevresel ya da teknik olarak özgür değildirler. Yetenekleri her ne olursa olsun, geçmiş ve günümüzdeki deneyimleri ne olursa olsun, onun içine hapsolmuşlardır. Bununla birlikte yine de imgelemin oluşturduğu sık orman nedeniyle, Batı toplumunun onlara içinde gezinmeleri için lütfettiği izin nedeniyle bu sınırlı özgürlük bile insanoğlunun belki de bir mistik ve deli dışında ele geçirebileceği herhangi başka bir biçiminden çok daha büyüktür. Bu bir gerçekliktir ve büyük ölçüde inzivanın nihai ürününün genel olarak kabul görmesinden bağımsızdır.

Buna karşın zanaatçı ile gerçek sanatçı arasındaki ayrım, kişinin ne yapabileceğini bilmesiyle bilmemesi arasındaki ayrımdadır. İşte, bu yüzden bir meslek güvenliyken diğeri başlangıçta hep tehlikelidir. Kabarık bir yekûn içinde benim hangi kategoriye dahil olduğumu bilmek için geçmişe dönüp eserime göz atmam gerekiyordu yalnızca. Esasen eserim, dünyanın ne duymak istediğini benim biliyor olmam (stüdyo amirlerimin de) ve hem kişisel hem de halk gerçekliğiyle ilgili bütünlüklü bilgimden çok az faydalanarak yazılmış olması güven telkin ediyordu. Bana en çok zarar veren ikinci inzivam, bunun farkına varmak olmuştu. Kuşu durmadan uçmaya iten şey, yere konma korkusu, gerçekten toprağa bağlanma riskiydi.

Yaban hayatın yoldan çıkarıcılığının en kötü yanı geri dönüşün olmamasıdır.

Çağdaş romanda bir tercih sırası yapmam gerekseydi, Henry James ile başlayıp Virginia Woolf'tan Nabokov'a doğru inerdim. *La bonne vaux*'yu ve oradan sürgün edilmeyi bilen herkes, farklı görünüşleriyle, kardeşlik derneği, gizli bir dernek içinde. Hepimiz böyle kişisel bir tercihin, genel ölçütü yansıtacağını düşünmekten hoşlanırız ama bu aynı zamanda hep kişisel zaaftan kaynaklanır ve yoksun olduğumuz şeylere ihanet eder.

O sabah bir not daha düştüm: "Eğer bir yaşam büyük ölçüde gerçeklikten uzaklaşıp inzivaya çekilme üzerine kuruluysa bağıntısı, imgesel olandan vazgeçmek olmalıdır."

Ritüel

Çok daha olağan birkaç şey, her nedense Dan'in Güney Devon'daki kendi vadisinde gerçekten inzivaya çekilmesini zorlaştırıyor gibi görünüyordu. Gitmesi gereken resmi bir soruşturma ve cenaze merasimi vardı. Dairedeki son günlerinde Caro'yu yalnız bırakmaması gerektiği duygusuna kapılıyordu. Kahvaltıda ruhsal çözümlemenin yapıldığı günün akşamı da çok daha büyük bir sevgiyle epey konuşmuşlardı. Dairede ikisi gevezelik ederek vakit geçirmişler, sonunda da bir süreliğine kararı ertelemeyi seçtiler. Dan, Caro'nun gevezeliğinin, Barney'yle olan ilişkisinin bir gün biteceğini dile getirmeden kabul ettiği anlamına geldiğini umuyordu.

Son olarak, yazarın boynuna Kitchener ilmiğini geçirmiş olan David Malevich vardı ve şimdi de ilmeği sıkmaya devam ediyordu. Dan, Oxford'dan döndüğü günün ertesinde New York'a telefon etmiş, yapımcının sekreterinden onun da tam Dan'i aramak üzere olduğunu

öğrenmişti. Patronu şehir dışındaymış ama birkaç gün içinde Londra'ya uçacakmış ve acil bir toplantı istiyormuş. Bu "aciliyet" Dan'in vicdanını rahatsız ediyordu. Ev ve aileyle ilgili meselelerin arasında işine dönmeye çabalıyordu. Oxford'da o gece hissettiği önsezi pek de asılsız çıkmamıştı. En azından akmasa da damlayan yeni fikirlere fena halde gereksinimi vardı ve hâlâ filmin sorumluluğunu hiç üstlenmemeyi dilese de filmin bazı teknik sorunları, canını sıkmaktan ziyade ilginç gelmeye başlamıştı. İngiltere'de tekrar bulunmanın faydası olmuştu. Sefil ihtiyar başkahraman California'dayken iki misli gerçek dışı görünüyormuş gibiydi.

Malevich, etrafı telefonlarla çevrili dangalak gözlüklü kurbağanın biri, Amerikalı yapımcının elindeki hiciv niteliğindeki senaryoya pek sıcak bakmıyordu. Kendisi neredeyse kel, uzun boylu ve elli beş yaşında olmasına rağmen ince, göz korkuturcasına formda ve taze bölüme bile bakmadı. Bir rivayette eskiden, tenis maçı sonucuna göre (fazladan yirmi bin dolar üzerine) rol verilmesini istediği için bir aktörle tartışmaya girdiği ve kendinden çok daha genç olan rakibini setlerde üç sıfır yendiği söylenir. Rivayetin bir uyarlamasına göre, oyunun sonunda fileye doğru gidip parayı tenis dersi almak için harcaması şartıyla geri vermeyi teklif etmiş. Ama ben bundan kuşku duyuyordum. Bütçe düzenlemesi konusunda sertti. Ne sigarası vardı ne de içkisi ve New England'lı bir işadamı kadar sade giyinirdi. Başarılı bir anonim şirketin avukatlığına ya da Wall Street'te bankacılığa gayet rahat geçebilirdi. Her iki mesleğe de sadece fiziksel olarak değil, zihniyet açısından da uygundu.

Bu, Dan'in Malevich için yazdığı üçüncü senaryoydu, onun anlayışla kendisini dinlediğini ve anlaşmazlığa düştüklerinde kişisel kaprislerini kontrol altında tuttuğunu biliyordu. Aynı zamanda yönetmenlerinin final taslaklarında (en azından bir tanesi ona "Cengiz Han" lakabını kazandırmıştı) doğaçlama yapmalarını hoş görmezdi. Dan, Jane'e ondan bahsederken kaba sözler kullanmıştı çünkü bir defasında Lévi Strauss'un fikirleriyle ilgili nutuk çekmiş olan oydu ve gerçek anlamda onu bildiği de söylenemezdi. İş konuşurken o jargonu kullanma eğilimi gösterse bile sanatında okuryazardı. Gösteri işindeki dirayetinin ve ambalajlama yeteneğinin altında romantik bir idealist, neredeyse bir hayalci yatıyordu. Bir süre başarılı bir şekilde bir Broadway *impresario*'su* olarak çalıştıktan sonra sinemaya geçmiş ve neredeyse her türlü bağımsızlığın kötü, kişisel bir hakaret olarak görüldüğü bu dünyada olduğu gibi kalmayı becermişti.

Dan'in önceki iki girişiminden biri de dahil olmak üzere başından bir iki felaket geçmişti ve bu, senaryo aşamasının ötesine geçmeyi hiç

* Opera veya dinleti komisyoncusu, rejisör. (ç.n.)

başaramadığı projeler açısından yüksek bir başarısızlık oranıydı. Bunun yanında yıllardır seyirci çekecek yeni eğilimler ya da eskiye dönüşler konusundaki tahminleriyle, büyük stüdyoların çoğundan daha keskin zekâlı olduğunu kanıtlamıştı. Bir keresinde ıskartaya çıkan kalantorlar aracılığıyla bir senaryo alıp Demirperde gerisinde ortak yapım anlaşması yapmıştı. Çok büyük bir miktar değildi ama yıllık bütçelerinin büyük bir kısmını harcamış olan pahalı, işe yaramaz Hollywood süprüntülerine göre epey para toplamıştı. Bir iki yıl sonra Malevich, iç maliyet ve ayrıntılı kâr hesaplarının bir kopyasını eline geçirmişti (kamuya açıklanan türden rakamlar değillerdi) ve derhal kendi bilançosunun da bir kopyasını ekleyip Florida'nın ücra bir köşesindeki emekli yurtlarıyla ilgili bir broşürle beraber ilgili stüdyo şefine göndermişti. İyi bir sebebi olmadan onu yüzüstü bırakmış olan herkese karşı hınzırca kötülük yapmayı unutmuyordu.

Dan, Nell'le beraber olduğu günlerde bu türden çalışmaya giriştiğinden, binlere varan rol dağıtımı işini yapmadığı için Kitchener fikri kendisine ilk sunulduğunda gülmüştü. Ama yapımcı, her zamanki yavan, inatçı tarzıyla Vietnam'a rağmen Amerika'da sömürgeciliğin, özellikle bir başkası sömürgecilik yaparken görülebilen hatırı sayılır potansiyel bir nostalji olduğu öne sürmüştü. Sonra savaş meselesi vardı, koltuk altlarındaki kıllardan tutulup çekilerek içeri sürüklenebilecek diğer ünlü tarihi simalar, siyasi entrika ve egzotik yerleri tartışmıştı. Kitchener'ı baştan sona okumuştu. Bu aşamada Dan'in ihtiyar adam hakkında bildiği şey, bir kibrit kutusunun üzerine yazılacak kadardı. Yerden biraz yükselme yanlışını yapmıştı. Sadece sömürgecilik deliliğinin gösterilip gösterilemeyeceğiyle ilgili olabilirdi ve dünya savaşında sömürgeciliği için asker arayan şu ünlü parmağın hoş bir ironisi vardı. Malevich bu açık fikre deha felci muamelesi yapmış, tam da bu nedenle Dan'e gelmişti, paketin geri kalanını toplamaya başlamadan önce esaslı bir senaryo istiyordu. Dan bundan hoşlanmamakla birlikte yine de kendini naza çekti.

Ama sonra, gelişme finansmanında kısıtlama olmadığını ve Dan'e eğer isterse kibir havucuna eklenen altın misali yüzde alacağının garantisi veren bir mektup geldi. Bir öğlen yemeği daha yendi. Ancak o zaman, Dan öncelikle kendini yoklamış ve Kitchener'ın ona ilerleme vaat edecek kadar tuhaf bir karakter (Malevich'in zaten işaret ettiği gibi T. E. Lawrence kaynaklı bazı ilginç ön yankılar vardı) olduğuna karar vermişti. Dan aşırı çekingenliğin tuhaf, Dombey benzeri karışımı ve azimli büyüklük kuruntusunun, aldığı parayı hak eden herhangi bir aktör için gayet karmaşık bir role dönebileceğini biliyordu (bu karışı-

mın, kökeni bir Yugoslav Yahudisi olan Malevich'in toplama kampını icat eden adama neden böyle olağan olmayan bir ilgi duymaya başladığını tahmin etmesine faydası oluyordu). Kitchener'da, görünen herhangi bir normal ya da eşcinsel cinsel yaşam olmasa da gizil olarak bu vardı.

İhtiyar adam, Dan'in sorunlarını hiç yaşamamıştı, aslında bütün yer ve olaylar, Gordonlar, Bothalar, Curzonlar, Churchilller ve üzerinde ilerlenmesi gereken diğerleri, sadece dahil edilmesi gereken malzeme yığınıydı. Ya doğru dürüst etkileyici bir gelişmeye ya da tarihsel gerçeklere ve cambazlığa indirgenen Dan, onu en fazla rahatsız eden kişi olmuştu. Boğulmak üzere olan bir adamın can simidine sarılması gibi küçük, resmi bir numaraya razı olmuştu. Kitchener'ı kariyerinin ortalarında bir yerde ve coğrafi olarak merkezi bir odakta yakalamak istiyordu. Sonra bu noktadan, geçmiş ve gelecek canlandırmalarıyla yaşamının geri kalanına doğru hücuma geçecekti. Yıllar önce, Andrea'yla beraber yaşadıkları sırada Mısır'a gitmişti. Andrea bir kış akciğer zarı iltihabına yakalanmıştı, çalışmıyordu hem moral bozucu hem de iç karartıcıydı. Sağlığı seyahate çıkabilecek kadar elverişli hale gelir gelmez Dan, onu Nil'de bir gemi seyahatine götürmüştü. Birkaç gün Aswan'da kalmışlardı ve nehrin oralardaki adalardan birini, Kitchener Adası'nı çok beğenmişlerdi. Dan, etrafını çevreleyen çöle rağmen egzotik ağaçlarla yeşil suyun verdiği huzur ve dolaşan kayıklar dışında orayı çok net olarak hatırlamıyordu ama orası, başka ülkelerle zamanlara, hazinliğe yapılacak bütün çıkışlar için iyi bir fırlatma rampasıymış gibi görünüyordu.

David, tam zamanında Londra'ya gelip de Connaught't'a her şey yolunda gidiyormuş gibi yapmadan karşıma oturduğunda onu yeterince tanımıştım. Sorunlarımı dinleyip çıkarılmasını düşündüğüm bir iki şeye razı oldu, bir diğer engel karşısında duraksadı. Hidiv ile 1894 sandal gezintisini çıkarmak istiyordum zira bunun, benim zamanıma David'in de parasına mal olacağını biliyordum ancak bunu en azından kâğıt üzerinde görmek istiyordu. Bu konuda üstün geldiği için konuşmasına, Kitchener Adası'nın senaryonun geri kalanına neler katacağı fikrini yücelterek devam etti. Orayı ve hikâyeye katkılarını elimden geldiğince David'e tarif ettim.

"Hoşuma gitti, Dan. Oldu bu iş."

"Ona benzer bir adayı bulmak çok zor olmayacak. Arkada bir çöl olsun yeter."

David başını iki yana sallayarak beni süzdü. "Bunu tekrar düşünsek mi dersin?"

"Bunu yapmayı hiç istemem. Başka bir yer olmalı."

David, elma suyunu yudumladıktan sonra birden hafifçe gülümsedi. Onun da birinci sınıf bir kumarbaz olduğunu aklımdan çıkarmamalıydım.

"Benim gibi meşgul bir adamın burada ne halt ettiğini de sorabilirdin."

"Senin bana söyleyeceğini sandım." Başka bir proje için Roma'ya geçeceğini söylemişti.

"Önce Kahire'ye uçacağım. Yarın."

"Yoksa..."

"Sen de gelmek ister misin?"

"Mısır'da vurulmak için mi?"

David sırıttı. "İsrailliler onu sürekli yapıyor."

"Peki, küçük siyasi bir sorun yok mu orada?"

"Silahlı Yahudilerle, paralı Yahudiler iki farklı şeydir."

David elleriyle hediye edermiş gibi bir hareket yaptı. "Al adan senin olsun. Washington'daki elçilikleriyle konuşmaya kadar yolu var..."

"Senin için sakıncası yoksa..."

David omuz silkti. "Yani birkaç briç oyunundan mahrum kalacağım."

"Bu harika, David."

"Işığın harika olduğunu duydum."

"California'daki kadar iyi. Hatta daha iyi. Hava kirliliği yok."

"Aswan'da bir düzenek kurmuşlar. Stüdyolar, teknisyenler. İhtiyacımız olursa kullanırız. Ekstralar yüz dolar on sent. Haftalık. Develer bedava." David tekrar yemeğini yemeye başladı ama çatalıyla beni kışkırtmadan da edemedi. "Hâlâ iyi bir yapımcıyı gördüğünde tanımıyorsun."

"Peki, ya Kahire çekimleri? Suakin?"

"Yarın halledebilir misin?"

David'e Anthony meselesini anlattım.

"Çok kötü." Bir süre düşündü. "Ben bundan hoşlanıyorum Dan. Mümkün olan en kısa zamanda kendini oraya at. İyi bir gezinti olacak. Ben Roma'dan doğruca New York'a uçacağım ama büroya senin buluşacağın kişileri, göreceğin yerleri temin ettiririm. Orada her şeyi ayarlayacaklar. Bizi fena halde istiyorlar." David göz kırptı, "Kızlar, eşler... Her ne dersen."

"Galiba Arapları Eskimolarla karıştırıyorsun."

"Konuşuyor olduğum beyefendileri değil ama."

"Sevindim."

"Ee, tadını çıkaralım." David, bifteğinden daha fazla yememeye karar verip arkasına yaslandı. "Filme Jenny McNeill ne zaman dahil olacak?"

"Üç ya da dört hafta sonra. Süreyi aşmazlarsa."

"Ona rol ver. Bunu hak ettiğini duydum." David benim tereddüt ettiğimi gördü. "Hayır mı?"

"Ben programın gerisinde kaldım David. İptal edip etmeme konusunda emin değilim. Benim sorunum, bu sürenin bana yetip yetmeyeceği."

"İşi zamanında teslim etmeyen yazarlara ne yaptığımı biliyorsundur."

"Tam isabet."

İkimiz de gülümsüyorduk. David başını önüne eğdi, sonra tekrar kaldırıp bana baktı, ciddileşmişti. "Bunun gerçekten çok iyi olmasını istiyorum Dan. Boş ver teslim tarihini. Fazladan birkaç haftaya ihtiyacın olursa..." David ellerini açtı. "İki hafta nedir ki?"

"Üzerine yatayım bari."

"Londra bürosuna söyle yalnız. Onlar vizeyi ve bütün ıvır zıvır işleri ayarlar."

"Tamam."

David kollarını kavuşturdu. "Artık yönetmenleri konuşalım. Geçen hafta kiminle yemek yedim tahmin et."

Dan taksiyle eve dönerken oraya gitmemesi gerektiğini ciddi ciddi düşünüyordu. Gerekli değildi. Meslekteki bu ayrıcalık, nihayetinde yönetmenin ve mekân saptayan menajerin işiydi, onun değil. Ayrıca Dan, programın, David'in tahmininin daha gerisindeydi, yarısını bile bitirmemişti ve sözleşme tarihinin dolmasına bu zamanın yarısından az bir süre kalmıştı. Ayrıca bu, tekrar içine girdiği yaşamdan bir kez daha kaçmak gibi görünüyordu. Film dünyasının en mahvedici ve devamlı "ayrıcalığının" bir mesire yeri; görevin, iş programının, ekonominin ve iç disiplinin bütün normal bedellerinden sözde özgür olmak böyle bir şeydi. Dan, ertesi sabah Caro toplantının nasıl gittiğini sorunca ona bile bunu söylemedi.

Dan bir gün sonra resmi sorgu için tekrar Oxford'daydı. Doğruca davanın görüldüğü mahkemeye gitti çünkü tren ucu ucuna oraya varmıştı. Jane, Rosamund ve o sabah arabayla gelmiş olan Andrew da oradaydı. Nell, Andrew'nun hâlâ kabakulak geçiren oğlu ve vârisine bakmak için evde kalmıştı. İkinci dereceden yakınlıkta başka insanlar da vardı, bir ikisinin muhabir olduğu belliydi. Dan'in üniversiteden olduğunu düşündüğü arkadaşları ve meslektaşlarından bir grup da oradaydı ama belki de özellikle sadece işi gücü olmayanların merakıydı. Tıbbi süreç ve ölüm sonrası ayrıntılara girildi, Anthony'yle en son ilgilenen

hemşire ve o gece nöbette olan koğuş hemşiresi delilini sundu. Sonra olay kibarca Jane'e anlattırıldı. Evet, çok şaşırmıştı; bu, Anthony'nin bütün dini inançlarıyla çelişiyordu. Böyle bir şey yapacağından hiç bahsetmemişti. Jane genel olarak bu meseleyi onunla tartıştıklarını hiç hatırlamıyordu. Anthony'nin üzülmesine neden olabilecek hiçbir ailevi ya da mali sorunları yoktu. Anthony, hekim tahminleri konusunda sürekli her konuda haberdar ediliyordu, çok az zamanı kaldığının gayet farkındaydı, vesaire, vesaire. Jane çok sakindi, özellikle oldukça yaşlı olan memur ona, neden Anthony'nin o akşam "yaşamına son vermeyi" seçtiği konusunda Jane'in bildiği herhangi özel bir nedenin olup olmadığını sorduğunda ölçülü bir sesle konuşmuştu.

"Kesinlikle yoktu." Jane konuşmasına şöyle devam etti: "Eski bir arkadaşıyla görüşmüştü. Kız kardeşimin eski kocasıyla. Anthony ona kendisini ziyaret etmesi için özellikle ricada bulunmuştu. Onunla görüşmeyi dört gözle beklediğini biliyorum ve sonrasında hem kocam hem de Bay Martin'in anlattığı kadarıyla bu görüşmeden çok hoşlanmıştı."

"Bu görüşmede siz de hazır bulundunuz mu?"

"Kocam, bencilleşebileceği durumlar olabileceği için gelmememi rica etmişti ve Bay Martin'i kendisi kabul etti. Öğrenciliklerinde, burada, aynı üniversitede çok yakın arkadaştılar ve yıllardır birbirlerini görmemişlerdi."

Memur bu konunun üzerine gitmedi ama Dan onun bir şeyler yazdığını gördü. İçine, kendisinin o kadar kolay paçayı kurtaramayacağına dair aniden kötü bir kuşku düştü. Yakında, Jane'in yerine geçince deneye tabi tutulacaktı.

"Size merhumla bunca yıldır neden görüşmediğinizi sorabilir miyim?"

"Bayan Mallory'nin kız kardeşinden boşandığım dönemde aramız oldukça kötüydü. Bunun için büyük ölçüde ben suçlanıyordum. Konuyla bir ilgisi olduğunu düşünüyorsanız nedenini açıklamaya hazırım."

"Ben yalnızca o akşamla ilgileniyorum. Görüşmenizi aslında bir barışma olarak kabul edebilir miyim?"

"Evet."

"Peki, ruh hali beklediğiniz gibi miydi?"

"Kesinlikle."

"Başka meseleleri tartıştınız mı?"

"Yılların bizi ne hale getirdiğini. Bu tür şeyleri."

"Dolaylı da olsa intihardan bahsedildi mi?"

"Katiyen. Hatta dünyanın durumuyla ilgili oldukça karamsar görüşlerim olduğu için bir ara benimle dalga geçti."

"Başka herhangi bir endişe ya da mutsuzluktan, sağlık durumunun neden oldukları haricinde, bahsedildi mi?"

"Akademisyenliğin değeri konusunda biraz şüpheliydi. Ama karakterinde olan bir özellik, onda biraz kendini karalama hep vardı. Onu ilk tanıdığımdan beri..."

Memur kendine sert bir şekilde gülümseme izni verdi.

"Peki, size göre bu sorgulamanın hiçbir anlamı yok mu?"

"Olmadığına eminim."

"Oradan ayrılırken sizde yapmaya niyetlendiği şeye dair herhangi bir izlenim uyandırdı mı?"

"Hiçbir suretle. Ertesi gün onu tekrar ziyarete geleceğimi söyledim. Bunu dört gözle beklediğine dair her türlü belirtiyi gösterdi."

"Geçmişe dönersek, siz onunla buluşmadan önce ya da sonra bu karara varmış olduğu izlenimi edindiniz mi? Bir nedeni olabilir mi?" Memur sözümü kesti. "Başka bir deyişle o anda tasarlanmış ya da yapılmış olduğunu mu düşünüyorsunuz?"

"Şimdiye kadar görüşmemizin de göstermiş olduğu gibi, ikincisi. Ancak tasarlayarak eyleme geçmek, sanırım daha ziyade onun tabiatındaydı ve mesleğinde."

"Kararını bu aile barışma toplantısının öncesinde vermiş olduğunu öne sürüyorsunuz, varsayıyorsunuz. Aslında bu görüşme mutlu bir şekilde sona erir ermez, önceden verilen bir kararı engelleyecek hiçbir engel kalmadı mı?"

"Bunu daha olası buluyorum."

"Aranızın açılmasından dolayı kendini öyle suçlu hissediyordu ki kefaretini ödemek için mi bunu yaptı? Sanırım siz Amerika'dan onun ricası üzerine geldiniz."

"Cevap, evet. İki sorunuza da."

"Ama size karşı son bir vicdan borcunun, belki de herhangi birinin fark edebileceğinden çok daha fazla ödendiğini söylemedi?"

"Bunca zamandır bunu yapmadığı için üzgündü. Ben de öyle."

"Ama bu açıkça, artık huzur içinde ölebilirim şeklinde söylenmedi mi?"

"Kesinlikle hayır."

"Ya da zımnen herhangi bir tavırla?"

"Şayet en ufak bir şüphem olsaydı hastaneden ayrılmadan önce Bayan Mallory'yi uyarırdım."

Memur tereddüt etti. "Bu görüşmenin neden daha erken planlanmadığını anlayamadım."

"Sanırım ben Amerika'da olduğum için." Memur bu cümlenin peşine düşmeden ben konuşmaya devam ettim. "Buluştuğumuzda, hastalığı sırasında keşke bunu bu kadar geciktirmemiş olsaydık diye dilediğimden bahsettim. Tam olarak sözlerini hatırlamıyorum ama sanırım bu, çok kibarca fakat son ana kadar üstesinden gelemediği, kendi kişisel trajedisi yüzünden beni rahatsız etmeyen çok gereksiz bir istekti."

"Bu belli ki o zamana kadar bu onun kafasında hayli önem kazanmıştı."

"Evet."

"İkiniz arasındaki bu mutsuz ilişki yüzünden suçun büyük kısmını üzerine almış gibi mi görünüyordu?"

"Boşanma olayında sadece hukuki olarak değil, aynı zamanda ahlaki olarak da suçlu taraf bendim. Kavganın asıl nedeni, boşanma koşulları üzerine yazılan bir oyundu ama oyunda, oynayan gerçek taraflar herkesin olaya dahil olması yüzünden hicvediliyordu."

Memur gülümsedi.

"Açıksözlülüğünüz güven veriyor. Ama bu benim sorumun cevabı değil."

"Üzgünüm. Olmuş olan şeyler yüzünden bütün suçu üzerine alma konusunda fazlasıyla vicdanının sesini dinliyordu."

"Nerede kabahatli olduğunu düşündüğünü sorabilir miyim?"

"Günahlarım yüzünden beni affedemediği için belki."

"Merhamet meziyetindeki bir eksiklikten dolayı mı?"

"O merhameti lekelemiş olduğunu düşünüyordu."

"Haksız yere kendini mahkûm etti yani? Ne kadar ciddi?"

"Yanlış bir izlenim vermeyeyim. Bütün bunlar pek ciddiye almadan tartışıldı. Mizahsız değil. Daha ziyade geçmişteki hatalarına gülümseyen iki insan gibi."

"Ama o, özellikle dini inançlarının bakış açısıyla meseleye, öne sürülüp dışa yansıyan tavırlarından daha ciddi bir şekilde bakmış olabilir mi?"

"Onun intiharının, günah çıkarmanın ya da kendi kendini ödüllendiren cezanın bir biçimini yansıttığına inanmakta güçlük çekiyorum. Konuşmamız boyunca davranışları gayet mantıklıydı. Hatta birkaç eğlenceli hikâye bile anlattı. Onu, geçmişteki hatırladığım haline göre duygusal ve psikolojik olarak çok az değişmiş buldum."

"Aranızı daha önce düzeltmediği için hissettiği bu suçluluğa rağmen aslında bunun ikincil bir etken olabileceğini, asıl neden olmadığını mı söylüyorsunuz?"

"Benim tahminim. Bayan Mallory'nin de benim görüşlerime katıldığını biliyorum. Biz tabii ki olasılığı tartıştık."

Memur tekrar notlarına baktı. Dan, memurun bütün gerçeği öğrenemediğini bildiği ve konuyu biraz daha deşme eğiliminde olduğu düşüncesindeydi. Ama sonunda memur başıyla onayladı. Dan kürsüden inebilirdi. Bundan çok kısa bir süre sonra her şey olup bitmişti.

Dan geri dönüp hepsiyle bir öğle yemeği yiyip Jane'in diğer iki çocuğuyla, Anne ve Paul ile tanıştı. Anne daha ziyade Jane'in ablası gibi biri çıktı ancak Dan, Paul konusunda başarısız oldu. Tek tesellisi, Andrew'nun da çocuğu neşelendirme girişimlerinde daha iyisini yapamamasıydı. Çocuğun, tuhaf bir içe kapanıklığı ve asık suratlılığı ve aralarına katılmamaya kararlı bir hali vardı. Tıpkı babasının ölümünün intikamına kararlı Orestes'ti, biraz da bu ailenin bir parçası olmayı hiç istemiyormuş gibiydi. O da yaşına göre oldukça uzun boyluydu. Babasının oğlu olduğu belliydi ama onda Anthony'nin dürüstlüğü kesinlikle yoktu. Etraftaki insanların yüzleri hariç her şeye bakıyormuş gibi görünüyordu. Jane onun açıklarını gizlemeye çalışıyordu ama Jane'in gizliden bundan rahatsızlık duyduğunu sezebiliyordu.

Dan, Jane'le yalnız konuşma fırsatı bulamadı fakat Andrew, aileyi Compton'da bir hafta sonu bir araya getirmeye kararlıydı ve bunun önümüzdeki hafta olmasını önerdi çünkü o zaman bir cumaya denk geliyordu. Anne, Floransa'ya geri dönüyordu, Roz gelip gelmeyeceğine emin değildi ama Dan cumanın kendisine uyacağını, Caro'ya da uyacağını umduğunu söyledi. Böyle konuşurlarken Jane'in gelecek pazartesi Paul'ü Dartington'a götürmek istediği ortaya çıktı ve Dan de bu organizasyona dahil oldu. Caro'yla birlikte arabayla Oxford'a gidip onları Compton'a götüreceklerdi, sonra da ikisini Devon'a götürecekti. Jane ve oğlu pazar gecesini çiftlikte geçirebilecekler, sonra ne zaman isterse trenle eve döneceklerdi. Dan, Jane'in buna razı olmayacağını görebiliyordu. Yüzünü, sessiz desteğini almak için Paul'e döndü. Paul, "Umurumda değil" der gibi omuz silkti ama Dan, Rosamund ile daha iyi müttefik oldu. Bu öğle yemeğinde Rosamund'dan daha fazla hoşlanmaya başlamıştı. Roz'da, Jane'in gizli kaldığı, dolaylı olduğu durumlarda gerçek olan bir yan vardı. Andrew, Germaine Greer'le ilgili onunla dalga geçmeye başladığında, Roz'daki açıksözlülük Dan'in hoşuna gitmişti. Görünüşü Jane'e benzemiyordu ama başka şeylerde benzer nitelikleri vardı. Roz, Dan'i istasyona geri götürdü ve bu sefer Dan, Roz'a bir gün Londra'da bir akşam yemeği için söz verdirdi.

Soruşturmadan sonraki gün Jenny'nin "ilk yazısının" geldiğini gördü. Bu Dan'i çok şaşırttı. Yazı Dan'in eleştirisi olmasından ziyade aralarına mesafe koyup aşırı sert bir nesnellik içeriyordu ve "sen ve ben"i

de "onlar" yapmıştı. Dan için daha az şaşırtıcı olan, Jenny'nin böylesine içten yazabilmesiydi çünkü bir keresinde Dan, Jenny'nin haberi olmadan, onun ülkesine yazdığı mektuplardan birini daha göndermeden önce okumuştu. Mektup, Los Angeles ve filmle ilgiliydi, eğlence olsun diye yazılmıştı. Bir aktris arkadaşına yazılan o mektupta bile Dan hafif bir soğukluk ve tanımadığı birini keşfettiğini hissetmişti.

Aşk, zamanın başlangıcından beri âşıkları birbirlerine yaklaştırdığı yanılsaması altında her türlü fiziksel ve psikolojik açıdan çok tuhaf ve rehberlik edicidir. Bunun yanında aşk, aynı zamanda bazı kör tahminlerle, asıl fantezinin ilk tutkulu evresinde, sevgilinin doğasının ebedi asıl doğası olmasına derinden dayanır. Ama bu evre karşılıklı yanılsamanın son derece hassas dengesini yansıtır. Çark dişlileri öyle güzel şekilde birbirlerine geçer ki en ufak bir toz zerreciği, şimdiye kadar bilinmeyen arzuların, zevklerin, karakter değişimlerinin, saflığın içine saplanan herhangi yeni bir bilginin zorla içeri girmesi gibi çarkı bozabilir. Bunu biliyordum, kişinin bazı bitkilerdeki benzer bir hastalığın izlerini gözlemeyi öğrenmesi gibi gözlemeyi öğrenmiş, hatta Jenny'yle olan ilişkimde daha önce başka daha küçük olayların olduğunu görmüştüm. Jenny babamın bir peder olduğunu öğrendiğinde, zaman on dakikalığına dursa da bu beni biraz komik yapmıştı, Jenny de beni böylece affetmişti. Benzer şekilde bu tehdit engelleri buluşur. Yani demem o ki Jenny'nin yazısı bazı eleştirilerin yaptığı gibi benim için bir sabahı durdurdu. Tekrar konuştuğumuzda, o akşam tesadüfen kendime gelmiştim ama Jenny bana California'dan öğle paydosunda telefon ettiğinde bunu kabul etmeye pek hazır değildim.

"Geldi mi?"

"Evet."

"Aynı şeyden mi bahsediyoruz?"

"Öyle gibi."

"Dan!"

"Evet, Jenny."

"Eee, bir şeyler söylesene."

"Sende böyle bir cevherin olduğunu bilmediğimi pek söyleyemem."

"Gücenmişsin."

"Bu kadar dürüst olabilmene biraz şaşırdım sadece."

"O sen değilsin ki. Bir karakter tahmini sadece."

"Yalancı."

"Bugün seni düşünmekten iki kez perişan oldum. Mektubu göndermeseydim keşke diye dilemekten."

"Çok iyi yazıyorsun."

"Keşke onu yaksaydın. Hiç olmamış gibi davransaydın."

"Mümkün değil."

Bir sessizlik oldu.

"Seni çok özlüyorum da ondan. Senin yerine kâğıtla konuşmak gibi. Hepsi bu."

"Ama daha dürüstçe."

"Seni neden çok özlediğimi sormuyorsun."

"Söyle bakalım."

"O rolü kabul etmeye karar verdim. Olur dedim."

"Güzel. Kabul et demiştim."

"Artık gemilerimi yakmış gibi hissediyorum. Senin pis işini senin yerine yaptım."

"Saçmalama."

Jenny bir süre bir şey söylemedi. "Dürüstlüğü kimden öğrendiğimi biliyorsun."

"O halde öğretmen dersi öğrettiğini düşünüyor. Mesleki kıskançlık." Bir suskunluk daha oldu, Jenny'nin asabiyetle soluduğunu duyabiliyordum neredeyse. "Ve eğer Dan'in sesinden gücendiği anlaşılmazsa, artık ona mektup göndermeyecek olmasından korktum." Jenny hâlâ bir şey söylemiyordu. "Bunu böylece bırakamazsın."

"Başlangıçta bunun nasıl bir duygu olduğunu sana anlatmaya çalışıyordum."

"Nasıl bir duygu olduğunu merak ediyorum."

"Yakında uydu yoluyla boğazı sıkılarak öldürülen ilk adam olabilirmişsin gibi bir duygu."

Bir beş dakika daha böyle konuşmaya devam ettik ama sonunda Jenny'ye gücendirmekten ziyade ona takıldığımı söyledim. Onun azmi gibi daha başka şeyler yazsaydım eğer, bunun aynı ruhla devam ettiğini görmeme asla izin vermezdi. Telefon görüşmesinin sonunda affedilecek ya da affedilemeyen kişi ben olmuştum. Bana, "sıra sıra kitap dizili çalışma odamda" güzel bir akşam geçirirken onun da öğleden sonrasını *Aşağılık Herif*'le çıplak geçireceği hatırlatıldı. Jenny bu türden bir sahneyle ilgili bazı aktrisler kadar tutucu değildi ve benim yazdığım bir sahne (tabii ki Jenny rolü almadan çok önce) bir sevişme sonrasıydı, tutkulu olmasından ziyade gülünçtü. Jenny'nin bunu dört gözle beklemediğini biliyordum; o, görüşmenin bunun hakkında olacağını fark etmeden önce, yazdıkları hakkında biraz cesaret almak için aramıştı. Ertesi sabah eve döndüğü sırada kır evine telefon etmek için erken uyandım. Sahne çok kötü gitmemişti, çok fazla çekim de yapılmamıştı. Numara yapıyordum, aslında gücenmemiştim ve devamını okumak istediğimi göstererek ödeşmiştik.

Cenaze merasimlerini hiçbir zaman sevmedim. Belki de babamın acayipliklerinden biri sonucu köyde en ufak bir nüfuzu olanların ayinini yönetirken Millie halamla benim orada hazır bulunmamızı beklediği için, pek çok cenaze merasimi boyunca orada oturup kalmam yüzündendir. Anthony'nin nüfuzu, fikrimi değiştirmek için bana hiçbir neden sunmuyordu. Ayinin Katolik uyarlaması küçük bir çeşitleme sunuyordu ve Anthony'nin fakültedeki meslektaşlarından biri, merhumu öven, hoca gibi, hoş kısa bir konuşma yaptı. Merasime beklediğimden çok daha az kişi katılmıştı. Ama Jane bana, daha sonra onun insanları ağlamaya teşvik ettiğini söylemişti. Yine de ayini takiben ölüyü beklerken verilen ziyafette, orta sınıf katılımlarına göre Jane'in oturma odasını dolduracak kadar kalabalık vardı.

O gün Jane'le pek konuşmadım fakat onu izledim. Soruşturmada olduğundan daha fazla zorlanıyormuş gibi görünüyordu. Artık iddia ettiği türden bir rol yapmak zorunda olmadığı için bir sürü nazik soru, gülümseyerek taziye dilemeler ve içi dolu gevezelikler yüzünden böyle davranıyor olabilirdi. Jane merasim ve defin boyunca siyah bir palto giymişti ama paltonun altına, köylülerinki gibi simsiyah, boncuklarla süslü dik yaka kahverengi beyaz şık bir elbise giyecek kadar isyan etmişti ve her nasılsa buna, eve döndüğümüzde daha az samimi olduğu konuklara karşı takındığı neşeli hal de eşlik ediyordu. Bu hali, kırılgan ve uzak görünmesine neden oluyordu. Elbise, gelenekleri inceden inceye reddediyordu ama giyinmişti yine de.

Mezarlıkta toprak olup gidecek olan cesedin tabutu aşağı indirilirken Paul'ün elini tutan Jane'i izledim. Gözünden hiç yaş gelmemiş olduğu fark ediliyordu. İki kızının ve Nell'le benim aramda duran Caro'nun, hatta Nell'in bile etkilenmiş oldukları belli oluyordu; ancak Jane'in yüzünde başını önüne eğmeden önce birkaç saniyeliğine neredeyse bir kayıtsızlık, Oxford'daki ilk akşamımızdaki gibi, aynı gizlenen gücenmişliğin izi vardı. Sanırım böyle durumlarda herkes farkında olmadan dul kalan kişiye bir göz atar. Bunu diğerleri de yapmıştı. Orada da bir şey ilan ediliyordu. Harvard'daki adamın şu anda Jane gibi zor bir kadınla nasıl baş edeceğini bilip bilmediğini merak ediyordum. Adamın cenaze merasiminde olmadığını biliyordum. Mezarın başında toplanmadan önce Roz'la görüşmüştüm, ölünün başında beklerken kadehlerimizi tekrar doldurmaya geldiğinde annesinin maskesini incelemeye çalışıyordum. Caro'yla ayakta dikiliyorduk, Anthony'nin yaşlı bir halası da yanımızdaydı.

"İyi misin, Jane?"

"Evet, iyiyim. Bu kadarına tahammül edebilirim." Dönüp arkasına göz attı, Anthony'nin Katolik bazı üniformalı yakın dostları sağa sola

yayılmışlardı. Jane gülümsedi. "İyi bir kutsallığı bozma ayini görmemişsindir herhalde?"

"Gülmek işe yarayabilir."

"Öyle mi dersin?"

Jane sonra diğerlerinin bardaklarını doldurmak için ilerledi, ne kadar geleneksel göründüğünden endişe etmiyormuş gibiydi.

Compton'da geçireceğimiz hafta sonundan önce Roz'u yemeğe çıkardım. Bu, Caro'yu biraz gücendirdi. Meraklanınca ben de Anthony'nin söylemiş olduğu şeylerin Roz'a tek başına aktarmamın daha iyi olacağını söyledim ama akşam bir saatimi onunla, antikacı bir mücevher dükkânında, Roz'un beğenebileceğini düşündüğü bir şey bulmaya çalışmakla harcayarak onu yatıştırdım. Onca yıl Caro'yu doğum günü hediyelerinden mahrum ettiğim için kefaretimi yerine getirme tarzım buydu. Sonunda gümüşten, içi yosuna benzeyen akik taşlı bir kolye beğendik, Caro da (onları yenemiyorsan, satın al) tesadüfen gözüne ilişen daha küçük bir kolye alıp çıktı.

Roz hediyesini beğenmiş görünüyordu, bu hediyeyi kesinlikle beklemiyordu ve boynundaki boncuk kolyeyi hemen çıkarıp hediyesini taktı. Akşam güzel geçti. Kendi hayatından pek bahsetmedi; işinden, özel yaşamından bahsettikten sonra ikimizi birden geçmişe sürükledim. Aslında niyet ettiğime göre çok daha ayrıntılı bir açıklama yaptım ama annesiyle aramda arkadaşlık dışında herhangi bir şeyi akla getirecek en ufak bir ipucunu bile gizledim. Suçu üzerime alıp oyun üzerine yanlış yönlenmiş güdülerimi açıklamaya çalıştım ve ailesinin tepkisini buna verilecek tek tepki olarak gördüğümü düşündüğüne emin oldum. Biraz da buradan yola çıkarak Roz, Jane'i tekrar anlatmaya başlamış gibi görünüyordu. Bir keresinde Jane'in ona, benim Nell'le hiç evlenmemem gerektiğinden ve suçlanacak kişinin bütünüyle ben olmadığımdan bahsettiğini söyledi. Bir an tuhaf bir şekilde Jane'in, karşımda oturan kız ile günah çıkarmanın bir zamanlar kıyısına geldiği duygusuna kapıldım.

"Sana nedenini söyledi mi?"

Roz gülümsedi. "Nell'in yeğeniyim sadece ama ben bile onun bazen biraz aşırıya kaçtığını düşünüyorum."

"Nell değişti. Annenden daha fazla değişti sanırım."

"Bu onun sorunu. Değişememek. Bu konuda onca konuşmasına rağmen."

"Bunu ciddiye almıyor musun?"

"Gözümle görmeden inanmam. Onun Katolikliği işte, biliyorsun. Hâlâ derinden derine onda bu var. Burnu kötü kokular alıyormuş gibi

cenazeye gelen herkesi çok iyi ağırladı doğrusu. Kargalardan ve bunun gibi şeylerden bahsederken derinliklerde bir yerde bu hâlâ duruyor. Psikoloji tuhaf bir şey. Tüm günah ve suçluluk meseleleri."

"Farklı bir inanca mı geçti yoksa?"

"Bu konuda tartışıyoruz."

"Kabul etmiyor mu?"

"Genellikle her zamanki gibi kaçıyor. Ben onun hayatını yaşamadım, bilemem. Böyle işte."

Kendi ruhumu açmamdan ya da onun gerçek yüzünü göstermesinden sonra Roz'u, annesiyle babası hakkında konuşturmaya devam etmek zor değildi. Anthony'yle Jane'in zaten anlatmış olduğu şeyler ya da tahmin ettiklerim dışında herhangi bir şey öğrenemedim. Bu, daha ziyade bilinen gerçeklere, dramatik ironiyle kaplı yeni bir açıyla bakma meselesiydi. Roz'un, annesine vaftiz adıyla seslenip Anthony'den "babam" diye bahsettiğini açığa vuran bir huyu vardı ki bu, son yıllardaki ev hali gerçeğini yansıtıyormuş gibi görünüyordu. Bir erkek olarak ailedeki kadınlara karşı cephe oluşturmak kadar basit bir şey değildi, bunun yanında erkek ve kadın zekâlarının arasında, konuşulmayan mesafenin oluşturduğu bir bölge vardı. Roz, Jane'den duymuş olduğum çok bilindik bir deyimi tekrarladı: "Hiç konuşulmayan çok fazla şey var." Roz'un babasını sevmemesi yüzünden değildi bu. Belli bir nizama koyulmuş fikir silsileleri dışında sadece babasına nasıl yaklaşacağını hiç bilemediğinden, bazen bu sanki birer ilgi gösterilmesi gereken evlatlıklar yanılgısından kaynaklanıyordu. Roz'a, onların da Jane'in ardından Kilise'den ayrılmalarının Anthony'yi hüsrana uğratıp uğratmadığını sordum.

"Kesinlikle. Ama o anda hiç de öyle olmamıştı. Ben on altı yaşındaydım, Jane ne hissettiğimi biliyordu... Bir gün sadece babamla ben, babamın orkide gezintilerinden birine gittik, ben de baklayı ağzımdan çıkardım. Babam olağanüstüydü. Şüphe ve inanç hakkında konuştuk. Bilirsin işte, sanki bu felsefi bir sorunmuş gibi. Benden biraz daha çaba göstermemi istedi. Ama ona sonraki dönem de aynı şekilde hissettiğimi söyleyince hiç tartışmaya girmedi. Kesinlikle mantıklıydı, beni geri kazanmaya çalışmadı. Sanırım Anne'e gelince aynı şeyin olduğunu kabul ederek pes ediverdi. Şimdi bunun onu, dayanamayacağı şekilde tecrit ettiğini fark ediyorum. Bu absürd, bizleri bu sorunun var olduğunu anımsamaktan bile korudu. Bu manzaradan habersiz olan Katolikler, akşam yemeğine filan geldiklerinde masum bir şekilde bu konudan bahsettiler. O da konuyu derhal kapattı." Roz duraksadı, sonra, "Onu son gördüğümde inancımı kaybettiğimden bahsettim" dedi.

"Bunun onu incitip incitmediğinden mi?"

"Bunun onu incittiği için üzgün olduğumdan."

"O ne dedi?"

"Beni zorla yapmaya çalıştığı kişi olacağıma, kendim gibi olmamı yeğlediğini." Roz'un yüzünde hafif bir ürperme oldu ve başını önüne eğdi.

"Konuyu değiştirelim."

"Hayır." Roz başını iki yana salladıktan sonra yukarı kaldırıp gülümsedi. "Ben... bunun için artık çok geç."

"Anthony çok dürüsttü ve duygularını kolay göstermezdi, Roz. Bu ölümcül bir bileşimdir sıradan insanlarla yüz yüze geldiğinde."

"Evet, biliyorum."

"Peki, müstakbel yeni üvey baban daha mı cana yakın?"

"Aa, Peter iyi biri. Onun çok parlak olması beklenir ama hayatın tadını çıkarıyor. Aslında soytarı bile olabilir." Roz bana biraz daha Peter'dan bahsetti. Kuzeyliymiş, Tyneside'dan, bir dok işçisinin oğluymuş ama kesinlikle anlayamazmışız. Oxford'da asıl branşında bir burs almış, Anthony'nin öğrencisiymiş, geçmişi hiç düşünmüyormuş. İlk evliliğinden iki çocuğu varmış, suçlu olan taraf oymuş ve o günlerde kendini azgın biri olarak görüyormuş. Kız kendi sınıfındaki eski mezunlardan biriymiş, skandal gibi bir şey çıkmış.

"Neden onunla evlenmemiş?"

"Sahiden hiç bilmiyorum. Jane, Peter'ın evlenmek istediğini ama bir şeylerin yolunda gitmediğini söyledi. Peter'ın eski karısı korkunç bir baş belasıymış, hemen bizim evin köşesini dönünce kadının evi geliyor."

"Evet, duymuştum."

Roz eğlenerek beni küçük bir sorguya çekti. "Bu gece çok fazla şey duymuş gibisin."

"Gestapo benimle gurur duyardı."

"Ama henüz bir yere varamamış olmana çok şaşırdım."

Bakışlarımı Roz'un gözlerinden yere doğru kaydırdım.

"Baban bana bir tür görev verdi, Roz. Tabii ki Peter'dan haberi yoktu ki bu beni olayın dışına çıkarıyor ama aileyi bir arada tutmamı rica etti. Ben de bunu yapmayı çok istiyorum. Bunu benden o istediği için değil sadece. Eğer işe yararsa hepinizin bir arada olmasını istiyorum."

"Sanırım zaten öyle. O gün seni arabayla istasyona bıraktıktan sonra biz de konuştuk."

"Annen onu çok fazla şey söylemeye zorladığımı düşünmediği sürece."

Roz gülümsedi. "O seni çok fazla şey dinlemeye zorladığını düşünüyor."

"En azından iyi bir arabulucumuz var."

Roz akik kolyesine dokundu. "Artık utanmadan ondan rüşvet alacağım."

Daha sonra Paul'den ve diğer şeylerden bahsettik. Roz'un önümüzdeki cumartesi çalışması gerekiyordu ve bizimle Compton'a gelme fikrinden vazgeçmek zorunda kalmıştı. Ama yeni erkek arkadaşıyla baharda Thorncombe'a geleceğine söz verdi. Bendeki pek bir amcaya benzer bir yardımseverlik değildi. Aile yörüngesine tekrar girmemin ardından, Thorncombe'daki çiftlik evini satın almadan çok önce, aslında bir zamanlar ruhuyla orayı satın alma nedenimle ilgili (hayaletler satın alınabilirse şayet) hayal meyal anılar aklıma gelmeye başlamıştı. Fakat beklemeleri gerekiyordu.

Compton

Caro dil dökerek cuma günü izin koparabilmişti ve öğle yemeğinden hemen sonra Caro'nun Mini'siyle değil de benim Volvo'yla yola çıkmıştık. Vicdan azabını annesiyle paylaşma ihtiyacı yüzünden, hafta sonuna benim tarafımdan olduğu kadar annesi tarafından da el konulacağını söylediğimde Caro gelip gelmemekte biraz tereddüt etti ama hepsi o kadardı. Aslında bu eylemin o sırada yapılması gerektiği düşüncesiyle cenazeye gitmiştik. Bununla birlikte engel atlayıcı, konu bunu yapmaya gelince ürkmüştü, gerçi onu pek suçlayamazdım. Ne yeri ne de zamanıydı ve Oxfordlu pek çok yüzü görmek, eve vardığımızda Nell'i hummalı bir sosyalleşme havasına sokmuştu. Bir kez daha Londra'ya dönerken alışık olmadığım, annesini kızına karşı savunma rolüne, pek inandırıcı olmasa da girmiş bulunmuştum. Sohbeti, artık daha hoşsohbet bir adam olsam da bu deneyimi, uzun zamandır tadını çıkarmayarak ziyan ediyormuşum.

Caro, Oxford'a yapılan bu ikinci yolculukta neşeli olmaya biraz fazla kararlıydı. Onda annesinin hummalı hali vardı. Bunu söylediğim için benden nefret edebilirdi. Nell'in Barney ile yüzleşmesi ve benim de Compton'la yüzleşmem bariz bir şekilde asabiyeti gizliyordu. Caro sanki hiç tanımadığımız yabancıları ziyarete gidiyormuşuz gibi beni, bir kez daha kır yaşantısının nasıl olduğu ve "uslu" durmam gerektiği konusunda uyarmaya başlamıştı.

Geçtiğimiz günlerde ne olursa olsun Barney'den bahsetmekten, bu konu üzerine konuşmadan vazgeçmiştik. Caro genellikle evdeydi; dışarıda gezip tozduğunda, gece yarısını biraz geçse de, en azından uyanık olduğum bir zamanda geliyordu; geçenlerde saat üçü epey geçe Caro'nun içeri girdiğini duymuştum. Ertesi sabah belli olmuştu ama bir şey demedim. Sürekli yorgun görünüyordu aslında ama ne kadar dikkatli incelersem inceleyeyim mutsuz görünmüyordu. Sonraki hafta yeni dairesine taşınacaktı ve en azından böyle olmayacak saatlerde, o anda her kimin dairesini ödünç aldılarsa o kişinin dairesi ve yatağından kovulmayacağı için kendimi teselli ediyordum. Neden eve böyle dönmek zorunda olduğunu pek anlayamıyordum. Bununla birlikte bu da konuşulması yasak bir konuydu. Ama diğer meselelerde ikimiz de birbirimizi daha iyi anlamaya başlıyorduk. Caro'ya; Jenny, Abe ve Mildred'tan Andrea için annesini neden terk ettiğimden de biraz daha bahsettim. Bir akşam Caro, evdeyken masamda bütün gün üzerinde çalıştığım Kitchener senaryosundan düzeltmelerle dolu karmakarışık sayfalar gördüğünde bir şey söylemedi ama bir saat sonra birden, akşam yemeği vaktinde sayfaları daktiloyla geçmeye çalışayım mı diye sordu.

"Değmez. Son taslağa çok var daha."

"Düşünmüştüm ki..."

Biraz bekledim, sonra ayağa kalkıp gidip senaryoyu bulup geri döndüm ve senaryoyu Caro'nun yanına koyarak başından öptüm. Yarım saat sekretercilik oynadı, ben de Caro'nun sonunda yazıp getirdiği şeyi, yazı düzeni ve sorunları hakkında doğaçlama bir ders vermek için kaynak olarak kullandım. Senaryonun yazılı halinde hâlâ eksiklikler vardı, ben de nedenini açıkladım. Bu benim için aslında bir dersti. Caro birden hiç tanımadığım, sürekli soru soran, belki de böyle bir işin aslında ne demek olduğunu ilk defada anlayan küçük bir çocuk oluverdi. Bu aslında söylenmesi gereken bir şey değildi ama işe yaramıştı.

Oxford'a vardık. Teyze-yeğen arasında var olduğunu bildiğim sevgiyi daha yakından şahsen yaşadım. Jane de cenazede olduğundan çok daha rahat bir ruh halindeydi. Kâbustan ihtiyatlı olsa da kesin olarak kurtulmuş, soğukkanlılığını tekrar kazanma havasındaydı. Onlarla

birer çay içtik ve sonra Paul, inceliksiz bir şekilde Caro'nun bulaşıkları yıkamasına yardım ederken Jane beni üst kata çıkardı. Orkidelerle ilgili kitaplar ve botanikle ilgili yazıların olduğu küçük bir mukavva kutu vardı. Bunlar Anthony'nin almamı istemiş olduğu şeylerdi.

"Sayfa kenarlarında yazı olanların dışında Anthony'nin eskizlerini, notlarını ve diğerlerini dahil etmedim, Paul ilgi duymuyor ama günün birinde onları isteyebileceğini düşündüm."

"Tabii ki. Şayet isterse bunları da geri alabilir."

"O kadar kaba olduğu için kusura bakma. Okula geri dönmesi lazım."

"Altüst mü oldu?"

"Şu anda bunu atlatması zor. Sanırım ya sadece benimle yalnız kalmaya ya da benden uzak durmaya ihtiyacı var. Şu son birkaç gündür o kadar çok insan ziyarete geldi ki... Paul çok mantıksız davransa da aslında zeki bir çocuk." Jane haksız bir şekilde dertlerini döktüğünü hissetmişçesine gülümsedi. "Her neyse. Roz'un kalbini çalmışsın."

"O da benim kalbimi çaldı."

"Akşamınızın nasıl geçtiğini anlatmak için gece yarısı yatağımdan kaldırıldım" dedi Jane, "Hediyeye gereksiz olsa bile, bayıldığını söyledi" diye ekledi.

"Caro seçti."

"Roz da heyecandan titredi."

Başını eğip aramızda duran kitaplara baktı, gözlerinde bu önemsiz şeylerden daha fazlasını aradığımın farkındaydı.

"Atlattı mı?"

"Mucize eseri."

"Peki, Amerika'dan ne haber?"

"Mektup yazmış."

Dış taraftaki telefon çalmaya başladı, Jane de telefona bakmaya gitti. Konuşmayı bitirdiğinde işlerini yapan Caro'yla Paul de gelmişler ve yine dört kişi olmuştuk.

Arabada konuştuk ama her nedense her şeye, arka koltukta annesinin yanında oturan, kara kara düşünen ergenlik çağındaki genç hükmediyordu. Hava kapalı, gri ve rüzgârsızdı. Yağmur da yağmıyordu ve oldukça ılıktı ama gökyüzü bunaltıcı, görünüşte hareketsiz bulutlarla kaplıydı. Hava, kendisine eşlik edecek bir ruha ihtiyaç duyarsa bu rolü Paul üstlenebilirdi. Caro her türlü konuşmamıza onu da dahil etmeye çok istekliydi, Paul de sorulunca cevap veriyordu ama kendiliğinden hiçbir şey söylemeye gönüllü değildi. Eğer üçümüzü gülümsetecek bir şey söylenirse, Jane'e bakıyordu (baktığını bir iki kez dikiz aynasından

gördüm), yalnız, bazen çocukların tepkilerine rehberlik etmesi için ebeveynlerine baktıkları tarzda değil; daha ziyade onu suçlamak için, tıpkı annesinin sahte bir tavır takındığını biliyormuş gibi bakıp olağan terbiye sınırlarının ötesine geçmiyordu. Paul de şoföre güvenmeyen biri gibi tuhaf bir şekilde arkasına yaslanmış oturuyordu. Cotswolds'a girerken Paul'ün aslında ön koltukta oturmak istediği aklıma geldi, Caro'ya Paul'le yerlerini değiştirmelerini önerdim.

"Hayır, ben burada iyiyim."

"Teşekkür ederim desene" diye mırıldandı Jane.

Paul kısa bir ölümcül sessizliğe gömüldü, sonra bunu zorla yaptığını gösterecek mükemmel bir zamanlamayla "Teşekkür ederim" dedi.

Davranış tarzı o kadar acayipti ki onun için üzülmeye başlamıştım. Açıkçası babasının ölümü, göstermeye hazır olduğundan çok daha derin bir şekilde onu altüst etmişti ve kendi çocukluğumdaki iyi niyetli canlılık gibi her hassasiyetin seni biraz daha kabuğuna çekilmeye sürüklediği böylesi ruh hallerini gayet iyi hatırlıyordum. Ama somurtkanlıklarımın bir günden fazla sürdüğünü anımsamıyordum. Paul'ü acısıyla baş başa bırakmamız gerektiğine karar verdim ve Caro bir kez daha geri püskürtülünce koluna dokunup gayretlerinden vazgeçmesi işaretini vermeyi başardım.

Hava kararmadan Compton'a vardık. O sırada Andrew'nun traktör şoförlerinden biri oturuyormuş gibi görünen bahçıvan kulübesinin kapıları sonuna kadar açılmıştı ve yol için bir fayton ya da en azından bir Rolls Royce gereken şu sonu gelmez garaj giriş yollarından birinden geçtik. Böylece Rönesans üslubu gri evin önüne geldik. Çakıllar, etkileyici ayaklı vazolar ve tırabzan başlarındaki direkler, evin ön cephesinin bir kısmı kasvetli bir karanlık içindeydi. Oraya Buzhane diyorlardı çünkü özel durumlar dışında orayı ısıtmak çok masraflıydı ama diğer tarafın zemin katındaki zarif uzun pencereler alacakaranlıkta sarı sarı parlayarak gelenleri karşılıyordu. Açık bir kapıdan, Andrew dökümlü polo yaka beyaz kazağıyla hayal meyal görünüyordu, Nell onun yanında önemsiz kalıyordu, Paul'ün yaşlarında potur giymiş okul çağında bir kız vardı. Caro'nun üvey kız kardeşi Penelope ya da Penny olmalıydı, iki İrlanda av köpeğiyle merdivenlerden aşağı indiler, köpekler ve insanlar arasında muazzam tokalaşmalar, kucaklaşmalar, karşılıklı konuşmalar oldu. Sonra Andrew valizleri taşımama yardım etti. Devasa boyutlardaki salona adım attığımızda birinci katın merdiven kıvrımı üzerinde geceliğiyle oturan küçük bir çocuk gördüm.

"Bu Raunt" dedi Andrew. "Hâlâ karantinada."

Jane'le Caro merdivenlerin başında durup onunla konuştular ve Raunt'un babası beni takdim etti.

"Bu Caro'nun babası" dedi Andrew. "Memnun oldum desene."

Çocuk ayaklarını sürüyerek yürüdü ve başını eğip kaldırdı. "Memnun oldum efendim."

Nell, "Öğleden sonrayı bunu prova ederek geçirdi" diye mırıldandı.

Andrew'nun malikaneyi yaşanabilir kılmak için satmak zorunda kaldığı şeyler her neyse belli ki tablolarla mobilyalar buna dahil olmamıştı ve evin içi bana çok şaşırtıcı geldi. Burası beni, uzun zaman önce Andrew'nun yirmi birinci yaş gününe geldiğimde etkilemişti ama bu sefer daha az şaşıracağımı ummuştum. Sanırım beni şaşırtan, pek dekorasyonun kendisi değil, çağdaş İngiltere'de bir kimsenin hâlâ böyle bir çevrede yaşayabildiği gerçeğiydi. Burada halka açılan malikânelerdeki soğuk müze duygusu yoktu. Bu evin içinde yaşandığı, hatta kurallara uygun olmayan şekilde yaşandığı çok açıktı ama orada yapay olan, uzam ve şıklıkta gerçek olmayan bir şey vardı; genele hâkim olan on sekizinci yüzyıla ait sandalyeler, koltuklar, çömlekler ve tablolar yüzündendi belki. Misafir odasına geçmiş, halka şeklinde şöminenin etrafına dağınık şekilde oturmuştuk ama odanın üçte biri yine de boş kalmıştı. Oda bir film seti gibiydi, bir yarısının kamera ekibine ayrıldığını düşündürüyordu. İçeceklerimizi içtik. Nell şöminenin önündeki halının üzerine bacaklarını katlayarak oturuyordu, Andrew ise yayılarak oturmuş, benimle Volvolar ve bir Volvo denemeyi düşünmesi hakkında çene çalıyordu. Andrew'ya tıpatıp benzeyen ve semiz bir köpek yavrusu için ciddi bir vaka olan Penny, yengesiyle Caro arasında büyük bir kanepede oturuyordu. Paul her zamanki gibi sessizce bir koltuğa sığışmıştı.

Bütün bunlardan tamamen kaçmış olmasının bir mucize olduğunu hatırlatan Caroline'i yeniden değerlendiriyor ve acı acı Caro'nun, Compton'daki, evin nesini beğenmediğini ona hiç sormadığımı düşünüyordum. Önemli bir şey olmalıydı, oranın gözden ıraklığı, taşralılığı, taşranın çoğunun yaşadığı tarza dayanan ayrıcalıklı arazinin gerçek dışılığı, daha içte de bir şey, yapısında bir kusur vardı. Ben ise biraz Jane'le ilgili tahminlerde bulunuyordum, yeni keşfettiği siyasi içgüdüleriyle, Gramsci ve Praksis felsefesiyle bütün bunları nasıl bağdaştırdığını düşünüyordum... Bu konuda Nell ile Roz'un tahmin ettiğime göre daha yakın olduklarını düşünmeye başlamıştım. İlk söylediğinden bu yana konuya hiç değinmemişti ve bu konu, gitgide net çizgilerle histerik olmasa da bir meydan okuma gösterisi ve rolmüş gibi görünmeye başlamıştı gözüme ya da daha kibarca bir bakış açısıyla bakılırsa kesinlikle "çelişkilerle dolu bilinçlilik" ve kendini özgürleştirmeydi ama yine

de esasen bu bir gösteriydi. Her şeye rağmen Jane'in orada olmasına memnundum.

Nell bize hafta sonu programından bahsetmeye başladı. Sadece bir tane resmi randevu vardı, Miles ve Elizabeth Fenwick cumartesi akşamı yemeğe davet edilmişlerdi.

Caro, "Eyvah, o iğrenç kızlarını çağırmasaydın bari!" dedi.

"Hayatım, nezaket gereği. Aslında Miles seninle tanışmak istiyor, Dan."

"Benimle mi?"

"Konu bayağı karmaşık. Onun müstakbel damadı, Caro'nun bayıldığı iğrenç kız onun kız kardeşi, film işine girmeye çalışıyor. Sanırım başka bir şeyden ziyade bu işe para yatırmak için, Jimmy Knight adında bir şahsın gözüne girdi. Adını hiç duymuş muydun?"

"Hayır, bir yapım şirketi mi?"

"O sana söyler. Aslında Miles'ın tek istediği bunun tam bir delilik olmadığına onu ikna etmen."

"Aksini söylersem yalan söylemiş olurum."

"Evlenecekler zaten. Bütün bunlar çok anlamsız."

"O halde yalan söylesem daha iyi."

"Hayır, düşündüğünü söyle. Onun hakkında geri zekâlı birisi izlenimi verdim galiba. Aslında adam bir parlamenter."

"İkisi de aynı kapıya çıkıyor."

Andrew ve ben güldük, Nell de parmağını kardeşine doğru kaldırdı. "Bir daha böyle bir laf edersen seni onun yanına oturtacağım." Nell bana döndü. "Birkaç dakika onunla sohbet ediversen. Lütfen!"

"Tabii."

"Bunun dışında ata binme, yürüyüş, rehberli turlar, pinpon..."

"Masa tenisi." Bunu söyleyen Paul'dü. Hepimiz ona baktık. Paul uzun saçlarını geri doğru attı, sonra da dizlerine baktı. "Oyunun doğru adı bu."

"Affedersin. Masa tenisi."

Caro, "Öyle bir anlatıyorsun ki kendimi berbat bir sahil otelindeymiş gibi hissettim" dedi.

"Berbat bir taşra evi, hayatım."

Andrew lafa girdi: "*Snooker** oynayalım mı, Dan?"

"Amerika'da bazen bilardo oynuyorum. Kural aynı."

Andrew bana göz kırptı. "O halde bahse girelim."

Nell bir kolunu Andrew'yu suçlayarak uzattı. "Ama nesine olmayacağını bilirsin sen."

* İngiliz bilardosu. (ç.n.)

"Tabii ki ona değil hayatım. O düşünceyi aklından çıkar."

Nell'in şüphe dolu gözlerine baktım. "Ona dikkat et. Daha geçen hafta köye indiğinde hile yaparak emekli aylığı alan ihtiyarların bira paralarını ellerinden aldı."

"Saçma. Toprak ağalığının gereğini yapıyordum. Benim kazanmamı umuyorlar."

Andrew'nun gözleri miskin miskin Jane'e doğru kaydı. "Kazanamazsam sömürülen zavallı ihtiyarları tutup perçemlerinden çekiştirmem."

Jane gülümsedi. "İsyan yok."

"Sen önledin."

Nell bana doğru dönüp yüzünü buruşturdu. Şöminenin önünde hâlâ tek kolunun üzerine dayanmış halde oturuyordu.

"Geçen gün sığırların olduğu ahıra indim. Orada sığırlarla ilgilenen iki adam, çobanımız, traktör şoförlerimiz ve başka kimlerin olduğunu Tanrı bilir, hepsi Andrew'nun etrafında bir araya toplanmışlardı. Bunun ne kadar tatlı ne kadar harika olduğunu, işleri yürütürken onları nasıl da buna dahil ettiğini düşünüyordum... Hiç de öyle değilmiş. Bahis oynuyorlardı. Sadece bu hafta üç kuruşluk haftalıklarını koydular."

"Fazlasıyla ciddi bir iş. Kitlelerin yeni afyonu."

Nell kocasına doğru elini salladı.

"Bu, sadece daha fazla para istememeleri için akıllarını çelmek adına şeytanca bir plan olsaydı aldırmazdım. Ama Andrew onlardan daha kötü." Nell, Caro'ya baktı. "Noel'den hemen önce ne yaptı biliyor musun? Papaza, hafta ortasındaki akşam duasında sekiz beraberlik için dua ederse ona bir hisse senedini bedava vermeyi teklif etti."

Caro sırıttı. "Papaz ne dedi?"

"Aferin ona. Andrew'nun ruhu için dua ederse daha iyi olacağını söyledi."

Penny, "O sadece bir şakaydı, anne."

"O kadar emin olma."

Bir an gözlerim Jane'in gözleriyle buluştu, başı önde imalı şekilde gülümsüyordu. İkimiz de Nell'in kibar olmaya çalıştığını, bizi rahat ettirmek için önemsiz gördüğümüz sorunları olduğunu ima ettiğini ve aynı zamanda bunun tam tersi olduğunu kanıtladığını biliyorduk.

Birkaç dakika sonra apar topar oyuna girdim. Snooker masası normalin yarı büyüklüğündeydi, harap halde olduğu belliydi ve yakınlarda bir yerlerde aralıklı olarak gürleyen kalorifer kazanlı evin altındaki uzun bodrum katındaydı. Orada bir pinpon masası ve her nedense bir otomatik kumar makinesi de vardı. Andrew, oyunu açılışa hazırlarken başını yukarı kaldırıp baktı ve göz kırptı.

"Bir beşliğine. Şevkimizi artırsın!"

"İlle de istiyorsan."

"Ne zaman istersen geri alırsın. Sadece hanımefendiye söylemek için."

Gülümsedim ve istekamı tebeşirledim. "Hâlâ ciddi olarak kumar oynuyor musun?"

"Kesinlikle hayır. Oxford'da, o zamandan beri on kat para daha kaybettim. Prensip meselesi." Andrew ilk yarı için son vuruşunu yapmak üzere eğildi. "Havası ve nezaketi bir yana bu günlerde çalışkan bir çiftçiyim sadece Dan."

"Caro bana söylemişti."

Oyun oynarken biraz da Caro hakkında konuşmaya başladık ve Andrew'nun yüz yüze olsa söylememenin daha kaba kaçabileceği şeyleri, vuruşlar arasında dikkat etmeden söyleyebilmeye uygun bir yol olarak oyun oynamayı seçmiş olduğunu tahmin ediyordum. Caro'dan hoşlanması, onun için duyduğu kaygı, bana böyle mükemmel bir baba olduğu için ona teşekkür etme şansı verdi. Andrew birinci seti çok rahat bir şekilde kazandı ancak ben, ikinci seti Andrew izin verdiği için kazandığımdan şüpheleniyordum. Oyun devam ederken Paul'le Penny aşağı gelmiş, beraber pinpon oynamaya başlamışlardı. Onların, kendi istekleri dışında aşağı yollanmış olduklarını düşünüyordum. Paul'ün daha iyi oynadığı ortadaydı, karşısındaki aşırı kilolu kız öğrenci ise kesinlikle kötü oynuyordu. Paul tekdüze bir nizamla, Penny'nin amatörce her üçüncü ya da dördüncü vuruşunu smaçla karşılıyordu. Bu şartlar altında bu oyun neredeyse sadistçeydi. Paul, Penny'ye hiç şans tanımadı ama küçük beyaz topu bir köşeden bulup getirmek için sürekli koşturması Penny'nin kilo sorununu çözmesine yardımcı olabilirdi. Paul'ünki neredeyse şeytansı bir bencillikti. Penny'nin oyununa kendini alıştırmak için doğrudan doğruya hedefe atış yapmaya razı olmuyordu. Paul yarım düzine kadar sayı yapana kadar topa vuruşlarını izledikten sonra Andrew da aynısını hissetmiş olmalıydı. Snooker masasına yaslanıyorduk. Andrew birden oyunlarına katılmaya karar verdi. "Hadi, Penny. Senin için onun hakkından geleceğim."

Penny, raketini daha kaliteli hareketli bir oyun sergileyen babasına bıraktı. Andrew birazcık soytarılık yapıyordu ama Paul'ün onun vuruşlarını çok ciddi bir şekilde karşıladığını görebiliyordum. Sonra Caro aşağı geldi; yukarısı çalkalanıyormuş, onlara katılma zamanı gelmiş. Ben de Caro'yla birlikte yukarı çıktım, yukarı çıkarken çekingence iyi bir snooker maçı olup olmadığını sordu.

"Ben Andrew'yu hep çok sevmişimdir, Caro. İşin tuhafı, lisans öğrencisi olduğumuz zamanlardan beridir annenle Jane'in onu sevdiğinden çok daha fazla sevdim."

Caro suratını astı. "Yukarıda da bu evrensel sevgi sürüyor. Artık kimseyi tanımıyormuşum gibi hissediyorum."

"Gitmeden önce iyi bir kavga edeceğimizi zannediyorum." Caro'ya baktım. "Nedeni sen olma da."

"Yatma vaktimi ayarladım." Caro yine yüzünü buruşturdu. "Beni en çok neyin korkuttuğunu bilmiyorum. Annemin Bernard'dan nefret etmesinden mi, yoksa onun yakamdan düşmesini istemesi mi..." Caro konuşmasına hızla devam etti: "Annem Fenwickleri davet ettiği için kusura bakma. Aslında adam çok eğlencelidir. Biraz eski çapkınlardan. Bu üçüncü evliliği."

Caro'nun tehlikeli iş girişimi üzerine tavsiye vereceğim acemi Sam Goldwyn'le bile tanıştığı ortaya çıktı. Richard'la Eton'daymışlar, "Aynı onun gibi, aslında, onun biraz daha salağı" demişti. Ardından Caro, kibirli bir şekilde böyle insanlarla tanıştığı için utanacağımı biliyormuş gibi onun bir lord olduğunu açıkladı. Bu, en azından doğruyu söylememe konusunda vicdanımı rahatlattı.

Resmiyet havasına rağmen hoş bir akşam yemeği yedik. Nell'in yemek yapmayı bildiği belli olan İtalyan kâhyası yemekleri içeri getirip kendimizin servis yapması için bıraktı ve üç çocuğun varlığı da masadaki konuşmaları kontrollü bir şekilde yatıştırıcı bir seviyede tuttu. Ben, Andrew'yla çiftçilik ve tarımsal konuları konuşuyordum. Jane, haberdar olduğu herkesle ilgili Nell'le çene çalıyordu. Caro'nun bir kulağı onlardaydı, diğer kulağıyla da bir zamanlar kendisinin de mustarip olduğu midilli tutkusunun tüm sancılarını çektiği belli olan üvey kız kardeşini dinliyordu. Hatta Paul bile sohbete katılması için birazcık zorlandı.

Buna rağmen, her zaman olduğu gibi insanların gayret göstererek en iyi tavırlarını takındıkları zamanlarda olduğu gibi, ilişkilerde gerçek dışılığın belli belirsiz ama nahoş olmayan havası yine vardı. Belki buna kısmen ev neden oluyordu, dışarısının çok sessiz olması, geleneksel İngiliz burjuva sınıfının o tuhaf havası, geleneksel görgüleriyle başka biri tarafından yazılmış bir piyesin içinde yer almayı başarmaları, aktörlerin bir tiyatro sahnesine sahip olamamalarından daha çok artık kendileri olmaktan çıkacak kadar böyle atmosferlere alışık olmaları etkiliyor olabilirdi. Daha da saçma olansa aslında hiçbir sınıfın, mülkiyetine diğerlerine oranla daha çok sahip çıkmamasıyla ortaya çıkıyor. Ama görünüş itibariyle orada bulunan burjuva sınıfının tek gerçek üyesi Andrew, en doğal olandı. Andrew, türlerin bir başka özelliğini sergile-

yerek aşağı yukarı hepimizin bu şekilde yaşadığını sandığı izlenimini vermeyi beceriyordu.

Zaman zaman Caro'nun ne düşündüğümü tahmin etmeye çalışarak bakışlarının bana kaydığını fark ettim. Daha şaşırtıcı olansa, daha kaçamak bakışlarla olsa da Jane'in de bunu yapmasıydı. Onca yıldan sonra aslında benim kimin tarafında ve gerçekte kim olduğum üzerine tahmin yürütüyormuş gibiydi. Jane'in içten içe, böyle bir körfeze getirilip sıçramaya zorlanan bir çekirgeyi izlerken eğlendiğini gizlediğinden bile kuşkulandım. Bununla birlikte kız kardeşinin evinde ikna edici bir şekilde misafircilik oynuyordu. Jane'de, kendi içinde ve eski doğası söz konusu olunca da doğal olmayan, hep ihtiyatlı olmak gibi bir şey vardı. Bu, her zamanki Oxford ihtiyatlılığı, temelde olayın âdetlerine boyun eğerek ikiyüzlülük eden şüpheci bir akıl pek değildi. Daha derinde, daha dolu bir şeydi, belki de tam tersi, Roz'un öne sürdüğü gibi şüphe ardında ikiyüzlülük eden bir inançtı. Hiç kimsenin sessizliği uzatmasına izin vermeyen Nell tarafından vurgulanıyordu. Yemek yenirken Jane daha az konuştu ve bu hali eski Jane'in sessizlik merkezli bir yönünü hatırlatıyordu. Jane merakımı uyandırmaya da, bunu reddetmeye de devam ediyordu. Bir an için, daha az çekici olan diğer yönünü, daha üstün ahlaki yargısını ve daha küçük insanlara karşı kendi benliğini daima yadsımasını gördüm. Bu, Jane'in yeni dogması ve eskisinin onlardan çok daha uzun süreli olmasıydı, belki de bilinçsizce içlerinde çırpındığı şeyler yatıyordu. Oxford Hareketi'nin geri dönüş kuramından fazla uzaklaştırılmayan bir şeyi mazur göstermekti aslında. Dogma olarak onların değeri; muğlaklıklarından, gizemlerinden, ezoterik jargonlarından ve sıradan bir ayaktakımını sindirmekten daha az gerçekçiydi.

Yine de Jane'in farklılığı sürüyordu, bana biraz tanımış olduğum bir iki kadın yazarın tam olarak erkeklere özgü olmayan ama aynı zamanda kadınlara özgü de olmayan bağımsızlık duygusundan kaynaklanan bir kaçışı hatırlatıyordu. Bu belki de onların durumunda imgeleme geri dönme eğiliminden geliyordu ama kendi cinslerinin avamlığından da diğerlerinden de tecrit ediyordu. Jane'de, yazmak istediğim şeylerin merkezini oluşturabilecek bir belirtiyi doğrulamam gerektiğini hissettim ama umudum gitgide azalıyordu. Jane görünen o ki Anthony'nin engelleriyle imha olmuştu. Deneysel ve mantıksal olarak anlaşılacak türden bir kadın değildi. Aslında kendini şeffaf ve dürüstçe tartışırken yine de karanlıklar içinde yaşaması sorunun bir bölümüydü. Sadece anlaşılmaz olması değil, neredeyse hesaplanmış bir şekilde ikiyüzlü olması belki de yalnızca nefsini koruma meselesiydi. Eğer açığa çıkmasına izin verilirse "karanlık" benlik duygusunun çok fazla hasar vereceği bilinen ikiyüz-

lülüğünü akla getiriyor. Bu yorum, Jane'de fark ettiğim daha somut bir şeyle destekleniyor: En azından o akşam söylemiş olduğu her şeyi, daha dürüstçe söylemiş olabileceği varsayımsal bir cümleden kurnaz bir şekilde ayırt etmek için tırnak içine alarak söylüyormuş gibi görünüyordu. Jane'in geri kalan herkes gibi gayret sarf ettiğini biliyordum, bir bakıma bu incitici değildi. Ama daha iyi şeyleri bekleyen bir kadın yazar ile sözcüklere derin bir güvensizlik duyan biri arasında kurulan benzeşimi kabul etmediğim tuhaf bir izlenimle baş başa kaldım.

Kahvaltı etmek için aşağı indiğimde Nell'i orada yalnız buldum. Görünüşe bakılırsa Penny çoktan çıkıp ahıra gitmişti, Andrew bir saattir oğluyla oyalanıyordu, Jane'le Caro henüz kalkmamışlardı ve Paul de tek başına bir yerlere gitmişti. Gökyüzü geceleyin açılmıştı, dışarıda gün ışığının hoş bir görüntüsü vardı. Bu, bana kahve dolduruan Nell'in gözleri için kullanılacak bir sıfat değildi pek.

"Neyse ki bu hafta sonu bana ölüm gibi gelse de sürekli gülümseyeceğime söz verdim. "

"Caro mu?"

"Sen yattıktan sonra..."

Nell'e pişmanmışım gibi görünmeye çalıştım.

"Sürekli sana anlatması için üzerine gittim, Nell."

"Merak etme. Sen temize çıktın."

"Bana da eve döndüğüm o gece *faint accompli** anlatıldı.."

"Bu senin hatan değil." Nell bir sigara yaktı. "Ya da ikimizin de hatası."

"Galiba Caro'da bazı meziyetlerimiz yaşıyor."

Nell, sigaranın dumanını burun deliklerinden üfledi. Gözlerinde eski bir saldırganlık, meydan okuyuşun pırıltısı vardı.

"Yaşlandıkça pamuk gibi oluyoruz."

"Daha dürüst."

"Eğitimle ilgili kazanç konusunda da mı?"

"Sanırım bizim yaptığımız gibi Caro bunu atlatır."

"Bizim yaptığımız şekilde."

Boş boş şık yemek odasına bakındım ama Nell, olayı daha az ciddiye alma çağrımı reddetti ve başını eğip aramızda duran cilalı gül tahtasından yapılmış masaya baktı.

"Onu gösteriş budalasına çevirmeye çalıştığımı düşündüğünü biliyorum."

"Bu kendini çok küçümsemek olur. Barney meselesinde ben de aynı derecede suçluyum."

* Fr. Olup bitmiş bir şey. (ç.n.)

"Ama görünen o ki Caro öyle düşünmüyor."

"Neden öyle diyorsun?"

"İşine, Londra'ya tapıyormuş gibi görünüyor. Geçen gece en ağır kısmına katlanmak zorunda kaldım. Sanki ben cezaevi mürebbiyesiymişim gibi konuşuyor."

"Caro yaramaz olduğunu biliyor. Ben de aynı muameleyi gördüm. Bana bütün kusurlarımı hatırlattı."

"Nedir onlar?"

"Ona hâlâ çocuk muamelesi yapmam. Ona karşı açıksözlü olmamam."

Nell bir an sustu, sonra beni çok şaşırtan bir samimiyetle konuştu:

"Beni en çok öfkelendiren aslında önce Jane'e anlatması oldu."

"Jane'in, Caro'nun ikimiz hakkında hissettiklerini uzun zamandır gidip anlattığı kişi olduğu sonucunu çıkardım."

"Ben onun annesiyim."

"Caro lehine bu konuda mazeret uydurmaya çalışmıyorum, Nell."

"Bu çok mu mantıksız?"

"Tabii ki değil." Aklımdan Nell'in biz evlenmeden önce kendi annesine "her şeyi" pek de anlatmadığını hatırlatmak geçti ama dilimi tuttum.

"Onun nesline ne olduğunu anlamıyorum sadece."

"Andrew'ya anlattın mı?"

Nell, Andrew'nun sesini taklit ederek şunu söyledi: "Birazcık hayatını yaşasın değil mi?" Gülümsedim fakat Nell bana gülümsemedi. "Bana karşı komplo kurulmuş gibi hissediyorum."

"Ben kurmadım."

"Ben de elimden geleni yaptım."

"Biliyorum." Nell'in gözlerinde hâlâ şüphe vardı. "Bak, Nell, Tanrı aşkına adama tahammül edemiyorum. Caro geçen gün Barney'nin daveti üzerine birlikte yemek yediğimizi sana söyledi mi?"

"Bahsetti."

"En azından Barney beni bunun duygusuz bir baştan çıkarma olmadığı konusunda ikna etti. Barney, dünyasının sorunlu olduğunu ve bu tuzağa düştüğünü bilen hastalıklı bir televizyon idolü oldu biliyorsun. Ama sanırım Caro'nun gereksinim duyduğu bir şey olduğuna inanmak zorundayız. Her ne kadar olası olmasa da."

"Caro aralarında evlenme bahsinin geçmediğini söylüyor."

"Bunu Barney'den de duydum."

Nell'e, Barney'nin evliliği hakkında söylediklerini biraz daha anlattım. Nell'in arkasındaki pencereden Paul'ün, başı önde çakıllar üzerinde

yürüdüğünü görüyordum. Nell'in, sigarasını söndürdükten sonra gözlerini iyice açarak baktığını gördüm. "Her şeyle yüzleşebilirim."

"Beni mi suçluyorsun?"

"Ne için?"

"Caro'nun eğitiminde sana çok az söz hakkı tanıdığım için."

"Bunun başımıza gelenle bir ilgisi yok."

"Ama bir hataydı."

"Beşinci maddedeki yanlışın düzeltilmesini talep ediyorum."

Nell duygusuzluğuna geri döndü. "Evde bir mi, yoksa iki Bolşevik mi olduğunu çözmeye çalışıyordum sadece" dedi Nell, "Kızın bu konuda hep sessiz kalmıştır" diye ekledi.

"Ben saflığa inanmaya çalışıyorum, Nell. Daha doğrusu günaha giren Katoliklerin inançlarını tekrar kazanmaya çalışmalarına. Bu gerçeklikten çok, bir özlemdir."

"Bazen benim de bunu özlemediğimi mi sanıyorsun?"

"Her zaman ödenecek bir bedel vardır."

"Jane'in benim ve yaşam şeklimiz hakkında ne düşündüğünü biliyorum."

"Bana sorarsan Jane herhangi bir şey hakkında ne düşündüğüne pek emin değil."

Nell ayağa kalkıp pencerenin yanına gitti. Orada özenle yapılmış Viktoryen ferforje bir saksılık vardı, Nell bir süre içlerindeki çiçeklerden biriyle oyalandı.

"Jane'in bir tür aile şikâyetlerini takip eden memur olarak faydalı olduğunu biliyorum. Sadece biz sıradan insanlara karşı Minerva'yı oynama tarzı böyle." Yeni filizlenenler arasından solmuş çiçekleri büyük bir titizlikle ayıklamaya başladı. Bu, davranışının çocuksu bir şekilde açığa vurulmasıydı. Biçimsiz filizleri koparırken yorgun bir ev hanımı olduğunu ima etmeye gayret ediyordu ama sonunda gülünç bir şekilde bir zamanlar paskalya çörekleriyle ekmeğin aynı şey olduğunu düşünen kadının düşüncesini de ima etti: "Bazen düşünüyorum da o bize en düşük itibari değeri biçti. Sanki bu evin işlerinin altından kalkmak ve her şeyle ilgili sürekli endişelerimiz yokmuş gibi."

"Saray dışında yaşayan insanların eski bir yanılsamasıdır bu."

"Sarayların mı?" Bunları yaşamayan bilemez der gibi bir nefes saldı. "Çatıyı onarmak için harcadığımız paranın hesaplarını bir görmen lazım." Gülümsedim ama Nell çiçekleri bırakıp benim olduğum yöne dönünce yüz ifademi fark etti. "Peki. Ama ne yapsaydık Dan? Bırakalım da yağmur içeri mi yağsın?"

Caro'nun Jane'le çıkıp gelmesi sayesinde buna bir cevap bulma zahmetinden kurtuldum. Caro'nun, meselenin herkesin önünde tartışılmasını yasaklamış olduğunu o zamana kadar bilmiyordum, onlar içeri girdiğinde Nell'e konuyu değiştirmesi için verdiğim iyi bir fırsat kayboldu gitti.

Öğle yemeği bitene kadar, çok kısa süreliğine bile olsa Jane'le yalnız kalmadım. Hepimiz yürüyüşe çıkacaktık, ikimiz diğerleri hazırlanırken dışarıda bekliyorduk. Jane ılık güneş ışığında, evin önündeki taştan tırabzan parmaklığına yaslanıyordu ve ayağında bir çift ödünç alınmış kauçuk çizme vardı. Jane hiç taşralı bir kadın olmamıştı ve her nedense bu haliyle değişmemiş olduğunu göstermeyi başarıyordu. Ona doğru yaklaşırken gülümsedi.

"Umarım kendini aşırı düzenli hissetmiyorsundur."

"Değişiklik olsun."

"*Vie de campagne.*"*

Andrew öğle yemeğinden önce uzun bir turla bana evi ve bir zamanlar ahır olan çiftlik binalarını gezdirdi. Caro'nun anlattığı haberleri tartıştık. Andrew'nun tepkisi Nell'in iddia ettiğinden tabii ki daha akıllıcaydı. Kendince benim görüşüme katılıyordu, bu durumda insan sadece iyi şanslar dileyebilirdi. Andrew'nun Barney'ye karşı kişisel hiçbir duygusu yoktu. "Dürüst olmam gerekirse şu televizyondaki heriflerin hiçbirine tahammül edemiyorum" demesi, herhangi bir komplo lekesinden beni muaf tutuyordu. Hareketli küçük hayvanların tehlikeleriyle, atların bir iki kez tökezleyip düşmeleri gerektiğiyle ilgili bir şeyler söyledi. Bununla birlikte Nell'i açıkça eleştirmedi (Nell'in bana kahvaltıda söylediği şey doğrulanmıştı), Andrew'nun uzun zamandır tartıştığı bir konunun artık doğrulandığı izlenimini edinmiştim. Konuşmamız Andrew'ya olan saygımı yok etmedi.

Andrew'da kısmen sosyal konumundan, belki de doğal sürece olan aşinalığından kaynaklanan arazi sahibi bir çiftçinin kalenderliği vardı. Bu bir tür gücün imtiyazındaki, imtiyaz gücüydü.

"Caro'nun endişe edilecek yaşı geçtiğini biliyorsun."

"Hem de epeyce." Jane kafasını eğip çakıllara baktı. "Anne kız arasına girdiğim için fena halde azar işittim."

"O bir aptal."

Jane gülümsedi, bir şey demedi. Yüzü eve dönüktü, Jane'in yanında tırabzana yaslandım ve sessizliği bozdum:

"Böyle yerlerin var olduğunu unutmuşsundur."

"Şansın varsa."

---

* Kırsal yaşam. (ç.n)

"Sen öylesin. Özveri gerekmiyor."

Jane yine gülümsedi. "Sorun ev değil. Evlerin insanları ne hale getirdiği."

"Sahiplerine mi hükmediyorlar?"

"Sahiplerini mumyaya çeviriyorlar sanırım." Jane başını kaldırıp evin kişiliksiz ön cephesine baktı. "Caro bazen bana Nell'i kastederken bir sözcük kullanıyor. Onun düşündüğünden daha fazla anlamı var. Mum gibi. İğneleyici."

"Andrew söz konusu olunca her şey neden bana daha az batıyor hiç çözemiyorum."

"Çünkü o mumyalanmış olarak doğdu. En azından bu doğal olarak onun içinde var."

"Şaşmaz, yoldaş."

Jane hafifçe gülümsemeye devam etti. "Bunun siyasetle bir ilgisi yok, Dan. Biraz özgür irade meselesi. Ne zaman buraya gelsem kardeş kâbusundan geçiyorum."

Jane'i süzdüm. "Ne kadar zaman geçerse geçsin..."

Jane omzunu silkti. "Yo... o şekilde değil. Ama ne yaparsa yapsın kişinin kaçamayacağı başka şeyler var."

"Amerika'daki arkadaşın mı?"

"Hayır." Jane başını iki yana salladı ama olumsuz karardan vazgeçilmemişti. "Galiba geçirdiğim yıllar."

"Gidip sana bir baston getireyim mi?"

Jane dudaklarını ısırdı.

"Roz'un kendisine bir müttefik edindiğini görüyorum."

"Tabii ki. Zavallı ihtiyarı bulduğun her fırsatta tedirgin et."

"Kesilmesi çok daha kolay olacak bir düğüm gibi."

"Şimdi de bir ahmak gibi konuşuyorsun."

Jane azarlamayı onayladı ama sonra idareyi eline alıp ahmaklığını onaylarmış gibi bana yan gözle şefkatli, muğlak bir bakış fırlattı.

"Bütün bunlardan uzak durman ne büyük akıllılık, Dan."

"Akıllılık tuhaf bir ifade."

"Talihli."

"Kangren olmaktansa, sadece o organı kesmek mi?"

"Galiba ben de bir bakıma bunu kastettim."

Jane çakıllara bakıyordu, sanki benzetmem Jane'in kanını dondurmuş, neyi kast etmediğini açığa çıkarmıştı. Caro'yla üvey kız kardeşi yanımıza geldiler, biz de onları karşılamak için ayağa kalkıp yürüdük. Başka bir şey söylemedim ancak Jane'in mumyalaşma için tesadüfen kullandığı kinaye, bana şu Mısır'a gitme teklifini hatırlatmıştı. Daha

açıkça söylemek gerekirse, fikrimi değiştirmek istesem, bir telefon açıp oraya gitme işini beş dakikada ayarlayabilirdim. Jane'in kasıtlı bir kötü niyet olmadan söz ettiği akıllılık, artık aşina olunan bir uyarıyı içeriyordu. Benim de mumyalaştırıcı imtiyazlarım vardı ve Jane'in gözüyle bakılırsa daha aşağı, kör bir dünyaya sürgüne gönderilmiş halde duruyorlardı. Bana öyle geliyor ki Jane'in gerçekten özgür olmayışının kökü burada, içinde bulunduğu uzlaşma kabiliyetsizliğinde. Bunu kısmen de olsa sadece Jane'in kendini zerre kadar affedememe kabiliyetsizliği affettiriyordu.

Bu aynı zamanda Nell'in cevapsız kalan sorusu, yağmurun içeri yağmasının aslında bir faydasının olup olmayacağıyla da bağlantılıydı. Jane, içinde en azından kendi yaşamında her şeyin önceden kararlaştırılıp tayin edildiği derin içgüdüsel bir inanca, bir zamanlar Katolik öğretiye sarıldığı gibi sarılmıştı. Bu da onu en eski yanlışa, yüzeysel bir değişimin hiç değişim olmamasına yeğ tutulabileceği inancına sürüklemişti. Her şeyin birlikte var olduğu Rabelaisci rüyalar diyarına, vakti zamanında duyduğu saçma arzudan daha makul olmayan bir amentü. Jane'in, onun ve Katolik halefinin yerine koyduğu tek şeyin, belki de kulvar değişikliğine gidilmesinin, en çok da onların yaygın ulaşılmazlığıyla ilgisi vardı. Bireysel özgürlüğün umutsuzluğuna çok elverişli bir kanıt eşitlikçi bir Ütopya'ydı; Compton'ın bir gece içinde yaşlılar için bir huzurevine, sendikacılar için bir tatil kampına, Tanrı bilir uygulansalar yargılamayacağım başka hangi işlevlere dönmesi sorun değildi. Bireysel özgürlüğün denenebileceği tek doğru ve gerçek alan mevcut olasılıktı. Tabii ki hepimiz daha iyi, asil ve sosyalist yaşamları sadece olsa iyi olurdu durumunda öne sürebilirdik. Günümüzün bu kusurlu dünyasında sadece bu günde harekete ve eyleme geçilebileceği çok açık.

Ötedeki park sahası, yeşillikler üzerinde uzanan mavi ve gri uzaklıklar, hoplaya zıplaya koşuşturan iki İrlanda köpeği vardı ve çimenlerin üzerinde rastgele, arka arkaya kahkahalar atarak tren gibi dizilmiştik. Jane, Caro'yla Penny arasında önde yürüyordu, arkalarında Paul ve Nell vardı. Belki de anlayışlı teyze rolünü de oynayabileceğini kanıtlamaya kararlıydı ama çocuk artık biraz daha yumuşak başlı görünüyordu. Andrew'yla ben de sıranın en sonundaydık. Kır manzarası içindeki figürler, Andrew'nun restorasyon sonrası kır manzarası hakkında söylediği ilk sözle manzarayı "gasp" etmişti. Gezinti sırasında bunun hakkında konuşmuştuk. Baronet payesi Cumhuriyet ilk ilan edildiği sıralarda monarşiye sadık kalındığı için verilmişti. Tabii ki mizacı gereği Andrew, üç yüz yıllık ataları, bu manzara, toprak ve büyük babalarının

diktiği ağaçlar onun için hiçbir anlam taşımıyormuşçasına bütün bunları önemsememişti. Çok köklü ve sağlama bağlanmış olmanın verdiği nihai görgüsüz tevazu. Bunun onu ne kadar derinden etkilendiğini, mülayimliğinin altında, görünüşte ciddiye almayan, çok net bir şekilde işaret etmek için tırnak içinde kullanarak "köylülükten", "toprak ağalığı yapmaktan" ve "hanımefendisinden" bahseden adamı merak ediyordum.

Tesadüfen, o gün öğleden sonra bir ipucu elde ettim. Andrew'nun dedelerinden birinin işe yaramaz lüks bir bina inşa ettiği tepeye varana kadar bir mil kadar yürümüştük. Sivri, gotik pencereleri olan oldukça kasvetli taştan bir kulesi ve asil Gloucestershire vadisinin güneyiyle köyüne nazır hoş bir manzarası vardı. Nell, akşam yemeği hazırlıkları için geri dönmek istemişti ama Andrew'nun koyunlarından biri hastaymış ve aşağıda bir tarladaki sürüye bakmamız gerektiğinden topluluk dağıldı. Diğerleri eve dönerken ben, Andrew'yla yola devam ettim.

Çoban, hasta koyunu, kuleden aşağı bakınca Nell'in bile yakındığı, bunun yanında mart kuzuları için gereksinim duyulan, göze oldukça çirkin görünen yeşil beyaz bir karavanın yanındaki küçük, etrafı çitle çevrili seyyar ağıllardan birine koymuştu. Ağılın bir köşesine oluklu sacdan derme çatma bir barınak konduruluvermişti ve Andrew oraya vardığında hayvan, ağılın içine serilen yataklık otlardan uzakta, bitkin bir halde ayakta duruyordu. Andrew bana dışarıda durmamı söyledi, ben de onun ustalıkla hasta koyunu yakalayıp sırtüstü çevirerek muayene etmesini seyrettim. Sürüdeki diğer koyunlar yüz metre uzaktan onları seyrettikten sonra otlamaya devam ettiler. Andrew bir dakika sonra geri geldi.

"Umut var mı?"

Andrew çitten içeri girmek için açtığı teli tekrar bağlarken başını salladı. "Gidici gibi görünüyor. Sanırım zatürre ama veterineri çağırsam iyi olur. Lanet şeyler her kış yeni bir hastalık çıkarıyorlar." Döndüğümüzde, karavana baktığımı gördü. "Bunun için kusura bakma. Ama kötü beğenileri var diye iyi çobanların işine son veremiyorsun."

"Günümüzde çoban bulmak zor mu?"

"Altın gibiler. Onlar da bunu biliyorlar." Andrew, karavanın arkasına gidip bir çobandeğneğiyle geldi, birlikte sürünün geri kalanına doğru yürümeye başladık. "Koyunların ipini kesmek lazım aslında. Bugünlerde ekonomik olarak biraz lüks."

"Neden yapmıyorsun o halde?"

"Başka çoğu şeyde olduğu gibi. Eğer sevgili komiserler yönetimi ele alırlarsa..."

"Bunun ciddi bir neden olduğuna inanamam."

"İnanmaz mısın? Ben ölünce Runt'ın bu sorumluluğu üzerine alacağına dair bahse giremem. Gidişata bakılırsa."

"Bu seni üzüyor olmalı."

"Bazen." Andrew omuz silkti. "Bu işin kendine göre keyifli yanları var, Dan. Bizim neslimiz artık tükeniyor."

"Ama kesinlikle henüz yerle bir olmadı!"

Andrew sırıttı. "Can çekişiyor." Sürüyü yoklamak için durduğumuzda Andrew konuşmaya devam ediyordu: "Yıllar önce babamın ölümünden hemen sonra bu işe başladığımda ciğeri beş para etmez bir adam tutmuştum. İyi bir köylüydü ama sendika buralara geldi." Andrew bir elini çenesiyle aynı hizaya getirdi. "Asıl gerçekleri vaaz vermeye başladı, aşağıdaki birahanede bir casusum vardı, bütün bunlardan haberdar oluyordum. Adamı işten atabilirdim ama yapmadım. Sonuna kadar beklemeye karar verdim. Derken bir gün adam işten ayrılacağını söyledi. Bir amcası, karısına biraz para bırakmış, o parayla domuz işine girecekmiş. Son ödemesi gelince fena bir kavgaya tutuştuk. Ona, meselenin diğer yüzünden haberdar etmek için biraz takıldım. Aptal değildi, işini biliyordu. Tarih, istatistik, bütün bunlar. Bana söylediği son şey şuydu: 'Hâlâ can çekişirken tadını çıkar.'" Andrew durakladı. "Hep hatırlarım bunu."

"Kendine hiç yandaş edindi mi?"

"Daha genç olanlardan bazılarını. Uzun sürmedi. Araziyle ilgili tek şey patronun çalışmaması, bunu herkes biliyor. Bu yüzden hâlâ bir iki gün saban sürüyorum, her neyse." Andrew bana göz kırptı. "Çok basit dostum senin ortalama köylün."

"Bana şaka yapmıyorsun, Andrew."

"Sadece sevgili baldızıma."

"Ona bile yapmıyorsun sanırım."

"Zeki kız. Henüz hazır değil. Umalım da bunun üstesinden gelsin."

Andrew'nun Anthony'nin ölümünü mü, yoksa Jane'in Andrew'nun yaşam tarzına duyduğu küçümsemeyi mi kast ettiğini kestiremedim, zaten kestiremeyecektim de çünkü Andrew'nun gözüne arka bacağı topallayan hasta bir koyun ilişmiş ve değnekle koyunu yere devirmek için küçük bir kovalamaca başlamıştı. Böylece koyunlarda tırnak çürümesi hastalığıyla ilgili sorunlara geçtik.

Eve dönüş yolunda konuyu kısmen yeniden açtık çünkü uzun zaman önceki sazlıktaki kadın meselesinden, eski "dostu" Mark'tan bahsetti. Daha sonra ona ne olduğunu sormuştum. Görünüşe göre Mark, 1950'lerin sonlarında Hampshire çiftliğini satmış, artık Yeni Zelanda'da çiftçilik yapıyormuş. Eskiden olduğu gibi Andrew'yu, kendisini örnek

alması için ikna etmeye çalışıyormuş. Fakat Andrew bunun için artık çok geç kaldığını ve zaten "hanımefendinin buna müsaade etmeyeceğini" düşünüyordu.

Buraların hepsi, içinden geçerek eve döndüğümüz parktan geriye kalandı. Andrew'nun buradan, sadece yeni bir Cromwell ve Cumhuriyet'in varlığıyla ayrılabileceğinin ayırdına varmaya başladım. Direnmenin, ona eşlik eden cesaretin, aynı zamanda körlüğün, her şeyi oyuna çevirme gereksiniminin, tavşan kaç tazı tut oyununun ve kumarın getirdiği bağlılık. Andrew'nun şimdilerde zararsız olan bahis düşkünlüğü ve önemsiz "prensip meselesi", bağımsızlığın acayipliğiyle saf soyaçekimden çok daha derin olsa da bir yaşam prensibiydi. İhtimal oranının ümitsiz derecede aleyhinde olduğunu ama tarih, evrensel eğitim ve yeni kitle iletişim araçlarının (siyasi düzenlemelerini bir yana bırakın), evrensel olarak umuma açık olmasını takiben, kişisel hakların karşı konulmaz yeni farkındalığını artık kazanacağını biliyordu. Jane'le arasında gerçek bir tartışma yoktu çünkü meselenin ne olduğuna kesin şekilde karar verilmişti. En fazla birkaç on yıl içinde, Jane'in tarafı istediğini yaptıracaktı. Andrew aynı yoldan geri dönecekti ama kaçış yoktu, bir türün sonu gelmişti ve uyum sağlamada başarısızlık olmuştu. Evin önündeki çakıllara doğru yukarı giden merdivenlere geldiğimizde, Jane'in mumyalanmış doğmakla ilgili söylediği sözün sonunda doğruluğunu gördüm; çünkü Andrew'nun uyum sağlamakta başarısız olması, arazinin devasa üst yapısının, evin, geleneğin, bakmak zorunda olduğu ailenin bir sonucuydu. Bunun yanında benzetme, zırhları yüzünden zayıf düşmüş olan son brontozorlarla* yapılsaydı daha iyi olurdu.

Canavarlar... Tuhaf bir şekilde, bu adı fazlasıyla hak eden bir tanesi içeri girmemizi bir dakikalığına geciktirdi. Eve yaklaştıkça arkamızda, uzaklarda bir yerlerde bir jetin alçaktan uçtuğunu fark ettim ama merdivenleri çıkarken uzaktan gelen gürlemesi tuhaflaştı, ben de dönüp arkama baktım. Dört beş mil ötede, aşağı inen patikanın üzerindeki uçağı görebiliyordum.

Andrew, "Concorde. Lanet şeyi Fairford'da deniyorlar" dedi.

"Aman Tanrım. İlk defa Concorde sesi duyuyorum."

"Keşke ben de aynısını söyleyebilseydim."

Uçak uzakta olmasına rağmen gürlemesi tuhaftı, gökyüzünü inletiyordu, kararan kış havasında ince, uzun makineden yayılan gürleme görünüşe göre her yeri sarıyordu. Evden bir ses geldiğini duydum: Caro, Jane ve iki çocuk kapının yanında dikilmiş, bizi seyrediyordu. Andrew içine bir nefes çekti.

* Juraik devrinde yaşayan dinozor cinsinden çok büyük bir hayvan (ç.n.)

"Denemelerin başlamasının akabinde büyük bir protesto mitingi düzenledik. Lechlade'ın aşağısında. Tam bir hengameydi. Yerel Bolşevikler birbirlerine bağırıyorlardı. Fairford sendikasının adamlarının hepsi ortalıktaydı. Bizim taraf daha iyi değildi. Bizim sözde siyasilerin hepsi oy kaybederiz diye tarafsız kalmaya çalışıyorlardı. Bu her şeyi özetliyor aslında."

"Üç maymunu mu oynadılar?"

"Onlardan altmış milyon tane var dostum bana sorarsan."

Ulusu hakkında vardığı bu açıklayıcı kararla Andrew, sırtını geleceğe dönmüştü.

Daha iki gece önce dairedeyken, babamdan miras kalan eski *Shirburn Ballads** kitabını çekip almıştım:

Neden kaldırıp koyuyorsun güveni
Temeli sağlam ve haşmetli Kulelere?
Ne zevk alıyorsun inşasından
Şatafatlı kameriyelerin,
Dünyalar senin olmuyor mu şu otlaklarda
ve güzel çim bahçelerde?
Ah, İngiltere, o yüzden tövbe et
Koptu kopacak kıyamet.

Ortaya çıktığına göre, bu baladın isimsiz peygamberi bizim geçirdiğimiz akşamdan mazoşistçe bir keyif de alabilirdi. Konuklar gelmeden önce bana onlardan biraz daha bahsettiler. Fenwick, bir politikacı olduğu kadar aynı zamanda oldukça başarılı bir dava vekiliydi. Muhafazakâr olarak "barajı epey aştığı" sağlam bir sandalyesi vardı ama hepsi bu kadar değildi, onun "köylümsü" biri olduğu konusunda garanti verdiler. Fenwick kamu soruşturmasına gitmiş olan planlama tartışmasının birinde Andrew'ya "parlak bir şekilde" –en azından başarılı bir şekilde– vekâlet etmişti. Yasama meclisi dışında oldukça neşeli, ihtiyar bir herifti. Çok daha genç olan şimdiki karısı Amerikalıydı, ondan hoşlanabilirdim.

Kadın, İngiliz muadilinden daha ilginç olmasına rağmen pek hoşlanmadım. Moda bir Manhattan görgüsü ve Anglo-Amerikan yüksek sosyetesi havasında, beyaz ırka ait katı bir değerler yapısı sergiliyordu. Güzeldi, otuzlu yaşlarının ortalarında olmalıydı. Amerikan aksanı neredeyse kaybolmasına rağmen, herhangi bir konuşmada aşağı kalmayıp laf yarıştırma konusundaki karakteristik denizaşırı dişi inatçılığını –

* Shirburn Ballatları. (y.h.n.)

Nell'i bile gölgede bırakarak– kaybetmemişti. Yani fazla ileri gidiyordu. Güzel sanatlar konusunda sığ bir inceliği vardı ve muhtemelen bunun farkındaydı. Bütün değer yargıları bölük pörçük kırpıntılar ve gördüğü her şeyi alçaltmazsa *passée* görünebilirmiş gibiydi. Biraz domuza benziyordu, narin beyaz bir domuz. Parlamenter ona ara sıra gizli, her nedense yeni bir evcil hayvan edinmiş bir adam gibi tehlikeli bakışlar fırlatıyordu. Kadın sık rastlanan sıradan bir tipti tabii ki. Sinema dünyasının daha yüksek kademelerinin eteklerinde olan Californialı benzerlerini biliyordum. Böyle insanlar bana garip şekilde hep Amerikalı değillermiş gibi gelmişlerdi. Kast sistemine olan merakları ve düşkünlüklerine, Amerika Birleşik Devletleri'ne olduğundan çok daha fazla âşıktılar. Karşımdaki hanım görüşlerimi değiştirecek hiçbir şey yapmadı, İngiliz kast sistemiyle de oynayabileceği bir yere kalkıp gelmişti sadece.

Çok daha yaşlı olan kocası daha fazla ilgimi çekti. Hâlâ güzel olan yele gibi kır saçları, insanın içine işleyen gri gözleri ve upuzun gür kaşları vardı. *Savoir-vivre*'den* yoksun olmadığı çok açıktı. Konuştuğu herkese alaysı, hoş bir izlenim veriyordu; onların bu haliyle eğleniyor ve çok kurnazca onları takdir ediyordu. Yemekten önce Jane'in yanında oturduğunu gördüm ve Anthony'yle ilgili bir şeyler konuştuklarına kulak misafiri oldum. Adamın, Jane'in başka zeminlerde ona karşı hissedebileceği bir husumeti bir hikâyeyle ortadan kaldırışını izliyordum. Jane başını arkaya yasladı, gerçekten eğleniyordu.

Bundan kısa bir süre sonra adamla bir köşeye gönderildim ve yapım şirketi risklerinin esasları üzerine kısa bir konuşma yaptım. Fenwick, bununla sadece müstakbel gelinin babası olarak değil, aynı zamanda genç lordun annesinin eski bir dostu olarak da ilgileniyordu. Genç adamın görsel *demi-monde*'a** girme konusunda kararlı olduğu çok açıktı ve iş yaptığı tanınmış birkaç moda fotoğrafçısının adları onun sanatsal eğiliminin kanıtı olarak ileri sürülüyordu. Yavan bir sorguyla ileri sürüldüğü için Kraliçe'nin dava vekilinin, mahkemede bunu daha sonra küçültmek için şüpheli bir emsali desteklermiş gibi yapabildiğini sanıyorum. Ortalıklarda görünmeyen genç aristokratların, başından beri her dolandırıcıyı memnun ettiklerini ileri sürdüğümde, anında onayını aldım. Fikirlerime saygı gösterilse de çok geçmeden boşu boşuna konuştuğumu anladım. Fenwick, dağıtım garantisi ve geri kalanlar olmadan yapım işine girme budalalığı hakkında her şeyi biliyordu. Bana kısmen gizemli gelen tek şey, adamın, dünya hakkındaki bütün o bilgisiyle bu çağa uygun Marmaduke'ün elini uzattığı her küçük yıldız ve modelle

* Adap. (ç.n.)

** Saygınlığı şüpheli ya da başarısı sınırda olan bir grup. (y.h.n.)

muhtemelen yatıyor olduğunu ve kızının er geç bir rahibe manastırında daha mutlu olacağını tahmin edememiş olmasıydı. Gerçi bu olayı pek de anlatmıyordu. Fenwick'in zekâsında şimdiden kör bir nokta sezmiştim, belki de bu, içten içe bir hor görmeydi.

Yemekte hoşça vakit geçirdik. Kendi aleyhine olsa bile Fenwick iyi bir hikâye anlatıcısıydı ve az bulunur niteliğe kötü ruhla normal âdetlerin izin verdiğinden birazcık daha sivri dilli, aykırı ve insafsız olma hünerine hafiften değindi. Bu, en üst seviyedeki kendine olan güven duygusuna, yaşamış ve çok şeyi harmanlamış olan bir adamın sınır çizgilerine dayanıyordu ama biraz kendini alaya alarak yıpranmıştı. Fenwick'in "Büyük Wen'de adaletsizliğin en kötü sığınağında" ülkeyi yüzüstü bıraktıkları için genç kadınları eğlendirmede usta birinin nazik sıkıştırmasıyla Caro'yu azarladığını duydum. Siyasetle ilgili her türlü göndermeden titizlikle kaçınıldı, Fenwickler konuyu açmamaları konusunda uyarılmış olmalıydılar ya da zaten biliyorlardı. Jane, onlarla Compton'a gelmelerinden önce de buluşmuş gibi görünüyordu.

Film işinde her profesyonelin, kâbusa dönüşen kaçınılmaz rağbet gösterisinden payıma düşeni almıştım. Teknik inceliklerle ilgili sonu gelmeyen çocukça sorular, bataklıktaki bir inci gibi başka bir yıldızın adı geçtiğinde kulaklarını dikip budalaca gülümsemeleri ama bu bile her zaman olduğundan daha zekiceydi. Konuşma şu anda elimde olan işe, Kitchener senaryosuna kaydı. Biraz yaşlı adamdan bahsettim ama bana Fenwick eşlik ettiği için sömürgeciliğin deliliği kısmında durmayarak, daha ziyade senaryonun psikolojik muammasına odaklandım. Fenwick bunu sessizce dinlemişti ancak şimdi karşımda bana gülümsüyordu.

"Eskiden o adamla tanıştım. Tokalaştık. Yedi yaşındaydım."

"Aman Tanrım, nerede oldu bu?"

"Taplow'da. Derboroughs muydu? Savaştan hemen önce 1914'te. Adamın olağanüstü gözleri vardı. Çok açık maviydiler, gözlerini kısarak bakışı ürkütücüydü. Ünlü bir posterde bu ifadesini yumuşatmışlardı. Çok uzun boyluydu. Bir gökdelenle karşılaşmak gibiydi."

"Size bir şeyler söyledi mi?"

Fenwick karşımda yedi yaşındaki benliğine bürünüp kalın kaşlarının altından bana ciddi bir bakış fırlattı. " 'Her zaman insanların gözlerinin içine bak, evladım.' O anda adamın botlarına bakıyor olmalıydım. Osbert Sitwell'in onu nasıl tarif ettiğini biliyor musun?"

"Tanrısal bir varlık olarak mı?"

"Bunu teyit edebilirim. Heybetli bir duruş. Mıknatıs gibi, insan başka kimseye bakamazdı."

"Hâlâ ona hayranlık duyuyor musunuz?"

"Görkemli biri ve bir general olarak evet... Bir keresinde konu hakkında Winston'dan bir *obiter dictum** duyduğumu hatırlıyorum." Fenwick övgüye değer bir Churchill sesiyle, "Omdurman'ın kahramanının en ufak bir stratejik kararını düşünmektense, Şeytan, Majesteleri'nin kıçını öpse daha iyi olurdu" dedi. Gülüştük, Fenwick burun kıvırdı, sonra yukarı kaldırdığı parmağıyla yeni bir emir vererek şakalaşmada ileri gidilmesini engelledi. "Aslında, 1916'daki ölümünün yarattığı şaşkınlığı da hatırlıyorum. Tabii ki kimse gizlice karıştırdığı haltları bilmiyordu. Hazırlık okulundaydım. Resmi bir şekilde bize sınıfı ve bütün personeli, müstahdemleri bile boşalttırmışlardı. Bir tanesinin gözyaşlarına boğulduğunu hatırlıyorum... Okul müdürü... Korkunç haber, bizimle Prusyalı kalabalıklar arasında artık hiçbir şey duramazmış gibi." Bunu çabucak aklıma not ettim, sahnenin birini bu şekilde yazabilirdim. Fenwick arkasına yaslandı, bir elini Burgonya şarap kadehinin altına uzatmıştı. Kadehi bir parmak kaydırdı. Hukuki bir kendini alıştırma ama daha ziyade kadehin duruşundan başka bir şeye alıştırmaydı. Başını kaldırıp bana gülümsedi. "Kitchener gibi adamları artık yargılayıp yargılayamayacağımızı merak ediyorum. Onun hataları aslında özünde değildi, biliyorsun. Sevgili Montgomery'ninki gibi. Sanırım bir insan olarak, general olarak bile güvenilir olmadığı için, ulusal bir simge olarak çok güvenilir oldu. Bir nişan. Bütün ulus, savaşın ilk iki yılında yakalarına onu taktı." Fenwick gür kaşları kaldırarak beni uyardı. "Onun rolünü oynayacak birini bulabilirsin ama o duruşu, sembolik soyluluğu asla bulamazsın."

"Sorunun gayet farkındayız. Rol için İsveçli aktör Max von Sydow'u düşünüyoruz. Sesine dublaj yapmak zorunda kalacağız tabii ki."

Rol ve rol paylaşımından bahsederek konudan saptık. Fenwick, Churchill'e dayanan yorumların başarısız olduğunu düşünüyordu ve sonra başka şeylerden konuştuk.

Sonunda Nell ayaklandı. Beyefendilerin gitme vakti gelmiş gibi görünüyordu ama Nell, bu eski ritüelin gülünçlüğünü masanın altından Andrew'ya işaret ederek bastırmaya çalışıyordu.

"Yirmi dakika. Yoksa gelip sizi ensenizden tutup dışarı atacağım."

"Tamam, efendim."

Paul kadınlarla gitti; ben, Andrew, Fenwick ve porto şarabı sürahisiyle yalnız kaldım. Nihayet, siyasete geçmiştik. Bu konudan bahsetmek Jane'in hatırına yasaklanmıştı, benim değil. Andrew masanın bir ucundan kalkıp öbür ucuna gelmiş, lafa karışmadan ona odaklanmak için Fenwick'in yanında bir sandalyeye oturmuştu. Ama Andrew'nun aylak

* Rastgele söz. (ç.n.)

aylak inceleyen bakışını gördüm ve daha öncesinde sorulabilecek bir sorusu olduğunu seziyordum.

"Hâlâ sosyalist misin Dan?"

"Bu konuda önceden uyarmam gerekiyor sanırım."

Fenwick, "Ben de öyle düşünüyorum" dedi.

Bunun yanında Andrew sebat etti. "Seçimle mi?" Fenwick'e karşı gülümsedim. "Bütün seçilmişlere olan inancımı yitirmedim pek."

"Sevgili dostum, hepimizde bu sorun var ya da daha doğrusu ülkede."

"Güvenilebilir olma eksikliği mi?"

Gri gözleri şüpheyle beni inceliyordu.

"Sanırım seçimle ilgili körlük daha doğru bir ifade olur."

"Ne açıdan?"

Fenwick yine balon bardakta brendi (Porto şarabı içmek istememişti) kadehinin altından tutup birazcık döndürerek iki parmak uzaklaştırdı. Başını kaldırıp bana baktı. "Senin gibi insanlar mı? Başlarını kuma gömen oldukça zeki adamlar mı?" Bu kısmen şaka yollu, hatta hafiften konuyu açmaya isteksizmişçesine söylenmişti ve hiçbir meydan okuma yoktu.

"Neye karşı kör olduğumu bilmek isterim."

"Halk yönetimine."

"Sert bir ifade."

"Her şey ortada. Sizi temsil etmek zorunda olan biz zavallı budalaları; demokratik süreç, hukuk için ve her şeyi havadan beklerken karşınıza çıkan her şey için hor görün." Kollarını kavuşturdu, hafiften arkasına yaslandı. "Bana göre bu artık bir parti meselesi bile değil. Tek fark şu: Benim taraftaki bazı kişilerin durumun ölümcül bir tehlike olduğunu söylemesi. Senin tarafın ise öyle değilmiş gibi davranıyor. Öyle yapmak zorundalar patronlarını susturmak için. Ama biliyorlar."

"Sendikalar mı?"

"Onların da patronları var."

"Yatak altında mı?"

Bu hoşuna gitti. "Daha ziyade içinde diye düşünürdüm ben."

"Ama herhangi bir çaresini bulmak cadı avı gibi görünüyor olmalı."

Fenwick yanında oturan Andrew'ya azarlar gibi bir ifadeyle göz gezdirdi, keşke bizi bu konunun içine sokmamış olsaydın der gibiydi. Akabinde bana, haddimi aşmam da buna dahilmiş gibi çok daha ciddi bakışlarla baktı ama şimdilik olumsuz bir şey yapmadığımı farz edecekti.

"Çok gizli konuşuyorum arkadaşlar arasındaki mükemmel bir akşam yemeğinden sonra" Bir an durakladı. "Bunu böyle görüyorum.

Kaçınılmaz yüzleşmeleri ertelemeye inanmam. Siz ikiniz çok gençsiniz ama başkalarının içinde kendi partimde, otuzlu yıllar boyunca, devekuşunun başını kuma sokması oyununun oynandığını izledim. Benim neslim bütün bunların bedelini ödedi. Hakkımızda en hayırlısını diliyorum." Alaycı bir yardımseverlikle beni süzüyordu. "Parlamenter demokrasiye, sosyal düzene, bir miktar serbest teşebbüse inanmıyorsan, arkana yaslanıp ülkenin kaosa ve er geç bir katliama sürüklendiği manzaranın tadını da pekâlâ çıkarabilirsin. Ama böyle şeylere biraz inancın varsa, her ne kadar daha az ayrıcalıklı olanlar elbette hayran olunacak bir ilgiyle sınırlandırılmış olsa da yanlış partiyi desteklediğinizi söylemem lazım." Bir elini çabucak yukarı kaldırdı. "Bazı iyi adamlar tabii ki... hem parti liderleri hem de arkasında olanlar. Ama gitgide daha az söz sahibi oluyorlar. Kartlar bir kere açıldı mı onlara, Robespierre ve onun taraftarları yeni bir iş kurduklarında ılımlılar kadar çok şans veririm."

"Tabii ki hâlâ biraz yol katetmeleri gerekiyor önce."

"Sanırım bu kuram İngilizlerin mezar taşı üzerinde harika bir mezar kitabesi görevi görecek. Burada, zamandan muaf olduğuna inanan bir ulus yatıyor."

"Sürecin tersine çevrilemeyeceğini mi söylüyorsunuz? Çok mu geç?"

"Sevgili dostum, bu, yüzyılın tarihi gitgide artan çılgınlıklarından biri. Eğer biri halkla ilişkilerde mantığı savunursa insan ancak oyunun şikeli olduğunu varsayarak aklı başında kalabilir. Sizin de söylediğiniz gibi doğrusu, süreci tersine çevirmede çok az umut görüyorum. Hele de sizin gibi günümüzde tahsilli çoğunluk içinde olan insanlar, görünüşe göre en kötünün olmasını durup seyretmekten hoşnut olmazsa."

Andrew'nun bana doğru ittiği içki sürahisini aldım. "Daha adil bir toplumun kaçınılmaz bir bedeli olarak, serbest teşebbüste bir azalma olmasını kabul etmiyor musunuz?"

"Aaa. O halde bana özgürlüğün hiç olmayacağı bir toplumun, nesinin adil olacağını söyleyebilirsiniz!"

"Ama bu, nükleer bir katliamın kaçınılmaz olduğunu söylemeye benziyor. Bu mümkün, olası bile olabilir ama mevcut gerçeklik, tehlikesiz seçeneklerden mi oluşuyor?"

Bana da daha önce yemek sırasında karısına baktığı gibi baktığını fark ettim.

"Çok iyi. Bu kabul edilmiş olsun. 1984 hiç gelmeyebilir. Ama benim tahminim; yirmi yıl içinde, daha az da olabilir, burası artık özgür bir toplum olmayacak. Sizin parti baş aşağı edilecek. Benimki var olmayacak bile. Eğer Millet Meclisi bir şekilde varlığını sürdürürse şahsiyetsiz

olacak. Bütün iktidar başka ellere geçecek. Beni, haddini aşarak denizciliklerinin yetersizliği konusunda kaptanı ve tayfaları uyaran asabi bir yolcu olarak da görebilirsiniz. Ama Titanik battıktan sonra bunu yapmayı da anlamlı bulmuyorum. Şayet şimdiki devlet gemisine gerektiği gibi kaptanlık edildiğini ve idare edildiğini düşünüyorsanız, iyi."

Fenwick hafifçe omuz silkti. Sesi, hâlâ alçak olmasına rağmen, bu Tony Lumpkin'e ve sinema dünyasından adama yaşamın gerçekliklerinin öğretilmesi gerekiyormuşçasına anlaşılmayacak şekilde alaycılaşmaya başlamıştı.

Andrew, "Değerli işçi sınıfımızın gerçekten bu türden bir enerjisi olup olmadığını merak ediyorum" dedi.

"Andrew'ya göre, bunun konuyla hiçbir ilgisi yok. Gelecekteki patronlarının enerjileri *var*. Bu, benim çok acı verici bulduğum daha iyi bilmesi gerekenler arasındaki kayıtsızlıktır. Her iki partide de maalesef." Bana tatsız bir şekilde gülümsedi. "Kesinlikle bütün suçu size yüklemiyorum."

"Daha fazla ihtiyaç duyulan sosyal gelişmeye de yüklemiyorsunuzdur umarım."

Artık küstahlaşmaya başlıyordum. "Hemen hemen bunların hepsinin, savaştan beri imkânları kıt olanları iyileştirmek üzere iki parti tarafından da yapıldığını kabul ediyorum. Hastalar, yoksullar..." Fenwick masaya hafifçe vurdu. "Kabul etmeyeceğim şey seviyeyi düşürmek ve bütün yeteneğin, enerjinin, kendini feda etmenin, çok çalışmanın bir suç muamelesi görmesidir. Fakirleştirilen alelade icraatın evrensel bir modelinin, toplumsal sağlığa aktarılabileceğini kabul edemem. Neden bir yazar olarak sana, kıdemce on misli daha düşük olan biriyle aynı maaş ödensin? Neden burada Andrew mülkü üzerinde yaptığı bütün düzeltmeler için adil bir ödülden yoksun kalsın? Siz sosyalistlerin fark edemedikleri şey, herkesi aynı seviyeye çekmenin sadece bir kâbus değil; her şey bir yana, genetik olarak imkânsız ve aynı zamanda üretkenliğe karşı olmasıdır. Bunun toplumun tabanına bir faydası olmaz. Mutlak adalet her zaman bir mittir çünkü yaşam temelde adil değildir. Ama bu bir amaç olarak adaletsizdir." Konuşmaya çalıştım ama Fenwick yine elini kaldırdı. "Beni bağışla. Siyaseti bir kenara koy. Hiçbir yaşam şekli zoraki eşitlik temelinde varlığını sürdüremez. Bu biyolojik bir gerçektir. Evrimin tümü, bireyin kendi halinde gelişmesi özgürlüğüne dayanır. Bütün tarih, insan ve doğa, tekrar tekrar bunu kanıtlar."

"Çin?"

Fenwick toy bir dava vekilinden çok çirkin, uygunsuz bir teklif gelmişçesine, gerçekte olmayan gözlüğünün üzerinden beni inceleyen bir yargıçmış gibi bana baktı.

"Çin'i incelemek lazım. Söylediğim Batı için kesinlikle doğru. Avrupa ve Amerika için de."

"Fakat eğer İngiltere'nin en azından yarısı için daha fazla özgürlük arzu edilebilir bir şey ise istediğini, tabii ki zorla yaptırmaktan nasıl alıkonulacağını anlamıyorum."

Şimdi de ben bir *faux pas** yapmıştım, şeytan, yapılan gafa aniden sözde pişmanlığın altına gizlenerek muzip bir sevinç gösterdi.

"En azından arzulanan *à la grecque*** albay olmayı kabul etmemem gerek."

"Onu demek istemedim."

Ama demiştim, o da bunu biliyordu. Daha fazla brendi içmek istemedi. "Bu ülkenin komadan çıkmak için son şansı büyük bir hızla kayboluyor. Hepsi bu."

"Westminster'da genel duygu bu mu?"

Fenwick böyle basit bir soru üzerine püfledi.

"Westminster'da tek bir genel duygu vardır. O da, ne pahasına olursa olsun bağımsızlığın ezilip yok edilmesi gerektiği. Yeni Kutsal Üçlü, Ana Parti denetçisi tarafından kuruluyor. Bu yüzden aklı başında bir ülkede seçim tartışmalarına egemen olacak bu meselenin tümü, çok dikkatli bir şekilde arka plana itiliyor. Üç partideki siyasilerin bu konu üzerinde tam bir mutabakatı var. Tanrı esirgesin, seçmenlerden yaşamlarında merkezi olan herhangi bir şeyi durup düşünmelerini istemiyoruz. Paranın dışında tabii ki."

Bir sessizlik oldu, sonra Fenwick ona çok fazla itibar etmeliymişim gibi bana daha doğal bir şekilde gülümsedi. "Sizi temin ederim benim görüşlerim, çoğu meslektaşım tarafından seçim zehri olarak görülüyor." Fenwick, Andrew'ya şöyle bir baktı. "Ortak dostumuz da buna dahil maalesef."

Andrew, "Oldukça hırslı bir arkadaş yani" dedi.

"Ben de öyle anladım. Eee... Ona kolay gelsin."

"Gerçekten bunun bir katliamla sona ereceğini mi düşünüyorsunuz?"

"Sanırım Marksist cennette bir yer edinmek için hepimiz itaatkâr bir şekilde kuyruğa gireceğiz düşüncesi, İngilizlerle ilgili aldatıcı bir kavrama dayanıyor. Tabii ki bir Hitler'le, harici bir tehditle yüz yüze gelince bizler mahrumiyetin tadını çıkarma konusunda çok başarılıyız. Tahminimce bu, içeriden zorla yüklendiğinde soğukkanlılığımızı kaybedeceğiz. Birdenbire sayısız insanın üzerinde görünmeye başlayacak ve sadece sizin gibi bile bile bahçe patikasına sürüklenmiş orta sınıf

* Fr. Gaf. (ç.n.)

** Yunan üslubunda Fransız. (y.h.n.)

liberaller üzerinde hiç görünmeyecek. Onların ziyadesiyle hüsrana uğrayıp öfkeleneceklerine kuşkum yok. Aynı zamanda o anda muhalefetin, devlet baskısının hatırı sayılır miktarda aygıtıyla karşı karşıya kalacaklar. Benim kriket sahasının değerler sistemiyle bu işin başarılıp başarılamayacağı konusunda şüphem var doğrusu."

Misafir odasından kapı açıldı, yüzünde bir gülümsemeyle Caro eşikte, ayakta dikiliyordu. Elinde bir binici kırbacı vardı.

"Şunu göstermem lazım."

Fenwick alaycı bir korkuyla elini savurdu. "Canım, sen mükemmel bir parti denetçisi olursun. Özellikle baban beni her konuda alt etmek üzereyken."

Odayı gülünçlük hissi ve neredeyse hesaplanmış bir saçmalıkla terk ettim. Porto şarabı, konyak, bizi çevreleyen mum ışıklı on sekizinci yüzyıl odası, toprak ağası neslinden gelenlerin bu şekilde nutuk çekmek zorundalığı, mahvolan dünyalar daha az mantıklı ama tabii ki Fenwick'e daha inançla hareket ediyorlar. Fenwick'in oyun oynadığı çok açıktı, diğer mesleğini yaptığı zaman elinde bulunan, ana hatlarını çizdiği davasını kişisel ilişkisinden daha açık olmayacak şekilde özetleyip düşük kıdemli iki kişiye açıklıyordu. Bunu biraz aşağılayıcı buldum. Eski çürümüş kasaba günlerinden bir yankıydı bu. Onun, siyasi ve kara bin yıl inançları yüzünden değil de onların gerçek anlamına kayıtsız görünmesi yüzünden, her ne kadar çevresel olsa da toplumsal yazgımıza karar vermesine izin verilmeliydi. Siyaset ve inançları, onu korkutmaktan çok eğlendiriyormuş gibiydi.

Derinden derine Fenwick, nedenleri ve deneyimi ardında bencilden öte biri değildi. Daha önce hep fark etmiş olduğum ve iğrendiğim şeyler; muhafazakâr felsefede, en azından zemininde, partideki tek tek yandaşlarıyla şekillenmiş, talihlilerin ne pahasına olursa olsun yararlı servetlerini ellerinde bulundurmalarına izin verilmeleri gerektiği inancı onda da vardı. Meritokrasi'den, sözde biyolojik mazeretten konuşulmasına rağmen Fenwick'in kendisi terfi etmişti. 1945'ten beri partisindeki sola doğru olan bütün yer değişikliklerine rağmen, her zaman bu fanatik artçı kararlılık, birinin tutup kulübeye doğru sürüklediği bir köpek gibi statükodan kendi kendine bir santim bile ilerlememişti. Belki bütün siyasetçiler gibi çok ciddi bir şekilde oy kapmaya çalışmamış ya da bunu can sıkıntısından kurtulmak için şeytanlığından yapmıştı. Ama sesinde en ufak bir gerçek ümitsizlik ya da acı kırıntısı sezmiş olsaydım, ondan daha çok hoşlanabilirdim ve belki de daha dikkatli dinlerdim. En azından Andrew, bu ölüm kalım meselesini büyük bir tarihsel ve toplumsal

değişimi kişisel bir meydan okumaya çevirmişti. Hâlâ bir oyun olabilirdi ama ödülün çok gerçekçi olduğu bir oyundu.

Fenwick'te, onun beni suçlamış olduğundan daha beter bir hissizlik sezdim. Eğer ben savaşın sonucuna kayıtsızsam, o da artık savaşı kaybetmiş olduğuyla ilgilenmiyordu ve kişisel olarak savaş tazminatı ödemek zorunda olmayacağını bildiğini varsayabilirdim yalnızca. Onun hem özel hem de mesleki anlamda zengin, eğlenceli bir yaşamı olmuştu ve hiçbir şey artık bunu silemezdi. Kızı konusunda şüphelendiğim kinizm, sadece onun babadan kalma sağduyuyu bir unvana kurban ediyor olmasını yansıtıyordu. Fenwick'in ağzı sıkıydı ve halinden memnundu. Muhafazakârlıkta kuduz bir bencillikten daha fazlasının var olduğunu görecek kadar bol entelektüel donanımı ve deneyimi vardı; ama bana, bunu partisinin en salak, aptal ve sıradan bir üyesinden daha derin bir şekilde gösteren, bu türden zeki bir muhafazakârdan iki misli iğrenç geliyordu. Özünde olduğu gibi olduğuna inanıyordu, sistem ise ikincil önemdeydi.

O zaman ondan hoşlanmayışımı bu denli ayrıntılı bir şekilde tabii ki çözümleyememiştim. Ama o akşamı hiçbir zaman unutmadım çünkü Fenwick'in karamsarlığını hor görecek kadar liberal kalsam da Jane gibi birine bunun aramızda psikolojik bir benzerlik, ortak bir yenilginin garezi varmış gibi geleceğini biliyordum. Her şeye rağmen kendiminkini daha iyi gizliyordum. Hiç olmazsa odadan ve çözülmeyi ifade etme gereksinimiyle bir tartışmadan uzaklaştım. Kadınların yanına döndüğümde bunun farkındaydım. Kahvemi alıp Jane'in oturduğu yere, alçak sesle konuştuğumuzda diğerlerinin duyma menzilinden epey uzak bir yere gittim.

"Dünyanın geleceğini düzelttiniz mi?"

"Bu ülkede medeni yaşamın en fazla yirmi yılı var. Duymak hoşuna gider."

"Cesaret verici bir haber."

"Güvenilir bir kaynaktan."

"Keşke ben de orada olsaydım."

"Yarın sana bütün ayrıntıları aktarırım." Jane'e şöyle bir baktım. "Bu durumda benim de nerede yer aldığımı söyleyebilirsin. Zaman kazandırır."

Jane gülümsüyordu. "Tüm bunların boşa gitmemesine memnun oldum."

"O sadece sıradan eski moda bir gerici olsaydı aldırmazdım. Adam bir de Pontius Pilate."*

* Roma İmparatorluğu'nun Yahudiye eyaletinin M.S. 26 ile 36 yılları arasındaki valisi.

"Andrew ondan epey hoşlandı. Onun dava vekillerine takıntısı var. Mesleki kıskançlık sanırım. Bu yüzden herhangi bir şey için tartışmaya hazırım. Ne pahasına olursa olsun."

"Bu seralarda yetiştirilmiş insanlarına yönelik kibarca bir ima mı?.."

Jane birden biraz eğlenerek, biraz da düşünceli düşünceli bana baktı.

"Hayır."

"Kitchener üzerine sahte bir cazibe yaratmıyorum."

Jane, sehpanın yanındaki bir tabloyu inceleyen diğerlerine doğru bakıp sesini biraz alçaltarak konuştu.

"Lütfen, beni ukala olmaya zorlama Dan. Bu halde kendimi yeterince sosyal bir cüzamlı gibi hissediyorum."

"Sezgi gücün böyle olmasaydı."

"Erkek şovenizminin esas belirtisinin olduğu bir inanç ya da Roz öyle diyor."

"Bunu Jenny McNeil'den duymuştum. Bende bir değişiklik yok."

"Yazık sana." Ardından Jane bu kibar kaçamak cevap alışverişini ortadan kaldırır gibi odanın diğer ucuna doğru, Paul ve Penny'nin bir masaya yaslanıp oyun oynadıkları yere bir göz attı. "Paul'ün senden bir ricası var."

"Nedir?"

"Dönem ödevi eski arazi düzenleri üzerine. Dorset'te bunların birkaçının bir araya geldiği ünlü bir bina var."

"Yarın o tarafa gidelim. Tamam."

"Şayet... Paul her yeri harita üzerinde işaretledi. Planladığımızdan birazcık daha erken çıkabilirsen..."

"Tamam. O güzergâh daha güzel zaten."

"Paul epey saçmalıyor. Galiba dün buraya gelirken bakmak istediği başka bir yerin tam yanından geçtik."

"Gidip o yerle ilgili onunla konuşayım mı?"

"Bu çok iyi olur."

Penny'yle Paul büyük bir yapbozu birleştiriyorlardı. Paul hâlâ utangaçtı ama geziye geldiğimiz için sesinin minnettar çıkmasına gayret ediyordu. Harita ve üzerinde mil hesabıyla mesafeleri dikkatlice yazdığı bir seyahat programı çıkardığı sayfayı bulmaya gitti. Bana, konuyla ilgili yerin havadan çekilmiş bir fotoğrafının olduğu karton ciltli bir kitap gösterdi. Saldırgan bir meydan okuma, profesör otoritesi edası ve faydam olup olmayacağına duyduğu şüphe karışımı tuhaf bir sesle bu konunun "çok önemli" olduğunu söyledi. Resimde öküz sabanıyla sürülmüş bayırlar gördüm ve ona, Thorncombe meralarının birinde hâlâ

(y.h.n.)

sabanla sürülmüş bayırların göründüğünü söylediğimde ilk defa Paul'ün gözlerinde kendimi gördüm. Ne kadar geniş, düz ve kıvrımlıydılar... Ona, on dokuzuncu yüzyılın başlarında bir çiftliğin çok daha büyük ve üzerine eski sınır çizgileri işaretli yıpranmış bir tapu senedi olduğunu söyleyince, zafer kazanmaya başladığım çok açıktı ya da en azından Jane'in bahsettiği "küçük, sabit fikir delisine" giden anahtarı bulmuştum. İki çocuğu hazırlayıp yatırmak için gelen Nell ve Jane, beni fazlasıyla uzun bir konferanstan kurtardılar. Plan değişiklikleriyle ilgili bir tartışma oldu. Sonra iki çocuk beraber vedalaşıp ortadan kayboldular.

Fenwickler saat on biri biraz geçerken gitti, biz de onlar hakkında konuştuk. Andrew, benim yararıma "öyle davranmış" olduğunu düşünüyormuş gibi görünüyordu ve Fenwick'le epey genç yerel parlamenteri arasında sevginin azalışıyla ilgili sırları ele verdi. Nell, Fenwick'in kendisini dikiş tutturamamış gördüğünü, iki işi arasında vahim bir şekilde bölündüğünü, yargıçlara ya da bakanlar kurulu hizmetlerini gizlice bozdurmayan birçok kişiye fazla yakın olduğunu düşünüyordu. Fenwick'in, İngiltere hakkındaki dünyanın sonu tahminini ise tartışmadık.

Biz bunları konuşurken Caro ayaklanıp yatması gerektiğini söyledi, kendini çok yorgun hissediyormuş ama şahsen "çok anlayışlı"nın daha doğru olabileceğini düşünüyorum. Dördümüz şöminenin etrafında Caro'yla Barney'i, akabinde de Paul'ün sorunlarını ve "karamsarlıklarını" tartışarak geç saatlere kadar oturmaya devam ettik. Her şey, geçmişte Caro ve Nell'le benim aramdakine göre çok daha açıksözlülükle, çok sakin ve mantıklı tartışıldı. Her zaman var olan husumet gerçekten bastırılmış görünüyordu. Caro'dan, oraya buraya çekiştirilen olası bir halat gibi değil de bir insan olarak bahsetmeyi başardık. Hatta bizlerin, ortak tavır olarak Barney ile daha yakın bir teması desteklememesi üzerinde anlaştık. Jane'in kurnazlığı ve Andrew'nun da sağduyusunun yardımıyla tabii ki.

Bir sessizlik oldu. Nell bir taburede oturmuş, sırtını, yayılarak uzanan ve uykudan neredeyse gözleri kapanan Andrew'nun olduğu kanepeye yaslamıştı. Jane, ayakkabılarını çıkarıp attı ve şöminenin diğer tarafındaki bir koltuğa kıvrıldı. O anda kız kardeşi ona şöyle bir baktı.

"Güzel. Böylece son bir aile sorunu kaldı."

"Ben almayayım."

"Jane, hepimiz aşırı derecede hassas ve anlayışlı olmaya çalışırken senin buna katkı yapmak istememeni anlamıyorum." Jane onu seyrediyordu, sonra gülümseyip başını salladı. "Bizlerin oldukça eski kafalı ve gayet güzelce kışkırtılacağımızı biliyorum, hadi artık."

"Hadi nereye?"

"Kendine."

"Kendi aklım olduğuna mı?"

"Buna bile emin değilsin."

"Şu anda emin olduğum tek şey, bu konuda konuşmak istemediğim."

"Senin için sürekli endişe ediyoruz." Andrew'nun bacağını dürttü. "Öyle değil mi, Andrew?"

Andrew'nun gözleri açıldı ama tavana bakarak konuştu.

"Daimi muhabbet konusu."

"Koltuklarım kabardı. Ama etkilenmedim."

"Tartışmayacağıma söz veriyorum." Jane derin bir nefes aldı ve benim oturduğum tarafa doğru hafiften göz atıverdi. Üzerinde gömlekle uzun bir etek vardı. İkisi de çok sadeydi, diğer kadınların giydikleriyle kıyaslanınca çok sönük kalıyordu. "Dan'e söylemişsin. O halde her şey büyük bir sırmış gibi davranmaya kalkma."

"Öyle davranmaya kalkmıyorum çünkü bu konuda konuşmak istemiyorum, Nell."

"Kararın kesin mi?"

"Henüz değil."

Nell bir an Jane'e baktı, onu kandıramazmış gibi benim yardımımı istedi.

"Dan, onun deli olduğunu düşünmüyor musun?"

"Öyleyse öyledir herhalde."

"Aynı Andrew gibi konuştun." Nell, Jane'e gücenmiş şekilde bir kez daha baktı. "Bu çok saçma. Geri kalan hepimizin beynini bir araya getirsek bile sen daha zekisin."

"Belki öyleyim. Bu konuda."

"Marksist bir kadın gibi bile giyinmiyorsun." Jane gülümsedi. "Bırak Marksist gibi konuşmayı."

"Bu konuyu uzatmasak, çok sıkıcı geliyor."

"Çünkü ne olduğunu görüyorsun."

"Birazını."

"Neden öyleyse?"

"Çünkü beceriksizce ifade edilse de gerçek gerçektir."

"En azından Oxford'un alay konusu olmadan önce zavallı çocuklarını düşünebilirsin."

"Çocukları ve yaşamak zorunda kalacakları dünyayı çok fazla düşünüyorum."

"Yeniden kıymete binen tuz madenlerinde mi?"

Jane yine gülümsedi ve dilini tuttu. Onun ateşin korlarına bakmasını seyrediyor ve bu küçük, gizli dünyaya geri çekilmeye duyduğu hiddet

yüzünden Nell'i kısmen anlıyordum. Gözlerindeki suçlamayı kısmen gördüm.

"Onunla aynı fikirde olamam."

"Bu duyguyu anlıyorum. Jane'in buna verdiği cevabı pek anlamasam da."

"Eee, biz de öyle. Kimse toplumun geri gitmesini bekleyemez."

Jane bunlara kanmayıp hâlâ belli belirsiz gülümsüyor ve ateşe bakıyordu. Andrew'dan küçük bir horultu sesi geldi.

Nell, Jane'e, "Tamam. Ama senin hiç olmadığın kadar kaypak biri olduğunu düşündüğümü bil sadece" dedi.

Sesindeki huysuzluk, sevgisini gizlemeyi pek başaramadığı şımarık çocuklar gibi darılması, beni çok ani bir şekilde birlikte geçirdiğimiz eski günlere, tartışmalarımızda Nell'in bu rolü sık sık oynamış olduğu zamanlara götürdü. Dördümüzün en küçüğü, bazı konularda hoşgörülü, mantık budalası. Ama paradoksal açıdan, bu yüzeysel benzerlik ardında, Jane'le Nell'in gerçek ilişkileri değişmişti. Duygusal ve psikolojik olarak Jane her nedense artık küçük, daha toy, kendinden daha az emin kardeşti. Neredeyse bunu gizlemek için birden ayaklarını yere indirdi, karşısına geçip Nell'in yanına diz çöktü, eğilip Nell'i yanağından öptükten sonra tekrar ayağa kalktı.

"Güzel bir akşamdı. Ben yatıyorum."

Nell başını kaldırıp ona kaşlarını çatarak baktı.

"Bu seni bir yere götürmez."

Ama Nell, azarlayan bir affedicilikle kendini tutarak Andrew'ya dönüp onu uykusundan uyandırmak için sarsmadan önce bir an için elini Jane'in eline bastırdı. Jane'le benim aramda kısa bir bakışma oldu. Onun açısından mahcup, kısa bir surat buruşturma, sanki böyle bir davranışa benim tanıklık etmem onu utandırmış ve buna karşı bende fark ettiği duygudaşlıktan özellikle nefret edermiş gibi.

Tsankawi

Miriam ve Marjory'nin beni terk etmelerinden kısa süre sonra New Mexico'ya gittiğimde bol bol boş vaktim olmuştu. Yönetmenim kovboy filminin çekimleriyle meşguldü ve bizim senaryo üzerine tartışmaların akşam yapılması gerekiyordu. Bölüm Santa Fe'de geçiyordu. Yalnız, bu sefer tek bir dağın olduğu kırlık bir alana gitmediklerinden, çekimler özellikle çöl üzerinden eyalete uzanan Kayalık Dağları'nın güneydeki son uzantılarında yapılıyordu. Orayı ilk defa ziyaret ediyordum ve benden önceki pek çok insan gibi (en ünlüsü D.H. Lawrence tabii ki) görür görmez oraya bayıldım.

San Francisco ve New Orleans'la beraber Santa Fe bütün Amerikan şehirleri içinde en insancıl olanlardan biridir. Mucize eseri şu ana kadar gökdelen inşasını yasaklamayı başaran bu şehirdeki dikkat çekmeme siyaseti başka konulara kadar uzanır. En Amerikalı şehir merkezi mimarisinin, sıradan insanlığı ve gözden uzak bütün gerçek ölçülerini ezmek

için, insanlar arasındaki mesafeleri açma girişimi olduğuna işaret eden sanırım Lewis Mumfold idi. Belki de bu yüzden yüksek bina dikme yarışından vazgeçilmesi büyük bir sanat ve zanaat topluluğunu cezbetmiştir. Santa Fe fark edilecek derecede rahat, taşralı, muhtemelen bununla gurur duyan insanların olduğu bir yer. İspanyol sömürgesinden kalma hoş sundurmalı kerpiç binalar, New Mexico'nun her akşam karanlığı ortalığı saran *piñon** kütüklerinin keskin hoş kokusu, yüksek çölün olağanüstü ışığı ve havası, kavak ağaçları, mahmur çarşı yerinin sıra sütunlu eski dükkânları, gecenin içinde çınlayan katedral çanları... Avrupalı mitin Amerika'sı gibi değildi. Orayı ilk gördüğümde de çok sevmiştim, o zamandan beridir de fikrimi değiştirmedim.

Bunun yanında Santa Fe, etrafını çevreleyen manzarasıyla takdir duyguma çok ciddi hasar vermese de daha cazibesiz bir kasaba olabilirdi. Birleşik Devletler'de daha görülmeye değer yerler vardı ama hiçbirinde Santa Fe ile Taos arasındaki elli mil boyunca kuzeyde Rio Grande'ye sınır olan sıra dağların kusursuz dengesi, asaleti ve Antik Yunana özgülük yoktu. Çocukluğumdan aklımda kalan bazı siluetleri unutulmayacak kadar güzeldir. Dartmoor'un güney sınırı da böyledir. Burası her zaman düşlerimi süslemiştir ve konturlarının gizli modelleri görünüşte hâlâ çok farklı bir manzara oluşturuyor. Rio Grande Vadisi de güneybatının büyük Kızılderili merkezlerinden biridir ancak onlar için ayrılan vadideki arazinin aşağısındaki çağdaş köyler beni pek etkilemedi. Gediğin öbür ucunda, Santa Fe'ye bakan Jemez Dağları'nın tanık tepeleri üzerindeki terk edilmiş ortaçağa özgü yüksek yayla bölgesine ise bayıldım.

Oraların havası çelişkili şekilde çok Avrupai, daha doğrusu Etrüsk ve Minos'lu. Yani kayıp, gizem ve hakkında hem sanatta hem de gerçekte çok az şey bilinen yerlilerin insanla doğa arasındaki yaşam tarzının bir görülüp bir kaybolan büyülü ilişkisinin yarattığı duygu yüzünden sık sık ziyaret ediliyor. Lawrence'ı gerçekten etkileyen şey bu olmalıydı. Ayrıca mükemmel şekilde kurulmuş, her köyün akropolü uçsuz bucaksız yeşil çam ormanlarıyla, engin düzlüklerdeki pembe volkanik süngertaşlı sarp kayalıklar üzerine oturtulmuş. Ufku, temelde kozalaklı ağaçların daha yükseklerdeki kavak ormanlarının birbirine karışan kehribarımsı grisi, kar ve gökyüzünün kusursuz mavisiyle çevrelenmişti. Manzara, uçsuz bucaksız, çoğu şehir sakininin varlığını unutmuş olduğu türden, daha nazik, asil ve henüz bozulmamış başka bir gezegendi. Girit'teki Phaestos, Avrupa'daki buraya en çok benzediğini bildiğim muadili.

* Çam. (ç.n)

Jenny'yi çok kısa süreliğine oraya götürdüm. İki günlük tatilinde beni buna ikna etmiti çünkü bağlılığım konusunda ona karşı hâlâ mahcuptum. Böylece bir akşam Los Angeles'tan Albuquerque'ya kalkan bir uçağa binip gece de arabayla Santa Fe'ye gittik. Her şey biraz serkeşçeydi çünkü yalnızca süper starların kendilerini ve çekim programlarını böyle bir tehlikeyle eğlenceye atma izinleri vardır. Jenny ilk defa Meksika yemeği yedi. Kaçamak yaparak ayarlamış olduğum sıradan eski posanda hoşuna gitti; gecenin zifiri karanlığı, çam ağaçlarının kokusu, geleneksel çömlekler, yerli çömlekleri, kilimleri ve takılarıyla Hintli tüccarların uzayıp giden dükkânları.

Ertesi gün onu Los Alamos'un gizli gölgesinin altındaki Bandelier Ulusal Parkı'ndaki Puye ve Frijoles Kanyonu'nu gezmeye götürdüm. Puye'deki kanyonun sık sıra halindeki meskenlerine gayret içinde tırmandı. Amerikan sincaplarını kandırmaya çalışıp hiç durmadan sorular sordu, ardından akropolün etrafını gezdi. Bir yer bülbülü, benekli bir ağaçkakan ve yaylaya ait çeşitli kuşları gösterdiler. Onu böyle harika bir yere getirdiğim için çok iyiymişim, burayı bildiğim için de çok zekiymişim... Liseli bir kız gibi beni öpüp durdu. Bütün bunlar Bandelier'de de devam etti ki orası oldukça farklı bir yerdir. Gizli, müzeye çevrilen "la bonne vaux" kanyonun dibinde; uykuda, ağaçlıklı, sessiz ve "Kızılderili Yerlilerin" zihnimizdeki tasvirinin hayal edebileceğimiz şeklinden de uzak... Cennet Bahçesi'nden çok uzak olmayan kendi halinde bir tarım kültürünün ilk örneği. Onların günümüzde hâlâ var olan bitkileri, avize ağaçları, silindir şeklindeki frenkincirleri, şifalı otları ve boya bitkileri; sanki canlılık veren bir şeye, eşit bir duruma, genç Restif'e bir zamanlar dünyanın öbür tarafını hissettiren her şeye sahip. "İnsan gülümsemeden edemiyor" dedi Jenny. Bakın, küf bağlamış yaşlı insanoğlundan daha uzun zaman dayandık biz, diyorlar âdeta.

Arabayla, mükemmel bir akşam havasında, pembeler, sarılar ve yeşiller içinden, katlanmış devasa kadife bir kilim gibi uzanan kasabanın ardındaki dağların ağaçla kaplı kıvrımlarından tekrar doğuya, Santa Fe'ye indik. Üstümüzden berrak ve bulutsuz bir kış seması, hiçbir fotoğraf makinesinin çekemediği ya da hiç çekemeyeceği bir ışık yayılıyor; çünkü özü derinliklerinde gizli, renklerinde ya da dikey düzlemlerinde değil. Akşam yemeğinden önce tekrar çarşıda gezindik. Ona, geç vakte kadar açık olan turistik bir dükkânından gümüş ve firuze bilezik aldım. Margaritalarımızı yudumladık, yemek yedik, seviştik; kusursuz bir gündü.

Kaçamak yaptığımız iki gün Jenny'nin her şeyi kendi bakış açısıyla anlatacağı son "yazısının" temeliydi. Jenny'nin orayı gerçek anlamda

keşfedişi daha sonra gerçekleşecekti. Şimdi yeniden düzenlediğim, başlangıçta düzenleyebilmem için bana teslim etmişti, bu üçüncü yazısı olmasına rağmen hâlâ araya eklemeler yapılan yazısı, onun neden benden vazgeçmeyeceğini gösteriyordu. Los Angeles'ta yazacaktı, bizler hep "tırnak içindeydik" ve New Mexico'da birkaç saatliğine tırnaklardan kaçıp dışarı çıktık.

Anlatmak zorunda olduğum şey dayanılmaz, neden onun uyarlamasını kullanamayacağım konusunda herhangi bir şekilde Jenny suçlanamaz. Ertesi sabah biraz daha alışveriş yapmak istiyordu, şehir dışına çıkıp eski bir Kızılderili yerleşimi daha görecektik, sonra oradan doğruca Albuquerque'ya çıkan otoyola inerek akşam uçağıyla California'ya geri dönecektik. Orası Tsankawi adında bir yerdi, arkeolojik olarak Puye ve Bandelier daha ünlüydü ama içlerinde gözdem, bütün bölgenin özü ve en sevdiğim de oydu. İlk ziyaretim sırasında birkaç kez, o zamandan beri de iki kez oraya gitmiştim.

Neden bazı yerlerin böylesine derin ve kendine özgü çekiminin harcandığını, neden kişinin geçmişinin orada tuhaf bir şekilde birinin geleceğiyle buluşmasına benzediğini, kişinin neden gerçekte olduğu kadar geçmişte de hep oradaymış gibi göründüğünü hiçbir zaman anlayamadım. Bu, Thorncombe'daki çiftliği satın aldığımda çok şiddetli şekilde hissettiğim bir duygu, bilinçaltımın derinliklerinde bir yere duyduğum gerçek gereksinim ve bulduğum çeşitli bilinçli sebepler ise ikincil önemde. Thorncombe'la ilgili duygusal ve nostaljik kökenli oldukça bilinçli sebepler vardı, bu yüzden bu benzetme pek doğru değil ama bir Devon çiftliğini Tsankawi gibi bir yer ile kıyaslamanın aleni saçmalığı o kadar aptalca değil. Bir bakıma yayla, bütün mekânları ve sınırı aşıp akıldan çıkmıyordu. Sadece belirsiz ve unutulmuş bir Kızılderili kabilesine ait olmayan, kültürdeki belli binalar, resimler, müzikler, asil şiirin parçaları gibi üstün uyumun tüm benzer anlarına ait olan, az önce değindiğim gizemli olmasının yanı sıra daha sade bir aşinalığı da vardı. Zaten bu, geri kalan her şeyi; evrimin körlüğünü, dehşete düşüren israfını, kayıtsızlığını, zalimliğini, yararsızlığını açıklamaya yeterdi. Gizli bir yer olduğunu hissediyordum, gerçek bir inziva, aklıma hep takılan şeyin bir benzeri ama orası aynı zamanda zaferiyle övünen bir muhalif edasıyla ayakta duruyordu. Bu nihayetinde benim nezdimde Tsankawi'yi öteki yerlerden ayıran şeydi: içlerinde bir keder vardı, yok olmuş bir geçmiş, kültürel kayıp fakat Tsankawi, zamanı ve bütün ölümleri yendi. Onun ıssız sessizliği her zaman yüksek, fethedilemez bir nota gibiydi.

Son ziyaretimde, üç yıl önce, Abe'le Mildred'ı da belki de bu yerin onların (en azından Abe'in) simgelediği türden gerçekliğe dayanıp

dayanamayacağını görmek için benimle birlikte gelmeleri yönünde ikna etmiştim. Onları biraz kutsal bir toprağa ayak basacakları konusunda herhangi bir şekilde önceden uyarmamıştım. Yoldan yaylanın zirvesine yayan yürümeye alışık olmayan Amerikalılardan Abe'in yine hazin şakalarının bolluğuyla yarım mil kadar tırmandık. Yerel St. Bernar'ların iyi marka tekila sattıklarına emin miymişim, neden bütün İngilizler oldukça soğukmuş ve kendilerinin Kaptan Scott olduklarını sanıyormuş, filmlerdeki Kızılderililere bayılırmış ama bu rezervasyonu iptal edebilir miymiş diyerek yol boyunca söylendi... Sonra mağaraların tam da yoğun şekilde petek petek olduğu yerin önünde dikilirken Abe, "Burası konfeksiyon mağazası olmalı" dedi. Nihayet zirvede buranın harika bir manzarası olduğunu teslim etti ama yine de onlara hangi mağara peteğini satın almayı isteyip istediğimi sormadan edemedi. Akıllı biri olan Mildred gittikçe neşemin kaçtığını gördüğünden beni sakinleştirdi. Abe'in agorafobisi varmış, böyle yerler ve ıssızlık onu korkutuyormuş... Mildred, sonra çocukluğunda tatillerini geçirdiği Florida'da bir evin yakınındaki, her zaman yok olmuş Seminole'lere ait olan, yasak bir bölgeye giriyormuşsun gibi hissetmeden asla içine giremeyeceğin ormandan bahsetti. Mildred, "Sanki suç işliyormuşsun gibi" dedi. Burada da aynı şeyi hissetmişti. Çok ama çok güzel bir yerdi.

Mildred bunu Abe'in "dangalaklığına" karşı küçük gizli bir Anglo-Amerikan anlaşması yapmak için kibarlıktan söylemişti ama biz gezerek arabaya geri dönerken Abe bunu tekrar yapmıştı: Neden ona böyle eziyet edildiğini bilmek istiyormuş, neden gettoyu ardında bırakamıyormuş, Mildred'a püriten diyebilecek yüzsüzlüğü nasıl göstermiş, vesaire... Hem tarihsel hem de günümüz açısından bu adil değildi çünkü Abe de aslında Bel Air'de gezindiği bahçesiyle hiç de Yahudilere özgü olmayan şekilde gurur duyup ilgileniyordu. Arabaya bindiğimizde inmek için ani bir hareket yaptı.

"Bekle. Kafatasım arkadaki patikada kaldı galiba."

Bunların hepsi, diğer insanlardan duygularımı paylaşmalarını beklememem gerektiğine dair bana ders olmalıydı. Bu sadece bir İngiliz takıntısı değildi, kişisel bir takıntıydı ve bunu, en hassas ziyaretçilerden bile sadece tekrarlanan bilgiyle kazanılan tepkileri almanın beklenemeyeceğini görmekte çocukça bir başarısızlığa uğramakla birleştirdim. Benim için burası sözcükleri biraz aşıyordu, aptal gibi, herkesten huşu içinde sessizliğe gömülmelerini istiyordum.

Jenny'yle ben Tsankawi'ye öğleyi biraz geçe vardık. Hafifçe esen rüzgârdan yayılan yaz sıcağında hava yine eşsiz güzellikteydi. Arabayı sık fundalıklardan dağınık bir ormanın yanına park eder etmez güzel

bir işaret göründü: Dağınık bir mavi kuş sürüsü, öten yalıçapkınları gibi uzakta bir çamdan diğerine uçarak güneşte göz kamaştırıyorlar. Jenny'yi bir denemeden geçeceği konusunda yine uyarmamıştım. Büyük bir kaya platformunun olduğu yere çıkan ilk bayıra kadar el ele yürüdük. Doğal bir basamak oluşturan türden bir etek, ilk alçak kayalıkta bir çıkıntı oluşturmuştu. Bu hemen Jenny'nin içindeki aktrisi memnun etti, basamağın sonuna kadar yürüdü, bir Sarah Siddons pozu vererek arkasını dönüp bana sırıttı. Jenny o gün mavilere bürünmüştü, mat haki pantolonla gömlek, pembe bir eşarp takmıştı, masumiyetinin simgeleyen ve her zamankinden daha fazla dikkat çeken çilleriyle güzel görünüyordu.. İkinci tuğla renkli kayalık tabakasının olduğu bayırı tırmanmaya devam ettik. Çıplak ayaklı ve çarıklı sayısız bir neslin aşındırarak yer yer otuz santim ya da daha derin oluşturduğu oyuk ve kabarmalardan oluşan mağara oyukları, yumuşak süngertaşından hafif tümsekler... Azimli bir dev tarafından oluşturulan, aşınmış eski Kızılderili patikasını izledik. Duvarlarda güzel soyut yazıların kavisleri ve aşağımızda, her yerde çam ormanı denizi, yarıkların olduğu vadiler, uzakta karla kaplı dağlar.

Yukarıdaki kayalıkların eteklerinde gezinirken Jenny'ye her mağaranın girişindeki yer alan taş resimleri gösterdim. Jungcu mandalalar* ve patika gözcüleri, yukarı kaldırdığı ürkütücü koluyla kayaya tuhaf bir şekilde heybetli ama anaokulu çocuğu düzeyinde resimler yapan adamlar var, biraz daha ileride de dar bir ayin mağarasının isli duvarına tüylerle süslenmiş bir yılan kazınmış. Sonra birkaç *piñon* kozalağı topladık, sonra onları sallayarak tohumlarını çıkarıp kabuklarını kırdık, içlerindeki yumuşak çekirdek yenilebilirdi. Böylece elimize güzel kokulu reçine bulaştı. Bir süre büyük bir kayanın dibinde oturup birer sigara içtik, Jenny sırtını omzuma yasladı, ayaklarımızın altında uzanan manzarayı seyrettik. Kayalar, rüzgârı kestiği için orası çok sıcaktı. Jenny ceketini çıkardı ve gömleğinin düğmelerini çözerek önünü açıp güneşin göğüslerine gelmesini sağladı. Bir süre konuşmadan oturduk, elim Jenny'nin çıplak belindeydi, sıcaktan içim geçip neredeyse uyumak üzereydim.

"Keşke bütün giysilerimi çıkarabilseydim. Ne güzel olurdu."

"Burada mı?"

"Etrafta kimse yok."

"Geçen gece hakkını kullandın."

Jenny arkadan kolumu dürttü. "Her yer mağara."

"Kahverengi Münzevi adında bir yılanı anlatayım o zaman sana. Akrepler, tarantulalar, Kara Dullar, vampirler, çıngıraklı yılanlar, Kızılderili kötü hayaletler de cabası..."

* Sankritçe'de daire anlamına gelir. Hinduizm ve Budizmde din kaynaklı sanatsal objelerin formu genelde bu şekildedir. (y.h.n.)

"Batıl inançlı!"

"Ben bu düşünceye değer veriyorum."

"Tembelsin de ondan. İmgelemin yok."

Jenny'nin belini okşadım. "Fazlasıyla var."

Jenny başını biraz omzuma doğru çevirdi. "Yarın, iğrenç, 'mış gibi' davrandığımız hayatımıza geri döneceğiz. Burada oturmak bile şimdiden bin yıl uzakta olacak. Gerçekmiş gibi gelmeyecek."

"Mekânlara geri dönülebilir."

"İlki gibi olmaz. Asla aynı olmaz."

"Seks bunu değiştirecek mi?"

Jenny bir süre bir şey söylemedi.

"Sadece her zaman beraber olacaklarını bilmek bunu değiştirebilir."

Sonra başını çevirip yukarı uzatarak beni çenemden hızla öpüp yerine oturdu. Gömleğinin düğmelerini iliklemeye başladı, gömleğini pantolonunun içine sokmak için ayağa kalktı, oturduğum yere doğru sırıtıp "Hadi seks yapmayan mutlu turistler olalım yine" dedi. Sonra da beni ayağa kaldırmak için elini uzattı.

Kayalıkların etekleri boyunca birkaç yüz metre daha dolaştık, ardından yaylanın zirvesine tırmanabileceğimiz bir yer bulduk. Oradaki merkezi Kızılderili evi, toprağın çember oluşturan duvarının etkisiyle biraz daha aşınmıştı. Orası muhtemelen on ikinci yüzyılda keşfedilmişti ama ekinlerin yetiştirildiği vadi yataklarının yukarısında, çok elverişsiz bir yüksekliğe inşa edilmesinin nedenini hiç kimse bilmiyordu. Keza buradakilerin savaşçı kültürleri olduklarına ya da o sırada birileri tarafından tehdit edildiklerine dair bir kanıt yok. Konumu, her şeyde faydacı bir anlamı arayan herkesin aklını karıştırıyor, özellikle de bir Amerikalının. Gerçi benim için, ölü Kızılderililerin belki dinsel bir sebebin etkisiyle cennetle cehennem arasında kusursuz bir dengeyle asılı kalmak istedikleri çok açıktı.

Yüksekçe bir taş yığının üzerine oturarak yüzümüzü otuz mil doğudaki Sangre de Cristo dağlarına, Taos Dağına ve Kayalık dağlarının kuzeyine çevirdik. Çölün ötesinde, güneyde, Albuquerque yakınında Water Melon vardı. Zeminin kavislerinin izin verdiği ölçüde uzaklar görülebiliyordu. Elini uzatsan tutacakmışsın gibi dursa da öbür yaylaya kadar iki mil uzaklık var. İki kuzgun etrafımızda halkalar çizip ötüyordu, bu seslerin Devon sessizliğinde ara sıra duyduğum seslerden farkı yok. Bir kuş, bir ses, beni alıp çocukluğuma otuz yıl içinde saniyenin en ufak birimine götürüyor. Yanımda da Jenny, biri elini yukarda olan dizine dolamış halde oturuyordu, rüzgâr hafifçe yüzünü yalayıp geçiyor ve eşarbının ucunu açıyordu.

"Onlar ne öyle?"

"Kuzgun."

"Kuzgunların sadece İngiltere'de olduğunu sanıyordum."

"Bütün kuzey kutbunda. Kuzey yarımkürede her yerde. Kendilerine nerede bir yaşam alanı bulurlarsa orada yaşarlar."

Jenny bir an kuzgunlara, sonra kurnaz kurnaz bana baktı. " 'Asla' demiyorlar."

"Yanlış anlamış. Gerçek mesaj 'sonsuza kadar'dır."

" 'Dehşetengiz amansız ve kadim kuzgun... Sonsuza kadar kuzgun dedi' " Jenny dudaklarını kemiriyordu. "O kadar iyi olmadı."

"Ve kendi türünün dışında her şeyi suçla."

Jenny yüzüme baktı, dirseklerini dizlerine dayayıp çenesini avuçları içine aldı, eğlenerek beni seyrediyordu.

"Birinin nasırıma bastım."

"Ayak illeti mi, yoksa hatalı düşünce mi?"

"Yapma. Edgar Allan Poe ve bende ne sorun var?"

"Bu dünyadaki gerçek, arkandaki ormandan dışarı hiç çıkmıyor."

Tsankawi, Los Alamos atom bombası deneme sahasının kenarında. Birkaç mil uzaktaki gümüş rengi devasa hangarın tepesini görebiliyorduk ancak. Ağaçların arasından millerce gizlenerek geçen tel örgünün ötesinde, yer yer gözcü kuleleri bulunuyordu. Jenny etrafa göz gezdirip arkasını döndü.

"Onun güzel, eski bir duygusal şiir olduğunu düşünüyorum hâlâ."

"Onun için sen, genç, güzel bir duygusal aktrissin."

Jenny dikkatle bana baktı. "Bu hoşuma gitmiyor."

"Ornitomansi'yi* bilmeyen bir kuş."

"Ne demek o?"

"Kuşların isabetli uçma ve ötme tahmini. Romalılar bu işin meraklısıydılar."

"Senin gibi buna inanmayan herkesi aslanların önüne mi attılar?"

Jenny artık alaya almadan bana bakıyordu.

"Bu sabah junkoları** fark etmişsindir. Hâlâ umudum var."

"Onları, öyle oldukları için sevmem neden yeterli değil? Yani aptalca isimlerin hepsini ve korkunç bilimsel terimleri öğrenmek istemiyorum."

"Her şeyde cehaletten kaynaklanan hoşgörüyü haklı çıkarmaman için."

"Ama bu tam da senin yaptığın şey. Beni küçümsüyorsun çünkü ne hissettiğimi bilmiyorsun. Burada seninle beraber olmamın anlamı

* Antik Yunan ve Roma dönemlerinde kuşların hareket ve uçuşlarına göre fal bakma anlamında kullanılır. (y.h.n.)

** Bir kuş türü. (y.h.n.)

benim için, kuşlar, arılar ve kuzgunlarla beraber olmaktan daha büyük." Jenny, "Ben bir insanım. Bu başka her şeye karşı kör olduğum anlamına gelmiyor" dedi.

"Tartışmayalım."

"Ben tartışmıyorum. Şikâyet ediyorum."

"Tamam."

"Bir şeylere kendi açımla baktığımda çok biçimci oluyorsun."

Buna cevap vermedim ve Jenny, "Ve de biçimci sözler kullanıyorsun" diye ekledi. Ona gülümsedim ve bir süre gözlerime baktı, sonra dönüp bir dirseğinin üzerine yaslandı. "Her neyse, ne anlamı var ki!.. Bir sonraki erkeğim muhtemelen işin doğa kısmından herkes kadar sıkılıyor olacak."

"O oyunu bir daha oynamama konusunda anlaştığımızı sanıyordum."

Jenny bir şey söylemedi. Tam önünde, Amerikan sincabı yuvası yapmak için oyulmuş yumuşak toprak yığını vardı. Kırık bir çömlek parçası alıp aylak aylak eliyle temizlemeye başladı. Sonra da görebileyim diye yukarı kaldırdı.

"Bu olağanüstü değil mi? Bir köşesinde delik var. Birisi süs eşyası olarak kullanmış olmalı."

Beş santim genişliğinde, üzerinde siyah çizgiler ve soluk gri arka zeminde daha yoğun zikzaklar vardı. Deliği görebiliyordum, yüzlerce yıl önce Kızılderili bir kadın tarafından dikkatli bir şekilde delinmiş. Jenny onu mavi gömleğinin üzerine doğru tutuyordu.

"Güzel değil mi?" Bir kolunun üzerine dayanarak oturuyordu, toprağı elemeye başladı. "Başka var mı acaba merak ediyorum." İki kırık parça daha gün yüzüne çıktı ama daha küçüklerdi, çizgileri daha az dikkat çekiciydi. Jenny yine delikli parçayı gömleğine sürtmeye çalışıyordu. "Dört beş tane bundan bulursan, süs yapabilirim, harika dururlar." Birden bir elini yukarı kaldırıp alnına hafifçe vurdu. "Dan, harika bir fikrim var. Fairfax'taki şu küçük kuyumcu atölyesi. Onlar bu parçaları gümüş bir telin üzerine takabilirler. Bütün herkese ne hediye alacağım diye düşünüyordum."

O sabah, Santa Fe'de ayakta durmuş, Jenny'nin bir sürü yüzük, bilezik ve boncuk tepsisinden takı seçmesini seyrederken bu konu açılmıştı. Jenny eziyet veren zevkiyle, biraz ecdadına ait, biraz da öfkeli bir azimden kaynaklanan, sadece müsrif bir film yıldızı olmamakla, kazıklanmaya duyduğu nefret arasında bir çelişki içindeydi. Bir istisna, annesine bir gerdanlık dışında, almak istediği şeylerin fiyatı çok fahiş olunca almaktan vazgeçmişti.

"Gerçek bir İskoç böyle konuşur."

"Yuuh. Çok daha kişisel olabilirlerdi."

Jenny ayağa kalktı, etrafa bakınıyordu, derken birkaç metre ötede biraz daha yağma yaptığını gördüm. Onun yere diz çöküşünü seyrediyordum, yine ince toprağı eşeleyip hemen bana başka bir kırık çömlek parçası gösterdi.

"Bak, öyle güzel ki. Daha bile iyi."

Jenny küçük bir kız gibiydi, fena halde kırık çömlek parçalarını bulmaya kaptırmıştı kendini. Oracıkta oturuyordum, Jenny gezine gezine, iki de bir diz çökerek biraz daha uzaklaşıyordu. Pembe eşarbını çekip bir tarafta topladığını gördüm ve sonra tekrar ayağa kalkarken eşarbını köşelerinden eğreti bir torba gibi tutarak kaldırdı.

Hangi unsurların bir araya gelmesinin beni daralttığına hâlâ emin değilim. Jenny'nin geleceğimiz açısından yasaklanan konuyu açmaya ikinci kez girişmesi ve bunun gizli bir sataşmadan daha az ciddiyetle canlandırılmasının verdiği duygu, doğanın bağımsızlığı konusunda küçük bir gösteri, onun bu yerin eşsizliğini duyumsayamadığı hissi, onun için buranın diğerleri üzerinde sadece bir çeşitleme olması, fanilik; tekrar ele geçirilemezliği, derinliği, güldeki kurtçuk, burada tekrar Jenny'yle beraber olabileceğime dair olasılıklara karşı, çoğu zaman zevk veren bir duygu. Çünkü sürekli olmayış, deneyime değişmeyen hiçbir evliliğin başaramayacağı bir lezzet katar. Ama artık bu, büyük Olimpos manzarasında acı ve kekremsi bir tat bırakıyordu.

İki kuzgunun ötüşü sıklaşmaya başladı ve kendi bölgelerine girmiş olan kızıl kuyruklu bir şahine saldırdıklarını gördüm. Ses Jenny'nin bile dikkatini çekti, kırk metre öteden arkasını dönüp bana bunun sebebini göstermek için işaret etti. Amerikalılar o kuşa şahin deseler de aslında o kuş İngiltere'deki akbabanın farklı bir çeşididir ve uzaktan kolay kolay ayırt edilemez. Yalnızca güruh halinde saldırmaları, Güney Devon semalarındaki benzer manzaralardan farklı değildi ki bu beni alıp Thorncombe'a, oradaki geçmişime, şimdiye ve Jenny'nin sağlam bir gelecek kurmasının imkânsızlığına götürdü.

Ben bir insanım... İçimde bile bunu her zaman aramızda tutacak (başka engeller çıkmasa bile) biri değilim pek. Bu ikinci rastlantı, iki tür olarak görmekle, İngiliz sayfiyesine has genel davranışçılık kuramının çok yabancı ve ücra bir yerde yeniden ortaya çıkması, bir bakıma bunu kanıtlıyor gibi görünüyordu. Uzun süreli ilişkilerimin hepsi, güya gizli bilgi ve deneyimin bu dünyası ile beraberdi... Tabii ki sadece tarihsel anlamda değil, temelde de benzerliklerin gözlemcisi ve depolayıcısı olmam da etkiliydi. Gerçekten beni memnun edip sürükleyen şeyin

onda dokuzu, ne kadar samimi olursa olsun, aralarında hareket ettiğim insanların anlayışının çok daha altına buzdağı gibi batmıştı. Bütün bunların bir tür suçluluk ve pişmanlık olduğunu ileri sürmüyorum. Bu daha ziyade arzulu bir kibirlilikti, daha doğrusu benim Jenny'nin fark ettiğinden çok daha derin şekilde İngiliz olduğumun kibirli bilgisiydi belki de çünkü dış görünüşler, oyunu tuhafça yapılanmış, açığa vurulmamış anılara dayanan gerçek duyguların açık edilmediği imgelemden daha az açık ederdi.

Biz, geçmişte yaşayan ve gelecekte yaşayacak topluluklardan başkayız. İngilizliğin bu mayasına, sürekli şimdinin içine kaynayan geriye dönüşün* (ya da ileriye gidişin) psikolojik ve duygusal denginin olduğu yerde, doğasına tamamen aykırı bir şekilde, şimdi imgesine bağlanmasının sanatsal iddiası bende uzun süre körlük yarattı. Tabii ki senaryolarda geriye dönüşler vardı ve Kitchener'daki bir sahnede de büyük ölçüde kullanacaktım ama aslında geriye dönüş sahnelerinden hiçbir zaman hoşlanmamıştım. Geriye dönme sahnelerinin davetsiz, biçimsiz, iyi marangozların, Citizen Kane gibi bir iki nadir durum dışında, kaçınmaya çalıştığı türden bir iş olduğu (diğerleri arasında Abe'den) öğrendiğim hakikatin bir parçasıydı.

O gün bu, kitabın aklıma yazmaya çalıştığı küçük, ilk tohumuydu: Irksal varlıkla aklımın gerçek yapısına daha uygun olacak bir çevreye duyulan bir özlem... Yoğun, birbirine karışan, sıkışmış, çizgisel ve ilerleyen bir şey olarak değil, zamanı ufuk çizgisi gibi yatay olarak ele alan kurgulara özlem. Tsankawi'de bir zamanlar yaşamış olan insanlardan öğrendiğim bir şey yüzünden vurgulanan bir özlemdi bu. Onların, şimdiki zaman dışında zamanı ve geçmişle geleceği mevcut olmayan şimdi kavramları dışında düşünememelerinden, bu şekilde bir tür anılarla duyguları eşit, parçalanmış çağdaş insanın tamamen kaybetmiş olduğu külli aklı meydana getirmesinden kaynaklanıyordu.

İleriye gidiş neredeyse ortaya çıkar çıkmaz kendini elde edilemez olarak bildiren bir fikirdi, ileriye gidişi o anda romana dayanarak düşünüp düşünmediğimi bile hatırlamıyorum artık. Şayet aklım uygulanabilir bir şeye işliyorsa bu tiyatroya, kısmen de Jenny'ye dönüşe dayanarak işliyordu. Jenny kurallara uygun bir sahneye duyduğu güçlü aşkı elinde bulunduruyor ve benim bu konudaki karamsarlığım konusunda dırdır ediyordu. Ama asıl mesleğimin çok uzağında olmam içinde bulunduğum gerçek dakikalarda, Tsankawi'de, Jenny, kuzgunlar, şahin ve bütün yankıların şiddetlenmesi bende hoşnutsuzluğa neden oluyordu.

* Flashback: Modernist ve postmodernist sanat eserlerinde kullanılan tekniklerden biri. (y.h.n.)

Kamera, diyalog ve dramatik sanatın son derece ötesinde, gözün görebileceğinin ötesindeki tüm manzaralar kadar ulaşılmaz. En temiz ve açık mekânda kendimi hapishanede bir adam gibi hissediyordum.

Bu duyguları şu anda mevcut bir nesneye bağlamak zorundaydım, pek adil olmayacak şekilde bunun Jenny'nin kırık çömlek parçası avcılığı olduğuna karar verdim. Binlerce kırık çömlek parçasının yaylanın zirvesindeki her yeri kaplamasının zararı yoktu, bu bir bakıma kutsal bir şeye saygısızlıktı, neredeyse Abe'in, tuhaf bir çevreye yaptığı şakaları dışında tepki gösterememesi kadar kabaydı. Jenny burayı kullanıyordu ve buranın artefaktlarına* bir kilise, müze veya başka birinin evindekilere olduğundan daha fazla hakkı olmadığını şezmiş olması gerekirdi.

Artık kesinlikle fazla zorlama olan bu benzeşmeyi savunmuyorum. Hatta o anda kendi kendime bundan rahatsız olmamın gülünç olduğunu söyledim. Ufacık bir doğruluğu varsa bile (yolun aşağısında bir ikaz panosu, ziyaretçilerden sit alanından el yapımı hiçbir şey almamalarını rica ediyordu) adamakıllı bir tepki, Jenny'ye kibarca bazı yerlerin soyup soğana çevrilmeyerek huzuru kazanmış olduklarını ima etmek gerekecekti. Jenny, özellikle bunun benim için bir anlamı olduğunu bilirse anlardı. Ama doğuştan ya da doğuştan olmasa bile İngiliz olarak bir kere Jenny'yi karalar karalamaz bu konuda hiçbir şey söylememeye karar verdim. Yani bu olayı Jenny'ye göz yumuyormuş gibi yapmak için değil, kendimi iyi biri olarak ödüllendirmek ve bir de daha ağaçların arasındaki saklandığım yeri gizli tutmak için kullandım.

Bu kesinlikle Tsankawi'yle ilgili değildi. Jenny'den, yıllardır başka kimseye ona olduğumdan daha fazla âşık olmadığım gerçeğiyle, gizliden gizliye çok daha imkânsız bir tepki bekliyordum. Bunun asla işe yaramayıp Jenny'ye karşı adil olmamasına, doğru şeyi yaptığımıza, çok dikkatli bir şekilde aramızda sadece uzun ömürlü bir ilişki ve bu konuda herhangi bir tartışmayı varsayıma dayalı bir oyun olarak davranılmazsa tat vermeyecek gibi görülebilecek şekilde istek kipinde kurmuş olmamın da önemi yok. Jenny'nin gizli kalanları okumasını hâlâ istiyordum. O oldukça haklıydı. Mojave'de ona evlenme teklif ettiğimde bunu bir bakıma reddetmesini rica ederek sırf merakımdan, ne cevap vereceğini görmek için yapmıştım. Hatta Jenny'nin yarı şaka yarı ciddi, yarı sevecen hayır deyişini bile onayladım. Ama sanırım aynı zamanda Jenny'den, her erkeğin yaptığı gibi kendi benliğini ya da bunun içinde en azından bendeki daha gizli unsurlarla zıtlaşan bütün yanlarını feda etmesini bekliyordum.

* İnsan eliyle meydana getirilen sanat eseri. (ç.n.)

Onu kandırmak için devam eden teşvik, evlilik olasılığını keşfetmek, yalan söylemek ve onun evinin hanımı, çocuklarının anası olabileceği, benimle yaşaması ve sanat kariyerine devam edebileceğini önererek buna direndiğim için biraz güveni hak edecek kadar çaba göstermiştim. Sinema dünyasının daimi cinnetlerinden biri sözleşme başlıklarındaki bu güven meselesi üzerine dayanarak çıkan hadiselerde yatar. Kim kimden önce geliyor, harflerin büyüklüğü, boyutlarının ne kadar olacağı sorun olabilir O gün benim durumum da buna benziyordu. Jenny onu bırakıp gidişimin cezasını yeterince vermiyordu ve geriye bakınca kırık çömlek parçası toplamadaki gerçek kusurun, onun kayıp uygarlığıma yeterince saygı göstermemesi olduğunu düşünüyorum. Ben kırık bir çömlek parçasıydım ve görünüşe bakılırsa bütün parçalar Jenny için süs eşyası, kız kardeşler ve arkadaşlar için ucuz hediye anlamı taşıyordu.

Jenny yirmi dakika kadar sonra geri geldi, elinde havalanan pembe eşarbıyla bulmuş olduğu şeyleri bana göstermek için yanıma çömeldi. Kırık parçaların gümüşle çerçevelenirse daha da güzel görüneceklerine karar vermişti. Çalışma sahasından aniden ayrılmasıyla ilgili ona şaka yollu takıldım. Hile kolaydı ve Jenny pandantiflerini düzenlemeye, üçlü beşli küçük sıralar halinde dizmeye, yerlerini değiştirmeye, istiflediklerini tekrar düşünmeye dalmıştı. Ama sonra başkaları geldi. Aşağıdan genç bir çift belirince Jenny bulduğu şeyleri büyük bir suçlulukla eşarbıyla gizledi. Genç çift yakınımızdan el sallayıp selam vererek geçip gitti. Genç adam çocuğunu sırtına almış, Kızılderililerin çocuklarının sırtlarında taşındıkları gibi taşıyor, üzerinde uzun bir hippi eteği olan çok ciddi yüz ifadeli genç karısı da önde yürüyordu. Araştırma öğrencisi ya da entelektüel bir topluluktanmış gibi hoş bir yakınlık hissi uyandırıp gösterişsizlikle birlikte sadelik duygusu veriyorlardı. Ama onlar buraya davetsiz gelmişlerdi. Bunu yürüyüp uzaklaşmalarını seyreden Jenny'nin gözlerinde de görüyordum. Jenny o anda çok tuhaf bir şey yaptı. Kırık çömlek parçalarının örtüsünü açtı ve onlara baktı.

"Dan, sence yaramazlık mı yaptım? Bunları buraya bırakmalı mıyım?"

Bunun genç aileyle, onların Amerikan yerlileri olması ve onlardaki mutlu yoksulluğun yarattığı cesur havayla ilgisi vardı, benimle değil.

"Kaybolacaklarını sanmam."

"Bu geçirdiğimiz iki günü anımsatacak bir şeyin olmasını öyle çok istiyorum ki."

Jenny o sırada başını kaldırıp bazen yalnızken yaptığı gibi ciddi, neredeyse çocuk gibi bir dürüstlükle gözlerime baktı. Gülümsedim çünkü o gülümsemiyordu.

"Onları topla o zaman. Şu uçağa yetişeceksek..."

Aramızdaki bu ani kötü duygulanma ve hiçbir şey söyleyemeden ya da daha doğrusu söylememiz gereken dışında her şeyi, Dan'i kaybettiğimi bildiğimi ama nedenini bilmediğimi söylemek çok üzücüydü. Nedenini tahmin etmeye çalışarak. Birden çok korktum. Aslında öfkelendim, keşke konuşmuş olsaydım. Bu duyguların en kötüsü, birdenbire birini tanımadığını fark etmek. Erkeklerin bundan hoşlandığını, buna aldırmadıklarını veya dikkat etmediklerini düşünüyorum. Ama bu, tahmin edilemeyecek ölçüde kadınları mahvediyor. Bunun şu bebekli çift yüzünden olduğunu düşünüyordum ama emin değildim. *Sen* bu iki günün bana ne anlam ifade ettiğini bilmiyordun çünkü sürekli düşünüyordum. Onunla evli olmak böyle bir şey olmalı, kendi başımıza ve başka kimseyle seyahat etmek istemeyeceğimi biliyordum, ayrıca doğa meselesini gerçekten öğrenmeye başlıyordum, en azından bu konuda seninle kavga etmek istemeyerek oranın senin için önemini anlamaya *başlıyordum*... İkinci gün boyunca, birinci gün de öyleydi, kendimi sana ne kadar yakın hissettiğimi anlayamazsın. Bu yüzden sevişmek istedim ama sadece sevişmek de değil. Bu yüzden senin kuzgunlara güldüm. Kadınlarla ilgili pek çok dışsal şeyi anlasan da içsel olanların hiçbirini bazen düşünmüyorsun, belki daha da kötüsü, bunları biliyorsun ama bilmezden geliyorsun. Benim aslında ne düşündüğümü, kim olduğumu, nereye gittiğimi bilmediğimi biliyorsun. Benim gibi kızlar gerçekten, içten içe koruma dostluklarına gereksinim duyarlar.

Sen böyle geri çekilip beni yasakladın.

Sana evlenme teklif etmeyi istiyordum. O anı tam olarak hatırlıyorum: Arabaya tekrar bindiğimiz zaman, yolu bulmak için haritaya bakıyordun. Yapamadım, ağlamak istiyordum. Yani bunu orada halletmeliydik öyle ya da böyle. İkimiz de korkaktık. Bir bakıma beni korkunç bir şekilde belki de İngilizlerin İskoçları hep aldattıkları tarzda baştan çıkardın. Her nasılsa senin yolunun daha ince, daha kültürlü, nihayetinde daha iyi işlediğini ve bizim aptal İskoç dürüstlüğünün taşralı olduğunu iddia ettin.

İşte! Beş dakikadır bir şey yazmıyorum, ağlıyorum inadına. Senden nefret ediyorum. Daha genç olmadığın için senden nefret ediyorum. Çok uzaklarda olduğun için. Bir dahaki telefon konuşmamızda sana bunu söyleyemeyeceğim için.

Sen *biliyordun. Bir şey* söylemeliydin.

Batıya Doğru

On buçukta, güzel bir duyguyla yeni bir çözülümün karışımı içinde dağılmış olarak yola çıkmıştık. Geçmiş unutulmuştu, artık medeni insanlardık. Hepsi gelip Thorncombe'da bir gece geçirip Caro'yla beni şereflendireceklerdi ve ben bile Nell'le bir an yan yanayken bu konuyu kimseyle konuşmayacağı için Jane'in inatçı kafasına biraz akıl sokmaya çalışmak için görevlendirilmiştim. Biraz bu kardeşçe sevgi havasının ve kısmen farklı çocukların orada olmasının da etkisi vardı. Oradan ayrılır ayrılmaz bu konu hakkında Jane ile yavan bir şekilde konuşabilirdim. Ama yanımda harita okuyan Paul vardı ya da okuyormuş gibi yapıyordu ve rollerimizi devam ettirmek zorundaydık.

Kış günlerinde şu gökyüzünün hâlâ açık ama sisli olduğu bir günde yola çıktık, araba kullanmayı zorlaştıracak kadar çok sisli değildi ama görüş alanı bir iki mil ötedeki grilik içinde daralıyordu. Güneş ışığı sürgit pusluydu ancak tepemizdeki gökyüzüyse donuk mavi renkteydi:

Görülebilenin yarısının sürekli gizlendiği, sadece hayal edilebildiği zaman havanın İngilizliği hoşuma gitti.

Bütün gün köklerinde, merkezinde ya da en azından bütün üstünlükleri kolayca ortaya çıktığı gibi İngilizlere özgü olacaktı. Başlangıçtaki utangaçlığından sonra Paul, her sabah bu sorunu yenmek için uyanıyormuş gibi görünüyordu, son zamanlarda edindiği merakla ilgili incinebilir olduğunu ispatladı ama bazı zamanlar biraz tutarsız oluyordu. Bilgilerinin birden sonuna geldiği kıyılarda buluyordu kendini, on beş yaşında biri olarak ve bu konudaki bilgimin de cehalete yakın olmasından yola çıkarak ortaçağ tarımı üzerine çarpıcı bilgiler edindiğini söyeleyebilirdim. Paul, resimli eski hikâye serisi Ripley gibi inanır mıydınız türünden gerçekler gösterme eğilimindeydi ama bunlar, İngiltere'de "kapalı" ve "düzlük arazi" (hem çitle çevrili olan hem de olmayan), malikâneye ait sistemler, sabana koşulmuş bir çift öküz, saban tasarımlarıyla sürüm yöntemleri, donanımları, araziler ve *lynchets** hakkında bildiği gerçeklerdi. Paul'ün yanında her şeyin elle çizildiği bir dosya vardı. Arabayı sürerken başımı eğip sürekli oraya göz atmak zorunda kalıyordum; çok düzenli, özenli bir çocuk olduğu kesin, teknik anlamda kötü bir ressam değil ve dışarıya karşı davranışlarına göre herkesin öyle olacağını umduğu çok daha olgun bir el yazısı var. Paul'e bu konuya neden bu kadar çok ilgi duymaya başladığını sormam hataydı. Bunun bir soru olmadığını bilmem gerekirdi, her ne kadar kibarca sorulursa sorulsun, yetişkinler gizli bir alçakgönüllülüğü akla getirmeden soru sorabilirler. Paul bir an tereddüt etti.

"Kralları, kraliçeleri ve bütün o saçmalığı sıkıcı buluyorum sadece."

"Ben de sıkıcı buluyordum. Ama benim hiç seçeneğim olmadı."

O sırada Paul'e kendi yatılı okulumda yaşadığım dehşet verici olaylardan bahsettim, arkadan Jane de lafa karıştı... O yaşta Dartington gibi aydın bir yerde olduğu için ne şanslı olduğunu söyledik. Paul suskun halde meşum bir ilgi gösterdi ve sonrasında ben kendi gençliğime katlanmak zorunda kaldım. Bunun üzerine sofu bir ahlaksızlıkla biraz-cık daha disiplinli olmanın Dartington'daki arkadaşlarından bazılarını incitmeyeceği üzerine yorum yapıldı. Bunun Paul'ün annesiyle babasının onu oraya gönderdikleri için dolaylı bir sitem olduğu, onların düşündüğü kadar "zor" biri olmadığı duygusuna kapıldım. Ama bu, Paul'ün annesine uzattığı gizli bir zeytin dalı olabilirdi. Bana fazlasıyla Anthony'yi hatırlatıyordu. Henüz başa çıkmayı öğrenemediği ve kesinlikle babasının ironik espri anlayışını hafifletememiş göründüğü belli olan anlaşılmaz bir inatçılık, her ne kadar başlangıç biçiminde olsa da

* Sürülmüş iki arazi arasında kalan yeşil alan sınırı. (ç.n.)

muhtemelen günün birinde onu bir bilgin yapacaktı. Belki de oldukça zorluk çıkaran küstah bir bilgin olacaktı. Pinpon masasında zavallı Penny'nin karşıladığı toplara nasıl smaç yaptığını unutmamıştım. Paul çok acınası şekilde bir şeyler kazanma gereksinimi duyuyordu.

Jane pek fazla bir şey söylemedi, sadece Paul'ün bir şey unutup unutmadığını ya da yeterince açıklayıcı olup olmadığını soracak kadar konuştu. Jane'de biraz fazla anaç bir kaygı vardı ve Paul bunu seziyordu ama bu sefer beni başkalarının sorumluluğunu yüklenen kişiyi değil, kendisinin müttefiki yaptı.

Shaftesbury'de A30 yolundan sapıp Grimstone Down'ı bulmak için güneye gittik. Paul ödevini zorluk çıkarmadan yapmıştı ve Volvo'nun içinde oturup Nell'in ısrarla bize verdiği sandviçleri yedik. Paul etrafa bakmak için o kadar hevesliydi ki sandviçlerimizi bitirmeden yanımızdan ayrıldı. Bir süre onu izledik, elinde kitabı, Kelt tarlalarını araştırmaya başlamıştı bile.

"Çok sabırlı olduğun için teşekkürler, Dan."

"Bu işe fena kaptırmış."

"Keşke somurtmakla can sıkıcı olmak arasında başka bir anahtarı daha keşfedebilse."

Ben ön koltuktaydım, arkada oturan Jane'e doğru biraz dönmüştüm ama ön camdan oğlunun ayakta durduğu yere, kendini alıştırmaya çalışmasına bakıyordum.

"Espri anlayışı olan bir kız bulursa."

"Bir umut."

"Bilmem. Fena çocuk değil."

"Sorun bu değil. Kendisine gülünmesinden nefret etmesi" dedi Jane, "Roz onu fazla mesele yaptığımı düşünüyor" diye ekledi.

"Ee... hazin bir tecrübem olduğu için söylüyorum."

"Anneni hiç tanımadığını sanıyordum."

"Annemin yerini dolduran kişi, sürekli yaygarası, ona ne kadar çok şey borçlu olduğumu iş işten geçene kadar fark etmeme engel oldu."

"Bu hiç olmamasından daha iyidir yine de."

Eğlenerek arkaya şöyle bir göz attım. "İkinizi de hep kıskanmışımdır. Dışişleri Bakanlığı öksüzleri olmak çok *cool* ve sıradan."

"Öyle olmak zorundaydık hayatta kalmak için. Bütün o dadılar, hizmetkârlar sürüsü. Onlarla *en poste* iken bile, babam smokiniyle bize iyi geceler öpücüğü veren biriydi." Jane öğle yemeğimizden arta kalan döküntüleri toplamaya başladı. "Geçen gün birkaç eski fotoğrafı ayırıyordum. Fotoğraflardan birinde sefaretle ilgili bütün şıklığıyla babam vardı. Gözyaşı dökmek öfkeyle bile pek mümkün değil... Terzi mankeni gibi." Jane alçak sesle, "Galiba çok abarttım" dedi.

"Ama bu tek seçenek değil."

"Öyle olmamasına çalışıyorum."

"Ben, Caro vicdanımı rahatsız ederken pek öyle değilim."

Jane kısa bir süreliğine suskunlaştı. "Geri dönüş yolunda konuştuk, Dan. Dün öğleden sonra sizin yanınızdan ayrıldıktan sonra." Bir an Jane'in kahverengi gözlerini gördüm, sonra başını önüne eğdi. "Gelecekte daha tedbirli bir tavır takınacağım."

"Caro'nun rızasıyla umarım!"

"Evet, Caro rıza gösterdi."

"Şu son on gündür Caro meselesinde senin tavsiyene uymaya çalışıyorum."

"Sonrasında bu konuda kendimi kötü hissettim."

"Saçmalama. Caro konusunda Wytham'da o gün en başından beri haklıydın."

"Unutmuşum."

"Günün birinde Caro'nun bana ihtiyacı olabileceğini söylemiştin. Ama o sırada değil." Ben de Jane'e gülümsedim. "Bunun için o zaman senden nefret etmiştim."

"Kulağa tahammül edilemeyecek bir şey gibi geliyor. Unutmuştum."

"Haklıydın."

"Böyle bir şey söylemeye hakkım yoktu."

Bir an Wytham'daki o günün ardında yatan duygu ortalığı kapladı ama büyük bir gedik açılmadı.

"Söylediği şeylerin o yılları atlatmama yardımı oldu Jane. Geçmişe bakınca..."

"İncitiyorlar mı?"

"Olması gerektiği kadar çok değil. Bir keresinde Caro'yu ilk defa buraya getirdiğim zaman çekilmez derecedeydi."

"Evet, bunu hatırlıyorum. Nell'den duymuştum. Caro'yu da üzmüştü."

"Çok tuhaftı. Birdenbire kim olduğumuzun farkına vardık. İkimiz açısından da. Ayrıca senin de tahmin ettiğin gibi."

"Wythamlı Pythia'nın* yanılmazlığı."

"Çoktan unutuldu. Caro sayesinde karşılığını buldu."

"O zamanlar kendimden öylesine emindim ki..."

"Şu veya bu şekilde hepimiz öyleydik."

Yüz metre ötede, yolun aşağısında Paul'ün belli belirsiz bir sitemle bize doğru baktığını gördük. Jane'in yer değiştirdiğini duydum.

* Delfi tapınağındaki Apollon rahibesi. (ç.n.)

"Sanırım tahammül edebilirsen bir başka konferansta daha hazır bulunmamız gerekecek."

Paul'ün, zemin seviyesindeki şeylerin havadan çekilmiş bir fotoğrafa göre çok daha karmaşık olduğunu keşfettiği için ilerleyemediğini fark ettik ama yürümeye devam etmemizi önerdim. Sonunda Paul'ün fotoğrafında görebildiğimiz çizgideki bir kıvrıma rastlayınca nerede olduğumuzu fark ettik. Issız yayla, çakmak taşlarıyla kaplı kahverengi toprak, Jane saygılı bir şekilde ilgili, yine nutuk çeken Paul, tepemizde dönen kızkuşu sürüsü, donuk günışığında güneye inen açık yeşil Dorset kırları, Paul'ün bana insan muamelesi yapması... Paul, birdenbire herhangi bir adam *annesinden* daha iyiymiş gibi, ondan ziyade benden ilgi ve onay beklemeye başladı. Tarihi yeniden yazdım. Ben Jane'le evliydim, Paul bizim oğlumuzdu, sürekli böyle gezintilere çıkıyorduk. En azından o sırada biz iki yetişkin, hayatlarımızı birlikte geçirmiş olsaydık ne kadar farklı olabileceğimizi merak ettim. Daha iyi bir yazar olabilirdim ya da en azından daha az fani bir piyes yazarı. Belki de Jane bir zamanlar bağlandığı kariyerine, tiyatroya devam edebilirdi. Ama bu durumun onu daha iyi bir kadın yapıp yapamayacağımdan çok şüpheliydim.

Onun zenginliğiyle ve büyük ölçüde yurtdışında geçen çocukluğuyla ilgili imada bir ipucu vardı, eskiden sıkça tartışılan lehte ve aleyhteki şeyleri duymamış olmamdan kaynaklanmıyordu. Jane ve belki Nell de her zaman terzi mankeni ardındaki gerçeği aramaya yönlendirilmişler, böylece eşit ölçüde şu veya bu şekilde tatminsiz evlilikler nasip olmuştu. Bu, Jane'in Anthony'yi seçmesinde farkında varmadığı bir etken olmalıydı. Anneleri hep şık biri olmuştu; mevki, para ve eski elçilik yaşantısının taşlaşmış hiyerarşisine temeldeki ilkelerini terk edemeyecek kadar alışmışlardı. Jane'in annesi aptal değildi, aslında kendi çapında oldukça sade ve eğlenceli bir kadındı ama içten içe son derece bencildi, anneanne olarak hediye ve para açısından cömertliğini kızlarının ikisinden de gizlememiş olduğu bir gerçekti. Nell ona daha çok benziyordu. O hafta sonu tekrar fark etmiş olduğum bir şey ama aynı yoğun saygının izi kendi halinde olan Jane'e karşı da vardı. Jane'in annesinin yaşadığı türden bir hayatı artık küçümsemesi aslında sorun değildi, annesinin ikinci evliliğindeki Amerika evresi esasen farklı olmamıştı. Bir kültürü almak veya vermek, Jane'e her şeye kendi tarzında bakma kararlılığı şüphesiz ilk elden miras kalmıştı.

Ama en azından bu bir görme işleviydi. Oğlu, görünüşe göre babası gibi bakmaya dalmıştı... Artık hiçbir şey görmeyen ya da arazi sistemleri dışında hiçbir şey görmüyormuş gibi görünen Paul'de de aynı amaca yönelik takıntılı tuhaflık vardı. Herhangi ilgi dağıtıcı bir şey, kızkuş-

larına bakmak için bir süre durmamız, birkaç dakikada Jane'le benim, zirvesinde toprak tabyası olan bir vadinin karşısındaki tepeye ne dendiğini haritadan çözmeye çalışmamız Paul'ü rahatsız etti. Öğrencilik günlerimizde Anthony'nin tutumlarından biri kısmen şiiri, aslında güzel yazının her türünü hor görüyormuş gibi davranmasıydı. Anthony'nin vecizelerinden birini hatırlıyorum: "Mecaz, Batı uygarlığının lanetidir." Bu, dilin tümünün, en mantıklı ve felsefi olanın bile özünde mecaz olduğuna işaret etmekte yetersizdi, mecazın retorik kullanımı zararlıydı... Hatta bir keresinde Shakespeare'i, üç yüz yıl kadar Freud'u bilimsel olarak engellemek yerine Hamlet'i yazdığı için kınamaya kalkıştı. Ciddi değildi tabii, imkânsız olan bir argümanla bizim gözümüzü kamaştırıyordu yalnızca. Bunun yanında Anthony'nin gerçekte çok daha derin, neredeyse korku düzeyinde, toplanmış, sınıflanmış, tam olarak tanımlanıp not edilemeyecek bir nefreti vardı. Daha önce onun Dactylorchis grubu veya şaşırtıcı bir sıklıkla melezleşen Britanya yabani orkidelerine olan takıntısından bahsetmiştim. Sanırım orkide türleri arasındaki geçişlerin sınırı Anthony'nin keyfini ciddi şekilde kaçırmıştı ve orkideler, onun sözde son derece düzenli olan nesnelerinin doğasındaki rahatsız edici kusurdan çok daha az botanik bir meydan okumaydılar. Paul, bilinçli ya da bilinçsiz, onun ayak izinden gidiyordu. Belki de Jane'in "başka bir anahtar" derken aslında kastettiği şey buydu.

Bu çok eski toprak, Saksonların gelişinden önce ilk kez sürülen, saban pulluğu tarafından çakmaktaşları tekrar tekrar kırılmış, Jemez'deki güneybatı Kızılderililerimden çok daha anlaşılması güç adı bilinmeyen sayısız nesil, bunu bana sessizce söylemiş gibiydi. Burası soğuk, sert, oldukça kederli bir yerdi. Jane'in işaret ettiği gibi, bir Tess turpu çapalamak veya taş toplamak için kusursuz bir yer olabilirdi. Ayrıca metaforların anası zaman açısından zengindi. Bilim oradaki bir fotoğraf makinesi gibiydi: bir hapishane.

Sonunda, bir saat sonra Paul'ü neredeyse zorla sürükleyerek oradan uzaklaştırmak zorunda kaldık. Bütün gününü ve devamında geceyi bayırların ve tarlalardaki setlerin izini sürerek memnuniyetle geçireceği çok açıktı. Ama bir gün yine arabayla onu Dorset'e getireceğime söz verdim, belki de yaza gelebilirdik ve ona araziyi ölçüp keşfetmesi için biraz daha zaman verdim. Geri dönüş A30'dan daha çabuk olabilirdi ama güney yolundan, Jane'in bilmediği Dorchester üzerinden gitmeyi önerdim. Kısa sürede Hardy heykelinin yanından geçtik, hazin ve her zamanki gibi trafiği kınayarak yokuş yukarı kıyıdaki tepelere çıkıp Maiden Castle'ı geçerek benim için gizemli varlığın, İngiltere'nin batı sınırlarından birinden karşı yakaya geçtik... Start Point'in aşağısına

uzanan berrak Lyme Körfezi ilk kez gözümüze ilişiyor ve havanın bundan daha açık olduğu günlerde, batı ufkunda Dartmoor, memleketin ilk kokusu, Paul'ün sıkıcı eski düzlük arazi İngiltere'si sonunda ardımızda kaldı. Yeşil, kapalı ve yoğun bir geri dönüş var önümüzde.

Son "yabancı" kasabada, Bridport'ta durup birer fincan çay içtikten sonra Devon'a vardık. Kireçli topraktan koyu kırmızı tarlalar, inci gibi bir gün batımı, sarılar ve yeşiller, buharın içinde ateşe batan güneş, tepede Exeter Katedrali'nin zayıf karanlık silueti. Çocukluğumdaki en yakın kasaba, her sokağıyla köşesini bildiğim, yoldan yokuş yukarı çıkıp uzayan her kavisini, çalı çitini, çiftlik ambarını ise hâlâ daha da iyi bildiğim Newton Abbot'tan geçerken hava kararmıştı. Ardından Paul farların aydınlattığı dar sokaktaki dış kapıyı benim için açtı. Evin yukarısında ön kapı açıktı, kulakları arabanın sesinde olmalıydı. İhtiyar Ben ve Phoebe evin gerçek sahipleriymiş gibi bizi bekliyorlardı.

Çiftliği satın aldıktan ve müteahhitler işlerini bitirdikten hemen hemen bir yıl sonra ben olmadığımda ev boştu. Zaten ihmal edilmiş olan bahçe daha da tarumar olmuştu. Bir keresinde ben yokken bir yatak odasının üstündeki çatı akmıştı, tavanın yarısını kabarmış, berbat olup kirlenmişti. Evin arkasındaki çiftlik ahırlarından birini yaşanacak bir yer olarak bıraktırmıştım, tam olarak ne olduğunu bilmesem de stüdyo ya da Caro'yla okuldan arkadaşları için çalışma odası olarak kullanalabilirdi fakat her nedense orası hiç kullanılmadı. Orasının artık işe yaramayan bir yer ve eve bir köşede dursun diye gelen aptalca bir mezat girişimi olduğu duygusu güçlü bir şekilde hissediliyordu. Bir gün elime üç aylık bir senaryo işi geçince bunuThorncombe'da yapmaya karar verdim ve böylece mülk sahibi olmanın birkaç sorumluluğuyla yüz yüze geldim.

Nadiren alışveriş yapıyor ya da oraya hiç gitmemiş olsam da köyde ileri yaşlardaki çoğu kişi beni hatırladı. Ara sıra kilise çanlarını duyabiliyordum ve bu kadarı kâfiydi. Ama bir akşam, üç aylığına orada yaşamaya gelişimden kısa süre sonra sigara almaya köydeki birahaneye gittim. Oradaki ihtiyar bir adam beni tanıdı. Otuzlu yıllarda papaz evinin sebzelerinin bakımına yardım etmişti kısa süre, birden, belli belirsiz olsa da yüzünü hatırlamıştım. Savaşta ortadan kaybolmuştu, bahçe işini başka birisi yapmıştı. Gerçekte Ben, benim savaş zamanındaki hasat tarlasından hatırladığım, şapkasına hercaimenekşe takan çarpık bacaklı ihtiyar adamın oğluydu. Artık altmışlarına gelmişti.

Ona yarım litrelik bardakta elma şarabı aldım, havadan sudan konuştuktan sonra hâlâ bahçıvanlık yapıp yapmadığını sordum. Açıkgöz

Devonlu rolü yaptı, ağır işi artık kaldıramıyormuş, belli olmaz yardım edermiş, hanıma sorması lazımmış, belki bir gün bisikletle gelebilirmiş. Para konusunu açtım ama "Sağ olasın ama para mesele değil" dedi. Mesele tabii ki paraydı. Hep öyledir Devon'da sıkıştırınca da, ahmaklığımı tasvip etmeyerek başını salladı. "Eski günlerdeki gibi değil ki, saatlik yevmiye feci arttı." Bu hem babamın geçmişteki cimriliğine hem de şu andaki gerçek kâr etkenine dokundurmaydı. Ama bunun yanı sıra sanırım bu tuhaf adam, "yaşlı" Rahip Martinlerin oğlunun eve neler yaptığını görmek için merakından çatlıyordu.

Ertesi gün öğleden sonra, söz verdiği gibi çıkıp geldi. Bahçenin durumunu görünce küçük dilini yuttu ama evle çiftlik ambarına adamakıllı bir işin gerektiğini düşünüyordu. Mutfakta bir bardak elma şarabını daha içti. Beklediği ikinci işareti verdim, yerel enflasyon artışına önemli bir katkıda ve bisikletle geliş zamanını saat ücretine dahil etmekte ısrar ederek işini sağlama bağladı. İhtiyar Ben birinin enayi olup olmadığını yüzüne bakar bakmaz anlardı. Böylece yarım günlük bir bahçıvan, daha doğrusu oldukça hazin bir köy tarihi edindim. O ve karısı Phoebe'nin çocukları yoktu, Ben'in iki erkek kardeşiyle bir kız kardeşi köyü terk etmişlerdi. Onun içkiyle de sorunu vardı. Daha sonra Phoebe'den, Ben'in hem içince kaba bir adam olduğunu hem de Phoebe'in geçmişte onu iki kez terk ettiğini öğrendim. Babam bütün bunları biliyor ve makul bir Hıristiyanı oynuyor olmalıydı, belki de benim gibi yavaş yavaş adamdan hoşlanmıştı. Ben'in eli ağırdı ama işinde çok dikkatliydi. İblis herifin teki olmasına rağmen dürüstlüğü ve karısına olan düşkünlüğü aşikârdı.

Bir ay boyunca Ben'in karısıyla karşılaşmadım. Bir gün onun bisikletinin lastiği patlamıştı, ben de arabamla onu bisikletiyle beraber köye bıraktım. Phoebe küçük evlerinin ön kapısında yaşlı bir kadınla dedikodu yapıyordu, bizim araba durunca bir fincan çay içmek için içeri buyurmamda ısrar etti. Tipik Devon yüzüne sahip ufak bir kadın, Ben'den daha genç, hâlâ biraz genç kız gibi, ak düşmüş saçlarına rağmen fazla meraklı. Ona, masum meraklılığına bile hemen kanım ısındı. "Ben, yaptığınız her şeyin çok güzel olduğunu söylüyo, Bay Martin." Ben de güzel olabileceğini ama çok temiz olmadığını, bu günlerde köydeki bütün kızlar iş için Newton Abbot'a gitmeseydi diye dilediğimi (temizlik için de halen birini bulmaya çalışıyordum) söyledim. Bunun üzerine köy geleneklerinin zayıflaması üzerine yapılan her zamanki yorumların dışında söylenecek bir şey olamazdı ama tohum filizlenmeye başlamış olmalıydı, zira birkaç gün sonra Ben bir teklifle kapıya dayandı. Her gün iş için arabayla Newton'a giden bir komşuları varmış;

Phoebe'yle birlikte ikisini sabahleyin getirip geri dönerken de evlerine bırakacakmış. Phoebe eskiden hizmetçilik yapmış. Bu eski evi bir güzel temizleyecekmiş, zaten evde canı sıkılıyormuş. Evleri, oyuncak bebek evi gibi küçücük bir kulübeymiş.

Ruhlarının sadelikleri ve inceliklerini çok çabucak kavramaya başladım ama Phoebe bu konuda görünüşte felsefiydi, çocuk sahibi olamaması onu çok derinden etkilemişti. Phoebe'nin içinde, görünürde herhangi bir şeye annelik etmeye karşı genel eğilimi dengeleyen metafizik bir acı yatıyordu. Ben'in ara sıra uyguladığı şiddetine rağmen o da patrondu. Çok geçmeden bu konu hakkındaki her şeyi duymuştum, bir keresinde Ben'in Phoebe'nin kolunu nasıl kırdığını, doktora nasıl yalan söylemek zorunda kaldıklarını, Ben'in nasıl içtiği, berbat eski düşük kalite bir viskiyle kendini öldürmeye kalktığını anlatmışlardı... Aynı zamanda onlar köy dedikodularının da madeniydiler ve beni yavaş yavaş bu yere daha yakından bağladılar. Benimle ilgili olan her şeyin aynı şekilde köye taşındığına da eminim. Onlara, köyden ayrıldığımdan beri yaşadıklarımdan ve meraklarını gidermek için şimdiki halimden yeterince bahsettim, Caro'yla da tanıştılar. Phoebe geldiğinde bana öğlenleri sıcak bir kap yemek pişirmeye başladı. Mutfak bilgileri çok basitti, her yeşil sebzeyi lapa olana kadar kaynatsa da bunu dört gözle bekler olmuştum. Phoebe, oldukça hızlı şekilde işlerin evle ilgili olan kısmının sorumluluğunu üzerine almaya başladı ki ev artık çok, çok daha temizdi. Uzun süredir şapele pek gitmediğinden, ruhunda günahkâr kalmıştı. Benim gitme vaktim geldiğinde Phoebe'nin evin tozunu almak için haftada bir kere eve gelmeye devam etmesi konusunda anlaştık, Ben de her zamanki gibi bahçeyle uğraşmaya devam edecekti. Anahtarları onlara bırakınca gözüm arkada kalmazdı.

Bu iki yılı aşkın süre boyunda böyle devam etti. Bir gün yine oradayken Ben'le Phoebe büyük bir dertle geldiler: Küçük evleri istimlak edilmişti. Evin sahibi onlar değilmiş tabii ki ve eve haftalık gülünç denecek kadar düşük, birkaç şilin gibi bir kira ödüyorlarmış, ev sahibi, onlardan kurtulmak için bu düzenlemeye itiraz etmiyormuş ama Phoebe'ye göre çoktan başlatmıştı... Köyde yeniden ev bulup bulamayacaklarının bile garantisi yokmuş... Bu bürokratik zalimlik beni o denli öfkelendirdi ki ertesi gün birinden bunun hesabını sormak için Newton Abbot'a gittim ama benim gibi insanları idare etmeye alışık olduğu belli olan rakiple karşılaştım. Ben'le Phoebe'in düşündüğü kadar kötü değilmiş bu, belediye evinde kalamazlarmış çünkü belediye evleri aileler içinmiş ama köy için huzur evleri düzenlenmiş, orada bir öncelikleri olabilirmiş. Sekreter, isimlerin kurşun kalemle yeni eklendiği bir liste bile gösterdi.

Böylece Ben'le Phoebe'yi evime kabul ettim. Dönüştürülen çiftlik ambarında yaptıkları iş karşılığında kira ödemeden kalabilirlerdi. Onlardan gidip bu konuda bir iki gün düşünmelerini istedim. Onlar da çekine çekine eğer bundan eminsem memnuniyetle yapacaklarını söylediler. O zaman kabul ettiklerinde bir kez olsun onların talihsiz yaşamlarında bir şeyin yolunda gitmesine memnun oldum. Bir keresinde Phoebe bana çocuklarının olmayışı konusunda, "Neyi yanlış yaptığımızı bilsek Tanrı niye bizi böle cezalandırmak zorunda olsun ki" demişti. Babam en azından Metodizmin* Tanrı'sına karşı sert bir darbe vurulduğuna memnun olabilirdi.

Hiçbir zaman pişman olmadığım türden bir karar değildi bu. Onların kişisel ve işlevsel gururlarıyla yani, Phoebe'nin yemekleri ve Ben'in içkisiyle yaşamaya başladım. Ben en azından oralarda olduğumda içmeyi cumartesi geceleriyle sınırladı, ben de eve uzanan son yolu bulmayı başardığında Ben'in devirdiği kovaların takırtısına, paldır küldür sağa sola toslamalarına alıştım. Yine böyle bir cumartesi yattığımda, açık pencereden Ben'in çiftliğin karşısındaki tepenin aşağısında sarhoş sarhoş, tuhaf bir şekilde tenha bir yerdeşarkı söylediğini duydum. O anda Ben çok şairaneydi. Haftalık içki âlemi için köye hep yürüyordu; nadiren, şu ilkel ulaşım tarzıyla dahi, zorluk çıkmaksızın geri dönmeyi becerebilecek durumda oluyordu. Bir keresinde (ya da Phoebe öyle söyledi) geceyi sarhoş uyuşukluğuyla bir çalı çitin içinde sere serpe yayılarak geçirmiş ve gün ağarana kadar eve dönmemiş. Neyse ki yaz mevsimiymiş. Ama Ben bahçeyi adam etti, harika sebzeler ve her türden bakımı kolay yazlık ev çiçekleri yetiştirmeye başladı. Bitkiler, Ben'in hiç sahip olamadığı çocuklarıydı biraz ve onların üzerine düşüyordu.

Phoebe de yavaş yavaş sarımsak, yabani mercanköşk ve böylesi egzotik zevklerin ağzına alır almaz birini öldürmeyeceğini kabul etmeye başlıyordu. Ara sıra eski alışkanlıklarına dönmesi dışında sebzelerle eti tamamen yok etmeden pişirmeyi öğrendi ve evi güzelce idare etti.

Beni çok daha fazla rahatsız eden şey, onların sürekli orada kalıp minnettar olmalarıydı. Sanırım burası onlar için çok kolay bir ikametgâh olarak görülüyordu ve onu kaybetmekten, uğraşamayacak kadar yaşlanmaktan korkuyorlardı. Bense, her zamanki gibi onların temsil ettiği sorumluluktan korkuyordum biraz. Ama katlanılması en zor olan şey onların basit değer tarzlarıydı. Bu, kuramsal olarak şehir yaşamından bakınca köyün dar görüşlülüğüne, dünyanın geri kalanının burada bizler gibi düşünüp davrandığı köylü varsayımına gülmekti aynı zamanda. Ayrıca bu kötü ve vahşice sömürülmüş zamanlardan geçen toprağa

* İngiltere'de 18. yy. başlarında J. Wesley'in kurduğu Protestanlık mezhebi. (ç.n.)

bağlı nesillerini taşıyan felsefeye de gülmekti. Herhangi bir Freudyen, Phoebe'nin sabit fikirlerini cilalayıp gıcır gıcır parlatarak sunabilirdi ama aynı zamanda gerekli olan şey, varlığın bazı temel kanunlarına, devamlılığın önceden gerekliliği olarak yönteme, alışkanlığa, iş programına olan inançtı. Bu, yaşamlarını bitki yetiştirme ve hayvan bakımı işlerinde harcamış olan insanların esaslı olarak kazanabilecekleri bir bilgeliktir. Bunu sözlerle ifade edemezler ama hissederler. Bunu Ben'de gördüm. Ben'in, bitkilerine ve çiçeklerine olan bağlılığı hep kıskandırıcıydı, bunda her zaman için çok doğru olmayan bir şey vardı ama bazen onun çiçeklerine baktığı veya onlara dokunduğu gözüme ilişiyordu. Bu, yapmacık alçakgönüllülüğün temel bir biçimi değildi, Ben'in eğer her şey mükemmel bir şekilde büyürse dünyada uğruna yaşayacağı bir şey kalmayacağı yönündeki temel bilgisiydi. Ben aslında çok derin bir gerçeği, başarısızlığın yaşamın tuzu biberi olduğunu kavramıştı.

Hayatımdaki cinsel çeşni büyük bir sorundu: Sadece onlara evli olmadığım biriyle yattığımı, evlenmeye niyetim de olmadığını kabul ettirmek değil de aynı zamanda en sık ziyaretime gelen ziyaretçiden, Caro'dan gizli tutulması bir sorun ya da bir dizi sorundu. Nihayet cesaretimi toplayıp Phoebe'ye, Ben'in yaptıklarının yanı sıra erkeklere özgü başka kusurları da olduğunu açıkladım. Çok şaşırdıysa da (şaşkınlığı gerçeğin kendisinden çok benim açıksözlülüğümden olabilirdi) gizledi. Bu onları ilgilendirmezdi, bana çok şey borçluydular, herkesin kendi bileceği işti... Phoebe, köydeki hoşgörünün Millie halamın, ölümsüz "Belki de böylesi en hayırlısı" sözüyle birlikte bütün eski vecizelerini saydı döktü.

Bu yaklaşım bana istediğim gibi yaşama ve sevme yetkisi verdiyse de bütün engelleri pek aşamadım. Göstermeseler de tamamen gizli bir tasvip etmeyiş seziyordum. Belki Ben'le Phoebe, her iki anlamda da kadınların birbiri ardına gelmesinin, Phoebe'nin kendisi gibi evcimen kafalı sürekli bir eş olmasından daha iyi olduğunu çözecek kadar kurnazdılar. Ama onların esas inançlarının, benim "flört etmektense" uslanmamın daha iyi olacağı yönünde olduğunu biliyordum ve Phoebe'nin tepkisine göre arkadaşlarımı, sadece yatağımı paylaştıklarımı değil, biraz yargılamaya başladım... Phoebe'nin onlarla ne kadar sohbet edebildiği, ne kadar ihtiyatlı ya da konuşkan olabileceği, ne kadar eski hizmetçi özelliğini takındığı veya gerçek benliğini gösterdiğini... Bütün bunlar çok saçmaydı belki ama insanlar, Phoebe'yle iyi geçinemedilerse ve hassas, gergin bir ip üzerinde ona mutfakta yardım etmekle, işin ucundan tutmamak arasında yürümeyi öğrenemedilerse kötü bir puan aldılar. Benim Phoebe'nin kusurlarına gülmeye yetkim vardı, daha sonraları Caro'nun

da olmuştu ama başka kadınlar onunla ilişkilerinde incelik göstermeyi öğrenmek zorundaydılar.

Bir iki kez bu kibar zulüm altında isyan etmiştim ve onları hayatımdan dikkatli bir şekilde çıkarmayı düşünüyordum. Ancak benim olmadığım zamanlar vardı, onların varlığını güven verici buluyor; geri döndüğümde biriktirdikleri bir yığın haberle dedikoduyu duymayı, geniş bir dünyadan sonra yoğun küçük dünyanın hazlarını, onların Devon seslerini ve o evdeki başkaların gölgesini düşünüyordum...

Phillida

Ah nasıl bir derttir bu aşk!
Nasıl katlanırım buna?
Güvenilmiyor ki ispatına.
Çok korkuyorum bundan.
Öyle kurcalıyor ki beynimi
Aklım şaşıyor.
Salınıyor rüzgârla beraber
Yelken açan gemi gibi
Hoş tutuyorum onu, elimden geldiğince
Çeviriyor başını başka bir yöne.
Eyvah ki ne eyvah
Phillida gönül eğlendiriyor benimle.

Papaz evi günlerinde Thorncombe'un sahibi Reed adında bir aileydi. Artık neredeyse yok olmaya yüz tutan bir sınıfa mensup olan tahsilli köy ağalarıydı. Bu mıntıkada onlar gibisi çok yoktu. Aksanları ve dilbilgisi kurallarını kullanışları belirgin olan pek çok tahsilsiz küçük çiftçi vardı ama Reedler farklıydı. Hepsi South Hams aksanıyla konuşsa da telaffuzları açık seçikti, şivedeki sözcüklerin çoğunu kullanmıyorlardı. Altı kişilik bir aileydiler. Ailenin reisi dul kalan büyükbaba, kilisnine kıdemli mütevellisi, "İhtiyar Bay Reed", babamın çok sevdiği biriydi. Ondan hep "doğuştan beyefendi" diye bahsedilirdi. Büyüklük taslayan klişe çirkindir ama Bay Reed gerçekten harika bir ihtiyar adamdı, doğuştan gelen asaleti ve nezaketiyle neredeyse muhteşemdi. O söz konusu olunca İngiltere'nin maneviyatına inanabilirdiniz. Başka yerde standart bir aksanı olmayanlara kibarlık taslamanız, hürmete layık oluşu yüzünden doğal karşılanabilirdi. O hiçbir zaman "İhtiyar Reed" olmadı, Bay unvanını kendisi kazanmıştı. Onu en net, Kitabı Mukaddes'ten pasajlar okumasıyla hatırlıyorum. Kitabı Mukaddes'teki çoğu uzun

paragrafı ezbere biliyordu ve onları ezbere yavaş, kalın bir sesle, başını eğip önündeki kürsüye bakmadan, babamdan ya da hatta daha sonra gördüğüm çok daha hünerli çoğu aktörde hiç duymadığım yalın bir inandırıcılıkla naklediyordu. O İngiltere Kilisesi'nde hep nefret etmiş olduğum her şeyin dışında duruyordu. O bir halk şarkısı, şiiri, Drake ve Raleigh'nin sesi gibiydi. Babam vaaz verebilir, ibadet edebilirdi ama İhtiyar Bay Reed bunların ta kendisiydi.

Savaş çıkınca Bay Reed, Thorncombe'da çalışamayacak kadar yaşlanmıştı ve işler kıyaslaması kolay olmayan oğlu tarafından yapılıyordu. Ellilerinin başlarında, gayet sessiz, tatlı dilli bir adamdı. Evliydi ve üç kızı vardı ve en küçükleri, eskiden Pazar Okulu'nda gizlice seyretmekten hoşlandığım ve bana ters ters bakmakta üstüne olmayan Nancy'ydi. Diğer ikisi, ikizler, Mary ve Louise savaş başladığında çiftliğin işlerinde ebeveynlerine yardım ediyordu. Köyün tuhaf ikizleri olarak görülüyorlardı, kilise dışında her zaman kadından ziyade erkek gibi giyiniyorlardı; daima pantolon, kazak ve gömlek vardı üstlerinde, bir çift sırım gibi esmer tenli çiftçi Amazon ama biraz yapılıydılar. Onların hüneri, dayanıklılıkları ve kendilerine güvenmekten kaynaklanan havaları aslında onları tanımadan önce beni ürkütüyordu, kız olarak çekici olmadıklarını düşünüyordum.

Reedlerin halis Görsi ineklerinden bir sürüsü vardı ve bölgedeki en iyi kaymağı yapıp hâlâ kendi elma şaraplarını mayalıyorlardı. Kümes hayvanları vardı, anneleri de birinci sınıf arıcıydı, babam başka ballara elini bile sürmezdi. Çiftlik, papaz mıntıkasının uzak köşesinde olmasına rağmen, tabii ki eşit sosyal açılardan örtüşeceğimiz bir kategoride bulunmasalar da alışverişimiz çok olurdu. Kilise işi vardı, Bayan Reed aynı zamanda Anneler Birliği'ne başkanlık ediyordu ki bu mesajların çoğu kez oraya götürüldüğü anlamına geliyordu. Sonra savaş yıllarında babam Ekmek Karnesinin Kutsal Yasalarına böyle lekeleyici bir karşı koymaya itiraz ediyordu ama köyün her yerinde el altından yiyecekler; kaymak, tereyağı, yumurta, tavuk, "semiz tavşan" (kanuna aykırı olarak öldürülen domuz) ticareti yapılıyordu. Birkaç çeyrekliğe bir sürü şey satın alıyorduk. Millie halamın iddiasına göre bu, kiliseye verilen gelirin yüzde onluk hissesi kabilindendi. Ama asıl erzakımız Thorncombe'dan geliyordu.

Uzun süre önce buraya âşıktım. Burası, izole edilmiş, kendi küçük vadisinde meyve bahçeleri olan bir yerdi. Ağaçlıklı dik bir yamaca yaslanıyor ve güneybatıya bakıyordu. Sade bembeyaz bir ev, tek ayırt edici özelliği, üzerine kazınmış 1647 tarihiyle, sade ama devasa taş sundurmasıyla. Küçük bir çocukken bile o sundurmaya ve onun sadeliğine

tutulmuştum, oranın da vefası vardı. Ayrıca evin içinde karakteristik Devon kokusuyla, ağır ve tatlı, eski hayvan gübresi, saman ve balmumu kokusu hep vardı. Ev rahattı, içinde yaşanıyordu. Birkaç iyi çini ve sağlam eski mobilya vardı, ucuza alınmış süprüntü yoktu. Döşemelik linolyum ve muşamba bölgedeki ortalama bir çiftlik evinde çok yaygındı. Thorncombe'da yaşam, mutfağın merkezinde toplanmıyordu ama mutfak sıradan yemekler için kullanılıyordu. Belki de ev halkının çoğunluğu kadınlar olduğu içindir. Bu durum o günlerde beni kendime yabancılaştırmıştı. Sınıf meselesi vardı, Bay Reed benim üzerime titriyor; bana çay, limonata, yeterince büyüdüğüm düşünüldüğünde pederin oğluna, şeref konuğu olarak, bir kadeh elma şarabı veriyordu. Daniel birden sesinin doğal çıkmadığının ya da daha doğrusu buranın onu hiç fark etmediği kadar endişelendiren bir yer olduğunun bilincine vardı. Ayrıca bizim evin daha büyük, ferah, son derece güzel bir bahçesi olsa da oranın tuhaf bir sıcaklığı, içsel bir yaşamıve Papaz evinde olmayan bir zarafeti vardı. Bu kısmen kızlar yüzünden olmalıydı; kız kardeşlerin bilinçsiz bir hayali, gerçek bir annenin, zavallı Millie halanın değil. Kısmen de cinsiyetin benzer havası ve hayvanlara, toprağa, manevi olarak değil de dokunabilecek kadar yakın yaşamak yüzünden. Thorncombe'un dışına çıkmayı hep dört gözle bekliyordum. Babam, kalifiye olmayan iş gücümü savaş sırasındaki hasatlarda farklı çiftçilerin talepleri arasında paylaştırıyordu ki bu beni gizliden gizliye sinirlendiriyordu. Önce çalışmak için Reedlere gittim ve daha sonra geri kalan herkese.

Ve Nancy'ye de.

Nancy'nin işkenceleri.

Yatılı okula gittiğimde iki yıl boyunca onu neredeyse unutmuştum. Newton Abbot'ta yerel ortaokula gittiğini biliyordum, orada gündüzcüydü. Tatildeyken kilisede onu görüyordum. Çok daha patavatsızlaşıp şişmanlamış ve çekingenleşmişti, eski oğlansı tavırları kaybolmuş görünüyordu. Artık bırakın bakmayı, bir bakışını yakalamak bile zordu. Benim durumum da ondan daha iyi değildi. Yurttayken seks hakkında konuşulan çok fazla şey duymuştum ve çoğunu da gerçekten kapmıştım. Bizimki özellikle eşcinselliğin olduğu bir okul değildi ama gizli eşcinsellikler yaygındı ve beni rahatsız ediyorlardı. Kendi cinsel deneyimlerimle ilgili yalan söylemek zorunda kalmıştım, sanırım bunu yapmak zorunda kalan tek kişi de bendim. Tabii ki kızları öpmüştüm, göğüslerine dokunmuştum. Birine izin verilen en uzak mesafeden dokunuşum daha sonra oldu ama benim tamamen deneyimsiz olmam utanç vericiydi. Bir iki erkeği çekici buluyordum ve bu durumdan

nefret ediyordum. Birincisi bu, kâfir olmaktı ama gizli sapıklık başka bir şeydi. Evin adaletsizliğini suçluyordum; diğer çocukların hepsinin kız kardeşleri, kız kardeşlerinin de kız arkadaşları vardı; danslar, büyüleyici partiler... Benim tek sahip olduğum şey ise hokey, midilliler ve birbirleriyle, çalılıklarda yürümekten çok daha fazla ilgilenen sıkıcı ve soğuk mahluklarla öğleden sonra tenis oynamaktı. Sadece bu da değil, genellikle böylesi ilişkileri denetleyen yetişkin refakatçilerden bir örgüt olurdu. Bana başkalarının gülmesinden ve ürkerek ileri gidip birisinin üzerime düşmesinden ve bunları babam veya Millie halamın duymasından çok korkuyordum. Okul, sonunda kızları aklımdan çıkardı. Kızlarla hiç buluşmadık veya uzaktan erişilebilecek şekilde hiçbirini görmedik. İş vardı, ortak şekilde baskı altında tutulma ve imkânsızlık duygusu da yanındaydı. Ama tatilde evdeyken kendi elimdeki kaynaklara ve Portnoy'nın feryadına mahkûm oldum.

Hayatımı o zamanlar daha genç olan Bay Reed kurtardı. O yıl yaz tatili için daha yeni eve dönmüştüm, Bay Reed bir kapıyı menteşelerinden çıkarmak için kaldırınca sırtını incitmişti. Bütün ağır işlerden, hemen göz ardı etse de, uzak durması emredilmişti; iki hafta yatakta kalıp en azından dört hafta da bir sandalyede oturarak dünyadaki iyi çalışan herhangi bir çiftçi gibi yeteri kadar sonuçlarına katlanmıştı. Reed ailesinin yasal olmayan yiyecekler konusunda o kadar çok iyiliğini görmüştük ki babam, o yaz papaz mıntıkasında yardımıma herkesten daha fazla ihtiyacı olan Bayan Reed'in teklifini reddedemezdi. Meseleyi kapanmış, unutulmuş bulmak için eve gelmiştim. Haftada altı gün otuz şiline beni kiraladılar, bu o günler için bile esir işiydi.

Bunun yanında on altı yaşındaki kölenin umurunda değildi. Daha önceki paskalya tatillerinde Nancy'yle, papaz evindeki Anneler Birliği çay partisinde erotizmden uzak bir dekorda sadece bir kez karşılaşmıştık ama bu kadarı yeterliydi. Dan ve Nancy, toplanan çenesi düşük hanımlara fincanları ve fincan tabaklarını dolaşarak vermeye girişmişlerdi. Sarı saçlarına Betty Grable tarzına benzer bir şey yapılmıştı, bu Dan'in hoşuna gidiyordu. Bir Deanna Durbin (Dan'in o sıralarda ideal kadını) kıvraklığı yoksa da giydiği satenden koyu mavi, kısa kollu, omuzları şişkin, etekleri kabarık parti elbisesi, "oldukça şişman" demenin haksızlık olduğunu gösteriyordu. Biraz dolgundu belki ama göğüsleri çok belirgindi ve Dan de çabuk gelişmişti, artık Nancy'den bir parmak daha uzundu. Nancy utangaçtı, muhtemelen sınıfsal nedenlerden dolayı nadiren konuşuyorlardı. Dan, Nancy'ye bahçeye çıkmalarını teklif etmeye cesaret edip edemeyeceğini merak ediyordu ama çok fazla tanık vardı ve iyi bir bahane de aklına gelmiyordu. Nancy'nin eflatun mavi

arasında gözleri, yay gibi kaşları, uzun kirpikleri, gözleri olmaksızın çok fazla yuvarlak yanaklı olabilecek bir yüzü vardı fakat her nedense ona o haliyle de yakışıyordu. Bir süre annesinin yanında ağır başlı bir şekilde oturdu, Dan ise çalıntı bakışlarla yetinmek zorundaydı. Ama o gece...

Dan, Thorncombe'daki sadece bir günlük mutlu köleliliğinin ardından Nancy'ye sırılsıklam âşık olmuştu. Müthiş, korkunç, Nancy yanındayken ona bakamıyor, yanında yokken ondan başka hiçbir şey düşünemiyordu. Evdeyken akşam yemeğinde de ardı arkası kesilmez bayat sorularla karşılaşıyordu. Evet, İhtiyar Bay Reed ona nasıl tırpan kullanacağını göstermişti, Dan meyve bahçesinin yarısını, bütün ısırganları biçmişti, aslında çok maharet gerektiriyordu. Bunu bile onlara söylemek imkânsızdı. İhtiyar adam, tırpanın üzerine ellerini nasıl koyacağını, ahenkli hareketi, ağır ve rahatça, çok fazla delikanlıca değil, en uzun süre çalışanın en iyi işi çıkaracağını gösteriyordu, ihtiyar adam elma dallarının altında bastonuna dayanmış gülümseyip baş sallıyordu. Bileme sanatı. Her şey ne kadar zordu, su toplayan ellerine baktı. İhtiyar adamın oturup izlemesi için dışarı, arı kovanlarının yanına bir sandalye getirmişlerdi. Adam, bunları söyleyip saat on molası için kek ve çay getiren kıza değil de Dan'e bir kez gülümsedi. Nancy kırmızı bir eşarp takmıştı, mandırada tavuk yoldukları için üstü başı lekelerle kaplıydı ama o mahcup gözler ve sıkıca yumduğu dudaklarının kenarındaki bir kıvrım. Dan'a karşı bastırılan duyguları gösterir gibiydi. Sonra "akşam yemeği"ne sıra gelmişti. Etli börekler ve patatesli kek vardı yemekte (Bayan Reed yarı Kelt'ti). Ardından Louise'le gübreleri ahırdan dışarı taşıdık, gübreliğe götürdük, ahıra saman yaydık. Şöyle böyle derken Millie halam gülümsüyor, Nancy'nin babası da onay veriyordu.

Saat dokuzda yatıyordum, gözlerimden uyku akıyordu, söylenemeyecek en kötü şeyi, günün sonunda hatırlamak için ancak iki dakika zaman kalıyordu. Yumurtaları toplamak, onunla yalnız olmak, Nancy kutuları yoklarken sepeti tutmak, onu profilden izlemek, kümeslerin kokusu, gıdaklamalar, Nancy'nin tavuklara karşı yumuşak sesi... Sanki Dan orada değilmiş gibi ama orada olduğunu biliyordu, Nancy'nin gözlerine doğrudan bakamasa da bu konuda daha az çekingen davranıyordu. Birdenbire Nancy'nin ne kadar küçük, kırılgan ve dişi olduğu duygusu uyanmıştı. Dan, aniden ereksiyon oluyor, bunu gizlemek için sepeti kullanıyor, gerektiğinden daha fazla çatının altına dalıyordu. Dışarısı daha iyi, vahşi dalışlarda kuşatmak için yakalayıncaya kadar peşini bırakmamak, yana yatan güneş, Nancy'nin eğildiğinde pamuk bluzundan görünen teninin açısı. Sonunda Deli adında, "kör olası fareler yemedilerse" samanların içinde saklanan yaşlı bir Rodos kızıl

tavuğunun olduğu çiftlik ambarına gitti. Tavuk öfke ve korkuyla parke taşlı zeminde daireler çizerek kaçışıyordu. Nancy iki yumurtayla zar zor aşağı inip her zamankinden daha bariz bir aksanla konuşuyordu.

"Yav, susmiycan mı be, Deli!" Sonra öne doğru eğilip telaşlanan koyu kırmızı tavuğu öpüyor.

Dan, "Burada yaşayan deli olamaz" diyor.

Nancy, Dan'in elinde tuttuğu sepetin en son kaç yumurta olduğunu görmek ister gibi diğer ucundan tutuyordu.

"Burası bir çiflik. İşliyor."

"Çiftliği sevmiyor musun?"

"Bazen."

"Yardıma geldiğime sevindin mi?"

Nancy'nin öne eğilen başı. "Elbet sevindik."

"Seni kastettim."

"Burnun havada olmazsa."

Bu, Dan'i çok şaşırtıyor. "Öyle olduğumu mu düşünüyorsun?"

"Eskiden öyledin. Pazar Okulu'nda."

"Öyle olmak istemezdim." Nancy bir şey söylemiyor. "Seninle konuşmak istedim evde. Geçen Paskalya'da."

Nancy kahverengi bir yumurtayı çevirip bir tutam otla kabuğunu silip geniş çiftlik ambarı kapısına yönelerek, Dan'e hızlı, mahcup bir bakış fırlatıyor ve başını önüne eğiyor.

"Bill'i hatırlıyo musun?" Nancy başını biraz arkaya, kuzeye doğru sallıyor. "Oralardan. Bill Hannacott?"

Dan, Hannacotları hatırlamaktan ziyade tanıyordu. Durumları fena değildi. Ana yolun öbür tarafında bir çiftlikleri vardı.

"Pek değil... Kimi kastettiğini anladım."

Nancy, annesinin yaptığı gibi kollarını kavuşturup yere doğru konuşuyordu.

"Biz aynı sınıftayız."

Daha kibar bir şekilde nasıl söylenebilirdi? Ama o anda bu; kaba, felaket gibi, o günkü umudunun ardından gelen çok fena bir hayal kırıklığıydı. Tam zirveye çıkacakken kendini yerde bulmak, her şey iki saniyede olmuştu. Dan, Nancy'nin Bill Hannacot'la her gün Newton'a giden otobüsle aşağı inip döndüğünü ve sınıfta el ele kıkırdadıklarını görüyordu. Aptal! Sanki Thorncombe onsuz var olmayacaktı, onun dışında kimsenin tanımadığı gizli bir adaydı. Dan geçmişinin katlanılmaz şekilde, Nancy'nin yaşadığı bu basit dünyadan onu nasıl yabancılaştırdığını ve onu kenar mahallelerin kırsal benzerinde nasıl yaşamaya mahkûm ettiğini yine hissetti. Belki de bu, "oralardan" hödüğün birine

duyulan sevgi, Dan'in gözünde Nancy'nin değerini düşürmeliydi ama öyle olmadı. Bu, Nancy'yi on kat daha arzu edilir bir hale soktu.

Dan elinde yumurta sepetiyle Bayan Reed'in olduğu mandıraya doğru, Nancy'nin arkasından, hemen gitmekte ısrar etti, "mesaisi bitmişti." Meyve bahçesindeki ceketini almaya gitmişti. Ama geri dönüp çiftliğin yanından geçerken Nancy elinde bir kesekâğıdıyla yan taraftan koşarak Dan'e doğru geldi.

"Anam bunları Bağyan Martin'e götürsün diyo. Çok çalıştın çünkü."

Bir avuç dolusu samanın üzerinde altı kahverengi yumurta vardı.

"Aaa, çok teşekkürler."

"Onnarı düşürmeyesin emi."

Nancy'de yine o alaycı abartılı şive. Dan incinmiş görünüyordu.

Bir anlığına Nancy'nin yüzünde yumurtalarla ilgili olmayan şüpheli, meraklı, şaşkın tuhaf bir bakış belirdi. Ardından Nancy dönüp mandıraya koşarken Dan'in "Yarın görüşürüz?" demesine karşılık elini salladı.

Bu bakışa karşılık Dan olduğu yerde kaldı.

Dan'in elinden başka ne gelir ki... Ne kadar sürdüğünü şimdi hatırlayamıyorum ama iki hafta ya da daha fazla sürmüş olmalı, hasadın başlangıcıydı. Dan, Nancy'nin ailenin şımarık çocuğu olduğunu fark etti, en fazla yaptığı iş; evde, mandırada, yemek pişirirken annesine yardım etmekti. Dan genellikle ikizlerden biriyle ya da ikisiyle birden dışarıda çalışıyordu. Mary, Totnes'in öbür tarafından bir delikanlıyla nişanlıydı, delikanlı kendi çiftlik işleri olduğu için yardım edemiyordu; Louise'in de "çıktığı" biri vardı. Yirmi bir yaşındaydılar, Dan'den daha büyüktüler. Bir bakıma Dan'e onlarla çalışmak daha kolay geliyordu ama başlangıçta onların Dan'in bir baş belası olduğunu düşündüklerini hissediyordu; Dan'e işleri yapmasını ve en ufak bir şaşkınlığında veya sakarlığında kenara çekilip onlara yer açmasını öyle çok söylüyorlardı ki. İkisi de çok konuşmuyorlardı. Çiftlik için, işleri yaptırmak için ve çiftliği ebeveynlerinin erkek çocuklardan umdukları kadar iyi idare edebildiklerini kanıtlamak için yaşıyorlardı. Dan, çiftlikte hasat yanında yapılması gereken sayısız işi, gerçekte ilk defa yapıyordu. Çiftlikte orak ve çapa kullanmayı, inekleri ahıra sokmak için nasıl bağıracağını, yayıkları nasıl yıkayıp tutacağını, gübreyi nasıl dışarı çıkaracağını, domuzları yemlemeyi, farelere tuzak kurmayı öğrendi. O yaz bir bela vardı, birazı işin yorucu olmasıydı, kalanı da bunun duygusal tarafıydı.

Bir ikindi vakti Dan, orak makinesiyle yukarı meradaki ısırganları ve devedikenlerini biçmek için traktörün üzerinde Louise'in arkasında yukarı gitti. Bir tırmıkla, daha sonra yakılacak olan kesilmiş sapları kümeleyerek Louise'i takip ediyordu. Ama iş bitince Louise, makineyi

yerinden çıkarıp tarlanın civarında traktörü sürmesi için Dan'e izin verdi. Bunun zaman kaybı ve vesikayla alınan mazota mal olduğunu bilmesi Dan'i keyiflendirdi; bu, onun ne de olsa faydalı olduğunu, ailenin bir ferdi sayılmaya başlandığını kabul etmek demekti. Louise'in Nancy gibi mavi gözleri, al al teni, yavaşça içi ısıtan bir gülümsemesi vardı. Dan, görünüşleri tıpatıp aynı olmasına rağmen, ikizine göre Louise'den daha çok hoşlanıyordu. Dan ikisine de hayran olmaya ve sevmeye başlıyordu aslında. Onların aseksüel dayanıklılıklarıyla hareketlilikleri ve neyi nasıl yapacaklarını bilmeleriyle baş etmek Nancy'nin belirsizlikleriyle uğraşmaktan çok daha kolaydı.

Lakin Dan'in en çok hoşlandığı iş, inek sağmaktı. Bu, onu utandırıyordu aynı zamanda. Dan'in imgelemi çok genişti; bu, emzirmeye ve mastürbasyona çok yakındı ve çok erotikti. Ama bundan hoşlanıyordu, hoştu. Ona nasıl yapılacağını gösterdiler ancak Dan, inek sağarken marifetli bir şekilde bileğini nasıl bükeceğini, ineğin memesini doğru basınçla sıkmayı ve zamanlamayı öğrenemedi. Dan daha bir ineği sağamadan Bayan Reed üçüncü ineğe geçmiş oluyordu. Kızlar annelerine gösterişçi diyorlardı, sürekli, savaştan önce süt sağma makinesi almama ahmaklığına ve bu konuda inat etmeye devam etmesine homurdanıyorlardı. Anneleri gülümseyip süt sağmaya devam ediyordu. Onun hiçbir ineğinin memelerine insan eli yerine lastik emzik değmeyecekti ve mandırası bunun nedenini kanıtlıyordu. Daniel genellikle kovaları sürükleyerek yayıklara ve krema makinesine koyuyordu ki bu, ona iş başındayken ahırda kadın işlerini durup seyretmesi için zaman veriyordu. Şu kokular, ışıklar, gölgeler, kendilerinin ve ineklerin seslerinin arasında mırıldanma sesleri. Çinko kova üzerine sütün ilk ani fışkırışı. Tarla kuşu gibi.

Nancy'yle yumurta toplayarak geçirdikleri yalnız zamanlar vardı. Bir iki kez Nancy inekleri ahıra sokmak için Dan'e yardıma geldi. Bir öğleden sonra, bir saatlerini meyve bahçesinde, ertesi sabah Louise'in pazara götüreceği olgunlaşmış ilk elmaları toplayarak harcadılar. Daniel ağacın üzerinde, Nancy aşağıda, Dan'in aşağı uzattığı dolu elma torbalarını alıp kutulara aktarıyordu. Biri Nancy uzanıp yakalayana kadar devrildiğinde, çığlık atıp kıvrılarak kenara kaçtı ve Bath'ın Güzelliği'nin sağanağı altında çimenlerin içine düştü. Afallayarak güldüler. Yerde ikisi yan yana elma topluyorlardı, Nancy'nin ve Dan'in okuluyla savaş hakkında çekinerek, nezaketle konuşarak. Nancy'nin anne babası onun öğretmen olmasını istiyorlardı ama emin değildi. Dan hayatında ilk defa kendisinin bir sosyalist gibi konuştuğunu fark ediyordu. Okulunun ne kadar snop olduğu, okuldan aslında ne kadar çok nefret ettiğini

anlatmıştı. Nancy bir şey söylemedi ama anlıyormuş gibi görünüyordu. Bill'le, ya diğer erkekler ve kızlar, aşk ya da ona benzer bir şeyle ilgili konuşmadılar. Dan hâlâ pederin oğluydu, Nancy ise çiftçinin kızı.

Dan'in babası bazen onu kolaçan etmeye geliyordu. Daniel, kim olduğunun hatırlatılmasından, bu ona övgüler kazandırsa da nefret ediyordu. Bir gün Dan, tarladan geldiğinde babasını sundurmanın altında Bayan Reed ve Nancy'yle konuşurken buldu. "Okul karnen Bayan Reed'den daha şimdi duyduğum kaside kadar iyi olsa Daniel, ülkedeki en mutlu baba ben olurum." Neden böyle sözcükler kullanması gerekiyordu? Nancy bana doğru dudaklarını kemiriyordu. Bu adil değildi. Benim karnelerim hep oldukça iyi olmuştu.

Öğlen yemeğini mutfakta hep beraber yedik, büyükbaba İhtiyar Bay Reed de oradaydı, masanın başköşesinde. Sanırım orada olmam, hatıraları tekrarlatacak birinin olması onun hoşuna gidiyordu. Birinci Dünya Savaşı'nda Devon sancaklarında alay başçavuşuymuş, bütün madalyaları oturma odasında yeşil kadife üzerinde, cam çerçevenin altındaydı. Kızların bazen canını sıktığını görebiliyordum ya da kızlar, büyükbabalarının benim canımı sıkacağından korkuyor olabilirlerdi. Ama odada büyük bir sevgi ve hoşgörü vardı. Burası onun odası olmaya devam ediyordu. Hâlâ yemek yesem de burası artık mutfak değil, gerçi eski mobilyaların hiçbiri de yok, Reedlerin hâlâ orada olması gibi bir şey. Bayan Reed, kocasının yokken, üst kattayken, her zaman uzun dişbudak ağacından masanın öbür ucuna, ihtiyar adamın karşısına oturuyordu. Ayrıca ikizler yan yana, Nancy'yle ben de onların karşısında oturuyorduk.

Bir gün masada oturmuş çay içerken, yemeğin sonunda hep bir demlik çay olurdu, benim korkunç rakibim kapıda belirdi. Onun geleceğini biliyordum, geçen kış çiftliğin arkasındaki tepede büyük bir kayın ağacı sert rüzgârla devrilmişti ve ağacın dallarının, avluda daire testereyle kesilmesi için sürüklenip getirilmeden önce, iki saplı testereyle taşınabilir uzunlukta kesilmesi gerekiyordu. Bill, babasının çiftliğinden kaytarabildiğinde gelip yardım edeceğine söz vermişti. On yedi yaşındaydı, onun çok hantal olduğunu düşünüyordum, Reedlerden çok daha kaba; yüz kızartıcı bir tip olarak yaşamaya devam etmesi ve ortaokul çocuğu olması hiç de benim fikrim değildi. Bill ihtiyar adama, Bayan Reed'e, ikizlere başıyla selam verdi. "Meraba Nancy." Nancy'ye bakarken gözlerinde bir ışıltı vardı. Beni Bill'le tanıştırdılar, Bill de elimi kuvvetli bir şekilde sıktı. Biz işe girişmeden önce bir fincan çay içti. O anda yukarıda olan Bay Reed'in ne zaman işlerin başına tekrar geçeceği konusunda çiftlik gevezeliği yapıldı. Bill, Nancy'ye doğrudan bir şey

söylemedi, sadece o kısa ışıltılı bakışlarla baktı. Beni de görmezden geldi. Nancy'nin ne düşündüğünü, onunla gurur duyup duymadığını ya da Bill'in çok fazla konuştuğunu düşünüp düşünmediğini bilmiyordum. Ben, Bill'in çok konuştuğunu düşünüyordum ve içten içe onun rahatlığına, zekiliğine, onların aynı topraktan olmalarına haset ediyordum.

Bir saat sonra Bill'i kıskanmaktan çok daha fazlasını yapıyor, bedeninin her bir karışından nefret ediyordum. Bunun boş (en azından iş terimleriyle) ve eğlenceli bir öğleden sonra olacağı aptalca fikrine kapılmıştım. Bu, birlikte ağacın ana gövdesinden dalları ayırmaya başlamamızdan önceydi, bu arada ikizler de kesilen dalları aşağı çekip taşıyacakları traktörle zincirlerin yanında duruyorlardı. Tabii ki Bill köylü kurnazıydı, Nancy de orada durmuş seyrediyordu. Bill'in, zaten sezmiş olabileceği şey yüzünden, bunu bir güç mücadelesine çevirmek için çok ayrı bir köy yasasını uygulayacağı kesindi. Testereyi nasıl kullanılacağını kendi bildiği gibi benim de bilmem gerekiyormuşçasına ilk büyük dalın üzerine koydu. Testereyi birkaç kez ileri geri hareket ettirdikten sonra bu, Bill'e testereyi nasıl tutacağımı bana göstererek öğretmesi için bir şans verdi. Ama bir kez kesmeye başladıktan sonra Bill durmak bilmedi. Bir iki dakika sonra kollarımın yorgunluktan ve ağrıdan her an düşebileceklerini hissedebiliyordum fakat henüz yarısına bile gelmemiştik. Benim testereyi ileri geri itiş çekişim gittikçe güçten düşmeye başladı. Durmak zorunda kaldım.

"Çok hızlı, di mi, ya?"

"Tabii ki değil. Bir nefesleneyim dedim sadece."

"Sigara?"

Bill bana bir paket Hanımeli sigarası uzattı.

"Hayır sağ ol."

Bill bir sigara yaktı, Nancy'nin oturduğu yere doğru bakıp bana arkadan göz kırptı, sonra avucuna tükürüp perişan haldeki testere sapını tekrar eline aldı. Bir süre sonra tek elle testereyi kullanmaya başladı, bir yandan da sigarasını içiyordu. Böylece çok daha ağır bir ritim tutturdu ama *bunun* kimin hatası olduğunu da açıkça gösteriyordu. O denli bariz bir şekilde beni bastırmaya kararlıydı ki bu bana güç verdi. Bu, neyse ki sadece testereyle biçmekle ilgili değildi, dalların, traktörün durduğu yerdeki araba yoluna indirilip sürüklemesi için zincirle bağlanması gerekiyordu. Bill öküz gibi güçlüydü, hakkını teslim etmek zorundaydım. İlk defa ikizlerin güçlü olmadıklarını fark ediyordum. Bir süre sonra yorucu olsa da testereyi daha iyi kullanmaya başladım ama Bill dur durak bilmiyordu, belki de onun içinde de güçsüz bir acemi olduğumu meydana çıkarmak isteyen, biraz eski şapel öfkesi vardı. Ayrıca o işkence gibi

geçen öğleden sonranın sonunda, daha küçük dallardan birini kendi başıma araba yoluna yuvarlamıştım... Bill, Nancy'nin yanında durmuş seyrediyordu.

"Tepetaklak yuvarla, Danny." Neredeyse ikindinden beri bana sürekli ismimin nefret ettiğim uyarlamasıyla seslenmişti. İğrenç bir ayıp daha. "Kaçtır söylüyom. Eğri büğrü olcak yoksa."

Nancy haşin bir şekilde başka tarafa yöneldi. Traktörün motoru çalışıyordu, Nancy'nin Bill'e ne söylediğini duyamadım ama Bill'in onun arkasından bir adım attıp elini omzuna koyduğunu ve onun da hiddetle Bill'in kolunu omzundan silkip attığını gördüm. O sırada bu pek bir anlam ifade etmiyordu, ben sadece Nancy'nin bana acımak zorunda kalmasına biraz daha sinirlenmiştim. Evden çıkıp giderken Bill hâlâ oradaydı ve akşam yemeğine kalmasını rica edeceklerini biliyordum. İkizler bile öğleden sonra ağır bir iş olduğunu görmüşler ve özellikle bunun için bana teşekkür etmişlerdi. Nancy yüzüme bile pek bakmadı. Hoşça kal dediğimde ortadan kaybolmuştu. Ağrılar içinde, aşağılanmış ve dünyaya öfkelenmiş bir halde bisikletle eve döndüm.

Ertesi gün Nancy, annesiyle Torquay'a alışverişe gitmişti ve o gün onu hiç görmedim. Üç gün içinde hasada başlayacaktık, bu onların hasada başlamadan önceki son boş günleriydi. Biçerdöveri yağlamam ve bıçak dişlerini sürekli eğelemem gerekirken, aylak aylak dolaşmalarını bile onlara çok görüyordum.

Hava güzeldi, biçerdöverin tarlaya girebilmesi için çitlerin etrafındaki ilk demetleri tırpanla biçtiğimiz iki büyük buğday tarlasındaydık. Sırayla yapıyorduk, ikizlerle ben, demetleri elle toplayıp bağlıyor, sonra tırpanla biçiyorduk. Nancy bize öğle yemeği getirip bir saat demetleri bağlamaya yardım etti ama hava çok sıcaktı ve neredeyse hiç konuşmamıştık. Bayan Reed'e hoşça kalın demek için mandıraya baktığımda Nancy yine ortadan kaybolmuştu.

Eve giden yol, sık ağaçlarla vadiye adını vermiş olan dikenlerin olduğu doğal bir geçidin arasından geçerek, bir yere kadar yokuş yukarı uzuyordu. Orası hep gölge, oldukça kapalı ve kasvetliydi. Solda eski kireç ocakları, küçük parçalanmış bir sarp kayalığın içinden açılan bir yar vardı. Bunun üzerinde ve ötesinde yılın bu zamanı yaygın olan, sık böğürtlen çalıları ve eğreltiotları vardı, savaştan önce bazen piknik yaptığımız yerdi burası. Eğimli yüzeyden sonra dar geçit düzleşiyor, başka bir vadiye, sonra yukarı yarım mil ötedeki köye çıkıyordu. O gün ilk tepeyi bisikletle çıkamayacak kadar yorulmuştum. En dik kısımda bisikleti iterek çıkarttım, hiçbir şey düşünmeden, adımlarımı sayarak. Sonra, ağustos yapraklarının arkasında gizlenen eski kireç ocaklarının olduğu

yerde bir şey kımıldadı. Dar geçidin yukarısındaki kireç ocaklarından aşağı inen küçük patikada Nancy belirdi. Üzerinde pembeli beyazlı bir elbise vardı. Önceden gördüğüm bir elbise, okul kızlarınınki gibi, elbisenin cepleri dirseklerinin hemen üzerinde bitiriyordu. Elbisenin arkasında Nancy'nin kötü şekilde diktiği bir yaması vardı. Bir gün Bayan Reed öğle yemeğinde bununla alay etmişti, Nancy de çocukça elbisesinin kenarını yukarı kaldırmıştı. Bir anlığına dizlerinin yukarısını görmüştüm. Nancy şimdi bana bakıyordu, sonra da başını eğip ufak parçalara ayırdığı çınar yaprağına baktı.

"Ne yapıyorsun?"

"Hiç. Yürüyüş."

"Nereye gidiyorsun?"

"Belki eski taşocağına."

"Bu yolun oraya çıktığını bilmiyordum."

"Bir patika var."

Nancy, sanki benim yoluma devam etmem veya konuşmayı sürdürmem umurunda değilmiş gibi elindeki çınar yaprağını parçalamaya devam ediyordu.

"Bilmiyordum."

"Gizli."

Nancy gülümsemedi ama bana baktı, ben de bunun bir ilan değil, meydan okuma olduğunu biliyordum. Bisikletimi dar geçidin öbür tarafına döndürdüm.

"Seninle gelebilir miyim?"

Nancy omuz silkti. "Canın isterse."

"Bisikletimi saklayayım."

Nancy başını salladı, ben de bisikletimi aceleyle dar geçidin diğer tarafındaki çalıların içine ittim, sonra yine karşıya geçip dikildiği yere tırmanmaya başladım. Ben ona ulaşamadan Nancy döndü ve ağaçların arasından geçip kayalara dikey şekilde yerden yedi metre yükseldiği yere çıktı, ardından moloza boğulan eski ocakların yanından o önde, ben arkada yürüdük. Nancy sarp kayalığın çöktüğü yerde durdu, yukarı giden dik bir yokuş vardı. Kenara çekilip elbisesini düzeltti.

"Önden sen git."

Bu sefer önden gittim. Zirve zorluydu, son bir iki metrenin bir ağaç köküne tutunarak çıkılması gerekiyordu. Bu noktada dönüp elimi uzattım. Nancy elimi tuttunca onu yukarı çektim, elini tutmaya devam etmeye cesaret etsem mi diye merak ediyordum. Ama elini çekti ve bana hafifçe yukarı meyleden ağaçların arasındaki yokuşlu yolu gösterdi. Bu yükseklikte güneş hâlâ parlıyordu. Yaprakların arasından aşa-

ğıdaki çiftlik gözüme ilişti, havlayan bir çoban köpeğinin sesi, derken ikizlerden birinin sesi köpeği susturdu. Rüzgâr yoktu. Nancy'nin arkasındaki küçük güllerden oluşan pembe şeritler ve çizgiler, sarı saçları... Siyah eski ayakkabılarını giymişti, okul ayakkabılarıyla çorapları yoktu. Cennet Bahçesi'ne girdiğimi biliyordum.

"Burası benim gerçek gizli yerim değil."

"Nerede?"

Nancy arkada, çiftliğin ötesinde rastgele bir yeri işaret ediyor, bir yandan da yürüyordu. "Şurda, yukarda." Sonra "Ben küçükken..."

Onu konuşturabilmek için daha fazla şey söylemek istiyordum ama aptalca kaçmayacak bir şey aklıma gelmiyordu. Nancy, vadi zirvesinin doğu bayırında ağaçlara tutunarak hızlı yürüyordu ama sağ tarafımızdaki otlağı görebiliyordum. Tuhaftı, bu hiç de bir gezinti değildi. Daha ziyade maksatlı olarak bir yere yürüyor gibiydik. Sonunda Nancy otlağa doğru çıktı ve çok geçmeden eğreltiotlarının içinden geçtik. Nancy hâlâ yolu gösteriyordu. Hemen sonrasında birden eski taşocağının kıyısına ulaştık, uzaktaki köye vadinin öbür tarafına doğru bakıyorduk artık. Hoş bir sürprizdi, ansızın bir açıklık ve manzara oluşmuştu. Tavşanlar koşuşuyordu, eğreltiotlarından kurtulmuşlardı, yeşil çimenlerin üzerindeydiler. Nancy kiliseyi işaret etti:

"İşte, kilise orda."

Kilise beni ilgilendirmiyordu.

Nancy biraz yürüdü, taşocağının üzerine tırmanabileceğimiz bir kıyıya doğru, tutunarak taşocağının dibindeki çimenli yokuşa indi. Kantaron ve göz otu toplamaya başladı, sonra pembe başlı yıldızlı çiçek kümesinin yan tarafına diz çöktü. Daniel de yanına oturdu, sonra dirseğinin üzerine yaslandı. Daniel kendini fena halde beceriksiz ve dili tutulmuş hissediyordu. Nancy'nin görünüşteki dinginliğine şaşırmıştı, yine de söyleyecek bir şeyler arıyordu, öyle bir şey ki...

"Çok iyi değiller aslında. Evin içinde açmazlar."

"Babam onları seviyor."

"Bunlara kantaron deniyor."

"Kız otu." Nancy'nin mavi gözleri bir an Daniel'ın gözleriyle buluştu, derken gözlerini kaçırdı. "Biz öyle diyoruz."

Bu Daniel'a tuhaf gelmedi (ya da yanlış. Nancy, kılıç otu demek istemişti) ama yüz kızartıcıydı. Daniel entelektüel üstünlüğü yüzünden ukala görünmekten endişe ediyor görünüyordu, çiçeğin gerçek adını söyleyerek gösteriş yapmamalıydı. Nancy her an alınabilirdi ve sanki bunu göstermek ister gibi çiçek toplamayı bırakıp oturdu. Sonra ayakkabılarının bağcıklarını çözüp ayağından çıkartıp attı, kısa çimenlerin içinde ayak parmaklarını büktü.

Daniel yine bir girişimde bulundu. "Artık benden hoşlanmadığını sanıyordum."

"Daha önce senden hoşlandığımı nerden çıkardın ki?"

"Evvelsi gün."

"Evvelsi gün ne oldu ki?"

"Bill'e bir şeyler söyledin." Daniel önünden bir ot kopardı. Lanet olası kızlar, neden bu kadar zordular? Neden çıplak ayakla duruyorlardı? "Bill bana patron gibi davranmaya kalktığında."

"Hava atıyo. Her şeyi bildiğini zannediyo."

"Bill'e böyle mi söyledin?"

"Belki."

"O ukalalığa benden daha alışık. Hepsi bu."

"Alışık olduğu şey, her şeyi kendi bildiği gibi yapmak."

"Ondan hoşlandığını sanıyordum."

Nancy burun kıvırarak bir şey söylemedi ve ayakları onu Bill'in yaptığı şeyden daha fazla ilgilendiriyormuşçasına onlara bakmaya devam etti. Daniel kendinden uzaklaştığını hissediyordu: Nancy önce bir şey söylüyor, sonra tersini söylüyordu. Neredeyse canı sıkılmış halde birini bekliyormuş, sanki aralarına bir başkası katılacakmış gibi görünüyordu.

Daniel alçak sesle, "Senden çok hoşlanıyorum" dedi.

Nancy birdenbire ona dönerek gözlerinde biraz hınzır bir parıltıyla, eskiden Pazar Okulu'ndaki benliğiyle gülümsedi.

"Seni babana söyliycem."

"Ben de seni söylerim." Daniel yanaklarının kızardığını hissediyordu. Nancy ayaklarına bakmaya devam etti. "Senden hoşlanmamı umursamıyor musun hiç?"

"Belki. Belki de umursamıyom."

"Bana vaftiz adımla seslenmiyorsun hiç."

"Sen de bana."

"Evet, seslendim. Daha dün."

"İkimiz yannızken deyil ama."

"Ne söyleyeceğimi bilmiyorum hiç." Daniel, "Sen ukala olduğumu düşünürsün diye" ekledi.

Bir suskunluk oldu. Yeşil akşam havası, arkalarında hâlâ sıcak olan kayanın üzerindeki böceklerin cırıltısı. Beklenmedik bir anda Nancy karnının üstüne dönüp dirseklerini kırarak çenesini üzerine dayadı, sonra bir eliyle uzanıp küçük bir kekik dalı kopardı ve ağzına aldı. Akabinde de yüzünü biraz Daniel'e doğru döndü. Aralarında bir metrelik mesafe vardı. Şu yay gibi kaşlar, gizemli, muzip yalın dudaklar. Gözleri. Yer meşesiyle yavşanotu çiçeklerinin karışımı renkte gözler: mahcup ve cesur, cesaretli ve şüpheli.

"Bahse girerim aslında benden hoşlanmıyorsun."

Daniel yere baktı. "Tek düşündüğüm şey bu. Seni görmek. Seni görmemek. Dünkü gibi. Dün nefret doluydum."

"Sana bir hediye aldık."

"Niye?"

Nancy, Daniel'ın neredeyse darılmış olan şaşkınlığına gülümsedi. "Çünkü hepimiz seni çok seviyoz." Nancy yine kekik dalını kemiriyordu. "Bu bir sır. Sana söledimi kimseye söyleme."

"Tabii ki söylemem."

"Yemin et."

"Vallahi."

Nancy, "Hediye bir kitap" dedi. Sanki kitap çok değerli bir nesneymiş, konusunun önemi yokmuş gibi. Nancy yuvarlanıp sırtüstü döndü ve gökyüzüne baktı, sonra gözlerini kapattı. Daniel onun yüzüne, yanaklarına, uzun kirpiklerine, pamuktan pembe elbisenin altında çok daha çocuksu duran göğüslerine, çıplak ayaklarına bakıyordu. Daniel asabi bir halde biraz daha ot kopardı.

"Okula tekrar gitmem gerektiğinde sana mektup yazarım. Eğer istersen."

"Ben, sen, o. Seviyorum, seviyorsun, seviyor."

Artık Nancy, Daniel için çok daha ince biri oluyordu. Bu da ne anlama geliyordu yahu?"

"Cevap yazar mısın?"

"Yazarım belkim."

"Keşke yazsan."

Ama Nancy daha fazla söz vermedi. Sanki Dan'in orada olduğunu unutmuşçasına öylece uzanıyordu, gözleri kapalı. Belki de Daniel'ın onu öpmesine izin verebilirdi. Bunun yanında Daniel emin olamıyordu, bütün bu ileri adım atmalar, geri çekilmeler, Daniel'ı fark etmesi, onu görmezden gelmesi. Daniel karşı konulmaz bir şekilde çimenlere doğru öne uzanmaya sürükleniyormuş gibi hissetti kendini ve yine karşı konulmaz şekilde Gulliver gibi, geleneğin, evinin, cehaletinin ve her şeyin binlerce ipiyle olduğu yere bağlanmıştı. Nancy'nin güleceğini düşünüyordu, Nancy onunla gönül eğlendiriyordu sadece, kendini aptal yerine koymasına yol açıyordu...

Birden Nancy doğrulup ayakkabılarına uzandı.

"Ben eve gidiyom artık."

Nancy darılmıştı. Daniel bir aptaldı, beceriksiz, eline geçen fırsatı kaçırmıştı... Nancy'nin bağcıklarını bağlamasını seyrediyordu, sonra Nancy toplamış olduğu küçük bir demet çiçeği bir araya getirdi ve

ayağa kalktı. Daniel yokuşu çıkıp taşocağının ağzına kadar yine onun peşi sıra gitti, Nancy bir iki içi geçmiş yabani çileği toplarken onu bekledi, derken eğreltiotlarının içinden geçip tek kelime etmeden ormana geri döndüler. Daniel onun yanında yürüyebilirdi, yer vardı, en azından Nancy'nin elini tutabilirdi veya tutmaya çalışabilirdi fakat Daniel onu geriden takip ediyordu. Derken. Birdenbire. Nancy durup arkasını döndü, öylesine ani şekilde durmuştu ki Daniel neredeyse ona çarpacaktı. Ellerini ve ellerindeki çiçekleri arkasına götürdü, Daniel'a öylece baktı, eski bakışma oyunu. Beş saniye sürdü. Sonra Nancy gözlerini kapatıp öpmesi için dudaklarını Daniel'a uzattı. Daniel tereddüt etti, duraksadı, her nedense ellerini yavaşça Nancy'nin kollarının üst tarafına koyduğunu fark etti; sonra tüm dünyası veya on altı yılı eriyip gitti.

Nancy'nin dudakları kekik ve kimyon tohumu kokuyordu, bedeni Daniel'ın kaybettiği annesinin bedeniydi. Daniel'ın asla unutamayacağını düşünmüş olduğu Nancy'nin birkaç saniyeliğine her şeyi affedişi. Daniel yavaş başlamış ama birden sertleşmeye başlayıp Nancy'yi kendine doğru çekmişti. Tuhaf bir şey hissetmişti: Etraflarındaki durağan orman, birden ormanı oluşturan her yaprağın, dalın, kalın dalın, kokunun ve sesin hızla fırlayarak birbirinden ayrıldığı bir patlamaya dönüştü. Aslında orman yok olmuştu. Birden başını yana çevirip başını Daniel'in gömleğine gömene değin her yerde Nancy vardı; onun dudakları, göğüsleri, Daniel'a doladığı aşağı kayan ama aynı zamanda ona tutunan kolları. Nancy ne kadar da küçüktü, bakmaktan ziyade dokunuşta çok daha anlayışlıydı, dokunma ve basınçtan önce nasıl da bedenin her tür kusurları, kıvrımı dış görünüşü yok olmuştu. Ve zafer! Sesin şiddetinin birkaç mecazi ölçümü, Daniel'ın tüm yaşamının en yüksek sesli ötüşü.

Sonunda birbirlerine isimlerini söylediler.

Sonra yine öpüştüler. Bu kez Daniel, Nancy'nin dilinin ucunu hissetmiş ereksiyon olmaya başlamıştı. Nancy'nin bunu fark etmesinden korkuyordu. Belki de fark etmişti çünkü "O kadar kabalaşma" deyip Daniel'ı itip uzaklaştırmıştı. Bir an Nancy başı önde ayakta durdu, sonra dönüp düşürmüş olduğu çiçekleri topladı. Daniel onun yanına diz çöküp kolunu Nancy'nin beline doladı.

Nancy, "Yapmamalıyız. Bu kadar yeter. Şimdi olmaz. İstemiyom" dedi.

"Benden hoşlanıyor musun sahiden?" Nancy başını aşağı yukarı salladı. "Çok mu?" Nancy yine başını salladı.

"Benimle gönül eğlendirdiğini sanıyordum." Nancy başını iki yana salladı. "Benimle hiç çalışmak filan istemiyor gibi görünüyordun."

"Annem yüzünden." Nancy, "Annem fark ederse öldürür" dedi.

"Annen ne dedi?"

"Sana bakmamamı, flört etmememi." Hâlâ diz çökmüş halde olduğu için kucağına doğru konuşuyordu. "Elmaları üzerime düşürdüğün gün annem seyrediyomuş herhalde. Daha sonra beni azarladı. Kimsenin bizi görmemesi lazım."

"Tamam."

"Söz veriyon mu?"

"Tabii ki söz veriyorum."

"Annem eğer yaramazlık yaparsam papaz evinde söyleyeceğini söyledi."

"Bu *aptalca*." Daniel'ın Bayan Reed hakkındaki düşüncesi birden değişti. "Onlara asla söylemem. Asla."

"Biliyom."

"Lütfen, seni tekrar öpeyim."

Nancy başını yana çevirdi ama uzun sürmesine izin vermedi. Bir süre sonra Daniel'ın elini tuttu, küçük parmaklarını onun parmaklarına doladı, yere baktı.

"Peki, ya Bill Hannacott?"

"Onu defettim. Geçen akşam. Koca aptal."

"Sinirlendi mi?"

"Ona ne olduğu umrumda değil."

Daniel, Nancy'nin parmaklarının kendi parmaklarına daha sıkı dolandığını hissediyordu. Bir düş gibiydi, gerçek olamayacak kadar nefis. Nancy ondan hoşlanıyordu, onu tercih etmişti, onun korumacılığını arıyordu.

"Her akşam gelecek misin?"

Nancy başını iki yana salladı. "Gelemem. Annem fark eder." Ama "En iyisi pazar öğleden sonra. O sırada hepsi uykuya yatıyolar" diye ekledi.

On dakika daha oyalanarak, durarak tekrar öpüştüler, birbirlerine sarılmış olarak ağaçların arasından geçip eski kireç ocaklarının üzerindeki sarp kayalığa gittiler, tutunarak aşağı indiler. Yolda umutsuzca son bir öpücük, sanki son öpüşmeleriymiş gibi, bir an Nancy'nin gözlerinin maviliğinde, Daniel daha önce görmediği bir şüphe, bir inceleme, bir hassaslık fark ediyor. Nancy gidiyor. Daniel onun dar geçitten aşağı koşuşunu seyrediyor, sonra yürümeye başlıyor, yeşil ve altın sarısı akşam ışığında dönemeçten dönüp çiftliğe doğru gözden kayboluyor. Ondan sonra da Daniel yavaş yavaş bisikletini çalıların içinden çıkarıyor, sersemlemiş, sevinçli, neşeyle coşmuş. Bunu damıtıyor ama sözcüklerle değil henüz: Nancy'nın dudaklarına o ilk dokunuş, bütün

hilelerinin, numaralarının, onun tadının, ona dokunuşun, onun gizeminin kayboluşu.

Dan harika bir suçluluk duygusu ve yalan söyleme gereğiyle, şarkı söyleyerek evin yolunu tutuyor.

Havalar güzel gitse de yoğun bir çiğle hasat başlayacaktı, bütün dünya Ceres ve sadelikti, tünel oluşturan dar geçitlerdeki sabahın yeşil renkli gün ışığı ve Nancy. Zaferinin ertesi güzel sabahında Dan kendini kafesten kurtulmuş bir kuş gibi hissediyordu, tamamen hür; fazlasıyla hür; çünkü Dan ahırda belirince Nancy ona bakmayıp onu görmezden gelerek ağzını açmadan uyarıyordu. Henüz süt sağmayı bitirmemişlerdi.

Mandırada hepsi tarlaya gitmeden önce kaçamak bir yarım dakika yalnız kalabilmişlerdi. Bu yalnız kalış beklenmedik çekingenliklerle doluydu, bu kez Dan'in hamle sırasıydı. Ama Dan sonunda, Nancy ilk dokunuşta sıçrayıp çığlık atacakmış gibi, ihtiyatlı bir şekilde Nancy'nin eline uzanmayı becerince Nancy hemen yüzünü döndü. Daha dudakları birbirine değer değmez Nancy uzaklaşmaya çalışınca Dan umursamadı, bu kadarı kâfiydi. Nancy'nin annesi bundan birkaç saniye sonra içeri girdi; bu, ne kadar dikkatli olmaları gerektiğinde, emin olmak için yeterliydi.

Ha babam demetleri yığ bütün gün, o gün köyden emekliler arasından kiralanan yaşlı bir adam da oradaydı ve onun on iki yaşlarındaki torunu da yardım etti. Nancy bile aramıza katıldı. Dokunma olanağı yoktu ama bakma fırsatı vardı. Zaman zaman birkaç cümle mırıldanmak, bunun gizliliği, o denli yakın olmak, bir önceki akşamın hiç durmadan yeniden ortaya çıkışı (Nancy bu akşam evde kalması gerektiğini Daniel'a haber vermiş olsa da aşağıda çiftlikteki bütün gündelik işler, mısır "biçilip bitene" kadar beklemek zorunda kalacaktı). Keşke gelebilseydim, keşke gelebilseydim diye diliyordu Nancy, uyanır uyanmaz Daniel'ı düşünmüştü. Yoksunluk, Daniel'ın bekleyişinden daha az zalim görünüyordu. Bu eski hasat büyüsüydü, bu rahatlamanın verdiği ilkel iç çekişti. Hâlâ yapılacak yığınlar ve dövülecek harmanlar vardı ama bu sağ salim yolculuk yapmak gibiydi, gemicilerin karayı ilk görüşleri ve gündönümü gerçekleşmişti, bir söz tutulmuştu. Artık gerçekten hiçbir şey kötü gidemezdi.

Hain İngiltere! O akşam durup dururken yağmur yağdı, ertesi sabah Daniel çiftliğe gittiğinde ise hâlâ çiseliyordu. Yağmur on birden önce durdu, hatta öğleden sonra yine biraz güneş açtı ama hasat yapmak imkânsızdı. Daniel çiftlik ambarında uzun bir dakika boyunca, sıkı bir öpücükle öpülmüştü. Nancy akşam yemeğinde masanın altından ikaz

etmek için Daniel'ın ayağına basmıştı ve öğleden sonra Daniel eve giderken Nancy'den ocakların oraya gelebileceğine dair söz almıştı. Nancy oradaydı. Yoldan görülemeyecekleri bir yerde sarp kayalığın altında bir yer buldular. Daniel sırtını sert bir taşa doğru yasladı, Nancy'yi kucaklamış tutuyordu. Dudakları birbirlerine yapıştı, tamamen davetsizce, bir öpücüğün ardından uzun tek bir öpücük. Daniel yine ereksiyon oldu, bu çok utanç vericiydi ama Nancy fark etmemiş gibiydi ya da fark etse de aldırmıyormuş gibiydi. Daniel güneş ışığını engellemek için gözlerini kapattı sadece Nancy'nin göğüslerini, belini, kendininkine dayanan Nancy'nin uyluklarını hissetmek için. Nancy'nin kazağı ve gömleği arkasından biraz açılmıştı ve eli kazara Nancy'nin tenine değdi. Görünüşe göre Nancy buna da aldırış etmemişti.

Sonunda fısıldaşarak durdular. Nancy birkaç çocuğu öpmüştü. En çok Daniel'ı öpmekten hoşlanıyordu. Evet, Daniel, Bill Hannacot'dan çok daha iyi öpüşüyordu. Nancy, Bill Hannacot'u öpmekten hiç hoşlanmamıştı, onda ne bulduğunu bilmiyordu. Ardından Daniel sorguya çekildi: Ne zaman Nancy'den hoşlanmaya başlamıştı, neden hoşlanıyordu, Daniel başka kaç kızı öpmüştü? Daniel berbat yalanlar söylüyordu ancak Daniel'ı avucunun içine aldığını söylediğinde Daniel'ın açıksözlülüğüne hiç şüphe yoktu. Nancy'nin, annesinin sırlarını fark etmesi korkusundan, eğer babası farkına varırsa kaderlerinin Romeo ve Juliet gibi korkunç olacağından, en azından yine de o kadar zor olmadığından bahsettiler. Onlar, evlerindeki kural ve anlayışın epey dışındaydılar, yasadışı ilan edilmişlerdi. Tekrar öpüşmeye başladılar. Bu sefer Daniel'ın eli doğruca Nancy'nin giysilerinin altına, çıplak sırtına gitti.

Nancy'nin gitmesi gerekiyordu. Yarın pazardı, kırk saatlik ayrılık, Nancy bilemiyordu, o da istiyordu ama eğer annesi... Sonunda bir fikirde uzlaşıldı. Sabah duasında olacaklardı, eğer Daniel, Nancy'nin yere bir mendil düşürüp eğilip aldığını görürse bu, Nancy'nin akşam yemeğinden sıvışmayı başarabileceğini düşündüğü anlamına gelecekti. Daniel'ın başka bir dar geçitten dolaşarak gitmesi gerekiyordu, çiftliğin arkasında yukarılarda bir yerden, kayısı ağaçlarına gelene kadar tepenin zirvesine yürümesi gerekiyordu. Harabeler içinde ve sarmaşıklarla kaplı taş bir barakanın olduğu yerden içeri girip yakında bekleyecekti.

Daniel o pazar günü kiliseye özellikle erken gitti Reedlerin içeri girdiklerine emin olmak için. Reedler içeri girdiler ama Nancy mendilini düşürmedi. Bu ayin Daniel'ın hayatının en uzun ayiniydi, babasının vaazı en sıkıcı olandı; dışarıda harika, ışıl ışıl bir güneş vardı, kilisenin pencerelerinden sızan ışıkta toz zerrecikleri görülüyordu. Geçenlerde

Sicilya'ya inen Müttefik orduları için de dua edildi ama bütün bunlar dünyanın öbür ucundaydı. Sonunda Araf sona erdi. Reedler kilise sıralarını terk etmiş, koridorda ayakta duruyorlardı. Daniel o sabah ilk gerçek duasını etmişti. Nancy arkasını döndü sırasına geri gelip eğildi. Daniel hafif pazar yemeğinden pek yiyememişti, Millie halası veya babasının aptalca bir istekte, bir öneride bulunmasından ve yapılacak bir iş çıkmasından çok korkuyordu. Gerçi babası uykulu görünüyordu. Millie halası öğleden sonrayı nasıl geçireceğini sorunca Daniel bisikletle otlağa gidip "biraz botanikçilik" yapacağı yolunda genel bir cevap verirken kendini riske attı. Bu, babasının da onayladığı bir meraktı ve pastoral görevlerinden fırsat bulabilirse onunla birlikte gelme riski vardı. Ama Dan'in kumarda şansı yaver gitti. Millie hala şefkatle Daniel'ın çok çalıştığını, dinlenmesi gerektiğini düşünüyordu. Bu kolaylıkla bertaraf edildi.

Daniel kararlaştırdıkları gibi saat üçe çeyrek varken eski barakaya gitmişti, üçü çeyrek geçerken de hâlâ oradaydı. Daniel ormanın içine inip bir kayısı köküne yaslanıp oturmuş, çiftliği seyrediyordu, çiftlik yaprakların yoğun gölgeleri içinde gizleniyordu. Daniel bir yandan Nancy'nin gecikeceğini biliyordu, diğer yandan da randevuya zamanında gelememesi onu dehşete düşürüyordu ve bir yanı da biraz, Nancy'nin gelmeyeceğini tahmin ediyordu.

Daniel içgüdüsel olarak, okulda duymuş olduğu hikâyelerin çoğunun kendini beğenme, dileğin yerine gelmesiyle ilgili olduğunu, orta sınıftan kızların hiç de öyle olmadığını biliyordu. Ama Nancy pek orta sınıftan bir kız gibi değildi. Başka bir sürü çocuğu öpmüştü (Havva'nın da yalan söyleyebildiği hiç aklına gelmemişti), doğala, hayvana çok daha yakındı. Çıplak sırtına dokunması için Daniel'a izin vermişti, Daniel'ın ereksiyonlarını kontrol edemeyişine (Daniel kültürlü çocukların bunu yapabildiğine emindi) aldırmıyormuş gibi görünüyordu... Varsayalım Daniel kızın bir sipiral (o zaman öyle yazılması gerektiğini düşünüyordu) ya da erkeğin prezervatif takması gerektiğini biliyordu. Bu sadece prezervatifi olmadığı için hor görülmekten korktuğu için değildi ama Bill Hannacot'un çenesinde sivilceler vardı. Ayrıca Daniel'ın yurdunda, o yaz en yakın kasabadan bir kızla çıkan bir Amerikan askerinin kızın içine sıkışmasıyla ilgili bir hikâye dilden dile dolaşıyordu. Hastaneye götürülmek zorunda kalmışlar ve cerrahi müdahaleyle birbirlerinden ayrılmışlar. Her şey kaslara kramp girmesi ya da onun gibi bir şey yüzünden olmuştu. Kayısı ağaçları altındaki bakir, bu trajik hikâyeden çok etkilenmişti. Ama hepsinden ziyade Daniel'da gerçekleşmesi yakın olan günahla ilgili derinden gelen ve artan bir his vardı. Öpüşmek ve böyle gizlice buluşmak birincisiydi. Diğeriniyse Daniel artık ilahi şim-

şek ve ani yıldırımdan çok daha iyi biliyordu fakat çok fazla değil ve bekledikçe korkusu da artıyordu.

Daniel, üçü yirmi beş geçerken ormanın yukarı kıyısındaki samanlığa yürüyerek geri döndü. Daniel yaklaştıkça Nancy kısa kollu sarı gömleği, koyu yeşil eteği, çizmeleri ve ahır botlarıyla onun arkasından çıktı. Nancy'nin kolunda kahverengi bir hırka vardı, yanakları ise koyu pembeydi. Belki ağzının etrafında doğal olmayan, aslında çok ürküten yapaylıkta bir kırmızılık olduğu içindi, Daniel'ın, Nancy'yi eleştirir gibi hissetmesinden değil. Nancy, Daniel'ın gözüne korkunç derecede soğuk ve yetişkin, en azından kendisinden iki yaş büyük görünüyordu.

Öpüşmediler, aralarında birbirlerinden iki metre uzakta durarak kısa bir tartışma oldu. Nancy sadece beş dakika geç kalmıştı, zirveye kadar çıkacaktı; keşke Daniel patikadan hiç sapmamış olsaydı. Sonunda Nancy başını önüne eğip başka yöne döndüğünde keşke gelmeseydim der gibi görünüyordu. Daniel arkasından gitti.

"Gerçekten kızgın değilim, Nancy. Geldin işte."

Bir süre sonra Nancy elini uzatınca Daniel da tuttu. Yürüyerek çiftlikten kuzeye doğru uzaklaşmaya başladılar. Daniel kolonya kokusu aldı. Parmakları birbirine dolanmıştı. Yirmi metre sonra Nancy omzunu Daniel'ınkine sürttü, Daniel da elini Nancy'nin beline doladı. Bu arada Nancy, kollarını Daniel'ın vücudunda aşağı kaydırdı. Sonra durup öpüştüler, gayet güzeldi. Ruj gerçek ruj değildi ne de olsa, Nancy'nin annesinin kilerinden aşırdığı kırmız boyaydı.

Nancy önden giderek ormanın dışında, çiftlik vadisinin zirvesinde, yasal olarak çiftliğin tarlalarından biri olan ama sürülemeyecek kadar dik, bir öbek işe yaramaz yüksek eğreltiotu ve karaçalının olduğu araziden geçerek "gerçek gizli yerine" doğru yol gösteriyordu. Birbirlerine sarılmış haldeydiler. Orada üst tarafı düz, büyük "Kilise Kürsüsü" gibi bir kireçtaşı vardı, eğrelti denizinin içinde izole olmuştu. İniş tarafı biraz tümsekliydi, önünde daha düz topraktan küçük bir yükselti vardı. Daniel'la Nancy orada dikildiler, eğreltiotlarının boyları göğüslerine geliyordu. Nancy'nin ablaları küçükken onu buraya getirmişlerdi, eğreltiotlarının arasında "oda" açıyorlardı.

Şimdi onlar da aynısını yapıyorlardı, sapları ayaklarıyla yan tarafa doğru ezerek, sert uçları üstlerine basıp düzleştiriyorlardı, yine altıya dört boyutunda kapalı, yeşil duvarlı bir oda yapıyorlardı. Nancy hırkasını bırakıp diz çöktü. Daniel da yüzü Nancy'ye dönük yere çöktü ve dizleri üzerinde dikilerek, o sabah kilisede diz çökmelerinin kâfirce bir taklidini yapıp birbirlerini kucaklayarak doğru dürüst öpüştüler. Sonra Nancy hırkasını yere yayıp üzerine uzandı. Daniel da onun yanına

uzanıp Nancy'nin kırmız boyalı dudaklarını ulaştı. Bir süre sonra Daniel sağ dizini Nancy'nin bacaklarının üzerine attı. Nancy arkaya doğru düştüğü için Daniel biraz daha kenara kaymak zorunda kalınca Nancy birden acıyla döndü ve doğrulmak zorunda kaldılar, hırkayı kaldırıp yan yatmamış bir eğreltiotu kökünü bastırarak düzleştirdiler. Bunun yanında Nancy, Daniel'ın yarı yarıya onun üzerine doğru bacağını atarak eski halini almasına izin verdi. Nancy edilgenleşti, orada öylece uzanıyor, Daniel'ın yanaklarını, gözlerini ve boynunu öpmesine izin veriyordu. Derken canlanıp Daniel'a, kirpik öpücüğünü, "hafifçe kemirmeyi", kertenkele öpücüğünü, diliyle yanağına hafifçe dokunarak yalamayı öğretmeye başladı. Güneş, sıcak, eğreltiotu sinekleri, görünmeyen bir yerden gelen bir akbabanın sesi, etraflarındaki hâlâ dik duran eğreltiotu sapları arasındaki serin gölgeli derinlikler; Daniel'ın Nancy'nin uyluğuna bastırdığı ereksiyon halindeki penisinin verdiği ıstırap dışında her şey güzeldi. Boşaldı boşalacaktı, Daniel ıslaklığını hissediyordu ve ne yapacağını bilmiyordu. Birdenbire Daniel yana doğru dönüp doğruldu ve kendini tutabilmek için dua etti.

"N'oldu?"

Daniel başını iki yana salladı. Nancy de Daniel'ın yanında doğrulup oturdu.

"Danny?"

Daniel başını yine iki yana salladı. Her nedense Nancy'nin ona "Danny" demesine aldırmıyordu.

"Danny, sölesene n'oldu?"

Daniel öne doğru eğildi. "Hiçbir şey. Bana dokunma biraz." Daniel, "Lütfen" dedi.

Nancy, Daniel'dan ötede tekrar dirseği üzerine yaslandı. Derin bir sessizlik oldu.

"Aslında beni sevdiğini düşünmüyorum hiç."

"Evet, seviyorum."

"Senin tek düşündüğün..."

"Ne?"

"Biliyosun."

"Elimde değil. Deniyorum."

Bir sessizlik daha.

"Beni öpünce mi oluyo?" Daniel başını aşağı yukarı salladı. "Öyleyse artık öpüşmesek daha iyi."

"Bu sadece..."

Sessizlik uzuyor.

"Erkekler." Daniel bir şey söylemedi. "Bizim için de öyle. Biz bunu mesele yapmıyoruz sadece."

Daniel bunun kızlarınkiyle aynı olamayacağını söyleyecek sözcükleri bulamadı. En azından kızlar ne hissettiklerini gizleyebiliyorlardı.

"Lütfen, kızma."

"Sadece öpüşmek istiyorum. Hepsi bu."

"Biliyorum."

"Ben daha on altı yaşındayım."

Nancy, Daniel'dan iki ay değil de iki yaş küçükmüş gibi konuşuyordu.

"Gerçekten elimde değil."

Daniel kendini daha iyi hissediyordu, güvenli bir şekilde ereksiyonu azalmıştı ama artık Nancy'ye bakamıyordu. Bekliyorlardı iki yabancı gibi. Sonra Nancy alçak sesle konuştu:

"En azından bununla ilgili hava atmıyosun. Galiba bu da bir şey."

Sesi gücenmiş çıkıyordu ama Daniel bunun bir tür affediş içerdiğini ve teselli edici bir bilgi olduğunu seziyordu. Diğer çocukların da aynı sorunu varmış gibi görünüyordu.

"Bill de?.."

"O korkunçtu." Nancy, hafif bir düşmanlık imasıyla birden ekledi: "İğrençti."

"Neden?"

"Söyleyemem."

"Kimseye söylemeyeceğim."

Buna rağmen Nancy, Daniel'dan gözlerini kaçırdı, hâlâ dirseğinin üzerine yaslanıyordu ve hafiften diğer tarafa yönelmiş şekilde başını iki yana salladı.

"Bu yüzden mi onu sepetledin?"

"Belki."

Daniel da tekrar dirseği üzerine yaslandı, sırtını Nancy'ye vererek.

"Ben asla öyle bir şey yapmam. Seni seviyorum."

"N'olduğunu bilmiyosun ki?"

"Tahmin edebiliyorum."

"Bu konuda konuşmak istemiyorum." Nancy, "Her neyse. O daha iyisini bilmiyor, yatılı okula gitmiyor" dedi.

Korkunç. O, kızları bin yıl geçse bile asla anlayamayacak. Sessizlik katlanılmaz bir hal alıyordu.

"Nancy?"

"Evet."

"Keşke bana kızmasan."

Nancy birkaç dakika bir şey söylemedi ama Daniel, Nancy'nin dönüp hafifçe onun omzunu tuttuğunu hissediyordu. Nancy bir an gözlerine baktı, sonra düşünmeden öne eğilip hızla onun yanağını öptükten sonra yine olduğu yere yaslandı. Fakat Daniel bir elini Nancy'nin sırtına koyup onu kendine doğru çekti. Yine yan yana uzanmışlardı. Sonat biçimi *da capo* ama Nancy, Daniel'a daha az dayanıyor, o da yine Nancy'nin üstüne çıkmaya çalışmıyordu. Bir süre sonra yüzleri birbirinden birkaç karış yakınlıkta, birbirlerinin gözlerine bakarak uzanmışlardı. Gücenme aşılmıştı; aşkın, hoşlanmanın, cinsiyetin, aile dışından birine duyulan bu yeni, tuhaf yakınlığın, geçmişin, diğer arkadaşların gizemi. Daniel elini Nancy'nin beline koydu ve bir kere daha tenine dokundu, elini ihtiyatla sırtının kenarına götürdü. Nancy gözlerini kapadı. Daniel bir parmağını Nancy'nin omurga kıvrımında, omurlarından aşağı doğru gezdirdi. Nancy hafiften kıpırdadı ama gözleri hâlâ kapalıydı. Daniel elini, Nancy'nin gömleğinin içinden sokup yukarı doğru onu okşamaya başladı. Daniel'ın dirseğiyle bileği arasındaki kısmın alt tarafı Nancy'nin tenine sürtünüyordu. Nancy'nin sırtının ufak kavisi. Daniel ince bir askıya dokundu. Nancy gözlerini açtı, köylü bir kız gibi konuştu.

"Sen Bill'den bilem kötüsün."

Ama gülümsememek için dudaklarını bastırıyordu, gözleri manidardı.

"Tenin öyle pürüzsüz ki."

Daniel, Nancy'nin yan tarafta duran koluna doğru askı boyunca parmağını gezdirdi. Nancy, Daniel'ın gömleğinin altından parmağını gezdirmesine izin verdi, sonra Daniel'ın elini tuttu.

"Lütfen."

"Uslu durucanı söyledin."

"Uslu duruyorum."

"Hayır, durmuyorsun."

"Lütfen."

"Bu kötü."

"Nancy."

"Yapmanı istemiyom."

"Sadece dokunayım."

"Niye?"

"Çünkü dokunmak istiyorum."

"Gine tuhaflaşacaksın."

"Hayır, olmayacağım. Lütfen."

Nancy, Daniel'a bir dakika daha baktı, sonra "Gözlerini kapa" dedi.

Daniel, Nancy'nin hafiften doğrulurken gömleğinin altından elini ittiğini hissetti. Kısa bir hareket oldu, sonra Nancy yine Daniel'ın yanına uzandı. Daniel yine gözlerini açtı ama bu sefer Nancy'nin gözleri kapalıydı. Daniel yine Nancy'nin yan tarafından gömleğinin altından askısını yokluyordu, askının gevşetilmiş ucuna dokundu, sonra da ön tarafta aşağı ucuna, artık gevşek olan pamuk tümseğin altındaki derinin kıvrımı. Bu yine bir düş gibiydi, abartısız, on bin senelik eski hayaller gibi. Daniel'ın parmakları mutlak gizli, öyle çok hayal edilen, öyle ulaşılamaz görünene, sertleşmiş meme ucuna dokunuyordu. Nancy hiç kımıldamadan uzanıyordu. Daniel küçük göğüsleri eliyle örttü, ipeksi pürüzsüzlüğünü, yumuşaklığını, yuvarlaklığını ve sıkılığını hissediyordu.

"Lütfen, görmeme izin ver."

"Sadece dokunmak istedini söledin."

"Keşke görebilseydim."

Daniel elini Nancy'nin göğsü üzerinde ileri geri, sonra yere yasladığı diğer göğsünün de kavis oluşturduğu yere, aşağı doğru gezdirdi.

"Lütfen, Nancy. Bir şey yapmayacağım. Kaba olmayacağım."

"Beni seviyo musun?"

"Sevdiğimi biliyorsun."

"Söz verdin. Sadece bakıcan."

"Gerçekten. Yemin ederim."

Nancy biraz daha tereddüt etti, sonra tek bir hareketle yarı yarıya doğruldu, gömleğini çıkaracakmış gibi yukarı kaldırdı ama koltuk altlarına gelince durdu, sonra yüzü başka yöne bakar halde yine uzandı. Elleri hâlâ yukarı kaldırdığı gömleğinin kenarlarını tutuyordu, göğüsleri çıplaktı: Bir hareket, öyle toy, öyle masum görünüyordu ki tamamen cinsiyetsizdi. Ama göğüsleri büyüleyiciydi, dolgunluklarıyla karşı konulmaz, pembemsi kahverengi tahrik olmuş uçları, davetkârlıkları. Karnı, göbeği, çıplak beli, yeşil gömleğinin üzerinden görünen beyaz pamuk ipliğinin kıstırılmış kısa kenarları. Daniel elini dışarı çekti. Gömlek birden aşağı indi.

"Söz verdin!"

"Göğüslerini öpmek istiyorum."

Uzun bir süreden sonra gömleğin ihtiyatlı bir şekilde yukarı kaldırılmasına izin verildi. Daniel göğüs uçlarına sıkıca bastırdığı dudaklarıyla dokundu. Ama Nancy neredeyse hemen gömleğini aşağı indirdi ve doğruldu.

"Bu kadar yeter."

"Ya, lütfen. Nancy? Kaba değildim."

"Utanıyom."

Nancy sutyeninin kopçalarını takmak için arkasına uzandı. Ama Daniel da doğruldu, Nancy sırtını ona döndü, Daniel gömleğin altından ellerini yukarı kaldırıp yeni büyüyen kavisleri avuçladı. Nancy biraz mücadele etti, Daniel'ın ellerini çekmesi için uğraştı, sonra razı oldu. Bir süre sonra Nancy arkaya döndü ve öpüştüler. Daniel ereksiyon olmuştu tabii ki, aynı eski ıstırap vardı ancak her nasılsa, daha önceki felaket benzerinden sonra dayanılabilir görünüyordu. Daniel mutluluktan uçuyordu ki bu kısmen cinselliktendi, pek çok korkusundan kapsamlı bir şekilde kurtulmuş olmasındandı, okula geri döndüğünde aptalca yalanların ve sahte böbürlenmelerin biteceğini bilmesindendi... Bir kızı öpmüş ve göğüslerine dokunmuştu. Daniel belli belirsiz bir şekilde, uzun bir süreden sonra nihayet bütün bu pislikle edepsizliğin ne demek ve ne kadar yersiz olduğunu; duygunun, yumuşaklığın, memnun etmek istemenin, incitmek istememenin önemini dışarıda bıraktığını; kızların hiç de sırf kullanılıp atılacak paçavra memeliler, kan fışkıran, mastürbasyon yapılan meni, tabu ve fetiş olmadıklarını; olmadığınız her şey ve daha fazlası olduklarını; daha güzel, daha yumuşak, daha gizemli olduklarını anlıyordu.

Daha ne kadar bu şekilde oturacaklardı, Daniel'ın okşayışları, daha fazla öpüşmeleri, fısıldamalarıyla... Uzaklardan, çok aşağılardan, çiftlikten bir ses geldi. Oldukları yerde kaldılar.

"Olamaz. Olamaz."

Bayan Reed, Nancy'ye sesleniyordu.

Nancy ellerini ağzına götürdü, öne doğru eğildi ve üstünü başını düzeltmeye başladı.

"Aman ya, bu annem."

Yine sesin geldiğini duydular, kayısıların ötesinde, yarım mil aşağıda doğrunun ve aldatılanın sesi, onların günahkârlığını suçluyordu. O anda her şey bulanıklaşıp hayvanca göründü. Bir on beş dakika daha Daniel'ın ortalığa çıkmaması konusunda aceleyle anlaştılar, Mimber kayası çiftliğin karşısındaki otlaktan görülebiliyordu. Bayan Reed orada dönüp arkasına bakabilirdi, iki kişi görmesi felaket olurdu, Nancy ne söyleyip ne uyduracaktı. Nancy kendinden geçmişçesine mendilini yalıyor, kendinin ve Daniel'ın dudaklarında kalan kırmızı izleri siliyordu, kendinden geçmişçesine son bir öpücük... Sonra Nancy sessizce başını aşağı eğmiş halde eğreltiotlarının içinden geçip kayın sırasının kıyısına doğru uzaklaştı.

Böylece ilk ders sona ermiş bulunuyordu.

Ertesi sabah Nancy aceleyle fısıldayarak konuşunca Daniel her şeyin

neredeyse bittiğini öğrenmiş oldu. Nancy'nin annesi eve varınca ona "çok tuhaf bir bakışla" bakmıştı. Bill Hannacot aramış gibi görünüyordu ve yine Nancy'i aramaya gitmişti. Nancy'nin, bütün öğleden sonra onlara nereye gittiğini söylemeden tek başına "gezip tozmaya" hakkı yoktu. Nancy, annesine Bill gelebileceği için tek başına çıkıp gittiğini söyleyerek bir piyonunu feda etmek zorundaydı. Zira bu açıklaması, sorguya çekilmesine sebep olacaktı ama nihayetinde daha anlayışlı bir sorgu olacaktı çünkü Bayan Reed (bu o akşam açıklanmıştı) şapelle olan (Hannacotların güzel bir arazisi olsa ve çiftliği iyi işletseler de) tehditkâr ilişkiden hiç hoşlanmamıştı. Şayet Nancy, Bill'in kendisine kur yapmasını istemiyorsa sorun yoktu lakin bunu önce annesine, sonra da delikanlıya açık açık söylemeliydi. Görünüşe bakılırsa bir taşla iki kuş vurulmuştu çünkü Bill zamanı gelince geri gelmiş, Nancy'yi (o sırada yukarıda yatak odasında saklanmıştı) görmemişti ve mesele ciddi bir şekilde Bayan Reed'le görüşülmüştü. Bu tek bir zayıf nokta bırakıyordu yine de.

"Annen senin neden artık ondan hoşlanmadığını sormadı mı?"

Nancy, Daniel'a sahte şekilde ciddi bir tavırla kısa bir bakış fırlatmıştı. "Bill hep beni öpmeye çalışıyo dedim. Böyle çocuklardan hoşlanmadığımı söyledim." Sonra Nancy ciddiyetle yere bakıp dudaklarını kemirdi. Kıkırdamalarını bastırmak için başka yönlere dönmek zorunda kaldılar. Kandırmak yine eğlenceliydi.

Hasat sırasında bunlar olmuştu. Havalar iyi gitmiş, cumartesi günü geç vakitlerde hasadın biçme kısmını bitirmişlerdi. Buna karşın buluşma planı yapmamışlardı. Daniel, Bayan Reed'de değişen bir şey olmadığını görse de Nancy annesinin "işkillendiğinde" ısrar ediyordu. Daha da dikkatli olmalıydılar, hatta öyle dikkatli olmalıydılar ki Daniel eve giderken Nancy'yi tek bir akşam bile görmemeliydi. Nancy, çarşamba günü taşocaklarının orada olacağına söz vermiş, Daniel da onu beklerken berbat bir yarım saat geçirmişti. Ama Nancy gelmemişti. Bayan Reed kendini yorgun hissettiğinden Nancy de akşam yemeği hazırlamasına yardım etmek zorunda kalmış. Ertesi gün Nancy çok pişman olmuş, Daniel kızıp onu bir kereliğine affedecek diye çok korkmuştu. Fakat hüsran tahammül edilmez derecede büyüyordu.

Teselli edecek tek gün, cumaydı. Nancy, çay yapmak ve yatalak babasına çay vermek için çoktan çiftliğe inmiş. Büyükbabası ve Bayan Reed yukarıda tarlada onlarla beraberdi. Nancy'nin yumurta kamyonunu beklemesi gerekiyordu, bu yüzden çay kupalarını ve keki getirmesi için Daniel aşağı gönderildi. Daniel, Nancy'yi, tam büyük çaydanlığı kaynatmak için ocağın üzerine koyarken mutfakta buldu. Beş dakikaları vardı. Nancy babasına bakmak için yukarı çıkmıştı, o uyuyordu.

Çiftlik evi sessizdi. Bu tıpkı büyüyüp evlenmiş olmak gibiydi. Daniel, Nancy'nin odasını görmek ister miydi?

Mutfaktaki arka merdivenlerden Daniel, Nancy'nin arkasından gizlice yukarı çıktı, bir anda evin kuzeydoğusundaki köşesinde bulunan dar odanın içindeydiler (burası artık kütüphane olarak kullanılıyordu). Daniel başlangıçta utangaçtı. El yapımı bir rafta iki kısa sıra halinde bir kız öğrencinin aşk romanları, ders kitapları, bibloları ve porselen atları diziliydi; Widecombe'dan bir hediye ve Tom Cobleigh amca ve arkadaşlarının iğrenç eserleri... Eski çekmeceli dolap küçük giysi dolabı ile uyumlu olması için pembeye boyanmıştı; güzelce düzeltilmiş bir yatak, bir köşesi beni unutma süsüyle işlenmiş bir yastık, tek küçük pencerede ağır kreton perdeler vardı. Oda dişi olmaktan ziyade çocuksuydu ama yine de bu, Nancy'nin yeni bir boyutu, kendini açığa vurması, bir açılma ve "yukarılardayken" o masum göğüslerini göstermesiyle benzerlik taşıyordu. Nancy, Daniel'ın elini tutup onu çekmeceli dolabın yanına götürdü, üstteki çekmecelerden birini yarıya kadar açtı. Çorapları olduğu yerde mendillerin arasına sakladığı, biraz ezilmiş pembe kantaron çiçeğini ona gösterdi ve birden öpüştüler. Daniel lütfen'lere gene başladı, Nancy de ona merhamet gösterdi. Nancy gömleğinin düğmelerini çözdü. Daniel pamuk sutyeni ve omuz askılarını, sonra kopçasını açınca sutyenin nasıl kayıp düştüğünü gördü. Nancy ellerini arkasına götürdü. Bu sefer Nancy, Daniel'ın yüzünü seyrediyordu, bununla beraber Daniel tahrik oluyor, gözlerine ve ellerine ziyafet çekiyordu, derken beceriksiz bir şekilde eğildi. Bu sefer dudaklarını sımsıkı kapalı olarak tutmaması gerektiğini öğrenmişti. Nancy, Daniel'ın başını okşuyordu, sonra kıpırdayıp fısıldadı:

"Yo, Danny. Yapmamalıyız. Gıdıklanıyom. Yapmamalıyız."

Yine işleri yarıda kesilmişti. Evin önünden bir motor sesi, yumurta kamyonu geliyordu. Nancy, Daniel'i itekledi ve daha fazla panik başladı. Daniel parmak uçlarında koşuyordu. Koridorun aşağısındaki yatak odasından Bay Reed'in sesini duyuyorlardı ve bu sefer sesi sakin çıkmıyordu.

"Hanım? Nan?"

Onun ardından seslenen Nancy'nin sesi duyuldu:

"Yumurtacı, baba. Birazdan çayını getiricem."

Yumurtacı adam kısa bir sohbet için doğruca Bay Reed'in yanına gitti ki bu onlara Nancy çayı yaparken kaderlerine yanmak için bir şans verdi. Pazar günü buluşmalıydılar, buluşmalıydılar, buluşmalıydılar.

Daniel için, iyi (ya da kötü) şansın etkisiyle bu kolay oldu. Babası ve Millie halası komşu papazın bölgesine çaya davet edilmişlerdi. Bu

davet, Daniel'ın icabet etmeyeceği bir ziyaretti çünkü ev sahiplerinin çocukları yoktu. Daniel önceki hafta gibi aynı güvenli, dolambaçlı yoldan gitti. Bisikletini saklayıp vadinin ardındaki çitler boyunca sessizce yürüdü, akabinde eski paslı bir dikenli telden geçti ve oradan aşağı eğreltiotlarının arasından kayaların olduğu yere gitti. Ezik eğreltiotları, yapmış oldukları yer, bütün hafta onları beklemişti. Bazı eğreltiotları kısmen havaya dikilmişlerdi. Daniel üzerlerinde gezerek onları yeniden ezdi. Başkaldıran ereksiyon sorununu hayli düşünmesi yüzünden bu konuda idmanlıydı. Sonunda papaz evinin oturma odasındaki eski Noel süslerinin olduğu çekmeceyi bulmuş, eski bir balon bulana kadar, akordeon gibi açılır kapanır bir kâğıt zincirinin, gümüş tellerin ve kıvrık "zillerin" altını üstüne getirmişti. Bu balon savaş öncesi günlerden kalma olmalıydı ama Millie hala, her Onikinci Gece'de* tekrar kullanmak için eğer patlamamışlarsa dikkatli bir şekilde havalarını boşaltmıştı. Balon biraz eskimişti ve ağzı rahat olamayacak kadar sıkıydı. Ama Daniel orasını dikkatlice kesti, şimdi uyacak ve acıtmayacak gibi görünüyordu. Fazladan bir önlem olsun diye de her zamanki külotunu çıkarıp mayosunu giydi. Mayo penisini daha iyi bastırıyordu. Bu tabii ki gerçek bir doğum kontrol yöntemi değildi, eğer kendinden geçerse pantolonunu ıslatmasın diyeydi sadece.

Nancy sonunda on dakika geç ve sinirli halde geldi, uzun kalamayacaktı. Louise ve Mary, Totnes'e gitmişlerdi. Akşam süt sağarken annesine yardım etmesi gerekiyordu, zaten annesinin bir şeylerden şüphelendiğini de biliyordu... Bu sefer dudaklarında "kırmız" yoktu ama yüzünde bir yığın korku ve üzüntü vardı. Nancy aynı kahverengi hırkanın altına eski, krem rengi bir bluz, lacivert pantolon ve lastik çizme giymişti, terlemiş ve birazcık yorgun görünüyordu. Daniel biraz hayal kırıklığına uğradı, bu gerçeklikle hiç örtüşmeyen bir Nancy hayaliyle gelmişti. Sonunda Nancy çizmelerini çıkardı ve ayak başparmağının yanındaki ağrıyan yeri ovaladı. Daniel onun havasında olmadığını, bir sebepten dolayı kızgın olduğunu seziyordu. Sebep her ne kadar Daniel olmasa da bunu aklından atamıyordu. İnatçılık edip birbirlerinden ilk hareketi yapmasını bekleyerek yan yana oturdular. Berbattı. Bir de hava... Sıcaktı ama güneş yoktu. Bulutların cansız gölgelerinden bitap, dağınık bir ışık geliyordu. Rüzgâr da yoktu. Yaz sonbaharı, Daniel da dünyanın sonuna kadar yaz olmasını istiyordu.

"Beni öpmeyecek misin peki?"

"Öpmemi istersen eğer..."

"Sen istemezsen olmaz."

* Hıristiyanların Noel'de on ikinci günün sonunda yaptığı eğlence. (y.h.n.)

Daniel yanındaki bir eğreltiotu sapını çekip kopardı.

"Bu çok kötü. Onlar fark edecek diye bütün bu korkular."

"Eee, elimde değil."

Nancy hâlâ ayağının ağrıyan yerini ovmaya devam ediyordu. Daniel bir şey söylemedi. Ardından Nancy dizlerini kendine doğru çekip kollarını bacaklarına doladı ve kamburlaştı. Daniel ondan sıkılmış gibi yüzünü gizledi. Daniel aptaldı, anlamıyordu. Nancy gizlediği yüzünü daha da ileriye doğru çevirdi.

"Nancy?"

Nancy başını iki yana salladı.

"Seni gerçekten öpmek istiyorum."

"Hayır istemiyosun. Benim aptal bir köylü kızı olduğumu düşünüyosun."

"Saçma."

"Hiç de güzel olduğumu düşünmüyosun." Nancy burun kıvırdı. "Eski aptalca giysiler."

"Aldırış etmiyorum. Giysilerin hoşuma gidiyor. Gerçekten."

"Bunun nasıl bir şey olduğunu bilmiyosun."

Nancy'nin sesinde kısa, aniden yükselen bir çatlama oldu. Bir şaşkınlık, tuhaf bir çatlama, Nancy'nin ağladığını anlamıştı. Bu durum birden içine dokundu, Daniel'daki asık suratlılık, Nancy'nin sesindeki umutsuzluk belirtisiyle diken pamuğu gibi uçup gitmişti. Daniel onu yavaşça çekerek kendine doğru çevirdi. Göz kenarlarının ıslandığını görüp sonra biraz daha hızlı şekilde kendine yanına doğru çekip ona sarıldı ve gözyaşlarını öptü.

"Seni gerçekten seviyorum, Nancy. Hiçbir şey umurumda değil. Seni seviyorum, o kadar."

Daniel, dudaklarını onun dudaklarına bastırınca ateşli bir şekilde, pişmanlıkla birbirlerine kenetlendiler ve tutku yeniden canlandı.

Nancy, göğüslerini tekrar görmek isteyip istemediğini sordu. Daniel cinsel savaşta bir üstünlüğü sömürmenin tadına ilk kez bakmıştı. Nancy "aptalca" davranmıştı Daniel cömertti ve Nancy daha az çekingen olmasını Daniel'a borçluydu. Daniel'a göğüslerini okşaması, öpmesi ve emmesi izin vermişti. Nancy Daniel'ın başını okşarken Daniel ilk büyük girişiminde bulundu. Daniel, dizlerinin üzerine çöküp gömleğini çıkarıverdi. Nancy bir an olduğu yerden ona baktı, sonra Daniel Nancy'yi çekip kaldırdı. Nancy'nin gömleğini ve dolaşmış sutyenini çıkarırken o da kollarını yukarı kaldırmıştı. Şu çıplak kolların, boynun, Daniel'ınkilere değen sıkı göğüslerin ve Nancy'nin kendini buna bırakmasının tatlılığı. Daniel her şeyin kontrolden çıktığını biliyordu.

Dillerin birbirine dolanması, inceleyiş, patlayacak gibi olan kasıkları... Daniel, üstüne çıktığında Nancy ta ki ağzını zorla öbür tarafa çevirene kadar altında ezilmişti.

"Nefes alamıyom, Danny. Canımı acıtıyosun."

Daniel dönerek Nancy'nin üzerinden indi. İnmesinin tam zamanıydı zaten. Nancy doğrulup oturdu ve sırtını ovdu, sonra birden Daniel'a doğru döndü Daniel onu durduramadan dört ayak üzerinde ona doğru çöktü, elleri Daniel'ın yanındaydı. Daniel'a yukarıdan bakıyor, takılıyordu ve günahkâr, ahlaksız ve yaşça çok daha büyük bir şey daha. Daniel sarkan göğüslere doğru uzanıp avuçladı derken Nancy aşağı doğru eğilirken gözlerini daha yakından gördü. Nancy'nin kasıkları Daniel'ınkilere değiyordu. Nancy'nin ağırlığı, Daniel'ın sırtını dayandığı sert zemin... Daniel bunun kötü olduğunu biliyordu ama duramıyordu. Berbat haldeki kırmızı balonun kayıp çıkmasından çok korkuyordu ama duramıyordu, bunu istemiyordu, Nancy'ye sıkıca sarılmak zorunda kaldı.

Biraz ıstırap verici olsa da cennette gibiydi ve Daniel bunu gizleyemiyordu. Nancy'nin de aynı zamanda bir şeyi gizleyemediğini belli belirsiz seziyordu: Birden yüzünü Daniel'ın boynuna gömüp altında tuhaf bir baskıyla birkaç kez titremesi. Acayip bir acemi şansı sayesinde aynı anda orgazm olmayı başarmışlardı.

En azından artık böyle olduğunu düşünüyorum. Sonrasında oldukça uzun süre olduğumuz yerde uzandık, çok sessizdik ve çok kötü bir şey yapmış olduğumuzu biliyorduk, ikimizin de bilmediği bir şeydi bu, ilkel bir utanç duyduk. Sonunda birbirimizden ayrılıp üstümüzü giyindik, birbirimizin gözlerine bakamıyor, pek konuşmuyorduk. Çok şaşkındım. Üç yıl sonra gerçek anlamda bakirliğimi kaybetmeme oranla daha fazla şaşkındım. Meşhur hüzün çöküşü, sadece birinin çevresindekilerin tekrar farkına varmış olmasına rağmen beni şaşırtmıştı. Bu kız, bu sessiz eğreltiotları, bu bulutlarla kaplanmış sema, Daniel'ın mayosundaki durumu açığa vuran ıslaklıktan başka hiçbir şeyi olmayan bu kişi... Çok tuhaftılar ve artık her şey değişmişti.

Ertesi gün, pazartesi günü, başlangıçtaki çekingenlikten sonra olaylar çok daha iyi görünüyordu. Bayan Reed'in bir şeylerden şüphelenmediği kesindi, önceki günün çılgınlığının karanlık yüzü yok olmuştu. Bir kerecik öpüşebildik, gelecek pazar gününe kadar bekleyemezdik ama beklememiz gerekliydi tabii ki. Ama salı günü, meşum bir olay, bir önsezi ortaya çıktı. Bisikletimi eve götürmek için yokuş yukarı itiyordum, derken birden iki metre ötemde yola bir taş düştü. Nancy olduğunu düşünüyordum ama o akşam evden sıvışamayacağına emindi. Durup

yukarı, ocaklara doğru Nancy'nin ortaya çıkacağını umarak ağaçların arasından baktım. Ama ocakların yukarısındaki kayalıklardaki çınarların arasından bir taş daha yuvarlanmaya başladı. Bu seferki, uyarı taşı olamayacak kadar büyüktü ve bir kızın koluyla yuvarlanamayacak kadar hızlı geliyordu. Ayrıca tam da üzerime doğru yuvarlanacak şekilde hedef alınmıştı. Taş önce yola ve sonra da ön tekerleğin jantına çarptı. Çok korkmuştum. Bayır yukarı koşmaya başladım, akabinde bisiklete atlayıp yokuşun son birkaç metresinde telaşla yukarı çıkmaya başladım. Bir taş daha yuvarlanıp hemen arkama düştü. Korkunun verdiği telaşla pedalları aşağı basıyor, üzerlerinde duruyordum.

Başka taş yuvarlanmadı ve bedenen bir zarar görmeden kurtuldum. Ancak başka bir yer hasar görmüştü!..

Ertesi gün bu olayı Nancy'ye anlattığımda o kişinin Bill Hannacott olduğuna karar verdik. Nancy, Bill'in ödlek olduğunu söyledi. Okuldaki herkes onun ödlek olduğunu biliyordu ama ilk karşılaşmamızda bana pek öyle gelmemişti. O günden beri eve dönüş yolculuğundan korkar olmuştum. Bu hücumdan kaçmak gibiydi, sürekli bir korku içindeydim. Bill'in birden yola çıkmasından ve bir kavgadan, taşlardan olduğundan daha az korkuyordum. Ayrıca bu, Nancy'yle aramda olanları Bill'in bildiği anlamına geliyordu. Bill'in önceki pazar günü bizi izlemiş olabileceği ikimizi de korkutuyordu. Bütün köylü delikanlılar gibi, Bill de etrafta görünmeden sinsi sinsi yürümeye alışıktı. Sonra benim hayalgücüm... Korktuğum yalnızca taşlar ve yumruk yumruğa dövüşmek değil, aynı zamanda silahlardı da. Bill'in bir tüfeği olduğunu biliyordum, onunla güvercin ve tavşan vuruyordu. Anneminkinin yanındaki mezar taşımı hayal edebiliyordum. Üstelik Bill'in pusu seçimi, taşocaklarının yanındaki randevu yerimizi elverişsiz hale getiriyordu.

Yalnız, çarşamba ve perşembe günleri geçtikten sonra, hâlâ sırtımdan vurulmadığım veya bir güzel dövülmediğim için kendimi biraz daha neşeli hissetmeye başlamıştım. Köye gitmiş olan Bayan Reed, cumartesi öğleden sonra eve dönmek üzereyken henüz geri dönmemişti. Mary'yle Louise dışarıda çalışıyorlardı, evde ihtiyar Bay Reed ve oğlu dışında kimse yoktu ve onlar da yukarıda yatak odasında konuşuyorlardı. Nancy'yle gizlice çiftlik ambarına gittik, oradan da yan taraftaki ahırda ineklere sağarken verdikleri samanların saklandığı eski bir bölmenin olduğu, karanlık uzak bir köşeye geçtik. Her zamanki öpüşüp oynaşmalarımızla fısıldayarak Bill ve nasıl bir oyun çevirdiği, ne kadar iğrenç olduğu, Nancy'nin onda ne bulmuş olduğunu konuştuk... Nancy dönünce onu yine karşıma doğru çekmiştim, ellerim çıplak göğüslerinin üzerindeydi, daha yeni keşfettiğimiz hoş bir pozisyonu almıştık. Belki

de o köşenin karanlığı yüzündendi. O ilk pazar gününden beri Bill'in Nancy'yi bu kadar çok şaşırtacak ne yapmış olduğu sorusu aklımdan çıkmıyordu. O anda bunu sordum. Nancy söylemeyecekti, söyleyemezdi ama sonra anlattı: Bir akşam, Bill şey'ini dışarı çıkarıp ondan "sıkmasını" istemişti. Sadece hayalini kurabildiğim bir şeyi Bill'in gerçekten söylemesine ve bu söylendiğinin aramızda konuşulmasına afallayarak suskunlaştım.

"Sen ona ne dedin?"

"Ona hiçbir şey söylemedim. Aptal iğrenç suratına bir tokat patlattım." Nancy "Lanet olası arsız" dedi.

"Bunu yapmasına izin verdin mi?" Nancy saçlarını yüzüme doğru savurdu. "Eminim yapmışsındır."

"Sen ilksin. Çünkü sana güveniyorum."

Nancy'nin göğüslerini birazcık daha sıktım.

"Bu elimde değil."

Nancy kalçalarını sallayıp köylü aksanıyla taklit etti. "Edepsiz olmiycan."

"Senden daha edepsiz değilim."

"Ah, tabi eminim öylesin."

"Değilim."

"Bill'in yaptığı şeyi yapmamı istiyordun."

"İstemiyorum."

"Hepiniz aynısınız."

"Her yerine dokunmak istiyorum."

"Ama dokunamazsın. O kadar."

"Söyledim sadece."

"Söylemek yapmak kadar kötü."

"Bu kadarını yapmama sen izin verdin."

"O başka."

Bir elim Nancy'nin çıplak karnı, öbürü göğüsleri üzerindeydi.

"Elleyeceğim sadece."

"Hep 'sadece' diyosun."

"Geçen pazar yaptıklarımız hoşuna gitmedi mi?"

"Belki."

"Sen de hep bunu söylüyorsun."

"Terbiyesiz sorular sormamalısın."

Bir sessizlik oldu.

"Keşke büyümüş olsaydık."

"Benimle evlenir miydin?"

"Sen benimle evlenir miydin?"

"Belki."

"Çiftçiliği adamakıllı öğrenirdim."

"Heeh, ihtiyar bir çiftçiyle evlenmek istemem ben. Bunu çok gördüm." Nancy üzerine yattıkları samana bir tekme savurdu. "Berbat eski yaşam."

"Benimle evlenir miydin söylesene, Nancy."

"Niye?"

"Çünkü söylemeni istiyorum."

"Neden istiyosun?"

"Çünkü hep gönül eğlendiriyorsun. Hiç bilemiyorum gerçekten senin..."

"Ben gönül eğlendirmiyom aslında."

"O halde benimle evlenir miydin?"

Daniel, Nancy'nin saçlarının diken diken olduğunu hissediyordu. Tam o anda Nancy birden döndü ve öpüştüler, gönül eğlendiren değil eriten bir öpüşmeydi.

"Ah, Danny. Seni çok seviyom." Sonra, " Benim kötü olduğumu düşünmüyo musun?" diye sordu.

"Neden kötü?"

"Çünkü seninle gönül eğlendiriyom. Çünkü ben..."

"Çünkü sen ne?"

"Senin bana dokunmandan hoşlanıyom ve..."

"Ve ne?"

Daniel'ın omzunun üzerinde konuşuyor, sesi zar zor duyuluyordu. "Bill'in istediğini seninle yapabilirdim. Eğer sen bunu yaptıktan sonra beni gerçekten daha çok seversen. Seveceğine söz verirsen."

"Her yerine dokunmama da izin verir miydin?"

Daniel, Nancy'nin hâlâ boynuna gömülü olan başını salladığını hissedebiliyordu.

"Söz mü?"

Nancy yine başını salladı.

"Yarın yukarılarda?"

Böylece Nancy bir kez daha Daniel'a doğru başını salladı.

Mary'yle Louise'in getiren traktörün sesini duydular. Hızlı bir öpücük, derken o gölgeli mavi menekşe gözleriyle derin derin baktı. Nancy önce çiftlik ambarının kapısına, oradan da dışarı çıkıp yan taraftan aşağı tekrar eve doğru koştu. Daniel onların aptal olduğunu biliyordu. Bu olay Daniel'ın eve gitme vaktinden sonra oluyordu. Bisikletini giriş kapısının dışına, her zamanki ortalık yere bırakmıştı. İkizler traktörle bahçe avlusuna geldiler. Normalde Daniel durup onlarla konuşurdu ama

bu sefer el sallayıp acelesi varmış gibi bisikletiyle dışarı çıktı. Bunun tuhaf olduğunu düşünebilirlerdi fakat bu düşünce hâlâ orada olduğu konusunda yalan söylemek zorunda kalmasından daha iyiydi.

Böylece taş döşeli engebeli yoldan aşağı inip dar yola girdi, oradan da küçük derenin takip ettiği vadiyle suyolunun, Thorncombe Ark'ının üzerinden ve tepeyi tırmanıp taşocaklarından geçti. Fazlasıyla mutluydu artık, Bill'in orada bekleme ihtimalini bir kez olsun aklından geçiremeyecek kadar heyecanlıydı ve Bill de orada değildi. Köye giden yolu yarılamıştı ki eski Riley'de Bayan Reed'le karşılaşınca ona yol vermek için bisikletinden indi. Daniel, Bayan Reed'in durup ona her cumartesi verdiği haftalığını vereceğini sanıyordu ama Bayan Reed unutmuş olmalıydı, sadece bir el sallayarak yoluna devam etti, gözleri yoldaydı. Belki de Bayan Reed süt sağmaya geç kaldığının farkındaydı. Bayan Reed giyinip kuşanarak ziyarete ya da anneler birliğine gitmişti.

Herhangi bir belirti yoktu. Millie hala, günün nasıl geçtiğiyle ilgili her zamanki kolayca idare edilebilecek masum sorularını sordu. Babam çalışma odasında vaazına hazırlanıyordu. Akşam yemeğinde de en sevdiğim yemekler, pastırmalı yumurta ve fırında patates vardı. Odama çıkıp yatağıma uzandım ve Nancy'yi, göğüslerini, gözlerini, hâlâ bilinmeyen bedenini, onunla evlenmeyi, Thorncombe'da yaşamayı düşündüm. Aşağıdaki saatin gongu çaldı. Hâlâ bir belirti yoktu, akşam yemeğinde bile böyleydi. Aynı modası geçmiş boş konuşmalar. Babam oldukça sessiz ve düşünceliydi ama vaaz yazdığı akşamlarda bu alışıldık bir şeydi.

Yemek yendi, babam şükran duası ettikten sonra peçetesini katlayıp ayağa kalktı.

"Çalışma odamda sana vereceğim bir şey var, Daniel. Bana bir dakikanı ayırabilirsen."

Babamın peşinden koridordan geçerek çalışma odasına gittim. Doğruca masasına gitti, bir an tereddüt ettikten sonra küçük, kahverengi kâğıt bir paket çıkardı. Paketle konuşuyordu, benimle değil.

"Öğleden sonra Bayan Reed geldi. Bana, kocasının iyileşmesinin başlangıçta düşünüldüğünden daha yavaş olacağını söyledi. Yetkililer bu kış, yardım için kalifiye bir çiftlik işçisi bulmuşlar anladığım kadarıyla. Pazartesi işe başlıyormuş. Yani Bayan Reed'in senin yardımına artık ihtiyacı olmayacak." Babam paketi bana uzattı. "Bunu sana vermemi rica etti, Daniel. Son haftalığın." Babam başka tarafa yöneldi. "Bakayım. Ben nereye... Ah, işte." Eline bir zarf alıp uzattığı paketin üzerine koydu.

Babamın gözlerinin üzerimde olduğunu, yüzümün feci ve dayanılmaz şekilde kızardığını biliyordum. Tabii ki Bayan Reed'in dar sokakta

neden yanımdan durmadan geçmiş olduğunu şimdi anlıyordun. Her nasılsa kitapla zarfı babamdan almayı becerdim.

"Eee... Açmayacak mısın?"

Sicimdeki düğümü çözmeye çalıştım ama sonunda babam, paketi elimden alıp masasının üzerinde duran çakıyla onu açıp bana geri verdi. Kağıdı açtım. Bir kitaptı: *The Young Christian's Guide to English History.** Kitabın başındaki boş sayfada eski moda, yorucu bir el yazısıyla yazılmış bir yazı vardı:

"Bay Daniel Martin'e,
İhtiyaç duyduğumuz sırada bize yapmış olduğu
yardımlara minnettarız ve
gelecekteki mutluluğuna içtenlikle duacıyız."
Bay ve Bayan W. Reed

Babam yavaşça kitabı elimden aldı ve yazıyı okudu.

"Çok nazik. Sen de onlara bir yazıyla teşekkür etmelisin."

Kitabı bana geri uzattı. "İşte. Artık vaazımla uğraşmalıyım."

Babamla konuşmadan önce, çok öfkeli veya cesaretimi yeterince toplayamamış olduğumdan kapısına tekrar gittim.

"En azından uğrayıp vedalaşamaz mıyım?"

Babam masasına yerleşmiş, işe başlama hazırlığı yapıyormuş gibiydi ancak başını kaldırıp bana doğru baktı.

"Hayır, oğlum. Gidemezsin." Babam durup daha fazla buna devam edilmesine itiraz etti. Çok sakin, tarafsız bir şekilde gözleri kâğıtların üzerindeydi. "Sanırım Nancy yarın Tiveron yakınındaki halasına gidecek. Tatile." Babama çok kuşkulu bir şekilde baktım, kımıldayamıyordum. Yine başını kaldırıp beni süzerek bir süre inceledi. "Zekâna çok güveniyorum, Daniel. Neyin yanlış, neyin doğru olduğu konusundaki hislerine de öyle. Mesele kapandı. Sana iyi geceler dilerim."

Bu iğrençti, tabii ki mesele hiçbir zaman açılmamıştı. Millie halama iyi geceler dilemeden doğruca odama gittim, bu evin duvarları arasında şimdiye kadar köpürtülebilecek Hıristiyanlığa en aykırı nefret ve aciz bir umutsuzlukla deliye döndüm. Gaddarlık, aptallık, yetişkinlerin iğrenç adilikleri! Utanç, aşağılanma! Keşke babam bana karşı öfke duysaydı, bana da ona karşı öfke duymam için şans verseydi! Bayan Reed'in düzenbazlığı, şeytanlığı! O sırada Nancy'ye ne olduğunu bilmemenin, *hiç* bilmemenin ıstırabı, onun gözyaşları, onun... Gizlice sıvışacaktım, gece çiftliğe gidip Nancy'nin penceresinin altında dikilecektim ve birlikte kaçacaktık. Binlerce şey düşündüm: Gelenek, itibar, sınıf,

* Genç Hıristiyanlar için İngiliz Tarihi Rehberi. (ç.n)

Hıristiyanlık, her yerde mevcut olan savaş zamanı disiplin ilkesi ve nihai iyilikler adına kendini sınırlama yüzünden kapana kısıldığımı biliyordum. Ama en kötüsü, bu korkunç felaket için kendi kendime kaşındığımı biliyordum. O gece Tanrı'ya tekrar inandım; Tanrı'da babamın yüzü vardı ve onun gücünün verdiği nefretle ağladım.

Daha sonra acınacak kişinin aslında babam olduğunu anlamaya başladım. Belki de kendimi mahkûm edeceğime ve takip eden Çaresizlik'ten bir çıkış yolu bulacağıma güvendiği için hayran olunacak kişiydi. Galiba Bayan Reed meseleyi diplomatik bir şekilde ortaya koymuş, bizi gayrimeşru bir buluşma ve kaçamak bir iki öpücükten daha fazla bir şeyle suçlamamıştı. Ya Nancy'nin yüzünden anlamıştı ya da Bill Hannacot her nasılsa bizi gizlice gözetlemişti. Cevabı asla öğrenemeyecektim. Ama ithamlar daha ciddi olsaydı babam meseleyi rahatlıkla örtbas edemezdi. Sanırım babam beni teselli etmemekle, Nancy hakkında ne düşündüğümü o anda ya da hiçbir zaman doğru düzgün sormamakla ne yaptığının farkındaydı. Tüm hataları bir yana o, sadist değildi. Babamın her cinsel duyguyu çocuksu bir davranış ve kişinin büyüyüp "olgunlaştıkça" kurtulduğu bir şey olarak gördüğünü düşünüyorum. Adil olmak gerekirse hem babam hem de Millie halam (babam o gece bu meseleyi onunla konuşmuş olmalıydı çünkü işime birdenbire son verilmesine hiç şaşırmadı), benim melankolimi ve asık suratlılığımı görmezden gelip beni bundan kurtarmak için ellerinden geleni yaptılar.

Birkaç kere gizlice Thorncombe'a gittim, etraftaki ormandan vadiyi ve çiftliği gözetledim ama Nancy'den eser yoktu. Korkunç fermanın ertesi günü sadece İhtiyar Bay Reed kilisedeydi. Ayin bittiğinde papaz evine geri yürümüştüm. Bütün köyün bildiğini düşünüyordum (muhtemelen çok geçmeden öğrendiler), Bill Hannacot ve köylülerin dilinden kurtulamazdık. Nancy'den bir mektup gelmesini çok istiyordum ama hiç mektup gelmedi ya da hiçbirini görmeme izin verilmedi. Okula geri dönmenin tek tesellisi, bir kerede söylemiş olduğum gibi Nancy'nin okuluma mektup yazabileceğiydi. Ama mektubum başkalarının eline geçer diye ben de çiftliğe mektup yazmaktan çok korkuyordum ve Nancy'nin de aynı şeyi hissetmeyeceğini düşünmek aptalcaydı. Nitekim hiç mektup gelmedi.

Bunu takip eden Noel'de belki de iki kere emin olmak için babam, savaşta ilk tatiline çıktı. O, Millie halam ve ben, öteki kız kardeşleriyle ailesinin yanına Cumberland'e gittik. Babamların diğer kız kardeşi Carlise, bir hukuk müşaviriyle evliydi. Çocuklarının ikisi savaştaydı, bir oğulları da savaşa gitmek üzereydi; bir de benden altı ay büyük olan en küçük çocukları Barbara vardı. Onu 1939'dan beri görmemiştim; çirkin

olmasa da çok utangaçtı, onda Nancy'nin sıcaklığı ve kışkırtıcılığı hiç yoktu ama onlarla beraber geçirdiğimiz iki hafta içinde onu gittikçe daha çekici bulmaya başladım. Ökseotunun altı hariç öpüşmedik, bunun yanında mektuplaşmamızın, mektup arkadaşı olmamızın güzel olabileceği konusunda anlaştık. Nancy'yi ve Thorncombe'u zamanla daha az düşünmeye başlamıştım. O Noel'de eve dönmedim, doğruca yatılı okula gittim.

Nancy'yi sonraki paskalya tatilinde kilisede bir kere gördüm. Bir yanım onun için üzülse de (Millie halam, önceki dönem bir mektup yazıp İhtiyar Bay Reed'in öldüğünü söylediği için değil katiyen) diğer huysuz yanıma göre Nancy, artık taşralı, çiftçi ve Carlise'daki orta sınıftan ince, küçük kuzenimin yanında tombul kalıyordu. Uzun mektuplar yazıyorduk ve birbirimizi tekrar görebilmeyi dileyip duruyorduk. Dersimi almıştım, bu yüzden evdekilere kuzenim Barbara'yla "haberleştiğimizi" söyledim. Bu tabii ki onaylandı ve o tatiller boyunca Millie halam bana Barbara'ya yazın bir kısmını bizimle geçirmesini teklif etmesini isteyip istemediğimi sordu. Hemen kabul ettim ben de.

Böylece Barbara sonraki ağustos ayında papaz evine geldi. Beraber etrafta bisikletle gezdik, biraz hasat yaptık, tenis oynadık. Bu esnada Nancy'yi bir kere bile görmedim. İhtiyar adamın ölümüyle Reedlerin dindarlığı da yok olmuş gibi görünüyordu. Bay ve Bayan Reed hâlâ kilisede görünüyorlardı fakat kızlar artık onlarla gelmiyordu. Çiftliğin yanından geçmekten hâlâ nefret ediyordum ve Barbara'yla beraber dışarı çıktığımızda, elimden geldiğince oradan geçmekten kaçınıyordum. Bu dar geçitte karşılaşmaya korktuğum yüz, Bill Hannacot'unki değildi artık. Barbara'yla çok ileri gittiğimiz için filan değil. Barbara'nın çekingenliği ve inceliğiyle (ya da benim öyle okumuş olduğum) bazı mektuplarının verdiği tadın, üzeri örtülmüş belli bir duygudan çok daha güçlü olduğunu kanıtlıyordu. Bundan beş sene sonra ise Katolikliğe (Anthony'yle Jane'in ilerici inancı gibi değil) geçmesi ve ardından rahibe olmasıyla ailede büyük bir telaşa sebep olacaktı. Barbara'nın şehvetten hoşlanmayışı, genç erkeklerin arkadaşlığına karşı duyduğu çok korkakça bir arzunun altından zaten belli oluyordu. Onunla ereksiyon sorunlarım olmadı ama kaldığı sürenin sonunda bir iki kere öpüştük. Nancy'yi "unuttuğumu" kendime kanıtlamam gerekiyordu. Nancy, "Bay Martin'in kuzeninin" papaz evinde olduğunu bilmeliydi. Zavallı kız!

O sonbahar evden, beni derinden sarsan bir haber aldım. Thorncombe'u satılığa çıkarmışlardı. Mary evlenecekti, oğul Bay Reed hiçbir zaman tam olarak iyileşememişti; Bay Reed, Launceston'ın dışında Bayan Reed'in kız kardeşlerinden birinin yanında daha küçük bir

çiftlikte şansını deneyecekti ve sığırları da yanlarında götürüyorlardı... Hiçbir neden ve ayrıntı umurumda değildi. Sadece Reedler olmadan Thorncombe'u hayal edemiyordum. Bu bir bakıma doğal düzeni, dış dünyadaki daha büyük değişikliklere göre daha kötü bir şekilde reddetmek gibi görünüyordu. Sanırım ilk defa o zaman onlarla ilgili suçluluk duymaya başladım. Bir anlamda onların buradan ayrılıp dağılmasını, ihtiyar adamın ölümünü, sabit bir şekilde aitmiş gibi göründükleri çiftliği bırakmalarını ve başka yere ait olmaya çalışmalarını başlatan sebep olmaktan hiçbir zaman kurtulamadım... Bu sadece Nancy'yle ilgili değildi. Bayan Reed'i başka bir çiftlik ahırında ve mandırada, traktörün üzerine tünemiş Mary ve Louise'i başka tarlalarda, bahçenin ya da avlunun etrafında, çarpık bacaklarındaki tozlukları ve altın saatiyle, diken gibi olan ak sakallarıyla ihtiyar Bay Reed'den başka kimseyi hayal edemiyordum. Hayatımda ilk defa bir yerin aynı zamanda insan demek olduğunu derinden anlıyordum. Şu anda bunları yazdığım bu evde bin sene yaşayabilirdim ve yasal olarak oranın sahibi olabilmek dışında, Reedlerin sahip olduğu gibi ona sahip olamazdım.

Son bir hareket.

Yıllar sonra, eskiden altyazıyla dedikleri gibi...1969 Eylül'ünün başları tam olarak. İki hafta kalmak için çiftliğe geldim. Bir gün öğleden sonra Ben'le Phoebe, Newton Abbot'a alışverişe gidince yalnız kaldım. Ön kapıdan dışarı çıktım ve dar sokağın aşağısındaki dış kapıya yaslanmış olan bir adam gördüm. Arkasında park edilmiş bir araba vardı. Ona doğru seslendim, yolunu kaybetmiş gibi görünüyordu. Cevap vermeden dış kapıyı açıp bana doğru yürümeye başladı, ben de yarı yolda onu karşılamak üzere çıktım. Adamın şehirli olduğunu görebiliyordum, yakası dökümlü, fermuarlı bir hırka giymişti ve her yaz Batı'yı istila eden sayısız Midland ve kuzeyli aksanıyla konuşanlara benziyordu. Benim yaşlarımda, uzun ince bir adam, saçlarını kelleşmiş yerlere doğru arkaya yatırmıştı ve altın bir dişi vardı. Sırıtıyordu, biraz da mahcuptu.

"Sizi bu şekilde rahatsız ettiğim için affedersiniz." Adam belli belirsiz Cockney aksanıyla konuşuyordu. Başparmağıyla arkadaki Cortina'yı işaret etti. "Karım eskiden burada oturuyordu. Yıllar önceydi. Gelip bir bakıp bakamayacağını soramayacak kadar çekiniyor."

Onu zar zor hatırladım: Kalçaları kocaman olmuştu, pub işletmecisi kadınlar gibi, çekici görünmek için acıklı son bir girişimle açık renk saçlarını arkadan kabartarak yukarıdan toplamıştı. Komik gözüken koyu kırmızı bir pantolon giymiş, yaldızlı düğmeleri olan koyu mavi

spor ceketini omuzlarına atmıştı. Gözleri, şişkin yanakları yüzünden kayboluyorlardı ama gözlerinde hâlâ o eski gök mavisi menekşe rengiyle, yer meşesi ve yavşanotu mavisinin kalıntıları vardı. Korkunç derecede mahcup olmuştu. Artık çiftliğin sahibinin ben olduğumu bildiğini hemen fark ettim, bir şey onu buraya geri getirmişti ancak gerçekten beni görmek istemiyordu. Münasebetsiz kocası gelmek için zorlamıştı. Adamın kendine güveni vardı ve bir sonraki adam kadar iyi olduğunu bana açıkça bildirmeye kararlıydı. Dagenham'da bir ustabaşı gibi görünüyordu, Basildon New Town'da "hoş, küçük bir yer"miş. Adamın dükkân katını idare ettiği ve dolgun ücret almaya alışık olduğu çok açıktı. Cornwall'da gezintiye çıkmışlar, bu yıl Eski Kıta'yı rahat bırakacaklarmış. Nancy'de hâlâ Devon aksanının izi vardı ama içeri davetsiz girdiği için çok kaygılı, gerektiği gibi kibar olmak konusunda çok endişeliydi. Bu durum üzücüydü.

Babası öleli çok olmuştu. Mary hâlâ iç tarafta, Somerset'te çiftçilik yapıyormuş. Yakın zaman önce büyükanne olmuş artık. Annesi yüzyıllardır olduğu gibi onlarla birlikte yaşıyormuş. Louise hiç evlenmemiş. Peki ya Nancy'nin kendisi? Çocukları var mıydı? Üç tane varmış, en büyüğü üniversiteye yeni girmiş.

"Gerçekten zeki bir çocuk" dedi kocası. "Sizin hippi saçmalıklarınız yok."

Onlara içeriyi gezdirdim ve Nancy biraz kendine geldi ama her şeyi çok güzel buldu. Arka arkaya iltifatlar etti, yaptıklarım nefismiş. Buna karşın gözlerindeki bir şey geçmişe bakıyordu. Ona dil döktüm, mobilyaların yerlerini, eskiden hangi odaların ne için kullanıldığını; sonra çiftlik ahırlarının köşesindeki, Ben'le Phoebe'nin şimdi içinde yaşadığı yere dönüştürülen çiftlik ahırını, o son gün karanlık köşesinde durmuş olduğumuz yeri hatırlattım. Çok hoş, dedi durdu Nancy. Hatırlaması pek mümkün görünmüyor.

Evin arkasında onlara birer içki ikram ettim. Genel olarak geçmişten, köydeki değişikliklerden, bungalov döküntülerinden bahsettik ama aramızdaki gizli geçmişle ilgili en ufak bir ima olmamıştı. Nancy bir an üzgün ve geçmişi özler gibi görünmüş ve yetişkin geçmişimizdeki o "trajediyi" azıcık takdir etmiş, hatta alaya almış olsaydı aldırmazdım. Ama Nancy, Dubonnet'sini yudumlayıp azimle kocasına ayak uyduruyordu. Onunla sadece kocası "tuvaletin" yerini sorunca bir dakika yalnız kaldım.

"Hayatın iyi geçti mi, Nancy?"

O ana kadar onun vaftiz adını hiç kullanmamıştım.

"Ah, iyi, şikâyetim yok." Sigarasından bir nefes çekmek için dudaklarını uzattı. "Harry'nin durumu çok iyiydi. Nispeten."

"Eski yaşantını özlemedin mi?"

"Artık farklı, değil mi? Her şey kimyasal maddelerle ve makinelerle. Eskisi gibi değil." Nancy pencereden dışarı baktı. "İyi bir kurtuluştu bana sorarsan. Çalışma koşullarımız... Nasıl dayandık bilmiyorum aslında."

"O zamandan beri annenin kaymağı gibi kaymak yemedim."

"Artık her şeyi bıraktı. Holsteinlar ve Friesianlarla kaymak yapmaya değmiyor." Nancy, "Her şey ne kadar da geçmişte kalmış gibi görünüyor" diye devam etti.

Gülümsedim. "Her şey mi?"

Bir saniyeliğine gözleri ihtiyatlı bir şekilde kayıp gözlerimle buluştu, akabinde ciddi küçük bir gülümsemeyle başka yöne baktı. "Artık şu berbat yaşlı ineklerin kokusunu çekmiyorsun. Öleceğim güne kadar hatırlayacağım tek şey bu."

"Hâlâ bazen burnuma kokuları geliyor. Hayalet gibi."

"Bu benim hoşuma gitmiyordu."

Kadehini tekrar doldurmak için ayağa kalktım ama hayır, gerçekten içmeyecekti, çok teşekkür etti. Sonra halıya ne olduğunu sordu. Ona hasır örgüden bahsettim. O sırada kocası geri geldi.

O zaman bütün bunları hayal meyal eğlenceli buluyordum. Beni gerçekten yazıya döktüğüm şu ana kadar endişelendirmedi. Bu benim hatamdı, babamın oğlunu oynamıştım, beni çok zekice çalışma odasının dışına yönlendirdiği o manzaranın bir tür tersine dönmesiydi. O buluşmadaki perişan plastik kabuğu, Nancy'nin dehşet içindeki sahte kibarlığını ve benim aynı derecede iğrenç nezaketimi kırıp geçebilseydim keşke. Büyüdüğümüzü, akıllandığımızı ve daha hoş görülü olduğumuzu sanıyoruz ama sadece daha da tembelleşiyoruz. O berbat günde ne olduğunu ne hissettiğini ne kadar süre beni özlemeye devam ettiğini sorabilirdim. Sadece akla gelen bir üzüntü, karşılıklı şikâyet duygusu uyandırsam da tamamen üzerini örtmekten, peçeden kurtulup geçmişimizin aynı zamanda bugünümüz olmak yerine, yaptıklarımızla hissettiklerimizin bir bakıma kötü, saçma ve çocukça olması, aptalca ve insanlık dışı bir hileden daha iyi olabilirdi. Acemiliği yaşamından çıkarırsan, sana geriye ne kalır?

Onları, beraber yürüyerek arabalarına kadar geçirdim. Yolları bu tarafa düşerse mutlaka uğramalarını, ben orada olmasam bile tarlaları yine dolaşsınlar diye Phoebe'nin onlara birer fincan çay ikram edeceğini söyledim. Sırf "nezaket" icabı bunu söylediğimi, belki de tenezzül

gösterdiğimi düşündüklerini görebiliyordum, gerçekten öyle olmamaya gayret etsem de ben Hollywood'da bulunmuş, gerçek film yıldızlarıyla tanışmıştım, gerçekten bunu ciddi ciddi söylüyor olamazdım. Ciddiye alınmadım çünkü asla davete icabet etmediler.

Tokalaştık, zaman ayırdığım için çok teşekkür ettiler.

"Her şeyi çok güzelleştirdiğini düşünüyorum." Nancy arkasına dönüp eve son bir kez baktı. "Tanıyamayacaktım neredeyse içerisini."

Ah, İngiltere'm.

Bir yabani güvercin yuvası buldum.
Daha onu göreceksin.
Koynumdaki peynirli tatlıyı
Sana ayırdım.
Hasırotu yüzükleri sana vereceğim.
Anahtar topuzunu ve paraları.
Para, cüzdan ve diğerlerini.
Zilleri, boncukları, bilezikleri
Orağımı ve köpeğimi
Çıkınımı ve heybemi...
Ama hiçbiri beş para etmez ki:
Phillida gönül eğlendiriyor benimle.

Thorncombe

Phoebe oturma odasındaki şömineyi yakmıştı, üzerinde akşam yemeği vardı. Jane'le Paul'e odalarını gösterdikten sonra da evi gezdirdim, ev Compton'dan sonra küçük ve iddiasız kalıyordu; Phoebe elinden geleni yapmış olsa da evin içinde yeterince yaşanmıyordu.

Ben çok sade ve evi kötü ruhlardan kurtaracak, sırf ahşaptan, beyaz duvarlı bir dekorasyon girişiminde bulunmaya başlamıştım ama ev, başlangıçta uygulamaya çalıştığım Fin tarzı modayı kaldıramayacak kadar eskiydi. Eve biraz daha düzensizlik getirdim, hoşuma giden tuhaf baskı ve resimle, yerel antika dükkânlarından Viktoryen mobilyalar buldum. Bir gün Londra'daki dairede, Nell'in uzun zaman önce hurda dolabına kaldırdığı piskopos büyük büyükbabamın eski tuvalini arayıp bulmuş, temizlemiş ve yeniden astarlamıştım. O tuval şimdi şöminenin üzerinde asılı, hoşa gitmeyecek kadar ağırbaşlı, nereye gitseniz gözleri üzerinizde olan şu portrelerden biri. Caro ve diğer insanların tuvalin

korkunçluğu konusunda söylediklerine kulak asmamıştım. Tablo olarak kesinlikle şeref köşesini işgal edecek kadar iyi değildi ama dalga geçilecek kadar da kötü değildi ki bu çok büyük olasılıkla tuvalin konusunun gerçek değerini temsil ediyordu. Bunun yanında o bakıştaki sürekli sertliğe şefkat duymaya başlamıştım, yeniden ele aldığım başka aile yadigârları vardı, unutulmuş atalardan bir iki Arap resim ve minyatür, Millie halamla babamın 1938'de çekilmiş gözde bir fotoğrafı... Ev artık bir sanat yönetmenini memnun edemezdi ama daha fazla ev gibi hissettiriyordu (en azından o akşam başkalarının gözüyle bakmak zorunda kalana değin).

Jane, Paul'ü geri getirme konusunu görüşmek için Dartington'ı aradı, bu arada ben Paul için tarla sınırlarının-olduğu eski tapu haritasını buldum. Sonra Ben'le Phoebe için Amerika'dan satın aldığım küçük hediyeleri çıkardım; Ben'e –paraya duyduğu saygıdan alkol sevdasını yenmiş olduğunu bildiğimden– bir şişe Bourbon, Phoebe'ye ise birkaç sözde Navajo yer paspasını New York'tan transit geçerken almıştım ve (sanırım) orada üretilmişti; ama gösterişli ve yeterince uygun, egzotik herhangi bir şey Phoebe'yi memnun ederdi. Phoebe'de hiç görsel zevk yoktu, Ben bile onun kendi semtlerinden toplamış olduğu biblo koleksiyonundan şikâyet ediyordu. Phoebe ne zaman dışarı çıksa iğrenç yeni bir turistik porselen almadan geri dönmüyordu.

Akşam yemeğini yedik. Phoebe'nin hazırladığı en iyi yemeklerden biri değildi ama Jane'le Paul yemeklere laf söylemediler. Paul ertesi sabah saat onda geri götürülecekti ama gitmeden önce dışarı çıkıp tarlalara bir göz atmaya can atıyordu. Böylece bu konuda karara vardık. Paul'le uğraşmak epey kolaydı, belki birlikte geçirdiğimiz gün sayesinde belki de açıkçası Jane'le ufak meseleleri sorun yapma konusundaki kısa konuşmamız sayesinde de olabilirdi. Jane, Paul'e daha az hatırlatmada bulunuyordu, Paul de daha fazla konuşuyordu. Onlara eski günlerden bahsettim, çocukken Thorncombe'da çalıştığımdan, pederin oğlu oluşumdan, çok eski sosyal sistemden ve bir iki kez Jane'in gözlerinin, sanki iflas etmiş bu müsrif enişte hakkında Paul'ün gerçekte ne düşündüğünü görmek için, gizlice Paul'e kaydığını gördüm.

Saat dokuz buçukta Jane, Paul'ü yatağına yolladı, biz de kahvelerimizi alıp şöminenin önüne geçtik. Reedlerin bir vârisi, geniş eski bacayı ekmek fırınıyla kapatmıştı ama ben yassı tuğlaları ve destek moloz taşını tekrar oluşturmuştum. Ben şöminenin bir yanına, sallanan sandalyeye, bütün gün üzerinde olan pantolonu ve lacivert polo kazağıyla Jane, ocağın önündeki kanepeye oturdu. Jane üstünü değiştirip değiştiremeyeceğini sorunca gülmüştüm. Jane bir hükmünü bildirdi:

"Sanırım Paul'ün kalbini fethettin."

"Ona telefon numaramı vereceğim. Burası ona çok yakın."

"Yerinde olsam dikkatli olurdum. Paul'ü sana kene gibi yapışmış bulabilirsin."

"Paul'e çalışmak zorunda olduğumu söyleyeceğim. En azından birkaç hafta." Sonra "Sen de gelip daha uzun kalsana, Jane. Gerçekten. Ben de arkadaşınla tanışırım" dedim.

Jane şömineye baktı ve bir an bir şey söylemedi, sonra yan yan gülümsedi. "Eski arkadaşım, Dan" dedi. Şaşkın bakışlarımdan kaçındı. "Maalesef."

"Ama sanıyorum ki onun mektup yazdığını söylemiştin."

"Evet. Yazıyordu. O..." Jane münasip eski moda ve kaale almayan sözcükleri arıyordu... "Yeni bir arkadaş buldu kendine." Jane umursamazmış gibi ekledi: "Üzülecek bir şey yok. Olur böyle şeyler." Nihayet Jane bir an daha az nesnel ya da daha kadınsı oldu. "Özellikle Peter'a."

"Zamanlamasına pek bir anlam veremiyorum."

"Belli ki bu ilişki birkaç aydır sürüyormuş. Ya şimdi olacaktı ya da hiçbir zaman. Çok pişmandı. Kendini suçluyordu."

"Çok üzüldüm."

"Pek de sürpriz olmadı. Tek pişmanlığım bu ilişkiyi benim bitirmemiş olmam." Jane bir nefes aldı. "Sadakat onun güçlü yanı olmadı hiç. Sanırım bu felsefeyle ilgili bir şey. Yüce stratosferde o kadar çok vakit harcarsın ki oradan aşağı indiğinde bunu telafi etmek zorunda kalırsın sıradan bir ölümlü olarak."

"Oradan biri mi?"

"Kadın, Harvard'da tarih öğretmeni herhalde."

"Bu konuda çok cesur davranıyorsun."

Jane başını iki yana salladı. "Roz'a anlattım. Şimdi de sana. Yani kendimi çok aşağılanmış hissetmek zorunda bile değilim. Aramızdaki yaş meselesi de vardı. Bu şekilde asla yürümezdi."

Jane'in bütün hafta sonu bu habere odaklandığını düşünüyordum ve hesaplı, mesafeli duruşundan dolayı onu affetmeye başladım.

"Erkekler pislik."

"En azından dürüst olanları. Bu durumda."

"Öyle gibi."

Jane omuz silkti, ben de anlayışlı bir sessizliğe gömüldüm.

"Gelecekle ilgili başka bir şeyler düşündün mü?"

"Pek düşünmedim, Dan." Kanepenin kolundaki dokumadan sarkan bir at kılını tutup çekti. "Tam karar vermedim, bazen evi satıp Londra'ya yerleşmeyi düşünüyorum. Bir daire alırım belki. Daha küçük bir yer."

"Kulağa hoş geliyor. Roz'a da daha yakın."

"Eğer bu iyi bir fikirse."

"Roz ne düşünüyor?"

"O çok istiyor."

"Neden olmasın o zaman?"

"Galiba orada yeni bir hayat kurup kuramayacağım konusunda şüphelerim var."

"Diğer fikrinden vaz mı geçtin?" Jane, daha ziyade diğer fikrin ne olduğunu hatırlayamadığını göstererek bana baktı. "Sevgili Lenin'in dulunun ayak izlerini takip etmekten mi?"

"Pek değil."

Jane'in sesinde bir isteksizlik, bir kısa kesme vardı.

"Jane, eğer bu konuda konuşmak istemiyorsan, biliyorsun kesinlikle anlarım."

Jane gülümsedi, hâlâ tereddütlüydü, sonra bir karara vardı ama şömineye doğru konuşuyordu. "O akşam söylediğimi pek gerçek anlamda almamalısın, Dan. Şu anda sola meyleden duygularım var. Ama onları en iyi şekilde nasıl kullanacağımdan çok emin değilim. Roz beni bir tür okullar arası P.P.E'de (Felsefe, Politika, Ekonomi) uzmanlaşma konusuna ya da bir öğretmen eğitim kursuna yönlendirmeye çalışıyor."

"Ama sen istemiyorsun?"

"Bir açıdan çok istiyorum. Okul Oxford olmadığı sürece."

"Pek çok kadın bu günlerde öyle yapıyor."

"Evet, biliyorum."

"Bir karşı tezin var mı?"

"Hayır, tabii ki yok." Jane başını önüne eğdi, sonra şu açıklamayı yaptı. "Roz'un dürtüleri bazen çok şeffaflaşıyor. Bazen kendimi hem sorunlu bir anne hem de bir fırsatı daha kaçıran biri olarak hissetmekten nefret ediyorum."

"Bunun iyi bir fırsat olması dışında mı? Senin de bir sorunun var."

Jane bir süre bir şey söylemedi. "Ayaklarımı kanepenin üzerine kaldırabilir miyim?"

"Tabii ki."

Jane ayakkabılarını çıkarıp attı ve kanepenin üzerine bacaklarını boylu boyunca uzattı, sonra bana doğru yüzünü buruşturdu. "Varisler."

"Aman Tanrım."

"Varislerim yıllardır var. Ameliyat olmaya bile değmez. Bazen sızlıyorlar sadece." Jane hızla sözüne devam etti, psikolojik benliğine geri dönmüştü, başını önüne eğmiş kucağına bakıyordu. "Sanırım bu hayal kırıklığından kaynaklanan bir yük. Kendini hiçbir şeyin yeterince makul

görünmediği bir durumda bulmak, bilirsin? Büyük bir adım atmak için can atarsın ve küçük sorunlarının hiçbiriyle yüzleşemezsin. Aklın başından gider, benim seninle o korkunç akşamda yaptığım gibi. Kastını aşan sözler söylersin."

"Ama kalben öyle demek istersin."

Jane kolunu kanepenin arkasına uzattı, başını eline yasladı, yine şömineye bakıyordu. "Toplumumuzun çok körleştiğini hissediyorum. Çok bencilleştiğini. Bu günlerde gördüğüm tek şey bu.-Herhangi bir şeyi değiştirebilecek, zekice değiştirebilecek insanlar bu konuda hiçbir şey yapmıyorlar. Herhangi bir şeyden vazgeçmeyi reddediyorlar. Her şeyi paylaşmayı... Bu hemen hemen siyaset dışıymış gibi görünüyor. Bir tür evrensel körlük. Bu, görmeye başlayacakmış gibi görünen herhangi birine döneceğin anlamına geliyor. Maoistlere, Komünistlere, herhangi birine."

"Ama bu sorun yaratmaz mı, bütün kötü özgürlükleri atarsan iyiler de onlarla beraber çöpe gitmez mi?"

"Ah, hayal dünyasında yaşadığımı biliyorum. Özellikle de tarihsel kanıtlar konusunda."

"Şu perişan Fenwick karakterinin önemli olduğunu düşündüğüm tek noktası biyolojik dayanaklarıydı. Bizim kendi özel tarzımızla az da olsa özgür olmadan evrimleşemeyeceğimiz düşüncesi."

Jane kolunu kanepenin arkasına doğru uzattı, hâlâ hipnotize olmuş ya da bir sığınak bulmuşçasına şömineye bakıyordu.

"Bir iki ay önce Marksist bir iktisatçının bir konferansını dinledim. İngiliz yiyecek endüstrisinin imalat masraflarıyla ilgiliydi. Masraflar içerisinde absürd bir oran reklam ve ambalaja gidiyormuş. Görünüşe bakılırsa Amerika'da daha bile kötü."

"Bunu kimse tartışamaz. Kötü bir özgürlük."

"Ama kimse tartışmıyor, Dan. Aşırı sol dışında. Gerçek dehşet bu."

"Belki de Meclis'e girmen iyi olur."

Jane gülümsedi. "Temiz muhalefetin *La Pasionaria*'sı* mı?"

"Cidden. Yerel yönetime en azından."

"Bunu düşündüm." Jane, "Okullu kızlar Wimbledon'ı kazanmayı veya Nureyev'le dans etmeyi hayal ederken" diye ekledi.

"Projelendirebilirsin. Bu mücadelenin yarısıdır."

"Projelendirebilirdim."

"Yine yapabilirsin."

---

* La Pasionaria: Dolares Ibarruri Gómez (9 Aralık 1895-12 Kasım 1989), İspanya İç Savaşı'nın La Pasionaria olarak tanınan Cumhuriyetçi lideri, Bask kökenli komünist politikacı. (y.h.n.)

Jane yine bir süre sessizleşti, uygun sözcükleri arıyordu. "Öncelikle içimdeki mücadeleyi kazanmam gerek. Anthony'nin öleceğini öğrendiğimde, içimi bir ferahlık hissi kapladı. Öyle çok şey yapacaktım ki. Hemen hemen hepsi Anthony'nin ölümüyle öldü. Korkunç bir enerji eksikliği hissediyorum. Fiziksel olarak değil. İçimi karıştıran bütün bu yararsız ve derin öfkenin, içimi karıştırmasına izin verdiğimi de biliyorum. Bu konuda hiçbir şey yapmıyorum. Eski yaşantımı sürdürüyorum sadece."

"Kendine hiç zaman tanımıyorsun."

"Ama artık bende o duygu yok. Kurtuluş duygusu." Jane kollarını kavuşturdu, kanepenin daha iç köşesine yaslanarak oturuyor, çoraplı ayaklarına bakıyordu. "Bende bütün paramdan vazgeçeceğime dair oldukça marazi bir özlem var. Aslında yapamam, açıkçası bu para ahlaki olarak çocukların himayesinde."

"Ne arazı?"

"Galiba kendim olmaktan duyduğum bıkkınlık. Her şeyin elimden alınmasını isteyişim." Jane yüzünü buruşturdu. "Her şeyin beni uğursuzca kiliseye sürüklediğini biliyorum."

İçimden bu meseleye geri dönmek geçiyordu ama geçmişin bahis olmadığını biliyordum ya da öyle tahmin ediyordum.

"Belki de biraz idealizmden vazgeçmen gerekiyordur."

Halden anladığımın doğruluğu teslim edilmeliydi ama Jane, onun durumunun karmaşıklığını anlamadığım şeklinde bir izlenim verdi.

"Bu, tıpkı şimdi olduğun kişi olarak bir anda uyanıp yirmi beş yıl geride kaldığını görmek gibi."

"Hepimizin bununla yüzleşmesi lazım."

Jane başını yukarı kaldırıp kahve gereçlerinin olduğu karşı tarafa, bana doğru baktı: Şu her zaman oldukça Sokratik kahverengi gözler.

"Ama senin ilginç bir kariyerin var, Dan. Bu bizim için gerçekten çok farklı. Benim gibi kadınlar için. Benim yaşımda."

"Ama artık potansiyel olarak daha da özgürsün. Ben iyi yapmayı öğrendiğim şeye saplanıp kaldım."

Jane yine gülümsedi, tezin geçerliliğine değil; lütuf gösterdiği için, sonra omuz silkti.

"Galiba İşçi Partisi eylemcisi olmak gerçekten en makul şey. Şu sırada Oxford'da olan adamımız umutsuz." Bir sessizlik daha oldu, sonra Jane yine bana baktı. "Sanat alanında okuduğun için pişman oldun mu hiç?"

"Sosyal bir asalak olduğum için mi?"

"Solcu olmak iktisatçıların ve onlar gibi insanların gözünde faydasız. Daimi amatörler."

"Bir keresinde, iki gün boyunca Amerikan anonim şirket yasası üzerine çalıştım. Nasılsa takılmaya yeter."

Jane sırıttı. "Bu çok şeytanca."

"Bu hile değil. İzleyici ayrıntıların doğru olduğunu hissetmekten hoşlanıyor ama her şey bununla da kalmıyor. Karakterin bir insan olarak genelde makul olması gerek. Eminim siyaset için de aynısı geçerlidir. Ayrıntıları biraz yanlış anlamak bile buna eklenebilir. Heath ve Wilson'a baksana ya da Johnson ve Nixon'a. Onların hepsi makul olamayacak kadar, doğru olmak konusunda fazlasıyla kaygılılar. Dürüst masumlar için bir yer var."

"Pek benim dahil olduğum bir kategori değil."

"Ben o kadar emin olamazdım."

Bir an gözlerimiz buluştu, sanki Jane bu çelişkiyi benim söylediğim kadar hafife almaya hazırlıklı değildi. Sonra dönüp ayaklarını yeniden aşağı indirdi.

"Gidip Paul'ün ışığını söndürüp söndürmediğine bir bakayım."

Jane eğilip ayakkabılarını ayağına geçiriverdi, sonra merdivenlerden yukarı çıkarak uzaklaştı. Jane'nin biz konuşurken nasıl değiştiği ya da değişmiş olması tuhaftı; Jane'de kolay anlaşılır açıksözlülüğe rağmen hâlâ ortaya çıkarılacak, açığa vurulacak bir şey vardı. O yaşta değişti, o yaşta olduğundan daha genç biri olarak sesi değişti, kırklarında bir kadının yavan bir şekilde kendini ciddiye almayı reddetmesinin ardındaki devrimci öğrencinin işaretleriyle; bedeni bile değişti, bir tür maksatlı resmiyet, bazı tavırlarındaki zarafet, diğerlerinde de ev hali bir sadelik, üç çocuklu bir dul anneyle çok daha genç olan benliğinin daimi hayali arasında kolay olmayan türden bir mücadele. Jane beş dakika sonra hâlâ geri dönmemişti, ben de şömineye birkaç kütük daha atmak için ayağa kalktım; sonra şöminenin önünde dikilip her zamanki onaylamaz havasıyla beni seyreden piskoposa baktım. Belki de o, Jane'in Bermoothes'dan gelen ve canını sıkmayan haberden sonra aklıma takılan olasılığı sezmişti; içgüdü hayvanlara özgüdür, dürtü insana; dürtü ile sağduyu arasında parçalanmış olarak bırakmıştı ya da daha net olmak gerekirse, dürtüsel bir fikir ile –bu fikir kesinlikle bilinçli bir yerden gelmiyordu– bunun nasıl ifade edilebileceğini görememek arasında. Jane geri döndüğünde çelişki çözülmemişti. Sitem dolu bir sırıtmayla dudaklarını sıkıyordu.

"Birinin kalbini fethetmişsin. Az önce bana *biz* niye böyle bir yerde yaşamıyoruz diye soruldu."

"Belki de cevap budur. Bahçeni sür ve ek."

Jane yeniden oturdu ve tekrar ayaklarını kanepenin üzerine kaldırdı. Evet, peki, bir viski içecekti. Haletiruhiyesinde bir değişim daha vardı; daha canlı, hoşnutsuz olduğu benliğini geride bırakmaya kararlı. Odanın ucundaki içki dolabının yanında durduğum yere doğru konuşuyordu.

"Sana haset ediyorum. Doğayla iç içesin."

"İnsanlardan uzaklaşıp rahat bir nefes alıyorum."

"Paul'ün penceresinden dışarı baktım. Huzur. Bütün o karanlık, her şey uykuda."

Kadehlerle geri geldim.

"Ama gerçekdışı mı?"

"Biraz."

"Yine de satın alacak kadar ucuz."

Jane gülümsedi, sessizce şerefe kadeh kaldırdı. "Sana, arkamda olduğun için."

"Her neyse, ne kadar gerçekdışı olduğunu keşfetmek üzereyim." Sallanan sandalyeme oturdum. "Bu son senaryodan sonra kendime bir yıl izin vereceğim."

"Burada mı yaşayacaksın?"

"Ben'le Phoebe beni çıldırtmazlarsa."

"Vaktini nasıl geçireceksin?"

Ocak taşından dışarı taşmış olan kütüğün ucunu yerleştirmek için eğildim. "Tanrı bilir. Sırf bir süre sinemayı düşünmek zorunda olmamanın verdiği ferahlama." Şimdi ben tereddüt ettim. "Bir roman yazmayı denemek gibi belli belirsiz bir düşüncem var."

Jane şaşırmıştı.

"Gerçekten mi?"

"Hayali olarak. Bu daha ziyade senin Westminster'ı temsil etme hayalin gibi."

Jane yine bir kolunu kanepenin arkasında havaya kaldırmış olarak oturuyordu, viskisi kucağındaydı, Mme Récamier'i gayet bilinçsizce taklit ederek, her nedense, belki de konunun değişmesiyle daha temkinli ve eğlenir halde.

"Konusu belli mi?"

"Diğer işime asla dahil etmediğim karman çorman fikirler. Cazip film senaryolarının ardındaki gerçekler. Böyle şeyler. Pek özgün değil. Potansiyel olarak çok usandırıcı."

"O halde yazdığın hiçbir şeye benzemeyecek."

Gülümseyerek kadehime baktım. "Beni hayal kırıklığına uğratıyorsun, Jane. Tartışarak beni bundan vazgeçireceğini umuyordum."

"Bunu niye yapayım yahu?"

"Romanın egoyu sürekli kılan bir burjuva çöküşü sayıldığını sanıyordum."

Jane kısacık bir an gücenmiş gibi yaptı. Gözlerini benim gözlerime dikmişti ama sonra başını önüne eğip mırıldandı, "Anlaşmamızı bozuyorsun."

"Daha ziyade ciddi bir meseleyi düşüncesizce ortaya koyuyorum."

"O halde anlamıyorum."

"Bunun kendi isteklerine düşkün olma biçimi olup olmadığını."

"Ben bunun sonuçta ortaya çıkan esere bağlı olduğunu sanıyordum."

"Kesinlikle... Eser çok şüpheli ise?"

"Lukacs okudun mu?"

Başımı iki yana salladım. "Niye?"

Jane başını önüne eğdi. "Merak ettim sadece."

"Söylesene."

Jane omuz silkti.

"Lukacs bütün sanatlarda çok bilgili ama özellikle roman konusunda. Uygun ve uygunsuz kullanımlar konusunda."

"Canon'a* göre mi?"

Jane yine başını yukarı kaldırdı. "O çok büyük bir hümanistti,-Dan."

"Okumadığımı itiraf etmeliyim."

"Stalinist gardiyanlar üzerine salındığında pek cesur değildi. Çılgın bir kurban değildi, à la Soljenitsin. Çoğumuz gibi aslında. Sadece sistemin içinde daha iyi bir şeyler olsun istiyordu." Jane önüne baktı, bu kadar olumlu olduğu için utanmış gibi daha yavaş,-konuk gibi konuştu. "Onu severdin sanırım. Çok zekidir. Bütün izm'lerin ötesinde."

"Bu California'da son zamanlarda gördüğüm bir romanın yüce dürüstlüğüyle rekabet edip edemeyeceğim meselesi. Kitabın adı *The Life and Times of Jonathan Doe* [Jonathan Doe'nun Yaşamı ve Günleri]"

"Okumadım..."

"Bir başlık sayfası ve iki yüz boş sayfadan oluşuyordu. Bütün sayfalar güzel bir şekilde ciltlenmiş."

Bu Jane'i güldürdü ama Jane bu mahcubiyeti kabul edemezdi; çok fazla senaryo yazmış olmanın faydasını görüyordum, sadece diyalogda olsa da.

"Bu kısımlar korktuklarım arasında. Kameranın senin için yaptığı her şey. Bir açı bulmak. Saklanacak bir yer."

* Bilim ve sanat dallarında doğruluğu evrensel olarak kabul edilmiş kural, ilke ve standartların tümü. (ç.n.)

"Neden saklanman gerekiyor?"

"Bir senaryo yazarı hakkında bir roman yazamazdım. Bu absürd olurdu. Senaryo yazarı olmayan bir romancı bunu yapabilir. Bense romancı olmayan bir senaryo yazarıyım."

"Deneyene kadar."

"Jenny McNeill gibi birini kullanmak geliyor aklıma. Her şeyi onun gözüyle görmek. Genç bir kadının kafasının içine girebilsem."

"Jenny çok zeki sanırım."

"İyi bir aktris olamayacak kadar çok."

"Eskiden olsa bu beni gücendirebilirdi."

Gülümsedik, önümüze baktık. Benim gülümseyişim o zaman bile kısmen kendi ikiyüzlülüğümeydi, içine nüfuz etmeye çalışmam gereken tek kadın kafasının Jenny'ninki olmadığını bildiğim içindi. Gerilimler, kutuplar, gizli gerçekliğin gizemli yapıları. Kütükleri karıştırarak bir araya topladım, sonra şömineye birkaç kütük daha attım.

"Şakaydı. Senin hastalıktan bende de biraz var."

"Dikkate değer derecede arazların yokmuş gibi göründüğünü söylemeliyim."

"Hayatımın daha ziyade etraftaki dar yollar gibi olduğunu hissediyorum, yüksek çitlerin arasından hiçbir yere çıkmayan uzun bir yol. Çitler hoşuma gittiğinden değil. Onları incelemek isteyeceğin bir zaman gelecek. Tanıyacaksın, sanırım." Jane susuyordu, artık dinleyici konumundaydı. Bir araba sesi geldi, geceleyin sokaktan geçen nadir arabalardan biri. Oxford'da geçirdiğimiz gece yoldan geçen araba aklıma geldi, dışarıdaki arabanın sesini alıp götürdü. "Aslında bütün kültürler azar azar insanın ciğerini gagalıyor."

"Pis Ahırları temizleyen Promete mi?"

Ellerimi iki yana açtım. "İnsan neresinden başlayabilir ki. Soljenitsin gibi bir Rus; her sokak köşesinde bir ejderi var. Akış aşağı, usul usul sürüklenen ve unutulmaya yüz tutmuş bir yerdir orası."

"Anthony olsa duruma göre yanıt verdiğini söylerdi."

"Sürüklenmeye mi? Ama bu dışarıdan gelen bir şey değil ki zalim bir siyasi sistem gibi. Tarihin ve onun amaçlarının doğasında var bu."

Jane öğretim üyesi eşi taklidi yaptı.

"Tarihin amacı yoktur. Tarih kendi amaçlarının peşinde olan insanların eylemleridir."

"Sartre'dan mı?"

"Marx'tan."

"Marx, yalnızca geçmişiyle yaşayan bir ulus hayal edebilir miydi, merak ediyorum."

"Belki de çözüm buradadır."

"Nasıl?"

"Ahlaki geleneğimiz. Kişisel bilince olan inancımız. Amerikan ve A.E.T. kapitalizmi kuyruğuna bağlanmış eski bir çizme olmaktansa." Susma sırası bana gelmişti, bir kez daha Jane'in geri çekilmekle devam etmek arasında mücadele ettiğini seziyordum. Birinin vahşi bir hayvanı kendi elleriyle besleme için ikna etmeye çalışması bundan farklı değildi; bazen insanın sabretmesi gerekir kuşları izlerken. Jane mahcubiyetle atıldı: "Şu sıralar okuduğum çok ilginç bir Marksist daha var. Gramsci."

"Evet, okuduğunu gördüm." Jane başını kaldırıp Dan'e şöyle bir baktı. "Kitap oturma odandaydı." Gülümsedim. "Onun da sadece adını duydum maalesef."

"Gramsci, İtalya koşullarında bir sosyalizm geliştirmeye çalıştı."

"Başarısız mı oldu?"

"Mussolini ve kendi Komünist Partisi açısından, kesinlikle. Ama şimdi intikamını alıyor. Çağdaş İtalyan Komünist Partisi'yle."

"Onun ilgisi var mı?"

"İngiltere koşullarında pratik açıdan yok. Ama onun bazı fikirlerini sempatik buluyorum." Jane yine şömineye bakıyordu. "O gerçek bir Marksist jakoben karşıtlardan biri, bir hümanist, jargonun ötesinde. İdeolojik hegemonya diye nitelendirdiği bir şey var." Daha sonra Jane'in halinde konuşurken belli belirsiz bir çekingenlik olsa da konuşmasına devam etti. "Bununla kastettiği, burjuva toplumda yayılmış olan her türden düzenleme ilkesidir, gitgide polis devletinin yerini alan bir inanç sistemi, tam totalitarizm. Bu, bütün topluma akıl yoluyla nüfuz eder, bilinç altında, kurulu sistemi destekler. Bu Marksistlerin şaşırtma dedikleri yöntem yoluyla işler. Bütün güç ilişkilerini, bütün ana meseleleri, insanların olaylara bakışını yanıltır. İnsanların bunları yargılamasına engel olur. Her şey maddeleşir, insan alınıp satılacak meta haline gelir. Sırf nesneler, pazar araştırma istatistikleri, imgeler ve geri kalan her şey tarafından kullanılacak şeyler. Ki bu, sosyalist entelektüeller ve eylemcilerin sıradan bilinçleri etkilemek için üzerinde çalışacak hiçbir şeyleri olmadığı anlamına gelir. Cansız hale gelirler ya siyasi meşguliyet sahalarında yalnızlığa sürüklenirler ya da iktidara gelirlerse eski Leninist düşünceyi takip etmeye zorlanırlar. Güç ve aygıt tarafından yönetim." Jane sözüne ara verdi, sonra çok duygusalca sözlerini tamamladı. "Maalesef Gramsci bunu, karşı hegemonyanın nasıl yaratabileceğini açıklamaktan daha iyi tanımlıyor. Şer olanı betimliyor, çaresini değil."

Her şey sürekli bir çekingenlik, bir kararsızlıkla söylenmişti; beni Gramsci'nin kendisinden çok yorumu ilgilendiriyordu her zamanki gibi,

yaşama biyolojik olandan daha az siyasi bir bakış: Jane'in söyledikleri değil de bunları neden söylediği; Compton'da önceki akşam, tamamen yasaklanmış şeyleri duymama neden izin verdiği... Bu bir iltifat gibi görünüyordu ama merak ediyordum, belki de bununla sırf benim siyasi ilgisizliğim ve cehaletimin azarlanması gerektiği ima ediliyordu.

"Galiba ben bir bakıma bunun kurbanıyım. Bu ülkenin Amerikan hayat görüşünü satın almakla. Oralardan bakınca burası bazen umutsuzca içine kapanmış ve durgun bir yer olarak görünüyor."

"Öyle dedikleri için mi?"

"Kendileri öyle oldukları için. Enerjilerinin onda dokuzu yerinde kullanılmamış olabilir ama bu, bizim yine de kaybetmiş gibi görünmeyi seçecek gücümüz olduğunu gösteriyor. Tamam, tarih insanların eylemleri olabilir ama bizim bu girişimde bütün duygusal inancımızı yitirdiğimiz kesin."

"Gramsci bunun hegemonyanın bir işlevi olduğunu iddia edebilirdi."

"Bunu takdir ediyorum, Jane. Ben Marcuse okudum. Bu medya etkisinden, geri kalanlardan çok daha derin görünüyor. Sanırım burada çoğu insan aslında Gramsci meselesinin farkında. Bu da umutsuzluğun bir parçası. Bir yanda tarihin bozuk bir yargı olduğuna, bizi yanlış yere mahkûm ettiğine karar veriyoruz, öte yandan yardım talebinde bulunmayı reddediyoruz. Aslında söylediğine karşı değilim. Neredeyse tamamen kontrol edemediğimiz sosyal güçlerin kurbanları olduğumuza katılıyorum. Ama bu özünde daha biyolojik bir şeymiş gibi geliyor bana. Bilmiyorum. Körlük. İktidarsızlık. Yaşlılık. İşlenebilir değil. Sürecin doğasında var."

"Gençler de bunu kabul etmek zorundalar?"

"Seçenekleri olduğuna emin değilim. Kültürler türler gibidir, azalıp çökerler. Belki de ırksal *Geist** da geçicidir."

O sırada birbirimize bakmamayı yeğliyorduk, çok az olsa da sezilebilir bir gerilim vardı. Çok az inançlı bir adam ve yaraya tuz biber eken biri olduğumu biliyordum; bu aynı zamanda Jane'i kendi karamsarlığının ne kadar gerçek olduğunu göstermesine teşvik etmek için tedbirsel nedenlerle böyleydi.

Jane, "Çocuklarımızın içinde yaşadıkları türden bir dünyayla ilgili hiçbir tercih hakları olmadığına inanmayı reddediyorum" dedi.

"Ama tercih hakları gitgide sınırlanıyor?"

"Fiziksel olarak belki. Ama ahlaki olarak değil."

Anthony'nin hayali ya da gizlenmiş olan başka bir şey, bütün ihtilafların altındaki bir kimlik, birdenbire aramızda belirmişti. Odanın

* Alm. Tin. (ç.n.)

uzak ucundaki yemek masasında hâlâ bir lamba yanıyordu ama oturduğumuz yerde şöminenin alevleri ve kızıl korlar ara sıra Jane'in yüzünü aydınlatıyordu. Jane başını hafifçe önüne eğmiş halde oturuyordu, yine kendi içine dönmüştü, tartışmanın devam etmesinin onu daha da uzaklaştıracağını biliyordum. Bir kez daha korkunç geri dönüş kuramının, İngilizliğimizin gözleri üzerimizdeydi.

"Buna inanmanın benim de hoşuma gitmeyeceğinden değil."

"Farkındayım."

Ama Jane bana bakmıyordu. Ayağa kalktım.

"Biraz daha viski getireyim."

"Yo gerçekten..." Jane saatine göz attı, kibarlığın can sıkıntısına baskın çıktığını ima eden ya da bir başka hareketin ardından gelen şu jestlerden biri. "Erken mi yatıyorsun?"

"Pek değil. Ama yorgunsan."

"Birkaç dakika daha. Şömine çok hoş."

Kadehimi göstererek işaret ettim. "Emin misin?"

"Kesinlikle."

Kendime bir viski daha almaya gittim ve gizlice arkama dönüp Jane'e baktım. Yine şömineye bakıyordu, dalıp gitmişti. Saçında, takmaktan hoşlandığı gümüş tarağı yoktu, en sevdiği takısıyla bir Tudor kadını gibi, sanki o gümüş tarağın belli belirsiz tılsımlı bir değeri vardı, o zamandan beri ilk defa Jane'i farklı görmüştüm. Belki de bu bir eksiklik, Jane'in üzerine giydiği o kocaman kazaktan kaynaklanıyordu, görünüşteki samimiyet başka bir yerdeki mesafeleri azaltan şeydi. Bu kesinlikle cinsel bir his değildi, daha ziyade bir gizemdi; Jane'i böyle görmek hem geçmişte hem de şimdi. Üzerinde durulmayacak bir şeymiş gibi düşündüğünü bildiğim halde, bu yanılmaz Pythia* karşısında kelimeler bir kez daha kifayetsiz kalmıştı, nedense Jane'in olduğu kişiden farklı biri olmasını istemedim; tahmin edilemez, pek yumuşak başlı olmayan. Bir bakıma Nell'in o küçük takılmalarının hiç de uzağına düşmüyordu. Kaygan bir yılanbalığı. Sormak istediğim sorular vardı: Jane'in konuşmaktan çekinmediği şeyi neden önceki akşam bizimle tartışmayı reddettiği, Anthony'nin ölümü üzerine ne gibi yeni düşünceleri olduğu, benim hakkımda Caro'ya söylediği şeylere gerçekten inanıp inanmadığı. Ama onun artık nasıl biri olduğunu yeterince bilmediğimi biliyordum.

Tekrar yerime oturdum. Şöminede hangi ağacın yandığını sordu, ben de elma olduğunu söyledim. Kayın ve sedir ağacıyla beraber, şömine kütüklerinin yüce üçlemelerinden biri. Jane bunu daha hiç

* Gaipten haberler veren Apollon rahibelerine verilen ad. (y.h.n)

duymamışçasına başını çevirdi; sonra sessizlik oldu. Jane'in şömineyi seyredişini izledim, sonra başımı önüme eğdim ve onu sessizliğiyle baş başa bıraktım. Bu inatçı gizlilik yavaş yavaş Anthony'yle geçirdiği bütün o yıllar boyunca büyümüş ve kısmen evliliklerindeki ıssızlık tarafından şekillendirilmiş olmalıydı; ama daha da geriye gitti... Şampanya şişesinin nehre fırlatılmasına, Jane'in kendini bana teslim etmesine döndü... Yaşamının çok önemli bir noktasında aşktan mahrum olmasını asla affedemeyen küçük kıza döndü. Bu Jane'in öğrenciyken dışa dönük karakterinin evliliği reddetmesini, onun "doğal" yetenekleri konusunda hepimizin ne düşündüğünü, şevkini, oyunculuğunu, "tarzını", bağımsızlığını açıklıyordu. Bunlar hep daha önce açılan bir yarayı gizlemek için kullandığı bir maskeydi aslında. Jane'in evliliğinin ardındaki gerçek sır bu güvensiz ve istenmeyen çocuğun ihtiyaçları değil, Anthony'nin de mühtedi olmasıydı. Girişim belki de büyük ölçüde bütün o karanlıktaki adımlarla ilgi aptalca sohbetler yüzünden en başından mahkûm edilmişti; muhtemelen Jane bunu kısmen sezmiş ve Katolik prangayı takarak geri adım atışını imkânsız hale getirmişti. Bilinçdışı talep bilinçli yargıyı bütünüyle koz olarak kullanmıştı.

Anthony'nin oynaması gereken rolü gerçekten anlayıp anlamadığı konusunda kuşkuluydum. Anthony'nin doğruluk, dürüstlük ve pek çok konuda hoşgörü gösterme konusunda entelektüel hünerleri vardı ama bırakın tutkuyu, duygu konusunda hiç bir doğal yeteneği yoktu. Mutlu ve normal bir aile geçmişinden geliyordu; Jane'in sırrını nasıl paylaşabilirdi, düşünmekle hissetmek arasında çok daha iyi bir denge olsa bile. Jane yine yeni bir maskenin ardına saklanabilirdi, çok daha sert, daha soğukkanlı, daha yumuşak zırhlı, daha az nüfuz edilebilir, maskesi kırılamayacak bir kabuk oluşturana kadar ki bu Jane'in Harvard'daki arkadaşını yitirmesine bu kadar sakin yaklaşmasını açıklayabilirdi. Adam dışa dönük kişiliği farklı olsa da Anthony'nin başka bir sureti olmalıydı, Jane açısından gerçek sorunun çözümsüz kaldığı, neredeyse sapkın bir deneyim olarak başlamış olan, gizli bir ilişki.

Karanlık halkaları olan bir zincir görmeye başlıyordum, Jane'in burcunun belli belirsiz bir ilk taslağı, geçmişimizde hiç algılayamamış olduğum içsel bir yazgı: sessizlikler, Jane'in geleneksel hiçbir görüntüsü kalmamış gibi davranması (davranışlarının sürekli yalanladığı bir iddia), her adımını tartışan kadın ile kendini mantıksız ilan eden, önce ileri gidip sonra geri adım atan, kendinden umudu kesmiş ama hiç kimsede umutsuzluğu kabul etmeyecek olan kadın arasında sürekli gidip gelmesi. Sonra bir de büyük bir adım ile yedek olarak sakladığı tuhaf siyasi adımı ve bunun sürekli gizli güdüleri, evrensel kaygısı, evrensel

ilgisi, pratik sorumluluktan eski Hıristiyan kaçışının bir uyarlamasının gözden geçirilmiş durumunun içini sızlatması konusunda açıklayıcı bir ifade olmuştu. Babamın, bu odadan iki mil uzakta bile değil, bu türden retorik ve soyut bir anlayışa çok fazla vakti olmayacak kadar sık bir şekilde kilisenin evrensel sevgi ve kardeşlik konusunda verdiği vaazları dinlemiştim.

Babamla Jane arasında bir kıyas yapmam adil olmaz tabii ki. Jane vaaz vermiyordu ama vaazı kendinde uzatıyordu ve iman ile amel, *doxa* ve *praksis* arasındaki farkın, babamın hiç olmadığı kadar bilincindeydi. Bende nasıl çok derin bir nefret uyandırıldıysa, Jane'e de öyle oldu. Babam sevgiden bahsederdi ancak sevgiyi nadiren bizzat gösterebildi; Jane ise sevgisini hiç gösteremiyordu. Jane'in durumu ailenin kadın kısmında daha da kötüleşti. Beni sevmediği için hiç tanımadığım annemi suçlayamazdım pek. Ama Jane'in sevgisi son zamanlara kadar bütün yaşamı boyunca gölgelenmişti: Özellikle yüzeysel, gençliğinin zengin 1920'lerinden asla vazgeçmeyen bir kadın.

Bu bir şeyi düşünmenin ya da hissetmenin daha az zaman aldığını gösteriyor çünkü oldukça bilinçli bir şekilde gelen herhangi bir şeyden daha ziyade sezgiydi. Bu biraz tuhaf ve paradoksal bir deneyimdi aslında; onca yıldan sonra buluşmanın içine sığdırılması gereken bütün dışa dönük farklılıklara rağmen bir his, değişen tarzlar, görüşler, görünüşler, cinselliğin ortadan kalkması, araya giren durumun bütün yabancılaştırmaları; bütün bunlara rağmen, ben belki de Jane'i daha önce hiç olmadığı kadar iyi görüyordum. Kibir üzerine düşeni yapıyordu: insanın yaşlandıkça anlayışının –önyargının doğrulanmasının tersine– daha da derinleştiğini kabul edebildiği nadir anlardan biri. Zamanın bir tür yavan hassaslığını, çarklarını, bu sessizlikte yine bir araya gelmemizin gerektiğini hissediyordum; Jane'de şu anda olan, pek kız kardeşlik değildi ama en azından bunun anısıydı. Tabii ki Jane'in o bedensel bilgisinin hayaleti, artık çoktan duygusal bir anı olsa da hâlâ hayal meyal havada asılı duruyordu, Reedlerin daima içinde oturduğumuz evde bulunmaları gibi. Ama Jane'in burada olmasındaki bir şey, bendeki hem gerçek hem de imgesel olaylarda yinelenen yapıya duyulan derin bir gereksinimi doyuruyordu; aslında, gerçek ve imgesel olanla evli olan, her ikisini de haklı çıkaran.

Sessizliğimiz.

Ve içimize dönüşümüz. Jane'in aklının nerelerde olduğunu tahmin ederek konuştum.

"Ben doktor olsaydım, sanırım sana çok geleneksel ve basit bir şey tavsiye ederdim. Tatil gibi."

"Doktorum da öyle söylüyor. Birkaç haftalığına beni başından atmak için söylediğini düşünüyorum. Zavallı şey."

"Doktorun biliyor mu?"

"Anthony'yle beni mi? Evet. Kendisi de boşanmış. Yıllar geçtikçe çok yakın arkadaş olduk. Mutsuz, Kuzey Oxford hanımları konusunda epey uzmanlık kazandı."

"Tavsiyesine uyamayacağın kadar sana yakın mı?"

Jane omuz silkti. "Bunun mükemmel bir fikir olduğuna eminim. Kendi içinde." Jane yine yüzünü buruşturdu. "Bir kadın dergisi hikâyesinde baş sayfada yer alacağa pek benzemese de. Bizim yalnız kadın kahraman en yakın kayak merkezinde Bay Doğru'yu arıyor."

"Ne alaycı."

"Korkaklık, Dan. Şu anda böyle bir deneyimle yüzleşebileceğimi sanmıyorum."

Konuşmuyordum, Jane'i izliyordum; tereddütlüydüm, sonra ben de onunla beraber şömineye bakmaya başladım.

"Çılgın bir fikrim var, Jane. Aklıma yeni geldi. Gerçekten şimdi düşündüm. Dinlemeye hazır mısın?"

"Çılgın fikirlerle köşeye sıkıştırıldığımı düşünüyordum."

"Pek değil." Ayağa kalktım. "İçkiden biraz daha cesaret alayım. Sen istemez misin?"

Jane başını iki yana salladı, ben de uzaklaşıp dolaba gittim ve konuşmaya başladım.

"Yakında birkaç günlüğüne Mısır'a gitmem gerekiyor. Senaryoyla ilgili. Kahire'ye, oradan da Aswan'a. Orada Nil nehri boyunca bir haftalık oldukça güzel bir gemi turu var Luksor'dan." Arkamı dönüp Jane'e gülümsedim. "Sen de gelsene?"

Jane bir an bana baktı, ciddi olamazmışım gibi.

"Sadece, sözcüğün her anlamıyla eski bir arkadaş olarak."

Jane bir nefes saldı.

"Dan, mümkün değil. Kastettiğim..."

Viskime su ekledim. "Neden olmasın?"

Jane ayaklarını yere bastı, öne eğildi, ellerini kavuşturdu.

"Çünkü... binlerce neden var."

"Oraya hiç gitmedin?"

"Hayır."

"Sadece hoş, eski bir gemide güneş altında oturacağız. İstersen turistlik yaparız. Dinlenmek, kitap okumak. Ben vaktimin çoğunu yazmakla ve insanlarla görüşmekle geçireceğim."

"Kulağa harika geliyor. Ama ben..."

"Sadece on gün." Jane hızla geleneğe geri döndü; çocuklarından abes fikirler duyan hoşgörülü annelerde olan şu acıklı ve eğlenen yüz ifadesini takındı. Geri dönüp ona doğru yaklaştım. "Eskiden Andrea'yla gemi turu yapmıştık. Çok rahatlatıcı, çok huzurlu. Yılın bu zamanı iklim çok güzeldir." Gidip şöminenin önünde durdum, piskoposa sırtımı döndüm. "Uçak biletleri indirimli. Rehber ücretsiz. Böyle pazarlık bulamazsın."

"Gerçekten yapamam, Dan. Sahiden."

"Ama az önce dedin ki..."

"O kadar ciddiye alma."

"O binlerce nedenden birini söylesene bana."

"Çocuklar." Jane omuz silkti. "Her şey."

"Gidip Roz'u arayıp, ne düşündüğünü sorayım mı?"

"Floransa'ya gidip Anne'i göreceğime söz verdim de."

"Daha iyi. Dönerken Roma'ya uğrarsın."

Bu coğrafi sağduyu bir an Jane'i sarsmış gibi görünüyordu ya da en azından onu daha iyi nedenler aramaya zorlayacaktı.

"Herkes delirdiğimi düşünecek."

Gülümsedim. "Bazıları zaten öyle düşünüyor."

"Kendimi kaçıyormuşum gibi hissederim."

"Bu çılgınca. Kısa bir tatili hak ettin." Jane kollarını dizleri üzerinde kavuşturdu, öne doğru kamburlaşarak oturdu, ayaklarıma bakıyordu. "Bana Oxford'da söylediğin şey. Yılların arkasına saklanan birinin neler kaçırdığıyla ilgili."

"Dan, bunu teklif etmen büyük bir nezaket. Ama ben..."

Jane pes etti, "büyük bir nezaket" daha fazla söz gerektirmezmiş ve teklifim ciddi bir tartışma gerektirmezmiş gibi. Ben yeniden sallanan sandalyeme oturdum.

"Bunun Anthony'nin söylediği herhangi bir şeyle ilgisi yok. Sadece bu yolculuğun sana iyi geleceğini düşünüyorum. Senin için yeni bir deneyim. Yanımda bir arkadaşın olması benim de hoşuma gider."

Jane yavaşça konuştu ama açıkça karşı çıktığım için bir rahatlık hissettim.

"Birlikte olman gereken kişi ben değilim pek."

"Jenny burada olsaydı, seni gitmen için teşvik ederdi. Bu sorun değil." Ama Jane'in yüzünde bir şüphe vardı. "Roz'dan biliyor olmalısın. Onların nesli yapmacık âdetlerin meraklısı değil."

Jane başını iki yana salladı. "Gerçekten yapacak çok işim var."

"Birkaç hafta bekleyemez mi? Prodüksiyon bürosu bütün düzenlemeleri yapabilir. Senin bir tek vize formunu imzalaman gerekiyor."

Jane bir şey söylemedi. "Bak, Jane, sana Caro yüzünden neler borçlu olduğumu biliyorum. Bunu, küçük bir minnettarlık hediyesi olarak kabul edersin. İkimizden de."

"Minnettar olunacak bir şey yok. Bunu Caro'yu sevdiğim için yaptım."

"Bunu biliyorum. Ayrıca ikimizin neler hissettiğini de."

Jane koltuğa tekrar yaslandı ve başını kaldırıp piskoposa baktı, sonra ellerini kaldırıp boynuna koydu, sonra öne doğru kaydırıp bir an yanaklarının üzerinde tuttu, bu Anthony'nin öldüğü gece yaptığı hareket gibiydi. Oxford'da oturma odasında... Daha fazla söz söyleyemeyecek kadar kayıp.

"Olduğum kişi olmasaydım, Dan. Sadece hakkım olmadığını hissediyorum... Aman Tanrım."

"Neye hakkın olmadığını?"

Jane bir nefes aldı. "Buna karşılık..."

"Geçmişin mi?"

"Biraz."

"İkimiz de buna gülümseyecek kadar büyüdük elbette."

"Ama senin yapacak işlerin var."

"Benim istenmeyen engelleri gayet iyi savuşturan biri olduğumu unutuyorsun. Hayatım boyunca bunun alıştırmasını yaptım."

"Dan, duygulandım. Ama gerçekten yapamam. Yapamayacağımı biliyorum."

Başımı eğip viskime baktım.

"Şimdi ben darıldım."

"Lütfen. Bu istediğim son şey."

"Hâlâ affedilmedim mi?"

"Şimdi *sen* saçmalıyorsun."

"En azından hâlâ benden korkuluyor, hediye sunduğumda."

"Tabii ki değil. Bu sadece..." Jane bir nefes daha aldı. Bir süre sonra, "Galiba bu bir tür gurur. Kendi kendime geçinip gitmeyi istemek" dedi.

"Bu fikir sana hiç cazip gelmiyor mu?"

Jane tereddüt etti, sonra, "Tabii ki. Soyut anlamda" dedi.

"O halde çok gereksiz yere püritenleşiyorsun."

Jane yine cevabı vermekte gecikti. "Daha az benmerkezci bir varlık olma yolunda kazandığım küçük zemini kaybetmekten çok korkuyorum."

"Zavallı eski Rabelais nereye gitti yahu?"

"Maalesef yıllar önce bana olan sabrı taştı." Jane şömineyi uzun bir süre seyretti, sonra mırıldandı. "Herkes gibi."

Jane'in sesindeki hafif gerginlikten hoşlanmadım, sanki kendine benim Şeytan'ıma karşı İsa olarak yeniden rol biçmekle çok mantıksızca davrandığını biliyordu ve kısmen bunu mazeret gösteriyordu, kendi inatçılığının kurbanı olmak istemeyen biri gibi. Bu düzenbazlık kokuyordu hem Oxford hem de Jane'in Katolik geçmişi, durumların etiğini, bir kez daha sürü dışında kalan avamdan çok daha güzel bir şekilde görmek. Ama her savaş kendi yeni stratejilerini icat eder, ben de geri çekilmeye karar verdim.

"Hiç olmazsa üzerinde biraz düşünmeye razı mısın? En azından bu şekilde sürpriz yaptığım için beni affet" dedim.

"Affedilmesi gereken kişi benim."

"Bunu bir iki gün düşün bari."

Jane köşeye sıkışmıştı tabii ki ve bunu pek reddedemiyordu; bunun onun da hoşuna gidebileceğini gizlemiyordu.

"Çok kibarsın, Dan. Ben..."

Ayağa kalktım. "Kibarlıktan değil sadece. Benim nasılsa gitmem gerekiyor."

"Bunun çılgın bir fikir olduğunu söyledin."

"Çılgın fikirler bazen en makul olanlardır." Başım önde Jane'e hafifçe gülümsedim. "Özellikle kişi ideolojik hegemonyadan kaçınmakla yüz yüze geldiğinde."

Jane oturduğu yerde başını yukarı kaldırdı, böyle doğaçlama bir cevabı geri çevirirmişçesine fakat doğruluğunu kısmen onayladığı gözlerinden belli oluyordu. Bir an halıya baktı, dünyaları konuşabilecek biri ama şansını kaybettiğini biliyordu, derken ayağa kalktı. Ben dikkatli bir şekilde hareketlendim, kirli fincanları dert etmemesi için. Phoebe sabahleyin onlarla ilgilenirdi. Biraz daha kaytarma yolları arayabileceği herhangi bir şansı ortadan kaldırarak Merdivenlerin dibinde ona iyi geceler diledim. İhtiyaç duyduğu bir şey var mıydı? Öyleyse iyi uykular.

Dönüp şöminenin önüne bir engel koydum, sonra bir iki dakikalığına dışarı çıktım. Hava çok ılımandı, gökyüzünde rüzgâr varmış da yer seviyesinde yokmuş gibi görünen şu gecelerden biri; bir bulut kümesi, güney batıdan esen ince zerrecikler halinde bir çisenti ve baharın ilk müjdecisi, havada akıldan çıkmayan bir yeşillik, Devon'a has bir şey ve burada yılın ilk iki ayı, daha yumuşak iklimlerin, Kanarya Adaları'nın koruları ve meyve bahçeleri, gri kış boyunca ağaçların hassas liflerini döküyor. Çok yukarıda, bir çulluk ötüyor, derken bir başkası ona cevap veriyor, Dartmoor'dan Teign Halici'nin düzlüklerine gidiyorlar, sonra bir alaca baykuş, evin arkasındaki kayın ağaçlarının arasında bir yerde. Koyu, geleneksel gece.

Sonra Dan yapmış olduğu şeyi düşünmeye başladı.

Kutsanmışların Meyve Bahçesinde

Dan düşünmeden bu işe kalkışmış olsaydı, başka bir meselede daha alışıldık şekilde davranmış olurdu. Gerçek şu ki Dan çok hızlı bir şekilde roman fikrine kendini kaptırmıştı. Bu konuda Jane'e karşı ketum davranmakla İngiliz'i oynamıştı. Gizli gerçek ise bunun her gün (bu deneyim, onun fark ettiğinden daha dik bir yamaçta olduğunu fark eden bir kızakçıdan pek de farklı değildi, yani, Dan de gittikçe artan bir korku yaşıyordu) kesin bir niyetten ziyade, daha az bir olasılık haline geliyor olmasıydı. Dan'in hâlâ pratik anlamda herhangi bir hikâyesi veya karakterleri yoktu ama hayal meyal bir tür genel amaç ve yöneliş görmeye başlıyordu; mimari açıdan, bir yer, henüz bir ev kurulmasa ve aile olmasa da buna dayanacaktı. Ama sonra aracı imge yerli yerine oturunca Dan önünde, yarı yarıya karlara gömülmüş, çok çirkin bir engel olduğunu düşündüğü şeyi de görmeye başlıyordu.

Dan henüz Jenny'ye itiraf etmemiş olsa da kafasındaki kahramanına Jenny'nin önerdiği ismi ödünç almıştı bile: Altadena Yolu hayaleti, buldukları kod adı "Simon Wolfe". Dan bu isimden hoşlanmamıştı ve bu ismi hiç kullanmayacağını biliyordu ama gerçek benliğiyle, kendisinin varsayımsal, kurgusal izdüşümünü birbirinden ayırmaya gelince bu içgüdüsel reddetme, isme faydalı bir ötekilik, bir tarafsızlık kazandırmıştı.

Dan ön kapının yanında durmaya devam etti, eski sundurmanın altında, bir iki dakikalığına ve sonra gecenin soğuğunu daha çok hissetti. Dönüp askıdan eski bir palto aldı, ayakkabılarını çıkarıp ayağına da bir çift lastik çizme geçirdi; sonra patikadan aşağı inip ön bahçenin dış kapısına gitti. Orada bir an arkasına baktı, üst pencerede yanan tek bir ışık gördü, ışığın yarı şeffaf perdelenmiş sıcaklığı, nemle yüklü pusun içinde belli belirsiz ışık halkası oluşturuyordu. Jane'in yatak odası ama Dan, Jane'i dağınık ışık halesini düşündüğünden daha az düşünüyordu; Jane farkında olmadan Dan'in sorununun üzerine gelmişti. Dan ufak kapıdan çıkıp dar sokaktan çiftliğe doğru küçük yoldan karşıya geçti, sonra sessizce eski bir kapının çengelini açtı ve çocukken, bir zamanlar tırpanla biçtiği küçük meyve bahçesine girdi, Thorncombe hep en sevdiği yerlerden biriydi. Bazı ağaçlar meyve vermeyecek kadar yaşlıydı, büyük kısmı da yenmez şaraplık elmalardı. Ama ağaçların bükülmüş ve likenlenmiş gövdeleri, ilkbaharda çiçeklenmeleri, yaşlı olmaları ve her zaman orada olmaları Dan'in hoşuna gidiyordu. Yaşlı ağaçların arasında yavaş yavaş yürümeye başladı. Aşağıda, birkaç taşın üzerinden akan, arkın suyunun tanıdık hafif şırıltısı vardı. Dan şırıltıyı duymuyordu.

Engel buydu: Dan fazla talihliydi ve bu ona "Simon Wolfe" tasarısında özgün olmadığını söylüyor, neredeyse iktidarsızlık duygusu veriyordu. Compton'da gizlice Fenwick'i eleştirdiğinde bunu sezmişti; Dan'in ulusal felaketi bu denli rahatlıkla öngören birini eleştirmeye hakkı yoktu aslında çünkü kişisel düzeyde Dan de aynı suçu işlemişti ama aynı felaketi tahmin etmemişti. Ardından yine Compton: Başarısızlık hakkındaki bütün konuşmaları Nell'in, evi külfetli mal, o ev içinde yaşamayı da sürekli ıstırap olarak sunmasına çok benziyordu. Nell'e bu yüzden gülümsemişti.

Kısacası, Dan kendini hem sanatsal hem de gerçek anlamda o çok eski hümanist tuzağa düşmüş hissediyordu: Gerçek umutsuzluk ve tatminsizliğin savunulabilecek yanlarını bulamayacak kadar, hayatın tadını çıkarmasına izin verilmişti (hak edilmemiş bir ayrıcalık olarak). Bir Jenny'nin, bir Thorncombe'un, uzun zamandır arzu edilen bir barışmayı ilan eden, hemen arkadaki tepenin üstünde hâlâ sıcak bir pencerenin

bazı kurgusal benzeşleri olan, bir esas karakterde "trajik" herhangi bir şey nasıl olabilirdi? Dan'in nispeten özgür olması parası ve düşünmeye zaman bulmasıyla mı? Makul (şu anda şikâyetçi olmasına rağmen) işiyle mi? Bütün sanatsal yaratımı, kusurlu olsa da ticari olarak lekelenmiş olsa da dünyanın geri kalanının çoğunun mahkûm olduğu işlerle kıyaslanınca memnuniyet vericiydi. Dan yürürken bile, kendisinin kısmen yürümekle bilmek hareketi arasında ve kısmen de şu geçen iki haftada olanların, önündeki zengin ve mutlu bir yılın önsezisiyle dolu olduğunu biliyordu. Bu kadar gülünçtü: Daha büyük mutluluğun önsezisi, sanki bunun olmadığı bir çağda komediye mahkûm edilmişti, en azından eski, gülümseyen, temelde iyimser biçimiyle. Dan mutlu sonlardan hep kaçınmıştı, ona göre mutlu sonlar kötü bir zevki yansıtıyordu. Hem oyun yazarı hem de senarist olarak, yazarlık yaşamı boyunca kendisinin nasıl biri olduğunu düşündü. Hatta California'da çekilen bir filmde ki film özünde bir yanlış anlamalar komedisiydi, erkek ve kadın kahramanların sonunda kendi yollarını ayırmasına özellikle dikkat etmişti.

Bütünüyle suçlanacak olan Dan değildi elbette. Hiç kimse, diğer meselelerle ilgili bütün senaryo tartışmaları sırasında, kapanış sahnesi için farklı bir şey önermemişti. Hepsinin beyinleri eşit derecede yıkanmıştı, Anthony'nin Samuel Beckett'ı azizlik mertebesine çıkararak alay etmesinin ya da baskın ve tarihsel olarak anlaşılabilir sapkınlığın (veya kültürel hegemonyanın) kurbanlarıydı. Bu yakışıksız olmuştu: Entelektüel olarak ayrıcalıklı bir sınıf içerisinde, bu dünyada herhangi bir şeyin iyiye dönebileceğini alenen ilan etmek. Olaylar büyük ölçüde ayrıcalıklar yüzünden, özelde hakikaten iyiye döndüğünde bile, biri böyle sanatkârca söylemeye cesaret edemezdi. Bu dokunduğunu altına çevirmenin yeni bir biçimi gibiydi, altının yerini alan umutsuzluktu. Bu umutsuzluk bazen gerçek metafiziksel karamsarlıktan ya da suçluluktan veya daha az talihli olanlara duyulan şefkatten kaynaklanabilirdi. Ama daha çok bir tür istatistiksel hassasiyetten geliyordu (ve böylece sınırı geçip pazar araştırmasına giriyordu), çünkü farkındalığında yoğun ve evrensel bir artışın olduğu bir dönemde çok az kişi payına düşenle mutlu olabilirdi.

Korkunç son için kendini suçlayan bir sanatçı, böylece İrlandalı bir ağıtçı, yadigâr bir duygunun paralı teşhircisi, yas tutmayanlara yas tutan biri haline geldi. Belki de çoğu durumda daha gerçek bir kıyas, aydınlanma şafağını kabul eden ve mutlakiyetçi bir monarşi ile yapılabilir; iyi iş ilişkilerine meraklı olan çağdaş bir yönetim ile. Böyle koşutlukların çöktüğü yer güdülerdi. Sanatçı adil olmayan bir siyaset veya iktisadi bir gücün peşinde değildi, sadece yaratma özgürlüğünün peşindeydi ve

sorun gerçekten bu özgürlüğün çağın kavranılan bir fikrine böylesi bir itaat ile uyum sağlayıp sağlayamayacağıydı: İnsan kaderini gerçekten ve "ciddi" olarak temsil edebilecek trajik, absürd, bir kara mizah bakışı (hatta "açık" uçlu şüphenin agnostisizmiyle) göz önünde tutulabilirdi.

Bütün bunlar Dan'in üzerine tatsız bir vahiy gibi inmişti. Dan ilk kez kendi muhasabesini veya kaçışını düşünmeye başladığında, roman ilerledikçe (aslında Tsankawi'deki o günden önce bir gün) hüznünü gerçekten dönüştüğü kişi olarak hissettiği mutsuzluğa vermişti. Ama bunu fark etmesinin tek faydası zaten gizli bir geçiş başlatmasıydı; artık Dan daha pratik bir şekilde düşünüyordu –bilinçli olmasa da mesleki yaşantısında ayrıntılardan özü çıkarma deneyimi vardı– gerçek ikileminin bunun tam tersi olduğunu fark etmişti. Dürüst olması gerekirse o, sonsuzluğun karmaşıklığı altında olmayı başaramadığı şeyden dolayı, payına düşene mutlu bir şekilde razı olmaktan ziyade, epeyce daha az mutsuz oluyordu. Bu, Dan'in başarısızlığa aldırış etmemesinden değildi; sadece onun *ens*'i* eski simyacıların sözcüğü anladığı anlamda, "herhangi bir karma bedenin en etkili parçası", Dan'in görünüşteki özyaşam öyküsüne galip gelmişti. Dan belki de başarısızlıklarıyla fazlasıyla rahat bir şekilde yaşamayı öğrenmişti ama hem bireysel hem de genel olarak çok daha kötülerin olduğu bir dünyada yaşıyordu; en azından bazı başarısızlıkları hangi erdemlere sahipse, öylesine sıkı bir şekilde üst üste binmişti ki ikincinin imkânlarını zayıflatmaksızın birincinin yerinden kıpırdatılamayacağını da biliyordu.

Dan'in Jane'le ilgili olarak, kafasını son derece karıştıran buydu. Dan, Jane'de kendisinin de geçmişte taklit etmiş olabileceği (çünkü sadece karşısındakinin karamsarlığını taklit etmişti) ama aslında öyle hissetmediği bir kendinden hüsran duyma, kendini karalama, kendine karşı bir güvensizlik potansiyeli seziyordu. Dan'in bir yanı, doğanın şiirlerini ve bilimlerini seven yanı, Jane'i gözlemleyip eleştirebilirdi; Jane'i açıklayabilirdi, oldukça psikiyatrik bir şekilde o sessizlik sırasında yapmış olduğu gibi ve yine de Jane'i anlıyordu tabii çünkü kendini karşısındakinin yerine koyma, görme yeteneği Dan'in *ens* mutluluğunun köklerinde yatıyordu. Oysa diğer yanı, Jane tarafından küçültülmüş hissetmeye devam ediyordu; geçmişte olduğu gibi ama şimdi farklı nedenlerden dolayı.

Bu, Jane'deki kadınlıktan, dişilikten kaynaklanan bir şey olabilirdi ama o hem başkasının kullanacağı biri değildi –Dan'in asla tam olarak beceremediği tarzda– hem de öyleydi, Dan'in fazlasıyla tembel ve halinden memnun olması gibi. Bu yüzden bu tuhaf daveti ortaya atmıştı,

* Lat. Varoluş. (ç.n.)

gerek yokken Mısır'a gitme mecburiyeti yaratmıştı, sonrasındaki tartışmada bu fikirden vazgeçilmesine razı olmamıştı. Jane onun yaşamında eski bir muamma gibiydi ve çözülmesi, zararsızlaştırılıp uyarlanması gerekiyordu. Belki de Dan, bunu yine bilinçli bir şekilde düşünmese de (ama doğal yaşamda karakteristik yapılar ve işlemler aşağılara sızıp bilinçaltını şekillendirirler) Jane'de Kitchener senaryosuyla bir tür benzerlik vardı: çözülecek, başka bir ortama aktarılacak bir sorun ama duygularda; sayfa üzerinde değil.

Dan zaten hem romanıyla ilgili hem de gittikçe artan diğer soruna iki çözüm düşünmüştü. Üzerinde düşündüğü ilk çözüm, bir iki şeye dikkat etmesi yeterliydi; "Simon Wolfe'a" onda olmayan elverişsizlikler yüklemekti: Daha sahte bir kariyer, daha mutsuz bir aile geçmişi, yaşamında Jenny yok. Hatta Anthony'nin gerçek deneyimiyle birlikte (ve çok beğendiği Kurosawa'nın *Living* adlı filminin etkisiyle) daha az ölümcül bir biçimde kanseri düşünmeye bile başlamıştı. Şu anki keyifsizliği, kısmen insan açısından çok basit olsa da aslında kendisinin kanser olmadığı gerçeğini fark etmesiydi; kanser olduğunu iddia etmesi, kurgusal olsa da yüzleşmek zorunda kalacağı içsel özel simgeciliklerin kurgusu yalan söylemek olacaktı. Yani, *Zeitgeist*'a* böylesi bir riayet, Dan'in tavsiye edilen yolculuğu ilham eden diyara doğru gerçekten yola çıkamayacağı anlamına gelecekti.

Planladığı diğer çözüm, daha az içine kapanık, kendi algılarına daha az odaklanan, bunlardaki tüm hazzı kökleştirmeye daha az istekli bir karakter sunmaktı, hatta benliğe karşı saldırgan ve tenkitçi olduklarında bile; daha az bilinçli biri, gerçekte bu zarf tümlecinin her anlamıyla; Dan'in, Jane'in artık kendine baktığını düşündüğü biri olarak kendini gören, büyük ölçüde yanlış yetiştirilmiş ve sansüre uğratılmış. Ama bu, düşüncede (yaşamında peşini bırakmayan ebedi aynalar) yazmış olduğu şeyden zaten her zaman insafsızca sökülüp atılmış gibi görünüyordu: sorunun ilk etapta ortaya çıkmasının gerçek nedeni. Soruşturmasını, şayet işe yararsa, ona sorgulanacak hiçbir hayalet bırakmayacak olan bir şeytan çıkarma ayini dilemekle başlayan bir ruh müfettişi olmaya indirgeyerek gerçek bir benlik olmayı kendine yasaklaması.

Asgari düşünen bir okurun üçüncü bir çözüm dikkatini çekmiş olmalı ama bu şu ana kadar yazar olacak kişinin aklına gelmemişti. Dan o sırada meyve bahçesinin sınırına varmıştı, derenin hemen yukarısına. Dan'in sağında, çalı çitin içinde belli belirsiz bir kıpırtı vardı; bir gece hayvanı, belki bir kirpi veya bir porsuk. Görülemeyecek kadar karanlıktı. Dan bir iki dakika bekledi, kendi içine dalıp gitmişti, başka ses çıka-

* Alm. Zamanın ruhu. (ç.n.)

cak mı diye dinliyordu. Ama ses gelmedi. Dan ilk kez olmasa da geçici olarak dikkatini dağıtmış olan küçük vahşi hayvanın varlığına kıyasla paradoksal türden bir kesin bir hapsolunmuşluk hissediyor, neredeyse öz bilinçliliği olmayan bir yaşamın hazlarını kıskanıyordu.

Özgür irade.

Bu en sıradan şartlarda, geceleyin, meyve bahçesinde, yalnızdı ama tek başına değildi, hayatının en önemli kararını verdi. Bu, Şam'a giden yolda nuru görmek gibi değildi ya da gerçekte böylesi kararların çoğu gibi göz kamaştıran bir kesinlikte ama deneyimsel bir varsayımdan daha çok, bir kaynak, kapıdaki bir gedik; gelecekte bu sayfaların çoğunda yine de şüphelenilecek, ihmal edilecek, unutulacak. Bununla birlikte Dan kendine özgü nedenlerden dolayı bunu ilerledikçe tarif etmeyi, bunun çok benlikçi bir ifade gibi görünse bile aslında son derece sosyalistçe olduğunu belirtmek istiyor. Çağdaş sosyalistler içinde neredeyse büyük bir çoğunluk tarafından ya da Dan öyle düşünmeye başlıyordu, kendi vermiş olduğu kararında değil de çağdaş sosyalizmde bir eksiklik olarak görülmeyecek olduğunu.

Boş ver kültür modasını, boş ver elitist suçluluğu, boş ver varoluşçu bulantıyı; hepsinden ziyade, boş ver sadece imgeler içinde değil de imgeler ardında söylenmeyip hayal edilen gerçeği.

Yağmur

Ertesi sabah Dan çalar saatin sesine uyandığında çisenti yağmura dönmüştü. Arkasını dönüp tekrar uyumayı geçirdi aklından ama aşağıdan Phoebe'nin sesi geliyordu, Paul'e havanın yürüyüşe çıkmalarına engel olmayacağına söz vermişti. Bu yüzden Dan, Paul'ün kapısını hafifçe tıklattı ama Paul'ün annesinin kapısını çalmaya kıyamadı. Rüzgâr çıkmıştı, fırtına tehlikesi vardı, öncelikle radyodan duyurulmadıkça herhangi bir şeye asla inanmayan Phoebe, Dan mutfakta belirince bu konuda gereksiz yere onu uyarmış olduğunu anladı. Paul de gelince çabucak birer fincan kahve içtiler.

Beş dakika sonra kayın ağaçlarının arasından zirveye tırmanıyorlardı. Oradan, eskiden Dan'in Nancy'yle uzanıp yatmış olduğu Mimber Kayası'na doğru sürüklendiler. Burası vadiyi en iyi gören yerdi. Yağmur geçici olarak biraz hafiflemişti ama sonsuz gri bir bulut kümesi, tersine çevrilmiş deniz gibi ve buradan normalde görünen Dartmoor'un önünü

kapatacak kadar alçaktı, rüzgâr güneybatıdan esiyordu; ıslak kırlar, sırılsıklam olmuş solgun eğreltiotları; Paul'ün ayağında lastik çizmeler ve üzerinde Caro'nun eski bir binici yağmurluğu vardı ama önceki günkü şevki, havayla birlikte gözle görülür şekilde azalmıştı. Dan aşağıdaki otlaklardan birinde Demir Devri'nden kalma iki tümülüsün belli belirsiz kalıntılarına, başka bir otlaktaki eski saban takımına işaret etti. Tarla sınırlarının değişmiş olduğu yerleri çözmeye çalıştılar, bu belki de en eskisi olabilirdi ama ellerinde kıyaslayacakları bir tapu haritası olmaksızın bunu yapmak zordu. Dan'e ait olmayan tarlalarda, vadinin kuzey ucu boyunca bir süre gezinmeye devam ettiler. Manzara gündüz, gece olduğundan daha cansız görünüyordu: Birkaç kurşun renkli tahta güvercini, şiddetli fırtınada hırpalanan bir çift karga, mahzun sığırlar.

Yine de tuhaftı ya da Dan'e tuhaf görünüyordu çünkü Dan gece yarısı gezmesinden hiçbir karara varamamış olduğu izlenimiyle geri dönmüştü ama bu yürüyüş ummadığı kadar hoşuna gitmişti. Bunu çengelde, kendi kayın ormanında hissetmişti, yaşlı ağaçların sahipliği fikrini küçümsüyor olsa da. Onlar ağaçsı ataları olan çok daha asil bir birlikti, biraz İhtiyar Bay Reed'in dürüst ruhunun gitmiş olduğu yer. Thorncombe'un sahibi olduğu sıralarda beş kere açıkgöz ormancılar kapıyı çalmış, oradaki kereste ormanı için teklifte bulunmuşlardı, Dan ise kendi kendine bir cevap geliştirmişti. Onlar benim malım değil, diyordu; Reedlere ait. Tek bir kişi anlamıştı; gülümsemiş, başını sallamış, daha fazla tartışmamıştı ve derhal bu yerde bazen daha az bıçkı işi yapılması gerektiği teslim edilmişti.

Bu yürüyüş onu memleketine, sıradanlığa, daha basit bir yaşantıya sürüklemişti; nihayet California'nın sürekli dumanlı sisi süzen güneşinin bayat cennetinden daha nemli olsa da çok daha yumuşak rahmine, evine dönmüştü. Böylesi havalar, çisenti ve araba sürmek, uçsuz bucaksız ve tuz yüklü, Dan daha çocukken, Paul'ün yaşındayken çok daha yaygındı. Dan'in babası ve Millie halasının başka şikâyetleri olsa da bundan hoşlanmadıklarını hatırlamıyorum. Bu her nasılsa koza içindeydi, rahim içindeydi, insanı uzak veya yakın, hep birinin gidemeyeceği yerleri hayal etmeye sürüklüyordu; bilimden çok önce, hatta çocukluğun başlangıcında insan bunun gerekli olduğunu biliyordu. Baharda ilk filizlerin, kırlangıç otlarının, menekşelerin ve her çalı çitin kıyısında çuha çiçeklerinin mucizevi olarak çıkması ve zengin yeşil tünelli yazlar anlamında gerekli değil sadece, aynı zamanda çok derin bir anlamı da var. Yaşam böyle daha eğlenceliydi, hava her gün bir zar atıyordu, rastgele... Dan ise değişmeyen semaların can sıkıntısına aslında hiç alışamamıştı ya da tatil mutluluğuyla güneş ışığını eşit sayma arazı olan çağdaş

modaya uymuyordu. Bu, dünyanın Majorkaları ve Acapulcolarının buranın gerçek iklimsel şiirine karşı zaferiydi.

Dan, bunun Paul için herhangi bir şey ifade edip edemeyeceğini merak ediyordu, lahana tarlasının kıyısı boyunca zar zor yürürlerken, yağmur yine şiddetlenmişti. Dan, Paul için buranın anlamı olacağından kuşkuluydu. Çünkü revaçta olan bütün ilgi alanlarıyla Paul bir şehir çocuğuydu ve bütün yeni şehir merkezli medya onun ve onun neslinin kafasına uyuyordu; köylüler bile artık traktör kabinlerinde transistör taşıyorlardı. Bir halk ezgisine öylesine dalıp gittiği için, tarlanın ucunu döndükten sonra traktörün pulluklarını indirmeyi unuttuğundan, onca yolu dönüşte saban izi boyunca aşağı kadar "ihtiyar bir sülün gibi" kuyruğu havada sürdüğü görülen biriyle ilgili bir fıkra anlatılıyordu köyde.

Her neyse, Dan kimdi? Dan şehirler arası ıslak yollarda yürümeye bayılıyordu, bu yüzden yılda bir kez mutlaka bunu yapardı. Böylece şehirden kaçmış oluyordu. Bir bakıma, bir iklime, bir manzaraya olan bu bağlılık, Dan'in yaptığı tek iyi evlilikti ve belki de buraya geri dönmüş olmasının en derinde yatan nedeniydi. Yani, başka hiç bir yerde tatmin edici bir evlilik yapamayacağı bilgisi.

Kahvaltıdan hemen sonra Dartington'a doğru yola çıktılar. Yağmur gerçekten başlamıştı, Paul ise yine sessizleşmişti. Ana yoldan gidip Totnes'ten geçtiler; sonra Paul'le Dan el sıkıştılar. Dan enişteliğini gösterip zaten yapmış olduğu daveti yineledi. Paul'de Thorncombe'un telefon numarası vardı, okuldan belki bir arkadaşıyla, bir günlüğüne uzaklaşmak isterse diye. Jane içeride çocukla beraber gözden kayboldu, müdürle görüşmek istediğini söylemiş, yirmi dakika boyunca da geri dönmemişti.

"Tamam mı?"

"Paul'ün hayatta kalacağını düşünüyorlar."

Thorncombe'dan ayrılmadan önce gara telefon eden Jane'in saat iki buçukta binebileceği bir tren vardı, Oxford'a dönmeden önce bir gece Roz'da kalacaktı, bu yüzden boş zamanları vardı, Dan arabayı yavaşça sürüp Staverton'da Dart Köprüsü'nün üzerinden labirent gibi şeritlerden geçerek doğuya doğru geri döndü. Bir süre Paul'den ve okulundan bahsettiler. Dan, Mısır meselesini açacak ilk kişi olmamaya kararlıydı ama Jane bunu düşünüyor olmalıydı.

"Dan, geçen gece çok nankörlük ettim herhalde."

"Hiç de değil. Saçmalama."

"Çok şaşırdım."

"Benim hatam."

"Demek istediğim, şu anda aslında hiç kimseye arkadaşlık edecek durumda değilim."

Dan gülümsedi, gözleri, önündeki dar şeritteydi. "Ben olsam bunu yargılamayı başkalarına bırakırdım."

"Oradayken yapacak pek çok işin vardır."

"Fiziksel olarak çok az. Kahire ve Aswan'da barlara bakacağım. Aslında konuda senin tavsiyelerine değer verebilirim."

"Lütfen ciddi ol."

Dan yine gülümsedi. "Sen istediğin kadar yalnız kalabilirsin Jane. İstediğin kadar zor olabilirsin. İstediğin kadar sessiz kalabilirsin ama bunu gelmemen için bir neden olarak görmüyorum."

Jane bir şey söylemedi. Dan çıkmaz bir yan yolda yavaşladı ve yavaşça ilerlemeden önce Jane'in yüzüne baktı. "Bana engel olmazsın. En azından bunu kabul etsen?" Jane başını önüne eğdi ama yine cevap vermiyordu, belli ki bu ısrardan mahcup olmuştu. Dan bir iki dakika duraksayıp yine konuştu. "İnsanlar ne düşünür?"

"Nell'in bunu çok iyi bir seçim olarak göreceğini düşünemiyorum."

"Nell'le aramızda geçen son konuşmadan çıkardığıma göre onun niyeti seni burjuva sınıfına geri kazandırmak olduğu için bundan çok kuşkuluyum." Jane, Dan'e sert bir bakış fırlattı ama Dan sadece araba sürmeye odaklanmıştı. "Ne zamandan beri ikimizden biri onun hayat görüşünü ciddiye alıyor?"

"Ne söyledi gerçekten?"

"Ne kadar iğnelese de seni sevdiğini. Gerçekten senin için endişelendiğini." Dan sustu, sonra konuşmasına devam etti. "Aslında Nell'in sana ne olduğuna aldırdığını sanmıyorum. O senin mutsuz görünmenden endişe ediyor." Dan, "Eve varınca ona telefon edip bu fikri ona memnuniyetle açarım" diye ekledi.

"Yapmasan daha iyi."

"Neden peki?"

"Mesele Nell değil."

Dan bir süre arabayı sessizce sürdü.

"Anthony'nin bana söyledikleri mi? Kibarlık olsun diye mi bunu yapıyorum?"

"Galiba... Evet, kısmen o yüzden."

"O halde Anthony bunu tavsiye ettiği için sen tamamen normal ve makul bir şey yapamazsın."

"Çünkü Anthony'nin senin kendini bu kadar zorlamanı kast etmediğine eminim."

Dan daha uzun bir süre sustu, bir sonraki hücum cümlesine karar vermeye çabalıyordu.

"Sanırım Anthony, onun öleceğini öğrenmemizden önce, bana gösterdiğiniz tavrı kısmen sürdürülmesi imkânsız bir hale getirme girişiminde, kendini öldürdü. Kişisel olarak bana karşı olan tavrı kast etmiyorum. Sizin, görünüşte her şeye ihanet eden tavrınızı. Senin atman gereken gerçek büyük adımın, olayları adil şekilde kabul etmek olduğunu düşünmeye başlıyorum."

"Olaylardaki değil. Kendimdeki."

"Bu yine de Anthony'nin bu sorunun farkında olmadığı anlamına gelmiyor. Anthony o gece seninle ilgili, hemen hemen kelimesi kelimesine, o zamandan beri senin de bana tekrarladığın şeyleri söyledi."

"Anthony kendimi affedemeyeceğimi asla anlamadı."

"Sana katılmıyorum. Sanırım anladı. Anlamadıysa bile şimdi kalkıp da kendini affedemediğini söyleyemezsin. Bu mazoşizmdir. Kendi kendini kırbaçlamak."

"Başka herkes beni affetmeye bu kadar kararlı göründüğü için mi? Mutlu göründüğüm sürece."

Dan, Jane'e şöyle bir göz gezdirdi. "Senin için endişelenilmesine Şeytan'ın günaha teşvik edişi muamelesi yapamazsın. Bu saçma."

"Dan, bilemiyorum." Jane biraz daha nazik olmaya çalıştı. "Kibar davrandığını biliyorum..." Kısa bir nefes verdi. Bir ruh köşeye sıkıştırılmış ama teslim alınamamıştı.

"Bunun şu eskiden bahsettiğin, canının öyle istemesi meselesiyle bir ilgisi var mı?"

Jane cevap vermekte acele etmedi ve Dan'in sorusunu doğrudan cevaplamadı.

"Bu sabah gitmemin mümkün olmadığına kesinlikle emin olarak uyandım."

Dan zaten Jane'in köşeye sıkıştırıldığında, ona normalde yabancı olan pervasız (alay etmenin tersine) orta sınıf diline sığındığını fark etmişti; şu yedekte tutulan pekiştiriciler, şu "mümkün olmayış"; bu da birbirini iyi tanıyan insanlar arasındaki havadan sudan konuşmada yedekte tutulan, dünyanın kabul ettiği başka her ulustaki açıksözlülükten İngiliz kaçışıydı. Dan bunun aslında önlerindeki cama çarpan yağmur damlaları gibi olup olmadığını merak ediyordu ve durduk yere aklına on altıncı yüzyılın başlarından VIII. Henry'den sevdiği bir dörtlük geldi:

Ah Batı rüzgârı, ne zaman eseceksin,
Çisentiyi yağmura çevireceksin?
Yüce İsa, aşkımla ben yatağımda
koyun koyunaydık yine!

Onun da ne birinci ne de üçüncü tekil şahsı Jane'i koynunda istiyordu, en azından eski kraliyet zamparasının anlayabileceği anlamda; tıpkı Dan'i imgeleme sürükleyen türden havalar gibi, bu ruhsal bulut ve yağmurun örtük kullanımı, konuşmanın, tepkinin ve tavrın âdetlere bağlılığı, içsel manzaraları reddediş, onlara gelecekte araştırmalara davet edilmelerini, en basit değişimde bile bilinmeyen bir nicelik, bir gizem tesis etmelerini söylüyordu. Tıpkı küçük bir çocukken böyle bir kış kılıfının gerekli olduğunu belirsiz bir şekilde bilmesi gibi, bunu da artık şimdiki davranışın donukluğuna benzetiyordu: kurbanlarına, onun içindeki hakiki berekete, kozadaki böceğin tamamen gelişeceği üzerine kumar oynamaya, önümüzdeki daha güzel havaya inanmalarının hep fazlasıyla gerekli olmasına.

Gerçek şimdide ise Dan uzanıp Jane'in paltosunun yenine dokunmuştu.

"Ben sadece gün ışığına doğru küçük bir adım atmanı teklif ediyorum. Değişiklik olsun diye."

Jane zoraki gülümsedi. "Kabul etmeliyim, böyle bir günde..."

"En azından bu gece bu konuyu Roz'la görüşsen? Dehşetten beti benzi atarsa yenilgiyi kabul edeceğim."

Jane hâlâ belli belirsiz gülümsüyordu, tereddütlüydü, sonra geçici bir kabullenişle başını salladı.

"Tamam."

Dan onun aslında konunun tekrar açılması bir yana, teklifi hemen reddetmek istediğini biliyordu ama artık Jane, gelenek sayesinde öte taraftan da yakalanmıştı ve açık kapı bırakmaya zorlanıyordu.

Thorncombe'un uzak ucundan köye geldiler ve Dan, Jane'e –yağmur bir kez daha hafiflemişti– kilisenin içine bir göz atmayı isteyip istemediğini sordu. Dan bunun Jane'e diğer çocuklukların da Arafları olduğunu hatırlatabileceğini düşünüyordu. Jane bunları pek fark edemedi. Kiliseyi, açıklığını, eski taş sütunlarını, bolca oymalarla süslenmiş ve boyanmış süslü haç ekranını beğendi. Çisentide aşağıdaki iki mezara doğru birkaç metre yürüdüler ve Dan kilise avlusunun dışına uzanan papaz evinin dış kapısının üzerinden, Jane'e doğduğu evi gösterdi. Dönerken Jane bir an dikilip Dan'in annesinin mezar taşını okudu. Mezar taşı çok hafif bir şekilde öne doğru eğilmişti ve oğlunun en azından hatırladığı kadarıyla asla dökmemiş olduğu gözyaşları için, onu azarlarmışçasına, taşın bir köşesinden yağmur damlaları süzülüyordu.

"Neden Oxford'da bütün bu konularda sessiz kaldın Dan?"

"Yokmuş gibi davranmaya çalışmamı mı diyorsun?"

"Ben sadece bütün bunlara güldüğünü anımsıyorum."

"O oyunu yazdım."

"Evet, tabii. Unutmuşum." Jane, Dan'e hafifçe gülümsedi, tekrar mezara baktı. "Sana haset ediyorum. Bizim bir sefaretten diğerine dolaşmalarımızı düşününce."

"Aklımdan geçenleri görmeye başladığımda oldu. Çok fazla şey gizlemem gerekiyordu."

Yürüyerek arabaya geri döndüler. "Ben, Paul'den daha kötü durumdaydım. En azından Paul hissettiğini gösterebiliyor. Benim bunu yapmaya bile iznim yoktu."

"Seni buraya geri getiren neydi?"

Bunu önceki akşam yemekte kısaca konuşmuşlardı ama Jane, Dan'in daha az açıksözlü olduğunu sezmiş olmalıydı. Dan başını eğip önündeki patikaya baktı, sonra gözlerini kaydırıp ona biraz hınzır bir bakış fırlattı.

"Masmavi gözleri olan oldukça şişman bir kız."

Jane birden gülümsedi, eldivenli ellerini önünde kavuşturdu, bir an için eski benliğine döndü.

"Ah, Dan. Ne kadar dokunaklı."

Dan mırıldandı: "Düşündüğünden daha gerçek."

Bir zamanlar Dan'in her sabah bisikletle geçtiği aynı yoldan arabayla geri dönerken Dan, Jane'e Reedlerden ve Nancy'yle olan trajikomik romantik aşkından bahsetti.

"Onu bir daha görmedin mi?"

Jane'e Nancy'yle tekrar görüşmemizi anlattım.

"Zavallı kadın."

"Onu neredeyse unutmuştum. Geliş sebebim aslında Nancy değildi. Caro'yu ilk kez buraya getirmiştim... Sanırım kayıp nüfuz alanı meselesiydi. Bunu bu sabah Paul'le dolaşırken hissettim. Böyle berbat bir günde saçma geliyor ama masumiyetin bir tür yeniden kazanılması? Bunun çok sağlıklı olduğundan emin değilim. Sanki birazcık milyonerlerin doğdukları mütevazı evleri satın almalarına benziyor."

"Milyonerlerin yaptığı daha kötü şeyler de geliyor aklıma."

Dan, Jane'in sesindeki yavanlığa sırıttı.

"Herhalde ne kadar yol katettiklerini kendilerine hatırlatmak için bunu yapıyorlar. En azından ben, benden geriye ne kadar az şey kaldığını öğrenmek için bunu yaptığımı düşünmeye başladım." Dan, "Belki de Andrew'ya senden daha fazla anlayış göstermemin nedeni budur" diye ekledi.

"Andrew'nun Compton'a duyduğu aşkın bu yanına gülmedim hiç. Bu bizim çocukluğumuzda mahrum olduğumuz bir şey. Bir yere ait olmak."

"En azından Nell artık bir yere ait."

"Evet. Bunu da kıskanıyorum."

Dan, Jane'e şöyle bir baktı, Jane ise kardeşlikle ilgili bütün farklılıkların yalnızca siyasi olmadığını acıklı bir şekilde onaylar gibi dudaklarını birbirine bastırdı. Jane, Dan'e olayların dış görünüşlerini aceleyle çok fazla deşip deşmediklerini, Albicocci'nin *Le Grand Meaulnes* filmini izleyip izlemediğini sordu.

Son tepeyi de aştılar ve kireç ocaklarının yanından yokuş aşağı indiler. Önlerine ilk yamacın karşısında görünen çiftlik çıktı.

Jane'in treni Newton Abbot'a vaktinde gelmişti. Dan, Jane'in biletini almaya yeltendi ama buna izin verilmedi. Böylece Dan, Jane'i ikinci sınıf vagona bindirdi ve sonra peronda ayakta dikilip koridordaki pencerenin önünde oturan Jane'e, başını kaldırıp gülümsedi.

"Çok teşekkürler Dan. Gösterdiğin sabır için de."

"Mısır'da şu on günü bir düşün. Tek söz ve hızlı bir teşvik yeter."

Dan, Jane'i yine doğrudan ikna etmeye kalkışmamıştı ama Mısır'dan, Nil'den öğle yemeği sırasında bahsetmiş ve küçük bir gerçeği ortaya çıkarmıştı. Birkaç yıl önce Jane'le Anthony benzer bir deniz yolculuğuna çıkmayı düşünmüşlerdi fakat olmamıştı. Şimdi Jane, Dan'in gözlerine bakıyor, sözcükleri bulmaya gayret ediyordu. Jane ağzını açamadan Dan konuştu.

"Tabii ki bunu yüzüne vuracağım."

Jane gülümsedi, kendi şüphelerini doğrulamak için hâlâ Dan'in gözlerini inceliyordu, şimdi son bir savunmasızlık hilesi, haksız yere rahatsız edilmişçesine.

Jane, "Çiftliğine bayıldım" dedi.

"Tekrar gelerek bunu kanıtla. Ne zaman istersen."

Trenin hareket düdüğü çaldı ve Jane bir kez daha Dan'e teşekkür etti. Tren hareket etmeye başladı, Jane bir elini havaya kaldırdı, oldukça donuk, ağzı sıkı, kibarca uzaklaşan bir kadın yüzü; bu son ana kadar kafa karıştıracak ve bu konuda kederlenilecek bir şey gibi görünüyordu; Jane, Dan'in kim olduğunu öğrenmiş de artık çok emin değilmiş gibiydi.

Dan trenin uzaklaşmasını izledi. Jane koltuğuna tekrar oturmak üzere pencereden çekildikten çok sonra bile Dan, onun sonunda Mısır'a gelmeyi neden, ne zaman reddedeceği üzerine ikna edici bahaneler düşünmeye çalışıyordu, bu gezinin kendisi için de elzem olmadığına karar vermiş olmalıydı.

Phoebe de alışveriş yapmak için onlarla beraber Newton Abbot'a gelmişti, Dan'in Phoebe'yi almayı kararlaştırdıkları yerde, marketin

yanındaki otoparkta yarım saat beklemesi gerekiyordu. Dan arabada oturup bir sigara içti, baktığı herhangi bir şeyi aslında görmüyordu. Bir yanı Jane'in bu fikirde tereddüt etmekte haklı olduğunu çok iyi biliyordu. Bu gezi ona daha az zaman kaybettiriyordu; senaryo biçimleniyordu, zamanlamada programın gerisindeydi, Mısır'da biraz çalışabilirdi ve her halükârda Malevich ona sözleşmede fazladan zaman tanımıştı; Jenny'den daha az. Jenny, Dan'in söylediği gibi diğer kadınlar konusunda açık fikirli değildi. Yüz yüze olsa Dan onu ikna edebilirdi ya da Jenny, Jane'le tanışmış olsa bile bütün olayları biliyordu ama telefonda, binlerce mil uzaktan bunu yapmak başka bir meseleydi. Jenny bundan hoşlanmayacaktı ve Dan yıllardır görüşmediği, aslında belli belirsiz ifadeler dışında, o zaman bile o son gece Jenny'nin öfkesini hemen gösterdiği ifadelerle ona hiç bahsetmediği birine neden acıdığını çok açık bir şekilde ifade etmek zorunda kalacaktı. Dan, Anthony'nin intiharından beri bir iki telefon konuşmasında Jenny'ye Jane'den biraz daha bahsetmişti ama Jenny, Dan'in Nell ve Caro'yla ilgili tepkilerini çok daha fazla merak ettiğini göstermişti.

O halde Dan, Jenny'ye ne söyleyebilirdi? Eski bir arkadaşlığı görmezden gelemeyecek kadar muhteşem ya da uluslararası başarısı olan biri olmadığını göstermek ve bir aile barışmasını onaylamak istediği gibi bir bahanesi vardı. Caro'ya yardım etmesinden duyduğu minnettarlık. Neyse ki Dan bundan zaten bahsetmişti. Ama hepsi bu kadardı. Dan, kaçınılmaz cinsellik şüphesinin pimini çekebilirdi ama diğer gerçeği kabul edemezdi, bu anlaşılması güç eski baldızın, Dan'in şimdiye kadar tanıdığı başka herhangi bir kadına pek benzemeyen bir ruhu olduğunu; kişinin gitmesine izin veremeyeceği, sınıflandıramayacağı, maddeleştiremeyeceği bazı insanların olduğunu... Ne pahasına olursa olsun boş verilen bilmeceler kuran insanlar, onlar doğanın kendisi gibi katalizördür; doğuştan ve farkında olmadan zamanın ve natüralistin kendisi ve onun, gerçeklik arasına koymaya çalıştığı her şeyin eriticisidirler.

Dan yine geçmişe dönmüş, sabahı düşünüyordu; yağmurda araba kullanmasını, nelerin söylenip nelerin söylenmediğini. Bu neredeyse sezgisel bir özellikti. Jane düşüncesiz davrandığında bile Dan'i düşündürüyordu. Bu durum, mizacın şeffaf olmayışıyla ilgili olabilirdi ve kesinlikle Jane'in, Dan'in geçmişindeki rolüyle bağlantılıydı; oysa gitgide bunun, onun değerinden kaynaklandığını biliyordu ikisinin de; Daniel Martin ve "Simon Wolfe"... *Métier* onu uzun süre görsel sembolizm, setler, yerler, hareketler, jestler, tecrübeli aktör ve aktris açısından düşünmeye zorlamıştı. Bu psikolojik olarak belirsiz yaratık başka bir sanata, başka bir sisteme, Dan'in içine girmeye çalıştığı bir sisteme aitti ya da ait olmaya başlamıştı.

Dan kendini özellikle gerçek benliğiyle sözde kurgusal olandan ayırmak zorundaydı; son derece sert bir şekilde üçüncü tekil şahıs dalında ve imgelem açısı konusundaki eğitimi, böylesi kendi kendine cerrahlığı kolaylaştırabilmesine rağmen Dan, içten içe buna emin olamıyordu. Bu konuda da Jane'in yardım edebileceğini zannediyordu, yani "onu düşündürmek" esasen ona Jane'in gözleriyle bakmaktı. Jane'in şeffaf olmayışıyla Jane'in de onu net bir şekilde yansıtmama konusunda da eşsiz olduğu geldi Dan'in aklına; daha az düşünme, daha az yoldan çıkmış ve belki de daha sıradan akılların daha az bozulmuş aynasını yansıtmıyordu. Her ne kadar görünüşte eski aşinalığa geri dönüşler görünmeye başlamışsa da Dan, içinde bir yerde, kendini Jane'e karşı dürüst hissetmiyordu. Jane yine de her zaman olduğu gibi, imgeleri altüst ediyor, sesleri değiştiriyor, sahneleri yeniden düzenliyordu; Jenny'nin de yaptığı gibi kendi farklı tarzıyla; daha yapay, hesaplı bir şekilde, saldırganca ve ona sürekli aynı rolün verilmemesi konusunda mesleki kararlılığı olmasının bir tür yakın uzantısı olarak.

Aslında Dan bunu düşünmekten ziyade hissediyordu; iplerin birbirine dolaştığını düşünüyordu. Hem şu son on iki saat hem de çok daha ötesi; belki de hepsi o sabah kısa bir süreliğine bakmış olduğu, tanımadığı annesinin ıslak mezar taşından kayan yağmurun, manzaraların, geçmişlerin, verimliliklerin, dişiliklerin belli belirsiz birbirine karışmasından ya da şu evvelsi gün öğleden sonra Dorchester'da sadece eğlenceli bir göz gezdirmekten başka bir şey yapmadan yanından geçmiş olduğu bakır pası tutmuş tunçtan bir filozof büstünden kaynaklanmış olabilirdi kesinlikle.

Bunun kökünü kendimde bulmadım, anın affetmez birinci tekil şahsı olarak; çünkü çok daha yavan bir dişilik yolcu koltuğunun bulunduğu kapının yanında birden dikilmiş yavaşça camı tıklatıyordu. Phoebe çok daha yavan bir gerçeklik getirdi. Jane'in bunu kabul etmesi pek olası değildi, beni ise bu yüzden zararsız yalanlarım kurtaracaktı.

Phoebe ve alışveriş sepetlerini eve bıraktıktan sonra doğruca Roz'un ofisine telefon etmeye gittim. Onun BBC'nin Kensington House şubesinde çalıştığını biliyordum. Şansım yaver gitti. İzini buldular, evet, işte Roz telefondaydı. Hafta sonumuz nasıldı? Roz'a hafta sonumuzu kısaca anlattım, sonra asıl meseleye geldim.

"Roz, anneni kısa süre önce biraz şaşkın bir durumda trene bindirdim. Benim birkaç günlüğüne Mısır'a gitmem gerekiyor, senaryoyla ilgili ve yüzsüz bir şekilde annene de gelip Nil'in güneyine doğru gemiyle bir haftalık bir gezi yapmasını önerdim. Bana ilişkisinin bittiğini söyledi. Ben de burada böyle ahlaksız teklifler yapmamam gerektiği

duygusuyla baş başa kaldım. Benim öyle biri olmadığımı çok dikkatli bir şekilde belli etsem de."

Tereddütten, bir başka şaşkınlık tepkisinden korkmuştum. Tepki şevk artırırcasına çabuk geldi.

"Ama bu kulağa çok cazip geliyor. Annem neden gitmesin ki?"

"Ona bu konuyu seninle görüşmesini söyledim, bu yüzden seni arıyorum. Annen birlikte seyahat edilemeyecek kadar sosyal bir cüzamlı olduğunu düşünüyor gibi."

"Of, ne kadar *aptal*."

"Ve masrafları."

"Annem para sıkıntısı da çekmiyor ki."

"Ee insanlar ne düşünür peki?"

"Bunun ne anlama geldiğini biliyorum. Hepsi zavallı Oxfordlu solcu dostları."

"Paul için de endişelendiğini düşünüyorum."

"Paul için artık daha az endişelenilmesinin vakti geldi. Zaten ben Paul'le ilgilenirim."

"Onu zorlamak istemiyorum Roz ama bunun ona iyi geleceğini düşünmeden de edemiyorum. Belki de birazcık zorlamak gerekiyor."

"Merak etme. Ben onu gayet güzel zorlarım. Sanırım senin arkadaşlığına çok önem veriyor. Onun ihtiyacı olan şey tam da bu."

"Ona konuyu açtırabilirsen. Onun... şey hissetmesini istemiyorum... Bilirsin."

"Tabii ki."

"On günlüğüne, en fazla iki hafta. Dönüş yolunda Floransa'ya uğrayıp kız kardeşini görebilir."

Roz bir süre bir şey söylemedi. "İyi yürekli vaftiz babaları."

"Suçlu olanlar."

"Eğer annem gitmezse onun yerine vekaleten benim gelmemi önereceğim."

"Eğitimli bir asistan işime yarar tabii ki."

"Jane gibi sıkıcı birini istediğine gerçekten emin misin? Ben daha faydalı olabilirdim."

Aramızdaki bu haince şakalaşma bir iki cümle daha sürdü, derken geziyle ilgili daha fazla ayrıntıya girdim; Roz telefonu kapattığı sırada madem öyle gerekiyordu; Jane namluya doğru gidiyordu.

Roz'un yardımına başvurmamda küçük bir risk olduğunu biliyordum. Bu durum Jane'i, kızının bilmediği şeyleri açıklamaya mecbur edebilirdi ve Jane'in bunu reddetmesine daha duygusal bir geçerlilik kazandırabilirdi. O da özgün hatalar ve yanlış kararlar üzerine büyük

bir sebatla bir yaşam inşa etmişti ki bunların yerinin değişmesi bir tehdit olarak görünebilirdi; birçok sonucu olacak bir kazanın... nedenini gördüğümü tahmin ediyordum (yüzüme karşı her ne kadar nispeten masumiyet bahşedilse de), planda bir hata gibi, haritacının rolünde bir cehaletten ortaya çıktığı için affedilebilir ama yine de ardından gelen her şey için suçlanırdı. Böylesi suçlamalar, ruhsal yaşamın altında yatan yapıda müthiş bir önem kazanabilir ve muhtemelen Jane'i en fazla rahatsız eden şey buydu. Gelmesi kısmen "miş gibi" davranmak anlamına gelecekti. Ama bu, onu Roz'a gerçeği söylemekten alıkoyabilirdi ve böylece gelmemesi için tezlerini zayıflatabilirdi.

Ben de Kitchener senaryosuna sığınıp o güne kadar yazılmış olanları geri dönüp yeniden okudum, taslak halindeki bir sahnenin fazlalıklarını atıp hafiflettim ve tekrar yazdım. Bir geriye dönüş sahnesi içinde başka bir geriye dönüş sahnesi kullanma olanağı gördüm ve muhtemelen bunun içinde de bir geriye dönüş sahnesi olacaktı, iç içe geçen kutular numarası ama olanakları var. Curzon ve Hindistan'ı, yedi yılı sahnede yirmi dakikaya sığdırma sorununu çözümlemeye zorladım kendimi. Sekiz saat sonra, gece yarısına doğru sorunu çözememiştim ama enerjimi nereye odaklamam gerektiğini fark etmeye başlamıştım. Hindistan'da Curzon ve Kitchener bir çift gergedan gibiydi, iki çok ağır ve sabit fikir delisi, karşılıklı ikiyüzlülük yüzünden çarpışma rotasına girmişti. Hindistan'da grupların gerçek çarpışmasını dramlaştırmak güç değildi ama ülkede iki adama iltimas geçmesine göz yuman öfkeli kurumu ifade etmek zordu. Bununla birlikte kendimi yatağa attığımda, bunu çözecek bir yol bulduğumu düşünüyordum. Ara sıra Roz'un dairesinde neler olduğunu merak ediyordum ve telefon çalar mı diye bir kulağım telefondaydı. Aslında telefon etmelerini beklemiyordum, kendi hile ve doğruluklarımın bileşiminin başarısız olduğunu ve Jane'in kendi kızı tarafından bile yıldırılacak biri olmadığını biliyordum.

Ben daha bu gizemi çözemeden bir başkası önüme çıktı. Telefon çaldı ama ertesi sabah yedide, salı günü. Ben uyuyordum ama Phoebe ayaktaydı, telefonu açıp beni uyandırdı. Arayan Jenny'ydi. İkinci "yazısı" üç ya da dört gün önce Londra'ya gelmiş ve üzerinde tartışılmıştı. Şu anda Jenny Bel-Air'deki kır evindeydi, yatmak üzereydi. Roz gibi o da hafta sonunun nasıl geçtiğini, Thorncombe'a dönmenin nasıl bir duygu olduğunu, saatin kaç olduğunu, havayı ve her şeyi soruyordu, çok geçmeden başka bir şeyi gizlediğini düşünmeye başladım. Bir sessizlik oldu.

"Bir sorun mu var?"

"Evet."

Jenny yine sustu. "Jenny?"

"Eğer telefona cevap vermeseydin, uçağa atlar oraya gelirdim."

"Ne oldu, Tanrı aşkına?"

"Nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum."

"Stüdyoda bir şey mi?"

"Yo, bizimle ilgili. İşle değil."

"Bana ne olduğunu söylesene."

"Bir şeyler yazdım."

Rahatladım, hatta kendi kendime gülümsedim. "Yazı yazmanın en azından Malibu'da sefahat olduğunu sanıyordum."

"Aman Tanrım. Bunu söylemen gerekiyor muydu sanki?"

"Hadi. Gayet güzel yazıyorsun. Hoşuma gidiyor. Ben apaçık gerçeklerin hepsine aldırmıyorum."

"Bu sefer aslında bunun seninle ilgisi yok. Doğru değil Dan. Tek bir kelimesine bile inanmamalısın."

"Neyle ilgili peki?"

"Bu sabah postaladım. Bütün hafta sonunu onu yazmakla geçirdim." Jenny, neredeyse şiddetle, "Yazılanlara inanmayacağına söz ver" dedi.

Dan rahatsız olmuş halde mutfak kapısına baktı. Kapı tam olarak kapalı değildi, Phoebe'nin her zaman dinlediği radyo da açık değildi.

"Senin yazdığın her şeye inanırım."

Bir sessizlik daha oldu. "Bilmiyorsun. Dalga geçme ayrıca."

"Öyleyse yazdıklarının tek kelimesine bile inanmıyorum."

"Zarfı açmadan onu yakmanı istiyorum." Bir şey söylemedim. "Âdet dönemindeyim. Hafiften delirdim. Sana ihtiyacım olmadığına kendimi ikna etmeye çabalarken."

"İşte bir sorun mu var?"

"Lütfen, onu yakacağına söz ver. Zarfı açmadan."

Sonunda Jenny'nin sesindeki bir şey, devamlı duraksamaları, sesindeki değişiklikler dikkatimi çekti.

"Sigara mı içiyordun Jenny?"

"Kendimi çok perişan hissediyorum."

"Bu işe yaramaz."

"*Biliyorum.*" *Jenny*, "Hepsi hayal ürünü. Kafamdan uydurdum" dedi.

"Mildred aşağıdaki evde mi?"

"Mildred'ı istemiyorum. Seni istiyorum ben."

"Anlaşmaya vardığımızı sanıyordum." Sigara içmesiyle ilgili bir şey söyleyecektim ama Jenny araya girdi.

"Onu yakacağına söz ver. Yemin ederim ki doğru değil."

"O halde beni incitmez."

"Bugün berbat bir durumdaydım. Hiçbir şey düşünemiyordum, sürekli cümleleri unutuyordum. Keşke onu postalamasaydım."

"Sakinleşmen lazım."

Daha uzun bir sessizlik. Sonra zoraki, daha resmi bir ses.

"Güzel mi? Batıdaki küçük gri evin?"

"Bu sabah mevsimin ilk çuhaçiçeklerini gördüm. Keşke burada olsaydın."

"Lanet olsun."

"Niye söyledin bunu?"

"Senin meşhur hayalgücün bu sefer seni başarısızlığa uğrattı. Çuhaçiçeklerinin başka bir gezegen gibi göründüklerini fark etmiyorsun."

"Sadece görünüşte."

"Dan, ben artık bu kahrolası berbat oyunun içinde olmak istemiyorum."

"Jenny çok nadiren böyle argo sözcükler kullanırdı.

"Keşke aşağı inip Mildred'la görüşsen."

"Ben iyiyim." Jenny, "Utanıyorum sadece" dedi.

"Meseleleri bu kadar ciddiye almasan iyi olur. Özellikle de beni."

"Sesinde o berbat, süper sakinleştirici ton var."

"Benim de yapmaya çalıştığım bu."

Bu sefer hattın diğer ucundaki sessizlik o kadar uzadı ki yeniden Jenny'ye adıyla seslendim.

"Sadece özgürce düşünmeye çalışıyordum. Tamam. İnanmak zorundasın."

"Bunun bir tercümesi gerek bana."

"Kendime neden bu kadar çok yalan söylemek zorundayım."

"Bu senin cinsiyetinle sınırlı değil."

"Sen ayda olmadığına emin misin?"

"Bunu niye söyledin?"

Bir sessizlik daha. Ama sonra birden Jenny'nin sesi normale yakın hale geldi.

"Olduğun yerde şu anda bakmakta olduğun bir şey söyle bana. Herhangi bir şey." Ben tereddüt ettim. "Lütfen."

"Babamın kilisesinin ve köyün işkence edecek kadar kötü olan suluboya tablosundan birkaç adım uzaktayım. Tablo, Eliza Galt adında biri tarafından yapılmış. 1864 tarihli. Sanırım basılı bir dini resimden uyarlama. Gökyüzüne bir uçtan diğerine siyah bir gökkuşağı gibi bir şeyin üzerine 'Tanrı herşeyi görür' yazılmış."

"Kulağa korkunç geliyor."

"Eliza gökyüzündeki yer dar geldiği için, 'her şey'i' bitişik olarak yazmış gibi görünüyor. 'Tanrı herşeyi görür.' Bu yüzden tabloyu satın aldım."

"Bayağı eserleri küçümsediğini sanıyordum."

"Şefkat duyduğumda küçümsemem."

"Bu, ben yerimi bileyim diye mi söylendi?"

"Bu kadar alıngan olma."

"Sesin kulağıma sürekli tam da duymaya korktuğum şekilde geliyor."

"Buraya döneli sadece otuz altı saat oldu ve ben zaten yüz keredir acaba Jenny'nin hoşuna gidecek mi diye düşünüyorum."

"Yazdığım şey seni gerçekten tanımadığım için. Sadece seni tanıdığımı sanıyorum."

"Bunun hep kendini tanımaman yüzünden olmadığına emin misin?"

"O da var." Jenny daha alçak bir sesle, "Posta eline ulaştığında onu yakacağına söz ver" dedi.

"Tamam."

"Ben oldukça düzgün italik el yazısı yazan biriyim."

"Bunu hatırlıyorum."

"Söz ver."

"Söz verildi."

"Yürekten yemin et."

"Bunu sen yap. Yüreğim senin yanında bir yerlerde." Sessizlik. "Artık uyumanı istiyorum."

"Sen bugün neler yapacaksın?"

"Senaryo üzerinde çalışacağım. Ve senin uyumanı düşüneceğim."

Bu konuşmayı bölen pek çok sessizlikten sonuncusu gerçekleşti.

"Benim için bir çuhaçiçeği kopar. Seni seviyorum."

Dan bir cevap veremeden telefon kapanmıştı. Dan, California'ya telefon etmek için tekrar bir hat almayı düşünüyordu, evi arayıp Mildred'a yukarı gidip Jenny'nin iyi olup olmadığına bir bakmasını rica etmek için; sonra eğer gerçekten üzerinde ağlayacağı bir omza ihtiyaç duyuyorsa Jenny'nin bunu kendi kendine yapabilecek kadar aklı başında olduğuna ve Jenny uyandığında, daha sonra, İngiltere'de öğleden sonra telefon görüşmesi için hat almasının daha iyi olacağına karar verdi. Öyle de yaptı. Bu iki misli talihsizlik yaratmıştı. Dan, Jenny'nin sesini duyar duymaz vicdanında Mısır ve Jane vardı ama itiraf etmeden önce Jenny'nin ruh halini tahmin etmek için beklemişti çünkü bu henüz ciddi derecede gerekli değildi ama Dan aklında ne olduğunu Jenny'ye söylemenin daha akıllıca olacağına karar vermişti. Belki de önce ona

danışıyormuş gibi yapacaktı. Elbette Jenny, Dan'in vicdanını rahatlatmasının bu çok şüpheli tarzını bile olanaksız hale getirmişti. Dan'in Jenny'nin sesini böyle duyması ilk defa olmuyordu. Daha önce işte kötü bir gün, bir tatsızlık, gözyaşları olmuştu. Beklenmedik bir şey değildi çünkü Dan, muhtemelen aktrislerin hangi noktaya kadar sinirlerini zorladıklarını Jenny'den daha iyi biliyordu ve onların evrensel Havva rolü yapmak için âdet öncesi depresyonu kullanmaktan ziyade her şeyi yapıyor olduklarını sanma hatası ve bu rolü oynayınca her zamanki normal olmayan rollerine çok hızlı bir şekilde geri dönmelerini. Telefon görüşmesi ilişkilerinin yapaylığına mutsuz bir şekilde vurgu yapmıştı. Her zamanki gibi Thorncombe, Dan'in geçmişine, kayıp nüfuz sahasına, diğer dünyasına geri çekilmesine neden olmuştu ve aralarındaki yeni mesafeyi; neredeyse hayal edilenin gerçekle arasında olan mesafeyi Dan'e hatırlatmak için Jenny'nin sesine gerek yoktu.

Bu Jenny'ye haksızlıktı. Dan için bile adil değildi çünkü Jenny konuşurken Dan onu koruma isteği duymuştu; çiftliğe döndüğünden beri kaç kez onu düşündüğü konusunda yalan söylememişti, sadece sayıyı abartmıştı. Dan, Jenny'nin orada olması fikrini aziz tutuyordu, aynı zamanda herhangi bir şekilde ama ziyaretçi tarzında gelecekleri-nin hiç akla uygun olmadığını biliyordu: Jenny ne kadar da sıkılacaktı, bu "hiçbir yer" için Jenny kariyerinden vazgeçerse, yine de ergenlik çağındaymış gibi, doğanın mucizevi bir değişimiyle Jenny'nin böyle bir yaşantıyı memnuniyetle kabul edeceği durumlar hayal ediyordu. Dan fiziksel olarak da Jenny'yi özlüyordu: çıplak bedeni kadar onun ilgisiz nezaketini, varlığını, sesini ve yanında hareket etmesini.

Dan, çok fazla fotoğrafı çekilen yüzlerin, insanlığın geri kalanından çok daha eğlenceli, derin ve eski anlayışı kendi kendine uzun uzun düşünmüştü; ekranda ya da sahnede olmayınca bütün kanıtlar, aleni ya da özel, tam tersini gösteriyordu. Dan artık yine de biraz bunun kurbanı olup olmadığını merak ediyordu; daha sıradan erkek standartlarında Jenny'nin ne kadar arzu edilebilir olduğunu unutturmak için Jenny'nin zekâsı onu kandırmıştı ve öyle kalacaktı, çok daha az ilginç bir özel kişilik. Dan bir prensesi ele geçirmiş biri gibiydi, karşılığında Jenny'nin unvanı ve buna eşlik eden her şey tarafından kendisinin ele geçtiğini ancak fark ediyordu, ipek lüleler tabii ki ama temelde gülünç. Bir nedenden milletlerarası telefon görüşmesi Thorncombe'da Londra'da olduğundan çok daha şefkatliymiş gibi gelmişti. Bunun etrafında bir ahmaklık dolaşıp durmuştu, neredeyse Restorasyon komedisinden bir şey, sıradan gerçekliğe yapma tavırlı bir ilgisizlik, sadece birbirlerine ihtiyaç duydukları için kurulan karmaşık bir teknolojiye dikkatsizce

harcanan sterlinler ve dolarlar. Bu, Paul'le yürüyüş yaptığı sabah Dan'in hissettikleriyle hiç de uyuşmuyordu ya da önceki günün daha sonrasındaki küçük olayla: Jane'in birinci sınıfta değil de ikinci sınıf vagonda seyahat etmeyi seçmesindeki ufak meseleyle.

Tıraş olup üzerini giyinen Dan bir an yatak odasının penceresinin önünde aşağıdaki meyve bahçesine bakarak dikilirken acı bir şekilde yeniden Midas'ı hatırladı. Bazen her şeye sahip olmak, hiçbir şeye sahip olmadığından başarısız olan birinin hayal edeceğinden daha yakındır.

Dan kahvaltısını etmek için aşağı indi. Hava hâlâ bulutluydu ama geceleyin yağmur durmuştu, rüzgâr da esmiyordu. Dan yarım saat boyunca Phoebe'nin gevezeliklerini dinledi, ona biraz daha Jane'den ve Paul'den ve Jane'in diğer iki kızından bahsetti; birazcık telefonda kiminle konuştuğunu Phoebe'ye söylemeyeceği gerçeğini gizlemek için. Phoebe onayladı ama bunun Jane'le oğlundan gerçekten hoşlandığı için mi, yoksa sonunda Dan'in Caro'nun dışında bir tür aile ediniyor olduğunu hissettiği için mi olduğunu bilemiyordu. Dan dolaşarak kendisinin yokluğunda neler yaptığını göstermesi için Ben'in çalışmakta olduğu bahçeye çıktı: Hava ve misafirlerin onu daha önce yapmaktan alıkoyduğu bir ayin.

Dan ihtiyar adamın ardından patikalardan aşağı yavaşça yürüyordu, Ben'in yorumlarını dinleyerek; brokolilerin filizleri fena çıkmıyordu, pırasalar yeterince olmuştu, şu "kereviz kökleri" (Ben, Dan'in onun ekmesini istediği bazı egzotik sebzeleri mutfakta Phoebe'nin pişirmekte zorlanması gibi o da yetiştirmekte zorlanıyordu, mesela bu tarhtaki kerevizler gibi) yerlerini sevmişe benziyorlardı. Yeni sezonda yeni ekilen bitkiler vardı, sarımsaklar kızıl topraktan yeşil yeşil filizlenmiş ve baklalar uç vermişti bile. Tohumluk patatesten bahsetmişken, Ben'in yakında onun için de sipariş vermesi gerekiyordu: Lezzet ile mahsul arasında tanıdık bir müzakere ve bu hep aynı şekilde kararlaştırılıyordu. Ben, kendi Kral Edwardlarını yetiştiriyordu ve geri kalanlar büyüklük ve akıl sağlığı içindi, Dan'in ise bir iki sıra Catriona ve Fir elması yetiştirmesine izin verilmişti, eğer olurlarsa, süslü Londralı arkadaşlarına gösteriş yapması içindi.

Oradan Amerika'nın sebze yetiştiriciliğinin ne kadar başarısız olduğu konusuna geçtiler, Ben'in dinlemekten hiç bıkmadığı hüzünlü bir hikâye; belki de atalara ait on dokuzuncu yüzyıl rençperlerinden birinin Birleşik Devletleri kutsanmışların toprağı, her şeyin daha büyük ve daha iyi yetiştiği bir yer olarak görmesi aklından çıkmıyordu; bu konuda Dan ve onun atalarının oldukları yerden kımıldamamakla çok akıllılık ettiklerini Dan'e izah ettirmesi Ben'i memnun ediyordu. "Cox

ve Bleinheim'da elma olmadığını açıkladılar" diyor Dan. Ben ise hayretle başını iki yana sallıyor. Ben, her adamın iyi kötü biraz bahçıvanlığının olmadığı ya da en azından bunun amacını anlamayan bir taşra hayal edemiyor (Aslında Dan elinde kürekle nadiren ortalıklarda görünüyor, maalesef).

Dan'in yeni çıkmış ithal şeylerinden bir diğerini dikkatle izliyorlar, bir sıra enginar, gri yeşil yaprakları çoktan filizlenmiş. Ben de Phoebe de enginarların tepelerini yemiyorlar ama ihtiyar adam hoşgörü ve sabırla bu yabancı için eğilip en olgunlaşmış bitkinin yapraklarını kırıyor. Bütün bahçıvanlar gibi o da erken biten, kış bitmeden ilkbaharı müjdeleyen bitkilere hayranlık duyuyor. Dan'de de mevsimlerin, uyanışın tatmin edici bir sezgisi var. Yine Jenny'yi düşünmeye başlıyor, hileyi, California'dan gelen telefonları. Evet, gerçek burada ikamet ediyor.

Bir saat sonra Dan, çalışma odasında gerçek olmayana dönmüştü, telefon çaldı. Arayan Roz'du, annesini az önce Oxford'a yolcu etmişti ve onun hakkından geldiğini düşünüyordu. Sonunda her şey iki çelişkili meseleye indirgenmişti: sosyalist ilke meselesine, birinci sınıf vagonda seyahat etmeyi reddetmesine ve Jane'in bunun pek *comme il faut** kaçmayacağı –Nell'in ne diyebileceği– duygusuna. İkinci itirazı Roz, her zamanki tavrıyla, derhal Compton'a telefon ederek çözmüştü. Nell (en azından Roz'a göre) Jane'in tereddütlerine gülmüştü; birinin *onu* güneş altında iş yapmadan dolaşmaya davet etmesini dilerdi, bu süper bir fikirdi, tam da Jane'in ihtiyacı olan şey. Oysa Jane'in kendisi, yine de tam olarak ikna edilememiş gibi görünüyordu.

"Sürekli kendi isteklerine düşkünlükten bahsetti durdu. Ona gerçekten çok kızdım, bu konuda çok aptalca davranıyor. Ona kendisinin hiç de sosyalist olmadığını söyledim. Kibirli bir oyunbozan sadece."

"Sonunda ne oldu?"

"Bayağı baştan çıktığını kabul etti. Sanırım uğrayacak. Herkes ona ne yapması gerektiğini söylemeye başlayınca böyle inatçı oluyor. Onunla ilk tanıştığında da böyle miydi?"

"Daha ziyade büyük kızın gibiydi aslında."

"Aaa, bu adil değil. Ben çok kolay tesir altında kalırım." Roz, "Her neyse, eve varınca sana telefon edecek" dedi.

Bir kere daha Dan'e teşekkür edildi.

Dan daha sonra Malevich'in Londra bürosunu, işlerin yapımcının iddia ettiği kadar hızlı ve kolaylıkla ayarlanabileceğine emin olmak için aradı. En azından vizeler ve seyahatle ilgili işleri halledebilirlerdi. Dan'in konuştuğu sekreter Nil gezisini araştırıp geri arayacaktı; öyle de

* Fr. Uygun. (çn.)

yaptı, yaklaşık yirmi dakika sonra. Luksor'dan perşembe günü başlayan bir haftalık Nil gezisi vardı ve sekreter iki tek kişilik kabin ayırtmıştı bile. Kesin rezervasyon yaptırılmamıştı ve iptal ettirilebilirdi.

Dan tekrar işe koyuldu. Hindistan sahneleri, birbirlerini destekleyerek şekillenmeye başladı. Derken birden bir sayfa diyalog canlandı, sahnelenmesi güzel olacaktı. Dan, Phoebe'nin getirdiği sandviçleri yedi ve sonrasında bir mola verdi. Bir Mozart plağı açtı, G minör senfonisiydi, pencereden dışarıya bakarak oturup bir sigara içti. Yine yağmur yağmaya başlamıştı. Pencerenin önüne gidip evin yukarısında akmakta olan derelerdeki suya, ön kapıya uzanan patikayla sınır olan iki eski yığın taşın etrafında kümelenen kardelenlere baktı. Müzik arkadan ona eşlik ediyordu: Ani bir mutluluk, zenginlik, yaratıcılık dalgası hissetti, dışarıda gerçek mevsimin önünden gidiyormuş ve taze baharı iki ay öncesine almış gibi. Tohum büyüyordu, kapıdaki gedik bir santimetre genişlemişti ama Dan yine de bunun bencillik, garantisi olmayan bir iyimserlik olduğunu hissediyordu. Belki de bunların hepsi çocukluğunun basitliklerinden kaynaklanıyordu. Karmaşıklığa, çok yönlü vaade, bitmek bilmeyen çatallanan yollara ihtiyacı vardı ve şu anda bunlara sahip olduğunu hissediyordu işte. Tıpkı yeşil, altın sarısı müzik gibi dengenin altında, çabasız ilerleyen bir gelişme ve ilerleme vardı, onun gölgeleri, Dan'in mutluluğuna hüzün unsuru da dahildi: Mutluydu çünkü hakikatte tek başınaydı ve bir insan olarak bu onu hep sakatlamalıydı.

Dan'e, Kitchener senaryosu üzerinde çalışırken sık sık –sadece ihtiyar adamın yaşantısını okurken değil, onunkiyle iç içe geçen diğer bütün yaşantıları araştırırken– onların İngilizliği, vatanseverliğe olan takıntıları, görev, ulusal kader, yabancı bir sisteme, güya efsanevi bir amaca bütün kişisel huy ve meyillerini (kişisel hırslarını değil tabii ki) feda etmelerinin, bir tür efsane yaratıcısı olmasına rağmen kendisine tamamen yabancı olduğu kanısına varmıştı. İmparatorluk büyük bir hastalıktı. *Aut Caesar, aut nullus,** tamamen gayrı İngiliz'di. Bütün on dokuzuncu yüzyıl bir hastalıktı, Britanya adında bir hayal. Gerçek İngiltere kendi olma özgürlüğüydü, bir spor gibi sürüklenen, herhangi bir şeye bağlanmadan kalan, geçici olması dışında, sürüklenme özgürlüğü. Çok az insan, Dan gibi, hemen hemen gerçek koşullarda o özgürlüğü yaşayabilecek kadar şanslıydı: Onlar nerede istiyorlarsa orada ve nasıl istiyorlarsa öyle yaşıyordu. Bu yüzden ruhsal dünyanın ulusal evrimi ve kıskançlıkla onu koruyan sağlam dış yüzeyi oluştu. Bu İngilizlik, geçmişe bakarak, aslına uygun olarak kırmızı, beyaz ve mavi Britonlar,

* Lat. Ya Sezar ya da hiç kimse. (ç.n.)

Kitchener gibi içkindi hatta. Dan'in yüzü Britanya yurtseverliğini ve İmparatorluğu canlandırabilirdi ama ruhu dolambaçlıydı, çapraşıktı; onun inşa ediyor gibi göründüğü kendi kişisel efsanesi, umuma ait olandan çok daha fazla eziyet ediyordu ona.

Umuma tabi olmak yok... Her ne pahasına olursa olsun, umuma tabi olmak yok; bu, anlaşılmayacak şekilde, siyaseten olmasından ziyade biyolojik olarak Jane'in çözümünde yanlış olan şeydi.

Son hamle başlamıştı ama Dan bilinçsiz bir şekilde olması dışında müziği dinlemeyi bırakmıştı ya da herhangi bir şeyi. Phoebe'nin seslendiğini duyuyordu: yine telefon. Dan saatine baktı, telefonun California'yla görüşmek için adını kaydettirdiği arama olabileceğini düşünüyordu ama bu telefon bir saatten önce bağlanmayacaktı; Phoebe, Dan'i gördüğünde, arayanın Bayan Mallory olduğunu söyledi. Dan alt katta duraksadı, bir nefes alıp konuştu.

"Merhaba Jane. Eve sağ salim vardın mı?"

"Evet, Dan. Teşekkürler." Jane'in sesinde ufak bir duraksama oldu. "Roz'un seninle konuştuğu sonucunu çıkarıyorum."

"Bana artık durumun üçe karşı bir olduğunu söyledi."

"Kendimi bir komplo kurbanı gibi hissediyorum."

"Bundan faydalanan kişi. Gelecek misin?"

"Bu düşünceye tahammül edebileceğine kesinlikle eminsen şayet."

"Öyle olsa teklif etmezdim."

"Eminsin?"

"Bu harika bir deneyim. Hoşuna gideceğini biliyorum."

"O halde gelmek isterim. Sorun olmayacaksa."

"Şimdi kendimi gerçekten affedilmiş hissediyorum." Bir süre Jane bir şey söylemedi ama Dan cevap bekliyordu.

"Bu yıllar önce kabul edilmişti, Dan."

"Sembolik olarak."

Dan şevkle sözüne devam ederek Luksor'dan başlayan bir sonraki geziden bahsetti ve o günün haftasında Kahire'de olmak istediğini anlattı. Bunun üzerine Jane biraz çekindi, sanki böyle uzun yolculuklar Viktoryen kusursuz bir hazırlık gerektiriyormuş gibi. Ama Dan, Jane'i bütün rezervasyonların yapılacağı, gemi gezilerinin çok gayrı resmi olduğu, lüks bir gardıroba gerek olmadığı konusunda temin etti. Eğer Jane pazartesi Londra'ya gelebilirse vizelerle o zaman ilgilenebilirlerdi. Dan masraflar üzerine Jane'in çekince göstermesini bekliyordu ama tuhaf bir şekilde Jane bunu sormadı ya da belki yerel bir seyahat acentesinden zaten öğrenmiş ve ücreti karşılayabileceğine karar vermişti.

"Bana parayı kimin ödeyeceğini söylemelisin."

"Bütün bunları pazartesi kararlaştırırız. Muhtemelen bilmiyorlardır, her şey veresiye yapılıyor. Onun için endişelenme."

"Benim payıma düşeni ben ödemekte ısrar ediyorum."

"Tabii. Yarı yarıya öderiz. Bu film işi. Sen her zamanki gibi bedelini daha sonra ödersin. Gerçekten ve mecazi olarak." Dan bunun hattın diğer ucundaki Jane'in hoşuna gitmediğini seziyordu, onun yaramazlığı yüzünden hemen ödeme yapmasına bile izin verilmiyordu. Fakat Jane sonunda daha masum bir şeyi açığa vurdu.

"Kendimi kesinlikle beklenmeyen bir ikram sunulan küçük bir çocuk gibi hissediyorum. Buna pek inanamıyorum."

"Orada şu eski sıkıcı firavunlar var sadece. Bundan nefret edebilirsin."

"Bir kitap alıp okurum ben de."

Dan, Jane'e rehber satın almamasını söyledi, Dan'de Londra'da daha önce kullanmış olduğu bir rehber vardı zaten. Hazırlıklarla ilgili bir dakika daha konuştular. Sonra Jane, Dan'e onda kaldıkları gece için yine teşekkür etti ve telefonu kapattı.

Dan oturma odasına gidip küçük bir kadehe viski doldurdu. Zar atılmıştı ve Dan çok geçmeden Jenny'yle konuşup kendi kararını vermek zorunda kalacaktı. Henüz Jenny'ye söylemesi gerekmiyordu. Ama Dan aldatma işinde ustaydı. Ne kadar ertelersen temize çıkmak o kadar zor oluyordu. Dan piskoposa bakarak provaya başladı.

İsim kaydettirilen arama, Dan'in istediğinden daha erken gerçekleşti. Jenny henüz yataktan kalkmış ve telefon ettiğine memnun olmuştu, bunu beklemiyordu.

"Geçen gece için çok üzgünüm. Bir daha yapmayacağım."

"Unut gitsin."

"Evet, öyle yapacağım. Söz veriyorum."

"Bunu nereden öğrendin?"

"Stüdyodaki birinden."

Dan, Jenny'nin yalan söylediğini biliyordu, nedenini tam olarak bilemiyordu. Başka durumlarda olsa o "biri" hakkında daha fazla şey öğrenmek için Jenny'nin üzerine giderdi.

"Kendini nasıl hissediyorsun?"

"İyi. Atlatacağım. Madem telefon ettin." Jenny ekledi: " Belki de gönderdiğim şeyi okusan iyi olur. Sadece benim ne şirret bir kadın olduğumu fark etmen için."

Dan kendini en azından bir sonraki hamlesi net olarak gösterilen bir satranç oyuncusu rahatlığında hissediyordu.

"Birazdan sen de benimle ilgili aynı şeyi hissedeceksin."

"Niye?"

"Bir haberim var Jenny. Geçen gece sana söyleyecektim ama pek zamanı değilmiş gibi geldi. Gelecek hafta birkaç günlüğüne Mısır'a gidiyorum. Sen gelmeden geri döneceğim."

"Of, Dan. Seni rezil şey."

"Fena halde bazı yeni fikirlere ihtiyacım var."

"Ama ben senin şey dediğini sandım..."

"Fikrimi değiştirmem gerekiyordu. Bu durum, şu anda tarihten sınava girmeden önce ineklemeye benziyor. Buna atmosfer de dahil."

"Erteleyemez misin?"

"Keşke yapabilseydim."

"Bütün o sinsi gözlü dansözlerin yanında sana güvenmiyorum."

"Belki yanıma bir refakatçi alacağım. Şayet bu teselli olacaksa."

"Kızını mı?"

"Şu anda büyük bir aile sorunu. Kızımın teyzesini."

Kısa bir sessizlik oldu, sonra da bir inanamazlık.

"Eski karının kız kardeşi?"

"Herkes onunla ne yapacağını şaşırdı. Çok içine kapandı ve üzüntülü. Bunu birdenbire teklif ediverdim, nedenini Tanrı bilir. Buraya geldiğinde. O gün elimden gelen iyiliği yaptım."

Bu sadece Jenny'nin konuşmasını geciktirmişti. Dan susmuş bekliyordu. Sonra Jenny'nin sesi tekrar duyuldu, tetikte, temkinli ama tuhaf bir şekilde daha yakın.

"İfade etmekte zorlandığını sanıyordum."

"Şu anda söz konusu olan barış ve bağışlanma."

"O da olur mu dedi?"

"Hepimiz onu ikna etmeye çalışıyoruz."

"Eski karın onaylıyor mu?"

"Jenny, kendini kaybetmiş orta yaşlı bir kadından bahsediyoruz. Tanısan senin de seveceğin ve onun için üzüleceğin birinden. Bu gerçekten masum bir iyilik ve bir şey daha var."

"Neymiş?"

"Caroline. Aramızdaki bu eski dava onu çok rahatsız etti. Galiba Caro'ya gerçekte babasının ne kadar nazik bir adam olduğunu göstermek istiyorum diğer bütün günahlarımdan dolayı."

"Beni kastediyorsun."

"Diğerleri arasındakileri."

"*Onun* deliliği ne âlemde?"

"Galiba gelecek hafta sonunu Paris'te geçirecek. Henüz aklının başına geldiğine dair hiçbir işaret yok."

"Keşke benim de öyle hoş, geleneksel beyefendi gibi bir arkadaşım olsaydı." Dan cevap veremeden Jenny söze atıldı: "Ondan hoşlanıyor musun?"

"Tutkuyla. Bu yüzden sana bundan bahsediyorum."

"Ciddi ol."

"Bir insan olarak ondan hep hoşlandım. Onu iyi tanıdığım günlerde ama başka türlü bir şey yok."

"Bu masum bir iyilik değil öyleyse."

"Sen de ondan hoşlanır. Ve onun için üzülürdün."

"Mızıkçı erkeklerin hep söylediği şeydir bu."

"Ama doğru. Bu durumda."

"En azından ben sana sadece kâğıt üzerinde ihanet ediyorum. Senin benim Bay Şövalyem olduğunu hiç sanmıyorum."

"Bu hiçbir zaman amaçlarımdan biri olmadı."

"Denemiyorsun bile."

"Çünkü sen bir prenses değilsin."

"Köpüklü su."

"Ne demek o?"

"Elindeki kirleri yıkadığın şey." Dan bir şey söylemedi. "Sanırım sen bana hiç haber vermeyen alçak herifin tekisin."

"Geçen gece haberdar etmek istedim. Olmayabilir de."

"Keşke yüzünü görebilseydim." Jenny, "Aman Tanrım, şimdi de şoförüm kapıyı çalıyor. Bekle" dedi.

"Jenny birkaç dakika sonra telefona geri döndü.

"Dan?"

"Geç mi kaldın?"

"Hayır, ama kapatmam lazım. Üstümü giyinmedim. Yarın akşam arar mısın?"

"Evet, tabii."

"Milleti diken üstünde tutuyorsun. Bunu biliyor musun?"

"Bu California ağzı. Senin değil."

"Umarım Jane kişisel ilişkilerdeki titizliği konusunda bana söylediğin kadar iyidir."

"O da hep bu sorunu ortaya atıyor. Senin bana güvenmeyecek kadar zeki olduğun konusunda onu temin ettim."

"Ona 'güvenecek' kadar dersek daha iyi anlaşılacağını söyle."

"O ayrıca aşırı solcu bir hanım. Benim gibi kapitalist avareler için zamanı yok."

"Sen Mısır'a davet ettiğinde gelecek zamanı var ama."

"Sanırım beni de örgütlemeye çalışmak için. Gelirse." Dan, "Keşke o kişi sen olsaydın."

"Ben ne olsaydım?"

"Gelecek olan ve şimdi burada olsan."

"Oradayım. Posta yoluyla. Şimdi çok memnunum."

"Yarın?"

"Başka konuşacak kimsem olmadığı için."

"Tabii ki."

"Hoşça kal diyeceğimi sanmana gerek yok. Sana daha fazla telefon parası yazsın diye oyalanıyorum."

"Tahmin ettim."

"O kaç yaşında?"

"Kırklarının sonlarında. Varisleri var, ilgini çekerse."

"İlgimi çekmiyor."

"İyi o zaman."

Bir sessizlik oldu, ardından Jenny'nin "ince" sesi, zaten filme çekilen bir iki sahnede etkili bir şekilde kullanmış olduğu tuhaf yavan bir ses tonu.

"Artık kapatıyorum."

"Jenny."

"Gerçekten kapatıyorum."

Jenny telefondaydı ama susuyordu, derken ahize kapandı. Dan "Tanrı herşeyi görür"e bakakaldı ama sadece öyle de olmayan güçlü bir duyguyla; kesinlikle kısmen doğru olan iddiasındaki hünerle ilgisi yoktu. Tuhaf bir şekilde, Jenny'nin sesindeki incinmişlik, pek ona has olmayan sesinin tonundaki belirsizlik Dan'i duygulandırmıştı ve daha önce yaptıkları telefon görüşmesinden sonra kaybetmiş olduğu dengeyi bulmasına yardım etmişti. Bir korku, bir yalnızlık, bir basitlik, bir merhamet, en azından kişi hoşgörü ve hileyi hesaptan düştüğünde geriye kalan bir şey; Dan ileride bir gün Jenny'nin Jane'le tanışacağını şimdiden görüyordu ve o zaman Dan affedilecekti.

Dan telefonun yanında ayakta dikilip kalmıştı ama artık, oturma odasının kapı aralığından cılız bir ışık huzmesi görüyordu, batı tarafındaki pencerelerden içeri giriyor, yeri kaplayan hasır örgünün üzerine vuruyordu. Bir Vermeer iç dekorasyonundaki gibi ötedeki beyaz duvar parıldıyordu. Dan gidip ön kapıyı açtı ve sundurmanın altında durdu. Gökyüzü güney ve batıya doğru açılıyordu ve batan kış güneşi Dan'in oraya gelişinden beri ilk kez yüzünü göstermişti. Koyu gri buhar cümbüşünün huzmeleri, siluet çizmiş, şeffaf sarı renkli havaya doğru sürükleniyordu. Dan'den önce vadideki her şey mat altın rengiyle lekelenmişti, ıslak bahçe, otlaklar, dallar üzerinde pırıldayan damlalar. Güneye doğru, Manş Denizi üzerinde uzun, sakin bir yağmur bulutu

kümesi uzanıyordu, bir uçta hareket ediyorlardı, on beş millik bir kuş tüyü gibi ve zarif ve çabuk solan güvercin grisine boyanmıştı. Bu yöndeki bütün bulutların dalgalarında ve kıvrımlarında açık menekşe ve mor rengi tabakalar vardı.

Gözden ırak bir saksağan vadinin uzak ucunda gevezelik ediyordu, bir çift kargadan da öfkeli gaklamalar geliyordu. Tepeden uçup geçtiler, mahsus, feryat figan, Dan ise dönüp çiftliğin çatısının üzerinden geriye doğru bakabileceği patikanın ıslak yol döşemelerinden aşağı yürüdü. Bir akbaba, daireler çizerek kayın ormanının üzerinde yükseliyordu, batıdan vuran hafif ışık, tatlı, hassas bir ışıldaktaki gibi, kuşun bükülmüş kanatlarının alt tarafları kahverengi beyaz. Kuş ciyaklıyordu, muhteşem, altın renkli, yukarıdaki ilahlaşmış kara bir buluta karşı. Dan, Tsankawi'yi hatırlayıp bir an durarak kovalamaca bitene kadar seyretti. Hepsi onun gerçek ama yazıya dökülmemiş dünyaları, geçmişteki gelecekleri, gelecek geçmişleri.

Üçüncü Yazı

Öfkeyle yazıldı.

Sen gittiğinde Aşağılık Herif'te bir değişim oldu. Hatta ertesi gün duyduğunda çok ikna edici bir şekilde bana benim için üzülüyormuş gibi davrandı. O akşam bir parti veriyormuş, yapacak daha iyi bir işim yoksa. Partide pek çok kişi olacağını belirtti, söz vermedim. Gitmedim ya da gitmek istemedim. Sette bana daha iyi davrandı; bu, Bill'in bile dikkatini çekti. Çekim aralarında da. Aslında başka bir gün yine birlikte çalışmamızın harika olacağını söyledi. Belki teklifte bulunuyordu o sırada ama buna kısmen itibari değerini yükseltmek için niyetlenilmişti.

Sanırım bundan sonra ona gerçek adıyla seslensem iyi olacak. Steve, hatırlıyorsan şayet.

Onda çok küçümsediğim ama ayrıca haset ettiğim bir şey var; Amerikalı olma meselesi yine galiba. Bir tür rahatlık, soğukkanlılık, tenkit edilemeyecek tarzı. Çekimleri çok ciddiye almama tarzı bile

(bütün sohbetlerin ötesinde). Yaşam eğlenceli, o genellikle mutlu; kızları, Porche'si, tenisi ve kaslı vücudu var. Dürüst olmam gerekirse artık beni rahatsız ettiği kadar rahatlatıyor da. Biz zavallı sığırlar hakkında senin asla anlayamadığın bir şey, bazen rolünü yaptığımız şeyle, bütün bu keşmekeşin dışında kaldığımız şey arasında bir yerde nasıl gerçekten çok iyi ilişkiler geliştiririz.

Bu sen gitmeden önce olmaya başladı. Bunu gizledim çünkü onu, seni anladığından daha iyi anladığımı fark etmeye başladım (biraz iğrenç ikiyüzlülüğüne rağmen, birazdan daha da fazla) ve senin insanların bu yönünden hoşlanmadığını biliyorum. Anlayışlarının seninkinden daha iyi olduğunu. Aslında sen oyunbozanlık ettiğinden beri bunu gittikçe daha iyi anlamaya başladık. O, zeki olmak için fazla gayret göstermiyor, daha doğal olmak için gayret gösteriyor. Ben ve oyunculuğum arasında bir nebzecik hoşuma giden şey hâlâ yerinde duruyor. Artık ayağıma köstek olmak yerine işe yarıyor.

Onun başka bir kız bulmuş olduğunu tahmin ediyordum: İşte, bir gün kız sete geldi; bu senin gidişinden yaklaşık dört gün sonra oldu. Evet, ondan da bahsetmedim. Steve bizi tanıştırdı. Kızın babası yasal bir kodaman, inşaat anlaşmaları, emlak şirketleri var. San Francisco ve New York'ta büroları var. Kızın adı Katherine. Kate. Seksi, karizmatik ama kibardı. Geçen yaz İngiltere'ye gelmiş, bu konuda konuştuk. Derken Steve yeni Fellini'ye gideceklerini, istersem onlarla gelebileceğimi söyledi. Kate'ten onlarla gitmem için bir ima duymaya çalıştım, filmi izlemeyi çok istiyordum ama Kate için sakıncası yoksa. Kate için sakıncası yok gibi görünüyordu. Belki de Steve'in Kate'e benim yalnız olduğumu, çekindiğimi filan söylemiş olabileceğini düşünüyordum. Bunun planlandığını sanmıyorum. Planlanmış da olabilirdi. Artık sorun değil.

Önce birer içki içmek için Steve'in evine gittik. Kate, Abe'le Mildred'ı biraz tanıyordu, Kate'in ailesinin de Bel-Air'de oturduğu ortaya çıktı. Kate'in UCLA'da asıl branşı İngilizce ve dramaymış ama sahneye çıkmak gibi bir amacı yokmuş. "O zamandan" beri Steve'i tanıyormuş. Liseye beraber gitmişler. Sinemadan bahsettik, Steve işim konusunda kibar davrandı. Kate'le ben drama eğitiminden bahsettik. Gidip Fellini filmini izledik sonra yemek yedik. Kate'i daha çok sevmeye başladım, Steve'i ve onun aşırı heyecan göstermesini dikkate alıyormuş gibi görünüyordu ve biz birkaç kere şakalaşır tarzda Steve'e karşı aynı tarafta yer aldık. Kate, Steve'e de iyi geliyormuş gibi görünüyordu. Onun aklını başına getiriyordu, sanki Steve, Kate'in onu siyaset ve oyunculuktaki köşeli hatlarını riske atmayacak kadar iyi tanıdığını

bildiğini biliyordu. Birbirlerine dokunmadılar, evliler gibi olabilirlerdi ya da kardeş gibi; ikincisi aslında.

Yemek sona erdi, ben bir taksi bulmaktan bahsettim. Onların beraber Steve'in evine gideceklerini sanıyordum ama hayır, Steve, Kate'i arabayla Bel-Air'e eve bırakacaktı. Beni de. Ben yine de onların kibarlık ettiklerini düşünüyordum. Beni eve bırakacaklar sonra Steve'in evine geri döneceklerdi. Bu bile yanlış çıktı. Kate'in evi benim evimden önceydi, Steve bizi oraya götürdü. Kate birer içki içmek için bizi içeri davet etti ama ben konuşmak zorunda kalmadım. Steve ikimiz adına da teklifi geri çevirdi; gece yarısı olmuştu, uyumamız lazımdı. Steve arabadan çıkıp Kate'in yanağına küçük bir öpücük kondurdu. Kate benim tarafımdaki pencereye doğru eğildi ve boş olduğumda ne zaman istersem ona uğrayıp alışverişe, arabayla gezintiye çıkma davetini yineledi.

İki dakika sonra Steve'le ben, Abe'le Mildred'ın evlerinin önündeydik. O sırada kuşkulanmıştım ve Steve'in son bir içki içme davetimi reddetme şansını bile yakalayamayacağına çok emindim. Araba durur durmaz akşam için Steve'e teşekkür ettim ve arabadan inmek için hamle yaptım.

Steve dedi ki, "Jenny, bir şey daha var. Bu akşam gerçekten eğlendiğimi söylesem bana inanır mıydın?"

Ben de eğlendiğimi söyledim. Kate'i sevmiştim.

"Ben biraz ilk randevumuzda seni kızdırmıştım. Değil mi?"

Bunun sorun olmadığını söyledim. Bunun bile yardımı olmuş olabilirdi.

İngilizleştiğimi biliyordum. Ama bütün bunlar gereksizdi. Ayrıntılarıyla açıklanmasına gerek yok, birlikte haftalarca daha iyi çalışmıştık. Steve direksiyona bakıyordu. Profili var, o bıyıklar ve saçlar, İsa gibisinden hassas bakışlar. Bu sahte hava takınıldı ama bir şey benim Steve için üzülmeme neden oldu. Öne doğru eğildim, kafasının yan tarafına bir öpücük kondurdum sonra arabadan indim. Ben eve doğru yola koyulduğumda onun da arabadan indiğini duydum. Bir an dehşetle onun da peşimden geleceğini düşündüm. Gülünç, insanlarla bir santim bile yakınlaşmaktan korkunca.

Etrafa bakındım ama Steve orada arabanın yanında ayakta dikiliyordu.

Kapıya varana kadar seni bekleyeceğim, dedi. Yerel bir âdet.

Evet, Bel-Air'in güvenli olduğunu biliyorum, bunun aslında gerekli olmadığını da. Sahte yiğitlik. Ama bu benim kendimi bir şırfıntı gibi hissetmeme neden oldu.

Ertesi gün ilk kez konuşmak zorunda kaldığımızda Steve geçen akşamın ne kadar hoş olduğu konusuna geri döndü. Kate benden hoşlanmıştı; Steve, Kate'in benden hoşlandığını biliyordu. Bu kesinlikle bir nevi benim övünülecek bir başarımdı. Ben de Kate'ten hoşlandığımı söyledim yine.

Bundan kısa bir süre sonra, onlar bazı ufak tefek tashihler ve Steve'in tek başına olduğu sahneler üzerinde çalışırken benim bir günüm boştu. Belki de Steve, Kate'e bunu haber verdi, her neyse Kate telefon etti ve öğle yemeği için ona uğramamı ve alışverişe gitmeyi önerdi. Giysilerden iyi anlarım, küçük bir cümbüşü hak etmişim gibi hissettim. Kate'in anne babası dışarı çıkmışlar. Yüzdük, güneşlendik, salata yedik. Biraz Steve'den bahsettik. Kate'in Steve'de açıkça kabul ettiği şeyler olsa da bunlar Californialı standart bir erkeğin bir parçası oldukları için Kate hiç de sulu gözlü değildi. Kate birbirlerini çok iyi tanıdıkları için aslında bunu başaramadıklarını söyledi. "Evlilik, ciddi bir söz. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

Aslında anlamadım. Kate'in yatmış olduklarını ama artık sadece iyi arkadaş olduklarını kastettiğini sanıyordum. Belki de bu yeşil ışık yakmaktı ve Kate aslında benim de o yönde ilerleyip ilerlemediğimi öğrenmek istiyordu. Ama Kate üzerine gitmedi. Steve'le rol yapmanın ne kadar zor olduğunu tahmin edebildiğini söyledi, Steve'in "bağlantı" kuramazsa başvurabileceği bir tekniği yoktu. Steve'in oyunculuğunun iyi olduğunu söyledim. Her şey çok diplomatikti. Katelerin havuzu büyüktü, evleri ise olağanüstü. Duvarlardaki tablolardan bazıları da öyle. Kate bana evi gezdirdi, onda canı sıkılan genç bir aristokrat üslubu vardı, çok sıradan, bu türden bir baba evinde bir İngiliz kız olarak bununla eğlenmeyen. Hatta bu konuda çok alçak gönüllüydü, sanki ben à la San Simone şato gibi bir evde yaşıyor olabilirmişim de bundan etkilenemezmişim gibi. Sanırım son kez yaptığım gibi Amerikalıların bir rüyanın peşinde koştukları ve bazılarının bunu başardıklarıyla ilgili konuşmak yanlış. Steve bana daha sonra Kate'in İrlandalı büyük büyükbabasının elinde sırf bir çuvaldan başka bir şey olmadan Ellis Adası'nda ısrar etmiş olduğunu söyledi. Bu da daha inanılmaz bir hikâye yaratıyor. Kate'in istikrarı da çok önemli.

Kate beni alışverişe götürdü, aşağıda, Santa Monica'da çok güzel bir yere. Sadece bana giysi aldık. Bu beklediğimden de çok hoşuma gitti, belki dükkândakiler onu tanıdıkları ve bizi tatmin etmeye çalıştıkları için. Giysi satın almayı küçümsüyormuş gibi yapıyorum aslında, hiç rol yapmıyorum. Kate'ten hoşlanmaya başladım. Aramızda mesafeler vardı; Kate, İngiltere'ye fazlasıyla hayran olduğunu ve orayı turist olarak nasıl

gördüğünü anlattı ama insan bir nevi, ona gerçek İngiltere'yi gösterebileceğini hissediyordu, o zaman anlayacaktı. Kate'in harika ela gözleri var, çok derin. Benim yalnızca hayal edebileceğim bir teni. Benden bir yaş küçük. Birazcık İsrail *yerlisi* bir kız gibi. Annesi İtalyan soyundan (Kate kesinlikle Mafya olmayan, diyor). Oldukça küçük, elma yanakları ve oğlansı bir kız gibi vücudu var. Uzun saçı çok koyu renkli, neredeyse siyah. Karizmatik ve sıcak, hoş bir ağzı var. Bunları senin için anlatıyorum. Ondan hoşlanırdın.

Bana seni sordu ama çok kibarca; geri gelip gelmeyeceğini. Gelmeyeceğini söyledim. Daha yaşlı erkeklerle olan ilişkiler konusunda genel olarak hayıflandık. Evlilik, çalışma, özgürlük. Kate üniversite ikinci sınıftayken UCLA'da öğretmenlerden biriyle arasında bir şey olmuş, bu konuda biraz ayrıntıya girdi, benim de herhalde aynı şekilde tepki vermem bekleniyordu ama yapmadım (ve bütün bunlar Santa M'de sözde İngiliz çay salonunda oluyordu) ve herhangi bir kural olmadığı konusunda anlaşmamızla sona erdi, yapılmaması gereken tek şey "miş" gibi görünmektir. Ondan hoşlanırdın, Dan, o California tarzı zavallı küçük zengin bir kız olsa da Avrupa'dan ve onun haksızlığından, yoksulluğundan ve kendini idare etmesinden on gezegen uzak olsa da. Kate büyük bir şevkle apolitik biri. "Miş" gibi yapmıyor ama stüdyonun uyduruk müşterileri ve propagandacıları, böyle şeyler hakkında bizim hissettiklerimizi hissediyor. Karşı oyun, hayatta başarı buradadır. Hoşlandığım, aynı şeyleri hissedebileceğim bir başka kızla konuşmamdan bu yana yıllar geçmiş gibi geldiğini fark ettim. Kate çok dostane, bu konuda konuşkandı, ailenin tek kızı olarak (iki erkek kardeşi var, biri Yale'de, diğeri ise babalarının New York bürosunda avukat), zahmetsizce mevki kazanmanın nesi kötü fakat sen burada satır aralarını okuyabilirsin.

Kate beni saat altı gibi eve bıraktı. Ailesi bir akşam yemeği daveti veriyormuş, o da orada olmalıymış, ben de gelebilirmişim, ailesi benimle tanışmak için can atıyormuş ama bu korkunç sıkıcı olabilirmiş. Onun için başka bir gün. Kır evine geri döneli on dakika geçmemişti ki telefon çaldı. Arayan Steve'di. Ashkenazy şehir merkezinde konser veriyormuş. İki bileti varmış, birini kullanır mıymışım? Steve'e göre öylesine aniden olmuş ki... Steve, benim Kate'le tanışmama yardımcı olmuştu ve oradaki durumu artık anlıyordum (ya da anladığımı zannediyordum) ve Kate'e ihanet etmiyordum nasılsa. İlk defa giymek istediğim bir elbise satın almıştım.-Yüzleşecek bir akşam. Yerimde duramıyordum. L.A. Olayı. Kendine çeki düzen ver ve dışarı çık.

Yine de her şeyin nedeni, seni aşağılık mızıkçı, sendin. İki gün önce beni çok sinirlendirmiş olan bir şey. Topanga iç mimarisi,

Steve'in hak ettiği ceza. Bu işe yaradı, Bill memnun oldu, sonrasında beni kenara çekip ne kadar memnun olduğunu söyledi. Ben de Steve'e hakkını teslim ettim, ne de olsa bu onun sahnesiydi ve bildiği her şeyi gerçekten sergilemişti, ben de ona ikinci bir seçenek olarak gayet iyi gittiğiyle ilgili bir şeyler söyledim. Bill bana bir bakış fırlattı, onun bütün bunları unutmuş olduğunu görebiliyordum. Dedim ki, "Bunu bana sen söyledin." Eliyle başına bir şaplak attı. Dedi ki, "Dan itiraf etmedi mi?" Tamam, belki benim şımartılmam gerekiyordu ve işe baştan başlamam ama senden günlerce nefret ettim. Bu konuyu telefonda konuşacak kadar bile kendime gelemedim. Şayet açıkça söylemek istersem, bana söyleyebilirdin demek bir mazeret değil. Sen dürüst olsaydın, aramızda ne olduğunu bir kez olsun bana söylemek zorunda kalırdın. O zaman anlardım. Bu birdenbire Hollywood'dan nefret ettiğini iddia ettiğin her şeyi senin uyguluyor olman gibiydi: Aptal fahişeyle boşa vakit geçir, iyi bir performans sergilediği sürece ona ne yalanlar söyleyeceğinin önemi yok. Bu her şeye şüphe düşürüyordu, bunu görmen gerekirdi.

Steve geldi, yola çıkmadan önce birer içki içmek için onu içeri davet ettim. Tuhaftı, Steve hem çekingen hem de meraklı görünüyordu. Nasıl yaşadığımı gördü ama bir şey sormadı. Yeni elbise "heyecan vericiydi". Senin mavi çiçekler seyrediyorlardı ama bir şey söylemiyorlardı. Steve takım elbise giymiş, bolo kravat takmıştı, hoşuma gitti. Onu ilk kez oldukça resmi şekilde giyinmiş olarak görüyordum. Konserin çoğunu dinleyemedim; oraya zaten geç vardık ve araya kadar bizi içeri almadılar. Olayları düşünüp sonuçlar çıkarıyordum, yapmıyormuşum gibi davranmayacağım. Orada olduğunu biliyordum. Muhtemelen Steve'in ilk hamleyi yapmayacağını ama benden bekleyeceğini. Artık bunu düşünmekten çekinmediğimi. Hatta bunun oldukça hoşuma gittiğini. Buna dahil olmak istemediğimi ve olmak zorunda olmayacağımı. Kendimi uçarı ve birazcık da kızışmış hissettiğimi. Bunu o sabah Kate'le yüzme havuzunun yanındayken fark etmiştim. Orada bir erkekle beraber olmak istiyordum, şu, erkek olsun da kim olursa olsun ruh hali. Utrillos ve Klees'e hürmetle hayran olmak yerine. Tabii ki Steve için ben sadece bir sayı olacaktım, arkamı döner dönmez böbürleneceği bir şey. Kuyruğundan ayrılmadığı ve artık sollayabileceği bir piliç daha. Sonra bunun ikiyüzlülüğü. Kamera önünde beraber yatmıştık, bunu canlandırmıştık, beni hararetle öpmüştü ve bu sırf kamera için yapılmamıştı. Yüzlerce kere onun bedenine dokunmuştum, o da benimkine. Bunun gerçekte nasıl bir şey olabileceği konusunda görülebilecek çok fazla şey yok gibiydi.

Seni bu terk etti. Öyle görünmeye başlamıştın ama geçen sefer her şeyi söyledim. Senin nasıl bir sahtekâr olduğunun ortaya çıkmasını engelledi. Uçağa atlayıp buraya geri gelebilirdin, Dan... Sırf hatıram yerine beni gerçekten istiyor olsaydın. Kulağa bunları hesaplamışım gibi gelsin istemem, seni düşünmek, kararımı hemen veremeyişime neden olan şeydi. Eğer sonrasında konser salonuna veya Perino'dan (hiçbir masraftan kaçılmayan) içeri yürüyüp girmiş olsaydın, Steve'in hiç şansı olmayacaktı. O akşam ne hissettiğimi söylemeye çalıştığımı anlarsın (ya da eğer böyle bir akşam olsaydı neler hissedebileceğimi hayal edebilirsin, istediğin buysa ama ister misin, Jenny merak ediyor). Son kötü ruhu def etmede, buna test yürütümü, diyelim: Sorun olup olmayacağını anlamak için, saygı duyduğunu sandığın birine ihanet etmek. Faydası olup olmayacağını anlamak için.

Evet, doğru. O akşamdan sonra Steve'i yatakta düşünüyordum.

Artık daha fazlasını söylemenin gerekli olduğunu düşünmeyebilirsin ama biz hep birbirimize karşı dürüst olduk, kendi tarzımızda. Telif hakkı yok. Bu bir şimdi, istersen bunu değiştireceğin, ona ekleyeceğin ya da üzerine sünger çekip unutacağın.

Aslında bu çok tuhaftı. En azından Steve'in beni baştan çıkarmayacağına karar verdim. Kaçınılmaz teklif onun evine gidip de birkaç plak çaldığımızda geldi. "İşte şöyle" dedi Steve. İçeri giriyoruz, Steve eski bir Hint melodisi açıyor ve bana mutfaktan buzlu çay getirmeye gidiyor, "Birazdan geleceğim" diyor. Onu banyoya giderken izliyorum, sonra bütün giysilerimi çıkarıyorum, Steve'in yalancı leopar derisinden kanepesine uzanıyorum. Onun ilk kez gerçekten dengesini kaybetmiş halde yakalandığını görüyorum. Sadece onu izliyorum, o ise sürekli başını sallıyor. İlk defa gerçekten ne diyeceğini bilemiyor. Yanıma yaklaşıyor, elleri ceketinin ceplerinde, kesinlikle acemi görünüyor, başka bir sözcük bulamıyorum. Ben, Goya tablosu gibi doğrulup tüneyerek oturuyorum ve buzlu çay bardağımla şerefe kadeh kaldırıyorum.

Diyorum ki, "Madem ki yarın ikimizin de boş günü" (Pazar günüydü, boş günümüz).

Steve diyor ki, "Güzel kızsın."

Bana o kadar uzun süre bakıyor ki onun belki de iktidarsız, homoseksüel ya da onun gibi bir şey olduğunu düşünmeye başlıyorum. Çok tuhaftı. Aslında onu ben utandırıyordum. Maçoluğunu filan tehdit ediyordum.

Diyorum ki, "Bana katılmayacak mısın?"

Onun soyunmasını izliyorum. Giydiği slipte küçük beyaz bir şerit. Öpüşüyoruz, hemen seksi ve hoş geliyor. Odanın uzak ucunda yanan

bir ışık var ve Hint müziği, Steve hoş kokuyor, tadı da hoş. Yağsız bir ete, sıkı genç bir bedene dokunmak çok hoş. Her tarafımı öpmeye başlıyor ve beni okşuyor, beni heyecanlandırıyor. Bu konuda bütün kitapları devirmiş, işin uzmanı. Biraz fazla oyalanıyor ama o kadarı herkeste olur. Bana sürekli güzel olduğumu söylüyor. Sanki bir tür mantra gibi, bunu bana değil de kendine söylüyormuşçasına. Onun genellikle bu kadar nazik olduğuna inanamıyorum. Saçını okşuyorum ve istediğini yapmasına izin veriyorum.

Sonra ayağa kalktık, Steve ellerini belime doladı ve kollarımı kendi boynuna sardı, biraz sağa sola sallandık. Aslında dans etmek filan değildi. Sadece dokunmaktı. Çıplak ten ve onun aleti aramızda eziliyordu. Derken sırtüstü kanepeye düştük ve ben kendimi bıraktım, onu memnun etmek için çılgına dönmüş gibi yaptım. Steve'in birlikte olduğu bütün kızlara karşı çok nazik olduğunu düşünüyordum ama yine de bundan çok hoşlanıyordum. Buna aşk olmaksızın sahip olmak. Sadece beden vasıtasıyla. Yarının sorun olmadığını bilirsen, yarın sorun olmaz. Sadece umursamamak sorun yaratır.

Sigara içtik, biraz daha müzik dinledik, biraz konuştuk. Sonra Steve yine içime boşaldı ve saatlerce orada uzandık; saatler gibi geldi, o kadar uzun sürdüğünü sanmıyorum. Bunu oyunculuktan daha iyi beceriyor. Birlikte duş aldık ve yattık. Ben hemen uyudum, saat onu geçene kadar uyanmadık.

Henüz bitirmedim (hâlâ okuyorsan tabii).

Hâlâ yataktaydık. Steve hâlâ uyuyordu. Gün ışığını jaluzinin arasından görebiliyordum, dışarıdaki trafiği duyuyordum ve bedenimin seksten memnun kaldığını, zihnimin ise utandırılmaktan memnun olduğunu düşünüyordum ve Amerika'yla ilgili yapacak bir şey vardı. Buraya yabancı kalmış olan içimdeki bir şey, artık yabancı değildi. Bir Amerikalı beden benimkinin içine girmişti ve buna ihtiyacım vardı. Seni de düşündüm Dan. Sana nasıl söylemek zorunda kalacağımı ve bunda kısmen suçlanacak olanın sen olduğuna seni temin edeceğimi.

Her neyse. Birden dairenin kapısının kapandığını duydum. Bu beni şok etti, başımı kaldırıp Steve'in omzu üzerinden yatak odasının kapısına baktım, kapı aralıktı. Steve'in yüzüne baktım. Uyanmıştı ama gözleri kapalıydı, gülümsüyordu. Sırtıma hafifçe vurdu.

(Ben belki de onun dilini pek doğru bir şekilde anlayamayacağım. Ama sonra sen istediğini yanlışlıkla koparmanın neredeyse bir onur olduğunu söylemiştin bir kere.)

"Rahatla, yok bir şey."

"Temizlikçi kadın mı?"

Steve sırıttı. "Doğru."

Dedim ki, "Kapı açık."

Sonra kapının hemen dışından bir ses geldi.

"Steve?"

Neredeyse ödüm patlayacaktı. Ama Steve çabuk davrandı. Bir koluyla beni sıkıca tutup altına doğru çekti, diğer koluyla da kenara fırlatmış olduğumuz çarşafı yoklayıp üzerimize geri çekti.

"Buradayım, Katie."

Her şey çok hızlı oldu. Kate kapıdaydı. Steve dedi ki, "Sonunda başardık".

Kate biliyor olmalıydı, elbisemi, külotlu çorabımı ve eşyalarımı diğer odada görmüş olmalıydı. Gözlerimi Steve'den Kate'e çevirdim, sonra yine Steve'e baktım. Hâlâ gülümsüyordu. Dönüp hızla beni yanağımdan öptü.

"Rahatla. Kate aldırmaz."

Demek istiyordum ki, "Ama ben aldırıyorum, çok teşekkürler." Başımı çarşafın altına sokmak istiyordum. Kate odaya geliyordu, çivit mavisi küçük bir atlet ve beyaz şortuyla. Bir tür bildik sırıtışla. Yatağın üzerine doğru diz çöktü ve uzanıp Steve'i yanağından hızla öptü, sonra da benim eğmiş olduğum başımı öptü. Steve beni hâlâ sıkıca tutuyordu. Mücadele etmeksizin kurtarılamayacak gibiydim ve iki mahcubiyetten bir mizansen orta çıktı. Kate, Steve'in olduğu tarafta yatağın üzerine oturdu.

"İki mutlu insan?"

Steve dedi ki, "Çok. Hem de çok."

"Öyle olacağını biliyordum."

"O güzel bir kız."

Steve tekrar başımın yanını öptü, ben de Kate'e acıklı bir ifadeyle gülümsemeyi başardım.

Dedim ki, "Ve mahcup."

"Ama bunu gerçekten başardığında çok hoş. Utanacak bir şey yok."

Steve dedi ki, "Artık California'dasın, bebek."

Steve boşta olan kolunu uzatıp parmak ucuyla Kate'in mavi atletinin altından meme ucuna dokundu.

"Hey, kızlar böyle şeyler giydiği için tecavüze uğrarlar."

"Ne saçma."

Kate yataktan kalktı.

"Tenis oynamaya geldim. Hatırladın mı?"

"Aman Tanrım."

"Tamam. Kahve isteyen?"

Ben, "Birazdan gelip yardım edeceğim" dedim.

Kate ellerini kaldırıp beni durdurdu.

"Siz beraber kalın. Bunu mahvetmeyin."

Kate kahve yapmak için dışarı çıktı. Steve kollarını gevşetti, ben doğrulup oturdum.

"Hep içeri böyle mi giriyor?"

"O biraz antika bir çocuk. Biliyorsun. Ben onun kız kardeşiymişim gibi."

"Erkek kardeşi demek istiyorsun."

"Doğru. Kate antikadır."

Banyoya gitmem gerektiğini söyledim. Beni engellemedi. Kapının arkasında bir bornoz vardı, gidip üzerime onu giydim. Steve'e bakmıyordum, galiba bunu fark etti.

Dedi ki, "Jenny? Kate seni sinirlendirmek niyetinde değildi. Senden gerçekten hoşlanıyor."

"Senden hoşlanmıyor mu?"

"Hey. Yapma."

"Merak ettim sadece."

Steve o sırada yataktan çıktı ve benim olduğum yere geldi. Benim arkamdaki kapıya ellerini dayadı, bu yüzden ona bakmak zorundaydım. Öne doğru eğildi ve beni öptü, sonra başını eğip ayaklarıma doğru konuştu.

"Dinle. Sen çok güzelsin, çok tatlısın. Güzelsin. Başka türlü olsa seni istemezdim. Yoksa..."

Steve baş sallamaya geçti, ben ciddiyim, söyleyecek söz bulamıyorum gibisinden.

Dedim ki, "Bunun özel bir şey olduğunu düşünmekten vaz mı geçtin?"

"Sakin ol biraz. Bizim nasıl insanlar olduğumuzu bir öğren." Steve başını kaldırdı, şimdi de yönetmeni oynuyordu. "Oynadığımız şu ilk sahneler. Ödümün patladığını biliyordun. Doğru mu? Bu yüzden iki başka kişi gibi rol yaptık. Her zaman basit olabilirdi. Geçen gece gibi. Hiçbir zaman, zamanı geniş geniş kullanamadık. Gerçekten kim olduğumuzu keşfetmek için."

Steve gözlerimdeki kuşkuyu görmüş olmalıydı. Burnuma hafifçe vurdu. "Sevgili kız kardeşimmiş gibi. Hepsi bu. Biz farklı insanlarız. Biz kıskanmayız. Tamam mı?"

Bornozumun kuşağını çözdü ve ellerini göğüslerimin üzerine koyup beni yine öptü. Sanırım sevişecekti ama ona izin vermedim.

Tuvaletten çıktığımda ikisini de mutfakta buldum. Steve üzerine kot pantolon giymişti. Kahvaltı ettik, sonunda rahatladım, seksin giz-

lenmesi gereken bir şey olduğu duygusunu yenerek. Ayrıca suçüstü "yakalanmaktan" da çekinmenin aptalca olduğunu düşündüm. Bir gece önce bu olurken hiç de çekinmemiştim. Kate'in kesinlikle mahcubiyet göstermemesi Bel-Air'deki saraydaki sakinliği gibiydi. Evet, tamam, ev değerleri açısından sağlıklı olmayan bir şey vardı. Ama sağlıklı olmayan başka bir şey reddediliyordu. Bu ilk değişimden sonra Kate içeri girdiğinde, bizim bunu yapmış olmamız tartışılmadı. Üç arkadaş, hoş bir kahvaltı. Kate'in sonrasında ne olacağını bildiğini, Steve'in mutfağında etrafta dolaşırken söyleyebilirdim.

Steve yine de tenis oynamak istiyordu ama kulüpteki rezervasyonu kaçırmışlardı artık. Benim de üzerime giyecek kıyafetim yoktu. Bu yüzden Steve arabayla beni eve bıraktı, kır evine çıkıp üzerimi değiştim. Steve dışarıda arabada bekliyordu. Mildred'la Abe etrafta yoktular, sanırım dışarı çıkmışlardı, bu yüzden aleni olarak henüz boynuzlanmadın. Kate'in evine gittik, Kate bazı arkadaşlarına telefon etti, sonunda dokuz on kişi olduk. Kate'in ailesi yine yoktu, bu sefer Palm Springs'e inmişlerdi. Diğerlerinin birkaçı Katelerin özel kortunda tenis oynadı, biz yüzdük, etrafta yayılıp uzandık. Kate kızların en iyisi (teniste), Steve diğer erkeklerin kesinlikle en iyisiydi. Galiba gösteriş yapıyordu. Bu onun yeni bir yönüydü. Söylendiğine göre lise son sınıftayken neredeyse profesyonel olacak kadar iyiymiş. Kortta çok ciddi, kötü bir vuruştan sonra sürekli kendi kendine hareketler yapıyor, bir Wimbledon yıldızı gibi. Bu İngilizlere özgü olmayan bir şey, kimse onun kendi kendine mırıldanmasına ve uyluğuna şaplak atmasına, Jimmy Connors performansına gülmüyordu. Diğer insanlardan çok hoşlandım, hepsi bizim yaşlarımızdaydı, bir ikisi evliydi, bebeği olan bir kız vardı, başıboş bir çete. Kort dışında bir sürü şakalaşmalar. Benim anlamadığım şeylere imalar.

Onları izlemek, onlarla konuşmak ve onlardan hoşlanmak hoşuma gitti. Sürekli Steve'in farkında olmak ama Steve merhamet edercesine ihtiyat gösteriyordu. Belki teniste kendini beğenmiş olması bunu telafi ediyordu ama aramızdaki hiçbir şeyi etrafa yaymadı. Amerikalılar: bilinmesi çok mümkün ve çok hızlılar. Şeffaflık bazen çok iyi görünüyor. Evde saklambaç oyunu yok. Senin bundan nefret ettiğini anlayabiliyorum Dan, güneş, yüzmek, lüks, düşüncesizce topa vurmak, başka herhangi bir dünya ve duygunun var olduğunu kesinlikle görememek, bir keresinde kadınlarda aptal ruh fahişeliği olarak adlandırdığın şey ve kayıplık duygusunun gerçeklik duygusu olduğunu biliyorum hem şimdi de hem de geçmişte ama kişisel olarak burada geçirdiğim en mutlu gün. Bu kısmı. Senden uzakta.

Diğerleri dağıldı. Steve kendisininkinden daha yeni model bir Porsche'yi denemek için diğer erkeklerden biriyle kısa süreliğine dışarı çıktı, Kate de beni "süitine" duş almak için götürdü. Enfes, bütünüyle ayrı bir daire gerçekten, bir oturma odası, bir yatak odası, (genişlik olarak) bir ragbi takımının sığabileceği bir banyo, hatta kendine ait küçük bir mutfak. Aslında önce birer içki içmeye karar verdik, ikimiz de kendimizi yorgun hissediyorduk, bu yüzden Kate'in devasa çift kişilik yatağında 50.000 mindere yaslanarak gidenler hakkında gevezelik ederek uzandık. Kate bana onlar hakkında her türlü şeyi anlattı (çoğu felaket) ve sonra Kate'e California hakkında ne düşündüğümü anlatmaya başladım. Şu hoş şey, bilirsin, ulusal farklılıklar ortadan kalkmaya başladığında dil ve yaşam tarzı sorunları ötesinde ortak duygular, anlayışlar bulmaya başlıyorsun. Kadın duyguları, erkeklerde de böyle oluyor mu bilmiyorum. Evet, senle Abe, belki oradan tercüme edersiniz. Hâlâ bornozlaydık, sere serpe yayılmış halde. Okul yatakhanesinde iki kız gibi aslında. Dekor ve içkiler olmasaydı.

Sonunda Steve –aşağı yukarı bir saat geçmiş olmalıydı– beyaz banyo havlusuna sarınmış halde belirdi. Geri dönmüş, Kate'in orada olmayan erkek kardeşlerinden birinin odasında duşunu almıştı. Bana göre *de trop** Kate için de biraz fazla olduğunu düşünüyorum. Steve oturma odasından içki aldı, bizim için de bir bardak daha, derken geri döndü ve yatağın üzerine, aramıza gelip oturdu. Gülünçtü, o sabahın yeniden gösterimi. Ama artık çok sorun değilmiş gibi görünüyordu. O sırada akşam karanlığı çökmüştü, buradaki hızla çöken harika akşam karanlığı. Palmiye ağaçlarını, açık pembe gökyüzündeki siyah çizgileri görebiliyordum pencereden, ev çok sessiz. Bütün iyi arkadaşlar bir arada. Kate'le ben, aramızda Steve varken de bir süre konuşmaya devam ettik.

Sonra bir sessizlik oldu. Steve topuklarını ters çevirerek bizim çıplak ayaklarımıza dokundu.

"Çok şanslı olmalıyım. Sadece güzel değil. Zeki de."

Kate, "Şanslı enayi" dedi.

"Sen değil. Sen antikasın."

Kate dirseğiyle ona vurdu. "Jenny ne peki?"

"Bunu bir buz torbasıyla yapmaya çalışmak gibi."

Kate öne doğru eğilip bana doğru yüzünü buruşturdu.

"Biz buna Amerikan tarzı sevgi gösterisi diyoruz."

Steve iki kolunu omuzlarımıza attı.

"Başka tarzlar da var mı diyorsun?"

---

* Fr. Çok fazla. (ç.n).

"Üçlü takılma havasında değiliz. Değil mi, Jenny?"

Ben, "Kesinlikle değiliz" dedim.

Steve şaşırmış gibi yaptı.

"İkinizin gerçekten normal iki bebek olduğunuzu mu söylemek istiyorsun?"

Kate, "Aman oğlum. Edepli mazeretin için teşekkürler."

Derken edepsiz fıkralara geçtik. Amerikan fıkraları. Zenci fıkraları. Kate dedi ki, "Bu fıkralar babamı öldürüyor. O fıkralardan bir kitap dolusu biriktirdi."

Bana babamı sordu, ben de onlara babamdan bahsettim. Gerçek memleketimden. Yatılı okuldan, tiyatro topluluğunda çalışmaktan. Dışarıdaki ışık zayıflıyordu, odadaki her şey rengini yitiriyordu, gölgeleniyordu. Üzerimize biraz durgunluk çökmüştü, Steve kollarını hâlâ gevşek halde omuzlarımızda tutuyordu. Uyuyakalıp kalmadığına emin değildim, gözleri kapalıydı. On dakika ya da daha aşkın bir süre boyunca her şey Kate'le benim aramda geçiyordu. Birden fark ettim. Steve'in vücuduna sardığı havlu neredeyse açılmıştı, Steve de uyumuyordu.

Steve, "Hey, bakın ne oldu" dedi.

Kate, "Niye böyle gösteriş yapıyorsun, Steve?" dedi.

"Ama öyle?"

"Hayır."

"Jenny bebeğim?"

"Hayır teşekkürler."

Kısa, tuhaf bir sessizlik oldu. Kate'e bakamıyordum ama onun ne yapacağını görmeyi bekliyordum. Steve konuştu:

"Hadi bütün sahneyi yeniden çekelim. İkinizden de deli gibi hoşlanıyorum. Siz de birbirinizden hoşlanıyorsunuz. Hepimiz birbirimizden deli gibi hoşlanıyoruz. Arkadaşlık insanları sevmektir, değil mi? İnsanlara dokunmak, insanları öpmek, insanlarla yumak haline gelmek. Bu siz iki genç fıstığın kulağına nasıl geliyor?"

Ben, "Aşırı basitleştirilmiş" dedim.

O sırada Steve kollarını çekti, bana doğru döndü. Parmağını ağzımda gezdirdi.

"Ee neden korkuyoruz?"

"Hiçbir şeyden. Ben böyleyim."

"Tatlı, kibar ve güzel."

"Ve eski moda. Bazı konularda."

Steve elini dudağımdan aşağı doğru kaydırdı, bornozumu gevşetip çözmeye çalışıyordu. Elini tuttum ama çoktan elini bornozumun içine sokmuştu. Kulağıma fısıldadı.

"Okul gibi. Uysal ve tatlı. Hep beraber."

"Steve, lütfen, hayır."

Steve yine fısıldadı. "Katie dalga geçiyor. Bunu yapmayı istiyor."

Kate'in neden hiçbir şey söylemediğini anlayamadım. Hayır, nedenini anlamaya başladım. Şimdi Steve yüzünü ona dönmeden Kate'le konuşuyor.

"Katie bebeğim?"

"Jenny istemezse olmaz."

Bu neydi bilmiyorum Dan. Aslında biraz sarhoştum, Kate'in hazırlamış olduğu bir tekila karışımını içiyorduk. Tadı sert gelmiyordu, her neyse mazeret uydurmuyorum. Her şey çok hızlı oldu. Kendimi kandırılıp tecavüz edilmiş gibi hissediyordum. Steve'den ziyade Kate tarafından. Tarafların uyarmadan bu değişimi. Sonra öyle olduğumu söylediğim şey gibi görünmeye başladığımdan korkuyordum. Memleketimden çok uzakta olduğumu bildiğimden belki buna ihtiyacım vardı. Buna yakayı kaptırmaya. Bir sürü tuhaf şeye.

Steve, "Mutlu bir Kızılderili savaşçı, iki mutlu Kızılderili kadın" dedi.

Sonra yine Kate.

"Bizler bunu birliktelik terapisi gibi düşünüyoruz. Biliyor musun?"

Ben, "Bizler kim?" dedim.

"Senin gibi herhangi biri, titreşimler hoşuna giderse. Sen de istersen." Steve'in elini göğsüme doğru tutuyordum, kımıldatmasına izin vermemek için. Kate bir dirseğinin üzerine dayanmıştı ama şimdi doğrulup oturdu ve uzanıp benim diğer elimi tuttu. Bu çok tuhaftı ama onun kendi çapında dürüst olduğunu biliyordum.

"Jenny, oluverecek. Evet, bunun bu kadar basit olmadığını düşünüyorsun. Eğer bu şekilde düşünmek istemiyorsan, biliyorsun. Anlayış gösteririz. Her şey gerçekten bundan ibaret. Çılgın insanlar meselesinin ötesinde. Yakın hissetme tarzı işte. Sadece Steve için değil. Senin ve benim için de."

Steve, "Doğru" dedi.

Kate, "Ama sen de aynı şekilde hissediyorsan" dedi.

Kate elimi sıktı, bana cesaret verircesine ve elimi çekti. Biliyorum, belki Kate sadece akıllılık ediyordu. Benimle artık tartışmaya veya bana dil döküp ikna etmeye çalışıp çalışmayacaklarını düşünüyorum ama yapmadılar. Daha önce kırmızı çizgi çizmek zorunda kaldığım çok fazla yer vardı. Kate sırtüstü uzandı, benim yanımda beklediklerini hissediyordum ve Kate'in söylediği şeye rağmen yine de bunun kısmen bir tezgâh olduğundan şüpheleniyordum ama sonra onların bunu yap-

masına yardım etmiş olduğumdan da. Kate'le yaptığımız uzun dedikodulardan zevk aldığım için Steve içeri girdiğinde yataktan kalkmadım. Bir yanım bundan kaçıyordu Dan. Ama diğer yanımın, belki de tekila yüzündendi, bekleyip görmeyi istediğini biliyordum. Başka biri olduğumu hissediyordum, daha bir gün önceki ben değildim artık ya da ben olmak zorunda değildim.

Bilmiyorum ama Steve'in elini bıraktım. Steve yine çok nazikti, bornozumun kuşağını çözdü, bornozumun altına bir şey giymemiştim, mayom ıslaktı. O sırada bu başka birine oluyordu aslında. Birkaç dakika sonra Kate'in yataktan kalkıp gittiğini fark ettim. Kate neredeyse hemen geri döndü. Bornozunu çıkarmış, ışıkları söndürmüştü. O an içerisi pek bir şey görünmeyecek kadar karanlıktı. Kate, Steve'in yanına diz çöktü, onun havlusunu çıkarmasına yardım etti. Sonra da benim bornozumu çıkardı. Uzandık, bir iki dakika sigara içtik. En iyisi, tabii ki.

Daha fazla bir şey söylenmedi. Kendimi şok etmeye kalkışıyordum, günah çukuruna korkunç bir adım atmaya hazırlanıyordum. Ayrıca Tanrı aşkına, bu pek de bir sefahat değildi, belli ki bu oyunu daha önce oynamış olan Kate sapık küçük bir sürtük olsa bile. Bu haz verdikten ve kimseyi incitmedikten sonra. Tamam, iddiaları ispat olmuş farz ettiriyor. Ama nedense Kate'in buna iştirak etmesi durumu biraz şüpheli hale getirdi, bilirsin. Eğer o olmasaydı. Sadece izlese filan. Bir tür birliktelik de vardı. Cinsel değil, içimde bir şey beni çok geriyordu, bunun nereye varacağını bilmiyordum aslında mastürbasyon yapmak gibi bir şeydi. Okşanmak. Yaramaz yetişkinler. Çok yavan ve zararsız oldu hatta, bunu anlayabilir misin bilmem. Bir tür seksilik vardı nihayetinde. Ama yetişkinlere özgü değildi.

Bu sona erdiğinde, Steve, benim bozmak istemediğim sessizliği bozmak zorunda kalmıştı, her zamanki moron gibi "harika" ve "güzel", bizim ne harika fıstıklar olduğumuz sözleriyle, tuhaf bir şey oldu. Kate'in de benim gibi olduğunu biliyordum, konuşmak istemiyordu. Belki bu Steve'e de geçti. Her neyse, Steve doğrulup oturdu, ikimizi de öptü ve giysilerini bırakmış olduğu yere gitti. Birkaç dakika sessizlik oldu, sonrasında ne olacağını, ne yapmış olduğumu merak ediyordum. Kate karanlıkta bana doğru sokuldu, bu çok tuhaftı, sarılmak isteyen küçük bir kız gibi, beni sırtüstü yatırdı, sonra sağ kolumu yukarı kaldırıp omuzlarına doladı ve yanıma çöktü, dudağı omzuma değiyordu, oraya küçük bir öpücük kondurdu. Aman Tanrım, diye düşünüyordum. Sıçrayıp kaçmaya hazırdım. Kate uzanıp diğer elimi buldu ve elimi karnıma doğru getirip oraya bastırdı, bana bunun düşündüğüm şey olmadığını, düşünmem gereken şeyin bu olduğunu söylermişçesine. Bir

bacağını yaklaştırmak için biraz benimkinin üzerine koydu ama nasıl olduğunu tarif edemem, bunun sadece bir sarılma olduğunu biliyordum. Sonunda onun sıcak, çıplak bedenine dokunmanın hiç mahzuru yoktu benim için. Cinsiyetsizmiş gibi görünüyordu, bir çocuk gibi. Bir erkeğin teninden sonra Kate'in teni çok yumuşak geliyordu. Bu tuhaftı, bunun senin (bir erkek) için ne anlama geleceğini bildiğimden. Sana karşı böyle bir şeye sahip olmak. Bu aynı zamanda bir ilandı. Sanki bunu başlatan Steve'miş gibi. Seks değil. Amerikalı yüreğiyle ilgili bir şey. Bilmiyorum. Oynayacak pek çok mekanik ve insansız oyuncak var ama bununla başa çıkacak küstah argo sözcük dağarcığı çok az. Yalnız başka bir kadın bedeni bunu izah edebilir. Yalnızlık. Bütün bunları yapmak, altında ne olduğunu bilmeden, endişe içinde. Kate'in durumunda, evinden, ailesinden, parasından bile kaçamaz. Bunun gizemli olduğunu söylemeye çalışıyorum Dan ve masumane, hayal bile edemezsin. Bir iki dakika, kendi kız kardeşlerimle bile hissedebileceğimden çok daha yakın. Her nedense Steve'le olan herhangi bir şeyden daha etkili, rahatsız edici.

Kate tek kelime etmiyordu. Ben de öyle.

Sonunda Steve üstünü giyinmiş halde gelmiş kapı aralığında dikiliyordu. Oturma odasından içeri biraz ışık sızıyordu, Steve bizim nasıl yattığımızı tabii ki görebiliyordu.

İşte böyle oldu.

Düzyazı sona erdi.

Kate'te antika olan şey, bir ruh halinden diğerine geçiş tarzıydı; sanki bir önceki rolmüş gibi. Birden Kate sarılmış yalnız çocuk havasından çıkıp öteki benliğine büründü. Steve'e dışarı çıkması söylendi. Biz duş aldık, giyindik ve Kate, Steve gelmeden önce yaptığımız gibi her şeyden konuşmaya devam etti, hatta kişinin (kadınların) giysilerin rengiyle ilgili duygularının nasıl değiştiği hakkında bile konuşuldu. Sanki hiçbir şey olmamış, her şey bir rüyaymış gibi. Ne kadar tuhaf olduğunu sana anlatamam. Sanırım Kate biraz deli. En azından tamamen farklı iki insanız. Yani Steve, (Kate bize aşağıda, ana saray mutfağında hamburger yaptı) o bile, bir şey olduğunu kabul etti, bize bakışıyla (ama o da bir şey *söylemedi*, birbirlerinden çok bağımsızlar).

Onların ikisinde de aşağıda bunu hissettim birden. Çok yakın, açıklayamıyorum. Ama serbest, sanırım eğlenmişler hatta. Steve buzdolabının didik didik ederek istediği özel bir bira arıyordu, Kate bana hamburger marifetinden bahsediyordu, mutfakta iki kız. Eminim bu onlar için çok fazla anlam ifade etmiyordu. Galiba ben de biraz cezasını affetmeyi düşünüyordum. Üç genç insanın karanlıkta yatıp birbirlerinin

bedenlerini okşamaktan başka yapabileceği daha kötü şeyler vardı. Belki bir dahaki sefere başka bir adam da olacaktı, başka bir sürü adamlar ve kızlar. Bilmiyordum, birden bunu yaptığıma ve yakında evime döneceğime memnun oldum. Artık orada beni karşılayacak olan sen olmasan bile.

Dan, bunu yazıya dökmek, neredeyse beni bunun içinde yer almak kadar yordu. Bunun çelişkilerle dolu olduğunu biliyorum. Muhtemelen bunun ne anlama geldiğini benim anladığımdan daha iyi anlarsın. Bu iki uzun gece ve tüm bir günümü aldı ve tüm karalamalar ve değişiklikler için üzgünüm. Kötü tarzım için de. Bunu gerçekten olmuş ya da olmamış gibi yapıp yapmadığımı bilemeyebilirsin.

İstediğin şeyin bu olmadığını biliyorum fakat bunu sen istedin. Ben yalnızca senin senaryondaki herhangi bir şey olmayacağım. Senaryolarının herhangi birinde. Hiçbir zaman.

Kadınların Gölgeleri

Başka bir dünyadan bu kısa belge cumartesi sabahı postasıyla gelmişti. Hafta içinde Jenny'yle iki kez daha konuşmuştuk. Bu tam bir şok değildi çünkü o zamana kadar Dan, Jane'le ilgili sorgulamalarına ara verdiği sırada, bu yazı "sana sadakatsizliği hayal ettirmek hakkında" diye, lafı Jenny ağzından almıştı. O şeyi okumadan yakmanın saçmalığından vazgeçilmişti. Jenny bana stüdyodan öğlen paydosunda telefon etti, o cumartesi akşamı saat dokuz civarı. Bin dereden su getirmeye gerek kalmadı.

"Geldi mi?"

"Evet, Jenny."

"Benden nefret ediyor musun?"

"Yalnızca kendini bu kadar iyi ifade edebildiğin için."

Bir sessizlik oldu. Sonra suçlama gibi bir soru daha.

"İnandın mı?"

"Olduğuna değil."

"Neye peki?"

"Senin bunun olmasını isteyip istemediğine?"

Daha alçak bir ses. "Neden buna inanmadın?"

"Çünkü öyle olsa bunu yazmazdın ve sorumu yanıtlamadın."

"Kate diye biri var. Birbirimizle çok samimiyiz."

"İyi."

Bu, Jenny'nin hoşuna gitmedi ama sineye çekti. "Bu yazı üçümüzün birlikte geçirdiği bir akşamla ilgili. Sadece havanın verdiği bir duygu."

"Tehlikeli ilişkiler?"

"Onun gibi bir şey. Bu sahnede Kate var. O her şeyin bittiğini iddia etse de."

"Anlıyorum."

"Sinirlendin."

"Hâlâ sorumu yanıtlamadın."

"Çünkü cevabı bilmezsen..." ama Jenny sözünü yarıda kesti ve konuyu değiştirdi. "Tamam. Küçük, küçücük bir yanım. Küçümsediğim bir yanım."

"Bu Steve mi olmak zorundaydı?"

"Burada onun yaşında başka birini tanımıyorum."

"Yine gayret mi sarfetti?"

"Onda bu duygunun hâlâ var olduğunu hatırlatıyor bana."

"Seni de şeytan dürtüyor."

"Şeytan beni senden intikam almam için dürtüyor. Diğer bütün yazma nedenlerim arasında ve özenle bundan kaçındığını fark ediyorum."

"Hepsi yardım etmek içindi Jenny."

"Bu benim hakkımdaki düşünceni pek okşamıyor; bir insan ya da bir aktris olarak. Tanrı aşkına bana Falconetti'den alıntılar yapmaya da kalkma."

Bir keresinde Jenny'ye *The Passion of Joan of Arc*'ın [Jan Dark'ın Çilesi] çekimi sırasında Dreyer'ın zalim pratik şakasıyla ilgili bir hikâye anlatmıştım; sürekli karanlıklar içinde çömelerek oturmanın nasıl bir şey olduğunu görmesi için tatlı sözlerle kandırarak Falconetti'yi kalenin birinde gerçek bir *oubliette*'e atmış, isterik bir şekilde işkence edilen başka bir aktrisin yanına yaklaşamayan kadını, Jan'ı ona verene kadar oraya kilitlemişti. Hikâyeyi Jenny'ye anlatışım neredeyse kesinlikle uydurmaydı ama tescil edilmişti.

"Bunu fazlasıyla savunuyorduk. Ama filmin ilk baskısı tartışılıyordu."

* Üstü kapaklı yeraltı zindanı. (ç.n.)

"Tabii, kendini beğenmiş aptal kadın belki bu bilgiyle yaşayamadı."

"Üzgünüm, Jenny."

Bir an Jenny suskunlaştı, sonra acı çekmekten azarlamaya doğru tavır değiştirdi.

"Bunun ne kadar zor olduğunu bilmiyorsun. Steve'in suratına tokat atamam. Yine de Kate denilen bu kızı çok seviyorum, onun-şey olduğunu bilsem de. Galiba biraz çatlak. Kaçık. Aslında çok masumlar. Nasıl insanlar olduklarını biliyorsun."

"Seni tekrar baca gibi tütmeye başlatan o mu?"

"O akşamdan beri sigara içmiyordum. Bu artık seni ilgilendiriyorsa tabii."

"Ben ne yaptığını bildiğinle ilgiliyim yalnızca."

"Pek fazla seçeneğim yok. Senin gibi sevgilisine ihanet eden alçak bir ihtiyar ya da bronz tenli ahmak bir hiç. Neon ışıkları ya da lastik çizmeler."

"En azından son ikisinin birbirlerine uygun olmadıkları konusunda aynı fikirdesin."

"Zamanımın çoğunu onların birbirlerine nasıl uyabileceklerini düşünmeye harcıyorum."

"Milletler arası telefon görüşmesinin bir servete mal olması pahasına."

"Buna ikimizin de mali gücü yeter."

"Ben sadece paradan bahsetmiyorum."

Jenny yine suskunlaştı. "Her konuştuğumuzda gittikçe uzaklaşıyor gibi görünüyorsun. O yazıyı bu yüzden yazdım ayrıca." Jenny, "Bana ne olacağını" diye ekledi.

"Bunun olmayacağını hayal edebileceğin için kesinlikle."

"İyimser."

Bu, Jenny'nin daha normal yanının ilk göstergesiydi ve bunu kendimizi daha az duygusal meselelere geçmek için kullandım.

"Bu sabah nasıl geçti?"

"İyi. İkinci ziyareti çekiyoruz." Bu hikâyenin başında dadıyı Jenny oynarken, patronları dışarı yemeğe çıkınca çocuğun onu gizlice ziyaret ettiği bir sahneydi. Jenny'nin arkadaşı için zor bir ziyaret ama Jenny'ye karşı çok dürüst.

"Bill memnun mu?"

"Galiba. Birkaç repliği kestik. Bana senin için bir mahzuru olup olmayacağı konusunda ne düşündüğümü sordu. Son günlerde bana biraz senin menajerinmişim muamelesi yapılıyor."

Jenny hangi repliklerin neden kesildiğini anlattı.

"Tamam ama Bill'e bunun kötü bir âdet olduğunu söyle."

"Başüstüne efendim."

"Yemeğini yedin mi?"

"İşteyken yemek yemediğimi unuttun herhalde."

"Diğer kötü âdet de bu."

"Yoğurt yiyeceğim senin için. Yola çıkmak için her şey hazır mı?"

"Her şey şehirde yapılacak. Yarın oraya gidiyorum."

Jenny tekrar sustu.

"Çok yalnızım Dan. Abe'le Mildred tatlılar, ellerinden geleni yapıyorlar ama bu aynı şey değil. Senin dışında herhangi biriyle konuşmayı unutmuşum gibime geliyor."

"Peki, o kızla?"

"O bir stepne sadece. Her neyse. Çoğu kez o konuşuyor." Jenny, "Doğru değildi" diye ekliyor.

"Biliyorum."

"Son bir şey yazıyorum. Eline ulaşana kadar sen gitmiş olursun. New Mexico'yla ilgili."

"Sen olağanüstü bir çocuksun."

"Önce bunu yazmalıydım. Başka da bir şey yazmamalıydım."

"Keşke onu şimdi okuyabilseydim."

Jenny susuyordu, sonra, "Kapatmam lazım" dedi. Hattın diğer ucundan iç çekerek bir telkinde bulundu. "Bir zamanlar hayal ettiğin başka biri ol."

"Artık bitti."

"Beni affediyor musun?"

"Tabii ki."

"Beni özleyecek misin peki?"

"Her dakika."

"Telefonu hemen kapatma."

Daha önceki gibi, sessizliklerin, bozgunların, görüntüsüz filmin en son karesinde Jenny ahizeyi kapattı. Dan de kendi telefonunun ahizesini kapattı ama üzerinde dikildiği parke taşlarına bakmaya devam ediyordu. Bunun olduğuna inanmadığı doğruydu ama Jenny'nin söylemediği şeylerden daha fazla kuşkulanıyordu. Dan, yazının biraz onu kendine getirmesi için yazıldığını da fark etmişti, prensesin macerapersestine, günahkârına ve şövalyesine bir çağrısı; daha önce, tabii ki kızın, erkeğin nişanlı olduğunu öğrenmesinden önce. Dan ona tekrar kavuşana kadar gerçeği bilemeyecekti ve burada baskı altında tutmuş olduğu yanını, hayvan yanını, uzun süre çıplak bir kadın bedeninden mahrum kalınca mutlu olmayan ama artık bu eylemden ziyade laftı, başka yakın

bir bedenin önemsiz ayrıntılarından oluşan cinsiyetleri –geceleyin sıcaklıklarını, giyinmeleri ve soyunmalarını, ev halini (Jenny'nin kabul etmiş olduğu veya kabul etmesinin öğretildiği gerçeklikler olmasa da yanılsamalar, birliktelik)– özlemişti Dan. Onun bu hayvan yanı orada durmuş tekrar sahip olmanın hayalini kuruyordu. Jenny, bunu belki yazı yazarak bunu yapamadığı için belki de aynı hayvanın erotik yanını herhangi bir yolla nasıl da sinirlendirdiğini hatırlatmak niyetiyle yapmıştı. Böyle zamanlarda yazısının sonunda Kate'e yaptırdığı şeyi, macerasında kendisi daha fazla yapıyordu; sarılışı, gençliği, hiç de bağımsız olmayışı.

Geleceğin gecesinde Dan görünmez, ümidini kesmiş gözlerdeki yaşları öpüyor ve şimdinin elektrik ışığında Phoebe'ye elmalı tartın nefis olduğunu ancak bir lokma daha yiyemeyeceğini söylüyor.

Dan, evi nedense iki kat boş bulmuştu (Caro'nun evden taşınıp Paris'e gitmesiyle) ve ertesi gün biraz morali bozuktu. Bu pek Jenny'den kaynaklanmıyordu çünkü onun yazısını, doğru mu yoksa bir sağlık işareti olarak bağımsızlığın, vazgeçilmenin bir hayal ürünü mü olduğuna karar vermek için üçüncü kez okumuştu ama gecikmiş olarak neden bir kez daha Thorncombe'u terk ettiğini çok daha fazla merak ediyordu. Oraya gelmesinden bu kadar kısa süre sonra gideceğini Phoebe'ye söylediğinde Phoebe'nin gözlerinde bir serzeniş vardı. Dan ise Phoebe'nin önümüzdeki yılın çoğunu "evde" geçirme niyetinde olduğuna onu temin etse de aslında buna inanmadığını seziyordu. İnsana şaka gibi gelen bir tesadüfle, Dan oraya döndükten sonra, gökyüzünün açık ve bahar havası gibi olduğu bir gün çiftlikten ayrılmış ve kaderin olası korkunç bir gülümsemesini önceden açıkça sezmişti. Bir uçak kazası olacaktı, belki Dan orayı bir daha hiç göremeyecekti. Oraya bu kadar yaklaşmışken oradan tekrar ayrılmaya gerek yoktu. Mısır son bir gereksiz kumar gibiydi. Dan, orayı yeniden ziyaret ederken bunun Jane'in üzerindeki etkisini izleme ihtimalini fark ettiğinde Jane'in bundan gayet normal bir şekilde memnun olma haline bile yüz vermiyordu. Daha iyisini biliyordu: Dan eski bir düzeltme ve karara aldırmama oyunu oynuyordu.

Dan, Jane'le o son görüşmeden sonra bir daha konuşmamıştı, onlar da pratik meselerle ilgiliydi; vizeler, Jane'in yanına kaç tane seyahat çeki alması gerektiği. Roz ise Dan'in gitmeden önceki akşam yanına Caro'yu da alarak onun dairesine yemeğe gelmelerinde ısrar etmişti. Gerçekte Dan, iyi amelinin tesirini kaybetmeye başladığını biliyordu, belki de diğer olayların arasında geçen haftada Jenny'ye, Jane hakkında çok fazla yalan uydurmak zorunda kaldığı ve ona söylediklerine kısmen

kendisi de inanmaya başladığı için böyle düşünüyordu. Dan'in mesleki mazeretleri tamamen uydurma değildi; senaryo havayı yansıtmıyordu ve bu gezi faydalı olacaktı ama Dan oraya kendi başına gitme zahmetine girecek kadar çalışkan değildi. En azından Dan, bir senaryoda özel yerin tavsiyelerinin filmin sonuna kadar nadiren baki kalacağını bilmeyecek kadar tecrübesiz değildi.

En azından aileden genel bir onay alarak gidiyordu. Geçen salı günü Jenny'ye söyledikten sonra Caro'yla da konuşmuştu. Caro, Dan'in umduğundan daha fazla şaşırmıştı, sanki neredeyse onaylamadan önce böyle istisnai bir durumda olup bitenleri annesinin tasdik ettiğini bilmesi gerekiyormuşçasına ama Dan, annesine vekaleten danışıldığını ve onun *imprimatur*'unun* alındığını söylediğinde Caro bu fikre hızla alışmıştı. Bugün, pazar günü, buluşacaklardı, Caro'nun Paris'te geçirdiği hafta sonundan sonra Caro, Heathrow'dan doğruca eve gelecekti. Geriye yüz yüze konuşulacak bir kişi kalmıştı. Dan kendine tereddüt edecek kadar zaman tanımadı ama kızını yolcu eder etmez kızının annesinin telefon numarasını çevirdi.

"Merhaba, Nell. Ben Dan."

"Ne garip bir tesadüf. Ben de şimdi sana telefon edecektim."

"Doğru şeyi mi yaptım?"

"İlk şoku atlattım artık."

"Jane bir tatile ihtiyaç duyduğundan filan bahsediyordu. Fikir böyle ortaya çıktı. Ben zaten gidecek olduğum için..."

"Nefis bir fikir olduğunu düşünüyorum. Doğrusu kıskançlıktan kuduruyorum."

"On günlüğüne sadece."

"Bu ona çok iyi gelecek. Gerçekten. Sadece Marksizm hevesi gibi aniden ortaya çıkan başka bir geçici durumun etkisi beni şaşırttı."

"Biraz etkisi oldu. Daha geleneksel şeylerin de. Senin nasıl tepki göstereceğinle ilgili olanlar ki ben daha ziyade bu yüzden telefon ediyorum."

"Jane'in benim de tepki gösterebileceğimi hatırlaması da Caro'dan sonra beni aynı şekilde şaşırttı."

"O meseleyle ilgili kendini kötü hissediyor Nell."

"Öyle de olması lazım ama boş ver."

"Sen benim görgü kurallarına aykırı davrandığımı düşünmediğin sürece."

"Sayın bayım, ben o kadar da resmi değilim henüz." Nell her zamanki gibi vahim bir şekilde dilde çift anlamlılığa doğru sürükleniyordu

* Onay. (y.h.n.)

ama Dan bunu fark edene kadar Nell de fark etmiş olmalıydı. "Sonuna kadar destekliyorum. Sahiden. Andrew'yla ben bunu teklif edecek kadar kabiliyetli olduğunu düşünüyoruz." Nell ekledi: "Bu biraz soluğumuzu kesti ama minnettar olmadığımızdan değil."

"Kültür şokunun ona iyi geleceğini düşünüyorum."

"Belki de sevimli bir petrol şeyhiyle onun arasını yaparsın."

"Buna söz verebileceğimi sanmıyorum pek."

"Geleceğe biraz daha hazır mı, ne dersin?"

"Biraz. Bence kendisinin bir iki sorununu çözmek yerine dünyanın sorunlarını çözmeye çalıştığını biliyor."

"Ben de yıllardır bunu izah etmeye çalışıyorum." Nell terddüt etti, sonra, "Onun için endişeliyim Dan. Çok fazla şeyi içine attığını biliyorum. Onunla böyle konuşmasam da" dedi.

"Biliyorum."

"Sana şükran duyuyorum. Buna değeceği için içtenlikle teşekkür ederim. En nihayetinde." Nell, "Ayrıca yaramaz çocuğumuzun son zamanlardaki yükünü üstlendiğin için de" dedi.

Ayrıca Caro'yu ve onun sorunlarını konuşmuşlardı.

Nell o pazar gecesi olan önemsiz bir sorunla söze devam etti. Dan, çok fazla içerek Caro'nun ortaya çıkmasını bekliyordu. Caroların hangi uçağa bineceklerinden emin değildi, aslında bu Caro'nun hatası değildi ama bu belli ki Dan'i tedirgin ediyordu. Sonunda, saat dokuzdan sonra, bir not bırakıp kendini dairesinin hemen köşesindeki bir İtalyan restoranına attı. Dan tam yemeğini bitiriyordu ki Caro belirdi, biraz nefes nefese kalmıştı ve vicdan azabı duyuyordu. Aç değilmiş, Paris'te akşamüstü yemek yemişler. Dan de ona bir kahve ısmarladı. Yorgun görünüyordu, her zamanki gibi ama neşesi gayet yerindeydi, hafta sonuyla ilgili gevezelik edip durdu. Barney, Fransız Ortak Pazarı'ndan üst düzey bir yetkiliyle bir röportaja gitmişti. Görüşme pek iyi geçmemiş ama Caro, Barney'den bunun dışında bahsetmedi. Böylece Paris hakkında konuşmayı kesti. Gözlerinde eğlenir bir hal vardı, sanki Caro, Jane teyzesinin heyecanlı olup olmadığını sorduğunda, Dan, gecikmiş olarak bir hedef tahtasına konmuştu.

"Umarım. Başlangıçta çok şaşırdı."

"Tahmin edebiliyorum. Sonrası ne olacak? Senin gibi şöhretli bir adamla."

"Siz genç insanların bazılarını zamanın gerisinde kalmış görüyorum."

Caro dilini çıkardı. "Hayatında yer alan diğer genç insanlar bunu nasıl karşılıyorlar peki?"

"Sağduyulu olarak."

"Otelde eski bir Paris Match'da onun bir fotoğrafı vardı. Yırtıp alayım diye düşündüm." Caro burun kıvırdı. "Fena değil. En azından giyinikti."

"Kinci olma. Onu sevmeni isterim."

"Denerim."

"İkinizin ortak bir hatası var."

Caro başını eğip pembe ekose masa örtüsüne baktı. "Öyle mi düşünüyor?"

"Benim öyle olmasını dilediğimden çok daha az."

"Anlaşmaya varmamız lazım."

"Onunki özel bir durum Caro. Kıyas götürmez, gerçekten."

"Ah tabii. Benimki sıradan."

Dan gülümsedi. "Cevap vermeye değmez. Sen çok daha şanslısın. Jenny ya bağımsız erkeklerle ve uzun ayrılıklarla ya da sırf Bay McNeils olacak bağımlı adamlara mahkûm."

"O henüz bunun farkına varamadı mı?"

"Farkına varmak ve kabullenmek farklı şeyler."

Caro yine önüne baktı. "Anladığıma göre, Barney'nin karısı aramızda olanları öğrenmiş."

"Aman Tanrım."

"Sorun değil. Görünüşe bakılırsa kadın buna boyun eğmiş. Hatta Barney'ye benim sondan kaçıncı olduğumu sormuş." Caro, Dan'e şaşkın bir ifadeyle gülümseyiverdi ve Gauloises paketinden bir sigara daha yaktı. Caro, Dan'in hoşlanmadığı kadar çok sigara içmeye başlamıştı.

"Barney'nin karısı nasıl öğrenmiş?"

"Ben de senin bilebileceğini düşünüyordum aslında." Caro, Dan'in bunun ne anlama geldiğini anlamadığını görmüş olmalıydı. Kulağa bir suçlamaymış gibi geliyordu. "Geçen hafta *Private Eye*'da küçük bir yazı çıktı."

Kısa bir süre Dan, Viktoryen büyük büyükbabası olmuştu, duvarda ciddi bir yüz. Neyse ki Caro ondan gözlerini kaçırıyordu, Dan nazik bir şekilde sordu:

"Ne yazıyordu?"

"Barney bir iki yıl önce evlilikleri, aşkları, aynı yaşta olmayı savunan bir yazı yazmış. Onun nasıl yazdığını bilirsin, çok ciddi değildi. Sırf eğlence olsun diye çekiştiriyordu. Bundan bir alıntı yapmışlar. Sonra..." Caro sustu, artık ezbere bildiği satırları doğru bir şekilde aktarırmışçasına; " 'bu yazıyla ilgili bir şey onun yirmi yaşındaki sekreterini çok yakından ilgilendiriyor.' Yaşımı bile doğru yazmamışlar. 'Sıkıcı Barney'nin Fleet Caddesi'ndeki tek dürüst adam olduğu tuhaf yanılsa-

ması altında esen rüzgârlara iffet atfeden sekreteri...' " Caro, "Bazen çok haince belden aşağı vuruyorlar" diye ekledi.

"İsmini vermişler mi?"

"Hayır." Caro, "Bunu gizli tutmaya çalıştık ama Barney'ye sürekli saldırıyorlar *Private Eye*'da"* dedi.

Dan'in aklına, bu bilgiyi Barney'nin kendisinin sızdırmayacak biri olmadığı nahoş düşüncesi geldi ama eskiden bilgi sızdırdığını söylemek daha adil olurdu. En azından Barney şöhretinin bir kısmını öğrenciliğinde gazeteci olarak yapmıştı, Dan'in daha önce bahsedilen tek bir durumdan daha fazlasını bilecek kadar nedeni vardı, özellikle böyle dedikodu imalarında. Barney, şu anda onun kendi Oxbridge neslinin egemen olduğu Fleet Caddesi'nde, harekete geçirmeye yardım etmiş olduğu bir şeye pek sövüp sayamazdı.

"Barney üzülüyor mu?"

"Benim için." Caro yine hafiften gülümsedi. "Keşke kırbaçlama dönemi bitmemiş olsaydı diyor."

"Bunun manşet olarak atılmasını istiyorsa tabii."

"Bu konuya fena halde üzülüyor."

Dan cesaret edip deneme kabilinden ileri doğru bir adım daha attı.

"Barney şeyden bahsetmiyor..."

"Neden?"

"Senin için karısını terk etmekten?"

Caro başını önüne eğdi. "Babacığım, bundan bahsetmesek daha iyi."

Geçmişte çok sık olduğu gibi Caro'nun "babacığım" demesi açıkça söylenmeyen bir azarlamaydı, Dan'in yıllar önce bu ilişkinin bazı ayrıcalıklarını kaybetmiş olduğunu hatırlatan bir azarlama. Caro (Dan o ana kadar onun daha önceki benliğini nasıl bu kadar hızlı bir şekilde ardında bıraktığını düşünmüştü) birdenbire geçmişe geri döndü. Yüzü birazcık kızardı, Dan'in yüzüne bakamıyordu ama pek de başka nereye bakacağını bilemiyordu. Bir anlığına Dan'in çok ileri giderek veya fazlasıyla aşikâr bir şekilde, Caro'nun Nell ve Compton'la ilgili duygularını deştiği günlere geri döndüler ama sadece, çok geç olsa da Dan'in Caro'nun kafasındaki görünmez bir sınırdan geçmiş olduğunu fark etti.

"Soruyu geri alıyorum öyleyse."

Caro birkaç saniye bir şey söylemedi. "Hafta sonu ortaya çıkıverdi. Barney'nin röportaj konusunda canı sıkılıyordu. Sürekli bu keşmekeşten uzaklaşmaktan bahsedip duruyor. Otobiyografi gibi bir şey yazmak için. Dillon'ın Çok Küçük Dünyası'nın Tarihi'yle ilgili şakalar yapıyor. Aslında yapamaz. Parası yok."

* İki haftada bir yayımlanan İngiliz hiciv ve güncel olaylar dergisi. (y.h.n.)

Dan "otobiyografi gibi bir şey" sözüne içinden, acı bir şekilde-biraz gülümsemek zorunda kaldı ve ona, talihin yaver gitmesi konusunda kusurlarını sergilemesinin söylenip söylenmediğini merak ediyordu.

Caro, "Şöhret başımı filan döndürmedi. Dün öğleden sonra Barney röportajını yaparken kendi kendime Latin Mahallesi'nde dolanıp duruyordum. Benim yaşımdaki bütün o öğrenciler ve insanlar. Neler kaybediyor olduğumu merak ettim biraz" diye ekledi. Sonra babasını fazla kendi haline bırakıyormuş gibi, "Barney bana karşı çok nazik. Sabırlı. Bazı insanlar gibi değil" dedi.

Bu kinaye Caro'nun gözlerini alaycı bir şekilde kaydırmasıyla sürdü.

"İşte, bu yüzden senin bazen öyle değilmiş gibi davrandığından daha zeki olduğunu biliyorum."

"Umuyorsun."

"Biliyorum."

Caro, teninin doğal çok koyu rengine ve uzun saçlarına uyan Liberty gömleğin altına açık gri fitilli kadife pantolon takım giymişti. Çok fotojenik bir yüzü yoktu, Dan bunu aile fotoğrafları çektirdikleri sırada fark etmişti. Sıradan bir yüz, çirkin de denmeyecek kadar sıradan; onun içinde gizliden gizliye hep çok daha genç bir kız vardı, o yaşlardayken annesinde olduğu gibi. Tıpkı Dan'in içten içe eskiden Nell'de olan bu nadir (maalesef gittikçe azalan) çocuksu yanı sevmesi gibi, kızları için de aynı duyguyu taşıyordu. Keşke bu sorunlu küçük ve inatçı mahluk onunla Mısır'a gelseydi diye içinde ani bir arzu duydu ve bunu Caro'ya söyledi.

Caro sırıttı. "Keşke işlerim olmasaydı da gelebilseydim."

"Gelemediğin için pek de üzülmüyorsun?"

Caro başını iki yana salladı, çok olumlu bir tavırla. "Galiba daha önce hayatımda hiç olmadığım kadar mutluyum bugünlerde." Omuz silkti. "Bu da benim pek zeki olmadığımı kanıtlıyor." Bu sözler Dan'in hoşuna gitti. Caro biraz başını kaldırdı. "Başka her şey bu kadar berbat haldeyken."

"Dünyayı mı kastediyorsun?"

"İşte, sürekli bunları dinliyoruz."

"Gazeteler kıyamet ve felaket haberleriyle ayakta kalırlar. Tirajları için iyidir."

"Dehşet verici olan şey ise benim bir bakıma bundan çok hoşlandığımı bilmem. Hiçbir şey kesin değil. Günlük yaşamak. Compton'da olmayan her şey." Caro tatsız bir şekilde Dan'e baktı. "Sana söylemedim. Geçen pazar sen gittikten sonra annemle Andrew benimle ciddi şekilde konuştular. Çok naziktiler. Sadece inanılmaz derecede eski

kafalılar. Sanki bütün hayatını planlayıp sonsuza kadar güvence altına almasan mahvolacakmışsın gibi."

"Karşı kuramın da eksiklikleri var."

"Bazen. Bizim çıkardığımız renkli ilavede gelecek hafta çıkacak bir yazı okudum. Hemşirelerle ilgili. Onlara benim aldığımdan daha az maaş ödenmesi bana çok tuhaf geldi. Üstelik benim işim eğlenceli."

"Hemşirelik oyunculuk gibidir. Bir meslek."

"Bu yine de adil değil."

"Jane teyzenin kokusunu mu alıyorum?"

Eğlenme sırası Caro'daydı. Alaycı bir aşırı ciddiyetle, "Onun ne demek istediğini anlamaya başlıyorum" dedi.

"Güzel."

"Sen benim dinlediğim karşı propagandayı dinlemek zorunda değilsin tabii."

"Doğru."

Şimdi Dan sorguya çekiliyordu.

"Thorncombe'da onunla çok konuştunuz mu?"

"Evet."

"Ne hakkında?"

"Sen. Paul. Siyaset. Her şey."

"Mısır'a gideceğinizi bana ilk söylediğinde inanamadım."

"Neden?"

Caro başını iki yana salladı. "Galiba sizin iki farklı dünyada yaşadığınızı düşüyordum. Asla bir araya gelemeyecek gibiydiniz."

"Biz eskiden neredeyse Tanrı'nın her günü görüşüyorduk Caro. Senin yaşındayken. Daha önce birlikte tatile bile çıktık. Bir keresinde hepimiz yazı Roma'da geçirmiştik."

"Onunla pek ilgiliymiş gibi görünmüyordun da ondan."

Dan müteredditti, tereddüdünü gülümsemeyle gizledi. "Ayrıldığımızda yalnızca anneni kaybetmedim Caro. İlgisizlik her zaman hatıraların unutulduğu anlamına gelmez. Tam tersidir aslında bazen."

"Gözüne çok değişmiş geldi mi?"

"Dış görünüşü. İçi aynı. Onun sadece kötü şeylerin olduğu bir dünyada yaşadığını düşünüyorum. Belki de iyi bir olay bir değişiklik yaratır. Hepsi bu." Dan yine gülümsedi. "Amatör ruh hekimliği ve sana yapmış olduğu tüm yardımlardan dolayı ona olan minnettarlığımı göstermek."

"Ona bunu söyledin mi?"

"Oxford'da. Anthony enişteni öldüğü gece."

Caro bir an sustu, gözlerini kaçırdı.

"Babacığım, bütün geceler dururken niye o gece kendini öldürdü?"

Caro bunu artık yasak sınırlarını aştığını bilircesine sordu. Dan restoranın karşı tarafına baktı.

"O hayatı boyunca hep bir öğretmen oldu, Caro. Sanırım bu bir tür dersti."

"Kime?"

"Belki hepimize. Geçmişin sorumluluğunu üstlenmek üzerine."

"Ne sorumluluğu?"

"Nefret ettiğimiz, yalan söylediğimiz, aldattığımız için. Hepimiz bunu birazcık daha iyi anlamaya gayret etseydik..."

"Ama neden sen oraya gidene kadar bekledi?"

"Belki de bu derse en çok benim ihtiyacım vardı da ondan."

"Ama seni yıllardır görmemişti."

"İnsanlarla ilgili bazı şeyler değişmez."

Caro yine sessizdi.

"Jane teyzemin de bu derse ihtiyacı var mıydı?"

"Belki."

"Çok ihtiyatlı konuşuyorsun."

"Çünkü Jane'in çok haklı bir şekilde hayran olduğun yanını yıkmak istemiyorum."

Caro bunu bir süre düşündü. "Bu evlilikleriyle ilgili bir şey mi? Onların evliliğini hep hak gibi gördüğümü fark ediyorum. Bunun günün birinde Roz için iyi olacağını tahmin ediyordum biraz. O halde aptalca bir şey söylediğimi düşünüyorum."

"Sanırım onların evliliğinin de sorunları vardı. Özellikle ölçülülüğü. Olaylara bakışları."

"Çok aptalım. Hiç tahmin edemedim."

"Kimse tahmin edemezdi. Geçtiğimiz yıllarda Jane'in Roz'a çok başvurduğunu tahmin ediyorum. Bu yüzden aynı fikirde olamazdı."

"Onun kuş beyinli küçük bir budala olduğunu düşünmüşümdür hep."

Dan hesabın getirilmesi için eliyle işaret etti.

"Yarın akşamki şu yemeğe tahammül edebilir misin?"

"Evet. Tabii. Onu gerçekten çok seviyorum." Bunun üzerine Dan, Caro'nun aslında "haset etmeyi" kastettiğini düşündü.

"Galiba onu çok yanlış anladın."

Caro bunun öyle olabileceğini kabul edermiş gibi görünüyordu ama bir memnuniyetsizlik vardı hâlâ.

"Bu yüzden Jane teyzemi hep sevmişimdir. O, etrafının üniversite mezunu olmadığını yüzüne vuranlarla kuşatıldığı yerde bunu yapmayan tek kişi."

"Tek kişi mi?"

"Şaka yapıyorsun. Sen en kötüsüsün."

"Öyle olmamak için çok gayret sarf ediyorum."

"Bu yüzden çok belli ediyorsun."

"Mısır'da dersimi alırım." Caro, Dan'e dudaklarını ısırarak gülümsedi, sonra sanki artık açık yürekli olan Dan'miş gibi önüne baktı. "Şu, Cheshire kedisi gibi yılışık yılışık sırıtmak da neyin nesi?"

Caro hâlâ sırıtmaya devam ediyordu. "Senin dersten daha fazlasına ihtiyacın var."

"Neymiş peki?"

"Söyler miyim hiç."

Garson hesabı getirdi, hesapla Dan'in meşgul olması gerekiyordu. Caroline ayağa kalkıp paltosunu istedi, sonra Dan'i kapının yanında bekledi. Dan gelirken Caro'ya şöyle bir baktı.

"Neyi söylemezsin?"

"Senin hakkında neler bilip bilmediğimi."

Dışarı çıktılar. "Umutsuz bir durum mu?"

"Neden olmasın."

"Bilmeye hakkım yok mu?"

"Henüz yok." O sırada Caro, Dan'in elini tuttu, bariz bir şekilde konuyu değiştirdi. "Hey, dairemin nasıl olduğunu sormadın."

İki üç dakika sonra Dan, Caro'nun Mini'sinin yanında ona iyi geceler öpücüğü veriyordu. Eve döner dönmez kendisi de yattı. Caro'yla eğlenceli bir saat geçirmiş olduğu halde daha önceki can sıkıntısı sürüyordu. Sürekli ertesi gün yapılması gerekenleri düşündü durdu. Vizeleri ayarlamak için ertesi sabah Mısır Konsolosluğu'nda kısa süreliğine Jane'le buluşmayı planlamıştı. Jane o akşam Oxford'dan Roz'un evine gelecekti. Sonra da Caro. Dan en hızlı senaryolarından birini yazmaya başladı: Beterin beteri olmuştu, Barney karısını terk etmiş, Caro'yu onunla sürekli yaşamaya ikna etmişti. Sidney Carton'ı oynamayı bırakıp (eğer Caro da gerçekten isterse, neden olmasın?) kendisinin de Jenny'yle buna benzer sürekli bir anlaşmaya vardıkları bir gelişme bile eklemişti. Dan, iki kız arasında olmasını umduğunu söylediği arkadaşlığı hayal etmeye çalışıyordu ama sıra Barney'yle kendisi arasındaki makul ilişkiye gelince senaryo çökmüştü. Nedense Dan, Jane'in gözündeki hakikat arayışını, Nell'in gözündeki alaycılığı da çok bariz bir şekilde görüyordu.

Dan'in ertesi gün öğleden sonra Londra'daki menajerle görüşmesi gerekiyordu. Bir ay önce, Hollywood'da, Kitchener'dan sonraki bir senaryoyu geri çevirmiş ve daha fazla girişimde bulunmamaları için

cesaretlerini kırmıştı ama şimdi bekleyen diğer sahne donanımıyla ilgili en azından iki konu daha olduğunu biliyordu, onlara karar verilmesi gerekiyordu. Bunda Mısır konusundaki deliliğin faydası olmuştu; menajer ne kadar albenili göstermeye kalkışırsa kalkışsın, karşı koymak daha kolay olacaktı. Dan özgün planına sadık kalacaktı: Kitchener, sonra köşesine çekilecekti, Thorncombe'da, huzur içinde, uzun, yeşil bir ilkbahar ve yaz. Mısır ve Jane. Dan bunu başlangıç türünden bir deneme olarak saymalıydı, keyfi ama artık kaçınılmaz bir deneme.

Bu ayrıca ve biraz fazlaca, içindeki eski yaşlı kurt yüzündendi; içinde taşıdığı yükten nefret eden, bütün çabası, enerjisi, zamanı ve diplomasisi, bütün o çelişkili kadın yüzleriyle şu anda yaşamındaki güçler arasında gerilmiş olan bir ip üzerinde yürümeyi de içeriyordu. Belki de Thorncombe'da bir yıllığına köşeye çekilme düşüncesinin katkı sağlayan çekiciliği de Athos Dağı ve manastırlarında şekillendirilmiş çok antik, eril bir hayalin yankısıydı biraz. Dan, Kitchener senaryosu üzerinde çalışırken uzun günler geçirmişti ama bu işi bitirip tamamlamak için gerçekten inanmaktan ziyade, bastırılmış bir kızgınlık gerektiğinin farkındaydı. Romanı için aklına gelen fikirleri önünde duran sayfanın arkasından araya girmeye devam ediyordu. Dan, kendini yeterince alan çalışması yapmış biri gibi hissediyordu, artık laboratuvara geri dönüp sonuç çıkarmak istiyordu.

Sonra gülünç bir şey yaptı. Yataktan çıkıp ceket cebindeki defterini buldu. İnsan aklındaki, yaklaşmakta olan değişimlerin anahtar imalarıyla ilgili çok ayrıntılı olmayan, sadece sözcüklerle bir şeyler not etti: *Ben'e hatırlat, araka*.

Dan, arakanın Jenny'nin iştahla yediği sebzelerden biri olduğunu hatırlamıştı.

Piramitler ve Hapishaneler

Dan'in, Kahire'ye altı saatlik uçak yolculuğunda, gelecek günlerle ilgili şüpheleri daha da arttı ya da en azından biriyle yalnız bir gece geçirmekle şimdi beklenen türden bir arkadaşlık arasındaki farkı yabana atıp atmadığını merak ediyordu. Jane'i de gerçeklik gafil avlamış gibi görünüyordu: Birbirlerine karşı doğal olmak için fazlasıyla önemsiz ve basmakalıp bir şekilde ilgi gösteriyorlardı. Bir önceki gün Jane çok daha rahattı, vizelerini almak için buluştuklarında, çok kısa süreliğine, formaliteler tamamlanır tamamlanmaz Jane, Roz'la buluşup son bir alışveriş yapmak için gitmişti; daha sonrasında da öyle, Roz'un evinde ailecek yemek yemek için tekrar buluşmuşlardı. Yemek gayet güzel geçmişti. Roz karşılık vermiş ve kuzeninin annesini hareketli bir şekilde idare etme tarzından bir şeyler öğrenmiş olan Caro'ya karşı kibar davranmaya zorlamıştı kendini, hâlâ gelişme belirtisi göstermeyen mali ve diğer karamsarlıklarıyla ilgili şaka yollu takılmıştı. Aslında

uçağın havalanmasından önce, o sabah daha erken saatlerde Jane daha rahattı. Onları arabasıyla Heathrow'a Roz götürdü ve gerçek, korkuyla bastırıldı.

Şimdi de yan yana oturmuş öğlen yemeği yiyorlardı. Jane, Dan'den daha fazla yemek yedi. Dan uzun zamandır uçak yemeğini yemektense aç kalmayı yeğler olmuştu; Jane ise yemeğe ödediği her kuruşun karşılığını almaya kararlı bir şekilde yemeğini son lokmasına kadar yeme havasındaydı, gerçek bir turist gibi. Daha sonrasında aralarında geçen konuşma genellikle hangi kitapları okudukları üzerineydi: Dan, Jane için yanında *Mavi Rehber*'i getirmişti. Dan yine ziyaret etmesi gereken yerlerden bir ikisiyle ilgili düşüncelerini tazelemek için kullandığı Kitchener biyografisine dalmıştı. Bunu yaparken bile biraz savunma halindeydi, onun ilgisini çeken ihtiyar adamla ilgili konuyu açıklıyordu. Dan, Jane'in gösterdiği ilginin gerçek olmasından ziyade diplomatik olduğunu hissediyordu; her zamanki gibi Jane, Dan'in söylediklerinin ardından kendi düşüncelerini şekillendiriyordu. Bir süre film yapımcılığının incelikleri hakkında konuştular. Dan bunun da kibrini okşamak için yapıldığını düşünüyordu, Jane'in Dan'in yaşam şeklini eleştirmediğini, hürmetkârane ya da minnetle konuyu daha iyi anlamakla ilgilendiğini Dan'e olduğu kadar kendine de kanıtlamak için. Dan'in öngörmüş olduğundan daha fazla, şans eseri karşılaşmış yabancılar gibiydiler sanki, belki de iki taraf da Jane'in parmağındaki alyansın verdiği yanıltıcı izlenimi unutamıyordu.

Belki de uçağın havalanmasından kısa süre sonra, ne kadar yan yana otursalar da Dan'e özel ve kişisel şeylerin onları birbirlerinden ayırdığını hatırlatacak bir şey olduğu için, konuşmalarına ilk kez ara vermişlerdi ve Dan, Jane'e yanında okuyacak çok kitap getirip getirmediğini sordu, sonra Jane'e *Mavi Rehber*'i uzattı. Jane birden aklına gelmiş gibi ayağının yanındaki seyahat çantasına eğildi, karton ciltli bir kitap çıkartıp hafif bir gülümsemeyle kitabı Dan'e verdi.

"İstemiyorsan okumak zorunda değilsin."

Kitap solcu bir yayınevi tarafından basılmış bir antolojiydi: Lukacs, *Eleştirel Gerçeklik Üzerine.*

"Çok kibarsın Jane."

"Mademki adı geçti."

"Aklımı topladığım zaman okurum. Gemide."

Dan sayfaları karıştırırken Jane başını eğip kitaba baktı, neredeyse kaale almayan bir tavırla, işte kitap takdim edilmişti.

"Önemli kısımlar var."

"Kesin. Okumak için sabırsızlanıyorum." Dan gülümsedi. "Aslında benim şimdi Kahire için biraz okuma yapmam lazım."

Jane, Mısır macerası için gerçekten hevesliymiş gibi görünüyordu. Bu en çok da önceki sabah konsolosluğun önünde buluştuklarında fark ediliyordu. Jane'in, gülümseyerek, söylediği ilk şey, Dan'in Jane'e gidemiyoruz demesi için artık çok geç olduğuydu; ayrıca Jane yine de bir vize alabilirdi çünkü yalnız başına olsa bile, o kadar "çok heveslenmişti" ki artık geri dönemezdi. Dan en azından Jane'de eğlenceye bir hazır oluş, o eski ve daha dışa dönük benliğinin müteredditi yeniden ortaya çıkışını sezmişti.

Yerel saatin iki saat ileri olması, Kahire'ye indiklerinde neredeyse güneşin batmak üzere olacağı anlamına geliyordu. Ertesi gün için Malevich'in Londra bürosu, Dan için bir program ayarlamış ve havaalanında karşılanmasını rica etmişti ama Dan karşılanacaklarına pek emin değildi. Öyle olsa da göçmen kafilesi ve gümrükten geçtiklerinde sonunda terminalin sıcaktan kaynayan ve üstü kapalı merkezi salonuna girdiler. Çok fazla kargaşa, kahverenginin her tonunda bir sürü yüz, Avrupalı olmayan bir dünyaya birdenbire dalmak ve ilk bakışta çoğunlukla keşmekeşe ve pisliğe kayıtsız bir dünya. Havaalanı, savaşta olan bir ülke, altüst olmuş bir arı kovanı duygusu veriyordu. Dan, etrafları taksi şoförleri ve otele müşteri arayan simsarlar tarafından kuşatılınca, yanında duran Jane'e şöyle bir baktı. Jane gülümsedi ama Dan, bu hep bir ağızdan konuşan yabancı koronun, zorla bir şeyler soran seslerin, ilk çağlara ait güruhun Jane'i şaşırtmış olduğunu görebiliyordu.

Akabinde biri yüksek sesle Dan'in adını seslendi, arkalarına döndüler. Uzun boylu, kel bir adam sütunun yanında dikiliyordu. İyi giyimliydi, açık renk bir yağmurluk ve koyu renkli bir takım elbise giymişti; bıyıklıydı, geniş, yassı bir yüzü vardı, gözlerinde ise biraz asilik, etraflarındaki daha az talihli olanlara karşı aristokratik türden bir kibir. Adam tahmininin doğru çıktığını görünce gülümsedi, elini havaya kaldırdı, hızla öne çıktı.

"Bay Martin? Sizinle tanıştığıma çok memnun oldum. Ben Jimmy Assad."

Dan onun orada hazır bulunacağını biliyordu. David Malevich onunla buluşmuş, film yapımının Mısır ayağında onu kullanmayı düşünmüştü.

Tokalaştılar, Dan, Jane'i onunla tanıştırdı; Assad, Jane'in elini tutarak gayet resmi bir şekilde selamladı ama iş etraflarında haykıran simsarları ve taksicileri kovmaya gelince eski moda nezaket ortadan kalkıverdi. Assad onları gırtlaktan çıkan sert bir iki Arapça cümleyle oradan uzaklaştırdı, sonra konuklarına Avrupa kibarlığının burada işe yaramadığını söylercesine gülümsedi. Assad'ın arabası vardı, şoför bek-

liyordu. Dan ilk defa, Jane'in ayrıcalıklı davranıldığına pişman olmadığından şüpheleniyordu.

Kahire'ye doğru yola koyuldular ve Assad'la ilgili daha fazla bilgi aldılar. Assad Kıpti'ymiş, Müslüman değilmiş. Hayatının çoğunu yerel film piyasasında geçirmiş ama aynı zamanda kısa bir süre uygunsuz ilk adını devşirdiği İngiltere'de çalışmış, İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında. Assad İngilizce'yi ana dili gibi konuşamıyordu ama yeterince akıcı bir şekilde konuşuyordu ve sinema dünyasının geri kalanında neler olup bittiği konusunda çok şey öğrenmişti. Dan'le Jane ondan hoşlandılar: Assad hem kendisi hem de Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin yanlışlarıyla ilgili hemen hoş bir alaycılık sergiledi; havaalanı gibi Kahire de fazlasıyla kalabalıktı, savaş durumu yüzünden böyleydi, Süveyş kıyılarından pek çok mülteci geliyordu. Jane düşmanlıkların yeniden başlama olasılığı olup olmadığını sordu.

"Göreceksiniz. Gazetelerde. Her gün yarın olacak deniyor." Gözkapakları aşağı iniyor. "Bay Churchill'in harika savaş konuşmaları yaptığını mı sanıyorsunuz? Henüz Sedat'ı duymamışsınız o zaman. Biz burada ona Zafer Yarın, Pislik Bugün" diyoruz. Assad oturduğu ön koltuktan arkaya doğru dönerek Jane'e baktı. "Size ayıp olmasın diye pislik diyorum, *madam*. Arapça açıksözlü bir dildir."

"*Merde?*"*"

"*Ah, très bien. Vous parles français?*"**"

Fransızca konuşabildiklerini, birbirlerini memnun etmek için Fransızca konuşarak tespit ettiler; Dan ise aceleyle araya girmek zorunda kalmıştı. Dan'in Fransızca konuşması çok az sözcükle sınırlıydı.

"Başkan hakkında alenen böyle konuşulabiliyor mu?"

Assad üzgün bir olumsuzlamayla elini kaldırdı ama asi gözlerinde bir parıltı vardı.

"Ama biz burada, Mısır'da çok şanslıyız. Bizim bütün sivil polislerimiz üniforma giyer." Assad şoföre göz gezdirdi, sonra gözkapaklarından biri sanki tiki varmış gibi seğirdi. "*Une stupidité stupéfiante.*"***"

Onunla olan biri, dünyadaki en kendine özgü kulüplerden birinin üyesi ve çok şükür sınırları olmayan biri olduğunu hemen fark ederdi, sinsi bir alaycı olduğunu da. Dan onun muhtemelen fırsatçı bir adam, cebini doldurmaktan fazlasını istemeyen kanaatkâr biri olduğuna karar verdi.

Şehre vardıklarında ortaçağ ve modernin eşsiz bir şekilde iç içe geçmesiyle akşam karanlığı çökmüştü: pembemürde caddeler, hâki renkte ve

* Fr. Bok. (ç.n.)

** Çok doğru. Fransızca biliyor musunuz? (ç.n.)

*** Uyuşturucu bir delilik. (ç.n.)

bitap beyaz ön cepheler, her yer toz içinde, Avrupa kıyafetleriyle tiril tiril galabiyalardan oluşan bir harman, çıplak ayaklı afacan çocuklar, küçük dükkânlar, seyyar tezgâhlar, yan taraflarına bağlanmış, serinlik veren ve görülebilecek tek renkte, yemyeşil ot yığınları taşıyan eşekler. Tuhaf kokuların esintisi, hayvan gübresi, keskin bir koku, Assad'a göre Nil'in yukarısındaki Helwan sanayi sitesinden gelen kokular (Ne kadar batılı olduğumuzu kanıtlamamız lazım ve doğal olarak kendimize büyük bir çevre kirliliği sorunu yaratarak işe başladık), diğer zengin, daha baharatlı kokular ve hafif astropikal hava, arabanın camlarından geliyordu.

Sonunda Nil'in kenarına çıktılar, uzaklardaki Gize piramitlerini göremeyecek kadar geç olmuştu ama harika nehir, inci gibi gri renkte, hızla yok olmakta olan ışıkta sakindi; sonra otele yaklaşıp durdular. Assad rezervasyonlarının tamam olup olmadığına bakmak için içeri girdi. Salonda birer içki içtiler. Assad'ın Dan'i ertesi sabah bakanlıktan üst düzey biriyle buluşması için götürmesi gerekiyordu ama görünüşe göre bu sadece formalite icabıydı ve eğer Dan gitmekte ısrar etmezse gitmeyebilirdi. Dan ısrar etmedi. O halde o günü olası yerleri, Malevich'in zaten incelemelerde bulunup yazarın da bakmasını istediği yerleri arabayla dolaşarak geçirebilirlerdi. Dan, Jane'e, kendisi bunları yaparken, belli başlı turistik yerleri gezmesini önermişti bile. Assad karısının Jane'e eşlik etmesini teklif etti ama Jane reddetti, böylece büroya gidip Jane'e günübirlik bir tur ayarladılar: medeniyetler müzesi ve şehir sabahleyin, Piramitler öğleden sonra. Assad'ın gözündeki tik yine başladı.

"Fazlasıyla sıkıcı, *madam* ama sanırım bir kere de olsa görmeniz lazım."

Assad, Jane'le Dan'in erken yatmak istediklerine ve konuklarla ilgilenmesi gerekmediğine emin olduktan sonra uzaklaştı. Ertesi akşam karısı, kendisi ve arkadaşlarıyla birlikte bir akşam yemeği yemelerinde ısrar etti.

Odalarının Nil'e nazır, birbirine bitişik iki oda olduğunu gördüler ve biri, belki de Assad, bundan yanlış sonuçlar çıkarmıştı. Odalarında birbirine açılan bir kapı vardı. Dan kapının açık olup olmadığına bakmadı. Kapının onun odasındaki tarafında anahtar yoktu, Dan anahtarın Jane'in tarafında olduğunu umuyordu. Jane banyo yapacaktı. Dan suyun aktığını, ara sıra hareket edildiğini duyabiliyordu, aklında yarın düşüncesiyle, yanında getirmiş olduğu taslak halindeki senaryo metnindeki Kahire sahnelerini okuyordu. Bir süre sonra Heathrow'da satın aldığı gümrüksüz viskiyi açmak istedi, Jane'in de ona katılıp katılmayacağını

merak ediyordu ama kendinde ne aralarındaki kapıyı tıklatacak ne de telefonu kullanacak cesareti bulamıyordu ki bu hissettiği beceriksizliğini öne çıkarırdı zaten. Sonunda aşağıyı arayıp odasına Pellegrini ve buz getirtti; sonra elinde kadehle pencerenin yanına gidip aşağıda, artık kararmış olan nehre baktı, karşıdaki Gezira'nın ışıkları sakin bir şekilde suya yansıyordu. Kahire'nin bu merkezi kesiminde, önceki ziyaretinden hatırladığından fazla trafik vardı, neredeyse sağındaki köprünün üzerinde çok yavaş ilerleyen farlardan bir California seli ve sürekli öttürülen kornalar. Şehrin tamamı Dan'e biraz Los Angeles'ı, belki hava ve sıcaklık yüzünden, hatırlatıyordu; bütün insani ve mimari farklılıkların ötesinde çok sıcak olması, stres aynıydı. Bütün şehirler birbirine benziyordu. Yalnızca Kahire biraz daha kalabalık, daha eski, daha beşeriydi. Ortaçağa ait adaletsizlikler ve eşitsizlikler hâlâ varlığını her yerde sürdürüyordu; batıda bunlar göz önünden uzaklaştırılmıştı. Burada ise göz önünde duruyordu.

Dan'in arkasında Jane'in odasına açılan kapı iki kez tıklatıldı. Dan Jane'in seslendiğini duydu.

"Dan, ben hazırım, aşağı inmek istersen."

"Tamam, Jane. O kapı açılıyor mu?"

"Evet, üzerinde bir anahtar var."

Dan, Jane'in anahtarı çevirdiğini duydu ve Jane belirdi. Üstündekileri değiştirmiş, cenazede giydiği koyu kahverengi tek parça bir elbise giymiş, gözlerine de biraz makyaj yapmıştı.

"Şimdiden keşke yanımda daha şık bir şeyler getirseydim diye düşünmeye başladım."

"Saçmalama. Bu elbise büyüleyici. Gerçekten." Jane alaycı bir şekilde başını öne eğdi. Dan gülümsedi. "Kapı için kusura bakma. Assad'ın uyanıklık yapmaya çalıştığından şüpheleniyorum."

"Sanırım çok hoş eski model bir kapı. Assad bana İngiltere'deki Arap Dili ve Edebiyatı uzmanlarından birini hatırlatıyor. Onun hep Oxford'dan daha Oxfordlu olmaya çalıştığını düşünmüşümdür ama belki de bu evrenseldir."

"Bir içkiye ne dersin? Yoksa bara mı gidelim?"

Bara gitmeyi tercih ettiler. Barda konuşan Amerikalılar ve birkaç Fransız'la ayrıca Jane'in Rusça konuştuklarını söylediği üç adam vardı. Dan, Jane'e ilk izlenimlerini sordu. Jane zamanın, zaman katmanlarının, tarihin pek çok aşamasının burada hâlâ yan yana varlığını sürdürdüğünü düşünüyordu. Havaalanı onu çok şaşırtmıştı ve içinden geçtikleri daha fazla kalabalık, işçi sınıfı sokakları. Yoksulluğun gerçek sınırının ne anlama geldiği unutulmuştu.

Akşam yemeğinde Dan, eğer Jane istemiyorsa ertesi akşam Assad'ın yemek davetinden vazgeçmeyi önerdi ama hayır, Jane oraya gitmek için sabırsızlanıyordu, eğer Dan de isterse...

"Sana kalmış Jane. Seçim senin."

"Birkaç gerçek Mısırlıyla tanışmayı çok istiyorum. Madem davet etmişler."

"Onların gerçek olacaklarına emin değilim. Ama gidip anlayalım."

"Şayet sen..." Jane gülümsedi, çok fazla ısrar ediyordu. "Bütün bunlar benim için çok yeni. Ama benim yüzümden canının sıkılmasını istemem."

"Diğer konuklar muhtemelen bizim film için çalışmamızı istediği kişiler olacak. Ben böyle bahşiş dağıtacak türden biri değilim ama boş ver. Gidelim. Erkenden çıkıp geliriz."

Otelin akşam yemeği, çok gösterişli bir şekilde Fransız'dı, özellikle menüsü ama ikisi de mayasız gözlemeyi sevmişlerdi. Jane gastronomik hayal kırıklıklarına aldırış etmiyor gibi görünüyordu; bütün bunlar, etraflarındaki insanlar, gözüne Dan'e olduğundan daha yeni geliyordu ve Dan'in bu otele olmasa da daha önce Mısır'a gelmiş olması yüzünden değildi. Jane'in şimdi Dan'in hatırına yaşının, Oxford'unun ve ağırbaşlı halinin gerektirdiği gibi davranması ona eğlenceli geliyordu. Bir anlığına eteğin altından kombinezonun görünmesi gibi Dan'in bir anda gözüne Oxford'da tanımış olduğu kızın hayaleti ilişti. Yeni deneyimler ve simalardan önce o günlerde Jane'in nasıl biri olduğunu hatırlayabiliyordu: tahrik edici yoğunlukta bir tür merak, neredeyse yoğunlaşma, bu gösterişten ibaret değildi (bazen aynı özelliği gösteren Nell'de olduğu gibi) ama yanıltıcı olabilirdi, özellikle onu iyi tanımayan erkekler için. Bir dolaysızlık, bir zihin meşguliyeti: Bu benim ilgimi çekiyor ya da sen benim ilgimi çekiyorsun şu anda herhangi bir şeyden daha fazla.

Yemek yemeden önce taşıtların arasından yürüyerek birkaç dakikalığına Nil'in kıyısına gittiler. Çok fazla yaya yoktu, yalnızca geçmekte olan arabalar vardı, Nil'in kıyısında biraz duvar korkuluğuna yaslanıp aşağıda yan yana demir atmış üç büyük yelkenli kayığı seyrettiler. Bir kayıkta gemici fenerinin etrafına oturmuş beyaz kıyafetli üç adam vardı, belki bekçiydiler; daha yaşlı olan adam *galabiya*'sını* örten siyah bir palto giymişti, daha genç olan diğer iki adam çömelmişti. Çok daha eski olan dünyadan, uzak küçük bir özel bölge daha. Ötede, Gezira ve Dokki'nin ışıkları çarşaf gibi nehrin üzerinde parıldıyordu. Ara sıra küçük bir dalganın yansımayı bozması gibi biri hudut hattına zorla giriyordu. Jane ortada duran kayıktaki loş ışık halkasına bakarken Dan,

* Jellabiya. Mısırlı yerlilerin giydiği geleneksel bir giysi. (y.h.n.)

Jane'e göz gezdirdi. Jane dolaşmaya çıkarken üzerine paltosunu giymişti, hani üç hafta önce Dan'in Jane'i ilk kez onu istasyonda karşılamaya gelirken üzerinde gördüğü, şu Ruslarınkine benzeyen palto. Gümüş tokasını da takmıştı. Dan ikinci sınıf biletleri düşünüyordu; tasarruf, sadelik.

"Ne düşünüyorsun?"

Jane gülümsedi. "Hiçbir şey Dan, Bakıyorum öyle."

"Olağanüstü bir nehir. Gece gündüz. Göreceksin."

"Nedenini bilmiyorum ama burası bana Louvre'u anımsatıyor."

"Kayıklar yelkenlerini tam açtıklarında rüya gibiler. Onlar Nil'in köşkleri, bir bakıma." Aşağıdaki kayıklar şehirdeki köprülerin altında seyredebilmek için direklerini alçaltmışlardı. "Eski, sıkıcı tapınaklar değiller."

"Kayıklara binmeyi de dört gözle bekliyorum."

Bir kez daha Dan, şu boğazına düğümlenen ama açıkça dumura uğrama duygusuna kapılmıştı: Jane'in izlenimleriyle ilgili önceden hüküm vermeyecek ya da değer ölçülerini yeniden şekle sokmaya kalkışmayacaktı. Aslında Jane'in zaten cevabını verdiği şey, "Evet, ama ben kendi doğrumu araştırmayı bekliyorum"du. Bir süre hiç konuşmadılar, duvar korkuluğuna yaslanıyorlardı, Dan ise Jenny'yi düşünüyordu. Belki de Jenny'de onu cezbeden şey de aynı bu başlangıç aşamasındaki inatçılık, Dan'in kurallarını kabul etmeyi reddetmesiydi; ama tabii ki Jenny daha acemiydi, daha az şartlı, kendinden çok daha az emin. Bu da aynı derecede çekiciydi, kendi içinde. Jenny'nin üçüncü yazısının eline geçtiği cumartesi gününden beri Dan, Jenny'yle iki kez daha telefonda konuşmuştu; en son daha Londra'da olduğu sabahın erken vaktinde. Jenny'nin telefonu, kararlaştırdıkları gibi saat yedi buçukta Dan'i uykusundan uyandırmıştı. Aslında sadece veda etmek, Dan'e mızıkçı demek ve ondan nefret ettiğini söylemek için aramıştı ama sesinin tonu tam tersini söylüyordu. Jenny çok dikkat çekecek şekilde Jane'le ilgili hiçbir şey söylememişti. Daha önceki telefon görüşmelerindeki kendiliğindenlik kaybolmuştu; ikisi de bunu biliyordu ve bunun tekrar yüz yüze gelene kadar düzeltilemeyeceğini de biliyorlardı. Bunun yerine, Jenny bir talepte bulunmuş. Dan de tasdik etmişti: Dan, Jenny'ye mektup yazacaktı, Luksor'dan veya Aswan'dan telefon etmeye çalışacaktı, sürekli onu düşünecekti. Akıntıyla yukarı giden veya akıntıya kendini kaptırıp giden bir yelkenli kayık gibi hep kafalarının dikine giden kadınlar ve erkekleri teğet geçerek ilerleyen kadınlar. Jane doğrulup paltosunun kürklü yakasını kapattı.

"Üşüdün mü?"

"Nehir yüzünden olmalı. Burası daha soğuk görünüyor."

İki ya da üç yüz metre boyunca gezine gezine otele geri döndüler. Jane şehirde eğlenmeye, belki biraz dansöz seyretmeye gitmek istemediğine emin miydi? Dan bunu ciddiyetle teklif etmemişti ama bu son bir kibarlık çatışması olarak başlamıştı. Belki de Dan bir yerlere gitmek istiyordu? Bu sorular asansörde bile sürdü, Dan, ikisinin de yatmaktan başka bir şey yapacak gizli bir arzusu olmadığını sebatla kabul ettiklerini düşünüyordu. Dan bundan kesinlikle emin miydi?

"Bana engel olunduğunu düşünseydim bara gider, somurtup otururdum."

Jane gülümsedi, Dan ise ona bu kadar İngiliz olmaktan vazgeçmesini söylemek üzereydi ama kaldıkları kata geldiler. Potansiyel olarak münasebetsiz bir an, Dan, engeli aşması için Jane'i kendi haline bıraktı. Odalarının dışındaki koridorda Jane elini uzattı.

"İyi geceler Dan. Sana çok minnettar olan bir yardımcın var."

"Daha bunlar ilk günler."

Jane başını iki yana salladı.

"Yelkenli kayıkları izlerken düşünüyordum. Sadece bunun için bile buralara gelmeye değer."

"Çok daha iyilerini göreceğiz."

Jane duraksadı, sonra Dan'e bir kere daha gülümsedi ve başını iki yana salladı, neredeyse oyuncağını seçmekten mahrum edilmeyen küçük bir kız gibi, bununla birlikte mantıksız yetişkinin biri bir oyuncak seçtirmeye uğraşıyordu. Sonra Jane arkasını döndü ve kendi odalarına girdiler.

Ertesi gün Dan'in Jane'i düşünecek çok az zamanı oldu. Kahvaltılarını bitirmeden, Assad, Dan'i dolaştırmaya çıkarmak için gelmişti, birkaç dakika sonra Jane de kendi turu için hazırlanmaya gitti. Jane oradan uzaklaşırken, Dan'e çekici bir kadın diye iltifatta bulunuldu. Dan de dirsek temasına geçmek isteyen Mısırlı bir erkek muadil huzura çıkmadan önce gerçek durumu açıklama fırsatını yakaladı. Yakın zaman önce Anthony'nin öldüğüne değinilmesi bunun icabına baktı. Assad, Dan'in zannettiğinden çok daha saygılıymış gibi Hintlilere özgü bir dua işareti yaptı.

O gün Dan, Assad hakkında çok daha fazla şey öğrendi. Assad film piyasasında her işi yapmışa benziyordu; ışıkçılık, kameramanlık, yapımcılık, yönetmenlik, bazı durumlarda ufak tefek rollerde bile oynamıştı. Yapımına yardım etmiş olduğu Arap filmlerinin sayısını bile unutmuştu. Yerli film piyasası çok hareketliydi, bu piyasada yer alan çoğu insan,

Assad gibi elinden her iş gelen adamlardı. Assad yer aldığı sayısız filmin niteliğini hiç kaale almıyordu; bundan utanıyordu, o filmleri Dan nasıl buluyordu? Bahsedecek sanatsal sinema olmaması bir yana, usta ticari sinemaya bile yer yoktu. Hepsi süprüntüydü, kitleler içindi, Müslüman imamlar başka bir cephede güçlü bir Hays Office* oluştururken geleneksel temalar ve konuları işleyiş tarzları kaçınılmazdı; ayrıca artık zorunlu hale gelen siyasi propaganda vardı. Assad ciddi bir Mısır sinemasından umudunu kesmişti, Kitchener fırsatının onu heyecanlandırmasının bir nedeni de buydu. Assad, şansları varsa bunun ulusal film piyasasının "kuma gömmüş olduğu burnunu" –pisliğe gömmüş demek istemişti ama kullandığı ifade buydu– sürtebileceğini düşünüyormuş gibiydi.

Bununla birlikte Assad diğer sanatlar konusunda daha iyimserdi. Ülkede birkaç iyi yazar vardı, bir iki romancıdan bahsetti ama Dan onların adını duymadığını itiraf etmek zorunda kaldı. Dan'in o gece tanışmasını umduğu çok ilginç yeni bir oyun yazarından da söz etmişti. Oyun yazarı hicivler yazıyormuş ve Nasır rejimi sırasında oldukça tehlikeli bir yaşam sürmüş, Sedat rejiminde de hayatı hâlâ risk altındaymış. Bunu öğlen yemeği yerken konuşuyorlardı, Assad'ın Dan'i götürmüş olduğu bir Lübnan lokantasındaydılar. Oteldekinden çok daha ilginç yemekleri var. Dan, Jane'in de orada olup yemekleri tatmasını çok isterdi. Oyun yazarının adı Ahmet Sabri'ymiş, Kahire'de ünlü bir sima, büyük bir soytarıymış. Ahmet Sabri'nin ara sıra çıktığı kabare benzeri müzikholde Dan'in onu izlememiş olması çok yazıkmış. Assad, belli ki Britanya standartlarına göre fazla cüretkâr olmadığı için Sabri'nin küçümsenmesinden endişe ediyordu. Kalabalık lokantada etrafa şöyle bir göz gezdirdi, sonra gözlerinde inceden inceye bir alayla Dan'e gülümsedi.

"Ahmet burada herhangi bir masada duyamayacağın şeyler söylüyor ama bunu aleni olarak söylemek, bu ülkede, bu..." Assad kollarını iki yana açtı.

"Cesaret gerektiriyor."

"Ya da biraz delilik."

Dan çok geçmeden bu pratik meselelerden Malevich'in iyi bir adam seçmiş olduğunu fark etti. Assad çabucak baktıkları en olası çekim yerlerinden aldığı tahmini fiyatları söyledi; arada sırada durup Dan'in de görsel olanakları gördüğünden emin olmak için yönetmenlerin yaptığı gibi elleriyle kadraja alıyordu. Diğer şehirlerdeki eziyet veren set çalışmalarındaki aksama türünden sorunlar, uzun çekimlerde açık alan yara-

* Production Code. Amerikan sineması prodüksiyonlarını yönlendiren endüstri kuralları. (y.h.n.)

tılması, trafiğin halledilmesi ve geri kalan her şeyin buradaki çekimleri engellemesine izin verilmeyecekti. Dolar daha fazla önem taşıyordu, bakan böyle emretmişti. Dan çeşitli yaşlı hanların ve Memlük belediye dairelerinin birkaç fotoğrafını çekmişti ama her şeye rağmen aslında burası onun sahası değildi, sırf olası setlere uydurmak için sahneleri yeniden yazmaya niyeti yoktu. Aradığı tek bir şeyi bulmuştu, bu Dan'in henüz yazmamış olduğu, ufak bir olay çıkabilecek Mouski'de harika bir *suk*'un* köşesi (Kitchener'ın neredeyse Goering gibi antika biriktirme meraklısı olduğunu göstermek için), ama her şey bu kadardı.

Ara sıra şehrin dışındaki Piramitlerin hayali kartonpiyerlerine göz attılar, sarı renkli Mokattam tepelere baktılar. Dan, Jane'in nasıl olduğunu merak ediyordu ama o gün Dan'in hoşuna gitti ve Kahire için daha iyi bir duygu beslemesiyle sonlandı. Yorgun, üstü başı kirli, görünüşte gayesiz askerler ve patlamış kum torbalarıyla dolu, ulusun askeri iddialarının acıklı küçük bir simgesi olsa da harika bir şehir her şeye rağmen. Dan ayrıca Assad'dan, bazı diyaloglarına çeşni olarak katması gereken Arapça deyimlerin bir listesini almıştı.

Assad, Dan'i saat altıyı biraz geçe otele bıraktı ve saat sekizdeki akşam yemeği için gelip tekrar onları almayı teklif etti. Assad'ın dairesi yarım mil ötedeydi, Dan de taksiyle gidebilecekleri konusunda ısrar etti. Dan, Jane'in kapısını tıklattı ama cevap gelmedi, bu, kapısının altından atılmış olan not nedenini açıklıyordu. Jane "büyüleyici bir gün" geçirmiş ardından saçlarını yıkatmaya gitmişti. Dan duş aldı, üzerini değiştirip takım elbise giydikten sonra oturup birkaç not aldı. Bir iki dakika sonra Jane'in odaya girdiğini duydu ve telefon edip Jane'e geldiğini söyledi, Jane üzerini değiştirmeden önce bir içki içmeye ne derdi? Jane hemen kapıdan içeri girdi, üzerinde hâlâ o sabahki kıyafetleri vardı.

"Günün iyi geçti mi?"

"İnanılmaz. Çok ilginçti."

Dan, Jane'e bir viski doldurdu, Jane de yazı masasının yanındaki bir koltuğa oturdu.

"Seninle hiç de aynı fikirde değilim. Bizi Saqqara'daki mastaba'lardan** birine götürdüler. Daha önce bundan daha güzel bir şey gördüğümü sanmıyorum. Çok zarif. Rönesans'ın ortaya çıkışından üç bin yıl önceki Rönesans gibi. Bütün o kuşlar ve hayvanlar."

"Peki ya Sfenks?"

Jane başını yana eğdi. "Biraz *déclassé****, belki? Ama müze, orada saatlerce kalabilirdim."

---

* Arp. Çarşı, pazar. (ç.n.)

** Kesik piramit şeklinde eski Mısır mezarı. (ç.n.)

*** Fr. Değerinden yitirmek, bozulmak, çaptan düşmek. (y.h.n)

Dan, Jane'e başka neler gördüğünü sordu: *suk*'u, direklerin yanına, etraflarına öğrencilerinin bağdaş kurarak oturduğu Müslüman "öğretim üyeleriyle" El Ezhir'i, on üçüncü asırda Oxford'da da olması gerektiği gibi, bir Kıpti kilisesi, Sultan Muhammed Ali'nin türbesini. Tanrı aşkına, Nil boyunca uçan o büyük kuşlar neydi?"

"Çaylaklar. Eskiden Avrupa şehir kuşlarıydı onlar."

"Yanımdaki Amerikalı kadın onların akbaba olduğunda ısrar etti. Onların akbaba olamayacağını biliyordum." Jane yüzünü buruşturdu. "Aklıma gelmişken kadın bana bol bol tıbbi hastalıkların hepsinin listesini saydı. Artık her tabakta kan kurtlanması ve daha korkunç hastalıkları göreceğim. Tam bir ihtiyar cadı."

Dan sırıttı. "Ona da bunu söyledin mi?"

"Tabii ki söylemedim. Babam olsa benimle gurur duyardı."

Gün boyunca Jane'in teni güneşten koyulaşmıştı.

"Turda çok kişi var mıydı?"

"Amerikalılar mı? Yo, pek yoktu. İki çift daha vardı. Daha ziyade Ruslar ve Fransızlar."

"Dilenciler konusunda seni uyarmalıydım. Kolay bir yem olduğunu görürlerse pirana gibi olurlar."

"Yolcu otobüsünde söylediler. Çok tuhaftı, paltom yüzünden olmalı. Görünüşe göre benim de Rus olduğumu zannettiler. Beni sıkboğaz etmediler pek, tuhaf arkadaşıma kıyasla. Başlangıçta bunu fark etmedim. Çok gücüme gitti."

"Belli ki görür görmez taş yürekli bir sosyalisti tanıyorlar."

"Çok hoş küçük bir kıza bir şeyler verdim. Ama kız öyle şaşırdı ki biraz daha istemeyi unuttu."

"Muhtemelen ilk seferde fazlasıyla vermişsindir."

Jane gülümsedi, sonra kadehine baktı. "Müzeden bir broşür aldım. Fellahlarla ilgili."

"Kavim şoku mu?"

"Evet. Sanırım en çok hatırlayacağım şey bu."

Dan, Jane'in gerçekten ne düşündüğünü merak ediyordu; kuram ve aklın, hiçbir siyasi sistemin yanıt bulamadığının çok açık olduğu yerdeki durumla nasıl bir araya geldiğini. Belki Jane kibarlık ediyordu ve içten içe öfkelenilen birini gizlemek için turist kimliğini öne çıkarıyordu. O sırada Jane, Dan'e onun gününün nasıl geçtiğini sordu, Dan'in de burnu sürtüldü.

Yemekte Assad'ın Mısır film piyasasından birkaç çift yakın dostu olsa da Dan'in, onların iş isteyecekleri konusundaki korkusu yanlış çıktı ve şaşırtıcı bir şekilde eğlenceli bir akşam oldu. Assad'ın dairesi

çok geniş değildi ama Batı ve Doğu karışımı tarzında hoş mobilyalarla döşenmişti. Assad'ın karısı otuzlu yaşlarının sonlarında, şişmanca ama yine de çok çekici Lübranlı bir kadındı; görünüşe göre Arap dünyasında Fransızca'dan çeviriler yapan, çok iyi tanınan çevirmenlerden biriydi. Jane'e göre kadın Fransızca'yı kusursuz bir şekilde konuşuyordu ama İngilizce'si kocasınınkinden çok daha zayıftı. Dan'le Jane'i diğer konuklarla tanıştırdılar. İki film yapımcısı ve eşleri dışında bir çift daha vardı, Mısırlı bir romancıyla, aynı zamanda film senaryosu da yazıyormuş, Türk karısı, iki de bekâr erkek vardı. Biri Kahire Amerikan Üniversitesi'nde tarih profesörüydü. Assad gülümseyerek, "Ona müsamaha göstermek zorundayız çünkü İslam konusunda bizlerden daha fazla şey biliyor" dedi. Akşamın ilerleyen saatlerinde Dan'in fark edeceği üzere profesör aynı zamanda Mısır tarihinde Kitchener dönemiyle ilgili her şeyi biliyordu. Adamın tipik olmayan bir Teksaslı olduğu ortaya çıktı. Aslında sadece heceleri uzatarak yayvan konuşmasıyla, ev sahibi gibi rıza gösterilecek yavan bir adam; İslami çömlek koleksiyoncusu ve kadim kültüre saldırgan bir şekilde ilgi göstermeyen biriydi. Diğer bekâr adam, geleceğine söz verilen hiciv yazarı Ahmet Sabri idi.

Ahmet Sabri orada bulunanlar arasında akşam yemeği için uygun giyinmeyen tek kişiydi; veciz sözler söyleyen, elastiki ve melankolik yüzü olan iri yarı bir adam, gözlerinin altındaki torbalar ki bana görür görmez Walter Mattheau'nun daha genç ve solgun benizli halini hatırlattı. Eski bir ceket, siyah polo yaka bir kazak giymişti; yemekten önce çok az şey konuşmasına rağmen insan ilk bakışta onun doğuştan bir anarşist olduğunu tahmin edebilirdi. Assad, Dan'e yine Lübnan yemekleri ikram ettiği için özür diledi ama yemekler harikaydı, sayısız küçük yemek ve lezzetli lokmalar ve yemekleri büyük yuvarlak pirinç bir masadan kendileri alıyorlardı. Teklifsizlik, böyle aşure gibi türlü türlü geçmişleri ve milliyetleri olan konuklara uygun düşüyordu. Üçerli beşerli gruplar halinde odaya dağılmış, Doğu Akdeniz'in üç büyük dilinin karışımıyla konuşuyorlardı: İngilizce, Fransızca, Arapça.

Dan odanın karşısında Bayan Assad ve yerli sinema dünyasının çiftlerinden biriyle Fransızca konuşan Jane'i gördü. Jane siyah bir elbise giymişti, çok sade, Empire* oldukça mütevazı, çıplak boynunda sarkan akik bir kolye, onun, son dönemlerindeki Jane Austen'e benzemesine sebep olmuştu. Dan otelde Jane'i ilk kez böyle gördüğünde ona şaka yollu takılmıştı. Belli ki son dakika alışverişinde satın aldığı bir şeydi ve Dan Jane'e, yanında şık bir şeyler getirmemiş biri olarak gayet iyi idare ettiğini söylemişti. Dan ise romancı ve Ahmet Sabri'yle bera-

* Yüksek belli, etekleri döküntü, kısa kollu, cepleri dolgun elbise. (ç.n.)

ber oturuyordu. Assad, erkeklere yakışır bir şekilde Dan'e yemekten önce "en gurur duyduğu mülkünü" göstermişti. Kendisinin Bernard Shaw'la yan yana ayakta durduğu, daha zayıf ve daha gençken, gerçi o zaman da saçları dökülüyormuş, çekilmiş çerçeveli bir fotoğrafı. Assad, İngiltere'de Pascal Film Yapımcılığı'nın oyunlarından birinde çalışırken yaşlı adam bir gün çekimleri izlemeye gelmişti. Shaw fotoğrafın alt kısmını imzalamıştı.

Sabri'nin İngilizce konuşmaları istikrarsız ve tutarsız olsa da o ilk içine kapanıklık maskesi düşer düşmez Shaw'un büyük bir hayranı olduğu ortaya çıktı ama ölülerin artık kendi ülkelerinde nasıl addedildikleri konusunda bir yabancının gösterebileceği tipik bir cehaletle: Kuşkusuz zeki bir adam ve yaşamdan epeyce daha geniş. Çok geçmeden siyaset konuşmaya başladılar: Nasır, Sedat, Mısır'ın iktisadi meseleleri, Aswan Barajı konusundaki "büyük budalalık", Arap sosyalizminin ikilemleri.

Dan keşke Jane'de burada olup da bütün bu konuşulanları duysaydı diye düşünmeye başladı; Sabri'yle beraber biraz daha yemek almak için kalkınca, fırsattan istifade, o gruptakiler Janelerin grubuna dahil oldular. Sabri, Jane'in yanına oturdu ve Jane'in Fransızca konuşabildiğini fark etti. Sabri de konuya dahil oluverdi ve orada kendini daha rahat hissediyormuş gibi görünüyordu. Sonra Jane'le Bayan Assad'ı güldürecek bir şey söyledi. Sabri Jane'in yanında küçük bir duvar sedirinin üzerinde oturuyordu. Assad gelip Dan'e göz kırptı; küçük bir çember oluşmaya başladı, sonra Sabri Arapça bir şey söyleyince bu da anlayanları güldürdü. Assad, Sabri'nin söylediklerini tercüme etti. İki kere ikinin beş ettiğini düşünenler odadan çıksın; ilk fıkra, bu anlatılacak pek çok fıkranın ilki olacaktı, siyasi polisin saflığı hakkındaydı.

Sabri yavaş yavaş ve sıkıntılı bir isteksizlikle de olsa temsilini sergilemeye başladı. Sabri'nin ağzından Fransızca ve Arapça karışımı hikâyeler ve tek cümlelik fıkralar dökülüyordu. Duygularını açığa vurmayan bir yüzü olan bir komedi üstadı olarak doğmuştu ve onda gitgide Mort Sahl üslubu ortaya çıkıyordu, sanki izleyiciler güldükçe, insanlık durumu için beslediği umudu daha fazla yitiriyormuş gibi görünüyordu. Arapça anlatılan fıkraların bazıları görünüşe göre Avrupalı dinleyicilere fazla genel geliyordu ama Sabri, yanında oturan Jane'i tercümanlık yapması ve desteklemesi, Jane'in çevirilerini İngilizce'ye daha az iftira içeren şakalar olarak çevirmesi için birleştirici olarak kullanmaya başladı. İşte, Dan'in hatırladığı birkaç fıkra:

Luksor'da bir firavuna ait taş bir heykel bulurlar. Üzerindeki yazılar çözülemez, arkeologlar bu firavunun kim olduğu bulmak için ne yapacaklarını şaşırırlar. Heykel Kahire'ye getirilir ve temizlenir ama uzman-

lar yine bocalar. Sonunda gizli bir polis heykele bakıp bakamayacağını sorar. Onu odaya götürürler, adam içeri girip kapıyı kilitler. Bir saat sonra gizli polis paltosunu çekiştirip alnındaki teri silerek dışarı çıkar.

"Tamamdır" der. "İtiraf etti."

Ünlü bir siyasi şüpheli firar ettikten sonra, ilk firarı değildir, yeniden yakalanır. Polis şefi onu kaçmaması için nereye hapsetmek gerektiği konusunda kafa patlatır. Genç bir müfettiş söze atılır:

"Buldum efendim. Şehrin dışındaki şu eski hapishanelerden birine. Onlardan daha kalın duvarları olan bir yer görmedim hiç."

"Hangi hapishaneler?"

"Biliyorsunuz, efendim. Gize'dekiler. Yabancılar onlara Piramit diyor."

Assad için de bir fıkra anlatıldı. Sedat, Kıpti Patriğe telefon eder.

"Cenapları, şu Müslüman ve Kıpti sözlerini kullanmaya son vermemiz lazım. Hepimiz Mısırlıyız. Bu kâfi."

"Evet, Sayın Cumhurbaşkanım."

"Aa, bu arada, İskenderiye'ye piskoposunuz olarak İbrahim Shafir'i atamaya karar verdim."

"Ama o Müslüman Sayın Cumhurbaşkanım!"

"Bak gördün mü yine o sözcüğü kullandın!"

Fıkraların bazıları Mısır'ın kendisi kadar eski olmalıydı. Nasır orduyu teftiş eder. Tıpkı kendi yüzüne benzeyen bir askerle karşılaşır. Gülümser.

"Nereli olduğunu biliyorum, delikanlı."

"Sizin köyden, Sayın Cumhurbaşkanım."

"Ya. Annen bizim evde hizmetçiydi öyleyse."

"Hayır, Sayın Cumhurbaşkanım. Babam."

Derken Mısır ordusunun cehaleti ve tesirsizliğiyle ilgili isyana teşvik edici ve iğneleyici fıkralar geldi: Bir asker Sina cephesinden geri dönmüştür.

"Allah'ım. Şu Almanlar ne biçim savaşıyorlar!"

Ya da bu, bir ordu kamyonu İsrail sınırlarına doğru gider. Şoförün yanındaki subay hararetle şamfıstığı yiyip kabuklarını da pencereden dışarı atmaktadır. Şoför subaya bakar.

"Bunu neden yapıyorsunuz efendim?"

"Geri dönüş yolunu bulabileyim diye, salak!"

Sabri iyi bir hikâye anlatıcısı olarak kesinlikle Ustinov sınıfındaydı. İrticalen yapılan bu şov Dan'in hoşuna gitmişti ve bunu dinleme ayrıcalığı elde ettiklerini tahmin ediyordu. Dan, Nasır ve Sedat'a karşı daha sert kinayeler duyduklarında en azından bir ikisinin karısının

yüzünde belli bir şaşkınlık sezdiğini düşünüyordu ki bu da kinci, alaycı ve hakaret dolu dile hayranlık duymak için fazladan bir nedenmiş gibi görünüyordu. Dan kendi ufkunun da genişlediğini hissediyordu çünkü Sabri'nin huzura çıkması ve konuşma tarzı ona Matthau ve Sahl'ı anımsatıyordu, Sabri'nin fazlasıyla Yahudi mizahını aksettiren fıkralarının acıklı kendi kendine iftira edişi. Dan yanında Hollywood'dan arkadaşı Abe'in olduğunu hayal ediyor ve Yahudi egemenliğindeki sinema dünyasında geçirdiği yıllarda öğrenmiş olduğu ve bildiği özentinin sayısız diğer sivri dilli kırıcı sözleri düşünüyordu. Böylesine birbirine benzeyen iki espri anlayışının her gün birbirini yalnızca nefret ve yok etme terimleriyle düşünebilmesi manasız görünüyordu. Dan birden dünyanın siyasi kurumlarını kahkahaya karşı mizahsızlığın bir komplosu, zekâya karşı aptallığın bir zorbalığı olarak görmeye başladı; tarihin bir ürünü olarak insan, insanın içsel, kişisel, doğal yanı değil. Dan, Oxford'da Jane'in misafir odasında eline aldığı kitaba biraz daha göz atmış olsaydı, Gramsci'nin bir keresinde neredeyse tamamen aynı şeyi söylediğini görebilirdi ama o bunun kanıtını, sosyalizmi evrenselleştirmek için insanlığın başarısızlığından türetiyordu. Dan buna daha ziyade varoluşsal açıdan bakıyor, kişisel salahiyetin, insanın kendi içsel duygularına olan inancının evrensel başarısızlığı olduğunu düşünüyordu.

Dan, Jane'in de aynı şeyi hissedip hissetmediğini merak ediyordu. Muhtemelen hissetmiyordu, Jane bunu insanlığın büyük kısmını bertaraf etmeyi hem yönetenleri hem de yönetilenleri, seçkinci olduğu kadar aptal ve beyni yıkanmış olarak kabul ederdi, oysa Dan, her zamanki kaderciliğiyle, en sevdiği dışarıdan bir gözlemci konumunda, ayrıcalığı evrimsel ve önceden takdir edilmiş bir şey olarak görüyordu. İnsan, seçim olmaksızın böylesi deneyimlerin tadını çıkarmaya mahkûm edilmişti, dünyada neler olup bittiğini bilmek, dilde nüktedanlığa ve dilin kullanımına değer vermek; çünkü insana genetik olarak ve doğumla, meslek hayatındaki bahtıyla bunları takdir edecek melekeler ihsan edilmişti. Dan, Sabri'nin sürekli üzerine aldığı Keaton benzeri maskelerin acıklılığını ve anlamsızlığını anladığını düşünüyordu; onlar, onun oyunculuğunda bir rol değildiler sadece, temelde değersiz bir bilgi, satılmış olanı tekrar satmaktı. Dünyanın gerçek soytarıları, o öyle söyler gibi görünüyordu ama onlar iktidarda olan ve iktidarda kalacak olanlardı.

Sabri'nin bir diğer fıkrası da Nasır'ın cenaze merasimi alayıyla ilgiliydi. Bir kadın, tabutun önünde durup merhum lideri son bir kez görmesine izin verilene kadar feryat eder. Tabuta uzunca bir süre bakar, sonra başını kaldırıp yüzünde sevinçli bir gülümsemeyle şöyle der:

"Gerçekten ölmüş!"

Belki de bu, Sabri'nin hikâyelerinin en komiği olmasa da en deriniydi. Sabri en son ve en mühim cümlesini tam da aptal yaşlı bir kadının sevinçle gülümsemesini güzel bir şekilde taklit ederek başlatmıştı; gözleri ışıldayan bir ahmaklığın güzelliği, gerçekliğe mutlu bir şekilde kör kalınması. Aktörler çok nadiren Dan'i etkiliyordu ve belki de en az komedi aktörleri ama bu seferki çok derin bir sevgiye dokunmuştu, Dan'in aynı zamanda onun içinde de olduğunu nadiren kabul ettiği öfkeli bir umutsuzluğa.

Bütün bunlar olurken Dan ayrıca Jane'i seyrediyordu. Jane, Fransızca konuşmayanların ikincil ilgi odağı olmuştu. Başlangıçta fıkraları İngilizce'ye biraz tereddüt ederek tercüme ediyordu, özellikle Dan'e; sonra gitgide içindeki eski teatral zamanlama duyumu gibi bir şey, deyim yerindeyse, kendini göstermeye başlamıştı. Jane'de bir canlanma oldu, aniden birazcık da rol yapma isteği. Sonunda Sabri artık yorulduğunu söylemiş, dönüp Jane'in elini öpmüştü. Sabri bir daha asla bir İngiliz kadınına karşı nahoş bir fıkra anlatmayacaktı.

Bir kez daha gruplara ayrıldılar. Dan dönüp tarih profesörüyle konuştu. Jane, Sabri'yle olduğu yerde bir süre daha ciddi meseleler hakkında konuşarak oturdu. Sabri ellerini çok kullanıyordu. Jane, Sabri'nin söylediklerine anlayış gösterircesine arada bir başını sallıyordu. Bir süre sonra Assad ve romancı onların arasına katıldı, sonra Jane daha fazla konuşmaya başladı. Jane oradakileri neredeyse etkisi altına alıyordu. Bu, Dan'i hem memnun ediyor hem de tuhaf bir şekilde gücendiriyordu, canı çok sıkılmaya başlamıştı ve normal olarak artık oradan ayrılmayı düşünüyordu. Ama Jane böylesine eğlenirken onu oradan zorla ayırmak da istemiyordu. Dan, Jane'in etrafındaki yabancılarla kendisinin yanında olduğundan daha rahat görünmesine duyduğu hafif içerlemeyi bastırmak istiyordu. Diğer eşler bir köşede toplanmışlardı ve daha kadın kadına bir sohbetle, erkeklerde olduğundan daha alçak sesle ve daha peltek bir Arapça'yla konuşuyorlardı; belki istemeyerek de olsa, bu yabancı kadınla ve onun erkeklerle olan batılı tarzıyla rekabet edemeyeceklerini ima edermiş gibi görünüyorlardı.

Dan'in diğer yanı Jane'de hâlâ var olan bu etkileme gücüyle gurur duyuyordu. Jane odadaki kadınların en yaşlısı olmalıydı ama açık yakalı siyah elbisesi ona yakışıyor, onu olduğundan daha genç gösteriyordu; diğerlerinin biraz basmakalıp gece elbiselerinin yanında çok çarpıcıydı. Assad'ın karısı sonunda Dan'le Amerikalının oturduğu yere biraz daha tarçın çayı getirdi ve başını eğip Dan'e gülümsedi. Assad'ın "arkadaşı" onları utandırıyordu. Lübnan'da böyle değildi ama Mısır'daki partilerde hep böyle, diye yakınıyordu kadın, kadınlar, ne kadar özgür olamaya

gayret etseler de konuşmalar haremlik selamlık olarak sona eriyordu. Yanındaki küçük Teksaslı gelenekleri savunmaya çalışıyordu, o, gördüğü her adamla muhabbet etmeye kalkan kadınlardan kaçıp Kahire'ye gelmişti. Dan sonunda hareme götürüldü ve birkaç dakikalığına kendisi de ilgi odağı oldu. Kadınlar ona filmle ve Mısır'a daha önce de geldiğini itiraf edince yaptığı ilk ziyaretle ilgili sorular sordular. Görgüsüz bir sohbetti ve sonunda Dan artık buna dayanamayacağını anladı. Odanın diğer köşesinde duran Jane'le göz göze gelmeyi başardı, Jane gidelim mi diye sorarcasına kaşlarını hızla yukarı kaldırdı. Dan başıyla onayladı ve ayağa kalktı.

Dan taksiye biner binmez Jane'e baktı.

"Sağ salim atlattın mı?"

"Ne olursa olsun bunu kaçıramazdım. Gittiğimize çok memnunum."

"Sanırım Sabri'yi çok etkiledin."

"Olağanüstü bir adam. Daha sonra bana bütün hayat hikâyesini anlattı. Kendi kendini eğitmiş. Babası köylüymüş."

"Oyunları nasıldır acaba, merak ediyorum."

"Bir tanesi çok ilginç. Biraz *The Entertainer*'ın Arapça uyarlamasına benziyor. Osborne'un adını hiç duymamış." Jane kısa bir nefes saldı. "Bir İngilizce uyarlama yazmaya çalışmayı kısmen benim aklıma soktu. Görünüşe bakılırsa geçen yıl Paris'te bu yapılmış."

"Ben olsam önceden birinin yazacağına emin olurum."

"Sabri bana Fransızca çevirisini gönderecek."

"Güzel. Belki de sonunda *métier*'ini* buldun." Jane, Dan artık oyunbozanlık yapıyormuşçasına bir şey söylemedi.

"Assad'ın karısını sevdin mi?"

"Evet, keşke onunla daha uzun konuşabilseydim."

"Sabah ona bir buket çiçek göndereyim."

Jane öne doğru eğildi, hızla Dan'e döndü. "İzin ver de çiçeği ben göndereyim Dan. Lütfen. Ben göndermek istiyorum."

"Şeytansı film dünyasının içindesin. Hiçbirimiz çiçeğe para ödemiyoruz. Yapımcılar bunu hallediyor." Jane önüne baktı. "Zamanı gelince bu gecenin de parasını ödeyecek. Onun için vicdan azabı çekme."

Jane durakladı, sonra arkasına yaslandı ama buna isteksizce razı oldu.

Dan, "Tamam. Ama yarı yarıya öderiz" dedi.

"Teşekkürler."

Jane'in gözlerindeki neşe, onu eskiden tanımanın verdiği bir bilgiyle bir anlığına parladı, Dan de gülümseyerek başka bir tarafa baktı.

* Fr. İş. (ç.n.)

"Bir filozofun dul karısıyla beraber olduğumu unutuyorum sürekli."

"Sanırım karşılık olarak birinin minnettarlığını göstermesi gereken durumlar vardır."

"Tabii ki ama sabırlı ol. Ben fırsatçı bir dünyada yeterince uzun yaşadım."

"O dünyanın ayartıcılıklarını görmeye başlıyorum."

"Doğrusu senin onları görmeme yardım edeceğini umuyordum."

Jane başını iki yana salladı.

"Henüz inzivadan çıkamayacağım kadar yeni."

Dan yine gülümsedi ve aralarında bir suskunluk oldu. Dan kısa bir an Jane'in köşesine gizlice baktı, taksinin yan penceresinden dışarıyı seyreden Jane'e kısaca bir göz attı; belki loş ışık yüzündendi ya da Dan'in bakışındaki geçicilikten ama Dan'de çok daha genç bir profilin hayalet gibi bir imgesi vardı. Bunda ya da suskunluklarında, Dan'in, Jane'in o akşamla ilgili konuşmak istememesini sezmesinde rahatsız edici bir şey vardı. Dan tabii ki eğlence programından arta kalan şeyleri kabul ediyordu, kimse tamamen birlikte geçirilen zamanı reddedemezdi. Jane gibi Dan'in de aklından Sabri hakkında düşünmüş olduğu türden benzerlikler geçiyordu. Dan geçip giden sokaklara ve toprak setlere bakıyordu: aptalların zorbalığı. Bu hiç de bir anlık fiziksel bir şehvet, Dan'in emir kipi (bu kızı ayart, elbiselerini çıkar ve yatağa at) ile özdeşleştirdiği bir olay değildi. Böyle anlar hep cehalet ve riskle cazipleştirilirdi; pervasız, kasıklarında ereksiyon düşüncesi hissine benzeyen macera duygusu vardı. Dan o şekilde hissetmiyordu, emir kipinden eser yoktu: Daha ziyade ani bir şefkat, Jane'in onların olamayacağını tespit ettiği tarzda bir yakın olma isteği. Bu saçmaydı, Yahudi ve Arapların karşılıklı nefretlerinin saçmalığı gibi Dan'in uzanıp Jane'in elini bile tutamaması, en masum fiziksel temastan bile böylesine özenle kaçınmaları.

Dan bunun ötesinde birazcık daha tahminler de bulunabilse de soğuk bir şekilde, aylak aylak, masum bir şekilde –hemen hemen iki anlamda da– sık sık yaptığı ve önemsiz şimdilerden hayali gelecekler kurdu çok kısa bir süreliğine. Jenny onu düşüncesinde azarlıyordu; Jane'in kendisi ya da onun Dan'e zaten o akşamı anımsatan çok daha ünlü olduğu zamanki Jane'inkinden bir bakıma pek de farklı olmayan ahlaki değerleri, aynı şekilde böyle çok yönlü ihanet düşüncesini azarlıyordu. Bu yalnızca önceden karar verilene karşı başkaldırıydı, çocukların bazen ebeveynlerinin hoşgörülerini denemeleri gibi... Gizliden gizliye başarısızlığa uğramayı istemeleri, yeteri kadar disiplinli olmak; inzivadan çıkmak ile ilgili yavan bir şekilde söylenen sözle, kürklü bir yakanın üzerindeki bir yanağın hatlarında Jane'deki yalnızlığın, görün-

düğü kadar güvenli olamayacak kadar güzel bir şekilde hareketsiz duran birinin bir anlık izlenimiyle tesadüfen tetiklenişi.

Bu sefer, otele geri döndüklerinde tokalaşmadılar bile. Önceki akşamın mecazi formalitesi yalnızca doğru anahtarı bulup yerine takmak olmuştu. Jane yeterince içten bir şekilde teşekkür etmişti; harika bir gün, harika bir akşam olmuştu.

Dan, yalnız kalınca bir süre üstündekileri çıkarmamıştı. Aslında gerek olmasa da kendine bir viski doldurdu. Jane'in tarafındaki kapıdan gelen ufak tefek sesler çok geçmeden kesildi. Saat bir olmuştu, Jane doğruca gidip yatmıştı.

Dan pencerenin önüne gidip, Nil'in karanlık sessizliğine baktı; ebedi, kayıtsız, zamanın kendisi gibi. Dan kendini anlaşılmayacak şekilde, hiç de kendi kaderinin efendisi olmamış, Thorncombe'daki mutlu anlarından aşağı doğru bir tuzağa düşmüş hissediyordu. Tuhaf bir şekilde aklı gece manzarasından uzaklaşıp babasına kaydı; merak ediyordu, hayatında ilk defa, kendisinin, bilincinin ulaşabileceğinin ötesindeki derinliklerde ve bu yüzden belki de edilgen zamanla nitelendirerek babasının suretini ve o babanın Tanrı'sı ve *onun* oğlundan pek de uzak olmayacak bir anlamı yansıtıp yansıtmadığını; neredeyse, yani, babaya yakışır gizli bir amacı ama Dan'in durumunda bu daha doğru bir şekilde babaya yakışır bir kusur olarak adlandırılabilirdi. Dan, ihtiyarın durgunluğa, değişmezliğe, çok eski bir ayine ve güvenlik geleneğine firarını düşünüyordu.

Dan, dış görünüşte böylesi bir utangaçlığa karşı sayısız şekillerde isyan etmiş olsa bile, yine de yaşamının akan şimdilerinde bile her zaman hakimiyet için, güvenli bir yer için çabalıyordu. İşinin doğası, sonuncusu tam olarak gerçekleşmeden sık sık yeni bir senaryoya başlama deneyimi, aslında sona ermeden önce kadınlarla olan ilişkilerini kopardığını düşünmesi bakımından özel yaşamında da benzer şekilde gerçekleşiyordu. Bu durgunluk özlemine karşı bir savunma oluşturabilir gibi görünüyordu. Belki de onun ihtiyar –şans eseri veya düşünmeden çünkü bu bağlamda Hıristiyanlık, korkuya verilen cevaptan başka bir şey değildi oğlunun ne aradığını fark etmişti. Dan'in çözümü, bazı hayvanların yaptığı gibi hareket ederek güvende olmaktı; ebediyen transit halde olan Jenny'nin bavulu olmak, rüzgârın önüne kattığı bir horozibiği topağı. Dan'in babası kurulu düzene, sosyal ve metafiziksel olarak bağlanmayı seçmişti. Dan, Thorncombe'da biraz bunu denemişti ama aksine onun dini, bir yere bağlı olmamak olmuştu. Şu anda kapının öbür tarafında uyuyan kadının Dan'in kızına söylemiş olduğu şey. Nedense bu baba ile oğul arasında çok yüzeysel bir paradoksmuş gibi

görünüyordu. Her iki durumda da doğanın aynı kusuru geçerliydi: İnkâr edilmeyecek bir gereksinim, belli olasılıkları yasaklamak.

Dan soyunurken yine Jane'i düşünüyordu ama daha faydalı bir surette. Bu durumda ve durumun yarattığı ufak tefek mahcubiyetler konusunda kimse bir şey yapamazdı. Bu Jane'in parmağındaki alyans kadar sabitti. Senaryo çoktan yazılmıştı, geçmişleriyle, şu anlarıyla, Anthony'nin hayaletiyle, aile ilişkileriyle ve sorumluluklarıyla. Dan ise senaryoda mutabık kalınmış olan satırlara sadık kalmaya yürekten inanıyordu. Bütün bunların ötesinde, herhalde Jane'i eğlendirebileceği, Jane'in ona minnettar kalabileceği, ondan hoşlanabileceği ve hatta Dan'e karşı biraz hayranlık bile duyabileceği bilgisi gizleniyordu ama Jane, Dan'le tatmin olmazdı. Yine de Dan her zaman yapmış olduğu gibi, Jane'in standartlarını düşüremediği yerde başarısızlığa uğramıştı; buna içerleyemiyordu çünkü gittikçe kendisi bile bundan kuşku duyuyordu.

Yatağa yatar yatmaz, bütün bunları daha fazla düşünmemek ve hemen uykuya dalmak için uzanıp ona verilen Lukacs kitabını aldı.

Barbarlar

Kahire'de havaalanında daha yorucu bir deneyimden ve bir Ilyushin'le rahatsız bir şekilde kalabalık bir uçak yolculuğundan sonra Luksor ilaç gibi geldi. Asıl şehir, bitap saçakları, nehre bakan iki üç sözde büyük ama görünüşte ıssız oteliyle onları etkilemedi ama sıcaklığı nefisti; masmavi muhteşem gökyüzü, çiçek açan mimozalar, akasyalar ve ponsetiyeler, yavaş yavaş giden yelkenli kayıklar, doğuda Theban mezarlığının kayalarından yansıyan pembemsi sarı renkte pırıldayan su; itibarını hemen haklı çıkaran şu manzaralardan ve iklimlerden biriydi. Küçük şehrin taşralılığı, yerilen ataleti, kendini bir Graham Green romanına katmaya çalışması bile başkentin stres ve gürültüsünden sonra insanın hoşuna gidiyordu.

Gelecek hafta boyunca içinde konaklayacağımız modern, beyaz "yüzen Hilton" ki gemiyi saçak altına demirlemiş buldular, temiz ve süratli bir gemi gibi görünüyordu, gerçi gemide Dan'in daha önceki

turunda bindiği eski Nil vapurundaki güzellik yoktu. Kamaraları aynı taraftaydı ama aralarında üç kamara vardı. Dan yemek salonunda kendilerine bir masa bulabileceğini umuyordu ve öğlen yemeğine gittiklerinde bunu ayarlaması için başgarsona para sıkıştırmaya çalıştı ama olmadı. Garson, Amerikalı bir çiftin de olduğu bir masa ayarlayabilirdi sadece. İki büyük grup halinde Fransız ve Doğu Avrupalı turistler vardı, bir tek Amerikalılar gemide İngilizce konuşan diğer çiftti.

Onların da yirmili yaşlarının sonlarında, oldukça çekingen bir çift olduğu ortaya çıktı. Dan'le Jane daha sonra yalnız kaldıklarında daha kötü bir şey yapmış olabilirdik diye kendilerini teselli ettiler. Dan, Jane'in, Fransızların olduğu masalardan birinde otursalar daha mutlu olabileceğini düşünüyordu ama elverişli küçük bir Anglosakson adasını bırakıp öğlen yemeğinde etraflarını kuşatan dil kargaşası içine girmeye isteksizdi. Ayrıca Amerikalı çift en az çekici olan ulusal özelliklerini –kendi kişisel bilgileriyle sizi bunaltmak, sonra da sizin kişisel bilgilerinizi sorma gereksinimini– bastıracak kadar uzun bir süre yurtdışında kalmışa benziyorlardı, dört aydır Kahire'deydiler. Öğle yemeği sırasındaki sohbet (masa uygun bir şekilde altı kişilik dikdörtgen bir masaydı, bu yüzden biraz ayrı kalabilecek kadar yer vardı) ihtiyatlı genel bir sohbet olması itibariyle hemen hemen İngilizce'ydi.

Doğu Avrupalıların *lingua franca*'sı* Almanca'ya benziyordu. İçlerinde birkaç Çek ve Polonyalının da olduğu kafiledekilerin çoğu Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nden geliyordu. "Biraz benim rakiplerim oluyorlar sanırım" diye ekledi geminin memurlarından biriyle sohbet etmiş olan masalarındaki arkadaş. Çoğu, çeşitli sanayi ve teknik anlaşmalarla Mısır'da çalışıyordu; Amerikalı da öyle. Amerikalı bilgisayar uzmanıydı, şirketi onu bir yıllığına Kahire'nin hemen dışında Maliye Bakanlığı'nın yeni bir şubesinde programcıları eğitmesi için Mısır hükümeti için görevlendirmişti.

Öğle yemeğinden sonra hepsi ilk gezilerine çıkarıldılar, küçük at arabasıyla Karnak tapınağına yaklaşık bir mil. Dan kişisel olarak turda ekstra gezilerin bazılarından vazgeçmeye karar vermişti ama bu ilk gün istekli görünmesi gerektiğini düşünüyordu, Jane'in kadim büyüklük kuruntusunun ilk tam cephe saldırısına nasıl tepki vereceğini görmek için meraklanıyordu zaten. Tapınağın dışında toplandıklarında tur rehberinin İngilizce konuşan dört kişiyi kenara çekmesi onu biraz rahatlatmıştı. Rehberi Fransızca konuşan yolcuların çoğunlukta olması şaşırtmıştı ve (Doğu Avrupalılar kendi rehberlerini getirmişlerdi) Fransızca konuşmak zorunda kalacaktı, Fransızca konuşsa onun söylediklerini

* Anadili farklı olan insanların konuştuğu ortak dil. (ç.n.)

anlayabilirler miydi? Jane anlayabilirdi, Amerikalı kız denerim dedi, Amerikalı kızın kocasıyla Dan rehber kitaplarını havaya kaldırdılar. İkisi de görünüşe göre, çalışkan turistler değillerdi ve ikisi de böyle tasnif edilmiş bir gezinin ortasında kendi başlarına dolaşmayı yeğlediler. Amerikalının, en azından gördüğü her şeyin fotoğrafını çekme sevdası gibi bir özelliği vardı. Bu, Dan'i, Jane'in sözü bitmez küçük Mısırlı rehberin söylediklerinin özünü veya bir sonraki yere hareket edeceklerini tercüme etmesiyle başıboş kalmasına neden oldu.

Dan çok geçmeden, önceki ziyaretindekiyle aynı tepkileri hissediyordu. Orası, son zamanlardaki birkaç diktatörün daha tam da mimaride onayladığı aynı türden debdebeli ve şişirilmiş bir kabalıkla inşa edilmiş, nahoş, devasalığı aklına takmış bir yerdi. Bu mesafeden bile çok gülünçtü; birbiri ardına gelen her firavunun hayatının çoğunu, selefinin taştan ciğerlerine öfkeyle bağırarak ve gelecek nesillerin duyması için borazan çalıp ilan ederek geçirme şekli... Sabri'nin aleyhinde konuşmuş olduğu azametin daha çağdaş olan yanılsamaları kadar alaya alınabilir. Geniş bina bileşkesinin bir tür teatralliği var ama Dan turun kendisinden çok tesadüflerin tadını çıkarıyordu: On dokuzuncu yüzyıl başlarında Fransız, İtalyan ve Britanyalı gezginler isimlerini devasa fallik sütunların üstüne kazımışlardı, üst kısımlarına çünkü onlar eskiden, kumlar akıp gitmeden önce, zeminde bulunuyorlardı; bir zamanlar kutsal saltanat kayıklarının getirilmiş olduğu içerideki göl de Dan'in hoşuna gitti. Orası hâlâ büyüleyiciydi. Orada Dan'in gözüne muhteşem bir kuş ilişti, zümrüt yeşili ve bakır rengi bir arıkuşu, yakından bakması için Jane'i oraya götürdü; rehberin sonu gelmez konferansını kaçıracağı için Jane'in endişelendiğini görünce içten içe bir rahatsızlık hissetti. Dan, Jane'i telaşlı bir şekilde vazifesine dönmek ister görmeye başlamıştı, Jane'in her yarım kabartma ve binanın önünde ciddiyetle ayakta durup dışarı doğru hareketi dinlemesi bakımından neredeyse Cermen gibiydi. Dan ona biraz haksızlık ettiğini fark etti.

Nil'in kabaran sularının ayinsel akışının zarif bir şekilde kazınmış olduğu duvar oymasını görmeleri için bir odaya götürüldüler, diğerleri rehberin peşinden dışarı çıkınca Dan'le Jane ona daha iyi bakabilmek için geride kaldılar. İki tanrı, bir erkek ve bir kadın, yüzleri birbirlerine bakıyordu, kıvrımlı ve geçiş yerlerine dökülen suya doğru eğdikleri iki şişeyi bir kemer oluşturacak şekilde yukarı kaldırıyorlardı; ama o su değildi, kadim yaşam zincirlerinin anahtarlarıydı, küçük bir halka şeklinde tepesi olan haçların zincirlerinin.

Dan mırıldandı: "Üç yıldızlı, şu."

"Evet, çok dokunaklı."

Orada öyle duruyorlardı, gölgeli odada yalnız başlarına, sessizce, İsis ve Osiris'e, ağabey kız kardeş, karı kocaya bakarak; oraya gelişlerinden beri Dan ilk defa çok yoğun bir şekilde Andrea'yı hatırlıyordu, hemen hemen yirmi yıl önce burada dikilmişlerdi, tam da o yerde, yılın aynı zamanı, böyle yalnız başlarına olsalar bile ve aynı sebepten, kendilerini dışarıdaki baskıcı ve fil gibi mimarinin içine gömülmüş olan bu temiz küçük şaheserin kendi başlarına tadını çıkarmak istemişlerdi. Üsluba rağmen bu sahnede derin bir insanlık, hayat dolu bir kaynaşma vardı. Jane arkasını dönünce Dan'in yüzünde, aslında görmesini istemediği bir ifade gördü ama Dan gülümseyerek gerçeği kabul etti.

"Andrea'yı düşünüyordum. Eskiden onunla burada böyle durmuştuk." Başını iki yana salladı. "Buna bayılmıştı."

Bir süre daha dikilip oymaya baktılar ve Jane kibarca, "Bayan Dalloway'deki o muhteşem paragrafı hep hatırlarım. Ölümden sonra tek akla uygun yaşamın insanların hatıralarını ne kadar yaşattıklarıyla ilgili."

"Bu, sevgili Kraliçe Hatsheput'u ve onun soyunu memnun eder miydi bilmem."

"Galiba bir bakıma insanlar onlara haset etmeliler. Masumiyetlerine."

"Acaba. Korkup kaçtıklarından şüpheleniyorum. Böyle yerlerdeki bütün kötü titreşimler bir yerlerden geliyordur."

"Bu biraz fazla." Dışarı çıkıp kafilelerine tekrar dahil olmak için diğer tarafa yöneldiler. "Çok ücra bir yerde olması hariç. Stonehenge gibi."

"Uzak mı, değil mi bilmem. Bizim Londra'yı ve San Franco'yu berbat ediş şeklimizi düşününce. Andrea buraya bir sergi taşımak istiyordu. Yıllar boyunca birleşik şehirler." Jane gülümsedi ve dışarıya, gün ışığına çıktılar.

Dan, Jane'e şöyle bir baktı. "Paranı geri mi istiyorsun?"

Jane gülüp başını iki yana salladı." Ama hayatta bu kadar geç olsa da bütün bunları gördüğüme memnunum, bir bakıma."

"Roma'yı gördük. Sanırım iyi de yaptık. O zaman bile."

"Ben de bunu düşünüyordum. Her şeyin ne kadar Roma'ya özgü olduğunu."

"Mısır Roma'sı olduğunu."

"Tabii. Sanırım her büyük medeniyete kendi Etrüsklüleri gerekiyor."

Yirmi, otuz yolcunun rehberin etrafına toplandığı yere yaklaşıyorlardı.

"Ya da kendi Fransızları..."

Jane alaycı bir şekilde onlara doğru bakıyordu.

"Her şeyi çok ciddiye alıyorlar. Eski usul aktör menajeri gibi olanı fark ettin mi?"

Dan o adamı fark etmişti, fazlasıyla yakışıklı ve şüphe götürmez bir şekilde eşcinsel genç bir adam onunla beraberdi. Ellili yaşlarının sonlarında bir bey, estetik şevk ve kibirli bir aristokrasi ya da en azından onun etrafındaki heteroseksüel dünya üzerinde hatırı sayılır bir üstünlük havasıyla sürekli dik tutulan bir baş.

"Onu sana ayırsaydım, Jane."

Jane dudaklarını kemiriyordu.

"Bu vesileyle ona Mavna'da Doğmuş Kraliçe adını veriyorum."

Dan, grup tekrar bir araya toplandığı için Jane'in kemirilmiş dudakları ve eski benliğinin bir anlık çok net bir imgesiyle baş başa kaldı. İşini son sürat yapan rehberlerin, sürünün gerisinde kalan tembel koyunlara doğru şu azarlayıcı sessiz bakışlarına karşılık olarak Jane önden gidiyor, Dan ise arkadan onun başına bakıyordu. Dan etrafındaki ölüleri düşünüyordu: kadimler ve onların kendi ölüleri. Anthony ve Andrea ama fazlasıyla şiirsel bir şekilde gelen ikindinin gün ışığında. Dan, hoşuna gittiği tarzda şu kadim krallar ve kraliçelerin belki de pek ücra bir yerde olmadıklarını düşündü. Hatırlamak ve hatırlanmak hiç aklından çıkmıyordu, ölüm ve kendisinin ölümü; fanilik imaları ama bunlar Dan'in aklına memnuniyetin verdiği neşeyle geliyordu, belki biri ölüyordu ama insan daha fazlasını biliyordu, daha fazla hissediyor ve görüyordu; Jane'in "hayatta bu kadar geç" derken kastettiği her şeyi.

Gemiye geri dönerken Hanedan'ın II. Duca'si kötü II. Ramses'in *ad nauseum** her köşeye ve her granit manzarada kendini kutladığı yere, diğer büyük Luksor tapınağına bakmak için yarım saatliğine durdular. Sonra onlara bir saatlik boş zaman verildi. Assad, Luksor'daki "tek dürüst antika tacirinin" adını vermişti, Abdullam Bey diye biri, Jane'le Dan onun dükkânını bulmak için dolaşa dolaşa şehre indiler. Her köşe başında antikacı dükkânı var gibi görünüyordu ve sokakta sürekli bir şeyler satın almaları için sıkboğaz ediliyorlardı. Bisikletli bir adam yanlarına gelip onlara gazeteye sarılmış bir nesne kakalamaya çalıştı, 1940'lardaki bir dolandırıcı gibi; mumyalanmış bir ayak, iğrenç bir şekilde, Bacon tablosundaki bir şey gibi, kıvrılmış siyah, sarı ve sarımsı kahverengi parşömen kâğıtta.

"Bugün değil, teşekkürler" dedi Dan kibarca.

Adam aç kurt sabırsızlığıyla ısrar etti.

"Gerçek, gerçek."

"Eminim."

---

* Lat. Bıktırıncaya kadar. (ç.n.)

"Bayan!"

Tüyler ürpertici şeyi Jane'e doğru itekledi, Jane ellerini yukarı kaldırıp başını iki yana salladı. Adam birkaç metre boyunca peşlerinden giderek ısrarını sürdürdü ama sonra arkasındaki Fransız bir çiftin yolunu kesmek için onlara yöneldi. Bir süre sonra öfkeli bir Galya'lı bağırışı duyuldu.

"Ne dedi?"

"*Oh toi, tu m'emmerdes.* Siz baş belasısınız."

"Sanırım Kurbağalar yerlilerle baş etme konusunda bizden daha iyiler."

"Bu yüzden Fransız olmak bir ruh durumudur. Bir tanesini Karnak'ta dinledim. Şaşırmış bir ses tonuyla arkadaşına, *Il y des abeilles,* dedi. Arılar var. Sonra, ben sinekleri de gördüm, dedi. Tek gerçek dil içerisinde onların geldiği haber verilene kadar haşereler bile gerçekten var olamazlar."

"Keşke ben de Fransızca bilseydim."

"Çok fazla şey kaçırdığını sanmıyorum. Yaşı kemale ermiş bir grup De Gaulcü *nouveaux riches*'e* benziyor."

"Gerçekten mi?"

"Aslında keşke Almanca konuşabilseydik. Görünüşe bakılırsa onların rehberi profesyonel bir Mısırbilimci."

"Biliyorum. Bilgili bir adama benziyor."

Aradıkları dükkâna geldiler ve iti an çomağı hazırla diye boşuna dememişler, Almanca konuşan grubun önce davrandığını gördüler. O kafile Jane'le Dan iki yeri gezerken önlerine geçmişti ve cam çerçeveli duvarları olan dar odaya girdiklerinde "bilgili adamın" arkada gaga burunlu ve daha yaşlı dükkân sahibiyle konuştuğunu gördüler. İki küçük kahve fincanı vardı. Onları görür görmez tüccar karşılamaya çıktı. Yarım yamalak İngilizce konuşuyordu. Antika satın almak isterler miydi? Dan sadece biraz bakmak istediklerini söyledi, sonra bu dükkâna Assad'ın tavsiyesi üzerine geldiklerinden bahsetti. İhtiyar adam saygılı bir şekilde başını önüne eğdi ama Dan, Asssad'ın isminin ya da Dan'in o ismi telaffuz edişinin adama herhangi bir şey ifade etmediğinden şüpheleniyordu. Bokböceği, kolye, küçük heykelcik isterler miydi? Adam biraz fazla hevesliydi.

"Sadece bir bakalım." Dan dükkânın arka tarafına doğru el işareti yaptı. "Siz lütfen..."

Oradaki adam bir elini havaya kaldırarak kibar bir şekilde teklifi geri çevirdi.

* Fr. Yeni zenginlere. (ç.n.)

"Ben arkadaşıyım. Müşteri değilim."

Gülümsediler, şaşırdılar, adamın İngiliz şivesi çok iyiydi. Kül rengi, Van Dyck ya da belki Ulbricht, tek perçemli, çok kısa tıraş edilmiş neredeyse beyazlaşmış sakalları olan zayıf ihtiyar bir adamdı. Biraz ihtiyatlı ama tetikte, itibarlı bir yüzü vardı. Yanında bir baston duruyordu. Dan adamın Karnak'ta, bastonu işaret çubuğu olarak kullandığını görmüştü. Abdullam Bey, bokböcekleri ve kolyelerin olduğu tepsileri çıkarmaya başladı, Dan'le Jane ihtiyar tüccarın bütün bu ilgisi ve tetikte olan gözlerinden biraz çekinerek tezgâhın yanında dikiliyorlardı. Jane pek çok ufak deniz yeşili diskle aralarına serpiştirilmiş, sarımsı kahverengi akik taşlardan yapılmış bir kolyeyi beğendi ve taşları nereden getirdiklerini sordu. Mezarlardan getiriyorlarmış. Evet ama Jane hangi arkeolojik bölgeden getiriliyorlar demek istemişti. Bu satıcıyı şaşırtmıştı ve adam dönüp arkadaki konuğuna Arapça bir şeyler söyledi, konuk olan adam yine konuştu.

"Kolyeler farklı yerlerden geliyor, madam. Onları burada Abdullam Bey diziyor. Taşlar eskidir ama hiçbir arkeolojik değeri yok."

Jane, "Anlıyorum. Teşekkürler" dedi.

Abdullam Bey bir anahtar çıkarıp tezgâhın altındaki sığ bir çekmecenin kilidini açtı. Çekmece daha sahih kolyelerle doluydu ama fiyatları çok daha pahalıydı ve dükkânın arkasındaki kâhin artık susmuştu. Dan'le Jane'in, kolyelerin bu fiyata ucuz mu, yoksa fahiş mi olduğu konusunda hiçbir fikri yoktu. Tekrar fiyatları üç ila beş sterline değişen sahte kolyelere yöneldiler. Jane kendi kızları için iki tane seçti, sonra da Dan'in Caro için bir kolye seçmesine yardımcı oldu. Dan, iki akik taşının şüphe çekecek kadar yeni kesilmiş kenarları olduğunu fark etti ve belli belirsiz bir duyguyla en azından Arap bir tüccarla sıkı pazarlık edilerek sonuca bağlamak gerektiğinde bu şüphesini dile getirdi. Yine odanın arkasındaki yetkiliye danışılmıştı. Adam bir elini kaldırdı.

"Bakabilir miyim?"

Dan elinde gerdanlıkla ona doğru yürüdü ve ihtiyar adam küçük bir cep gözlüğü çıkarıp akik taşlarını gelişigüzel inceledi.

"Sanırım iyi." Eliyle işaret etti. "Bu ovalanmış olanlar topraktan yeni çıkmadıklarını gösteriyor. Köylü kadınlar tarafından kullanılmışlar."

"Anlıyorum."

Jane adamın yanına geldi, adamdan ziyade Dan'le konuştu ama adam cevap verdi.

"Sanırım kullanılmış olmaları kolyeyi daha cazip hale getiriyor. Bunca zaman kullana kullana yıpranmış."

"Sizinle kesinlikle aynı fikirdeyim madam. Kesinlikle daha insancıl." İhtiyar adam kolyeyi Jane'e geri uzattı.

"Maalesef bu konuda biz çok cahiliz."

"Aa. O halde size bir şey göstereyim." Adam üzerinde kahve fincanlarının olduğu küçük pirinç sehpaya yönelip tuhaf bir taşın içinde bulunan iki buçuk santim uzunluğunda bir bokböceği aldı, çeşitli renklerde yağları olan sığır eti gibiydi. "Bu da köylü bir kadın tarafından takı olarak kullanılmış. Ne kadar aşındığını görüyorsunuz." Adam kolyeyi Jane'e uzattı. Jane'de kolyeyi parmaklarının üzerinde döndürerek bakması için Dan'e uzattı. "Kolye olarak kullanmak için bir delik açılmış Nesiller boyu kullanılmaktan, kolye huni şeklinde bir delik haline gelmiş."

"Aa, evet, görebiliyorum. Olağanüstü."

"Bu, benim hakkında diğer on hanedandan daha az şey bildiğim Onbirinci Hanedan'ın bokböceklerinin çok nadir bir türüdür." Adam dükkâna göz gezdirerek satıcıya baktı. "Abdullam Bey'e az önce bunun sahici olduğunu söyledim." Adam ellerini iki yana açtı. "Elimden binlerce bokböceği geçti madam. Kolay kolay aldanmam."

"Ama?.."

"Abdullam Bey bunun buraya yakın bir köydeki ihtiyar bir adam tarafından geçen sene imal edildiğini söyledi. Yapılırken izlemiş."

"Aman Tanrım."

İhtiyar adam başını kaldırıp bilgece bir gülümsemeyle onlara gülümsedi. "İyi bir kural, nesne ne kadar mütevazı olursa gerçek olma ihtimali o kadar yüksektir." Adam bokböceğini geri alıp sevgiyle kahve fincanlarının yanına koydu.

Jane, "Bize göstermeniz büyük incelik" diye mırıldandı.

Adam ellerini iki yana açtı: "Memnuniyetle."

"*Caveat emptor?** Tamam? Arkadaşımıza güvenebilirsiniz. Fiyatları makuldür."

Tekrar adama teşekkür ettiler; alışverişlerini yaptılar, anlaştılar ve sakallı ihtiyar adama gülümsediler, adam da ciddiyetle baş eğerek selam verdi. Abdullam Bey onları kapıya kadar uğurladı. Gemiye dönmek üzere daha birkaç adım gitmemişlerdi ki Jane birden durdu.

"Burada biraz bekler misin Dan?" Hızla "Lütfen. Soru sorma" dedi.

Dan, Jane'in yürüyerek dükkâna geri dönüp içeri girişini seyretti. Jane üç dakika sonra bir portakal gibi beyaz kâğıda sarılmış, küçük yuvarlak bir paketle çıkageldi ve paketi doğruca Dan'e uzattı.

"Ah Jane... Tanrım."

"Karşı koyamadım. Arkadaki kutulardan birindeydi. Sen görmedin."

"Baksana."

* Lat. Sorumluluk alıcıya aittir. (ç.n.)

Dan ince kâğıdı birleştiren selofanı koparıp hediyeyi açtı. Üzerinde hafif geniş yüzlü, gözleri ve ağzı uzun bir çizgi şeklinde olan bir başın olduğu kırık bir çukur çömlek parçasıydı.

Jane, "Bu sana kimi hatırlatıyor?" dedi.

Dan bir süre bakıp birden başını kaldırarak sırıttı. "Assad'ı." Yine çömlek parçasına baktı. "Ne harika. Bu Assad'ın tüküren tasviri."

"Bu bir Kıpti su testisi ağzı. Alman arkadaşımız bunların sahtelerinin yapılacak kadar yaygın olduğuna beni temin etti."

"Hangi tarihten kalma?"

"Yaklaşık M.S. 300 olduğunu düşünüyor. Bir yüzyıl eksik ya da fazla."

Dan başını kaldırıp Jane'e baktı, sonra Jane'in kolunu tutup öne doğru eğildi ve onu yanağından öptü; bu Jane'i utandırdı. Jane, Dan bu hediyeyi çok abartıyormuşçasına gülümseyip önüne baktı.

"Para ödemedin madem..."

"Kesinlikle hayır."

"Nefis."

"Önemsiz bir şey."

"Yo. Gerçekten bayıldım."

Dan hediyeyi yine kolu boyunca yukarı kaldırdı; benzerlik gerçekten olağanüstüydü ve bir ırka dayanması, ırkın, genlerin dayanıklılığı muhteşemdi.

Dükkânla, ihtiyar bilginin inceliğiyle ilgili konuşarak yine gemiye dönmek üzere yola koyuldular. Dan evvelsi gece takside onu mahcup eden olayı hatırladı: Jane'in verdiği dersi, Kahire'den ayrılmadan önce meydana gelen, minnettarlık göstergesi olan andaçların gerçek anlamıyla ilgili; Jane'in bu testi ağzını almakta biraz gecikmesi de Dan'in aklına geliyordu ki nedense Dan buna neredeyse hediyenin kendisi kadar memnun olmuştu. Ani bir isteğin tedbire, çekingenliğe, tutumluluğa karşı, her ne idiyse, kazanılan zaferi. Dan Kahire'de çok fazla şey ummuştu; Jane'in doğal benliğini bütünüyle mantıksız ve ani bir şekilde ona bağışlamasını ya da en azından eski dostluklarını tekrar kazanmayı bekliyordu.

Dan çok yavaş bir şekilde bir şeyin farkına varıyordu: Jane'in kasıtlı olarak ondan bir gerçekmiş gibi gizlediği eski benliğini aradığını veya araştırdığını. Bu tabii ki o zamandan beri olmuş olan çok daha büyük gerçekliği bertaraf etmek değildi yalnızca, Dan'in kendindeki gecikmeye ihanet ediyordu, ebediyen yitirilmiş, yok olmuş annesinin Freud benzeri bir araştırmasına. Buna da babasıyla olduğu gibi, kolayca kabul edebileceğinden çok daha derin bir şekilde koşullanmıştı. İçinde

bir şey hep bunu aramalıydı, çok daha genç kadınlarda bile; bütün süreç tersyüz edebilir ve Dan'in hâlâ Jane'in içindeki Jenny'yi aradığı söylenebilirdi. Dan'in kadınlarla olan tüm yakın ilişkileri, tamamıyla aseksüel olanlar bile (Phoebe'yle olduğu gibi, çok küçük, komik ama algılanabilir bir ana oğul vazifesi gördüğünü uzun süre önce fark etmişti) model olacak çeşitlemelerdi ama Dan'in onlardan bilinçsizce talep ettiği şeyleri karşılayamadıkları için kesinlikle yıkıldılar. Bu temelde absürddü, tekrarlayan bir içtepi ve Dan'in Jane'e karşı duyduğu hüsranları ve belli belirsiz gücenmeleri büyük ölçüde bundan kaynaklanıyordu. Zihninde buna bir çözüm buldu: Bu kadına olduğu gibi davranmaya başlamalıyım.

Çok yakın zaman önce inşa edilmiş, turistik eşya satmak için amaçlanmış ve cicili bicili şeylerle dolu saçakları takip ederek Nil kıyısına uzanan sıra kemerli dükkânlara geldiler. Vitrin vitrin gezerek, fiyatlara bakarak vakit geçirdiler. Jane gezilerde eşyaları taşımak için bir sepet istiyordu, böylece bir pazara girip sepet aradılar ve on dakika sonra ucuz yollu bir çantayla pazardan çıktılar. Sırakemerlerin altına çıktıklarında, Jane incelemek için çantayı yukarı kaldırdı. Hemen arkalarından bir ses geldi:

"O eski değil."

Konuşan kişi gemiye dönmekte olan sakallı ihtiyar Alman'dı. Adam gayet resmi şekilde mat gri bir takım elbise ve gömlek giymiş, kravat takmıştı, başında aslında melon şapka olmak istermiş gibi kıyıları yukarı kıvrılmış, siyah bir şeridi olan panama şapkası vardı. Adam bu iklimde tecrübeli olduğu havası yayıyordu, üstelik "gündelik" giysilerini giymeden önce. Belki de baston yüzündendi ya da düğme deliğine taktığı beyaz karanfil yüzünden; eski bir kozmopolit üslup. Dan'le Jane adamın küçük şakasına gülümsediler. Dan onlara yardım etmiş olduğu için adama tekrar teşekkür etti, hem de böyle mükemmel bir İngilizce'yle; o halde onunla beraber yürüyebilirler miydi?

Jane iki adamın arasında, ağır ağır yürüdüler. Jane, satılık çok fazla antikanın var olduğunu görmenin onu şaşırttığını söyledi.

"Bu çok zor bir sorun. En azından burada açık açık yapılıyor. Siz, Türklerin yapmaya çalıştığı şeyi yapıyorsunuz..." Adam omuz silkti.

Dan ileride bu bokböceği kolyesine ne olacağını sordu. İhtiyar adamın mavi gri gözlerinde belli belirsiz soğuk bir pırıltı belirdi. "Günün birinde bir Amerikan müzesini mutlu edeceğine şüphe yok. Elden ele geçecek. O sırada kökeniyle ilgili gerçek hikâye –nasıl desem– kaybolup gitmiş olacak."

"Galiba öyle, sizin gibi bir uzmanı bile aldatabiliyorsa..."

Adam bir elini yukarı kaldırdı. "Beni bakmam için aldattı. Ama benim, ee, epey tecrübem var. Asla ama asla gözlerinize inanmamayı öğreniyorsunuz. Hatta bir nesneyi kendiniz kazıp çıkarsanız bile. Bu yüzden çoğu kazı heyeti, işçilerinin ücretlerini iyi buluntularla ödüyorlar. Yani. İyi buluntular bazen yerleştiriliyor." Adam elindeki bastonla Theban tepelerini işaret etti. "Orada bir köy var. Kurna. Onlar her türlü sahte şeyi yapmakta ustalar ve hatta onları, bulacağınızı umduğunuzu bildikleri yerlere gerçeklerini gömüyorlar. Bu affedilemez, onların bakış açısından. Kazı çalışması iş demektir, o halde neden olmasın?" Adam Dan'le Jane'e gülümsedi. "Mısırbilim masum bir eğlence değildir."

"Abdullam Bey'e güveniyor musunuz?"

"Güvenmek heybetli bir sözcük *madam*. Onun bilgisine güveniyorum. Çok şey biliyor. Çok istisnai durumlarda sahte olanı ayırt edemez. Bütün numaraları, nasıl derler, alametifarikaları bilir." Adam başının yan tarafına hafifçe vurdu. "Arapça'da dedikleri gibi adamın her yerde kulağı var."

"Uzun zamandır mı bu işi yapıyor?"

"Düşünebileceğinizden de uzun. 1922'de Tutankamon'un mezarını açarlarken oradaydı. Howard Carter'ın işçilerinden biriydi."

"Aman Tanrım."

"Çok ilginç bir adam." Sonra, bütün bunlar onlara sıkıcı gelebilirmişçesine adam Jane'e, İngiltere'de nerede oturduğunu sordu.

"Oxford'da oturuyorum."

Bu, ihtiyar adamı o denli memnun etti ki Jane'in cümlesinde en önemli sözcük olarak söylediği sözcüğü duymadı.

"Ya? Tamam. Ashmolean Müzesi'nde çalışmıştım. Aslında Oxford'u çok severim. Dünyadaki en büyüleyici şehirlerden biri." Adam, Dan'e doğru baktı. "Peki, siz bayım, belki de siz öğretim..."

Bu soru, Dan'i durumu açıklamaya mecbur etti; Jane'in çok kısa süre önce eşini kaybettiğini ve merhum kocasının aslında Oxford'da öğretim üyesi olduğunu anlattı. İhtiyar adam taziyelerini sundu. Felsefe asil bir dersti, gençken kendisi de felsefe okumayı düşünmüştü. Ama bu "asil" sözcüğü ikisinin de adamın çok eski moda bir felsefe nosyonu olduğundan şüphelenmesine yol açtı, kurum tarafından verilen bu akademik statü görünüşe göre ihtiyatlı iltifat etmek, daha samimi olana dek onun kendini böyle hissetmesine izin veriyordu. Saçakların altından aşağı doğru gezine gezine inerlerken adam biraz daha kendinden bahsetti.

Adam aslında kazı arkeoloğu değildi, onun alanı Kadim Mısır iktisadı idi. Beş yıl önce bir kalp krizi geçirmiş ve Leipzig'de faal olarak profesörlüğü bırakmıştı, bir tür emekli profesör statüsünde artık Kahire'de

yaşıyordu, uzmanlığıyla ilgili papirüs belgeleriyle meşguliyetine devam ediyordu. Bu iş, geçmişte onun pek çok kez İngiltere'ye gitmesine de sebep olmuştu.

Adam şu anda yaptığı iş için savunma yapmanın gerekli olduğunu düşünmüyora benziyordu, Jane'le Dan daha sonra bu sebepten adamdan hoşlandıklarına karar verdiler. Bu işin ona fazladan para kazandırdığı tahmininde bulundular. Belki de sosyalist bir devletin vatandaşı emekli profesörlerin atamalarında durum böyleydi. Adam yetmiş iki yaşındaydı, adı Otto Kirnberger'di. İki yıl sonra Dan onun adını *The Times*'ın ölüm ilanları sütununda yine görecekti; bu kibar ve dost canlısı ihtiyar adamın aslında firavunlarla ilgili haraç ve vergilendirme sistemleri üzerine dünya çapında bir bilirkişi ve "derin bilgisine kimsenin erişemediği" bir papirüs bilimci olduğunu öğrenecekti.

Jane, gemiye geldiklerinde keşke Almanca konuşabilseydik de onun grubunda tura devam edebilseydik dedi ama adam kastedilen iltifatı başka bir yana saptırdı.

"Sanırım pazarlıkta en iyisi sizinki, madam. Ben daha çok bilgiçlik taslarım."

Orada ayrıldılar, Dan'le Jane kamaralarına indiler.

"Ne kadar medeni, tonton bir adam."

"Evet."

"Ücretler konusunda ne düşünüyor, merak ediyorum."

"Biraz daha medeni insanlar olduklarını umuyorum Dan."

Aslında ne sorduğunu Jane'in anladığını sesinin tonundaki yavanlıktan fark eden Dan gülümsedi: Jane'in bu konuda düşündüğü şeyi kastettiğini. Dan, yaptığı yeni çözümlemeye sadık kalarak, kendisinin bu sefer küçümsenmediğini ama haklı olarak ve uygun bir şekilde aklının çelindiğine karar verdi.

Akşam yemeğinden önce Jane'i kamarasında bekledi, bar çok kalabalık olacağa benziyordu ve bir yudum viskinin fiyatı da tüyler ürperticiydi. Kamaralarda iki kişinin oturabileceği kadar yer vardı. Onların kamaralarında manzara seyredebilmek için geniş pencereler vardı ve geminin sancak tarafındaydılar, kamaraları Nil üzerinden batan güneşe doğru bakıyordu. Dan, Kıpti başı yine inceledi. Aslında öyle nesneleri biriktirmiyor olsa da buna gerçekten memnun olmuştu. Baş, pencerenin önünde katlanan masanın üzerinde duruyordu, güneşin son ışıklarıyla, bir bakıma hem biraz kendini beğenmiş hem de biraz kaygılı duruyordu; kısık gözlerinin üzerindeki çiziklerden dolayı daha ziyade kaygılı.

Jane, Dan'in kamarasının kapısını tıklattı, Dan içeri gelmesini söyledi, sonra da Jane pencerenin önüne yerleşirken Dan telefon edip buz istedi. Buz gelip de içkilerini ellerine alınca Dan ranzanın ucuna oturdu. Günbatımını izliyorlardı, pembeler, sarılar ve turunculardan muhteşem bir gökyüzü. Güneş tropikal bir süratle değişip battı ama nefis bir parlaklık bıraktı, daha zarif bir şekilde suyun yanardönerli yüzeyine yansıyordu. Bir çift yelkenli kayık akıntı aşağı seyrediyordu, zarif siyah gölgeler halinde, büyük üçgen yelkenleri, kavisli yelken direklerinden sarkıyordu ve altüst olan ışık, kayıkların yayılan dümen suyunda daha da güzel görünüyordu. Uzak kıyıdaki palmiye korusu aynı şekilde berrak gökyüzüne koyu sakin bir siyahlık olarak dikiliyordu. Yarasalar zikzaklar çizerek geçmeye başladılar, rastgele bir tanesi pencereye o kadar yakından yuvarlanıp gitti ki yarasanın bedeninin ayrıntılarını bile gördüler. Dışarıda olduğu kadar kamarada da büyük bir sakinlik, sessizlik, huzur vardı. Işığın bu emsalsiz şekilde yok oluşu gerçekleşirken neredeyse hiç konuşmadılar.

Jane, uzun bir etek ve krem rengi bir gömlek giymiş ve satın aldığı kolyelerden birini, "belki üzerinde kadim bir lanet vardır diye" takmıştı. Dan, Jane'in odada bulunan tek sandalyede oturduğu yerin karşısına valizlerinden birini koymuştu, bu sayede Jane "ağrıyan" bacağını valizin üzerine uzatıp dinlendirebilirdi. Bacağı biraz ağrımıştı, yürümekten değil de ayakta durmaktan. Bale ayakkabısı gibi, genç kızlara yakışır türden siyah bir ayakkabı yukarı kalkmıştı; Jane bir eliyle dirseğini, diğer eliyle de kadehini tutarak oturuyor, günbatımını izliyor, ara sıra içkisinden bir yudum alıyordu, ta ki yüzünün yandan görünüşü de bir siluete dönüşene kadar.

Sessizlikleri uzun sürmedi. Geminin motorlarının gürlediğini duydular, sonra da sessizce çalıştığını, bir dakika sonra gemi hareket etti. Akıntı aşağı gemi seyahati başladı, Aswan'dan uzaklaşıp Kahire'ye geri dönmek üzere, böylece Abydos'u ziyaret edebilecek, Luksor'a geri dönüp Krallar Vadisi'nde bir gün geçireceklerdi. Jane gidip paltosunu aldı, geminin kalkışını görmek için diğer yolcularla beraber yukarı güverteye çıktılar. Luksor ve Karnak tapınaklarının koyu gölgeleri akıp geçiyordu. Yolculuk başlamıştı.

Dan öğle yemeğinin ihtiyatlı resmiyetinin bütün seyahat boyunca sürmeyeceğini biliyordu ve akşam yemeklerine pek gitmeyeceklerine emindi. Bilgisayarcı adam kendisinin Mitchell Hooper ve bunun da karısı Marcia olduğunu ilan edince, Dan de buna sıra kendisine gelince "bu" da Jane Mallory diye karşılık vermişti. Kendi adının onlar için bir şey ifade etmeyeceğini umuyordu ama talih ona ani bir hüsran yaşattı. Kız, Dan'e hızla şöyle bir baktı.

"Film senaryosu mu yazıyorsunuz?"

"Maalesef."

"Burada olduğunuzu okumuştum. Dün sabah Kahire gazetesinin İngilizce basımında bir bölüm ayırmışlardı. Kitchener, değil mi?"

"Bakalım. Henüz çok başlarındayız."

Kocası kıza dikkatle baktı, sonra İngiliz çifte sırıttı. "Bu onun seyahati olacak. Hey be."

"Mitch."

Adam kızın azarlayan ses tonuna aldırmadı, sırıtmaya devam etti. "Marcia film ve kitap meraklısıdır. Ben bilimadamıyım sadece."

"Biz tatildeyiz. Hepsi bu. Sizin gibi."

"Tabii. Harika."

Dan'in sesi biraz daha fazla soru sorulmasını engelleyecek kadar endişeli çıkmıştı, Jane de ince bir şaşırtmacayla söze karıştı. Kıza baktı.

"Rehberin söylediklerini anlamayı başarabildiniz mi?"

"Sayılır. Şöyle böyle."

"Yardımım olabilirse."

"Teşekkürler."

"Hoşunuza gitti mi?"

Kız gözlerini fal taşı gibi açarak "İnanılmaz" dedi. Sonra, "Sizce de öyle değil mi?" diye sordu.

"Çok etkilendim." Jane gülümsedi. "Ağırlığı altında ezildim hatta."

"Ah biliyorum, siz gelmeden önce ben de Mitch'e söylüyordum. İnsanın hazmedemeyeceği kadar fazla."

"Evet, gerçekten öyle."

Garson ilk tabaklarla gelince sohbeti kestiler. Saniyenin çok küçük bir dilimi süresince Jane'in gözleri Dan'in gözleriyle buluştu ama bundan yanlış bir anlam çıkmasın. Hain Albion* yine yapacağını yapmış ve ikiyüzlülük anahtarı yerine takılmıştı. Onlar servis aralarında konuşuyorlardı ya da Jane'le Dan dinliyordu. Amerikalı çift Chicago yakınlarındaki Joliet'ten gelmişlerdi ama "Mitch" birkaç yıl California'da çalışmıştı. Kahire'yi, Mısır'ı, Mısırlıları seviyorlardı. Mısırlıların usullerini öğrenmeniz gerekiyordu yalnız. Adamın dediği gibi, geldiğinizde sabrınız yoksa sabretmeyi öğreniyordunuz ama buraya sabırlı geldiyseniz sabrınız taşıyordu. *Mallesh*, bu sözcüğün ne anlama geldiğini biliyorlar mıydı? Görünüşe bakılırsa "şimdiden belli değil, ya olur ya olmaz"; kısmet anlamına geliyordu. Bununla yaşamayı öğrenmek zorundaydınız. Bu "onların toplumunun nasıl inşa edildiğiyle" ilgiliydi. Birleşik Devletler'e dönmek istemiyorlardı, belki de Mitch burada bir yıl daha

* Esk: Britanya. (ç.n.)

kalacaklarını düşünüyordu; belki Lübnan'da (Lübnan'ı gerçekten beğenmişlerdi) ya da Avrupa'da bir yer. Emin değildiler, olayların seyrine göre hareket ediyorlardı.

Dan'le Jane yemekten sonra güverteye çıktılar. Çöl havası, özellikle gemi yolculuğunda pervane arkasındaki hava cereyanı yüzünden sertti ama dayanılabilir gibiydi.

İlave katın rüzgâraltı tarafındaki parmaklık küpeştesine yaslandılar ve geçip giden karanlık sessiz kıyıları izlediler. Ara sıra geminin ışıklarından insanın gözüne bir evin ya da bir villanın beyaz silueti ilişiyordu, sağda solda gaz lambasındaki gibi loş bir parlaklık halinde; yıldızlar, suyun sessizce akışı. Dan'le Jane masadaki arkadaşları hakkında konuşuyorlardı.

"Annemden nefret ederdim, böylelerine karşı çok alaycı olurdu. Öyleymiş gibi yapmaktansa, böyle yapmasının daha dürüstçe olup olmadığını bilmiyorum."

"Illinois'in kaba insanlarından incelik bekleyemezsin."

"Onları suçlamıyorum Dan."

"Gibi."

"Bir bakıma."

"Eğer herhangi bir şey suçlanacaksa galiba bu ileri teknolojinin daha zengin insanlar yarattığı gülünç düşüncesidir. Tam tersinin doğru olduğu çok net olarak ortaya çıkınca. Sanırım bu ikisi bunu kısmen biliyor. Bir şeyleri savunmak durumundalar."

"Evet. Bunu hissettim."

"Belki de bunun dışına çıkmakla ilgili. Galiba biz şanslıyız. Doğuştan bunun dışında kalan bir ırktan geldiğimiz için."

Jane üç yüz metre ötedeki kıyıya bakıyordu. "İngiliz olmanın ne anlama geldiğini unutuyorsun. Böyle durumlarla karşılaşana değin."

"Sanırım bu yaşımda birazcık yurtsever oldum. Belki de orada çok fazla vakit geçirdiğim için."

Bu Jane'in hoşuna gitmişti. "Küçük Britanya'da mı?"

Dan mırıldandı. "Bana o hoş hediyeyi vermemiş olsaydın..."

"Ama biz de Küçük Britanyalılar olduk. En azından onlar dürüst davranıyorlar."

"Yetersiz bir değer ölçütüne göre."

"Utanarak kendi değerlerimizi gizliyoruz."

Dan başını eğmiş suya bakıyordu. "Ben ziyadesiyle prensip sahibi olan Marksist bir bayan mıyım? Ne zaman olursa olsun bireyselliğin övülmesine tahammül etmeyecek miyim? Sence bunu isterler mi?"

Dan, Jane'e şöyle bir göz gezdirdi ve dudağında belli belirsiz tez canlı bir kıvrım gördü.

"Benim kafası karışık bir idealist olduğum konusunda karara vardığımızı sanıyordum."

"Bu da aynı şekilde onların bilgi alanının dışında." Jane bir şey söylemedi. "Güçlükle kazanılmış paralarını bunu görmek için harcıyorlar. Rehber kitapları buranın harika bir yer olduğunu yazıyor. Bunun tersini nasıl düşünebilirler?"

"Burası harika bir yer Dan."

"Yaramazlık ediyorsun."

"Niye?"

"Çünkü bahsettiğim şeyin bu olmadığını biliyorsun."

"Turist olarak çok yaratıcı olmadıklarını biliyorum. Orada okuldaymışım gibi düşünüyorum kendimi. Onlar hep çok daha açık yüreklilermiş gibi görünüyorlardı, en azından kişisel zevk anlamında. Hissettiklerini söylüyorlar."

"Hissettiklerini söylemedikleri için onları suçlamıyorum."

"Peki ya yeterince hissetmiyorlarsa?"

"O zaman bile suçlamam. Yeterince öğrenmedikleri için de. Yeterince öğrenmelerine izin verilmediği için de. Bahsettiğin şu Gramsci meselesi." Dan, "Hep kitabına uygun hareket ediyorlar" diye ekledi.

Jane bir süre sustu. "Peter bir mektubunda bunun gibi bir şey yazmıştı. Önce doğruluğu seversin, sonra eğrileri arzularsın."

"Benim deneyimim öyle. Şeffaflık iyidir. Bunun gerçek dürüstlükten çok hayalgücü eksikliğine dayandığını fark etmeye başlayana kadar. Seksle ilgili bütün o sözde açıksözlülük. Ne kaçırdıklarını bilmiyorlar."

"Bazıları biliyordur."

"Tabii ki. Şanslı birkaç kişi."

"Bu her yerde aynı değil mi?"

"Muhtemelen ama orada o birkaç kişinin arasına katılmak için temel elverişli durumlar çok daha fazla. Bir görebilseler."

"Tahmin edebiliyorum. Eğer bu şekilde bakıyorsan."

"Anlamsızlık şurada: İleri Batı'da kendilerini kültürel olarak en yoksun insanlara dönüştürmeyi başardılar. Büyük şehirlerin dışında. Bu yüzden de dar fikirli insanlara dönüştüler. Başka türlü olsa Nixon gibi bir domuzu başkanlığa seçerler miydi? Hem de bu kadar büyük bir çoğunlukla?"

"İmaja dayalı siyasetten nefret ediyorum."

Dan bir süre sustu ama Jane kıyıya bakarak onu dinlemekten memnun görünüyordu. Dan omuzunu silkti.

"Başka türlü Maddison Caddesi görevini nasıl yapabilirdi? Onların yerli standartları yok. Bu da onları etraflarındaki gerçek ya da siyasi her ilancıya açık hale getiriyor." Dan yine biraz bekleyip sonra konuşmaya devam etti: "Bütün talepler tam özgürlüğün insanlık için en yüce şey olduğundan bahsediyor. Son yüzyılda tam özgürlüğün sömürme özgürlüğü anlamına geldiği şuradaki yıldızlar kadar net olsa da. Tez yoldan para kazanarak hayatta kalmak..." Dan bir nefes aldı, sonra Jane'e baktı. "Gülünç. Bana, tereciye tere sattırıyorsun."

Jane'in başı hafif bir tebessümle öne eğildi. Bir süre bir şey söylemedi, konuşunca da neredeyse kendi kendine ya da geceyle konuşuyor gibi görünüyordu.

"Keşke onların neden ülkelerine geri dönmek istemediklerini öğrenebilsek."

Bu sefer Dan'in bu yeni çözümünün faydası olmadı: Gururunun kırıldığını düşünüyordu. Onu memnun etmek için konuşmuş ve genellemelerini çok geniş tutmuştu ama Jane aynı geminin bir yerlerindeki iki kişiyi düşünüyordu. Dan, Jane'in onların görüşlerini çok basit bulduğunu, onları dinlemenin ise Dan'e olduğu gibi ona da profesyonel bir piyanistin yeteneksiz bir amatörü dinlemek gibi geldiğini biliyordu ama Jane bunu kabul etmiyordu.

"Bunun çok çok zor olacağını sanmıyorum."

Jane izah edercesine konuştu. "İçkilerimizi içmeden önce fellahlar üzerine yazılmış olan kitapçığı okuyordum."

"Evet..."

Jane durakladı. "Hiçbir şey vermeden, görmezden gelinerek, sömürülerek nasıl beş bin yıldır yaşadıkları anlatılıyordu. Hiçbir yardım görmeden. Görünüşe bakılırsa antropolojik olarak bile daha yakın zamana kadar üzerlerinde araştırma yapılmamış."

"Yani?"

Jane yine durakladı. "Aslında bugün Karnak'ta hissettiğim şey. Günümüzde yaşayan bizim gibi şanslı birkaç kişinin, dışarıda olup bitenler açısından geçmişte yaşamış şanslı birkaç kişiden çok farklı olup olmadığımız."

Jane'in sesinde nadir görülen bir kararsızlık vardı, sanki Dan'in onu küçümseyeceğini düşünüyor gibiydi.

"Ama birileri sembolik suları akıtmak zorunda Jane. Dışarıdaki adi şeytanlar adına da."

"Şu anda müthiş ve gerçek bir kuraklık var. Sembolik suların pek kullanıldığını görmüyorum."

"Medeniyet? Bilim? Sanat? İkimizin de bugün öğleden sonra Herr Profesör hakkında hissettiğimiz şeyler. Onların hepsi duvarların içinden geliyor. Değil mi?"

"Bu tartışmayı Oxford'da çok sık duyuyordum. Her türden bencilce uzağı iyi görememeye sözde barbar sürülerini mazeret gösteriyorlar."

"Ben bunu savunmuyorum ama bütün karmaşık duygu ve zevkleri suç olarak görmeye başlarsan, bütün ince bilgileri de yasaklamaya başlarsın muhakkak."

"Keşke bedeli bu kadar ağır olmasa."

"Ama giyotin buna bir çözüm mü? Onların da Herr profesörlere ihtiyaçları var. Bizim bile var bir bakıma. Olduğumuz halimizle, bütün kusurlarımız yüzünden."

Jane kanatlı beyaz bir gölgeyi, telaşlı bir beyaz balıkçılı takip ediyordu gözleriyle.

"Keşke şu 'bizim' çoğumuzu, ihtiyaç, önceliklerinden yoksun bırakmasa. Ayrıcalığı kendiliğinden, belli, doğumla gelen bir şey olarak görmek."

"Hepimiz aktivist olamayız Jane." Jane bir şey söylemedi, Dan de sözüne devam etti. "Sanırım belli entelektüel iklimlerin de korunabilmesi lazım. İlkelerin. Bilgilerin. Hatta zevklerin. Devrimin son bulacağı zaman için."

Bu Jane'i suskunlaştırmış gibiydi ama Dan bir noktayı kabul ettiği için mi, yoksa Jane'in kendisini ikna etmeye çalışmaktan vazgeçtiği için mi olduğuna karar veremiyordu. Sonra Dan, Jane'e profilden bir an baktı ve başka bir şey sezdi. Bu bir tür içe kapanmaydı, gecede kendini düşünmek ama bu Dan'in aradığı şey değildi; Jane'in keşke bu konuda konuşmasak diye dilediğini gösteren en ufak bir işaret yoktu. Bu konuda başka bir şey Dan'in kafasını kurcalıyordu: Jane'in müteredditliği, duraksamaları, konudan sapmaları, suskunlukları. Dan, Jane'in böyle meselelerde çok daha incelikli tartışmalara, bakış açılarına, münakaşalara alışık olduğunu tahmin ediyordu. Anthony'nin zekâsı ve söylem tarzındaki bir şeyler bütün o yıllar boyunca Jane'i, bir felsefecinin dul eşini, ruhsal olduğu kadar görünüşte de sıkmış olmalıydı. Dan bunun, belki de şüpheli olsa da onları genç Amerikalı çifte göstermiş olmakla suçladığı gizli tenezzülden pek de uzak olmayan bir merhamet olduğunu düşünmüştü.

Şimdi, suskun kaldıkları süre içinde Dan, belki de aralarına hayal ettiğinden daha az bir mesafe konduğunu, dikkatli bir şekilde kendinden esirgendiğine inandığı şeyin kendisine ihsan edildiğini seziyordu. Yani Jane zekâsını, duygularını ve propagandayı değil, özlemleriyle

şaşkınlıklarını açığa vuruyordu. Dan bir şeyi daha sezmeye başlamıştı: Jane'in tam anlamıyla atamadığı büyük bir adım onun Marksist ya da neo-Marksist fikirlere karşı kişisel sempatisiyle pratikte, düzenli bir biçimde bu fikirlerini aleni olarak göstermesi arasındaydı. Jane'in korkularının kökenini Katolik olduğu günlerde arayıp bulmak zor değildi; asil insancıl bir kuram olarak Marksizm ile pratikte totaliter olan Marksizmin çelişkisi arasında bir koşutluk görmekte ve benzer çelişki, şahsi Hıristiyanlık ve dogmatik bayağılıklar ile herkese açık Roma Kilisesi'nin saflıkları arasında da vardı. Jane'in içindeki büyük engel bu, kişisel duygu ve yargısının bir kez karalandığını görme korkusu olmalıydı. Dan için bu önemli bir kavrayıştı çünkü kendisi de Jane'den bir şey gizliyordu. Kahire'de önceki gece beklentilerinin aksine Lukacs hemen uykusunu getirmese, Jane'e yüklemiş olduğu çok benzer duygular arasında bölünmüş olsa da kişisel olarak kendini bitkin ve âleme karşı şüpheli hissediyor, birkaç genel önermeyi onaylıyor ve siyasi sonuçlarından şüphe ediyordu. Hemen şimdi ve burada, durumun ilan edilmeyen ama temel olan benzerliğini tahmin ediyordu. Bu tuhaftı, sanki görünmeyen bir elin ona uzanıp dokunması ve güvenini tazelemesi gibi.

Jane damdan düşercesine konuştu:

"Bana Andrea'dan bahsetsene Dan."

Dan gülümseyerek nehre baktı. "Konu tuhaf bir şekilde değişti."

"Aslında öyle değil. Andrea da yalnızca oyunlar oynadığım Amerikalı bir diğer çift ya da Nell'in oyunlar oynadığını dinlediğim."

"Üşümedin mi?"

"Güvertede aşağı yukarı gezinirsek üşümem. Hava çok temiz kokuyor."

Böylece güvertede boş sandalyeler arasında bir aşağı bir yukarı yürümeye başladılar. Dan, Jane'e Andrea'dan bahsetti: onun kusurlarından, ondan neden hoşlandığından, neden ayrıldıklarından, Dan'in neden Andrea'nın kendini öldürdüğünü düşündüğünden. Sonunda salona gidip birer çay içtiler, birazcık ağırbaşlı Britanyalılar olmaları yüzünden kendileriyle alay ederek, duvara yaslanan bir bankın üzerinde yan yana oturarak. Sohbet devam ediyordu ve konu dönüp dolaşıp onunla Nell arasında yanlış giden şeyin ne olduğuna geldi. En azından gündelik ve psikolojik açılardan. İkisi de dikkatli bir şekilde tarafsız davranıyordu, Dan de burada olduğu gibi kendisinden üçüncü tekil şahıs olarak bahsediyordu, hâlâ ergenlik çağını atlatmaya çalışan çok kör ve söz dinlemez bir delikanlı gibiydi. Dan, Jane'e İngiliz Açık'la olan affedilmez sadakatsizliğini de anlatmayı düşünüyordu ama bu, çok hassas bir güne

çok yakın bir zamanda olmuştu, sazlıklardaki kadını buldukları güne denk gelmişti.

Salonun diğer tarafında Mavna'da Doğmuş Kraliçe, etrafına kur yapacak insanları toplamış gibi görünüyordu. Diğer Fransız yolculardan dört beş tanesi masada onunla oturuyordu. Pahalı bir takım elbise, düğmelerini neredeyse göbeğine kadar açtığı siyah bir gömlek giymiş olan, boynuna da sevimli bir şekilde bir boyunbağı bağlamış olan Kraliçe'nin Genç Ganymede'i sürekli bir köşede duran müzik kutusuna gidiyordu. Dan'le Jane sonunda, karşılarındaki bu hayvanat bahçesini izlerken suskunlaşmışlardı.

"Ne hakkında konuşuyorlar?"

"Bu kadar uzaktan duyamıyorum pek. Sanırım modern sanat hakkında. Resim."

"Ah sevgili Kurbağalar."

"Biri münakaşa ediyor. Biri çok mantıklı. Biri retoriğiyle gösteriş yapıyor. Bunlardan başka biri de karşılarındaki komik Anglosakson çiftten çok daha medeni." Jane dirseğiyle Dan'i dürttü. "Ne yazık, bir melon şapka getirmemişsin."

"Onların arasında olmak istemediğine emin misin?"

"Kesinlikle. Ben yatmaya gidiyorum."

Jane, Dan'e hafifçe gülümseyerek baktı ve eline dokundu ardından ayağa kalktı.

"Ben de burada yalnız başıma kalmayacağım. Şu çocuk bana fena halde canı sıkılmış gözlerle bakıyor."

Salonun çıkınca Dan, Jane'i aşağıdaki kamaralarına kendi başına gitmesi için bıraktı. Dan'in uykusu yoktu, son bir sigara içmek için tekrar dışarıya, güverteye çıktı. Sigarası biter bitmez içeri geri döndü. Gece, yıldızlar, zamanın akışı artık her nedense kasvet veriyordu; yeknesaklık, anlamsızlık. Dan geçip kamarasına giderken salonun cam kapılarından Fransız grubun dağılmış olduğunu gördü. Yalnızca Kraliçe ve arkadaşı oradaydı. Masada karşılıklı oturuyorlardı. Daha yaşlı olan adam onu bir şey yüzünden azarlıyormuş gibi görünüyordu; yüzü kapıya doğru dönük olan delikanlı da asık suratla başını önüne eğmiş aralarındaki masaya bakıyordu.

Nil

Gemiyle yaptıkları seyahatin altı günü, nehrin kendisinin kıyılardan sakin ama sürekli akıp gitmesi gibi birbiri ardına hızla akıp geçecekti. Nil ve manzaralar Dan'in çabucak sevdiği ve yine seveceği şekilde çoğalıyorlardı. Sular geri dönüp yalnızca Afrika'nın değil zamanın kendisinin kalbine de ulaşıyordu. Bu kısmen kadim yerlerin etkisinden, fellah köylerindeki kadim yaşam tarzlarından ve geçerken gördükleri tarlalar yüzünden böyleydi: minareler ve palmiye koruları, su testisi taşıyan kadınlar, yelkenli kayıklar, su kaldıraçları ve su harkları, uzun ince sırığa bağlı maşrapalar, toprak çömleklerle çınlayan ve bir eşek ya da öküzün çektiği su çarkları. Ama aslı daha derinlerde yatıyordu, geçicilik ve eskimezlikle ilgisi olan bir şey ki bu da sırayla kendi kişisel bugün ve geçmişleriyle ilgili yükseltilen duyumunu yansıtıyordu. İkisinin de öyle hissettikleri konusunda hemfikir oldukları bir şeydi.

Nehir akıyor, nehir duruyordu. Kişinin gözüyle mi, yoksa aklıyla mı baktığına bağlı olarak bu, Herakleitosçu aynı olup olmama idi. Bu varoluş nehriydi ve Dan'e istemeyerek, çoğu insanın "Kibirlerin Kibri" ibaresini hatırladığı ama belki de her zaman açığa çıkardığı (bu babasının yaptığı, Dan'in en sevdiği ders seçimi olmuştu) *Ecclesiastes*'in* avutucu gelen muhteşem açılış mısralarını hatırlatıyordu: *Dünya ilelebet yerinde kalır, güneşin altında yeni bir şey yoktur.* İkisi de çocukluğun yanlış anlaşılmış, bununla birlikte akıldan çıkmayan tasvirlerinin, anılarının birden ne kadar sık akıllarına geldiğine, bu *Kitab-ı Mukaddes*'e ait yankılara dikkat ediyordu. Nehrin kendisinin, *Kitab-ı Mukaddes* gibi, büyük bir şiir ve hâlâ geçerli olan mecazlar açısından zengin olduğuna karar verdiler.

Bunların genellikle görsel amaca ait bir ilişkisi vardı, tabii ki. Nasıl ki *Kitab-ı Mukaddes*'te en emin tanrıtanımaz birini bile etkileyecek paragrafların yer alması gibi Nil'in de çok bariz olan fiziksel büyüleyiciliğinin yanında, metafizik bir büyüleyiciliği de vardı. Temizliyor ve sadeleştiriyordu, bütün hayatı gözler önüne seriyordu. Suyun biriktirdiği millerin altında ebediyen yok olan yüzlerce soyunun hatırası, sayısız ırkı durgunlaşıp cüceleşmiş ekili vadinin ardında ufuk çizgisine uzanan uçsuz bucaksız çölde ufacık bir kum tanesinden de önemsiz bir bireye dönüştürmüştü. Büyük ırmakların huysuzlukları, ışıkları ve manzaraları büyüleyici güzellikteydi, özellikle şafak sökerken ve akşam karanlığında reddedilen, eskimeyen ilgisizliğiyle yaşamın kendisini haklı çıkarıyor gibi görünüyordu, sırf coğrafi varlığıyla bile. Jane'le Dan yoksulluğa, kan kurduna, Akdeniz anemisine ve başka her şeye rağmen Tufan'dan önceki döneme ait bu köylü dünyasına pek acıyamadıklarını fark ettiler.

Üzerlerindeki elbiselerle klasik Yunan heykelleri gibi yıkanan ya su içen ya da çamaşır yıkayan bir grup kadın göz kamaştıran beyaz gemi geçerken başlarını kaldırıp baktı, güldü ve kıyıya vuran dalgalardan kaçtı. Bu olurken önce suçluluk hissettiler, sanki ortaçağda atlarıyla ufak bir köyden eşkin bir yürüyüşle geçen hanedanın süvari alayındanmışlar ya da hareket halindeki bir Versailles Sarayı'nın penceresinden dışarı bakıyormuş gibiydiler. Kıyıya yaklaştıklarında kaçınılmaz olarak seri halde fotoğraf makineleri çıkınca bu kadınların bazıları arkalarını döndü ya da bir Müslüman vakarıyla hem sade hem de ağırbaşlı, bazen biraz da hınzırca; çünkü genç kızlar bir şekilde bile bile parmaklarının aralarından haremle Hindistan'daki harem dairesini akla getiren kaçamak bakışlar fırlatıyorlar ve davetsiz misafirler geçene kadar çapraz olarak tuttukları elleriyle yüzlerin gizliyorlardı. Bu yeşil ve sulak, daima

* *Eski Ahit*'te Süleyman peygambere atfedilen ve onun adına yazılan kitap. (ç.n.)

bereketli ve mavi gökyüzüne sahip dünyada, yaşamın sadeliklerini neredeyse kıskandıracak bir şey, daha fazla buzla kaplı, daha vahşi bir gezegenden gelen bir yabancının dünyaya bakıp da haset etmesi gibi göründü. Böylesi bazı saf ve sevimli pastoral manzaralardan önce insanın kendi aşırı karmaşık yirminci yüzyıl varoluşu, geçen bir bulutun gölgesi gibi görünebilirdi: Delilik, sırf iklimsel olarak kötü bir talihin sonucu. Jane'in aklına Montesquieu geldi ve Batı'daki "ilerlemenin" tarihsel olarak yağışlı bir öğleden sonrasında vakit geçirmek zorunda kalmanın bir sonucu olup olmadığını merak ediyorlardı. Bir sabah, güneşte, küpeşteye yaslandıkları sırada Jane nehir için bir sıfat bulmaya karar verdi. Nehir bilgeydi hem kendi içinde hem de ne taşıdıklarının farkında olmasıyla.

Ayrıca benzetme türünden mesellerle konuşan başka yolcular da vardı. Dan'le Jane onları gözlemlemeyi hep ilginç ve eğlenceli buluyorlardı, geçici olarak demir atmış oldukları bu çok dilli mini evrene kendilerinin gösterdikleri tepkileri de. Şayet Nil insanlık tarihiyse, onların gemisi de insan ırkının ya da onun Batı'da yer alan kısmının bir cep karikatürüydü. Birinci günden sonra iki ana grup, Fransızlar ve Doğu Avrupalılar arasında belli bir kaynaşma oldu. Gezi alanları arasında, gemi seyahati sırasında fotoğraf çekme ve kameraya almanın ortak tutkusunu paylaşıyorlardı. Her iki kıyıda da fotoğrafta güzel çıkacak bir konu bulduklarında, güneş banyosu yapılan kalabalık güverte komik bir şekilde *Tati* filminden bir sahneye dönüşüyordu, merceklerin hâkimiyeti ve heyecan çığlıkları, Cartier-Bressons olmaya özenenleri çılgınca liman küpeştesinden sancak tarafına ve tekrar geri sürüklüyordu.

Dan, Nikon'uyla çok az fotoğraf çekti ve sadece Jane'in, acayip manzaranın, evde diğerlerine göstermesi için şipşak makineyle de çekebileceği türden fotoğraflar da dahil. Ömür boyu diğer turistlerden uzak duran biri olarak Dan, insanın artık ne dereceye kadar kendi imajını yarattığını unutmuştu. Sadece bir duyumu zapt etmeye, çok az düşünce ve odaklanma gerektiren (en azından Jane'le Dan'in her gün izlediği seviyeden) bir duyuma karşı bu sabit fikirlilik korkunç bir şeydi: Lalettayin fotoğraf makinesinin düğmesine basıvermek. Bu, deklanşöre basan kişiyi düşünmemeye, hayal etmemeye, anımsamamaya, hepsinden ziyade hissetmemeye, teşvik ediyordu. Belki de bu nihai ayrıcalıktı, zaten kültürel ve ekonomik türden adil olmayan bir üstünlükle yüklü olan bu gemide, sırf görüntünün bir kopyasını çıkarmak, gelecekte bir zamanlar orada bulunmuş olduğunu ilan etmek. Dan bütün bunları Jane'e söylemişti, Jane'de Dan kendi çevresine ihanet ettiği için onunla alay etmişti.

Ertesi gün gezdikleri yerde Jane pişmanlıktan yere bakıyormuş gibi Dan'in yanına yaklaşmıştı.

"Dan, çok kaba ve inceliksiz olduğunu biliyorum ama benim gördüğümün bir kopyasını çıkarabilir misin acaba diye merak ediyordum. Şuradaki duvar süsünü."

Dan, Jane'in istediği fotoğrafı çekti ama Jane'e burun kıvırdı. "Yine de ben haklıyım."

Jane gülümsedi. "Haksız olduğunu söylemedim."

Gemi seyahati sırasında güvertede, bütün bu fotoğrafçılık işleri, fotoğraf makinelerinin kıyaslanması, izlenimler ve geçmişler, uluslararası bir arkadaşlık havası yayıyordu ama İngiliz çift, Doğu Avrupalıların fazlasıyla tetikte ve savunma durumundayken, Fransızların da zevk düşkünü ve hep kendini düşünen insanlar olduğunu görmüşlerdi. Bir gruba yaptıkları iş, diğer gruba ise zevk musallat olmuştu. Hiç istisnası yoktu. Çok geçmeden Jane'in Fransızca konuştuğu, bazı Doğu Avrupalıların da oldukça iyi İngilizce konuştuğu ortalıkta dolaşmaya başladı. Herkes yabancı diller konusundaki bilgisiyle gösteriş yapıyordu.

Dan'le Jane'in iletişim kurduğu, savaş yıllarını İskoçya'da geçirmiş maden mühendisi sessiz bir Çek, resimli bir dergi için gemi seyahatinde makale yazan profesyonel bir fotoğrafçı, bir gazeteci ve iki genç Fransız vardı. İkisi de iyi İngilizce konuşuyorlardı ve Galya çekiciliğini, Dan'in onayladığı yaşamla ilgili belli bir kinizm ile birleştiriyorlardı. Gemi seyahatinde çok az genç vardı ve bu ikisi, kendi yurttaşlarından daha eğlencelilermiş gibi ya da belki sadece İngilizlere olan hayranlıklarını göstermek için Dan ve Jane'le arkadaşlık kurdular. Jane'in daha önce Luksor'da yaptığı tahmini de doğruladılar: Genç gazeteci Alain, konu bir gün açılınca kibirli bir şekilde parmaklarının tersiyle çenesinin altını keser gibi yapmıştı. Kendi ulusal kafilelerindeki *rasant*'ı* açıkçası yorucu, sıkıcı ve iğrenç şekilde tutucu buluyordu. Çoğu iyi eğitimli genç solcu gibi onun da tarza karşı sağlıklı olmayan bir saygısı vardı. Dan'le Jane'de gittikçe artan, fellahların kadim yerler kadar ilginç olduğu duygusuna o da katılıyordu, bu yüzden onu affettiler. O ve meslektaşı, Mavna'da Doğmuş İnanılmaz Kraliçe'yle erkek arkadaşı konusunda Jane'le Dan'in eğlencesine de katılıyordu. Adam, görünüşe göre ünlü bir sanat eleştirmeniydi ve Paris modasıyla da ilgiliydi. Jean Cocteau'yu tanıyordu ve kimsenin bunu unutmasına izin vermiyordu. Delikanlı "Carissimo" –Jane'le Dan lakap takanların yalnızca kendileri olmadıklarını fark ettiler– İtalyan'dı.

* Fr. Tıraş. (y.h.n.)

Aslında onları en çok, belki de daha büyük, belirgin bir bireycilikleri ve bencilliklerinin şeffaf olması yüzünden Fransızlar ilgilendiriyordu. Onların Avrupa'nın gerisinde mi kalmış, yoksa ilerisine mi geçmiş bir ulus olduklarına karar vermek zordu. Bazen ciddi, güvenilir Doğu Avrupalıların yanında modası geçmiş tavuskuşları gibi görünüyorlardı, küresel geleceğin gerekli tekdüzeliğine karşı son bir kayıp gerilla savaşı veren bireyciler. Diğer zamanlarda Britanyalıların kendilerinin, korkakça son otuz yılı aşkın zamandır olmaya çalıştıkları şeyin bir görüntüsü gibiydiler; bağnazlıktan kurtulmuş, kendi kendine takıntılı ve kendi isteklerini frenlemeyen... "Britanyalı" sözcüğü her şeyiyle, ulusal görev ve yapılan şeyin kutsallığının çağrışımlarıyla beraber eskiden yasaklanmıştı. Dan ara sıra Kitchener'ın haşin mavi bakışları altındaki bu çağdaş insanlık komedisini hayal ediyordu. Mesleki açıdan bakınca bu deneyimi hoş karşılıyordu, senaryosunda 1898 Fashoda olayı çoktan "geçip gittiği" için değil de bunun geçmişe bakınca şu anda şanslı bir önsezi olduğunu düşünüyordu. Binbaşı Marchand, bunu teşvik eden yiğit Fransız keşif askerinden hoşlanmaya başlamıştı ve onu birazcık genç gazeteci arkadaşları Alain'in değişken ve ifadesiz yüzüyle ve onun on dokuzuncu yüzyılın uyuyan aslanını yirminci yüzyılda uyandırmak olarak bütün yüzleşmeleriyle nasıl takdim ettiğini görmeye başlıyordu. Britanya ve Kitchener siyasi bir mesele olmuştu tabii ki. Dan, emperyalist hedefin o zaman bile kaybedildiğini açıkça göstermenin yollarını anlamaya başlamıştı.

Bu konuyu bir akşam Jane'le de tartıştı: Birinci Dünya Savaşı'ndan beri Batı psikesini istila etmiş olan hassas, yeni bir öz bilincin, onun gereklerinin, ayrıcalıklarının, haklarının iyi bir şey mi olduğu, yoksa büyük ölçüde kapitalist serbest girişimin kötü bir sonucu mu olduğu ve insanların medya tarafından kukla ustasının kârlarını artırmak için mi öz bilince sürüklendiği, yoksa bunun insan toplumunda yeni güce esasen serbestlik telkin etmek mi için mi olduğunu. Tahmin edileceği gibi Jane birinci görüşü benimsiyordu, Dan ise ikinciyi. Dan bunun nihayetinde insan ilişkilerinde daha fazla dürüstlük anlamına geldiğini düşünüyordu ama gizliden gizliye, kendi karar ve isteklerine yaşam boyu (ve Fransızların tam aksine) duyduğu saygının dışında kendi kendine ispat edecek başka da bir şey olmadığını söylüyordu, Jane ise eşeklerin önüne havuç uzatıldığını düşünüyordu. Jane faydalı bir yıkım yapıldığını bile göremiyordu, Dan ise Jane'i farklı görev ve ulusal kader kavramları üzerine kurulursa eskisi kadar dimdik bir toplum istemekle suçluyordu. Ama bu Jane'in duygu hakkındaki hisleriyle ilgili bir meseleydi: içten gelen tüm duygulara kanalize olmuş benliğe tapmak ve bu

dünyanın açıkça dışa dönüklüğe gereksinimi olduğu bir çağda intihar demekti.

Jane, Kitchener'ın daha iyi olup olmadığından bile emin değildi; ona göre en azından Dan, yanlış bir çerçevede olsa da ilgi (Dan'in biyografisini ödünç almıştı) göstermişti. Jane, Dan'in emperyalizme olan zilletine katılıyordu tabii ki ama bu bile çok farklı gerekçelerden kaynaklanıyordu. Jane'e göre Britanya İmparatorluğu potansiyel olarak iyi bir moral gücünü ziyan etmişti ve imparatorluk temelde adalet yerine güce dayandığı için, itibarımızı temelli olarak beş paralık etmişti. Uluslar arasında bir arabulucu olma konusunda bütün umutlarımızı yitirmiştik.

Dan, biraz iğneleyici bir üslupla Britanya'nın yirmi birinci yüzyılın İsviçre'si olmaması fikriyle yaşayabileceğini söyledi.

Jane gülümseyip dilini tuttu. Ama Dan, Jane'in oynayacak daha kötü rollerin de var olduğunu düşündüğünü söylemek istediğini biliyordu.

Kendi rolleri onları da eğlendiriyordu: İngilizlikleri, takındıkları kibar yüzler, ara sıra yabancı hisse senedi kavramlarına ilave ettikleri somun anahtarları. Bütün azınlıklar gibi onlar da ister istemez bir tür arabulucuydular ve bu onları birbirlerine yaklaştırıyordu. Yeni tanıştıkları üst kattaki kalabalık salonda kendilerine ait bir masa bulmaları nadiren mümkün olduğundan, beraber vakit geçirmek için daha az zamanları olduğu anlamına geliyordu aslında. Söze dökmeden vardıkları bir kararla akşam yemeğinden önce barı terk etmekte ısrarcıydılar. Dan kendi viskisi bitince içkileri kamarasına getirtti. O zaman, tek başlarına geçirecekleri, kendileri olabilecekleri bir yarım saatin keyfini çıkarmaya başladı ve daha ziyade akşam yemeğinden sonraki sonu gelmeyen berbat sohbetlerden uzaklaştı. Akşam yemeği biter bitmez kendi başına, kamarasında dinlenmeye çekilmişti ama Jane, insanların arasında Dan'le birlikte olduğundan daha fazla zevk alıyor gibi görünüyordu. Her zaman çok konuşmuyordu ama Dan onun, sohbetleri gizlice bir soruyla, kibarca bir uyuşmazlığa doğru çok sık yönlendirdiğini fark etti. Dan bir gece güvertede son bir kez dolaşmaya çıktıklarında Jane'i bununla suçladı; Jane, bu Dan'i öfkelendiriyormuş gibi biraz şaşırmıştı. Bu onun hatası değildi, Oxford'un hatasıydı, Sokratik yöntemin, dünyanın geri kalanını talebe gibi görmesi berbattı, Jane bunun farkına varmamıştı ve ertesi akşam göze batacak şekilde suskundu. Dan kasıtlı bir şekilde aynı türden sorular sorarak, aynı uyuşmazlıklara cüret ederek Jane'in yerini aldı. Bir ara bu müdahalelerin bariz bir şekilde göze batmasının ardından göz göze geldiler. Jane'in gözlerinde bir duygusuzluk vardı, haksız olarak öfkelendirilmiş bir

kadın, Dan neredeyse münasebetsizlik ediyormuş gibiydi. Jane hiçbir şey söylemedi.

Dan'in hem tahmin etmiş hem de ummuş olduğu şey her ne kadar ihtiyatlı ve beklendiği gibi gerçekleşse de Jane'in gemi bordasındaki kalabalığın arasına bu denli çabuk girmesi Dan'i şaşırtmıştı ki Caro'nun, insanların dış görünüşleriyle nasıl kandırılabildiğini daha iyi anlamıştı. Bu aynı zamanda Jane'in, diğer insanların istediği şekilde nasıl davranacağını unutmuş olduğunu iddia etmesinin saçma olduğunu gösteriyordu. Dan çok geçmeden Jane'in şartlara uyma konusundaki eski uzmanlığından pek az şey yitirmiş olduğunu fark etti. Dan bunun, diğer insanlara karşı duyulan bilinçli bir muhabbetten kaynaklanmadığını biliyordu çünkü aynı ustalık, Jane'in kız kardeşinde de eskiden sık sık görülüyordu. Bir iki kez Alain'le şen şakrak bir sohbetten önce daha geleneksel Fransızca'yla biraz ilgi gösterisine (Dan'in aslında çok az hissedilebildiğini bildiği) Alain, Jane'in o keskin bakışlarından birine aynı şekilde karşılık vermişti, sevgiyle olsa da kışkırtılmaktan ziyade eğlenerek.

Çok güzel iki Fransız kadın vardı, otuz yaşlarında, ikisi de kendilerinden yaşlı adamlarla evliydi ama genel olarak her iki grupta da yaşları birbirine yakın kadınlar arasında Jane'le çok azı rekabet edilebilirdi. Dan çok geçmeden Jane'in arkadaşlığı yüzünden kıskanıldığını fark etmişti, bunun yalnızca Jane'in özgürlüğü ve zekâsı yüzünden de değil de, Dan'in, Jane'in kamarasına girebildiğinin sanılması yüzünden böyleydi. Maden mühendisi de yakın zaman önce dul kalmıştı ve Dan, güvertede herkes bir aradayken çoğu kez Çek'i onların arasına katılmaya sürükleyenin kendisi olmadığını gayet iyi biliyordu. Farklı bir açıdan iki genç Fransız için de aynısı geçerliydi; Alain, özellikle çok hızlı bir şekilde kendi ırkından olan sevgili erkeklerin bu yarı alaycı, yarı dikkatli tavrına bürünmüştü. Bu çok bariz bir şekilde yapılıyordu; hatta sataşır bir havayla, bazen Dan'e karşı dostane bir tahrikle, Fransızca fısıldaşmalarla, alaycı âşıkane davranışlarla. Dan, Jane'in durumu orada açıklamış olduğunu tahmin ediyordu ama Jane'e bunu sormadı, kara gözlü ve kesinlikle yakışıklı genç bir adamı bazı yakıştırmalar yaptığı için suçlamıyordu. Ciddiye alınacak bir şey değildi. Alain aynı tavırları, kocasının arkası dönük olduğu bir sırada daha genç olan Fransız kadınlardan birine karşı da sergiledi.

Bütün bunlar Jane'in daha genç ya da en azından İngiltere'de göründüğü yaşından daha genç görünmesine yol açıyordu; Dan gitgide Jane'in orada sergilemiş olduğu daha yaşlı personasını özellikle ona saklıyormuş gibi hissediyordu. Yalnız kaldıklarında ya da masada

olduklarında Jane başka yerlerde rol yapıyormuş izlenimi veriyordu: Bu daha dengeli ve saygılı hali onun gerçek ya da gerçekçi benliğiydi.

Ama bu ruhsal mesafeler yalnız kaldıklarında yaptıkları bir iki sohbette ortaya çıkmaya meylederek çözülüyordu. Belki de Dan'in Jane'e Andrea'dan bahsetmesinin karşılığı olarak, Jane de Dan'e bir akşam kendi ilişkisinden, Peter'dan biraz daha bahsetmişti: Peter'ın kusurlarından ve faziletlerinden. Jane ciddiye almadan ve hislerine mağlup olmadan anlatıyordu, Dan'de Jane'in içten içe bir ıstırap duyduğuna dair bir his uyanmadı; haberi ilk verdiğinde söylemiş olduğu şeyi biraz daha teyit ediyordu, sınırlı bir rahatlama oldu yalnızca. Öyle görünüyordu ki Peter da bir yerlerde sınavı geçememişti. Jane ayrıca Anthony ve evliliklerinden de biraz bahsetti, yine duygularına hiç mağlup olmadan yaptı bunu ama Dan, Jane'in yine de bir şeyleri gizlediğini hissediyordu. Üzerine gitmedi. Sevgi sessiz kalmasını söylüyordu: Jane'in seçimi.

Bir başka akşam, Dan, Jane'deki serinkanlılığı taklit ederek Jenny McNeil ve o konudaki çelişkisi hakkında daha açıksözlü olma fırsatını yakaladı. Dan daha açıksözlü olma niyetiyle söze başladı ama konu çok geçmeden dallanıp budaklanan cebirsel hesaplar gibi açılıp Dan'in gerçek duyguları ve gerçek ilişkisinden ziyade Jenny'nin yaşadığı türden bir yaşantıdaki genel gerginliklerin ve bu gerginliklerin insanı kendiliğinden nasıl sahte bir korumacı role zorladığı konusunda beklenmedik bir çözümlemeye dönüştü. Dan, Jenny'yi ikinci ilişkisini California ve oranın yaşam tarzı ve diliyle yaşadığını gördüğünü, hissettiği dejavudan bahsederek kabalık ettiyse de diğer konularda, yani Jenny'nin sağduyusu, dürüstlüğü, kişisel hükmünü yozlaştırmamak için verdiği mücadele adil olmaya çalıştı.

Tuhaf bir şekilde karmaşık bir konuşma oldu çünkü önceden olduğu gibi Jane, daha ziyade böylesi ilişkilerde neyin gerekli olduğunu bilebilecek olan hemcinsini destekledi. Dan, Jenny'ye karşı adil olmakla ve onun zekâsını övmekle kendi bindiği dalı kesmişti: Dan bencilce davrandığını bildiğini ama körü körüne bencil olmadığını yeterince anlatamıyordu. Söylediği her şeyde bir ikiyüzlülük, bir yapaylık hissediyordu (ve aynı zamanda bir vefasızlık çünkü Luksor'dan Jenny'ye bir kartpostal göndermişse de Amerika'yla telefon görüşmesi yapıp yapamayacağını sorma zahmetine bile girmemişti). Dan iyilik istediği birinden farklı türden bir anlayış görüyordu, aslında kendisine hatalı olduğunun söylenmesi, muhtemelen haklı olabileceğinin söyleneceği yerde bir tür göz yumma idi. Aslında, paradoksal olarak Dan'in bu sohbette gerçekten zevk aldığı tek şey sözcüklerin, sessizlikler ve duraklamalardan daha az olmasıydı.

Uzak geçmişte olduğu gibi bir kez daha sözcükleri kullanmak zorunda olmadan iletişim kurmaya başlamışlardı. Bu duruma, aslında ne düşündüklerini söyleyemedikleri, başka işaretleri kullanmak zorunda kalmalarının katkısı olmuştu diğerleri ve masada buluna Hooperlar yüzünden. Hatta yalnız kaldıklarında bile sessizlikler, seslerden çok daha fazla kullanılıyordu. Bir akşam Jane yemekten önce bir içki içmek için Dan'in kamarasına geldiğinde, oturup kartpostal yazdı hani neredeyse Dan'in orada olduğunu unutmuşçasına. Bu, Dan'i içten içe karşılıklı konuşmuş olmaları kadar memnun etti. Arkadaşlıkları çok daha gerçek olmuştu, en azından bu konuda; ama ağır adımlarla, güç bela fark edilecek bir şekilde. Dan geçmişe dönüp bakınca o günlerin sıkıntısını hafifletene değin bu adımları fark edemeyecekti.

Dan'in içinde başka bir şey değişiyordu, aslında Jane'in onun kamarasında oturmuş kartpostal yazdığı sırada oluyordu bu değişim çünkü Jane kartpostal yazarken Dan (o sırada hiç de sırf kibarlık olsun diye değil), Jane'in ona uçakta vermiş olduğu kitabı okuyordu: Lukacs. Tesadüfen, Kahire'de Dan o gece kitaba dalmış, sayfaları gelişigüzel karıştırırken aklına hemen evi getiren bir paragrafa rastlamıştı, belki de kuvvetli bir şekilde o unutulmaz gece Anthony'nin söylemiş olduğu bir şeyi tekrarlıyordu. Paragraf şu şekilde devam ediyordu:

> Çağdaş burjuva yazar bu yöntemler arasında, Franz Kafka ile Thomas Mann arasında bir seçim yapmak zorunda kalacaktır. Yazarın toplumsal aklı başındalık ile marazi konulara aşırı ilgi duyma arasında yapacağı bu seçim onun, burjuva yaşam şekliyle ilişkisini kesmesini, biçimselci denemeyi tercihen gerçekçiliğin büyük ve ilerici geleneklerini seçmesini gerekli kılmaz (Tabii ki kendi kişisel ikilemlerini çözme yolu olarak sosyalizmi seçecek pek çok yazar vardır). Önemli olan kişisel karardır. Günümüzde bu şu soruyla belirlenir: *Angst** kabul mü edilmeli yoksa ret mi edilmeli? *Angst* mutlak mıdır, yoksa üstesinden gelinmesi gereken bir şey olarak mı kavranmalıdır? Diğerleri arasında bir tepki olarak mı düşünülmeli, yoksa *condition humaine*'i** mi tayin etmelidir? Bunlar aslında edebi sorular değildir, bilakis insan davranışı ve yaşam deneyimi ile ilişkisi vardır. Can alıcı soru, insanın kendi yaşadığı zamandan kaçıp soyut bir âleme mi geçtiği (insan bilincinde işte o zaman *angst* ortaya çıkar), yoksa kötülüklerle mücadele etmeye ve içindeki iyiliği desteklemeye kararlı modern yaşamla mı yüzleştiğidir. Birinci karar, ardından başka bir karara

* Alm. Endişe, korku. (ç.n.)
** İnsanlık durumu. (ç.n.)

götürür: İnsan aşkın ve açıklanamaz güçlerin aciz bir kurbanı mıdır, yoksa her ne kadar küçük de olsa değişiklik ya da ıslah için içinde rol alabileceği insan topluluğunun bir bireyi midir?

Dan hemen bu kısmı yeniden okudu ve işaretledi; yine okumaya devam etti. Tekrar tekrar siyaseten kendini ikna olmamış hissediyordu; iki adam arasındaki 1930'larda yapılan sert tartışmada Brecht'in tarafında yer aldığına karar verdi ama sonra Walter Scott üzerine yazılmış ünlü bir makaleye hayran oldu. Kendisinin de yıllar önce *Ivanhoe*'nun sahneye konması için teklif edilen başarısız bir senaryo yazmış olmasından daha iyi bir nedeni olmasa da o sırada kendisi olabileceği, Scott'un kusurları ve faziletleri üzerine, onun kibar kahramanlarının kurnaz sıradanlığı üzerine bu ustalıklı yeni bakış açısının ne kadar değerli olduğunu hemen teslim etti.

Kısacası Daniel, kendini büyük Macar eleştirmenin büyüsüne, en azından insancıl, Erasmik yanına ya da Nil'in Afrika'nin içinden akması gibi Batı tarihinin içinden çağlayıp giden bu akıntıya kapılmış buldu. Her zamanki gibi bu, çoğunlukla Dan'in benzeşimle, siyasetten arındırarak soyutlaştırabileceği ve kendi yaşamına uygulayabileceği bir şey olarak görmesi yüzündendi bütünüyle, daha sonra Dan'in fark ettiği gibi kendisi, Lukacs'dan farklı olarak Thomas Mann'a ("şüpheli yollardan başarı kazanmış tipik burjuva, değersiz, yararsız, yapay kitaplar"), Brecht'e biçilen değeri vermeyi öfkeyle reddediyordu. Bu yaşamın özünü ve olağanüstülüğünü bütün olarak görmek için güç, düşünce, ciddiyet isteyen duygusal bir çabaydı. Bu bir bakıma ilaçtı ve Dan'in içinde yetişen burjuva, bu ilacın tadından hiç hoşlanmıyordu. Dan umulmadık şekilde bundan etkilenmişti hem dünya görüşünü hem de bir yazar olarak kendini serbest bırakıp yeniden tanımlamayı düşünüyordu.

Dan, kitabın ilgisini çektiğini itiraf ettiğinden daha fazla, önsözden zevk aldığını gizlemedi ama birazcık Jenny'yle ilgili olarak, Lukacs'ın görüşleri ve kuramları hakkında yaptıkları çok tarafsız, ihtiyatlı tartışmaların bir ikisinde yapay bir şey hissetmişti. Aslında ne hissettiğini söyleyemediğini biliyordu ama daha ziyade bu durumlarda Jane'le ilgili ve Jane'e karşı savunmaya geçmekle meşguldü. Daha net olmak gerekirse, o ilk akşam güvertede yaptıkları sohbette Dan, önsezisinin doğruluğunu Jane'e kabul ettirme çabasındaydı. Kuramsal, hatta duygusal uyuşma ile pratikte bunun nereye götürdüğü arasındaki fark.

Herkes Doğu Avrupa'da ve başka yerde baskıcı eşitsizliğin bedelinin ne olduğunu biliyordu ve aslında etraflarındaki Doğu Avrupa'nın daha özgür, daha mutlu bir insanlık olduğu karşı hegemonyasıyla pek

savunulamazdı. Çoğunda sert ve fazlasıyla orta sınıf biçimciliği vardı, siyasi ve felsefi olarak özgürleşmekten ziyade, içten içe bundan çok daha fazla mahrum kaldıklarını hissediyorlardı. Jane bunu kabul etmek zorunda kaldı ama bunun ırksal bir sorun ve diğer ulusal gereksinimlere uyarlanmamış bir Rus Komünizminin zorla kabul ettirilmesi olduğunu iddia ediyordu, oysa Dan geçmişteki eski, akıldışı suçu seziyordu. Aslında biz yargılayamayız, fazlasıyla kendi kültürümüze bağlıyız, der gibi görünüyordu Jane. Bununla birlikte Dan gittikçe, alttan alta göründüğünden çok daha az uyuşmazlık olduğundan emin oluyordu ama yine de bir bakıma bunu ileri sürmek amaca zarar verirdi. Jane, Dan'in kibarlık, sadece sempatiklik olsun diye bunu yaptığından, aslında düşündüğünü gizlediğinden şüpheleniyordu. Dan'in içine bir önsezi daha doğdu: Jane, Dan hakkında hiçbir şey bilmiyordu, Dan'in nasıl birine dönüştüğünü ve bunun nasıl gerçekleştiğini, tıpkı Dan'in de Jane'i tanıyamaması gibi.

Samimiyetle aynı fikirde oldukları konular da vardı. Bunlar hepsinden ziyade genç Amerikalı çiftle ve Herr Profesör'le olan ilişkilerinde şekillenmişti. Karşılıklı alışveriş içine girmişlerdi.

Luksor ve Karnak gezisinden sonraki gün Abydos'u ziyaret etmek için bir grup, hurdası çıkmış taksiye bindirilmişti, Jane'le Dan taksilerden birinde Hooperlarla beraberdiler. Yol, ucu bucağı görünmeyen şeker kamışı tarlalarının arasından ve geniş, durgun bir kanalın yanından geçiyordu. Sıcak ve tozlu bir yerdi, köylerin yoksulluğu (buranın kan kurdu hastalığının olduğu bir bölge olduğu konusunda uyarılmışlardı) ve orada ikamet edenlerin hali acıklıydı. Geçen konvoyu selamlamak için dışarı fırlayan ve kuruş istemek için ellerini uzatan küçük kızlardan bazıları parlak renkli elbiseleriyle hayat dolu ve güzeldiler ama daha yaşlı olan kadınlar, kasvetli siyah elbiseleriyle bitkin ve sıska görünüyorlardı. Aralarında çok az erkek vardı. Yüzen çocukları ve kanalın ölümcül sularından testilerine su dolduran kadınları gördüler. Mitchell burada açlık sorunu olmadığı konusunda temin edici sözler söylese de insan aptalca bir kadercilik izlenimine kapılıyordu. Köylülerin temel yiyeceği *foul*,* proteince zengindi ve zaten şeker kamışı yetişen bölgelerde ücretler nispeten iyiydi.

Dan, sadece Jane'deki fellahlar hakkındaki kitapçıkta yazılan şeylerin uygulamadaki bir ispatı olmasına rağmen Jane'in bütün bunları belli belirsiz bir şaşkınlık, bir tür uyuşuklukla izlediğini sezdi. Dan, Üçüncü Dünya sorununun çaresiz genişliğinin, ülkesinde çok fazla dar fikirli

* Bir çeşit baklagil türü. (y.h.n.)

siyasetin konu dışılığının kavranmasından daha az şaşırtıcı olduğunu tahmin ediyor ya da öyle umuyordu.

Belki de başlangıçta moralleri bozulduğu için ne Jane ne de Dan, duvar heykellerindeki zarafete rağmen, bitkin, ışıksızlıktan ağarmış, Flaxmanvari bir kalitede olsalar da Abydos'tan hoşlandı. Konuşkan turist rehberi, daha küçük şapellerden bazılarındaki klostrofobi duygusu, ışıksızlık. Onlarla birlikte iki Amerikalı tedbirli davranarak bir süre sonra ayrılıp rehber ve Fransız yolcuların hemen arkasından onları takip ettiler. Başka harika bir kabartma vardı: Her sene kocası Osiris ölümden dirildiğinde, onun penisini ovuşturan İsis kabartması. Dan bu kabartmayı önceki ziyaretinden gayet iyi hatırlıyordu kış uykusuna yatan kocasının yanına diz çöken Tanrıça'nın yüzünde tuhaf şekilde istekli bir sevecenlik, Persephone efsanesinin yankısı ve Andrea'yla yaşadığı özel bir olayı hatırladı. Hastalığından dolayı Andrea bir süre seksten uzak durmuştu ve kadim erotik imge, her ne kadar hem Kıpti Hıristiyanlar hem de Müslümanlar tarafından ahlaka aykırı bulunduğu için birbiri ardına değiştirilmiş olsa da onlara da o gün, daha sonra sekste ufak bir diriliş yaşatmıştı. Şimdi o ve ona eşlik eden üç kişi tek kelime etmeden kabartmanın önünde dikiliyorlardı, iki çift, diğer çiftin orada bulunmasından birazcık utanmış halde. Bu atmosferin dağıtılması gerekiyordu.

Dan, "Tabii bunlar aslında D.H. Lawrence'la Frieda" diye mırıldandı.

Amerikalılar güldü, Jane de "Ne bayağı" dedi.

"Sansür bile az gelir."

"Kesinlikle sana katılıyorum."

"Din her zamanki numaralarına başvuruyor. Bedeni öldür." Dan bunu söyler söylemez diğer çifti incitmiş olabileceğini fark edip hemen onlara göz gezdirdi. "Affedersiniz. Üstünüze alınmayın."

Kız soruya cevap verdi. "Yo, hayır, biz..." derken, "Ben D.H. Lawrence'a taparım" diye ekledi. Sonra da oldukça çekingen bir şekilde, sanki Dan'le Jane akademik kanıt olmaksızın buna inanmayacaklarmış gibi eskiden D.H. Lawrence üzerine bir tez yazmış olduğunu ekledi.

Şapelden çıktıklarında, Jane, kıza hangi üniversitede okuduğunu sordu ve iki kadın gezinin geri kalanı boyunca ara ara süren bir sohbete koyuldular. Bu, Jane açısından, onların arkasında gezinen Dan'in kulağına çalındığı kadarıyla kararlılığın, iyi niyetin sürdürülmesi havası taşıyordu. Dan kızın sıra dışı ve ilginç olmadığına karar verdi, sırf onun gibi diğer genç yarı eğitimli Amerikalı kadınların binlercesinin arasından sıyrılacağı bir çekingenlik diploması vardı. Dan, kocasının da –her zamanki gibi hemcinsinin tatlı sohbetine de daha insafsız standartlar

uygulayınca– gayet gülünç bir şekilde hayalgücü kıt biri olduğunu fark etti. Mitch çok fazla fotoğraf çekmesine rağmen hiçbir estetik içgüdüsü yokmuş gibi görünüyordu. Daha ziyade boyutlardan, pratik Amerika'nın daimi tavrıyla "vay be bu herifler nasıl yapmışlar bunu" şeklinde etkileniyordu.

Dan, Mitchell'ın da Kadim Mısır gibi bir şey olduğuna karar verdi. İzleyen günlerde gezdikleri Abydos'ta ve diğer yerlerde fena halde çok çeşitlilik takıntısı vardı: sayılara, listelere, birkaç tanesini kullanmak varken birini kullanmamaya. Mısır panteonun arkasında bir yerde Dan matematiksel, derin bir *horror vacui** ya da daha doğrusu *horror uni*** ile malvarlıklarını kataloglayan bir süper tanrı keşfetmişti. Herr Profesör bu konuda daha sonra onu düzeltmişti ama Dan o günlerde çocuksu ve belki de alışılmışın dışında İngiliz kriket takımları olarak sınıflanan medeniyetler imgesi geliştirdi. Rakipleri burada, Roma'da, çağdaş Amerika'da ve Rusya'da, Kitchener'ın Britanyası'ndaydı; kendi takımı ise Minoslular'dan, Etrüskler'den gelip Rönesans'a, şimdiki İngiltere'ye olmasa da en azından geçmişte yine de bazen olduğu haline, onun İngiltere'sine uzanıyordu.

Belki de Dan'in Mısır kumandalı bu "onbir"e duyduğu derin nefret sanatının romantikleştirilememesi yüzündendi. Bu sanat inatla göze çarpacak şekilde tüketmeye ve toplumsal duruma dayanıyordu, firavunlar ve onların tanrıları dünyanın kendini beğenmiş ilk burjuvazisiydi. Alain Maynard'ın sert bir şekilde söylediği gibi, itfaiye teşkilatı sanatının doğuşu. Resimleri ve heykelleri, hesaplanmış bir kesinlik, biçimsellik, heybetli bir serinkanlılık kokuyordu. Her nedense kişisel hassasiyeti, hayata duyulan sevgiyi, tepisel her coşkunluğu, kendiliğinden meydana gelen her abartı ve soyutlamayı yasaklamışlardı. Sanatı kullanmışlardı sanatın onları kullanmasına izin vermek yerine, Stalin'le Zdanov'un zaten yapmış olduğu gibi.

Bir iki gün sonra Dan kendini Mitchell'a karşı daha müşfik hissedecekti. Jane, Abydos'ta çiftin çocukları olmadığını öğrenmişti. Thebes'te uzun bir gün geçirdikten sonra gemi Luksor'a dönünce, Amerikalıların eskiden hayatlarında ufak bir facia yaşadıkları haberiyle geri gelmişti. Bütün jinekolojik ayrıntılar lütfedilip anlatılmıştı: asla çocuk sahibi olamayacaklardı ya da en azından, Mitchell bilimin buna bir çare bulacağına dair ümidini yitirmese de Marcia bunu biliyordu. Marcia evlat edinmek istiyordu ama Mitch'e göre evlat edinmek başarısızlığın nihai bir kanıtı olacaktı ve bunu kabul edemezdi. Mısır evliliklerini kurtar-

* Boşluk korkusu. (ç.n.)
** Varlık korkusu. (ç.n.)

mıştı, Birleşik Devletler'de katlanılması gereken baskılar çok korkunçtu. Mitch'in ailesi, onların içten içe bundan utanmaları, öyle görünüyordu ki kendilerini biraz kaybetmişlerdi.

Bu Jane'in görüşüydü herhalde, Dan bu konuda tartışmadı. Daha kibar olmaya gayret etti, Dan'in "şöhreti" ve film piyasası geçmişi kızı biraz huşu içinde bırakmıştı kesinlikle, Dan'in Jane'in önünde anlatmak istemediği türden söylenti ve ufak tefek dedikodular dinlemek istiyordu. Nihayet Dan, söz sırası kendisine gelince bu basit merakı giderdi. Jane'e çabucak anlayışlı rolü biçildi; kız masada Jane'le daha çok konuştuğunda bile, orada daha fazla hoşgörü gösterileceğini biliyormuş gibiydi. Edfu'da bir keresinde Dan, Marcia'nın gizlice Jane'e baktığını görmüştü, o sırada Jane, Marcia'ya yakın zaman önce yaşadığı felaketi anlatıyordu; tuhaf bir bakış, dalgın, sanki kıskanç olmayan bir köpek gibi. Marcia bir gün, Jane'den önce yemeğe geldiği sırada Dan'e, "Bayan Mallory'nin" ona Michigan'da tanıştığı bir İngiliz kızı hatırlattığını söyledi. Kız sanki Britanya'yı anlayışlı insanlarla dolu ve kibar konuşan kadınlar gibi görüyordu. İngiltere'ye hiç gelmemişti, Dan de gerçeği söyleyerek onu hayal kırıklığına uğratmadı.

O halde bu çiftin neden Birleşik Devletler'den ayrıldığını bulmaya gerçekte lüzum yoktu ancak Dan'le Jane resmin parçalarını bir araya getirdi: onlar kısmen dünyadaki olaylar, kısmen de başlarına gelen talihsizlik yüzünden değerleri değişen iki genç insandı. Bu, kadın tarafında çok daha açık bir şekilde görülüyordu. Açıkçası kısırlığının açığa vurulması onu daha derinden incitmişti. İkisi de demokrattılar ama Vietnam konusunda aralarında bir bölünme vardı; bütün bunlar bir gün öğlen yemeğinde ortaya çıktı. Marcia Amerikalıların Vietnam'dan çıkmasını istiyordu, orada bulunmaya hakları yoktu ama kocası, biraz parçalanmış bir şovenizmle –Vietnam'a hiç girmemiş olmaları gerektiğini kabul ediyordu– bu işin sonuna kadar sebat etmeleri gerektiğini düşünüyordu. İkisi arasındaki tartışma kızışmıştı. Marcia silaha harcanan paranın, israfın, zararın küçük bir istatistiğini verdi.

"Buna bir diyeceğim yok Marcia. Rakamları biliyorum. Sorun sadece rakamlarsa sorun yok. Zarardan düşer, bırakırız."

Kız başını önüne eğdi. "Ne zamandan beri bilgisayarda bir virüs fark ettikten sonra o programı çalıştırmaya devam ediyorsun?"

"Bu aynı şey değil, Tanrı aşkına. Bunlar insan. O halde bütün bir projeyi durdururuz ama benden hayatı berbat olan bütün o çocuklara bunu açıklamamı isteme. Yani ne diyeceğiz ki? Kusura bakmayın arkadaşlar, biz sizi kazara yanlış bir rekabete göndermişiz mi?"

"Bu konuda saldırganlaşmana gerek yok."

"Tanrım. Saldırgan mı?" Fazlasıyla rahatsız olan genç adam başını birkaç kez iki yana salladı, derken zorla Dan'e doğru sırıttı. "Kusura bakmayın. Bu konuları konuşurken dengemizi kaybediyoruz. Belki de söylediğimizi geri alma konusunda deneyimlerimiz yeterli değil."

Kız yatışmış görünmüyordu, Jane'e şöyle bir baktı.

"İngiltere'de insanlar bu konuda ne düşünüyor?"

"Galiba biz de sizin gibi ikiye bölünmüş durumdayız."

Dan, "Jane, Oxford'da Vietnam'a askeri harekât yapılmasına karşı faal bir üyeydi" dedi.

"Faal olmak birkaç bildiri dağıtmaksa tabii."

"Marcia, "Siz karşı mısınız?" diye sordu.

"Maalesef. Kesinlikle karşıyım."

Kız kocasına göz gezdirdi. "Mitch de karşı aslında. Bunu kabul etmiyor ama."

"Emin olduğunu kabul etmiyor. Hepsi bu." Mitch, Dan'e baktı. "Avrupa, tamam! Orasının ta cehennemin dibinde olduğunun farkındayım, ama oraya İkinci Dünya Savaşı gibi bakıyorum. Sizin haliniz ne olacaktı Nazilerle? Yani, onlarla mümkün olduğu kadar mücadele etmezseniz nerede duracaklar yahu?"

Jane, "Sanırım Hitler Britanya'yı işgal etmek niyetinde olduğunu ilan etti. Kuzey Vietnamlıların Pasifik'i geçmek niyetinde olduğunu sanmıyorum."

Marcia öfkeyle, "Kesinlikle" dedi.

"Bir dakika. Kusura bakmayın ama bu, komünizm konusunda çok basit bir varsayım yürütmek değil mi? Duyduğuma göre Hanoi'nin arkasında başka biri var."

Jane cevap veremeden Marcia lafa karıştı. "Tamam, gerçekleşirse icabına bakarız o zaman."

"Bebeğim. Zaten şu anda gerçekleşiyor. Tanrım."

Tartışma birkaç dakika daha sürdü ve bu Dan'e gittikçe siyasi bir meseleden ziyade dilbilimsel bir sorunmuş gibi gelmeye başladı. Belki bu durumda psikolojik bir sorun aynı zamanda, ulusal mertliğin tehdit altına alınmasından korkan tehdit altındaki erkeklik durumu; söylemin etkisizliği, başka fikir ufuklarının olmaması. Dan ,Mitchell'ı neyin rahatsız ettiğini anlayabiliyordu, bu özgürlük sorunuydu. Mitchell büyük ölçüde şartlanmış genç bir adam olmanın dışında görünmesine rağmen, evrensel bir deva olarak buna dehşet verecek derecede inanıyordu. Jane, fırsatçı Güney Vietnam hükümetinin özgür bir toplumu pek tartışmadığını ortaya attı ama Mitch bunun üzerine gitmedi. Özgür seçimler olmalıydı. Belki de bu ileri demokrasilerin şanslı oldukları bir

ayrıcalıktı fakat Mitch, araz kabilinden böylesi canavarca bir elitizme ve karamsarlığa çatıyordu. O "hiç kimsenin" insanların çok cahil oldukları için seçim yapmalarına izin verilemeyeceğine karar vermeye hakkı olmadığını düşünüyordu ve Dan bir kez daha Amerikan niteliğinin temel ilkesi pragmatizm düşüncesinin dünyada nasıl sahneye çıktığı merakıyla baş başa kaldı.

Bu, Dan'e Birleşik Devletler'in başka bir Kadim Mısır çehresiymiş gibi görünüyordu. Dan turist rehberinden (Jane'in gülümseyerek göstermesiyle) bir gerçeği öğrenmişti: Mısırlılar için ölüler ülkesi, güneşin battığı yerdi Batı ve onların ölüler için kullandıkları hüsnü tabirle "Batılılar" olmuştu. Eskiden her yeri kaplayan ölüme duyulan korku, her yeri kaplayan özgür olmamaya duyulan korkuya dönüşmüştü ve bunun kaynaklandığı tavrın abartılması ve sebebi olan körlük, firavunların öbür dünyayı garantilemek için duydukları tutku kadar acıklı ya da nafileydi. Bir milyon Asyalı köylü ölmeliydi, böylece yanılsama parçalanmadan kalabilirdi. Görünmeyen gerçek ve özgün komünizm determinizmdi. Daha da korkunç olanı onun beşinci kol faaliyetlerinin, ajanlarının, çökerticilerinin ve beyin yıkayıcılarının sadece gündelik dilde değil, yaşamdaki her eylemde var olmasıydı.

Tartışma herhangi bir çözüme kavuşmadan, öğleden sonraki gezileri için hazırlanmak üzere masadan kalktılar. O sırada Marcia susuyordu, yirmi dakika sonra kıyıya çıkılacak iskele tahtasının yanında toplandıklarında da ortadan yok olmuştu. Mitchell onun yorgun olduğunu, önceki gece pek iyi uyuyamadığını söyledi. Ama gezi sırasında Mitchell, Dan'le bir iki dakika yalnız kaldıklarında sanki yalnızca başka bir erkek bunu anlayabilirmişçesine çocuklarının olmaması sorunundan bahsetti, görünüşe göre bunun Jane'e söylendiğinin farkında değildi. Ara sıra bu durum Marcia'yı zor biri haline getiriyordu, bu konuda hissettiklerini ve söyleyemediklerini savaşla ilgili duygularıyla dile getiriyordu. Mitch onunla tartışmaması gerektiğini düşünüyordu.

Dan, "Zor bir durum" dedi. Mitch anlayışlı bir şekilde gülümsedi. "Hayat canı istediğinde boktanlaşıyor."

"Kesinlikle haklısın."

"Başka çareler araştırdınız mı?.."

"Hepsini. Doktor bir arkadaşım var. En son araştırmalar konusunda beni bilgilendiriyor. Büyük bir buluş olursa, hemen yarın uçağa atlar gideriz."

Dan ise olması arzu edilecek en iyi duruma götüren anahtar olan teknolojiye duyulan bu küçük inançla baş başa kaldı. Bu meşhur ve tehlikeli mit, arkadaşının tavırlarındaki her şeyin önemini belirtiyormuş

gibi görünüyordu. Mitchell'in çok sevdiği beyzbol imgesiyle üç kez topa vuramayınca oyun dışı kalmıştı ama beyzbol sopasının başına bir daha geçmeyeceğini henüz aklına getiremiyor ya da henüz top atan oyuncunun oyuna bile dahil olmadığını bilmiyor olsa da olayların doğası buydu işte. Bu türden bir masumiyete göre Virgil ve Volter henüz ortaya çıkmamışlardı. O gün Mitchell pek fotoğraf çekmedi, etrafta asık suratla dolaşırken Dan de onun durumuna üzüldü.

Marcia akşam yemeğinde yine çıkıp geldi. Kendine gelmiş görünüyordu, uyumuştu, görünüşe göre evliler arasında barış sağlanmıştı ve bunu gösterircesine, Lübnan ve Suriye'den, Amerika'dan geldikten hemen sonra oralarda yaptıkları tatilden bahsettiler: Beyrut, Şam, Babil ve Tüdmür. Özellikle en sonuncusu, inanılmazdı, dünyadaki en tuhaf lanet yer. Jane aynısını Oxford'daki birinden de duymuştu. Orada bir Haçlı kalesi yok muydu? Onlar aç aslanları doyuran Hıristiyanlardı, oraya da gitmişlerdi. Krak Şövalyeleri fevkaladeydi, Dan'le Jane tahmin bile edemezlerdi, orada çektiği birkaç nefis fotoğrafı yanında getirmemekle Mitch çok yazık etmişti. Dan içten içe buna katılıyordu; övgüleri gittikçe can sıkıyordu. Çok az seyahat etmek tehlikeli bir şeydi. Dan gülümseyerek Nelson'un Trafalgar'daki meşhur hareketini, Jane'den esinlendiği saygılı uyarlamayla, tekrarlıyor izlenimi veriyor, kaşlarını kaldırarak dinliyordu.

Aslında, bu sıkıcı akşam yemeği sırasında, Mısırlı ilahi vasıfların fazlasıyla resimli ve özel eğilimlerini aklına takmış olduğundan kendisine verilen şerefi hiç fark edememişti. Sadece ondan beklenen görevi yerine getirmiyordu, Tanrılar arasında vücut bulmuş en karanlık, tuhaf ve her şeye gücü yeten Tanrı'yı karşılıyordu.

İki Arada Kalan Nehir

Gemi seyahati sırasında –Jane'in katılmayıp ara sıra ilgi gösterdiği– nehirdeki kuşların yaşamını gözlemlemek Dan için bir keyifti. Bu seferaskeri dürbününü evde bırakma hatasına düşmemişti. Nil, kuşlar için hem ana göç yolu hem de kışı geçirecekleri bir yerdi. Her yerde kuşlar vardı: her kıyıda yüzlerce kuyruksallayan kuşu, çoğu kez gemiye de konuyorlardı; zikzaklar çizen kılıç kırlangıcı sürüsü, kan kırmızısı ve çivit renginde güzel kırlangıçlar; sonu görünmeyen ördek sürüsü, kılkuyruk, yaban ördeği, pasbaş, çamurcun ve Dan'in tanımadığı başka başka ördekler; Dan'in çok daha yakından gördüğü, tapınak duvarlarına resmedilen Mısır'ın yaban kazları; balıkçıllar ve beyaz balıkçıllar, atmacalar ve şahinler. Gözünün alabildiğince her yerde en tipik sembolik kuş, Dan bu kuşun mahmuz kanatlı yağmurkuşu olduğunda karar kıldı, Thorncombe çayırlarında bazen gördüğü, İngiltere'deki kızkuşunun bir kuzeni ama çok daha zarif küçük bir yaratık, pejmürde Nefertiti. New

Mexico'da olduğu gibi, Dan'in yaşamındaki her yerde, doğadaki her şey ona haz veriyor ve güvenini tazeliyordu. Dünya yerinde duruyordu ve görünen yüzeylerin ve kuş tüylerinin ardında güneşin altında yeni bir şey yoktu.

Bir bakıma kuşlar fellahların ilkel bir uyarlamasıydı; onların yaşamı sadeliğe dayanıyordu, kendilerine gemidekinden, nevrozdan, aşırı hassasiyetlerden, zamanı boşa harcamalardan, yanılsamalardan uzak bir dünya kurmuşlardı. Dan'in kendisinin de mensup olduğu aşırı incelikli türün ikilemlerinden kaçarak sığındıkları bir mabetti bu. Kuşlar aynı zamanda Dan'in Herr Profesör'le tekrar sohbet etmesine yol açmıştı. Bu konuşma Dendera'yı gezmek için Abydos'tan gelirlerken gemide gerçekleşmişti. Dan, Nil'in çok genişlediği ve kumsalların göründüğü bir yerde küpeştede duruyordu. Arkasından bir ses duydu:

"Kuşları mı gözlemliyorsunuz?"

Dan dürbünü gözünden çekti.

"Evet. Ama burada derinliği kaybettim biraz."

İhtiyar adam bastonuyla uzaktaki bir kuş sürüsüne işaret etti. "Şunlar *Chenalopex aegytiacus*. Mısır kazı."

"Ben de onlara bakıyordum." Dan yine profesöre gülümsedi. "Kuşbilimci misiniz aynı zamanda?"

İhtiyar adam bunu hızla elini kaldırarak tekzip etti. "İşimin bir parçası olarak isimlerini öğrenmem gerekiyordu. Bazen övgüyü hak ediyorlar."

"Karnak'ta nefis bir kuş gördük. Yeşil renkli. Bir arı kuşu?"

"Arı Kuşu, evet. *Bienenfresser*. Papağan yeşili mi? Onlar *Merops superciliosus*." Profesör omuz silkti, Latince adını bilmesi aslında bilgiçlik taslamakmışçasına. "Onlar da övgüyü hak ediyorlar. Tüyleri yüzünden. En azından öyle düşünüyoruz. Hiyeroglif de işin içinde bu arada." Sonra Profesör ekledi: "Mısırlıların kuşlara büyük iltifatlar ettiğini biliyor muydunuz? Kuşlar her dildeki en önemli sözcüğü simgelemeye olanak veriyorlardı. Ruh. Can."

"Fark etmemiştim."

Jane o ana kadar birkaç metre ötedeki bir şezlongda uzanmış, Kitchener biyografisini okuyordu. Ama sonra aralarına katılmak için geldi. İhtiyar adam onu panama şapkasını kaldırarak selamladı.

Dan, "Artık başkaları kuş gözlemlediğim için bana gülmeyecek. Profesör Kirnberger de kuşlara meraklıymış" dedi. Az önce kendisine anlatılanları Jane'e aktardı. Jane utangaç bir pişmanlıkla başını önüne eğdi, sonra ihtiyar adama hitap etti.

"Ben çok daha sıradan bir soruyla geldim, Profesör. Nehir kıyısında yetişen şu bitkinin ne olduğunu merak ediyorum." Jane arkada daha

yakın taraftaki güvertenin karşısını işaret etti, nehrin suyunun aşağıda parlak yeşil küçük noktalarla sınır oluşturduğu yere.

"Onlar *barsim*. Bir tür kış yoncası. Hayvanları için."

"Sanırım aynı ürünleri binlerce yıldır yetiştiriyorlar."

"Pek değil. Değişmeyen şey yöntemler."

Garson kahveleri getirdi, ihtiyar adamı onlarla beraber oturmaya ikna ettiler. Adam ellerini kavuşturup bastonunun üzerine koyarak dimdik oturdu. Arada sırada onun tur rehberliği yaptığı kafileden birisi geçtiğinde başıyla selam veriyordu. Yerlerine oturduklarında Jane ona gülümsedi.

"Fellahları tapınaklar kadar ilginç bulmakla muzırlık mı ediyorum?"

Adam duraksadı, hani bir bakıma konuşmadan önce cümlelerini dikkatli bir şekilde toparlaması gerekiyormuşçasına. Gözlerinde hafif bir ışıltı vardı.

"Madam, kadınların muzırlık ettiklerinde çok daha çekici olduklarını biliyorsunuzdur sanırım." Gözlerinin etrafındaki kuru cildi kırışmıştı. "O halde belki de size muzırlık etmemenizi söylememeliyim." Kıyıya doğru göz gezdirdi. "Zamanımızı geçmişi kazmakla harcardık." Adam tekrar gülümseyerek onlara baktı. "Geçmiş hâlâ etrafımızda yaşarken. Bu artık değişiyor. Antropolojideki meslektaşlarımız pek çok şey keşfediyorlar."

Adam onlara anlatmaya başladı. Buna biraz hazırdılar, Jane'deki kitapçıktan zaten bir şeyler öğrenmişlerdi. Fellah sözcüğü falaha'dan, toprağı işlemekten türemişti. Köylerinde hem Kıptiler hem de Müslümanlar vardı. Genellikle birbirlerinden ayrı yaşasalar da her zaman böyle değildi bu. Onlarda tarihin laneti, köyde arazi sahibi orta sınıfın olmamasıydı. Hep başka memleketlerde bulunan, mülkünü kiraya vermiş, bin yıldır acımasız yönetici sınıfa sırtını dayamış mal sahipleri tarafından sömürüldüler. Ama tüm bunlar Nasır'ın toprak reformundan sonra hızla değişiyor. Dan'le Jane gördükleri bariz sakinlikten yanlış fikirlere kapılmamalıydılar, kabilelerde zorlu kan davaları ve çatışmalar, büyük ölçüde çiftlik hayvanı hırsızlıkları vardı. Silah kullanmaları yasaklanmıştı ama herkeste silah vardı ve ayrıca kadının namusu konusunda çok hiddetleniyorlardı. "Romeo ve Juliet'in fellah uyarlamaları" dedi adam, "yine de her gün sahneye konuyor."

Jane, Mısır siyasetinde yeni sosyalist eğilime yakınlık duyup duymadıklarını sordu. İhtiyar adam başını iki yana salladı.

"Bu onların anlayışlarının çok uzağında. Kahire buraya Berlin ya da Londra kadar uzak. Onlarınki çok kadim, sözde çok üstün medeniyetlerin gelip geçtiğini görmüş bir uygarlık. Tüm gaddarlıklarıyla,

yalanlarıyla, vaatleriyle... Onlar için geriye kalan tek şey nehir ve toprakları. Onları ilgilendiren tek şey bu. Onlar için sosyalizm yabancı bir kültürden başka bir şey değil. Belki iyi, belki kötü. Albay Nasır topraklarının birazını onlara geri verdi. Gayet güzel. Ama aynı zamanda Aswan Barajı'nı inşa ettirdi, bu, topraklarının her yıl artık sel sularıyla gelen alüvyonlarla tazelenemeyeceği anlamına geliyor. Bu çok kötü. Hidroelektrikle ne işleri olacak? Bekleyip görecekler, değil mi? Ta en başından beri ve sanırım sonsuza kadar." Adam kıyıya dikkatini verdi. "Onlara hayranlık duyuyorum tüm kusurlarına rağmen. Cesur insanlar."

Sonunda adam onlara, bunlar olmaksızın fellahların niteliklerinin yorumlanamayacağı iki sözcük söyledi: Birisi *kadim* idi; eski, geçmişten gelen gücü elinde bulunduran, bu yüzden de asla vazgeçilemeyecek olan anlamına geliyordu. Bu onlarda yaşamın anahtarı, hayatta kalabilmeleri için bir geçiş izniydi. Diğer sözcük *keyf* idi; o da oturmak, düşünmek ve hiçbir şey yapmamak, asla gelmeyecek bir tren için bekleme odası olarak var olmak anlamına geliyordu. Adamın kullandığı imge buydu.

Jane "Bana çok hazin geldi" dedi.

İhtiyar adam omuz silkti. "Bu zorunluluk felsefesidir. Onlar hep hazin haldeler."

"Ama buna anlayış gösteriyorsunuz."

"Bu ülkede anlayışsız olamayacak kadar uzun bir süre yaşadım diyelim." Başını önüne eğdi bir an, bir kuşun başını eğmesi gibi, başını eğip kavuşturmuş olduğu elleri hâlâ bastonunun sapını tutuyordu. "Bu ihtiyar adamlar için böyle." Sonra yan gözle Dan'le Jane'in gözlerine bakıp, ekledi: "Belki de her şeyden öte ihtiyar Mısırbilimciler için."

Jane, "Profesör, galiba sizin kaderci olamayacak kadar iyi bir espri anlayışınız var" dedi.

Bu, ihtiyar Alman'ın konuşmasını vaktinden biraz evvel kesmesine neden oldu. Jane'e alay ederek sataşıldığını biliyormuşçasına ciddiyetle şöyle bir baktı. Sonra yine tereddütle önüne baktı.

"Bana mizah, kaynağında öğretildi, *madam*. Yıllar önce hiçbir gerçek Alman'ın, hiçbir genç, ciddi araştırmacının yapmaması gereken bir şeyi yaptım. Bir İngiliz kadına âşık oldum ve daha da kötüsü onunla evlendim." Bir süre Profesör, Jane'le Dan'in duyduğu şaşkınlığın, gülümsemelerinin tadını çıkardı. "Uzun zaman önce öldü, maalesef. Ama birlikte geçirdiğimiz en mutlu yıllarımızda beni bilimin ve ciddiyetin her zaman aynı şey olmadığı konusunda ikna etmeyi başardı." Ardından, daha nazik bir sesle, "Her zaman keyifle hatırladığım bir ders" dedi.

"Ne zaman vefat etti?"

"Yıllar önce. Savaştan hemen sonra."

"Arkeolog muydu?"

"Hayır, *madam*. Galiba Kahire'deki ilk kadın doktordu."

Adam karısının kızlık soyadını söyledi ama isim Jane'le Dan'e hiç tanıdık gelmedi; karısının babası da doktormuş, İngiliz Himayesi sırasında Kahire'de bir hastanenin başhekimiymiş. İhtiyar adam, bunun başkentte hâlâ "büyük bir şerefle" anılan bir isim olduğunu söyledi, hem de Mısır milliyetçilerinin İngiliz düşmanlığına rağmen öyleymiş. İki çocukları olmuş, ikisi de erkek. Biri şimdi Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde yaşıyormuş, diğeri Amerika'da: O da arkeolog olmuş ama uzmanlık alanı Mayalarmış. İhtiyar adamın birkaç tane de torunu varmış.

Profesör bundan kısa bir süre sonra Jane'le Dan'in yanından ayrıldı, onlar da Profesör'ün anlattıkları arasındaki boşlukları doldurmak için tahminlerde bulundular: Profesör'ün şu anki siyasi fikirleri, Nazi dönemini atlatmayı nasıl başardığı. Onun bunların ötesine de geçmiş olabileceğini hissediyorlardı. Kendisini alaya almasının, itibarının, bilgisinin ardında bir dinginlik, hani neredeyse bir Hint bilgeliği yatıyordu. Ama kimse bunun kadimden mi, keyiften mi, mesleğinden mi, uzun süre memleketinin dışına sürülmesinden mi, yoksa kalp rahatsızlığı olmasından mı kaynaklandığını bilmiyordu. Belki de Profesör artık vadesinin dolmasını, son bir kalp krizi geçirmeyi bekliyordu.

O günden sonra Dan'le Jane onunla daha sık konuşur oldular. Dan'le Jane, Doğu Avrupalı turist kafilesi çeşitli gezi alanlarında dolaşmaya başladığında açıkçası onları kıskanıyorlardı. Fransızlar kendi Mısırlı rehberleri hitabette aşırıya kaçtığında huzursuzlanmaya başlıyorlardı. Dan'le Jane iki turist kafilesiyle tesadüfen rastlaştıklarında ve Thebes'teki Kraliçe Hatsheput tapınağında on dakikalık ara verildiğinde neler kaçırdıklarını küçük, dolaysız bir kanıtla göreceklerdi. Herr Profesör el işaretiyle Dan ile Jane'i yanına çağırdı ve kraliçenin Somali'ye yaptığı deniz yolculuğunu gösteren resimlerden birindeki bazı kuş detaylarını göstermek için onları Kayık Dehlizi'ne götürdü. Kısaca kraliçeyi ve onun dönemini anlattı. Bu, mekanik olarak tekrar edilen ile yaşanmış bilgi arasındaki farkı gözler önüne seriyordu.

Sakallı ihtiyar adamla gezine gezine yokuş aşağı yürüyüp gezi otobüslerinin beklediği yere indiler ve görünüşte çok hamallık gibi gelen bu görevi niye yaptığını profesöre kibarca sordular. Ama Profesör, meslektaşlarını savunmakta gecikmedi. Hepsi de kendi alanlarında birer uzmandılar, Mısır için paha biçilmez işler yapıyorlardı, şanslı olan oydu; ayrıca ülkesinden haberler almak, başka merakları olan insanlarla tanışmak hoşuna gidiyordu. Böyle seyahatlerde, hocalık yapmaktan çok

daha fazla şey öğreniyordu. Peki, Oxford profesörleri Yunanistan'a ya da Türkiye'ye tur rehberliği gibi şeyler yapmıyorlar mıydı? Dan'le Jane, Oxford profesörlerinin de tur rehberliği yaptığı konusunda hemfikirdiler ama ihtiyar adama onun çok daha farklı, çok samimi bir demokratiklikle bunu yaptığını düşündüklerini tam anlamıyla anlatamadılar. Dan cesaret edip imalı bir şekilde Kadim Mısır'a Marksist bir yaklaşım olup olmadığını sordu. Rehber başını önüne eğdi.

"Elbette. Mısır'ın kadim kültürlerin en iyi incelenmişi olması açısından. Yunan ve Roma ile beraber." Bu çok özenle tarafsızca verilen bir cevaptı ama belki Profesör, Dan'in sorusunun ardındaki gerçek niyeti tahmin etti. "*Ka*'nın ne anlama geldiğini biliyor musunuz, Bay Martin?"

"Ruh mu?"

İhtiyar adam işaret parmağını havaya kaldırdı.

"Pek ruh demek değil. Etimolojik olarak Yunanca *pneuma** anlamına geliyor. Bu kişiseldir. Her şeyin kendisine ait bir *ka*'sı vardı. Yani *ka* bir insanın kendi yaşamının ideal imgesiydi. *Ka* şahsın bedeniyle birleşerek ölümü yenebilirdi, bu yüzden kadim insanlar cesetlerini saklamak konusunda bu kadar titizleniyorlardı. Bunu en iyi *ba* ile tezat kurduğunuzda anlayabilirsiniz. *Ba* bedene bağlanmış olmamaktı. Bireyseldi ama ölümden sonra *ba khu*'da** eriyordu, evet, bedensel bir şekil alamıyordu. Bu biraz karmaşık. Ama diyebiliriz ki *ka* ve *ba* insanı ilk defa birey ve sonra da tek olarak görme yoludur." Yavaş yavaş yürürlerken Profesör bastonuyla bir tarafa işaret etti. "Sanatçının yaptığı gibi." Sonra diğer tarafı işaret etti. "Bilim adamı olarak. Eşsiz bir deneyim olarak. Yöntem olarak." Profesör ileride iki turist kafilesinin gezi otobüslerine binmekte olduğu tarafa doğru baktı, sonra Jane'le Dan'e hafifçe gülümsedi. "Kendi adıma konuşmam gerekirse hangi yolun daha iyi olduğunu bilmiyorum. Sanırım kadim insanlar akıllıydılar. İkisinin de kendi başlarına yeterli olmadığını biliyorlardı. Anlıyor musunuz?"

Dan ihtiyar adama gülümsedi, karşısında duran Jane'e doğru ve sonra da başını önüne eğerek gülümsedi.

"Evet, katılıyorum."

"Güzel."

Böylece ihtiyar adam hakkında birazcık daha bilgi edindiler ve Dan yeni bir kavram öğrendi: *Ka* ya da bedene, onun eşyalarına ve artıklarına dayanan kişisel ölümsüzlük. Başka zihinlerde Bayan Dalloway'in hatıralarından daha fazlası kalmasa bile.

Dan'le Jane o akşam yemekten önce bu konuyu, açıkça Kitchener'la olan bağlantısını konuştular çünkü orada Dan'in aklına hemen bir fikir

* Nefes. (ç.n.)

** İlahi ruh. (ç.n.)

gelmişti. Kitchener ile Viktoryen bir Mısırbilimci arasında bir sahne, tıpkı *ka* ile *ba*'nın ne anlama geldiğinin açıklaması gibi, askerin gözlerinde bir ışıltı ya da bu kadar aşikâr olmasa da kesinlikle, kurnaz ihtiyar girişimcinin eski bir anıtta bu kavramın değerini gördüğü yerde geçen bir sahne. Zamanı fethetmenin yöntemleri, kendi piramidine gelene kadar. Bütün bunlar hakkında tartışmasalar da Dan içten içe bu iki terimin, *ka* ve *ba*'nın, kendi ilişkilerine de uygulanabileceğini düşünüyordu. Dan *ka* idi, Jane ise *ba;* olası bir ihtiras, olası bir bencillik ve aynı şekilde yetersiz.

Bir sabah kahve içerlerken Profesör'ü yine onlarla beraber oturması için ikna ettiler ama bu sefer Çek maden mühendisi de oradaydı. Dan seyahate katılmasının gerçek sebebini açıklamış, ihtiyar adam da buna ilgi göstermişti. Profesör, İngiliz himayesinin 1922'de sona ermesinden önce Mısır'a gelmemişti ama o günlerle ilgili hatıraları vardı. İngiliz kayınpederi genç bir delikanlı iken Lord Cormer'in yanı sıra Kitchener ile de birkaç kez görüşmüştü ve o iki kişiye hâlâ saygı duyduğu görülüyordu. Dan söz sırası kendine geldiğinde bazı bilgiler verebildi ve aklında yeni bir sahneyle, aşırı büyüklük kuruntusu olan firavunların genel valiye kötü bir örnek teşkil etmiş olduklarını ima ederek sözünü tamamladı. Bu ihtiyar Alman'ın hoşuna gitti, Çek mühendise döndü.

"Bu İngilizler, biz diğer uluslara kötü örnek oluyorlar. Kahramanlarına hiç saygıları yok." Ama Profesör beklediği desteği görmedi. Mühendis, Britanyalılarda onun hayran olduğu şeylerden bir tanesinin de bu olduğunu ifade etti. İhtiyar adam Dan'e doğru başını salladı. "Çok güzel. Lord Kitchener'a terbiyesizlik edebilirsiniz. Ama İkinci Ramses'e edemezsiniz."

Dan sırıttı. "Birbirlerinden çok mu farklıydılar?"

Profesör Dan'e ciddiyetle baktı.

"Böylesi, bir kinizm, Bay Martin. Çok şaşırtıcı."

"Yirminci Kongre'den beri buna izin verildiğini umuyordum."

Çek'in Parti üyesi olmadığını, beş yıllık planlara ve devlet bürokrasisine körü körüne hayran olmaktan kesinlikle uzak biri olduğunu zaten tespit etmişlerdi ve Çek mühendis bir kez daha, göz kırparak Dan'in tarafında yer aldı.

"Sanırım burada ferdiyete fazlasıyla tapılıyor."

"Bu modern terimleri kullanmayın, arkadaşım. Çok yanlış." İhtiyar adam parmağını Çek mühendise doğru salladı. "İlk ziyaretimizde de size söylediğim gibi, dinlemiş olsaydınız şayet, köle bile yanlış fikir verir."

Jane "Neden öyledir, Profesör?"dedi.

"Çünkü bu belli bir özgürlük kavramını, köle olmamayı gerektirir. Özgür iradeyi. Kadim Mısır'da böyle bir kavram yoktu. Beşinci yüzyılda Yunanistan'da, evet belki. Ama burada yoktu."

Dan, Profesör'ü bir kez daha tahrik etme riskine girdi. "En azından eski mezar hırsızları serbest teşebbüse inanıyorlardı herhalde."

Ama ihtiyar adam artık bunu hoş karşılamadı. "Benim söylediğim şey bu değil tabii ki kötü adamlar vardı. Hırslı adamlar. Dürüst olmayan adamlar. Ama toplumun en temel ilkelerinden şüphe duyan güruh halinde adamlar yoktu. Nasıl olsunlar ki? Önlerinde bir örnek yoktu. Kıyas yapacakları kimse yoktu." Profesör, Dan'i kibarca azarladı: "Günümüz düşüncesiyle düşünmemeliyiz, Bay Martin. Yoksa hiçbir şey anlamayız."

Dan daha sonra Mısırlılardaki çok çeşitlilikten, her şeyi listeleme takıntılarından yakındı ve yine tarihi dikkate almayan kaba aykırılığı yüzünden ağzının payını aldı.

"Bunlar bizim modern çağın çok başlangıcından gelen insanlar. Yaşam çok naziktir, bütün süreçleri gizemlidir. Çok yavaş bir şekilde bu insanlar küçük yerlerde bunun kontrol edilebileceğini görüyorlar. Pek çok hata yapıyorlar. Ama aynı zamanda kontrol etmenin bilmek olduğunu görüyorlar ve bilmenin en önemli aracı, sizin gözlerinizin önünde mevcut olmayanı temsil etmenize izin veren simgedir. Onlar çocuk gibidirler, belki bu küçük kontrol yüzünden kendileriyle fazla gurur duyuyorlar. Ama kim bir şeyler öğrenmek istediği için bir çocuğa gülebilir?"

"Ama eksik olduğunu düşündüğüm şey tam da bu. Çocuksuluk. Minos ve Etrüsk sanatının saflığı."

"Kusura bakmayın ama cehaletinizi ortaya koyuyorsunuz. Mısırlılar ve Minoslular gibi kadim kültürlerde sanat yoktu. Bilinçli sanat onlar için mevcut değildi. Onlar sadece kontrol etmek istiyorlardı. Onlar bizim onları bu şekilde değerlendirmemizi isterlerdi, ne kadar başarılı bir şekilde kontrol ettikleriyle. Günümüz insanının gözüne ne kadar güzel göründüğüyle değil." Profesör ellerini iki yana açtı. "Peki, şu diğer medeniyetlerin ömrü neden o kadar kısa sürdü?"

"Belki de ben onların kontrol yöntemlerini daha cana yakın bulduğum içindir."

Profesör başını iki yana salladı. "Hayır, Bay Martin. Daha cahil, daha ilkel deyin isterseniz. Sanırım siz de onlardan hoşlanıyorsunuz çünkü fazlasıyla medenisiniz." Dan konuşamadan Profesör bir elini havaya kaldırdı. "Biliyorum. Bu bazen çok soğuk, resmi, çok saltanatlı görünüyor. Siz daha fazla halk sanatı, sıradan insanların sanatı olsun

istiyorsunuz. Tıpkı bazen gençliğimdeki Kaffehaus müziğini özleyişim gibi. Ama firavunları suçlamayın. Zamanı suçlayın. Zaman insan yanılsamasındaki her şeyin kaynağıdır."

"Buna mahkûm muyuz?"

"Bedensel olarak. Ama sanırım imgelemi deneyebiliriz. Geçen gün, bizim fellah arkadaşları eskiden sömüren mal sahiplerinden size bahsederken çok anlayışlı bir şekilde beni dinlediniz değil mi?" Dan gülümseyip başını salladı. "Tarihte bizler hepimiz başka bir memlekette ikamet eden mal sahipleriyiz. Bizler, şu aptal insanlar, keşke benim bildiğimi bilse diye düşünüyoruz. Keşke beni memnun etmek için ve benim hazzım için daha çok çalışsalardı. Bu doğru değil mi?" Dan yine gülümsedi. Bunun doğru olduğunu kabul etmek zorundaydı. "Peki, o halde her gün gördüğünüz bütün bu güzel heykelleri ve resimleri kim yaptı?"

"Ama sorun işte bu. Sanırım yanlış isimler hatırlanıyordu."

İhtiyar adam gülümsedi.

"Bu devrin sesidir o. Geçmişin değil."

Dan, "Benim *ka*'nın sesi" diye mırıldandı.

"Bu doğal. Siz bir yazarsınız. Yunandan beri bütün sanatçılar isimleriyle hatırlanmak istediler, kadim firavunlar gibi. Belki bu dünyaya kalan gerçek firavunlar yalnızca onlardır. Sanırım intikamınızı aldınız."

Başka konulardan konuşmaya başladılar. Ama Dan'in Mısırlıların yaptığı büyüleyici başka bir şey dikkatini çekmişti, ışığında bütün sanatsal yaratım görünüyordu; belki de bu genişleyen bir büyüydü, hatta ölümden sonraki hayata inanmak gibi ve insanlar gitgide birkaçış olarak sanata yöneliyorlardı. Şu fellah uysallığının, gelmeyecek olan bir treni beklemenin tam tersi olan bir şey: Çılgın bir defin, mumyalama, kişisel başarıyla çevrelenmek; tırtılın tam olarak gelişmeden önce bir krizalit oluşturması marazi bir gereksinim. Gelişmiş kanatlı bir böceğin, serbest kalmış *ka*'nın kozasından çıkabileceği bir dünya olmadığı söylense bile. Peki, Dan'in kendisi, Ramseslerin başını duvara oyan meçhul bir taş ustasından özünde farklı mıydı? Dan kendisinin yüceltmekten ziyade incelemeler yaptığını ya da hatta yanlış tarafları açığa vurduğunu iddia edebilirdi ve dikkat çekilen en güçlü güdü aslında nesne değildi, Kitchener'dı. Kendisini, kendi itibarını sergilediği bir parazitlik unsurunun açıkça var olmasıydı. Kendi kendisini alaya aldığı bir anda Dan itibarını arttırmayı, hatta hiç itibar talep etmeyen ilk senaryo yazarı olup olmadığını düşünüyordu.

Bütün bunlar gayet paradoksal olsa da Kitchener senaryosu biter bitmez, yeni bir çevreyi, yeni bir yaşamı deneme kararını pekiştiriyordu; paradoksal çünkü her gün bunun için yeni fikirler ediniyor,

sonunda hazır olmaya, zenginleşmeye başlıyordu. Belki de ipucu Herr Profesör'ün sanatçıların geride kalan gerçek firavunlar olduğunu öne sürmesinde yatıyordu: O halde sanatçıları kendi taş ustalıklarını kutlamaları için kendi hallerine bırakın ve kendilerine dönmelerine izin verin, diğer bütün mezarlar ve anıtlar üzerinde çalışmaktan vazgeçin. Dan büyük bir hafifleme, sadeleşme gereksinimi duyuyordu, sağlıklı kalmaya can atan ıstırap verecek derecede çok şişman bir gurme gibi neredeyse. Bunda bile paradoksal bir unsur vardı, aynı anda Dan sanatta her şeyin batıl bir mezar inşasının günümüz uyarlaması olduğunu da görüyordu, meçhule karşı komik bir şekilde özenilmiş nafile bir güvence, görmenin özgürlük duyumu getirmesi ya da belki bu İngilizliğe fazlasıyla ricat etmekti. Yaşamda (Lukacs ve tam bilinçlilik ile yazar sorumluluğu kuramcıları gibi) herhangi bir şeyi çok ciddiye almanın saf bir ahmaklık olduğuna dair inanç. Bunların hepsi aynı zamanda bir şans oyunuydu, bunun içinde yetenek dünyanın kabul edebileceğinden çok daha küçük bir yer tutuyordu. Bunun genç bir Amerikalı olmak demek olduğunu gördüğü için değil, aynı zamanda gösterdiği için.

Edilgen üçüncü tekil şahıs en iyisiydi.

Çöl, günler geçtikçe sessizce sokuluyordu ve Yengeç Dönencesi'ne yaklaşıyorlardı. Amatör fotoğrafçılar bile fotoğraf çekmeye doydular ve gittikçe kıyıdaki manzaralarla seyir halindeki yelkenli kayıkların, fotoğraflarını çekemeden geçip gitmesine izin verilir oldu.

Esna'yı gezdiler, pis bir kasabaydı. Ortasında büyük bir çukur olan bir tapınağı vardı. Dilenci sürüleri gezi alanlarında turistlerin etraflarını çeviriyorlardı. Sırtında iki hasır küfe taşıyan bir adam özellikle ısrarcıydı ve Fransızlardan biri ona yaygarayla istediği bahşişi verdi: Küfeden bir yılan çıkarıldı, sonra daha küçük olan sepetten sivri olmayan iğnesinden tutularak, bacaklarını havada yavaşça hareket ettiren büyük bir akrep. Birden onlarca fotoğraf makinesi yine ortalığa çıktı, bir halka oluştu. Gösteriyi yapan adamın arkadaşlarından biri daha fazla para isteyerek görüntü alınmasını engellemeye kalkıştı. Resimler bedavaya çekilmeyecekti. Adamı bir fotoğraf makinesini kenara itince durduk yerde bir velvele kopmak üzereydi ve diğerleri de ona bağırıp onu şiddetle itip sendelettiler. Bunu yapan Mavna'da Doğmuş Kraliçe'nin İtalyan arkadaşıydı. İtalyan sakinleştirildi ama Arap bağırıp çağırarak hakaretler etmeye devam etti.

Bunun arka planında, bir kahvehanenin önünde, sıra sıra ihtiyar adamlar oturuyor, iki tanesi nargile içiyordu ve bütün bu olanları anlaşılmaz gözlerle izliyorlardı. Dan'le Jane biraz uzakta duruyorlardı,

yanlarında Fransız gazeteci Alain de vardı. Onun fotoğrafçı arkadaşı meşguldü, tarafsız bir gözle fotoğraf çekenlerin fotoğrafını çekiyordu, açı ve hızdan başka hiçbir şeye aldırmadan. Alain, Jane'e Fransızca bir şey söyledi, Jane de Dan'e aktardı: "Aptal follukları eğlendirmek kolay." Bu üçlü bir küfür içeriyordu; insan mizacına karşı, insanlığa karşı ve kendilerine karşı; maymun insan, hepsi Habeş maymunları, yanlış güdüler, paket turlar.

O gün daha sonra muhteşem granit şahinleriyle kanatlı güneş tanrısı Horus'un Batlamyus sistemindeki tapınağını görmek için Edfu'da demir attılar. Kerkenezler hızla uçuyor ve Asur kulelerine benzeyen kulelerin üzerinde dönüp duruyorlardı, akşam ışığında orada bir sükûnet vardı. Ama tapınağın devasa hisar duvarlarında da bekleyen bir şey vardı, dışarıdaki gerçekliğe karşı siper oluşturmuş kapalı rahip inanç ortamı; her gün yanlarından geçtikleri köylülere gemilerinin beyaz yüzeyleri kadar uzak ve belki de uzaklaştırıcı olan.

O akşam yemekten sonra müzikli eğlence ve dans olduğu anons edildi, Dan'le Jane bu eğlencede kendilerine diğer yolculardan çok daha uzakta bir yerde biraz ayrıcalık yapılarak verilen yerlerini almak için yemek salonuna geldiler. Dan takım elbise giymişti, Jane ise ilk kez Assad'ın partisinde giymiş olduğu aynı siyah elbiseyi giymişti. Bu gece, fantezi elbise galasına dönmüştü. Doğu Avrupalıların arasında birbirinden farklı görünüşte köylü elbiseleri giyenler vardı, Fransızların arasında da korsanlığa, matadorluğa vesaireye özenenlerden bir seçki. Tek mükemmel kostüm –belli ki bu akşam için özel olarak getirilmişti– Mavna'da Doğmuş Kraliçe'nin güvenilmez arkadaşı tarafından giyiliyordu. Göğüs dekoltesi ve Tutankamon'unki gibi devasa sahte bir mücevherle dikkat çekiyordu. Yüzüne özenle makyaj yapılmıştı ve korku verecek derecede hermafrodit görünüyordu. Kraliçe'nin kendisi gevşek bir fiyonk attığı büyük siyah bir kravat ile koyu kahverengi bir palto giymişti, daha sonra onun Baudelaire olduğunu öğrendiler. Delikanlı pek bir şey yemedi, Fransız kafilesi içinde çıplak gövdesi ve süslü kıyafetiyle gösteriş yapıp tavırlar takınarak, gülünçlüğüne hiç de aldırış etmeden masa masa dolaştı.

Hooperların bile onun çılgınlığından biraz canları sıkıldı. Marcia uzun bir elbise giymiş, "cumhuriyetçi" tarzda yapılmış saçına kartondan yaldızlı bir taç takmıştı. Kimi taklit etmesi gerektiğine pek emin değildi, karton tacı ona gemi veznedarı ödünç vermişti. Mitch de aynı şekilde kendisine –"milliyetinin verdiği hakla, diye açıkladı, Teksas'la bir ilgisi olduğu için değil"– geniş kenarlı bir fötr şapka edinmişti. Dan'le Jane'in sıradanlıklarından açıkçası kaygılı görünüyorlardı. Geminin vezne-

darında bir gardırop dolusu şapka ve giysi vardı, herhalde kimsenin almadığı birkaç şey kalmıştı.

Hooperlar başlarındakileri çıkarır çıkarmaz masada etraflarındaki saçmalığa uymayı reddeden sert bir Anglosakson cephe oluştu. Dan, bir an Jane'le göz göze geldi.

"Bizim dehşet verici snoblar olduğumuzu düşünüyor olmalılar."

"Birinin böyle sınır tanımayan burjuva narsisizmini tasvip etmediğini göstermesi lazım. Keşke KGB ajanı olarak gelseydim."

Jane gülümsedi ama yere bakmadan önce gözlerini Dan üzerinde bir süre daha gezdirdi. Dan'in hâlâ böyle şeyler konusunda şaka yapmaya hakkı yoktu ya da daha şimdi izin verilmişti.

Dan, "Bugün güneşte kalmışsın" dedi.

"Yanaklarımın alev alev yandığını hissediyorum."

"Sana hoş bir Çingene havası veriyor."

"İngiltere kısa sürede bunun icabına bakar."

Dan de Jane'e gülümsedi ama bu nahoş bir şekilde lafı gediğine koymaktı. Jane bakışlarını Dan'in üzerinden hareketli diğer masalara doğru kaydırdı. Doğu Avrupalılar bile birazcık açılmış görünüyorlardı. Sonra ikinci porsiyonu beklediler, sessizce, evli bir çift gibi. Oradaki herkesten yaşça daha büyüktüler. Jane güneşte kalmıştı ve aslında çok daha genç görünüyordu. Tabii elbise de öyle gösteriyordu: Daha masalarına gelirken Dan, Jane'nin elbisesinin Alain Maynard'dan Galyalı tarzda ihtiyatlı bir şekilde onay aldığını görmüştü.

Dan'le Jane yemekten sonra üst kata çıkan son kişiler arasındaydılar. Bütün masalar kalabalık görünüyordu. Masalar kordon şeklinde kâğıtlarla süslenmişti ve mürettebat arasından toplanarak geçici bir orkestra oluşturulmuştu. Tatlı dilli Nübyeli garsonu gördüler, üzerinde yerel giysileri vardı, salonun sonunda iki davulun başına çökmüştü. Bir davulcu daha vardı, tef çalan bir adam, rebap çalan biri, bir mikrofon ve amfi, kulakları çınlatan bir gürültü. Dan'le Jane bir süre durup cam kapılardan içeriyi izlediler ve içeri girmemeye karar verdiler. Bara yöneldiler ve iki konyak aldılar, sonra ellerinde içkileriyle geminin kıç tarafında güneş banyosu yapılan güverteye geçtiler. Güvertenin boş olacağını ummuşlardı ama beklenmedik bir şekilde Herr Profesör de oradaydı.

Profesörün yemeğe gelmediğini fark etmişlerdi. Profesör bazen yemekleri kaçırıyordu ya da belki yemeğini kamarasına isteyip yalnız yiyordu. Şimdi, yanındaki sehpada bir bardak ve bir şişe maden suyuyla bir köşede oturmuş kitap okuyordu. Dan'le Jane oraya geldiklerinde başını yukarı kaldırıp onları hafifçe selamladı.

Dan, "Gürültü bize fazla geldi" dedi.

"Anlıyorum. Benim kamaram da orkestranın altında. Bu akşam evsizim."

Profesör, uykusu çok hafif olduğu için mürettebatın kendisine geminin motorlarının sesinden uzak bir kamara verdiğini söyledi ama böyle gala gecelerinde rahatı bozuluyordu artık. Dan Profesör'e, "Size bir konyak ısmarlayabilir miyim?" diye sordu. İhtiyar adam istemedi. Biraz hazımsızlık çekiyormuş. Ama kibarca, onunla beraber oturmalarını rica etti, vakit geçirmek için kitap okuyormuş. Kitap ona kafilesindeki biri tarafından ödünç verilmiş. Kitabın Almanca olduğunu görüyorlardı, adam kitabın Almanya'nın ikiye bölünmesinden sonra Doğu Almanya'daki iktisadi ilerlemenin bir özeti olduğunu söyledi. İhtiyar adam bir süre kitabın kapağını seyretti sonra da Dan'le Jane'e nazikçe müphem gülümsemelerinden biriyle baktı.

"Kolayca okunacak bir kitap değil."

"Ülkenize sık sık gidiyor musunuz?"

Profesör başını iki yana salladı. "Bir kız kardeşim var. Oğlum ve torunlarım. Geri dönmem için tek sebep bu artık."

"Çoğu şeyi değişmiş bulmuşsunuzdur."

"Bunları biz davet ettik." Profesör, "Özellikle benim neslim. Galiba şikâyet edemeyiz" diye ekledi.

Jane hâlâ Almanya'da olan oğlunun ne iş yaptığını sordu.

"Oğlum doktor. Annesi ve büyükbabası gibi."

"Onunla gurur duyuyor olmalısınız."

"Evet, cerrah oldu. Göz cerrahı. İşinde çok iyi olduğu söyleniyor." Ama Profesör'ün sesinde bir evlat özlemi sezdiler: kabullenilen ama pek hoş karşılanmayan yazgı.

Jane kibarca, "Oğlunuzun bu kadar uzakta yaşamamasını ister miydiniz?" diye sordu.

İhtiyar adam omuz silkti. "İşi, arkadaşları orada. En azından benim hatıralarım var." Jane'e hafifçe gülümsedi. "Geçen gün biraz aklıma getirdiğiniz hatıralar, *madam*."

"Neden oldu bu?"

"Benim çok duygusal olduğumu düşüneceksiniz."

"Lütfen."

Profesör tereddüt etti. "Karımın yoksul hastalarının, çoğu kez ödeyecek paraları olmazdı. Karıma bunun yerine ufak tefek hediyeler getirirlerdi. Bazen bu hediyeler sizin Abdullam Bey'in dükkânından satın aldığınız türden kolyeler olurdu. Bir arkeolog olarak ona bunların beş para etmez şeyler olduğunu söylerdim. Ama karım, sizin o öğleden sonra söylediğiniz şeyi söylerdi, *madam*, kolyelere dokunuşunuzdaki

bir şey. Sesiniz." Profesör, Dan'e müstehzi bir şekilde gülümsedi. "Affedersiniz. Kusuruma bakmayın."

Dan kusura bakacak bir şey olmadığını belirtti. Jane başı önde kucağına bakıyordu. Kısa bir sessizlik oldu. Akabinde Jane başını yukarı kaldırdı.

"Sanırım eşinize gıpta ediyorum, Profesör. Hissetmekten çok daha fazlasını yapabildiği için."

"Bu kadarı da fazlaydı zaten. Maalesef."

"Eşiniz burada mı vefat etti?"

"Almanya'da. Leipzig'de. Savaştan sonra."

"Savaşta orada mıydınız?"

İhtiyar adam başını iki yana salladı. Sesinin tonunda biraz gaddarlık vardı. "Filistin'de, bir İngiliz gözaltı kampında."

Bir süre sonra Profesör yavaş yavaş, Dan'le Jane'in soruları arttıkça bu soruların altında yatan merakı sezmiş olmalıydı, geçmişinden birazcık daha ayrıntılı bahsetmeye başladı; çok tarafsız bir şekilde, sanki kendisinden değil de o yerden bahsedermişçesine, Thebes'te onlara Kraliçe Hatshepsut'un yaşamını özetlediği sıradaki halinden pek farklı olmayan bir tarzda.

O hiçbir zaman faşist olmamıştı ama bu yüzden itibarı da çok az artmıştı. 1930'larda çoğu zamanını Almanya dışında geçirmişti. Demagoji, kitlesel mitingler, *Volk*'a* başvurmak ona cazip gelmemişti, temelde gerekli olan bir hükümetin halkı tuzağa düşürmesinden başka bir şey değildi bu. Çoğu arkadaşı ve meslektaşıyla yaptığı konuşmalarda "der Führer"den ve Nasyonal Sosyalist jargondan, belli bir ironi söz konusu olmaksızın laf açıldığını hatırlamıyordu. O sırada bütün bunlar başka bir dünyadan geliyordu, ciddi bir tartışmada yakışık almıyordu. Kişi tavrını böyle şeyler hakkında konuşmayarak ifade ediyordu. Sonra karısı da vardı ve onun sayesinde Kahire'de İngiliz çevrelerine girmişti. Orada da bu konu nadiren tartışılırdı. 1939'da Hitler gerçek niyetini ortaya koyduğunda karar anı gelmişti. Kahire'deki çoğu Alman meslektaşı Almanya'ya geri dönmüşlerdi, ona da geri dönmesi emredilmişti.

"İşte böyle. Sonunda Kadim Mısır'dan, eşim ve çocuklarımdan uzak bir dünyaya zorladılar beni. Karımın çok yardımı oldu. Evliliğimizin milliyetlerimizin farklı olmasından daha önemli olduğuna karar verdik. Şansımı burada deneyecektim. Ülkemin hata ettiğini düşünmeye başlamıştım. Buna karşı mücadele etmeyecektim. Ama bunun için de mücadele etmeyecektim."

* Alm. Halk. (ç.n.)

Düzmece savaş sırasında bir yıl arkeolojik çalışmalarına devam etmesine izin verilmişti. Daha sonra gözaltına alınmış ve geri kalan yıllarını Filistin'de bir kampta geçirmişti. Profesör rahat koşullarda olmadıklarını ama arkadaşlıklarının değerli olduğunu söyledi. Şimdiye kadar "biraz cahil olduğu" öteki insanlar konusunda pek çok şey öğrenmişti orada.

"Tabii ki savaş sona erdiğinde ülkemin bu mağlubiyeti hak etmiş olduğunu biliyordum. Yahudi soykırımı bunun için yeter de artardı. Bana, toplama kamplarının ilk ortaya çıktığı haberini karım vermişti. Gazete, *Daily Telegraph* hâlâ gözlerimin önünde. Fotoğraflar. Ağladım ama maalesef ölen Yahudiler için değil, kendim için. Irkım için. Karımın yüzüne bakamadım. Karım o mutsuz yıllar boyunca bana ve çocuklarıma çok cesur bir şekilde destek olmuştu."

Jane kibarca "Ama sizi suçlamış olamaz?" dedi.

"Yo, kesinlikle. Ama iki oğlumuz... Onlar için zordu, zavallı çocuklar. Galiba belki de onlar daha iyi hüküm verdiler. Babalarının, yurdunun başarısız olduğu gibi başarısız olduğunu biliyorlardı."

"İhmal edildikleri için mi?"

"Bunu işimden bir örnekle hatırlıyordum, Bay Martin. Şayet bir papirüsten kolayca okuyabildiğim şeylerin kopyasını çıkarsaydım ve daha fazla sabır gösterip daha fazla inceleme yapsaydım ihmal olmayacaktı. Savaştan önce görmemeyi ve duymamayı yeğlemiş olduğum pek çok şey, pek çok işaret hatırlıyorum. Papirüsün ihmal edip okumadığım kısmını görmek pek zor değildi."

Sonra başka olaylar oldu. Savaş patlak verdiğinde "yurtsever" olmayan tavrı ve onun alanındaki pek çok çağdaşının ölmüş, ortadan kaybolmuş olması gerçeği ya da artık Batı Almanya'da kalmayı seçmiş ve uzmanlaşmış olduğu bilgiyi değerli bir meta haline getirmişti. Aniden Leipzig'e geri çağrılmış ve fakülteyi –"tabii talebesi olmayan koca bir kulübeye fakülte denebilirse– toplanmış eşya sandıkları ve hemen tümü kayıp arşiviyle, yeniden kurması istenmişti.

"Çok tartışmamız oldu. Oğullarım gitmemi istemediler. Ama anneleri gitmezsem rahat etmeyeceğimi biliyordu. Gitmemizin neden bir görev olduğunu çocuklara açıklamaya çalıştık."

"İşin siyasi yönü sizi endişelendirmedi mi?"

İhtiyar adam gülümsedi. "Biraz, evet. Bizim o açıdan kültürlü insanlar olmadığımızı anlarsınız. Constance'a uygun bir bir iş de vardı. Karım hep tercihen çocuklarla çalışmıştı. Ben eski üniversiteme geri dönecektim. Şimdi acımı dindiren büyük bir duygu, çok geç olmasına rağmen."

Böylece geri dönmüşlerdi. Karısı harap olmuş şehirde geçirdikleri üçüncü yılda vefat etmişti, rahminin ameliyatla alınması sonrasında büyük bir sarsıntı, beklenmedik bir kanamayla. Bunun yanında Profesör karısının son hediyesini "olabilecek en hüzünlü şekilde", onu artık daha derin bir bağlılık duygusundan ziyade, görev aşkıyla ait olduğu Almanya'da tek başına bir Alman olarak bırakmakla verdiğini düşünüyordu. İnançlarını yeniden gözden geçirmeye zorlanmıştı. Komünist Parti'ye hiç üye olmamıştı ve bilim adamı olarak statüsü ona "resmi baskılar" konusunda ayrıcalıklı bir konum sağlamıştı ama sosyalizmin kendi ülkesi ve tarih için o dönemin en iyisi olduğunu kabul eder olmuştu. Sosyalizmin kendi içinde insaniyetsizlikleri, "kör noktaları" vardı ama belki de tüm yeni ve daha iyi toplumlar onun sayesinde ortaya çıkmıştı.

Profesör, karısının vefatı konusundan çok kısa bahsederek geçmişti ve söylenmedik çok şey kalmıştı. Onlarda çok gerçek bir evlilik duygusu vardı, ihtiyar adam ve merhum karısındaki masumiyette de öyle. İki taraftan da yabancılaştırılmış, Demir Perde'nin ikiye ayırdığı, onlara destek olacak karşılıklı saygı ve sevgilerinden ve mesleklerinden başka hiçbir şeyi olmayan iki insan. Profesör anlatmaya devam etti, iki oğlunun nasıl kendi içinde ayrılık duygusunu pratikte sergilediklerini.

Sonra, onlara şu anda Amerika'da arkeolog olan küçük oğlunun aslında Batı'ya firar ettiğinden bahsetti. İhtiyar adam gülümsedi.

"O annesine çekti. Karakteri. Ona İngiliz oğlum diyorum."

Oğlunun firarında dramatik bir şey yoktu. Annesinin akrabalarının yanında Londra'da tatildeydi ve geri dönmemişti. Yirmi beşinci doğum gününü daha yeni kutlamıştı. Profesör onun geri dönmesi için uğraşmıştı ama pek üzerine gitmeden.

"Onun yaşında bazen kararlar almak, o kararların doğru olduğuna emin olmaktan daha önemlidir."

Dan, "Her yaşta?" dedi.

"Belki."

Jane iki kardeşin aralarının iyi olup olmadığını sordu.

"Evet, *madam*." Profesör, "Şimdi araları iyi. Hans, büyük oğlum, doktor olan, başlangıçta böyle bir vefasızlığı kabul edemedi. Ama artık daha tecrübeli. Galiba bazen çok tartışıyorlar. Bir araya geldiklerinde. Ama ağabey kardeş kavgaları."

"Siz taraf tutmuyor musunuz?"

"Küçük oğlumu biraz fazla Amerikanlaşmış buluyorum. Olaylara aynı şekilde bakmıyoruz. Gerçi neden bakalım ki? Benim neslim kördü, özellikle biz sözde tarih öğrencileri. Bunun bedelini ödemek zorunda-

yız. Onunki masumane. Dediğim gibi annesine çekti ya da annesinin ülkesine." İkisine birden gülümsedi. "Avrupa'nın Sfenksine."

Dan, "Daha ziyade Avrupa'nın Hasta Adam'ı olarak biliniyor" dedi.

"İnatçılık bir hastalıksa."

"Çok şaşırtıcı değil tabii?"

"Buna katılmıyorum işte. Biz yabancılar için..."

"Ama İngilizce'niz..."

"Ah, tabii. Bu dili konuşuyorum. İngilizlerin tarzlarını anlıyorum. Hatta İngiliz yemeklerinden hoşlanmaya bile başladım, örneğin biftek ve etli börek..." Bir süre, nadir bulunan bir Bordo şarabını hatırlamışçasına oyalandı. "Ama ruhunuz. O başka bir mesele." Bir parmağını yine ihtar eder şekilde kaldırdı. "Her şeyden önemlisi özgürlük meselesi. Bir Alman kurallar olmadan özgürlüğü düşünemez. Bu bizim kaz adımı ve askeri disipline duyduğumuz sevgiden de ötedir, Prusya meselesidir bir bakıma. Filozoflarımızda da vardır bu. Kant'ta, Marx'ta, Bach'ta, Goethe'de. Bizim için her şeyin özgür olması hiç özgürlük olmamasıdır. Kurallar üzerine tartışabiliriz ama kuralların gerekliliği üzerine tartışamayız."

Dan gülümsedi. "Ama bizim özgürlüğümüz büyük ölçüde bir yanılsama. Bizlerin de yeni fark etmeye başladığı üzere."

İhtiyar adam bir an sessiz kaldıktan sonra onları küçük bir sorguya çekti.

"Doğu Almanya'daki akrabalarını ziyarete giden Batı Almanyalı bir kuzenin hikâyesini biliyor musunuz? Bu ziyaret sırasında bir gün sohbet siyasete gelir. Batı Almanyalı, akrabalarına onların yaşamlarının devlet, yani Ruslar tarafından zorla kabul ettirildiğini söyler. Akrabaları da Almanya'nın diğer yarısının da daha iyi olmadığını söylerler. Orası Avrupa'da en Amerikanlaşmış yerdir. Belki öyledir, der kuzen ama en azından biz bunu özgürce, demokratik Anglosakson usulüyle seçiyoruz. Ya öyle mi, der amcası ama biz de özgürce seçiyoruz, evladım. Bunun da ötesinde, demokratik Alman usulüyle." İhtiyar adam gülümsemelerini tasdik edip konuşmasına devam etti: "Sanırım sorun şu, yani şakaya kimin karşı olduğu? Doğu Almanya'da bunun hiciv olarak anlatıldığını duydum. Ama sanırım lehte de anlatılabilir. Bu gördüğünüz gibi özgürlüğün aksini nasıl tanımladığınıza bağlı. Bizler için özgürlüğün aksi kaostur. Sizler için..."

"Otorite mi?"

Profesör başını salladı. "Doğu ile batı arasındaki gerçek perde budur bana göre. Biz düzen için özgürlüğümüzün birazını feda ederiz: Liderlerimiz sosyal adalet, eşitlik vesaireye sahip çıkarlar. Ama

siz özgür olmak için düzeninizin birazını feda ediyorsunuz. Buna da doğal adalet, bireysel haklar diyorsunuz." Profesör birden, çok fazla ciddileşmişçesine gülümsedi. "Size bir hikâye daha anlatabilir miyim? İngilizler aleyhinde ama bana da yıllar önce sizin vatandaşlarınızdan biri tarafından anlatılmıştı.

"Tabii."

"Fransız sömürgesi bir Afrika ülkesinde bir İngiliz, timsahların olduğu bir yere doğru yüzmeye gider. Kıyıda İngilizce bilen bir yerli, İngiliz'e seslenir: 'Geri dön! Tehlikeli! Hemen geri dön!' İngiliz ona seslenildiğini duyar, etrafına bakınır, siyah yerli yine seslenir. Ama İngiliz duymazdan gelir. Yüzmeye gider ve ölür. Fransız yetkililer bir soruşturma açarlar ama kimse kurbanın ikazı neden dikkate almadığını anlayamaz. Lakin başka bir İngiliz izah etmek için ayağa kalkar. İkaz yanlış bir üslupla yapılmıştır, bu yüzden anlaşılamamıştır. Ya öyle mi? O halde mösyö böyle talihsiz olayların tekrar yaşanmaması için doğru ikazın nasıl olması gerektiğini mahkemeye söyler misiniz? İngiliz, derin derin düşünür, irdeler ve şöyle der: 'Geri dönmenizi istirham ediyorum, efendim, lütfen?' "

Dan'le Jane gülümsediler, daha öncekinden birazcık daha az samimi bir şekilde.

"İnsafsızca. Ama sizin ülkenizde hâlâ bir yabancı tarafından verilen bir tavsiyeye uymaktansa ölmeyi yeğ tutacaklar vardır diye düşünüyorum. İşte, benim anlamadığım özgürlük bu."

"Bunu biz de pek anlamıyoruz."

İhtiyar adam gülümsedi. "Boş verin. Kimbilir belki İngiliz'in canı timsahlar tarafından yenmek istemiştir."

Dan bir süredir sessiz kalan Jane'e baktı ama Jane'in gözlerinde şefkat, onaylama vardı, en azından ihtiyar bilgin konusunda. Önlerine bakıyorlardı, derken Dan lafa girdi.

"Doğu-Batı çelişkisinin çözümüne dair hiç umudunuz var mı?"

"Eskiden zamanımı geçmişi inceleyerek geçirdiğim için suçluluk hissederdim. Papirüslerimi, anlamak istemediğim şeyleri örten paravan olarak görüyordum. Artık her şeyi, eğer öyle isteniyorsa bir tür paravan olarak görüyorum. Anlamamak için bir mazeret." Profesör durakladı, derken sözüne devam etti. "Nil'in karşı kıyılarındaki iki köy arasında (bu savaştan önceydi) bir anlaşmazlık olduğunu hatırlıyorum. Luksor'un kuzeyinde, o sırada orada çalışıyordum. Tartışma balık avlama hakları üzerineydi. Sonu çok acı oldu, kan döküldü. Bir gün bununla ilgilenen reislerden birine (bir köylü, cahil ama çok zeki ihtiyar bir adamdı), neden onun ve diğer köyün liderinin meseleyi uzlaşmayla çözemedik-

lerini sordum. Reis, beni böylesi aptalca bir iyimserlik taşıdığım için azarladı. Bana her iki kıyıdaki insanlar arasında asla barış olmayacağını söyledi. Sadece aralarında kalan nehirde olabilirdi bu."

"Yaşayamadığımız yerde."

İhtiyar adam ellerini iki yana açtı.

Sonra da onlara son bir hikâye anlattı; kişisel bir hikâye, hayaleti olmayan bir hayalet hikâyesi. Bu 1920'lerin sonlarında, şimdiki alanında uzmanlaşmasından önce, Mısır'a ilk kez gelmesinden hemen sonra olmuştu. Bir gün Aswan'ın karşısındaki kayalıklarda son zamanlarda kazı yapılan asillerin –kraliyete karşılık– mezar odalarından birinde çalışıyormuş ve bir duvar resminin kopyasını çıkarırken işine öylesine dalmış ki her zamankinden daha geç bir vakte kadar orada kalmış. Yapay ışıkla çalıştığı için dışarıda akşam karanlığının çöktüğünü fark edememiş. Ama sonra, belki uzun süre yaptığı işe odaklanmasından dolayı, belki de kazı alanında artık her şeyin suskunlaştığını bilinçsizce fark etmesi yüzünden bir şey olmuş. Tuhaf bir şekilde kendisi dışında canlı bir varlığı hissetmiş. Bu bir anlık korku değilmiş, aslında ışığı mezarda şöyle bir gezdirmiş ama doğaüstü olaylara, lanetlere veya "böyle saçmalıklara" hiç de inanan birisi değilmiş. Onun korkusu, daha çok fiziksel bir korku, bir hırsızın sessizce içeri girmiş olabileceği korkusuymuş. Ama kazı alanına girişleri gözetim altında tutan bir gece bekçisi varmış. Profesör belki de onun geldiğini düşünmüş, hatta bekçiye seslenmiş. Cevap veren olmamış, bunun üzerine yine duvar resmine bakmış, duvar resmi olağanüstü canlı bir duruma gelmiş.

Profesör, hikâyenin bu kısmında durakladı. Arkalarından salona birinin girdiğini duydular ama ne Dan ne de Jane dönüp baktı, gelen her kimse hemen uzaklaştı.

"Bu deneyim yine başıma geldi ama ilk sefer olduğu kadar canlı bir şekilde değil. Bu, zamandaki kırık bir halka gibi. Çok tuhaf bir şeydi."

"Zincir halkasının yerinden çıkması mı?"

"Evet. Teşekkürler. Bu daha yerinde bir ifade. Küçük bir zaman aralığı, var olmamış gibi görünüyor. İnsan ne özgün bir ressamdır ne de insanın kendisidir. Olsa olsa modern bir arkeologdur. Eğer biri herhangi bir şeyse –mecazi olarak söylüyorum, kusura bakmayın, başka türlü ifade edecek sözcük bulamıyorum– o resimdir. O vardır ama bu her nedense zaman içinde değildir. Daha büyük bir gerçeklikte, zaman dediğimiz yanılsamanın ardında. O hep oradaydı. Geçmiş ya da gelecek yoktur. İnsanın tarih, kronoloji bilgisi az önce bahsettiğim şu paravanlardan biri gibi görünüyor. Bunun gizemcilikle bir ilgisi yok. Bu, hemen hemen fiziksel, eşyaların doğasında gizlenen bir şey. Eskiden zor bir

papirüs üzerinde çalışırken de buna benzer bir deneyim yaşadım, çok uzun saatler çalıştıktan sonra. Ben papirüsün kendisi oldum. Zamanın ötesindeydim. Ama bunun o papirüsü çözmeme hiçbir faydası olmadı. Yani bu, benim gerçek anlamda papirüs olmam değildi. Ben belki de nehirdim. Birkaç dakikalığına nehirde akıp gitmeyen her neyse oydum. Şu iki aradaki nehir." Birkaç saniye profesör bir şey söylemedi, sonra Dan'le Jane'e şöyle bir baktı. "Maalesef, bu onların asla anlayamayacağı bir şey. İki arada kalan nehir."

Jane, "Profesör, 'onlar' kim?" diye mırıldandı.

Profesör, Jane'e bir kez daha baktı sanki Jane ona yine takılıyormuşçasına.

"Sanırım siz ve Bay Martin bunu biliyorsunuz, *madam*." Profesör bir an sustu, ihtiyar mavi gözlerinde hem gizli bir ironi hem de komplovari bir ışıltı vardı. "Bu gezegende pek çok dil var. Pek çok sınır bölgesi. Ama benim tecrübeme göre sadece iki kavim var."

Sessizlikte, öndeki salonda çalmaya devam eden davulların belli belirsiz titreşimlerinin ve gümbürtülerinin geldiğini duyuyorlardı ve profesörün kavim derken Doğu ve Batı'yı ve hatta onun Almanya'sı ya da onların İngiltere'sini kastetmediğini biliyorlardı.

Kitchener Adası

Geminin sürekli ilerleyişi, her manzaranın geçiciliği (bu pek çok açıdan zevkle etrafı seyrederek tembelce seyahat etme yoluydu ama) Dan'deki belli belirsiz metafizik baskıyı gizemli bir şekilde şiddetlendiriyordu. Herr Profesör'ün zamanın bir yanılsama olduğundan bahsetmesi iyi güzeldi de zaman hem şu anda hem de güneye doğru gidilen yolculukta eğri büğrü olmuş gibi görünüyordu. Zaman tuhaf bir şekilde kısalıyordu: Seyahat neredeyse bitmesinden hemen önce daha yeni başlamıştı, sanki bunda bir aldatmaca, zamana ait bir el çabukluğu vardı.

Dan'in keyifsizliği, bu karışımdan ve bilinçli olarak sezemediği şeyin ötesinde, yaşamında daha belli belirsiz hale gelen denge değişimleriyle ilgili farkındalığından kaynaklanıyordu. Ama bu değişimler gitgide bir yazgıya dönüşen eksiklik duygusuna karşılık geliyordu. Bu, Nil'i, olayları ve seyahatteki buluşmaları yeniden deneyimlemenin etkilerinin de ardında, daha derinde yatıyordu. Dan, içindeki insan evri-

minin itici gücüne olan inancına hâlâ sımsıkı sarılıyordu. Bu, özgürlüğe, özellikle insanın kendini tanıma özgürlüğüne feda edilen her ne olursa olsun, duygu karmaşası ve bunun ifadesi olamazdı çünkü sosyal açıdan bu nükleik asit sarmalının içindeki dönüşümün temel büyüsünün ya da kapıdaki gediğin gerçekleştiği yerde oluyordu. Herr Profesör'le yapılan o son sohbet boyunca Dan, Jane'in yüzünü seyretmişti. Bu konuşmanın, Dan'in durumunu kesin bir şekilde desteklediğini Jane'in fark edip etmediğini görmek için. Ama Babil Kulesi'nin iki kabileye indirgendiğini dokunaklı bir şekilde özetlemesinden hemen sonra ihtiyar adamın yanlarından ayrılmasıyla Dan ısrarcı olmamıştı. Profesör hakkında konuşmuşlardı, söylediklerinden değil de gemide kendi milliyetinden olan insanlara bu cümleyi söylemeye cesaret edip edemeyeceği üzerine. Dan, Jane'in, her ne kadar ihtiyar adamın insanlığını onaylasa da ikna olmadığını sezmişti. Bu fazlasıyla dinginciliğe benziyordu. Batı beşeriyeti asi bir çocuktu ve öyle kolayca yola getirilemezdi.

Bütün bunların sonucunda Dan kendini –iyi bir şeyi tekrar tekrar yapmamak onun pratik haz felsefesinde göze çarpan bir özellik olmasına rağmen– seyahat keşke daha uzun olsaydı diye düşünürken buldu. Bir hafta daha belki. Bu aynı zamanda her kararı uzatıyor, erteliyordu. Bekleniyor ve gözleniyordu, eyleme geçmeye gerek yoktu. Dan zaten o günleri dış görünüşte zevk almakla, içsel olarak huzursuzluk arasında denge arayarak geçirdiğini görüyordu: o andan zevk almak, gelecekten huzursuzluk, normal kaygıların ötesinde bir kaygı, onun gelecek olması korkusu. Bu önsezisel huzursuzluğu, tam olarak herhangi bir şeye yükleyememesi Dan'i daha da endişelendiriyordu. Dan'in, Lukacs'ın kitabında işaretlediği, bunun kendine düşkünlük ve gereksiz olduğu duygusunun anlatıldığı paragrafa ihtiyacı yoktu. Gündelik gerçekte Dan, Nil'de geçirdiği şu birkaç günün ona yapmış olduğu şeylerden biraz büyülenmişti hem sakinleşmiş hem de kararsızlaşmıştı.

Ama Herr Profesör farkında olmadan, bunu Dan'in kendisi de anlamadan, terazinin Dan'den yana olan kefesine ufak bir bahşiş bırakmıştı; sonra akıntıya karşı kürek çektiğini sonunda algılamasına izin veren bir şey oldu. Orası Aswan değildi ama Dan daha yeni yeni son durakta, oraya varacakları öğle sonrasının sabahında aslında neler olacağını tam olarak kabullenmeye başlıyordu.

Bu son mola Kom Ombo'daki tapınak kompleksine kısa bir ziyarette bulunmak için verilmişti. Nil'e bakan, alçak rakımdaki dağlık burun üzerinden çöl manzarası sahile doğru iniyordu. Yunan özellikleri taşıyordu; yalıtılmış olması, duruşu, mavi suya yansıyan güneşle gelen huzur.

Burası daha ziyade diğer tapınak alanlarının olması gerektiği gibiydi: Hem kendi içinde güzel hem de güzel bir şekilde düzenlenmişti. Her nedense Dan önceki ziyaretinden orayı hiç hatırlamıyordu.

Gemi kıyıya demirledi, yürüyerek kumlara ayak bastılar. Bir grup haylaz Bedevi çocuk koşup onların etraflarındaki kumulların kıyıları boyunca dans etti, bronz gerdanlı kumrular su kıyısındaki akasyaların üzerinde ötüyorlardı. Bu sefer Dan'le Jane rehberi dinliyormuş gibi yapmaktan da vazgeçtiler. Taş kaldırımlar ve nehrin setleri, üzerinde gezilmeye kıyılamayacak kadar güzeldiler. Sonra bu Dan'e kuşbilimsel bir ikram sundu. Dürbünüyle nehrin kıyısında gölgede sıçrayan ardıçkuşuna benzer bir kuş gördü. Çok güzel, küçük bir kuştu, boynu maviydi, ilk defa görüyordu. Onu izlemek için bir iki dakikalığına durdu, Jane ise gidip nehre bakan setin köşesinde yüzü akıntıya dönük oturdu. Sonra fikrini değiştirip daha aşağılarda bir yerde gözden kayboldu. Dan köşeye geldiğinde suyun kıyısına inebilmeyi kolaylaştırmak için yanlamasına yatırılmış bir duvar gördü. Jane çökmüş silindir bir sütunun ucunda, sırtı Dan'e dönük halde, cılız bir Arap akasyasının gölgesinde oturmuş, güneye doğru giden suyun kıvrılan ucuna bakıyordu. Dan, Jane'in yanına indi.

"Çok hoş bir yer değil mi, Jane?"

Jane başıyla onayladı. Ama başını sallamasındaki tavır ve geriye dönmemesi Dan'in yumuşak ses tonuyla çelişiyor ve onu ikaz ediyordu. Dan, Jane'in yanına sokuldu. Jane mahcup bir halde bakışlarını Dan'in ayaklarına kaydırdı, sonra yine manzaraya baktı. Bir süre sonra bir eli gözlerine gitti.

"Kusura bakma. Yok bir şey." Jane başını iki yana salladı Dan'in merakını gidermek için. "Her şey yeniden canlandı. Anthony'yi düşünüyordum. Burası nasıl da hoşuna giderdi."

Dan, Jane'in yanına silindir taşın üzerine oturdu, sonra kibarca sordu: "Neden şimdi?"

Jane bir şey söylemedi.

O arada birden Jane sağ elini uzatıp kadınlaştığı için özür dilermişçesine Dan'in elini tuttu, Jane elini geri çekecekti ama Dan, Jane'in elini tutup kendi elini üzerine bastırarak aralarında duran taşın üzerine koydu. Birkaç dakika böyle durdular. Dan, Jane'in elini sıktı, Jane'in de onun elini hafifçe sıktığını hissetti; sonra Dan, Jane'in sanki bedenlerinin geri kalanından ayrı şeylermiş gibi ellere baktığını gördü ve birden, Jane'in başını eğip ellere bakışında, bu özgün iki şeyin birbirine kavuşması hareketinde başka bir şey daha söylendiğini anladı. Dan hareket ettiğini ama tuhaf bir şekilde donakaldığını da hissediyordu.

O sessiz kalınan anlarında, samimiyetlerinde, girişilen bu ilk denemelerinde. Dan'in içindeki bir ses, kolunu Jane'e dolamayı istiyordu ama bir bakıma seyahatin tuhaf süratinin de etkisiyle, fark ettiği anda bu içgüdü için çok geç kalındığını biliyordu ya anında yapılacaktı ya da hiç yapılmayacaktı.

"Canım, Anthony böyle yapmanı istemezdi."

"Biliyorum."

"Üstelik bunu rahatlıkla her sene tekrarlanacak bir şeye dönüştürebiliriz."

Jane gülümsedi, Dan'in niyeti de onu gülümsetmekti ve Eliot'tan nehir için bir alıntı aktardı. " 'Çok kitap okudum geceleri, kışları da güneye indim.' "

"Düzyazı gibi."

Arkalarında sesler duydular, setin köşesinde birkaç Fransız vardı. Jane elini çekti ama arkalarını dönmediler, benekli gölgenin altında sessizce oturmaya devam ettiler. Kar beyazı üç balıkçıl nehrin üzerinde uçuyordu. Dan hiçbir şey düşünmeden balıkçıllara bakıyordu. Bu, bir araya gelmiş ellere bir bakıştı. Bu bir çöküştü, seyahat sırasındaki davranış temsilinden yalnızca kendi aralarında açığa vurulmamış bir şeye dönmemişti, aynı zamanda her ikisinde de ayrı ayrıydı ve çöküşün başka bir duyumuyla tarif edilebilirdi: Kadınsı bir bakış, tarafsız bir şekilde samimi bir bakış değil. Neredeyse gönülsüzce bunun çok kısa bir süre ama yine de var olduğunu kabul etmekten başka bir şey değil.

Sadece gemi seyahatini kast eden, bu deneyimi kast ederek söylenmeyen "her şey yeniden canlandı" sözü söylenirken açıklanan buydu. Dan, Jane'in bunu söylemekle yalnızca geçmişe gönderme yaptığını biliyordu ve yalnızca belli bir geçmiş olasılığına değil, geçmişteki olasılıkların hepsine ancak Jane, Dan'in ebediyen yittiğini bildiğini biliyordu. Bunun içine aynı zamanda başka bir şey karışmıştı, keşke bu şimdi'den, şu anki bir pişmanlıktan, yeniden keşfedilen şeyden, bütün değişimin ardında değişmeden kalan bir şeyden kaynaklanmış olsaydı. Belki de Dan bunu çok fazla yorumlamıştı. Ama açığa çıkan şey kendi içindeki bir şeydi: ileriye uzanmak isteyen bir kol, neden seyahatin sürmesini istediğini dürüstçe açıklayamayışı ve seyahat sona erdiğinde üzüleceği gerçeği; her günkü yakınlığı, aklı, sezgiyi, paylaşılan çağ ve deneyimi, eskiden olduğu gibi karşılıklı duyguları yeniden anlayabilmeyi, kabul etmeye hazır olduğundan daha fazla özleyecekti. Bu tuhaf bir şekilde, fiziksel çekimdeki her zamanki açık bilgiler olmaksızın gerçekleşmişti; hâlâ inatla Jenny düşüncesine saplanıp kalmış olan her şeyden ve sadece sadakatsizlikten değil. Bu daha ziyade eksiklik duygusu soru-

nuydu. Yolları ayrıldığında, eski Platonik mitteki bir gerçekliğe şöyle bir bakınca, eski Rabelaisci, *Fais ce que voudras*'nın* yankısının yükseldiği noktaya kadar. Dan'i bu da korkutuyordu.

Dan sigarasını çıkardı. Jane bir sigara aldı ve nehre bakarak birlikte sigara içtiler. Jane'in gözyaşlarının neredeyse dindiği, sessizliği bozduğunda belli oldu.

"Aynı zamanda tekrar yaşadığım için, birden memnun olduğumu fark ettiğim için de ağlıyordum, Dan. Onca uzun bir zamandan sonra."

"Bunu yeğlerim."

"Senin o kuşu seyretmek için duruşun... Biz üç yıl önce Yunanistan'da, beraber gittiğimiz son doğru dürüst tatilde komik bir tartışmaya girmiştik. Biz hepimiz plaja ya da yüzecek bir yere gitmek isterken Anthony bir gün öğleden sonra bizi zorla botanikçilik yapmak için alıkoydu. Anthony çok mutluydu, ben ise çok mantıksız davranıyordum."

"Onun da mantıksız davranmadığına emin misin?"

"Ben bir ağacın altına oturup kitap okudum. Daha sonra ondan öfkemi çıkardım. Bilmeyecekti." Jane sigarasının külünü silkeledi. "Perde arkasında."

"Her medeni evlilikte kabul edilen bir şey değil mi?"

Jane kederli bir şekilde gülümsedi, derken bir nefes aldı.

"Sanırım haklılar, gençler. Geleneklerin çok eski moda olduğu konusunda."

"Onların kuramının da bir bedeli var."

Jane bir kez daha sustu.

"Hiç özlüyor musun?"

"Bazen." Ama bu yeterli bir cevapmış gibi görünmüyordu. Dan başını önüne eğdi. "Çok sık değil. Dürüst olmak gerekirse." Dan, "İnsanın bir kere ağzı yanınca. Tembellik. Diğer türlü ilişki alışkanlığa dönüyor" diye ekledi.

"Peki ya özgürlük?"

"İhtiyarlayan bir Don Juan olmak mı?"

Jane "Oxford'da tanıdığım o hoş masum delikanlı" diye mırıldandı.

"Artık geri gelmez." Jane, Dan'e şöyle bir baktı ama Dan onun neden baktığını bildiği için gözlerini kaçırdı. "Onun asla masum olmadığını gayet iyi biliyorsun, bu yüzden gülümsüyorum. Hoş, belki."

Jane de başını öne eğip yere baktı, sonra yavaşça, sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi, "Seni hep masum biri olarak hatırlıyorum" dedi.

"Senden farklı olarak mı?"

"Ben gerçek duygularımdan çok korkuyordum."

* Hoşuna gideni yap. (ç.n)

Dan buna cevap veremeden, arkalarında, geminin düdüğünün öttüğünü duydular. Geri dönme vakti gelmişti.

"Bu yine de bir tür masumiyet."

"Hiçbir zaman öyle olmadı. O zaman bile."

"Sanırım geçmişteki Cassandra'yı oynuyorsun. Ben seni tam tersi olarak hatırlıyorum. Her zaman gerçek duygularını gösteren biri. Önemli olduğunda." Dan, "Ya da bunu geri kalanlarımızdan çok daha iyi becerdiğini" dedi.

"Heyecanlar. Aynı şey değil." Ama sonra Jane, daha alçak bir sesle, "Sana teşekkür etmeye çalışıyorum, Dan. Bu gerçek bir duygu" dedi.

Geminin düdüğü inatla bir kez daha öttü. Jane ayağa kalkıp sakin bir gülümsemeyle elini Dan'e uzattı. Yaşasın uzlaşma, akılsızlık sona erdi. Dan ayağa kalkarken Jane'in elini sıktı ve gemiye dönmek için yola koyuldular.

Dan'in hâlâ canı sıkkındı. Konuşmada rahatsız edici olan bir şey vardı, bakışlarda olduğu gibi daha önceki konuşmaların herhangi birinde olmayan bir şey. Jane güneş gözlüklerini taktı ve harabelerin içinden girişe doğru gezine gezine geri döndüler. Bir sıra timsah başlı tanrı. Alain onları şakayla karışık selamlamak üzere yanlarına geliyordu. Jane gülümsedi ve ikisi adına da karşılık verdi; geçirdiği küçük hassasiyet nöbetinden tamamen çıkmış görünüyordu, her zamankinden biraz daha az tetikteydi. Dan bir fırsatı kaçırdığını hissediyordu, kolunu Jane'in omuzlarına dolayabilirdi, en azından yakınlaşıp arayı kapatabilirdi. Aralarında hüküm verdikleri bu komik duygusal sahipsiz arazi ki belki de konuşma, elini tuttuktan sonra Jane açısından bunu yeniden oluşturmak üzere yönlendirilebilirdi. Bu, yatak odası kapısında kazara iç çamaşırlarıyla bir kadını görmek gibiydi. Soyunmak çok farklı bir şey olsa da Dan ellerin soyunduğunu, bunun için erotik bir hamle barındırdığını inkâr edemezdi.

Daha sonra, gemi tekrar yola çıktığında, öğlen yemeğinden önce güvertede otururlarken (Çek arkadaşları ve Alain de onlarla beraberdi) Dan gizlice hiç durmadan Jane'i seyreder halde buldu kendini, en azından gerçekten olmasa da ruhsal olarak. Alain yine Jane'e İngilizce olarak kur yapıyordu, masumane şeylerdi: Jane Paris'e gelseymiş, Alain da onu bütün yeni *boîtes** ve lokantalara götürseymiş. Dan'in düşünceleri genç Fransız'ın hayal ettiği yere kaydı. Belki temelinde bu vardı: Jane açısından bir içerleme, her ne kadar bilinçsizce olsa da Dan'in onların etrafındaki diğer erkeklerin yaptığı şeyleri böylesine dikkatli bir şekilde onaylaması. Jane yaşını gösteriyordu ama hâlâ çekiciydi. Bu başlangıçta

* Gece kulüpleri. (ç.n.)

Dan'i biraz endişelendirmişti, bu yüzden Jane'in giysileri ve nasıl göründüğü konusunda geleneksel iltifatlar konusunda titiz davranıyordu.

Öte yandan Dan bu jestin ve açığa vurmanın her ne anlama gelirse gelsin bir davet olmadığına oldukça emindi. Jenny, Jane'in Caro'ya söylemiş olduğu şeyin aklına gelmesi, Jane'in Dan'i sürekli hareket halinde olan biri ve sürekli maymun iştahlı olarak görmesi binlerce şey yüzünden saçmaydı da.

Bunların çok fazla engel olması ve birbirlerinin hiç mi hiç bilmedikleri gizli duyguları ve heyecanları... Jane duygu ve heyecan sözcükleri arasındaki farkı bir kez daha tespit etmişti. Ama Dan, alışkanlık haline gelen varsayımsal tarzda, gemiden Aswan'daki otele geçtiklerinde Jane'e çift kişilik bir oda tutmalarını teklif etse tepkisinin ne olacağını hayal etmeye girişmişti. Bundaki tek kurgu Jane'in bu teklifi nasıl geri çevireceği üzerineydi: öfkeyle mi, kulaklarına inanamayarak mı, alay ederek mi? Hatta belki de üzüntüyle. Kesin olan şey Jane'in buna razı olmayacağıydı ya da Dan kadınlar konusunda hiçbir şey bilmiyordu. Dan kendisini sürekli rahatsız eden şeyin Jane'in ya da onların bir araya gelmesinin imkânsızlığı olup olmadığını merak ediyordu. Dan, Jane'in kısa zaman önce bir ilişkisi olduğunu hatırladı ve eğer kendisi orada olmasa Jane'in Alain'la bir gecelik bir ilişki yaşayabileceğini hayal edebiliyordu, sadece hayal. Alain yeterince ısrarcı olsa Jane'in onu yatağına alabileceğini. Ama bu, Dan ile Jane arasında asla olmazdı ve Jane'in bu yanını o denli iyi gizlediğinden Dan bunu tahmin bile edemese de heyecanın yol açtığı kısa bir duygunun galip gelmesiyle Jane bunu reddetmeyecek olsa bile, tuhaf bir şekilde Dan kendini ihanete uğramış hissedecekti.

Hooperların da orada olması öğlen yemeğinde Dan'in çok az konuşmasına sebep oldu. Ağzında eski bir kemik olan bir köpek gibi, şu kısa süreli gözyaşları, o önüne doğru bakış Dan'i endişelendiriyordu: Bu ayıplamak mıydı, yoksa Dan'i ikaz mı ediyordu? Jane sanki hiçbir şey olmamış gibi hiçbir ipucu vermiyordu artık. Söylemeyi başarabileceği herhangi bir ima olayı abartabilirdi. Ama Dan bunun Jane'in yanına kâr kalmasına izin vermeyecekti. Tatlılarını beklerken Jane, Dan'e gülümsedi, çenesini, kavuşturduğu ellerinin üzerine dayamıştı.

"Çok sessizsin."

"Erkekler böyle ağlar."

"Kederin neden?"

"Gerçekliğe geri dönüş kokusu alıyorum."

"Adaya gideceğiz daha. Bu nedenle buraya geldiğimizi sanıyordum." Dan bunu gönülsüzce onaylar şekilde başını yana eğdi; evet, son bir iş kaldı. Jane onu neşelendirmek istermişçesine ekledi: "Bir de hoş anılar."

Dan gülümsemenin arkasına sığındı ve yan tarafa baktı ama sonra bir şey, iradesi dışında, gülümsemesinin çok etkisiz kalmış olduğunun bilinciyle Jane'in gözlerini yine incelemesine sebep oldu. Bu bir bakıma Jane'in bakışının bir benzeriydi, kesinlikle şaşırmış ve sorgular gibi. Belki bu Jane'e sadece merak ya da onun söylediği son sözlerin aksini iddia etmek gibi görünebilirdi. En azından Jane hafifçe başını soru sorar gibi iki yana salladı.

"Değil mi?"

Dan daha doğal bir şekilde gülümsedi. "Yemekleri unutmaya çalışacağım."

Garson tatlılarını getirdi: üzerine tarçın serpilmiş sütlaç. Jane hemen tatlısını yemeye girişti, Dan'e aslında mantıksızca, şımarıkça davrandığını söylermişçesine.

Aswan'a yaklaştıkça manzara değişiyordu. Nil, çöle doğru akıyordu. Amansız güneşin bin yıllarca kavurmuş olduğu sert siyah bazalt kayaların kırılmasıyla oluşan uçsuz bucaksız kumlar büyük nehrin kurumasını bekliyordu ya da öyle görünüyordu. Tropikal palmiye tomurcukları kıyılarda var olan tek ağaç türüydü ve çöl kuzgunları Dan'e daha kişisel anıların yanı sıra *Kitab-ı Mukaddes*'i, ruhani gıdayı hatırlatan tek kuş türüydü. Çöl serin bir kuzey rüzgârıyla yakıyordu.

Gitgide artan verimsiz ıssızlığı sert bir şekilde kesintiye uğratan Aswan'ın kendisi de onlara bir şok gibi geldi. Şehir, Dan'in 1950'lerde yaptığı ilk ziyaretten beri epeyce değişmişti. Artık, liman bölgesinin heybetli ve trafiğin sıkışık olması, yükselen binalar, Büyük Ada üzerinde yapılan yeni bir devasa otel kompleksi, Aswan'a hızla büyüyen bir şehir havası veriyordu. Yelkenli kayıklarla, motorlu sandallarla karşıya geçen kalabalıklar, ötesinde güneye doğru barajdan ve etrafındaki fabrikalardan yükselen toz yüzünden mavi gökyüzü, mat sarı renge boyanmıştı. Ufuk, teller ve telgraf direkleriyle radarla, yirminci yüzyıl teknoloji ve savaşının bütün çirkin uzantılarının kordonlarıyla dolmuştu. Gemi demirlemek için yanaştığında üstlerinden alçaktan uçan üç MiG geçti ve daha yükseklerde hâlâ masmavi olan gökyüzünde beyaz çizgiler bıraktı.

Dan'le Jane, Assad'ın verdiği partide duydukları bir şeyi hatırladılar: Aswan Barajı'nda bir gedik açılırsa ne olabileceği, korkunç bir dalganın vadi boyunca Nil'i ve Kahire'nin yarısını silip süpüreceği ki bu İsrail'le bütün o savaşa girme yaygaralarını acı bir şaka haline getirirdi. Ahmet Sabri'nin alaycı bir şekilde Demokles'in kılıcı olarak adlandırdığı şekilde "son sulama projesi" olurdu. Aswan gerçeğin bir intikamla geri

dönmesiydi ve Dan bundan nefret ediyordu. Dan aniden seyahatin sona erdiği, farklı, daha uzun bir yolculuğun hayalinin sona erdiği duygusuna kapıldı.

Assad, Dan'in yerli bir stüdyodaki yönetmenle irtibata geçmesini istemişti, aslında uçakla kendisi gelmeyi teklif etmişti ama Dan istememişti. Stüdyo işleriyle Dan ilgilenmiyordu, çölde film seti olacak bir sürü yer vardı ve sadece o yerin havasını koklamak istiyordu. Dan bu konuda kararlı olduğu için şimdi daha memnundu. Birkaç geceliğine, Dan'in dikkatini çeken çirkin Yeni Çağlayan'ın yanında küçük kalan Eski Çağlayan Oteli'ne geçecekleri ertesi sabaha kadar gemiden ayrılmaları gerekmiyordu. Tek başına karaya çıkabilirdi ama Jane'in masraflar konusuna alınacağını biliyordu; bu yüzden fedakârlık edip o öğleden sonraki resmi turdan vazgeçerek kendi başlarına takılmayı önerdi. Kendi yelkenli kayıklarını kiralayarak birlikte dolaşabilirlerdi. Dan bu fikri Jane'e mesleki bir zorunluluk olarak gösterdi, koşuşturmak istemiyordu. Jane razı olmuş göründü.

Böylece diğerleri gidene kadar beklediler ve sonra sıra sıra küçük yelkenli kayıkların beklediği saçaklı pervazlara yürüyerek indiler ve tartışmaya girmemek için kendilerine yaklaşan ilk kayıkçının kendilerini esir almasına izin verdiler. Kayıkçı, üzerinde beyaz galabiya ve başında da siyah şeritli bir örtü olan ciddi genç bir adamdı, yanında küçük bir oğlan vardı. Adamın adı Ömer'di ve İngilizce'deki çok temel birkaç sözcüğü biliyordu. Esmer tenine rağmen tuhaf bir şekilde Anglosakson özellikler taşıyordu ve çok donuk gözleri vardı. Onda bir T.E. Lawrence havası seziliyordu. Büyük Ada'nın burnundan dönerek, ıssız batı kıyısı üzerindeki kumlu kayalıklara doğru kuzeye yöneldiklerinde yelkenli usulca rüzgârda yön değiştirdi. Gemiden sonra yelkenlinin bu hareketi insanın hoşuna gidiyordu: sabrı ve yumuşaklığı. Tepelerinde çaylaklar sessizce uçuyordu, sonra balıkçıl deniz kırlangıçları vardı, bir şahin sarı kayalıkların üzerinde dönüp duruyordu ve büyük bir kuş adanın sonundaki şamandıraya doğru kanat çırpıyordu. Bir balıkkartalıydı bu. Dan hareketli şehir geride kaldıkça kendini daha mutlu hissetmeye başladı. Kitchener Adası göründü, ırmağın yukarısında, yeşil ve sık bir bitki örtüsü vardı ve Dan en azından hüsrana uğramayacağını biliyordu. Jane de belli ki bu yeni manzaranın keyfini çıkarıyordu.

Karaya çıkıp Kobbet el Hawa kayalığındaki kaya mezarlarını görmek için yukarı tırmandılar, Herr Profesör'ün tuhaf zamansızlık deneyimini ilk defa yaşamış olduğu yere. Çok geçmeden, hoş kırık parçalardan daha fazlasını göstermek için gelen bedevilerce etrafları çevrilmişti, inatçı bir şekilde. Ama kral mahallerinde. Dan bundan

ne kadar çok şikâyet etmiş olsa da şimdi hünerli işçiliğe ve detayın inceliğine özlem duyduğunu fark etmişti. Mezarların dışından başlarını çevirip nehrin ortasındaki adaları izleyebilirler ve ardında uzanan sanayi manzarasıyla doğudan güneye doğru yayılıp büyüyen şehre bakabilirlerdi. Şehir devasa bir akrep gibiydi, kıskaçlı ayaklarının altındaki mavi yeşil küçük vahayı tehdit ediyordu. Dan'e biraz, Mulholland Yolu'ndan bakıldığındaki ya da daha doğrusu Jenny'nin dairesinden bakıldığındaki Los Angeles'ı hatırlatıyordu. Nedense bu uzamsal saldırının iç karartıcı duygusu kendini, Dan'in kişisel zaman duyumuna (ne kadar kısa bir süre için orada oldukları, vahaya ne kadar süreliğine girişi izini verildiği) aktarmıştı. Onlara mezarları gezdiren rehber şehirdeki belli başlı nirengi noktalarını işaret ederken Dan kendi düşüncelerinin içinde kaybolmuştu.

Dan tuhaf bir şekilde bir anlığına, yönünü kaybetmiş hissetti. Belki de gerçekten *genius loci** vardı ama Dan'in yaşadığı bu deneyim, zamansızlık değil de her nasılsa kendi bedeninin dışında olmaktı, sanki şimdiki gerçekliği ortadan kaldırarak kayıt yapan Dan'in kendisi bir kameraymış gibi. Dan kendisine kısa ama dipsiz gibi gelen bir süre nerede olduğuna, ne yaptığına pek emin olamadı. Bu manzara, bu çenebaz rehber, bu kadının saçlarını savuran rüzgârın yönü... Normal bilinç akımında yapılan mekanik bir yolculuk gibiydi, bir karartma, bir sara nöbeti. Bu durum, devam ettiği birkaç saniye süresince, Dan'e meşum, nahoş geldi; sanki o, her şeyiyle kendisinde değil de bir başkasının aklındaki bir düşünceymişçesine.

Dan rehbere ücretini ödeyip bahşişini verdi, sonra Jane'in ardından dar patikadan geldikleri yelkenli kayığın ve kayığın iki görevlisinin durdukları yere indi. Dan neler olduğunu Jane'e tarif edebilmeyi, en azından bunu denemeyi çok isterdi fakat ihtiyar Alman'ın bir bakıma onun yerini aldığını hissediyordu. Aptalca gelebilirdi, metafizik tuhaflığı aktarılamayan ve bunu yaşamayana çok şüpheli gelebilecek dejavuyu deneyimlemek üzerine hayretini ifade etmek gibiydi. Zeval, kayıp bakış açısının yanılsaması... Dan daha önce bir iki kere aynı şeyi hissetmişti, yorgun olduğunda, film setindeyken. Başka bir çift gözün, başka bir aklın görmesi dışında hiçbir şey var olmuyordu; algılanan dünya yumurta kabuğu kadar inceydi, ince boyanmış kumaş gerili bir çerçeve, bir izdüşüm ve ardında hiçbir şey yok. Gölgeler, karanlık, boşluk.

Dan hemen önünde dik yamaçtan aşağı inen Jane'in sırtına bakıyordu. Jane İspanyol paça pantolon, geminin rüzgârı yüzünden sık sık üzerinde olan, hırka olamayacak kadar uzun, palto olamayacak kadar

* Lat. Bir yerin zihinde iz bırakan özel karakteri. (ç.n.)

kısa, paltoya benzer bir tür yünlü bol bir hırkanın altına mat tuğla rengi gömlek giymişti. Hırka sahibinin eskiden kalma mavi çorapları, giysilere kayıtsız olmakla aykırı olmak ama pek de sıradan olmamak, kişiliğin giysilerin seçimiyle aktarılmasına duyulan saygı arasında bir hava veriyordu. Bu karışım –palto hırka *sui generis** olsa da– Dan'i Jane'in şimdiye kadar giydiği her şeyden daha fazla etkilemişti. Ayrıca Jane'in elinde tuttuğu hasır sepet, ev hayatından bir ayrıntı, aynı zamanda yolculukta alışveriş yaptığını göstermesiydi. Saçında yine gümüş tokası vardı ama tokanın siyah teli çıkmıştı.

Dahası, bir kez daha Dan, Dorset'e indiğinde olduğu gibi ikisinin bir an evli olduklarını hayal etmişti, başından beri evliydiler sanki. Dan karısına bakıyordu, Anthony'nin dul kalmış karısına değil, bir eli Jane'in omzunda, bir an duruyorlar, şu yerinden çıkmış olan teli yerine takmak için, evli insanlar arasında olur böyle ufak hoş şeyler. Bu sırada Dan yine korktuğunu hissetti. Yukarıda yaşadığı kısa deneyimde belki yakında olacak daha büyük bir hatanın ikazı vardı, daha patolojik bir şeyin, bir deliliğin, açığa vurulan bir şizofreninin. Gerçi, bir yanı beyin hücrelerinin tuhaf bir oyunu sayıyordu bunu, insanın normal bilinçlilik durumunda olabilmesinden sorumlu olan şu ikinci lobun bir oyunu (iki yanılgısı önseziseldi). Nasıl ki gerçekleşmesinden kısa bir süre önce, Dan dışsal bir uzamdan yayılıp genişleyen kent üzerine iç zamansal bir karşılaştırma yapma hatasına düşmüştü, zemin düzleşmişti, Dan ölümü ve iç gözlemi lanetleyerek Jane'in yanına geldi.

Yeniden aşağıya, Kitchener Adası'na doğru yola koyuldular, akıntıya karşı ama rüzgârı arkalarına alarak. Güneş batmaya başlıyordu ve batı kayalıklarını taçlandıran kumullar üzerinde çaylaklar toplanmıştı, yirmi otuz kadarı, kumların üzerine tünemişlerdi, koyu kahverengi ve hiyeratik** şekildeydi. Ömer onları, adanın ağaçlarının ilk yeşil duvarlarının içinden geçirdi; tuhaf çiçeklerin, yaprakların, suyu süpüren dalların. Nehrin bu kıyısında hiç ev yoktu, şehir kaybolmuştu ve güneşin aydınlattığı bitki örtüsünün yükselen duvarına, dingin suya yaklaştıkça insan kendini yazın Oxford nehirlerinden birinde sanabilirdi. Gizlenmiş bir öteğen kuşu vakitsiz şakıyordu. Nefisti, o gün daha erken vakitte geçtikleri kuru çölden sonra engin ve ıslak, yeşil ve ebedi huzur. Ömer kayığı yine demirledi. Karaya çıktılar ve devasa yapraklı bir begonvilin altından birkaç adım atınca kendilerini adanın yaya yollarından birinde buldular.

Adayı Kitchener'ın başlatmış olduğu büyük botanik bahçe olarak korumak için bir girişimde bulunulsa da (orada burada ağaç gövdelerin-

* Nevi şahsına münhasır. (ç.n.)
** Hiyerogliften türeyen bir yazı türü. (ç.n.)

de asılı duran, üzerinde egzotik Latince isimler, köken olarak uzak ülkelerden devasa kurşun tabelalar ve ara ara çalışmakta olan bahçıvanlarla) buranın büyüleyici bir gelişigüzelliği ve inceliksiz bir niteliği vardı. Aslında tohuma bürünmüştü ve eski, ciddi bilimsel bir amacın, gölgeli manzaralara, sayısız kuşa, serinliğe ve sadeliğin yalın varlığına mağlup olduğu hoş bir hava veriyordu. En incelikli İslami mimarinin yalınlığı, yüzyıllardır güneşe karşı mabetler üzerinde uygulamaya geçen halk bilgisi. Burası, bitki örtüsü, suyu, gölgesiyle bir Elhamra'ydı ve belki de en güzeli, tam da daha önceden Dan'in hatırladığı haliyle kalmıştı. Dan'in bu dünyada bildiği en hoş ve en medeni birkaç alandan biri, tropikal bir *bonne vaux*. Dan, Jane'i kışkırtmamak konusunda dikkatliydi ama Jane de görür görmez oraya bayılmıştı. Yüz metre kadar yürümemişlerdi ki Jane, Dan'in koluna dokundu.

"Buradan bir ev istiyorum, Dan. Lütfen!"

Dan sırıttı. "Andrea'yla ben de böyle hissetmiştik."

"Burası Cennet Bahçesi'nin bir Dauanier Rousseau uyarlaması gibi. Burayı film için düşünmekle akıllılık etmişsin."

"Umarım kullanırlar. Hoş bir geri dönüş noktası yaratacak."

Bir süre kaldırımlardan birindeki bir banka oturdular. Ana patikada gezinen başka insanlar da vardı, Rousseau'nun değil de Manet veya Renoir'ın kullandığı, güneş ışığında gölge gibi, figürlerin arasında aylak aylak dolaşan uzaktaki renkli noktalar. Şu önlerindeki iki günde ne yapacaklarını, gezilecek yerleri, uçakla Abu Simbel'e gidip gitmeyeceklerini tartıştılar. Diğer yolcu arkadaşlarından bazıları da öyle yapacaktı, Hooperlar buna, yani Nasır Gölü'nün engin manzaralarına değeceğini söylemişlerdi ya da onlara öyle söylenmişti. Bu, işin mühendislik yanı tabii ki, kadim gezi alanındaki tapınağın "enfes" bir şekilde göğe kucak açışı. Jane gemi seyahati fikrinde ısrar etmişti ama artık pes etti, insanın bir daha göreceği mi vardı sanki. Ertesi gün için karar kılındı. Bu arada Avrupai giysiler giymiş kız erkek karışık on kişilik bir grupla, yaşları çok genç Mısırlılar yanlarına yaklaşıyordu. Çocuklar iki yabancıya doğru yaklaştıkça onlara bakıyorlar, aralarında bir şeyler konuşuyorlardı. Oradan geçerlerken oğlanlardan biri, İngilizce bir şaka yapıyormuşçasına, "Günaydın!" dedi.

Dan gülümseyip, "İyi akşamlar" dedi.

"İngiliş?"

"İngiliz."

"Çok iyi. İngiliş çok iyi."

Hemen sonra çocuklar dar küçük bir hilal oluşturacak şekilde Dan'le Jane'in etrafına toplandılar, neşeli kahverengi gözleri vardı, kızlar dudaklarını kemiriyorlardı.

"Siz tatil yapmak?"

"Evet. Siz de mi?"

Ama oğlan çocuk soruyu anlamadı. Onun yanındaki bir kız konuştu; kız güzeldi, çoğu Arap kadınından daha dar bir yüzü, uzun siyah saçları ve biçimli hoş gözleri vardı.

"Bugün boş günümüz. İş yok."

"İngiliş çok iyi konuşmak" dedi ilk konuşan oğlan.

Kız utangaçtı ama İngilizce'yi daha iyi konuşuyordu. Babası Baraj'da mühendismiş, bir yıl önce kız kardeşi zor bir kalp ameliyatı geçirmek zorunda kalmış, kız da annesi ve hasta kız kardeşiyle Londra'da üç ay kalmış. Kız on yedi yaşındaydı, o ve arkadaşları Aswan'da önde gelen bir lisede okuyorlarmış. Kız, Kahire'de yaşayabilmeyi diliyordu, hepsi Kahire'de veya İskenderiye'de yaşamak istiyorlardı. Burası çok sıcak, çok "pis" bir yerdi. Jane burada hiç yağmur yağıp yağmadığını sordu.

"İki yıldır buradayım. Hiç yağmur görmedim."

Kız konuşurken arkadaşları kıkır kıkır gülüyorlardı, Arapça bir şeyler mırıldanıyorlardı ve arada bir ona sataşıldıkça kızın koyu renk gözleri azarlarcasına yana kayıyordu. Çoğunlukla Jane'le konuşuyordu ve diğerleri yavaş yavaş dağılmaya başladılar, sadece ahu gözlü kız ve diğer ikisi kalana kadar. İngilizce'yi okulda öğrenmişler ama okulda Rusça da öğrenmeleri gerekiyormuş. Rusça'yı sevmiyorlarmış ama zorunlu dersmiş. İngilizce'yi daha çok seviyorlarmış. Kız, keşke İngiliz bir mektup arkadaşım olsa, diyordu.

Jane gülümsedi. "Bana ismini ve adresini verirsen ülkeme dönünce sana bir mektup arkadaşı bulmaya çalışırım" dedi.

Kız dudaklarını kemiriyordu, bu doğrudan verilen tepkiye şaşırmışçasına. Diğer kızlardan birine Arapça bir şeyler söyledi. Jane hasır sepetine uzanıp bir kalemle bir cep defteri çıkardı. Kız tereddütlüydü, sonra arkadaşlarından biri onu cesaretlendirdi, kız, Jane'in yanına oturdu ve özenle isim ve adresini yazdı.

"Hangisini tercih edersin, erkek mi, kız mı?"

"Erkek mi?" Kız yine dudaklarını kemirdi. "Unutmayacaksınız ama!"

"Tabii ki unutmayacağım."

"Çok iyisiniz."

Oğlanlardan biri ana patikanın girişinden sabırsızlıkla onlara sesleniyordu.

"Gitmem lazım. Gemi geldi." Ama kız bir süre oturduğu yerden kalkmadı. "Kızınız var mı?"

"Evet. İki kızım var."

Birdenbire, hiç beklenmedik bir şekilde, kız boynundaki boncuklardan yapılmış uzun kolyeyi tutup başından çıkardı, saçından kurtarıp Jane'in sepetinin yanına bankın üzerine koydu.

Jane, "Ah ama..." dedi.

Kız ayağa kalkıp başını öne eğerek, ellerini göğüsleri arasına üst üste koydu.

"Lütfen. Önemli değil. Bu sayede unutmayacaksınız." Yine hafifçe başını eğdi. "Artık gitmem lazım."

Jane kolyeyi eline aldı. "Ama gerçekten ben..."

Kız sanki kısmet sizeymiş, amelin yerine getirilmesi lazım, benim şikâyetim yok, der gibi ellerini iki yana açtı. Hemen ardından kız arkadaşlarından birinin elini yakalayıverdi ve dokuz yaşındaki çocuklar gibi koşarak uzaklaştılar. Şimdiye kadar bastırılan bir kahkaha çığlığı atıldı çok cesaret isteyen bir şey yapmışlar gibi. Arkadaşları neler olup bittiğini öğrenmek için ana patikada etraflarını sardılar. Kahkahalar arttı ama başka tarafa yöneldiklerinde grup arkalarını dönüp yeşillikler arasından Jane'le Dan'e doğru el salladılar. Jane ayağa kalktı, ikisi de çocuklara el sallayarak karşılık verdiler. Sonra Jane elindeki kolyeye baktı. Kahverengiydi, cilalanmış, bir tür çekirdekten bir kolyeydi. Jane'in gözleri, neşeli, hâlâ şaşkın halde Dan'in gözlerini inceliyordu.

"Yaptığı ne olağanüstü bir şey."

"Kolyedeki boncuklar ölümcül bir zehre batırılmadıysa tabii." Jane, Dan'e böyle nahoş bir düşünce yüzünden bir bakış fırlattı, sonra sanki inat olsun diye oturup kolyeyi başından geçirip yine gözlerini Dan'e dikti. Dan sırıttı. "Hoş bir çocuk."

"Güzeldi değil mi?" Jane yine kolyeyi inceledi, sonra kolyeyi yukarı kaldırıp kokladı. "Aa, üzerinde tuhaf bir koku var. Paçuli gibi." Dan öne eğilip Jane'in elinde tuttuğu kolyenin ucunu kokladı: "küflü, tatlı bir koku."

"Hımın."

Jane yine kolyeyi kokladı ve mırıldandı: "Çok üzücü. Bütün bu gençler iletişim kurmak için can atıyorlar."

"Düşünüyordum da aklı başında İsrailli herhangi bir çocuk, böyle bir yüze öpmek dışında ne yapmak ister?"

"Keşke Paul bir iki yaş daha büyük olsaydı."

"Hâlâ şansın var. Kız ortaçağ İngiliz sınır sistemleri üzerine çıkan aylık on sayfalık dergilerden hoşlanıyor olabilir."

Jane sırıttı, hâlâ kolyeyi inceliyordu ama bir şey söylemedi; Dan ise bu önemsiz hediyenin bijuterilerde satılan kolyelerden olduğuna emindi. Hiçbir değeri olmadığını, Jane'i duygulandırdığını, farkına varılan

gerçek bir duyguya harika bir kapı açıp içine sızdığını biliyordu. Dan sustu, hemen ardından daha alçak bir sesle "Gerçekten yeniden hayata döndüğün için mutlu musun, Jane?" dedi.

"Evet."

"Şu son birkaç günde olabileceğini düşündüğümden çok daha fazla keyif aldım. Bu kulağa pek samimi değilmiş gibi geliyor. Ama doğru."

"Haksızlık bu. Benim söyleyeceğim cümleleri çaldın."

"Yazar ayrıcalığı."

Jane hâlâ hafifçe gülümsüyordu, önüne bakıyordu, tereddütlüydü. "Çok haklıydın. Böyle bir şeye ihtiyacım varmış."

"Peki, artık geçmişi geride bırakacak mısın?"

"Becerebildiğim kadarıyla."

"Pişmanlığını belirtiyorsun."

Jane başıyla yana doğru bir hareket yaptı. "Selam ey Meryem standartlarında."

"Yapma. Şimdiyi inşa etmek için geçmişi kullanmakla ilgili varoluşçu görev neydi?"

"Sanırım o aslında Sartre öncesi ünlü filozof Samuel Smiles'dan geliyordu."

Dan ısrarcıydı. "Ama en azından seyahat boşa gitmedi?"

"Tabii ki gitmedi."

Jane, Dan'e doğru hafifçe gülümsedi ama bu sadece göstermelik bir onaydı; neredeyse bir geri çekiliş, bir reddediş, her nedense bu konuda konuşmayı istememekti.

"Bu burada kalsın istemiyorum, Jane. Hepsi bu."

Jane buna cevap bile vermedi, sadece hafifçe başını salladı. Başı önde oturuyordu, pek istemeyerek liseli bir kız çekingenliğiyle, sanki çekingenlik takmış olduğu kolyeden, o küçük kızdan ona geçmişçesine ama artık, bunu fark etmiş gibi başını kaldırıp önlerindeki ağaçlara baktı. Dan'in utangaçlığı belki de söyleyeceği diğer cümleleri düşünüyor olması yüzündendi.

"O gece. Anthony canına kıydığında. Beni çok üzen şey, beni bir özürlüye çevirmiş olduğu duygusuydu. Kusurlu bir mal gibi."

"Bu saçma."

"Hissettiğim şeyi savunmuyorum, Dan. Bu cinsiyet meselesi değildi. Sonrasında söylediğim şeyler. Sadece diğer insanların bilinçlerinde bir yük olmaya indirgendiğimi hissetmiş olmam."

"Diğerleri bunun için vardır. Eğer bu doğruysa."

"Sanırım bu deneyimin bana kazandırdığı şey, son yıllarda Anthony'ye karşı hiçbir zaman yeterince cesur davranmadığımı gör-

memi sağlamış olması. Aslında bu sabah bu yüzden ağladım. Ama karşılığında benim kendimi daha iyi hissetmemi sağladığı için. Daha az histerik." Jane tekrar yan gözle Dan'e şöyle bir baktı. "Şu son resmi olmayan vasiyetnamede senden istenen adil olmayan talep her ne idiyse yerine getirilmiş farz edebilirsin."

"O adil olmayan bir şey değildi. Ben de şimdi bunu söylemeye çalışıyordum. Ben de burada bir şeyin farkına vardım, Jane. Onca yıl ikinizi de ne kadar çok kaybettiğimi. İkinize de borçluyum."

Jane gülümsedi. "Sen diplomat olmalıymışsın."

"Samimi söylüyorum."

"Sanırım benim borcum çok daha büyük."

"Neden?"

Jane, Dan'in birkaç cümle önceki ifadesini cevaplayarak dolaylı olarak bunu yanıtladı.

"Sanırım bağımsızlığın gerçekliğini deneme zamanım geldi. Kibar arkadaşlara ve kızlarıma sırtımı çok fazla dayamak yerine."

"Belki sırtını onlara dayaman onların hoşuna gidiyordur."

"Bu onlara haksızlık ya da kendime."

"Yani geçmiş burada mı kalacak? Yoksa hapishaneye geri mi döneceksin?"

Jane ağzını yamultarak, "Bunu pek iyi ifade edemiyorum" dedi.

"O halde tekrar dene."

"Bu sadece..."

"Sadece ne?"

"Uzun vadede ihtiyacım olan şeyin şefkat olup olmadığı. Salık verilmesi gereken şeyin."

"Bu senin kadın doktor arkadaşının bir kuramı mı?"

"Biraz. Yaralanmış kadının başı dik yürümesi ve kendine güvenmesi konusunda çok ciddi. Bazen çok saldırgan bir şekilde. Ama sanırım bu konuda haklı."

"Yani bütün erkeklerden korkmak lazım, özellikle hediye veriyorlarsa."

"Onun hakkında yanlış bir izlenim verdim. Bu amentüyü hiçbir zaman etrafa yaymaz. Daha ziyade, kişinin kendi geçmişinin kanıtlarıyla yüzleşmesi gerektiğinde. Yani adamda bir kusur varsa genellikle kadında da vardır."

"Buraya gelmen konusunda ona danıştın mı?"

"Bir arkadaş olarak. Doktor olarak değil."

"Ne söyledi?"

"Kendi kararlarımı vermeyi öğrenmemin zamanının geldiğini." Jane başını iki yana salladı sanki bu tam olarak doğru değilmişçesine, "ve başımı dinlemeye ihtiyacım olduğunu."

Bir sessizlik oldu. Dan ağaçların arasından gemideki Fransız turist grubunu, sollarındaki ana patikaya doğru yoldan sapan turu yönlendiren rehberi gördü, bir iki kişi Dan'le Jane'in oturduğu tarafa doğru bakıyordu. Ama Alain ve fotoğrafçı onların arasında yok gibi görünüyordu. Mavna'da Doğmuş Kraliçe ve Carrismo da öyle. Kısa beraberlik parçalara ayrılıp dağılmıştı bile, asılsız birliktelik çözülmüştü. Dan daha yumuşak bir sesle konuştu:

"O halde benim zalim olmayı öğrenmem lazım."

Jane gülümsedi. "Anlayışlı olmayı. Söylemeyi başardığından daha fazla minnettar olan birine karşı." Dan bir şey söylemedi ve bir süre sonra Jane palto gibi kalın hırkasının ceplerine ellerini sokup sözüne devam etti. "Sen benim yaşadığımdan çok daha zengin bir hayat yaşadın, Dan."

"Çok daha ahlaksız demek istemediğine emin misin?"

"Hayır, hiç de değil. Sadece farklı değerlerle."

"Senin güvenmediğin değerler mi?"

Jane tereddüt etti. "Biraz korktuğum değerler."

"Neden?"

Jane'in dudaklarını isteksizce, sıkıca birbirine bastırdığını gördü, satranç oyununda köşeye sıkışan biri gibi. Jane birkaç dakika cevapsız bıraktı soruyu.

"Sen çok başarılısın, kim olduğuna eminsin. Öyle de olmaya hakkın var. Bir bakıma ben daha senin yirmi yılı aşkın süre önce yaptığın şeyle yüzleşiyorum. Oxford'dan mezun olmakla."

"Kim olduğunu bilmenin, bundan emin olmakla aynı şey olduğunu nereden çıkarıyorsun Tanrı aşkına? Ya da bundan hoşlanmanın..."

Jane yine köşeye sıkışmıştı, yeni bir hamle düşünmeye zorlanıyordu ama bu seferki hamlenin çok eski bir hamle olduğu ortaya çıktı.

"Bunun belki de erkek ve kadın düşünceleriyle ilgisi vardır. Thorncombe'da söylemiştin, işin hakkında ne hissettiğini biliyorum. Ama bende bu bile yok. Önüme koyduğum bir yol."

"Senin yolun siyaset."

Jane bir nefes aldı. "O konudaki duygularım her gün değişiyor. Bazen her saat değişiyor gibi geliyor." Jane patikanın diğer yanındaki çakıllara baktı. "Galiba hayatımdaki lanet, oyunculuk için ufak bir kabiliyetle doğmuş olmak. Başka biriymişim gibi davranabilmekten nefret ediyorum. Sonra öyle olmaktan nefret ettiğim şeyi kullanıyorum." Dan

bir kolunu bank boyunca uzatıp Jane'e doğru döndü çok kasıtlı bir şekilde. Bu sayede Jane, Dan'in kendisini incelediğini bilecekti ve Dan mahsustan bir şey söylemedi, tam da bunu bir film senaryosunda yazıyormuş gibi. Aslında kendisinin susup o yerin kendisi adına konuşmasına izin veriyordu. Oranın huzurunun, oranın mevcudiyetinin, neredeyse o yerin neden Jane'in buna bu denli kulaklarını tıkadığını açığa vurmadan merak etmesinin. Sonunda Jane, "Bütün bunların içine nasıl dahil olduk pek bilmiyorum, hiç bilmiyorum" dedi.

"Çok basit bir nedeni var. Roma'ya ayak basar basmaz derin bir oh çekeceğimi düşünmeni istemiyorum." Jane başını önüne eğdi ikna olmamışçasına. Dan bankın arkasından kolunu çekti ve dirseklerini dizlerinin üzerine dayayarak öne doğru eğildi. "Jenny çok genç, Jane. Onunla çok fazla şimdi'de yaşamam gerekiyor. Bugün'de. Geçmiş sadakatsizlik gibi geliyor, insanın hatırlamaya veya imada bulunmaya hakkı olmadığı bir şey... Geçmişteki bir kadın gibi. Sen bütün bunlardan beni kurtararak içimi rahatlattın." Dan konuşmasına ara verdi. "Ben sana borçluyum ve üzerime böyle gelen kusursuz bir seyahat arkadaşı bulamam" diye ekledi.

Jane bir an duraksayıp sonra hafifçe öne doğru eğilip sepetin iki sapını bir araya getirdi; çabuk, çok çabuk, onları normalliğe kavuşturacak olan bu fırsatı kaçırmamak için.

"Pek kusursuz değil. Aslında o arkadaşın tekrar yelkenliye binmeden önce bir çişe gitmesi gerekiyor."

Dan kendi kendine acıklı bir biçimde gülümsedi kontrol altında, tıpkı zaferini ilan etmek üzereymiş gibi, sonra vazgeçip ayağa kalktı.

"Yolun sonunda bir tuvalet var."

Beraber canlı adımlarla oraya doğru yürüdüler. Artık hava daha serindi. Jane tuvalete giderken sepeti Dan'e bıraktı; Dan karşıya, sakin nehirdeki çakıllı kısma ve ardındaki gölgeli kayalıklara baktı. Bir bakıma sohbet başından beri yanlış gitmişti, insanın ilk yeniden okumada işe yaramaz olduğunu anladığı bir sahne gibiydi; sadece kısır bir döngü içine girmişti. Dan, Jane'le olduğu kadar kendisiyle ilgili başka bir rahatsızlık duydu. Jenny'yi düşünüyordu, kamarasında ona yazmış olduğu, neredeyse postalanmaya hazır olan mektubu. Dan zaten mektupta, Jenny'ye Luksor'dan telefon etmeye çalışmış olduğunu ama hat alamadığını öne sürerek yalan söylemişti.

Yalanlar: Gerçekte insanın ne hissettiğini söylememesi.

Esrarengiz bir şekilde Dan bir iki saat önce kaya mezarlarının dışındaki deneyimin belli belirsiz bir tekrarını yaşadı. Bu seferki daha çok okul kaçkınlığı duygusuydu: orada öylece durmaya hakkı yoktu,

bilinmeyen bir ülkenin bu ücra köşesinde, Dan ne yapıyor olduğunu unutmuştu, öğleden sonrası her nasılsa büyülenmişti. Kendini tuhaf bir şekilde anlamsız hissetti ve neredeyse fiziksel olarak kendi kendini sarsıp bunu başından def edecekti. Bunun o duru, badem gözlü, bedeni sımsıkı saran kazak giymiş küçük Mısırlı kızla da bir ilgisi vardı. Dan kızın Jane'le konuşmasını izlerken kızın cinselliğini beğenmiş, hatta filminde ona ufak bir rol vermeyi aklından geçirmişti. İlk geldiği günlerde Kitchener'a böyle köleler sunulmuş olmalıydı ve aynı zamanda Dan, onu büyüleyenin Kitchener değil biriktirmiş olduğu kendi gerçek senaryosu olduğunu biliyordu. Dan bir yol ayrımına yaklaşıyordu, bazı çağdaş romancıların her iki yolu da yazarken karşılaştıkları türden bir durum. Dan dışa vurmasa da içsel olarak, artık günlerdir bilinen bir geçmiş ile bilinmeyen bir gelecek arasında ikiye bölünmüştü. Kendi kendisinin patronu olamamasının verdiği rahatsız edici duygu, başka birinin oyunundaki bir karakter olması bundan kaynaklanıyordu. Geçmiş onu yazıyordu: değişimden nefret etmek, gemileri yakmak.

Jane, Dan'in yanına gelip tekrar sepeti aldı ve yelkenli kayığa geri döndüler. Bu sefer güneye gidiyorlardı, Dan'in oda rezervasyonlarını teyit etmek istediği Eski Çağlayan Oteli'ne doğru. Esinti azalmıştı. Nil'in ortasında kayalık ve yeşil, tuhaf bir şekilde İskandinavya'ya benzeyen adacıkların arasından usulca sürükleniyorlardı. Şehirden, uzaklardan belli belirsiz bir ses yükseliyor, durgun akşam havasında hüzünlü bir şekilde süzülerek geliyordu. Müezzin, hoparlörlerle namaz vaktini bildiriyordu. Ömer, Dan'den dümen yekesini tutmasını rica etti, sonra o ve küçük oğlan pruvada yüzlerini Mekke'ye dönerek diz çöktüler, dualar mırıldanıyorlar, güvertede alınlarını yere koyarak secdeye varıyorlardı. Jane'le Dan sandalın kıç tarafında sessizce oturuyorlardı, utanmış halde, sade bir imanla çok yakından hedefe yapılan atışın nişan aldığı bütün aydınlar gibi. Ama dümenin idaresini tekrar kayıkçı aldığında Jane, "Henüz burada bir evim olmayabilir ama en azından kendime bir şoför seçtim" diye mırıldandı.

"Hoş olmaz mıydı? Sen ne yapardın?"

"Bir şeyler bulacağıma eminim."

"Hayır işleri."

"Tabii ki."

"Aswan'ın Meleği."

Jane gülümsedi. "Elinde akordu bozuk bir harp olan bir melek."

Bir süre sonra Dan, Jane'in eline dokundu.

"Üşümedin mi?"

"Aldırmıyorum. Işık öyle güzel ki."

Nehrin, ünlü eski otelin bahçelerinin altından aktığı yere vardılar. Ömer onları kayıkla geri götürmek için bekleyebilirdi ama Dan, Ömer'e ücreti ödedi, gemiye saçaklı pervaz boyunca yürüyerek döneceklerdi. Yarın, belki. Ama sonra belli bir gün için neden randevu alabilirlerdi. Onları Kitchener Adası'na yine Ömer götürecekti. Bahçelerin arasından geçerek yukarı çıktılar. İç mekân neyse ki değişmemiş görünüyordu: aynı delikli kafesler, büyük vantilatörler, paçavraya dönmüş eski kolonyal mobilyalar, taş zeminler, sessizlik, kırmızı fesli çıplak ayaklı Nübyeli hizmetkârlar. Hepsi fena halde modası geçmiş müze gibi bir orta sınıfı hatırlatıyordu. Dan, Jane'i bir masaya oturttu, içkileri ısmarladı, sonra da resepsiyonu bulmak için kemerli odaların içinden geçti. Rezervasyonları tamamdıktan sonra kız telefon edip Abu Simbel'e yer olup olmadığını sordu. Şanslılarmış ki yarından sonraki gün için iki boş koltuk varmış, Dan o koltukların parasını da ödedi. Sonunda kızdan Kahire'de bir telefon numarasını bağlamasını isteyerek telefon kabinine gidip aranan numarayla telefon görüşmesi yaptı.

Dan geri dönüp oturduğunda Jane neredeyse birasını bitirmişti.

"Kusura bakma. Assad'a bir telefon etsem iyi olur diye düşündüm. Selamlarını söyledi."

"Ben burada oturmaktan mutluyum. Kendimi ambiyansa kaptırdım."

"Keşke otuzlardan hoş bir basma elbisen olsaydı."

"Sen de keten takımını giyip eski okul kravatını taksaydın?"

"Galiba ben yerli kıyafeti giyerdim, doğrusu."

"Aklıma gelmişken. Gitmeden önce bir iki galabiya satın almam lazım."

"Benim de. Caro'ya."

"Pazartesi gününü teyit etmek için Anne'e telgraf çeksem mi acaba? Posta servisine herkesin dediği kadar güvenilmiyorsa."

Dan tereddüt etti, aralarındaki pirinç masaya bakıyordu, sonra başını yukarı kaldırıp gülümsedi. "Üç günlük bir gecikmeye tahammül edebilir mi?"

"Neden?"

Jane kendisine bakarken Dan başını önüne eğdi. Gözleri birden açıldı, birazcık da korkuyordu.

"Beyrut üzerinden uçakla Avrupa'ya gidebiliriz. Fazladan masraf yok. Senin şu Suriye kalesine ve Tüdmür'e birkaç saatte varılıyor. Geceyi orada geçiririz. Oradan da Roma'ya."

Jane'in omuzları çöktü.

"Dan. Bu şeytanca."

"Çağdaş ulaşımın harikaları."

"Ama biliyorsun ki zaten kendimi kötü hissediyorum bu konuda."

"Bana yirmi dört ay vadeyle ödeme yapabilirsin."

"Kastettiğim şey bu değil."

"Senin taksiyle gitmen lazım. Yoksa Suriyeliler seni sınırdan içeri almazlar. Taksilerin ücretleri çok ucuz. Assad en fazla otuz sterlindir diyor."

Jane kollarını kavuşturdu, yine doğrulup oturdu.

"Bu yüzden mi ona telefon ettin?"

"Olmayabilir. Mekke'de hac mevsimi, uçakların hepsi görünüşe göre Lübnan üzerinden gidiyor ama Assad bize yer ayarlamaya çalışacak." Dan gülümsemesini bastırmaya çalışarak yumuşak bir şekilde Jane'i süzdü. "Tam şu anda Madam Assad iyi bir şoför bulmak için kız kardeşine telefon ediyor."

Jane bir şey söylemedi. Sonra, "Afalladım."

"Yanlış ifade. Başın döndü." Bu Jane'e komik gelmedi.

"Yapacak o kadar çok şey var ki!"

"Hooperlara bu konuda o kadar yaltaklanmayacaktın."

"Kibar davranmaya çalışıyordum sadece."

"Şimdi bunun cezasını çekeceksin." Dan'in gülümsemesine karşılık Jane ona şüpheli bir bakış fırlattı. Dan, "Cesur ol. Tüdmür de herhangi bir yer. Cümbür cemaat akın edilmesine değer. Assad bile mutlaka gidilmesi gereken bir yer olduğunu söylüyor. Ben de görmek istiyorum" dedi.

"Senaryon?"

"Üç günlük fasılanın hiçbir zararı olmaz."

"Vize alınması gerekmiyor mu?"

"Sınır kapısında veriliyor." Dan dudaklarını kemiriyordu, Jane'in, ciddiyetinin onun aklını çelmeye çalışan bir şeye karşı yenileceği bir mücadele verdiğinin farkındaydı: İskoç gururu.

Ama Dan henüz sıkıntıyı atlatmış değildi. Jane kahverengi gözlerini onun üzerine dikmişti. Birden, çok aydın ve özgünlük sevdalısı gözler, etik sorunları mikrotom ile ince ince dilimleyerek incelemeye alışkın olan gözler ona bakmıştı.

"Bunu planlıyor muydun, Dan?"

Dan anlaşılamayacak bir şekilde, bu soruya başka bir ciddiyetsiz cevap bulamadı ve başını önüne eğdi, sonra hiddetli bir okul müdiresi tarafından kopya çekmekle suçlanan küçük bir çocuk gibi Jane'in inanacağını sanmadığı bir gerçeği ağzında geveledi.

"Yok, daha neler."

Gürültünün İçinde Sükûnet

Gemideki son gecenin devamında baş başa kalmaya vakitleri olmamıştı. Jane üzerini değiştirirken birkaç dakikalığına Dan kamarasında Jenny'ye yazdığı yarım kalan mektuba göz atmıştı. Dan, Jenny'yi neşelendirmek için yazmıştı bu mektubu. Kıskanılacak hiçbir şey olmadığını söylemek içindi. O anlamda bile bu yaptığı dürüstçe değildi. Jane'den mektupta çok az bahsetmişti, hatta Jane'i hayatın gerçeklerini öğrenen çağdaş misafir odası sosyalisti olarak gösteriyordu ve gerçekte kendi daha derin duyguları ve algıları hakkında hiçbir şey yazmaması, mektubu bazı konuları atlayarak söylenen bir yalanlar silsilesi haline getiriyordu. Ucuz bir suyu bulandırma, ilaç niyetine verilen iğrenç bir şeker yani. Jenny'nin son zamanlarda yazarken gösterdiği dürüstlüğe bir hakaretti bu. Dan sayfaları buruşturdu, kamarasının penceresini açıp kâğıt yumağını birkaç metre aşağıdaki Nil'in sularına bıraktı. Kâğıt yumağı ağır ağır sürüklenerek gözden kayboldu. Eski Çağlayan

Oteli'nden satın almış olduğu bir Kitchener Adası kartpostalı çıkardı ve şu satırları yazdı:

> Burayı New Mexico gibi hayal et, Jenny. Buraya bir kez daha âşık oldum. Su, sükûnet, yapraklar, huzur, zamanın dışında. Doğrusu film çekmek için fazlasıyla güzel. Ama neyse ki buranın reel varlığı filme çekilemez. Bu güzel ve asil nehrin, merkezi tek bir yeri olsaydı keşke. Bütün bunların senaryoya çok faydası oldu, beklediğimden daha fazla. Jane'e de öyle. (Dan bu noktada tereddüt etti, yarım dakika ya da yarım dakikadan biraz fazla bir süre, sonra yazmaya devam etti.) Jane'i buraya getirmekte haklıymışım. Sanırım faydası oldu. İki gün daha buradayız, sonra Beyrut üzerinden burada iki yolcunun bize methettiği Tüdmür adı verilen bir yeri görmeye gideceğiz. Yakında görüşürüz. D.

Dan yazdıklarını okudu. Dan bal gibi biliyordu ki bu daha da kötü bir yalandı.. Hem de ilk cümleden. Özellikle Jane'in son "katkısı" düşünüldüğünde. Dan'in daha Thorncombe'da olduğu sırada söylediği üstü kapalı yalanlardan bile kötüydü. Bir hakaret. Ama artık ihmaller ve belirsizlikler o denli aşikâr olmuştu ki Dan vicdanının rahatladığını hissediyordu. Dan kartpostalı, akşam yemeğine inerlerken yollarının üzerindeki geminin posta kutusuna bıraktı.

Sonra Fransızlarla Doğu Avrupalılar arasında sözle ifade edilmeyen bir engel, artık herkesin ayrılmasıyla, aşılmışçasına insanlar genel olarak birbirleriyle kaynaşmışlardı. Uluslararası dostluk ifadeleri, günü çoktan geçmiş çekler gibiydi, asla ibraz edilmeyeceklerdi; gösterilen güler yüzlülük çoğunlukla tam bir sahtelik kokuyordu. Ama Dan'le Jane, genç Fransız'ın, Alain'in ve hatta Hooperların, kendi turist kafilesinden çok az takdir gören ve yine ona bunu itiraf etmeyi başaramadıkları Herr Profesör'le vedalaşmaları sırasında gerçekten üzülmüşlerdi. İkisi de onları zor bir geleceğin beklediğinden korkuyorlardı, bir gün sona erecek olan bir evlilik. Dan akşam yemeğinde Hooperlara Jane ve kendisinin onların tavsiyesine uyup ülkelerine geri dönerken Tüdmür'ü de ziyaret etmeyi umduklarını söyleme inceliğini gösterdi. Şayet Dan'in içindeki İngiliz böyle meselelerde onların düşüncesinin önemli olduğunu teslim etmekten hoşlanmayan biri olsaydı, onların bu habere gösterdikleri coşkunlukla Dan'in daha az snop olan yanı neşelenip duygulanacaktı. Harika, enfes; Hooperlar, Suriye'nin cehennem kadar kasvetli bir yer ve gerçek bir polis devleti olduğu, fotoğraf makinelerine göz kulak olmaları gerektiği üzerine yeni tanımlamalar yapıp gereksiz tavsiyelerde bulundular. Jane pek konuşmadı, Dan'i gezi planından böyle

asi bir şekilde sapmalarını hâlâ tam olarak onaylamadığı konusunda ikaz ediyormuşçasına; ama en azından Dan, Jane'in Amerikalı çifte güven eksikliği konusunda verdiği küçük teşviki desteklediğini hissediyordu.

Ertesi sabah bir Rus arabası kiraladılar, araba hızla onları çantalarıyla beraber otele götürdü. Assad'dan gelen bir telgraf onları bekliyordu. Beyrut için uçak rezervasyonları yapılmış, orada bir otelden yer ayırtılmış, bir araba ve bir şoför kiralanmıştı. En azından Jane'in diğer türden son rezervasyonlar konusundaki tedirginliği yatışmıştı. Jane, Anne'e Roma'ya gecikmeli geleceğini bildiren bir telgraf gönderdi. Dan'le beraber alışverişe çıkıp galabiya satın aldılar. Sonra arabayla Philae tapınağını gezmeye gittiler; gölün içlerine kadar uzanan bir sandal gezintisini, suya batmış sütunlara, yarı şeffaf bir su içindeki gölgeli sütun gövdelerine gondol benzeri bir kayıkla yapılan yavaş bir gezinti takip etti. Zarif bir ışık titreşiyor, sütunların suyun yüzeyinde kalan kısımları üzerinde dans ediyordu. Onlar ve rehber bilek kemikleri çıkmış, çıplak ayakları mumyalanmış iki ihtiyar adamın kürek çektiği bir kayıktaydılar. Ara sıra, yolun uzun olması yüzünden iki adam soru cevap şeklinde, bir kısmı şarkı şeklinde söylenen, bir kısmı karşılıklı konuşulan tuhaf bir kayıkçı şarkısı söylemeye başladılar. Rehber, tapınağı yeni mahalline taşıma çalışmalarının gelecek birkaç ay içinde başlayacağını, çok yakında batık Philae'nin Abu Simbel tapınağına benzeyeceğini onlara gururla söyledi. Dan'le Jane rehberle tartışmaya girmediler ama öğle yemeğinde tüm projenin bir görgüsüzlük olduğunu ifade ettiler ki bu konuşma başka bir görgüsüzlüğün içinde Yeni Çağlayan Oteli'nde oluyordu. Otelin daha eski olan şubesinin artık bir lokantası yoktu. Otel özellikle baraj yapımında çalışan Ruslarla doluydu. Gemiden bazı yol arkadaşlarını görüp selamlaştılar. Ama otelde Ruslar çoğunluktaymış gibi görünüyordu: duygusuz yüzlü adamlar ve ciddi kadınlar, görünüşte hepsi orta yaşlı insanlardı. Yemekler, Dan'in damak zevkine göre, gemidekinden daha iyi değildi; dekor ise daha da kötüydü, kötü Mısır ve kötü Avrupalı iç dekorasyon arasında iğrenç bir karışım. Bu özellikle hemen yanlarında huzur ve şıklığıyla bir örnek olabilecek olan daha eski otel olunca affedilmez gibi geliyordu. Yirminci yüzyıl budalalığının ufak bir doruğu, ilerleme bu değildi. Her nezih mimari ilke Mammon ve Chauvin'in sunağında katledilmişti.

"Tanrım, bunu Miami'de de görürdük zaten." Daha masalarına yeni oturmuşlardı. "İnsanlar bile birbirlerinin aynı görünüyorlar."

Jane, "Sanat züppesi" diye mırıldandı.

"Affedersin." Dan uzun koridorun aşağısına gözlerini alaycı bir tavırla dikti. "Sosyal olarak ne kadar faydalı olduklarını unutmuşum."

Jane gülümsedi ama bir şey söylemedi ve Dan'in içindeki karmaşık bir rahatsızlık duygusu, lokantanın korkunçluğu, Philae'nin aklına gelmesi, Jane'in kendisi, neredeyse Dan'i Jane'le tartışmaya sürükleyecekti. Ama sonra Dan yine Philae'yi anımsadı, yeşil suyu, gölgeleri, yansıyan güneş ışığı demetinin bir anlığına heykel odalarından birinin dışına taşıp Jane'in yüzüne çarpışı, bir bakıma kendi içinde doğal olan ama en hafif deyimle iğreti duran aşağıdan aydınlatması: tuhaf bir yumuşaklık, bir cazibe, Jane suyun içine bakıyordu. Fotoğrafta harika dururdu ama an çok çabuk geçiyordu, bu da kendi içinde güzeldi.

Dan, yıllar önce bir ara California'da popüler olan Zen filozoflarına kısa süreli bir merak duymuştu ve biraz şaşırarak, hep İngiltere'de köyde geçen çocukluğunun bir ürünü olarak düşündüğü ıssızlığın ve baskının sebep olduğu şeylere bakış tarzıyla benzerlikler olduğunu fark etmişti. Yoğun önsezi anları, o zamanlar hep tahmin edilebilir haftaların ve yılların tekdüzeliğinden kaçmakmış gibi görünüyordu. Dan, bir felsefe olarak Zen'i çok ciddiye alamayacak kadar İngiliz'di tabii ama bu ondaki geçiciliğin algılanmasında yatan içsel bir gerçek duygusunu pekiştirmişti. Dan bunu tarif etmekten veya haklı çıkarmaktan mahcup olabilirdi fakat bu, yaşamda şimdi'nin öneminden kaynaklanan bir yerlerde yatıyordu. Dan'in buna yüklediği değere, şimdi'nin genellikle vermeye hazır olduğundan daha fazlasını şimdi'den talep etmesi veya umması yüzünden ihanet edilmişti. İşte bu yüzden, mesela derin bir siyasi inancı yoktu çünkü siyasi inançların, her ne kadar azalmış olsa da kusursuzluğun bir biçimine, geleceğe inanca dayanması gerekiyordu ve Philae deneyiminden gerçekten rahatsızlık duymasının nedenini tanımlıyordu, sonsuza dek yok olmaya yakın bir şimdi ve bir lokanta yüzünden duyulan bu derin dehşet, insanın sonsuza dek yok *olmasını* dileyebileceği bir şimdi; Jane bunların ikisinin bir bileşimiydi: Yok olmak üzere olan bir şimdi, Jane'in sözde sosyalist ve bağımsız benliğinde, birinci türden bir şimdiden geriye kalmış olan çok az şeyi, Dan'in yapmasını engelleyen bir şimdi.

Bütün bu düşünceler onların konuşmalarına devam etmeleri için bir engeldi: batık Philae'nin su yüzüne çıkarılması rezaleti, öğleden sonrası için yaptıkları planlar, yemekler... Tapınağın içindeki büyüleyici, duru ve hareketli suyun dibinden gelen ışıkta Jane'in yüzünün göze iliştiği o an, tabiri caizse yol ayrımına gelindiğinin işaretini veriyordu. Dan'de seçimin çok yakın olduğu duygusu güçleniyordu, harekete geçmesi gerekliydi: O bir anlık mesajda da olan, henüz pek cinsel olmasa da belirgin bir şekilde duyusal olan bir şey için. Öğleden sonrayla ilgili konuşurken bile Dan, öğleden sonrasını aslında Jane'in çok yakınında,

söyleme cesareti bulamadığı bütün bu meseleler hakkında konuşarak geçirmeyi yeğlediğini biliyordu. Kilitli bir odada, çekilmiş panjurların ardında. Bu aşk değildi, seks değildi, derin ve artan bir sevginin alıştırmasını yapma ihtiyacı, belki de birazcık arınmaktı hatta.

Dan bu ruh haline güvenmiyordu; geçmişine, kadınlarla, anne yerini alan kişilerle ya da bu suçlamalardan kaçınmak için, öyle bir suçlama varsa şayet, bilinçli olmasa da dikkatli bir şekilde seçilmiş olan daha genç kadınlarla olan duygusal ilişkilere, ömrü boyunca duyduğu ihtiyaç açısından bakınca, bunun kısmen narsisizm ya da genlerden gelen bir şey olabileceğini düşünüyordu. Dan yine Jane'in, sınır bölgelerinde bu denli hoşgörüsüz olmakla, aralarında cinsel bir çekim olamayacağı çünkü artık bu türden bir çekiminin olmadığını kesinlikle belli ettiği için, aslında onun küçük bir intikam alıp almadığı üzerine tahminlerde bulunuyordu. Ama bunu kafasından attı. Jane fazla gururlu ya da fazla hassastı Belki de Dan'le aralarında hiçbir ortak nokta olmadığından fazlasıyla emindi. Bir başka deyişle Dan'in kibri kırılıyordu. Sürekli Jenny'yi düşünüyordu. Dan'in çocukluktan kalma kötü alışkanlığı: imkânsızı istiyorsan, onu kafanda yaşa.

Eski Çağlayan'ın aşağısındaki iskeleye indiklerinde, Ömer'i sessizce oturmuş, onları bekler halde buldular ve bir kez daha adacıkların arasından uzak kıyıya doğru yol aldılar. Bu sefer Ağa Han Türbesi'nin aşağısından karaya çıktılar, sonra kumulları aşarak bir mil boyunca harabe halindeki Aziz Simeon Kıpti Manastırı'na yürüdüler. Manastır altıncı yüzyılda Bedevi göçebeler tarafından tahrip edilmiş ama hâlâ güçlü bir ruhu var.

Burası ölümün, ıssızlığın huzuru içindeydi; tamamen benzemese de Philae'nin güzelliğine eşit güzellikteydi. Yapmaları gereken şeyleri konuştular saygılı turistler gibi ama Dan söylenmeyen her şeyin gittikçe daha çok farkına varıyordu. Bu, heyecan duymaktan ziyade mahcubiyetti, üstelik gittikçe artan bir mahcubiyet. Dan'e aptalca, ıstırap verici bir ergenlik gibi geliyordu. Jane'in moloz taşlarının arasından ya da manastırın daha yukarısındaki taraçaya giden seyyar merdivenlerden geçmesine yardım etmek için, elini uzatıp uzatmaması gerektiğini iki kez düşünmek zorunda olması, çok daha önemsiz şeylerin bile hiçbirine cevap vermemesi...

Nehre geri döndüklerinde, Ömer onları yine Kitchener Adası'na götürdü. Etrafta dolaştılar, Dan birkaç gereksiz fotoğraf çekti. Bir süre oturdular, farklı bir yerde, nehrin üzerindeki, gerbera ve sardunya çiçek yataklarının arasındaki çok daha biçimli bir bahçede. Dan'e önceki günden beri içlerine kapanıyorlarmış gibi geliyordu; yayaların geçtiği

patikadaki bankta otururken yapmış olduğu şeye kalkışacak enerjisi bile yoktu. Bu, Dan'e Jane'in canı sıkılmış olmasa bile başka bir yerde olduğu izlenimini veriyordu, çok büyük ihtimalle Dan'i veya ilişkilerini düşünmüyordu.

Otele varır varmaz ikisi de geçen geceden daha erken bir vakitte kendi odalarına gittiler. Geri dönmelerinden kısa bir süre sonra Dan ezan sesini duymuştu. Jane banyo yapmak istemişti, sonra da akşam yemeğinden önce içki içmek için alt kata inmemişti, Dan de perişan bir yarım saat geçirmişti. Sonunda resepsiyondan yukarı, Jane'e telefon etti. Jane uyuyakalmış. On dakika sonra göründü, sahte bir dehşet ifadesiyle iki elini yüzüne koymuştu, sanki Dan onu bu yüzden asla affedemeyecekmiş gibiydi.

Masaları kapılmıştı, büyük salon öğle yemeğinde olduğundan daha kalabalık görünüyordu. Ama Alain ve fotoğrafçıdan bir ses geldi. Masalarında iki sandalye boşmuş. Dan reddedecekti ama fikir Jane'in hoşuna gitmiş gibi görünüyordu. Jane birden daha bir canlandı, sanki konuşacak başka birini bulduğu için rahatlamıştı.

Konuşmalar Philae hakkındaydı, iki Fransız da o gün oraya gitmişler: Philae'nin su yüzüne çıkarılmasının lehinde ve aleyhinde olan öneriler sunuyorlardı. Bu konuda tartışacak bir şey yoktu, herkes buna karşıydı ve ayrıca hemfikir olmayacakları bir şey bulmaları gerekiyormuş gibi her nedense, halk sanatına, faydacılığın mı, yoksa hazcılığın mı daha önemli olduğu konusuna geçtiler. Düşündüğü gibi sessiz kalacak cesareti olmayan Dan o gün daha önceki düşüncelerinden oluşan bir açıklama getirmişti: Şimdi'de var olmak ve şimdi yaşam kalitesini bozan veya ortadan kaldıran herhangi bir şey (başvurulan çarenin hazza karşı kozunu oynamasına izin verin) tabiatında yanlıştı. Jane çirkin bir bina ile hiç bina olmaması arasında kaldığını düşünüyordu, madem bunlara ihtiyaç varsa o zaman... Tartışma böylece sürdü gitti, sosyal sanat ve sosyalist sanat, eğitime düşen görev. De Gaulcü elitizm, *gloire** ve *patrie*** ... Sözcük bombardımanı. Bunlar Dan'i endişelendirmeye başladı ve yemekte gitgide daha az konuşur oldu. Alain, Jane'den taraf oldu, bazen neredeyse hırlarmış gibi konuşuyordu. Bu yapmacık sohbetin komikliği, dilin kullanımı, diğer bütün entelektüel ve sanatsal değerleri hafifletmek için tartışmakla meşgul olmak, alelacele, sosyalist görevin büyük kötülüğünden önce intihara kalkışmak gibi geliyormuş ona. Gizlice ölmeyi istemek, tam olarak Lukacs'ın özellikle aleyhinde olduğu şey,

* İhtişam.(ç.n.)
** Memleket. (ç.n.)

nefret edilen banyo suyunun, içindeki bebekleri kapsamadığı düşüncesi. Aslında hiçbir şey söylemedi.

Aslında konuşma iki kutba ayrılmıştı. Jane'le Alain Fransızca konuşmaya başladılar ama yine de, Dan'in anlayabildiği kadarıyla siyaset konuşuyorlardı. Dan'le geçmişte fotoğraf işleri yapmış olan ve Fransız fotoğraf sektörünü gayet iyi bilen fotoğrafçı iş konuşmaya başladılar. Dan onu ilgiyle dinliyormuş gibiydi fakat bir kulağı masanın diğer ucundaki sohbetteydi. Dan, Jane'in, masadaki arkadaşını, bu "farklı değerler" meselesinin gerçekliğini Dan'e sergilemek için kullanıyor olduğuna inanmaya başlamıştı.

Sonunda eski otele beraber yürüyerek döndüler. Alain ve fotoğrafçı bir gece kulübüne gideceklerdi ama Dan'le Jane onlara katılmaları için yapılan daveti geri çevirmişlerdi. Abu Simbel'e gidecek olan uçağa yetişmek için sabah erken kalkmaları gerekiyordu.

Sessizce birkaç adım yüründükten sonra Jane, "Üzgünüm. Otele geri dönmeyi sen istedin" dedi.

"Sorun değil."

"Masanın altından ayak bileğime hafifçe bir tekme atsaydın ya, Dan."

"Orada eğleniyor olduğun için mi?"

"Senin eğlenmediğini geç fark ettiğim için."

"Boş ver. Şu lanet lokanta yüzünden."

Jane konuşmasına ara verdi.

"Yarın Abu Simbel'e gitmek istediğine emin misin?"

"Sen gitmek istemiyor musun?"

"Evet ama... Yani, belki yalnız başına gitmeyi tercih edersin. Senin işin." Jane kendisini alaya alarak, "Beni endişelendiriyorsun. Senin, deliler gibi sürekli bir takım notlar karaladığını sanıyordum" diye ekledi.

"Dış görünüşler benim işim değil."

"Unutmuşum. Sadece ruh."

"Artı diyalog."

Eski Çağlayan Oteli'ne geldiler. Dan, Jane'e yatmadan önce birer içki içmeyi teklif etmeyi düşünüyordu ama en büyük gereksiniminin Jane'i cezalandırmak olduğuna karar verdi ya da kendini. Anahtarlarını gidip getirdi ve merdivenlerden yukarı çıktılar. Odaları arasında birkaç kapı uzaklık vardı. Jane'in odasının kapısına geldiklerinde Jane uzanıp Dan'in elini tutup kısa bir süre sıktı mozaikle kaplı zemine bakarak.

"Sorunun benimle ilgili olmadığına emin misin?"

"Tabii ki değil."

Dan birkaç saniye sonra kendi odasındaydı, panjurların arasından, kuzeye bakan liman bölgesindeki bir kafenin hoparlöründen Arap

müziğinin baygın, saplantılı sesi geliyordu. Dan yavaş yavaş soyunup pijamalarını ve sabahlığını giydi, sonra panjurları açıp orada durarak bir sigara içti, biraz geleneksel yirminci yüzyıl bulantısının saldırısıyla cebelleşiyordu: ötekinin ötekiliği. Her şey ötekiydi: insanın hataları, içinde bulunduğu durumları, körlükleri, zaafları, kasvetleri, can sıkıntıları. Bunlar bitap bir odanın içindeki bitap mobilyalar kadar sahipsiz, yabancı ve önemsiz duruyorlardı. Dan saatine baktı. On biri biraz geçiyordu.

Dan valizinden sarı bloknotunu almaya gitti, Kitchener'ın kadim bir anıt kisvesinde onun *ka*'sı ile karşılaştığı yerde geçen bir sahnenin taslağını yazmak niyetiyle. Ama sonra, valizde duran Lukacs'ın kitabını görüp onu da çıkarttı ve gemide okuyup işaretlemiş olduğu bir paragrafı açtı, çünkü bu paragrafla Kitchener arasında bir alaka görmüştü. Bu, Walter Scott üzerine yazılan bir pasajdı:

Scott romanında "kahraman" her zaman, vasat, ortalama bir İngiliz beyefendisidir. Bu beyefendinin genellikle belli bir dereceye kadar ama asla göze çarpmayan pratik bir zekâsı, belli bir ahlaki tahammülü ve hatta kendini feda.edecek kertede namusu vardır ama bu asla kapsamlı bir insan sevgisine dönüşmez, büyük sevinçle kendini vakfedeceği daha önemli bir dava olmaz.

Bunu okuduktan sonra Dan işaretlemiş olduğu, yazının biraz başlarındaki başka bir paragrafa göz attı:

"Scott, onun döneminde İngiltere'de, kapitalizmin gelişmesinde hiçbir şeyi mazur görmeyen, eski İngiltere'nin uyanışını getiren çöküşüyle halkın sonu gelmeyen sefaletini, yalnızca görmekle kalmayıp aynı zamanda onlar için derin bir acı duyan ama tutucu olmaları yüzünden onlar tarafından reddedilen, yeni gelişmenin özelliklerine karşı sert bir muhalefet sergilemeyen şu dürüst Muhafazakârları aralarında derecelendiriyor.

Aynalar: Dan bu paragrafları neden işaretlediğini ve aslında kimin tarif edildiğini biliyordu, o kişi ne Scott ne de Kitchener'dı. Kendisini hezimete uğramış hisseden Dan'di. Bir sayfa çevirip Lukacs'ın, Scott'u ve Byron tarafından popülerleştirilen romantik ve şeytansı türden bir kahramana karşı vasat bir kahramanı nasıl savunduğunu görebilirdi ama o kısmı zaten okumuş ve edebi eleştiriden başka bir şey olarak görmemişti: Kim olduğunu, İngiltere'nin ne hale geldiğini kısmen de olsa savunmuyordu. Bu belki de Kitchener'ın sırrıydı; bunu keşfetmeye çalışırken bu derin hırs, bu namussuzluk ya da diğer insanların namuslarını kendi çıkarları için kullanmak; bunu yapabilmek, hiçe saymak.

Koruyucu ruh: kendi kendine seçim yapmak. Dan karşı duvara baktı. Kendini sanat için derin bir duygu besleyen ama hiç yeteneği olmayan biri gibi gördü; büyük bestecilerin ve müzik icracılarının, büyük ressamların önünde birinin bazen kendini hissettiği gibi, ekranda veya sahnede büyük bir sahne performansından önce Dan'in de bir iki kez hissettiği gibi. Kişinin kendi dehasının önce geldiğini gösterebilmesi... Bu, karşılığında kişinin kendi ehliyetsizliğini ve –Dan'in durumunda– tehlikesiz, yardım alan, uzlaşmacı ve toplumsal olan sanatı hor görmesinin boyutunu kabul etmesiydi. Dan'in tek umudu tiyatro olmuştu ve bunu bastırmıştı, geri dönüp bakınca bu neredeyse dünyaya geliş nedeniymiş gibi görünüyordu.

Dan birden önerilen romanı boş bir emel olarak gördü, imkânsız olanı bir kez daha özlemek.

Görevin dehşeti: dünyayı yorumlamak, yalnız başına, rehberlik edecek kimsesi olmayan, alay edilen, uzaktaki bir dağ zirvesi gibi, üzerinde sabahlığı olan alelade biri. Bunu asla yapamazdı. Yaratma sürecine başlarken bütün romancılar, bütün sanatçılar tarafından hissedilen şeyi hissetmesi önemli değildi. Önemli olan, aslında başlamak için olası en kötü kehanetin dehşetini hissetmemesiydi; elinde tuttuğunun çok iyi bir rehber kitap olması önemli değildi... Yapamıyordu. Hepsinden önemlisi, düşünceleri metaforlardan oluşuyordu. Bunların aslında sanatsal yaratıcılıkla bir ilgisi yoktu, dışarıdaki koridorda iyi geceler dilemiş olduğu yüz ile ilgisi vardı. İşte, bu yüzden yapamıyordu.

Ayakkabı tamircisi ve onun sonu: Belli bir derecedeki pratik zekâsına sığınarak Dan, Lukacs'ın kitabını bir kenara koydu, oturup senaryodaki bir sahne üzerinde çalışmaya başladı. Yarım saat sonra yazıp doldurmuş olduğu üç sayfayı tekrar okuyordu. Diyaloglardaki bazı kısımları karalayarak metinden çıkardı. Gitgide senaryoda Kitchener'ın yukarı çıkışıyla, bakışı ve yüzünün haliyle, uzaklaşmasıyla aktarılabilecek olan öz, netleşiyordu; kimseye bir şey söylemesine gerek yoktu. Bu, gürültünün içinde sükûnetle yapılabilirdi, böylesi daha iyiydi.

Dan ikinci bir taslak yazdı, bu seferki bir sayfa uzunluğundaydı. Dan bu sahnenin şayet zamandan yana bir sorun çıkarsa senaryodan ilk çıkarılacak sahne olacağını biliyordu. Ama ilk taslağı tekrar okuduğunda şu ifadeyi yuvarlak içine aldı: *Gürültünün içinde sükûnet.*

Sonra yatmaya gitti, sonunda uyuyabildi.

Uçuşlar

Abu Simbel'de geçirdikleri günden keyif almadılar.

Aswan'daki sivil havaalanı ordu tarafından ele geçirilmişti ve arabayla millerce öteye çöle götürülmüşlerdi, bu geçici bir yer bulmak için Luksor'a yarı yola kadar geri dönmek demekti. Nasır Gölü'ndeki ay yüzeyi gibi ve amip şekilli adaların üzerinden uçakla güneye giderken Nübye Çölü'nün ucu bucağı olmayan dalgalı kumulları başlı başına görülmeye değerdi ve hemen göze çarpan yeniden dirilmiş tapınakları da. Ama çok geçmeden yapaylaşmış gibi geldi, tam emek ve para israfı abideler. Dan bunu en güçlü şekilde II. Ramses'in büyüklük kuruntusunu desteklemek için yükseltilen yapay tepedeyken hissetmişti. İçeride, genişçe demir kaplama bir kubbe vardı, çelik merdivenler, dinamolar, makinelerden bir labirent. Daha ziyade yanlış yönlendirilmiş bir maharet, Ramses'i yansıtıyordu. Bu ona film setlerini hatırlatıyordu, kendi mesleğindeki pahalı icatları.

Suyun kıyısında paketlenmiş öğle yemeklerini çabucak atıştırdılar, kaba demir grisi tepeciklerle dolu bir ufka bakarak onları eski bir otobüsle çöldeki ufak havaalanına götürdüler, uçak yolculuğundan sonra Aswan'a yorucu bir araba yolculuğu yaptılar. O gün Dan'e kayıp bir gün gibi gelmişti ve Suriye'den korkmaya başlamıştı, aynı şekilde sıkıcı ve tozlu yollarda boşu boşuna yapılacak yolculukların olasılığından da.

Bununla birlikte, Dan duygularını bir akşam öncesine göre daha iyi saklıyordu. Jane'in yardımı olmuştu, en azından Dan'in kast etmiş olduğundan daha gerçek anlamda kusursuz yolculuk arkadaşı rolünü oynadığı için. O gün içinde olan aksilikler ve hayal kırıklıklarına önem vermeyerek. Gizliden gizliye bu tedbirli, endişeli rol neredeyse önceki gün münakaşalı geçen konuşma kadar batıyordu. Jane'in pişmanlığını göstermek için gerektiğinden daha iyi davrandığı çok belli oluyordu ama Dan'e böyle ihtiyatlı bir şekilde itibar gösterilmesinde çekilmez derecede araya mesafe koyan bir şey vardı. Bu durum Dan'e gerçek bir nezaketten ziyade sahte kibarlığa daha yakınmış gibi geliyordu ama şikâyeti yoktu.

Sonunda saat dört buçukta otele geri döndüler, birer çay içtiler. Çayları bitince Dan, Jane'e akşam yemeğinden önce adayı son bir kez gezmek ister misin diye sorarken bir yandan da içinden, Jane'in bu teklifi geri çevirmesini, tek başına gidebilmeyi geçiriyordu. Jane'in o günün tamamı boyunca Dan'in yanında olması, yokluğundan farksızdı.

"Yalnız mı gitmek istiyorsun?"

Dan neredeyse içinden geçeni ağzından kaçıracaktı. Ama sonra Kom Ombo'daki gözyaşlarını hatırladı, biri yeraltından yeryüzüne çıkarken Eurydice'a* arkamdan geliyor mu diye başını çevirip bakarsa ne olacağını da.

"Yo. Eğer vaktin varsa..."

Jane gülümsüyordu. "Ben de bunu teklif etmeni bekliyorum. Son bir anı olarak oraya gitmeyi yeğlerim."

Gökyüzünde ince bir katman halinde saçakbulutlar vardı ama hava sıcaktı. Her zamanki meltem daha ez esiyor gibiydi hem yelkenlerde hem de manzarada bir uyuşukluk vardı. Büyük Ada'nın rüzgâr alan tarafına geldiklerinde iki kayıkçı (Ömer'i bu sefer bulamamışlardı) kürek çekmeye başladı. Ama gittikleri yer, oraya zamanla daha fazla aşina olmalarına rağmen günün erken saatlerinde arabayla veya uçakla geçtikleri çorak manzaralardan sonra, derin huzuru, kuşları ve suyuyla çok daha güzel görünüyordu: Olağanüstü bir yer, orada neredeyse insansı bir kişilik var, biraz kadınsı, en azından adını taşıdığı adamın karak-

* Yunan mitolojisinde bir orman perisi ya da Apollo'nun kızlarından biri. (y.h.n.)

teriyle derin bir uyuşmazlık içinde. Bu ada da tuhaf bir şekilde İngiliz kalmıştı, egzotik palmiyeler, ağaçlar ve çiçeklerin ötesinde, yeşil, hayali kurulacak bir yer. Evvelsi gün akşam yemeğinde ikisi de Alain ve arkadaşındaki kayıtsızlığı fark ettiklerinde biraz şaşırmışlardı, Alain ve arkadaşı için bu ada herhangi bir *jardin public** idi. İki Fransız ziyaret etmiş oldukları Bisharin köyünden, daha hevesli bir şekilde bahsediyorlardı.

Dan'le Jane bir süre etrafta dolaştılar. Fransız zevkinin, düşünsel olarak biçimsel olana düşkünlüğünden konuşuyorlardı. Dan sonunda içinin rahatladığını hissediyordu, yine mabedindeydi. Adanın güney ucunda güneşin ağır ağır battığı ve havanın durgun olduğu bir sırada, su üzerinde kalan, çökmüş bir kâgir iskelenin merdivenlerinde, Jane ağrıyan bacaklarını dinlendirsin diye biraz oturdular. Jane arkaya doğru eğildi, ellerini dizine dolamıştı, ayaklarının altındaki suya bakıyordu.

"Geçen gece bir karar verdim, Dan."

Bu sürpriz oldu, Dan, Jane'e şöyle bir bakıp, "Öyle mi?"

Jane omuz silkti. "Ciddi bir şey değil. Ama galiba İngiltere'ye dönünce bir öğretmenlik kursuna gideceğim. Bir yer bulabilirsem şayet. Jane, Dan'e gülümsedi, sanki bu mütevazı kararın onu memnun etmesini bekliyordu. Dan, Thorncombe'dayken bu konu açıldığında bu fikri desteklemiş olduğunu hatırladı. Ama şimdi, her nedense, bu fikri reddediyordu ama bu "farklı değerlerin" pratikteki bir diğer tercümesiydi. Jane'in o günkü davranışına yeni bir gözle baktı. Belki de Jane bir şeyi çözüme kavuşturmanın verdiği huzuru duyuyordu.

"Nasıl karar verdin?"

"Bunu şu son günlerde epeyce düşündüm." Jane, "Geçen gece söylediğin şeyi de. İnsanların var olan dünyanın düşmanı olmayı istemeleri hakkında. Dediğin gibi henüz elimizde olmayan şimdi'yi, ileride teslim etmek üzere satıyoruz" diye ekledi.

"Bunu nasıl öğretirsin bilmem artık."

"Ben de bilmiyorum. Ama bunu çözmeye çalışmak benim için iyi olabilir."

Jane yalancıktan neşeli konuşuyordu, tıpkı etraflarındaki yalancı ışık gibi.

"Kendimi devrimci bir sosyalisti yoldan çıkarmışım gibi hissediyorum."

"Aklımın çelinmesinin zamanı gelmişti. Sosyalizmden uzaklaşmak için değil. Daha gerçekçi bir şeye adım atmak için."

Dan, Jane'in ses tonunda sanki her şey artık netleşmiş gibi bir yapaylık hissetti: onu hoş küçük bir iş bekliyordu, Dan'i artık rahatsız

* Milli park. (ç.n.)

etmesine gerek yoktu. Bu daha ziyade şehirli birinin arabasıyla yolda giderken durup bir köylüye yol sorup da yoluna devam etmeden önce ona teşekkür etmesi gibiydi.

"Boşa kürek çekiyormuşum diye düşündüm. Geçen gece."

"Entelektüel olarak hep Anthony'nin hâkimiyeti altında olduğumu yeni yeni fark etmeye başladığımı hesaba katman lazım. Hatta onunla aynı fikirde olmadığım zamanlarda bile." Jane, üzerine oturmuş oldukları merdivenin bakımsızlıktan kırılıp dökülmüş basamağından girdap gibi dönerek yavaşça geçen suya bakıyordu. "Belki de sürekli yanıldığını ima eden biriyle olmanın nasıl bir şey olduğunu unutmuştum." Jane daha yumuşak bir sesle konuştu: "Özellikle de genelde yanılmadığını bilen biriyse." Jane öne doğru eğildi, ayakkabısının yanında duran uzun çentikli bir yaprağı eline alıp yaprağın kenarlarını düzeltmeye başladı. "İçimden bir ses bana buradaki ilk günümüzde seni incitmiş olduğumu söylüyor, Dan. Farklı değerler derken değersizler demek istemedim."

"Yo. Anlamıştım."

Ama tabii ki anlamamıştı ve içinde bir şeyin hem değiştiğini hem de eridiğini hissediyordu, kırgınlığı geçiyordu. Jane'in söylenmeyenlere olan hassaslığından şüphe ettiği için kendi kendini ayıplamaya başlıyordu.

"Aslında kendimle ilgili bir şüpheyi söylemek istemiştim. Bu, zemberek kurgusuna dönmek gibi. Nasıl geçeceğini pek bilmeden."

"Galiba ileride teslim edeceğim diye bir şey daha satılıyor."

Jane kuru yaprağın kenarlarını düzeltiyordu, Dan onun bıyık altından gülümsediğini gördü. Jane daha iyi biliyordu ama tartışmaya girmeyecekti. Sessizlik oldu, sanki vakit öldürmekten, aylak aylak sohbet etmekten, fellahlar gibi asla gelmeyecek olan bir treni beklemekten başka bir şey yapmıyorlarmış gibi. Dan'in içini yine gerçekdışılık, kendisi olmadığı duygusu kaplamıştı, bu Aswan'a geldiklerinden beri ona bulaşmış gibi geliyordu ama bu sefer az çok bilinçliydi ve fazlasıyla kaderciliğe bulanmıştı. Hatta Dan "Bunun gerçekten çözüme kavuşmasını istiyor muyum?" diye kendi kendine soruyordu. Bu, mahrumiyetlerini sürekli affedemeyişinden dolayı, yetişkinlerin ayrılık felsefesinden, çocukluktaki benliğinin intikam alması değil miydi? Belki de bu yüzden onca zaman, önce sinemaya, sinemanın "bir yerde bir hareket olmasına" olan tutkusuna, entelektüel olarak yoksunlara kapı kapı dolaşarak afyon satmak için geçmişti.

Bu ortama ticari olarak giren herhangi zeki birinde kararlarını sınırlama tanrılarla yer değiştiren fahişeler için derin bir arzu olmalıydı. Dan'in yaşamdan öğrenmiş olduğu her derse aykırı duran yanındaki şu

muğlak kadından çok, daha derin bir ilişkiye duyduğu bu gizli aşka ne demeli? Bu, Jane söz konusu olunca –bir sonuca ulaşırsa tabii– her türlü cinsel, mesleki ve eve ait endişeleri, Dan'i, aşılamaz bir inatçılık, Jane'in yol açacağı sürekli psikolojik olarak farkındalık ihtimalinden daha az endişelendiriyordu. Jane yine Luksor'da takmış olduğu eski kolyeyi takmıştı; yıpranmış ve yıpranmamış kıymetli taş yüzeyleri, hiçbir yaşamın aşındıramadığı açılar.

Bütün bunlar biraz gülünçtü aslında, ortak bir mitin parçasıydı. Tıpkı Jane'in onu geçmişte olduğundan çok daha pişkin gördüğüne kuşku olmadığı gibi, Dan de Jane'i –hâlâ her öğretim üyesinin biraz eşek olduğu şu eski nükteli söze itibar etmeyen bir birinci sınıf öğrencisi gibi– daha iyi yontulmuş ahlaki dünyanın bir ürünü olarak görüyordu. Yıllar önce başka bir nehrin kıyısında oturduğu zamanı hatırlıyordu. En azından insanın o zamanlar risk alacak zekâsı, istencinin yanı sıra şiiri vardı.

"Ne öğreteceksin peki, arada kalan nehri mi?"

Jane, Dan'e şöyle bir baktı, neşeyle, ardından yine belli belirsiz resmi bir ses tonuyla konuştu; ama bu sefer ses tonunun resmiliği belliydi. "Hazır metinler ve Fransızca dilbilgisi dersi vereceğim. Racine ve Balzac, geçmiş zamanda sıfat fiillerin uyumu."

"Çocuklara inciler."

Jane'in gülümsemesi dudaklarında asılı kaldı, sonra aslında ilkokulda öğretmenlik yapsa daha iyi olacağını itiraf etti ama ilkokul öğretmenliği için kurs daha uzun sürecekti ve bir süre bu konuyu tartıştılar: Çocuklara mı, yoksa yetişkinlere mi öğretmenlik yapmanın daha iyi olacağını. Bunun biraz Paul'le ilgisi vardı, Jane o yıllarda okulda Paul'le pek iyi ilgilenilmediğini düşünüyordu.

Dan bunun bir bahane olarak ileri sürüldüğünü tabii ki biliyordu. Bu, Jane'in aralarında yeni kurulan sempatinin, entelektüel uyuşmadan daha önemli olduğunu; tatil için, kazandığı tarafsızlık vb. için minnettar olduğunu, söyleme tarzıydı. Ama Dan'de bu kararın, Jane'in Oxford'da herkese söylemiş olduğu kararlar kadar absürd olduğu yönünde derin bir duygu vardı; sadece dünyayı değiştirme rolünden sıkı disiplinli bir kadın öğretmen rolüne geçmişti. Jane, Dan'in bunu gönülden onaylamadığını sezmiş olmalıydı; çünkü bir sessizlik daha oldu, Jane ellerini dizlerinde kavuşturarak nehre bakmaya devam etti, "Bir şeyler yapmam lazım, Dan. Şimdiye kadar hayatımı nasıl da ziyan etmiş hissettiğimi hayal bile edemezsin ve..." dedi ama sözünü yarıda kesti. "Yalnız hayatımı da değil. Yaşama katabilecek olduğum şeyleri."

"Hepimiz böyle hissediyoruz Jane ve yapıyoruz" dedi Dan.

"Ama benim yaptığım yoğunlukta değil." Dan bir şey söylemedi ve bir süre sonra Dan'in yorum yapmayı reddetmesi üzerine, "Hâlâ bunun doğru bir tercih olmadığını mı düşünüyorsun?" diyerek meydan okudu.

"E, canım. Bu sana kalmış. Şu meşhur içgüdün öyle diyorsa..."

"Ama?"

Dan mırıldandı, "Teneke kupadan Chateau Lafite içmek gibi mi?"

"Bu teneke kupaya haksızlık etmek olur ve söz konusu şarabın absürd bir şekilde önemsenmesi."

Dan nehrin ötelerine, gölgeli uzak kıyıya bakıyordu.

"Bizim gibi insanların, bu yaşı nasıl yaşaması gerektiğini bilmiyorum, Jane. Sana iki seçenek veriyorsa, yoksunluk hissetmek ya da suçluluk hissetmek. Ya liberalmişsin gibi yap ya da körmüşsün gibi. Her ikisi de bizleri olması gereken hayatı yaşamaktan alıkoyuyormuş gibi geliyor bana. Galiba bir çocuğum daha olsaydı, onun zekâsının normalin altında olması için dua ederdim."

"Ne korkunç bir şey bu söylediğin."

"Geleceğin her gün daha korkunçlaştığını seyrettiğimiz bir dünyada mı?" Jane, Dan'e kuşkulu gözlerle baktı. "Ah tabii. Seyahat ediyorum. Yazı yazıyorum. Film yıldızlarıyla tanışıyorum. Ben çok şanslı bir adamım." Dan, "Son kadim rejim" diye ekledi.

Dan'in sesi durumun acılığına öyle keskin bir vurgu yapmıştı ki Jane'in geç cevap vermesi önemini belirtti.

"O halde bu, karamsarlığın ayrıcalıklı bir biçimi."

"Uyuşukluk. İktidarsızlık."

"Pek belli olmuyor, Dan. Sanırım çoğu masum yabancı senin müthiş bir denge duyumu kazanmış olduğunu söyleyecektir."

"Bir başka deyişle ataletin ezici ağırlığı."

"Ama hâlâ en azından çok edebi senaryolar yazmayı başarıyor. Milyonlarca insan tarafından seyrediliyor."

"Sonra da unutuluyor. Ertesi gün hem de."

"Boş boş konuşuyorsun."

Dan gülümsedi, bu paylamayı biraz kabul ederek. "Dengeli görünmek, asla risk almayan insanlar için bu çok zor değil."

"Ama öyle görünmek bile biraz çaba gerektirmiyor mu? Cesareti de düşünmek gerekir."

"Sanmıyorum. Gündelik hayatı daha da kolaylaştırıyorsa. Dengesiz bir dünyada bu sadece teslimiyet olabilir."

Jane bu cümleyi düşünüyor gibiydi, sonra gerçeğe döndü.

"Yıllardır seni sadece Caro'nun gözünden bakarak tanıdım."

"İğrenç bir baba olarak mı?"

Jane kibarca, "Zor bir baba olarak" dedi.

"Öğrenciliğimde odamda bulunan bütün o aynalar ve maskeler. Galiba onlar her şeyi özetliyor."

"Diğer seçeneği denemeliydin. Etrafındaki duvarları dizi dizi kitaplarla ve düşüncelerle kuşatarak."

İkisi de suyun öbür yanında seyretmekte olan bir yelkenli kayığa bakıyorlardı. Kayık, akıntıyla karşısındaki kumlu kayalıkların altından yavaşça geçiyordu. Dan, Jane'in yüzüne gizlice bir baktı. Yüzünde donuk ve huzurlu bir ifade vardı, hâlâ ihtiyatını koruyordu. Dan, Jane'in ne düşündüğünü bilmiyordu ama aralarında açıkça eski bir empatinin kurulduğunu hissediyordu ve Jane'in tam olarak bunun farkına varamadığını biliyordu. Aslında yine o ücra, tamamen geçmişte kalmış, diğer nehrin kıyısında oturduklarının... Ebediyen yasaklanmış, ebediyen kapatılmış. Önceki yazdığı taslak senaryoda yuvarlak içine almış olduğu ifade aklına geldi. Onların gerçeği sessizlikte saklıydı, birbirlerine söylemiş oldukları şeylerin öteki seslerinde değil. Dan konuşmak istediğini biliyordu, dalmak üzere kıyıda duran bir adam gibiydi: Bunu açık etmek için, Jane de bunu hissetmeliydi, o da bilmeliydi ama hayati bir şey Dan'i bunu söylemekten alıkoyuyordu. Jane'den duyduğu kuşku, kendisinden duyduğu kuşku, reddedilme korkusu ve verilecek tepkiden duyulan korku. Birden Jane başını biraz Dan'e doğru eğip gülümsedi.

"Bugün yapacağım iyiliğin tadını kaçırıyorsun."

Dan sessiz kalmakta haklıymış.

"Neymiş o?"

"Seni neşelendirmek."

"Bir yerde yaşadığım son günlerden nefret ediyorum."

"Ama yine gelmeyecek misin ileride?"

"Şüpheli. Her neyse. Mükemmel yolculuk arkadaşımı özleyeceğim."

Jane yine gülümsedi, böyle bir methiye Dan'in kendine iftira etmesi kadar gerçeklik temelinden yoksunmuşçasına. Jane saatine baktı ve bir kez daha, Dan'in hem gözleme dayanarak hem teslimiyetle fark ettiği gibi, olağan bir karşıtlığı göstermek için bu kusursuzluk lafını etti: "Akşam yemeğinden önce banyo yapıp saçlarımı yıkamam lazım. Üstüm başım toz içinde."

"Evet, benim de."

Ama Dan oturduğu yerden kımıldamadı, başı önde suya bakıyordu. Jane bir an Dan'e dikkatle baktı, sonra bu sefer şefkat ve arkadaşlıktan ziyade başka bir şeye niyet etmese de teşvik etmek için mi, anlayıştan mı ya da sözsüz bir ricadan mı artık bilemiyordu, sessizce elini uzatıp Dan'in paltosunun yeninin altından bileğine bir çimdik attı. Dan uzanıp

onun elini tutmak istemiş olsa bile Jane elini, eskiden yaptığı bir hareketle paltonun yeninden hemen çekmişti. Bu da bir tezat oluşturuyordu: Elin dokunuşu Dân'i gücendirmişti; zamanlaması, görünüşte bilmek ve hatırlamak için açığa vurulandan daha fazla şey ise Dan'i etkilemişti. Ayağa kalktılar ve yeniden merdivenleri tırmandılar. Jane, Lübnan'ın ne kadar soğuk olabileceğini merak ediyordu. Jane'in bunu sorarken aslında bunun buradaki son günleri olduğunu kast etmediğini biliyordu ama o zamandan beri Dan'in işittiği tek şey öteki seslerdi. Hayattaki uzlaşmaları neredeyse fiziksel bir şekilde, siğiller gibi göze görünür hale gelmişti. Artık Dan tam olarak ne olduğunu ya da ne yaptığını bilmiyordu.

Ama otele geri döndüklerinde odasında yalnızken sonunda bu ergenlik oyunlarıyla telaşlarını bırakması gerektiğine karar verdi. Bu, Dan'in aslında ne istediğini bilmediğini gösteriyordu. Dan, tuhaf bir şekilde, Jane'in ne düşündüğünü daha iyi biliyordu ve bu hiç umut vaat etmiyordu. Dan zaten çok fazla şeyi açık etmişti, birbirlerinin ruh hallerini ve niyetlerini eskiden olduğu gibi çabucak okumaları, bu çürümeyi başlatmışsa da onları birbirlerine daha da yakınlaştırmada bariz bir şekilde başarısız olması bunu sona erdirmişti. Jane, Dan'in bir iki kez lafı nereye getirmek istediğini biliyor olmalıydı ki konuyu sürdürmemişti. Dan karara suyun üzerindeki merdivenlerde oturdukları sırada varmış ama bu anın geçmesine göz yummuştu. Hatta kendini, bütün bunları, uygun bir dille kıskandırarak ve de güldürerek Jenny'ye anlatırken görüyordu. Nihayet Dan de çözümler bulabiliyordu.

Sonra Jane aşağı inip barda onunla buluştuğunda Dan, gemi seyahatinin ilk günlerindeki çok daha sakin benliğine dönmüştü. Jane ise Dan'in yenilgiyi kabul etmesini teyit edermişçesine daha rahat görünüyordu. Akşam yemeği yediler ve yeniden kişilik tahlili ve ruh çözümlemesi konusuna dönmelerine yol açacak herhangi bir sözden özenle kaçındılar; sonra kahve içmek için Eski Çağlayan'a, bahçenin üzerindeki terasın yanında uzun bir salona geri döndüler. Normalde orada çok az müşteri olurdu ama Dan'le Jane masalarına oturur oturmaz neredeyse bütün masalar dolmaya başlamıştı. Yemek salonunda görmüş oldukları yüzleri gördüler, Ruslar, bir toplantıya geliyorlarmış gibiydi. Sonra üzerinde eski moda bir gece elbisesi olan, kalın çıplak kolları şaşılacak derecede narin ellerle buluşan, tıknaz orta yaşlı bir hanımefendi salonun bir ucunda duran kuyruklu piyanoya doğru gitti. Bir adam piyanonun kapağını açmasına yardım etti. Kadın, bir formaliteye gerek duymaksızın hemen piyanoyu çalmaya başladı ama seslerin bir anda kesilmesi, etraflarındaki insanların sandalyelerinin yönünü piyanonun

olduğu tarafa çevirmesiyle Dan'le Jane ellerinde olmadan doğaçlama bir konsere davetsiz katılmış olduklarını fark ettiler. Kadın, bir Chopin mazurkasıyla başladı. Dan'in müzik konusunda pratik bir bilgisi yoktu ama kadın belli ki ya yetenekli bir amatör ya da tatildeki profesyonel bir piyanistti. İlk parça sona erdiğinde etraftaki masalardan ihtiyatlı bir alkış geldi, Dan de Jane'in ne düşündüğünü anlamak için ona şöyle bir baktı. Jane dudaklarını birbirine bastırdı, çok hoşuna gitmişti. Daha çok insan, Doğu Avrupalılar ve Ruslar, mühendisler ve eşleri Mısırlı meslektaşları olabilecek bir iki kişi, salonun sonunda toplanmaya başladı. Ayakta durmaları gerekiyordu, çünkü diğer masaların etrafındaki sandalyeler doluydu. Piyanist bir mazurka daha çaldı. Parça bitince, alkışı uzatmak için, piyanonun kapağını kaldırmasına yardım eden adam gelip Rusça bir şeyler söyledi, herhalde piyanistin çaldığı parçanın adını ve sırada hangi parçanın olduğunu duyuruyordu.

Dan, "Biraz *de trop** olduğumuzu düşünüyorum."

"Biliyorum. Tekrar müzik dinlemek çok hoş."

"Terastan da kulak kabartıp dinleyebiliriz belki?"

"Tabii."

Bunun üzerine hemen kalkıp salondan çıktılar, Dan kapının yanında ayakta duran bir çifte onların boşalttığı masaya oturmaları için işaret etti.

"Gidip bir palto alayım."

"Tamam. Ben de bize iki konyak getireyim."

Dan gidip iki konyak aldı, sonra kadehlerle terasa çıkıp bir dizi pencere kafesinin önünden geçip piyanoya en yakın pencereye kadar yürüdü. Orada bir masa vardı, pencere de açıktı. Gece, nehrin baygın kokusu, yıldızlar ve içerideki gizli aydınlatmalı lambalar, korkuluklu terasın altında egzotik bir yeşilliğe yansıyordu. Jane göründü, kara bir figür kah içeride kah dışarıda pencere kafeslerinden yansıyan ışıkta Dan'e doğru geliyordu. İçerideki kadın yine Chopin çalıyordu.

"Sana da soğuk gelmedi mi?"

"Yo. Bu akşam hava daha ılık sanki."

Jane, Dan'in yanına oturdu.

"İyi çalıyor mu?"

"Şu hoş Rus tarzı. Sanırım Richter dinleyerek yetişmiş."

Dan'le Jane kadının piyano çalışını dinlediler. Chopin'den bir parça daha çaldıktan sonra bir Mozart sonatı çaldı. Bir alkış koptu, kısa bir ara, mırıltı sesleri, sonra bir sessizlik ve Rusça konuşan adamın sesi.

* Fr. Fazla. (ç.n.)

İçerideki kadın Bach çalmaya başladı. Dan sorgulayan gözlerle Jane'e baktı, Jane gülümsedi.

"Goldberg. İstersen muafsın."

"Hayır. Dinlemek istiyorum. Yıllardır dinlememiştim."

Afrika çöllerinde oturmuş, kusursuz barok karmaşıklığında, çok ince planlanmış, çok Avrupai ölümsüz sesi dinliyorlardı. Bir süre sonra Dan'in aklına gece, yıldızlar geldi. Aşağıda, masanın önünde, üç adım uzakta, bir heykel, balmumundan insan heykelleri, çalınmayan çalgılar gibi cansız duran çifti gördü ve gitgide bunlar Dan'in ruhunu ele geçiriyordu hem müzik hem de müzik dışında, bir azat edilmişlik duygusu, yalanlardan kurtuluş, buna akşam yemeğinden önce Dan'in kendisine söylemiş olduğu yalan da dahildi. Dan'i özellikle etkileyen müzik de değildi, aslında Bach'ı hiç sevmemesine rağmen parçanın başka dillerle, sözcüklerin yanı sıra anlam sistemleriyle derin bir sırdaşlık kurmasıydı; Jane'le kendisinin arasına giren şeyin sözcükler, dilbilimsel kipler olduğu inancı yok oldu gitti. Ne söylediklerinin ardında her iki tarafta da bir kimlik, birbirinden farklı iki kipin zamanla aynı şekli alması, aynı anahtar, sözle ifade etmenin ötesinde binlerce şey yatıyordu. Nedense birdenbire, Dan'in aklına uzak geçmişinden bir gece, belki de yüzünün Aziz Simeon'un yattığı yere doğru uzanan Nil'e doğru bakıyor olması yüzünden, Langland'ın meşhur imgesi geldi: Arazinin üzerindeki kule, "Hakikat panzehirdir", iki varlığın olduğu kendi uzun yokuşlarındaki bir hakikat. Bu sahip olmayı istemek değildi, karısına düşkünlük, insanın hep uzanıp tutacağı bir el olduğunu bilmeyi istemekti ve gecenin içinde, beraber çıkacakları diğer yolculuğun hayaliydi. Jane aynı zamanda, çok eşlilik ve zinaya adanmış bir yaşamdan kurtuluşun simgesi gibiydi, çağdaş bir köylünün nihai ödülüydü sanki. Dan birden, hayatında ilk defa Eros'la Agape arasındaki gerçek farkı görüyordu ya da hissediyordu.

Ama bu ona şartların verdiği özgürlükten değil, bunun içinde var olan yanlış ve savsaklamadan özgürlük duygusundan daha az duygulu geldi. Şu eski Kierkegaardçı öğrencilik günlerinin bir anlık imgesi açısından, adım atabilmek ve karanlık korkusunu yenerek attığın adımın ödülünü almak. Adım atmamak çok büyük bir budalalık ve korkaklık olurdu; insan hiçliğe adım atıp düşse, bir adım geri atması gerektiğini fark etmek için bir adım atsa bile.

Bunun çok ağır bir uyarlaması geldi, öyle görünüyordu ya da içinde oynandığı bir şeylere gebe bir tavır, tereddüt etmek, ertelemek, sessizliğe gömülmek öyle gösteriyordu. Bu, Dan'e diğerlerinden soyutlanmış, gizlemiş olduğu şeylerin simgeleri ya da bütün varlıkların içinde, belki

de kendi varlığının farkında bile olmamak gibi görünüyordu. Zihinsel olarak bu duygu içinde kalmaya devam etti hem bu duygu bittikten sonra hem de sonsuza kadar.

İçeriden daha uzun bir alkış koptu, bir iki nida, sonra Slav mırıltı sesleri.

Dan, "Bu çeşitleme sonuna yaklaştı. İnsanlar onda neden duygu eksikliği olduğunu düşünürler bilmem" dedi.

"Evet. Bu kadar ağırdan alındığını hiç duymadım. Ama yakışmış."

"Yıldızlar sayesinde."

"Ne güzeller değil mi?"

Jane sanki o ana kadar fark etmemiş gibi başını kaldırıp yıldızlara baktı. Dan son anda bir zayıflık ya da kararsızlık hissetti. Belki Jane sözüne devam edip başka bir şey söylemiş olsaydı... Ama söylemedi, sanki hâlâ müziği dinliyormuşçasına, birkaç dakika daha sessizlikte müziği yaşamak istiyordu.

Dan tereddüt etti, çekilmez bir şekilde, gözleri görmeden bahçeye bakar halde, sonra adımını attı.

"Jane, bugünü de sayarsak dört gün sonra yollarımız ayrılmış olacak. Bu seni hiç üzüyor mu?"

"Üzeceğini biliyorsun. Çok keyifliydi."

"Ben ondan bahsetmiyorum."

Sessizlik. Jane hemen anladı ve hiçbir şey söylemedi.

Dan masaya, boş konyak kadehine baktı. "Şu son iki üç gündür bunun beni çok üzeceğinin daha iyi farkına vardım. En azından bundan şüphelenmişsindir."

Jane bir duraksama yaşadı, tam olarak az önceki şu müzik eserlerinden birini dinledikleri sıradaki gibi değil; mantıkla ilham arasına, geleneksel gelişmeyle içgüdüsel duygu arasına sıkışmış bir varlık. Ama zaten Jane'in gerçeği açığa vuran bu sessizlikte ne söyleyeceğini biliyordu ve bu onu biraz teselli ediyordu.

"Sana çok büyük bir sevgi duyuyorum, Dan."

"Ama bilinen sevgiden öte bir anlamı yok mu?"

Jane'den cevap yine vahim bir şekilde ağırdan alarak geldi sözcükleri dikkatli seçme ihtiyacı yüzünden.

"Aynı zamanda gerçek anlamda bir barışma duygusu içindeyim." Jane, "Sana ifade edebildiğimden de fazla" diye ekledi.

"Şu müzik. Aramızdaki bu soğukluğun saçmalığını hissetmeme sebep oldu. Şu yukarıdaki soğuk mesafe varken. Affedersin, bu çok malum ama..." Jane susuyordu, kısmen katılıyormuş gibi ya da yine ne söyleyeceğini bilmediğinden. Şüphelenmiş olabilirdi ama yine de şaşır-

mıştı. Dan "Bunun olacağı hiç aklıma gelmezdi. Lütfen, sana bir oyun oynamışım gibi hissetme" dedi.

Dan göz ucuyla bakınca Jane'in başını iki yana salladığını gördü. "Ben sana oyun oynamışım gibi hissediyorum."

"Nasıl?"

"Şu son haftada en iyi tavrımı takındım."

"Buna ben izin verdim."

"Sen izin veremezsin. Çünkü bunun altında ne yattığını bilmiyorsun."

"Peki, benimle mi ilgili?"

Jane, "Sınırsız arkadaşlık" diye mırıldandı.

"Senin bana daha yakın olmanı istiyorum. Sadece o değil." Dan, Jane'in olduğu yöne doğru hafifçe dönerek yan yan gülümsedi. "Bir keresinde bunu bana sen yapmıştın. Şimdi sıra bende." Bir süre sonra Dan, "Bu tam bir sürpriz olamaz. Dün akşam beni neyin üzdüğünü biliyorsun."

"Üzüldüğünü biliyordum."

"Pek çok konu üzerinde anlaşamadığımızı biliyorum. Entelektüel ve siyasi olarak. Sen bunu başka bir şeyi gizlemek için kullandığın zaman. Anlaştığımız nokta bu." Dan tereddüt etti. "Ben bunu ima ettiğimde, çok uzun zaman önce Oxford'da o günün öldüğünü düşünüyordum gerçekten. Ama o günü unutamam. Şimdi yine sürekli aklıma gelip duruyor. Kitchener Adası'ndaki o ilk öğleden sonrasında söylemeye çalıştığım şey buydu. Bunu o zamanlar tamamen yanlış şuurlu nedenler yüzünden yaptığımızı biliyorum. Lakin bunun içindeki bir şey yanlış değildi. Daha tam anlamıyla yeni fark ettim bunu."

Jane kibarca, "Seni incitmeyi hiç istemem, Dan" dedi.

"Bunu bu şekilde düşünmem yanlış mı?"

"O zamanki bizlerle şimdiki bizlerin, şimdiki benin aynı olduğunu sanman yanlış."

"Yani?"

"Verecek çok az şeyim var."

"O çıkış kapalı. Hüküm verecek kişi de sen değilsin." Böyle bir kesinlik Jane'i suskunlaştırmıştı; birkaç dakikalığına Dan'i de. Bu Jane'in ilk tepkisinin beklenmedik bir tepki olması yüzünden değildi ama Dan olasılık gerçekleriyle yüzleşen hep iyimser olan amatör bir kumarbazın; denizin soğuk olacağını bilen ama deniz suyu kendisine önceden bildiğinden daha soğuk gelen bir yüzücünün duyduğu hayal kırıklığını yaşıyordu. Ama Dan'deki eskiden kalma, başka seçeneklerin olduğu şimdileri görme yeteneğinin faydası oluyordu. Jane şiddetle sarsılmamış, yürüyüp gitmemiş, gülmemişti; oturmuş bekliyordu.

"Jenny McNeil meselesi mi?"

"Buna gerçekten hüküm verecek olan kişi ben değilim."

"Ama ben boş bir odada mı konuşuyorum? Başka bir şey hissetmiyor musun?"

"Kadınlar her türlü şeyi hissederler. O olaylara yol açan durumu atlatamayacaklarını bildiklerinden." Jane, "Ya da olaylara neden olacaklarını" diye ekledi.

"Nell ne düşünür?"

"Diğer onca şeyin arasında..."

"Sanırım anlar. Hatta onaylar. Tuhaf ama öyle." Bu da sessizlikle karşılandı. "Jane, aslında hissettiğin şeyin çoğunu benden tamamen gizliyorsun. Olayları tamamen yanlış yorumlamış olabilirim. Ama son birkaç gün yerine hayatımızı birlikte geçirmiş olsaydık nasıl olurdu diye sürekli hayal ediyorum ve gerçek geçmişlerimizden çok daha iyi bir şey olacakmış gibi geliyor."

"Sanırım yanlış okuduğun şey, gerçek evlilik. Özellikle de benim gibi biriyle."

"Senin de aramızdaki çok gerçek olan bir şeyi yanlış okuduğunu düşünüyorum. O zaman bununla yüzleşemezdik hâlâ da yüzleşemiyoruz."

Jane tereddütlüydü, sonra daha yatıştırıcı bir ses tonuyla konuştu:

"Dan, şu son birkaç gündür aslında önlerde saf tutuyordum. Bu kötü bir şeydir demek istemiyorum. Aktrislere bazı rollerin yakışması, dışarıdan bir gözle kendini görmene yardım etmesi gibi. Kendimi her türlü sıradan şeyle çok daha fazla yüzleşebilecek durumda hissediyorum. Altta, hâlâ buharlaşıp yok olan şey de bu."

"Mesela?"

"Kendinden nefret. Suçluluk. Öfke. İsimlendiremediğim şeyler."

"Benim yardımım olamaz mı, peki?"

"Yardımın oldu. Çok fazla."

"O halde neden yardımcı olmaya devam etmeme izin verilmiyor?"

Geçici bir suskunluk daha oldu.

"Çünkü duygu beslediğim birinin üzerine bütün bunları yıkmaya hakkım yok. Tabii ki o günü unutmadım, Oxford'da geçirdiğimiz onca ayı."

"Ama her şey bir başka kişiyle yaşanmıştı."

"Sen de başka biriydin."

"Sadece arkadaşlık beslediğin biri mi?"

"Daha fazlasını hissetme iznimin olmadığı biri."

"Bu kaçamak bir cevap."

Daha uzun bir sessizlik, içe çekilen bir nefes gibi; köşeye sıkışmışlık.

"Ayrıca normal kadınsı duygularım da var Dan. Şayet bu..."

"Tek engel ise mi?"

"Keşke kafam daha az karışık olsaydı."

"Kafanı daha fazla karıştırdığım imasından hoşlanmıyorum." .

"Öyle demek istemedim."

"İsteyeceğim son şey, senin canının istediği şekilde yaşamanı engellemek. Nasıl olursa, nerede olursa olsun. Öğretmen olman. Aktif bir Marksist olman. Her ne olursa. Yalnızca birlikte yaşamayı deneyelim istiyorum. İyi ya da kötü."

"Bunun daha iyi olacağına dair hiç güven duymuyorsan bunu yapamazsın." Jane, Dan bu söylediğine karşı çıkamadan sözüne devam etti. "Her şey bir yana, benim yaşımda biriyle."

"Dürüst davranmıyorsun. Gemideki adamların yarısının senin hakkında ne düşündüğünü gayet iyi biliyorsun."

"Senin arkadaşın gibi birinin yanında mı?"

"Ben böyle bir kıyas yapmıyorum. Ne zamandan beri kadınlar yalnızlığa ihtiyaç duyuyor?"

Dan, Jane'in ilerisinde çıplak ayaklı Nübyeli hizmetkârlardan birinin bir an terasa çıktığını, onlara doğru baktığını gördü. Adam servis yapayım mı diye sormasa da Dan onu oradan uzaklaştırmak için elini iki yana salladı. Dan elini neye salladığını görmek için şöyle bir baktı, adam sanki Jane'in yardım istediğini sezmişti. Adam gecikmeli olarak Jane'e bir konyak daha ister misiniz diye sordu.

"Hayır teşekkürler."

Ama Jane başka bir şey söylemedi. Garson içeri geri döndü. Nehrin üzerine çöken karanlıkta yukarılarından gelen, aralarındaki durgunluğun içine işleyen üç heceli cılız bir kuş sesi vardı.

Dan duygusuz bir ses tonuyla "Özel efektler" dedi.

"Neydi o?"

"Kum çulluğu. Kendine yaşayacak daha sıcak bir yer arıyor." Dan neredeyse, "Zavallı aptal" diye eklemede bulunacaktı. Jane başı önde masaya bakıyordu, konuşmaktan, kalkıp gitmekten, herhangi bir şey yapmaktan çok korkuyordu sanki. Yüzü gölgede kalıyordu ama içeriden gelen ışık parmaklığın kıyısından, pencere kafeslerinden geçerek saçındaki gümüş tokaya yansıyordu. Dan bunda bir uysallık gördü. "Galiba bu hep bizimle olan, aramızda olan üçüncü şahısla ilgili."

"Anthony mi?"

"Bizim tanıdık ortak hayaletimiz."

"O da mı bizimle buluşuyor?"

"Kirişin, ana destek kirişiyle buluşması gibi. Birbirlerine hiç dokunmadıklarına emin ol."

"Ama bu bana dokundu, Dan."

Dan uzaklara doğru karanlığa baktı. "İçinden öyle gelmiyor mu?"

"Şu son birkaç yılda fazladan uyku hapı almış olmam gerektiği zamanlarda birkaç kez içimden öyle geldi. Bir süreç vardı. Peter'in kapağı Harvard'a atmasından hemen sonra. Bunu yapmamak için tek iyi nedenin Anthony açısından bir tür zafer anlamına gelebileceğini düşündüğüm sırada. Bu yaptığımı savunmuyorum. Ama içimden öyle geldi."

"Ama ya o konudaki içgüdün yanlışsa..."

Jane elleri paltosunun cebinde, omuzlarını kamburlaştırmış, başı önde oturuyordu.

"Hayatımda yalnız üç adam oldu, onlardan biri de sensin. Üç ilişkinin de ürünü, başka bir şey değil, daha fazla acı oldu. İkimizin ilişkisinde, senin çektiğin acı. Son maceram ise bana acı verdi. Anthony'yle galiba berabere kaldık. Hatanın bende olduğuna ihtimal veremiyorum."

"İlişkimizde sen acı çekmedin mi peki?"

"Tabii ki çektim. O sıralarda."

"İlişkimize asla bir şans tanımadık." Jane bir şey söylemedi. "Ama neden bu konuda duyduğun suçluluğu böyle saçma bir şekilde devam ettirmek zorunda olduğunu anlayamıyorum yalnızca. Neden kendinden nefret etmek, benim hâlâ olabileceğini hissettiğim şeyden daha önemli olsun?"

"Bu kendinden nefret etmek değil, daha ziyade kendinden şüphe etmek. Elimde değil. Şayet bu özgürce alınmış bir kararla ilgili bir mesele olsaydı..." Jane sözünü yarıda kesti.

"Olsaydı ne olurdu?"

"Galiba o zaman bile, vazgeçmeyecek kadar bencil olan, çok daha genç bir Jane'in kurduğu bir hayal gibi görünecekti. Gerçekte ise öğretmenlikten, iyilik olsun diye ve kendini meşgul etmek için küçük basit planlar yapmaktan bahseden ve içten içe neredeyse bahseder bahsetmez bunları uygulayacak yeteneği olup olmadığından şüphe eden orta yaşlı bir kadın olunca..."

"Neden bu şüpheler aramızda paylaşılıp yaşanmasın?"

Dan gittikçe hayal kırıklığına kapılıyordu, sanki aslında aralarında bir pencere camı varmış gibi ama kırılmayan bir cam.

"Bunun seninle bir ilgisi yok. Bana inan. Senin çok kibar ve anlayışlı bir adam olduğunu biliyorum..." Ardından Jane, "Birine ihtiyacım olursa, o kişi yeni tanıştığım biri olur ve muhtemelen hiç de tatlı ve kibar olamaz. Beni bunlardan uzaklaştıracak ve eski dünyamı tamamen ardım-

da bıraktıracak biri. Beni yine geçmişin tam ortasına getirip oturtacak biri değil" dedi.

"Böyle bir saçmalığı ciddiye almayacak kadar uzun süre sürgünde yaşadım. Eski dünyaları ardında bırakamazsın. Bu mümkün değil."

"Nasıl biri olduğumu savunmaya çalışmıyorum."

"O halde sadece aksilik ediyorsun."

"Kulağa öyle geldiğini biliyorum." Jane, "Öyleyim" diye ekledi.

Dan beynini yoklayıp bir gedik bulmaya çabaladı, duvarda bir kapı.

"Harici şeylere katılarak kaçmaya çalıştın ve bu işe yaramadı. Ben ise denemedim bile. Bu da işe yaramadı. Bu bizi düşündüğünden de daha çok yakınlaştırıyor." Dan bekleyip sonra sözüne devam etti, "Benim sözde başarım hakkında, sanki aramızda bir fark yaratacakmış gibi konuşamazsın. Bugün öğleden sonra kibarca bunu kast ettiğini biliyorum ama bu aşağılayıcı, Jane. Eskiden ikimizin de inandığı her şey için aşağılayıcı ve hâlâ kendi çapımızda inanmaya çalıştığımız her şey için. Bunu bu şekilde kınadığımda, tamam, bu ayrıcalıklı bir kötümserlik. Ama zeki dünyanın olduğum kişi olarak beni nasıl yargıladığını biliyorum, senin de aynı şekilde." Dan konuşmasına ara verdi Jane'in konuşup konuşmayacağını görmek için ama Jane konuşmadı. "Sürekli tamamen değişmişsin gibi konuşuyorsun. Her zaman en çok sevdiğim küçücük bir yanının hiç değişmediğini anlatamam sana. İntihardan sonra Oxford'da o gece sende sevdiğim o yanın birden belirdi. Gemi seyahatinde bizimle beraberdi. Şimdi de burada." Dan, Jane'e bir kere daha gülümseyebildi. "Aslında dünyadaki başka hiç kimseyle bu şekilde yapamam." Dan, "Çünkü hiç kimsenin anlamayacağını biliyorum" diye ekledi. Jane hâlâ başı önde masaya bakıyordu. Dan yine susup bekledi, Jane yine konuşmayı reddetti. "Bu sana hiçbir şey ifade etmiyor mu?"

"Bana daha fazla suçluluk hissedeceğimi ifade ediyor."

"Buna sebep olmak niyetinde değildim."

Yine sessizlik çöktü. Jane'in cevabında bir şey gizliydi, düşünceli bir serzeniş iması, Dan'in onu affetmesi için; İngilizce'de karşılığı olmayan bir şey, ona karşı sabırlı olması için samimi bir rica.

"Senin çok fazla özgürlüğün vardı, Dan. Tam ben oradan çıkmaya çalışırken hapishaneye girmeyi seçiyorsun."

"Canım, özgürlüğüm beni getirip çölün ortasına bıraktı. Anlarsın. Bu Kitchener Adası'na giden yol değil."

"İkimizin de aslında hiç yaşayamadığı yer. Maalesef."

"O halde bütün romantik saçmalıkları ayıkla. Ama neden hapishane olsun ki?"

"Çünkü aşk bir hapishanedir."

Dan karanlıkta gülümsedi. "Yani aşktan daha az şey hissediyor olsaydım, bu teklif daha mı makul olurdu?"

"Ben senin hayal ettiğin kadar bile bağımsız değilim. Bu yüzden elimde kalan çok az şeye sarılmak zorunda hissediyorum kendimi."

Dan arkasına yaslandı, kollarını kavuşturdu. "Bazen kiliseyi gerçekten terk edip etmediğini merak ediyorum."

"Niye söylüyorsun bunu?"

"İyi amellere giden bir yol olarak nefsinden feragat etme ve evlenmeme yemini mi?"

"Asıl diğer yol nefsinden feragat etmekmiş gibi geliyordu." Jane uygun sözcükleri arıyordu, buldu. "Eğer ihtiyacım olan tek şey gözlerimi kapatıp kendimi güvende hissedeceğim bir yer olsaydı..."

"Ama betimlemen yanlış, Tanrı aşkına. Senden istediğim son şey gözlerini kapatman. Şövalyenin genç kız kadar ıstırap çektiğini unutmuşa benziyorsun." Dan, Jane'in suskunluğunun, onaylamadığı anlamına geldiğini biliyordu, belki en hoşgörüsüz olduğu yer burasıydı. Dan yine öne doğru eğildi. "Benim gibi adamlar her zaman seks ve kandıracak yeni kadınlar bulabilir. Sende ihtiyacım olan şey, senin içinde olan bir şey, aramızda, böyle ne yaşayıp ne yaşamamayı, ne sevmeyi ne de sevmemeyi imkânsızlaştıran bir şey. Bu zekânın bir işlevi değil, Jane. Jenny McNeil kullanıldığını biliyor, onun neslindeki her zeki kız kadar, bu konuda nesnel ve açık. Beni nasıl gördüğü konusunda çok acımasız bir dürüstlüğü var. Ama yine de kullanılmasına izin veriyor. Bu beni ilginç bir deneyimin içine sokuyor. Senin yeni dinin açısından onun olduğu kadar ikimiz de birbirimizi maddeleştiriyoruz. Kurgudaki karakterler oluyoruz. Birbirimize bütünsel olarak nasıl bakacağımızı unutuyoruz. O yüzden boşluğu doldurmak için roller uyduruyoruz, oyunlar oynuyoruz. Seninle yeniden bir araya geliyorum, birden bütün bunları görüyorum, baştan beri neyin yanlış olduğunu, neden beni bunlardan kurtarabilecek tek kadının sen olduğunu." Dan kısa bir süre sözüne ara verdi. "Senin olur demeni beklemiyordum aslında. Ama şu son birkaç gündür ikimizin de başka birinin –başka bir şeyin– köleleri gibi davrandığımızı hissediyorum. Bütün bunlar geçmiş beklentilerimizde hep yanlışmış gibi davranıyoruz. Aslında ne düşündüğümüzü söylemiyoruz. Aslında gerçek benliklerimizi araştırmıyoruz. Ben sadece ikimize de bir şans vereyim istedim. Her şey bundan ibaret."

Jane donup kalmış gibi oturuyordu ve o sırada fiziksel olarak da soğuktan ürperdi. Dan'in sözleri de buz kesmiş bir bedenden geliyordu sanki. Dan, Jane'e şöyle bir baktı ve Jane oturuş şekliyle, elleri hâlâ cebindeydi, hem inatçı hem de savunmasızmış gibi görünmeyi başa-

rıyordu. Dan bir süre sustu, sonra birden ayağa kalkıp masanın etrafını dolaştı ve Jane'in yanına gidip ellerini uzattı.

"Hadi. Senin her iki anlamda da buz keserek ölmene sebep olmadan."

Jane yavaşça ellerini ceplerinden çıkardı, Dan'in onu tutup ayağa kaldırmasına izin verdi ama sonra orada bir süre durmalarına neden oldu. Dan'e yüzünü göstermiyordu.

"Keşke açıklayabilsem..."

"Sorun değil."

"Bunun seninle ilgisi yok. Benimle ilgili."

Jane ellerini Dan'in ellerinin üzerine bastırdı ve bir süre daha öylece ayakta dikildiler. Sonra Jane ellerini çekip tekrar ceplerine soktu. Geri dönüp otelin girişindeki kapılara doğru yürüdüler. İçeriden gelen ışığa varmadan hemen önce Jane durdu ve bu konuşmanın başlamasından beri ilk defa doğrudan Dan'in gözlerinin içine baktı.

"Dan, yarın uçakla doğruca Roma'ya gitsem daha iyi olmaz mı?"

Dan gülümsedi. "Seni asla affetmememi istiyorsan git."

Jane gülümsemeden Dan'in gözlerini inceledi, sonra başını önüne eğdi, ikna olmamıştı.

Dan, "Her neyse. Bu Assadlara haksızlık olur. Bütün hazırlıkları yapmışlar madem" dedi.

"Ama..."

"Galiba biri sınırsız arkadaşlık konusunda bir şeyler söylüyordu."

Jane sonunda, gönülsüzce olsa da kabullenerek başını önüne eğdi. Dan, Jane'e doğru bir adım attı, ellerini Jane'in omuzlarına koydu ve hâlâ önüne eğmiş olduğu başını öptü.

"Sen yukarı çık. Ben bir içki içmek istiyorum. Bir tanecik. Yalnız."

"Sana bardaki bütün içkileri ısmarlamam gerekiyormuş gibi hissediyorum kendimi."

"Şimdi boş konuşuyorsun işte. Hadi yukarı."

Jane gitti ama kapılara varınca bir an arkasını dönüp yarı karanlıklar içinde ayakta duran Dan'in olduğu yere baktı. Bu bir şüphe bakışıydı, sanki hâlâ onun ertesi gün uçağa atlayıp Roma'ya gitmemesini Dan'in gerçekten isteyip istemediğini sormak istiyordu ve paradoksal olarak da birazcık bir çocuğun yatağa gönderilmesi gibi haksız bir şekilde oradan uzaklaştırılmış hissediyordu. Sonra Jane kapılardan geçip içeri girdi. Dan terasın kıyısındaki parmaklıklara yönelip kısa bir süre orada ayakta durdu, Jane'in oda anahtarını isteyip ortadan kaybolmasına yetecek kadar bir süre. Dan aslında içki içmek istemiyordu, sırf odalarının dışında, heybetli pirinç saksıların ve aspidistra çiçeklerinin olduğu koridorda

Jane'e iyi geceler deme mahcubiyetinden kaçınmaktı niyeti. Dan sanki omuzlarından bir yük kalkmışçasına tuhaf bir şekilde kendini sakin, hemen hemen yatışmış hissediyordu. Söylenmiş bitmişti ve aralarında bir şey onun ya da Eliot'ın ortak tanıdık hayaleti olmasa da ortadan kalkmıştı.

Bir iki dakika sonra yukarı odasına çıktı ve kendini ertesi sabah için valizlerini toplamaya zorladı. Hiçbir şey olmamıştı, her şey bir rüyaydı, tasarlanmış bir sahne. Ama Dan'in içinde bir şey kapının tıklatılmasını, orada öylece dikilmesini, sözcüklere gerek olmayacak bir çözüm bekliyordu; eldeki zamanın kısalığının gerçekliğin inatçı yavaşlığını geçtiği bir senaryodaki gibi ama artık bundan da korkuyordu, bunun yanlış ve fazla kolay olacağını biliyordu.

Dan tuhaf bir duygu karmaşası yaşıyordu, duygusal matematik bilgisiyle çözemeyeceği kadar karmaşık bir denklem gibi. Reddedilmenin verdiği dargınlık, en azından engelin görünüşte fiziksel olmamasının verdiği küçük teselli. Bunun konu dışı olması. Jane'in ret cevabını sanki Dan'e bir tür kibarlık yapıyormuş gibi sunmasının gülünçlüğü, hem Dan hem de kendisiyle ilgili önyargılı düşüncelerinin korkunç şekilde sabit olması. Dan'in gittikçe büyüyen fiziksel arzusu. Jane'in acemice, uçağa atlayıp doğrudan Roma'ya gitmeyi önermesi. Birbirlerinden ne kadar uzak kaldıkları, aslında ne kadar yakın oldukları, Jenny, Caro... Dan pes etti. Belki böyle olması daha iyiydi, aralarında bir sır kalması, ertelenen bir olasılık.

Karanlıkta, yatakta, şu ana rahminin ebedi karanlığına yeniden girişte, Dan bir iki dakika sırtüstü uzanıp tavanı seyretti. Sonra kendi kendine bitkin bir halde gülümsedi, bir tür metafizik bir gülümseme, gizil varlığın gerçek varlıkla barışması. Biri hayatta kalacaktı: İngiliz olmak. Birinin varlığının en derindeki kökleri. Kişi alay konusu olan biri olsa bile ve karanlıkta terra firma'dan* muz kabuğuna doğru büyük bir adım atsa da nihayetinde her şeyin bir komedya olduğunu biliyordu.

* Toprak.(ç.n.)

Kuzey

Dan şafak vakti, gereğinden çok daha erken bir saatte uyandı. Yatağında, panjurlardan sızan yeşil ışıkta yeniden uykuya dalmaya uğraşarak bir süre öylece uzandı, otelin sessizliğinde. Ama hemen önceki gece yapmış olduğu şey geldi aklına. Artık lanetli bir adamın ıstırabından başka bir şey hissetmiyordu. Önlerinde uzun bir gün vardı, yolculuk, her şeyi geride bırakış. Tatilden sonra evde, papaz evindeki son sabaha uyandığındaki eski hazin bir anı geldi aklına: Millie halasının bir önceki gün özenle ütülediği ve o sırada sandalyenin üzerinde duran, giyilmeyi bekleyen eski okul formasının temsil etmiş olduğu her şey.

Sonunda Dan yataktan kalkıp panjurları ve pencereleri açtı. Sert bir hava vardı, güneş henüz tam olarak doğmamıştı. Müthiş bir sükûnet, tek ses uzaktaki martıların denizden Kitchener Adası'na doğru uçarken ara sıra attıkları gürültülü çığlıklar. Thorncombe'dayken Dan ilkbaharın sonlarında ve yaz mevsiminde, günün bu saatlerini hep sevmişti: son

yıldızlar, ilk yeşil ışık, kuşların engelle karşılaşmayan ötüşleri, geceye batmış serinlik, tazelik, insanın dünyayı kirletmesinden önceki doğanın bozulmamış hâkimiyeti. Dan şimdi bunun, Mısırlı eşdeğerinin önünde dikiliyordu: yeşillik kokusu, su, Nil manzarası. Aşağıda, otelin bahçesinin bir yerinde, kıyıda, bir ötleğen tatlı tatlı, üreme mevsimindeki gibi değil de başka türlü bir ötüşle "şakıyordu". Dan'in tanımadığı bazı türler kendi kendilerine konuşuyormuş ve flüt çalıyormuş gibi sesler çıkarıyorlardı. Sisli, asil, görünmez şakımalar, görünüşte Dan'in kendisinin hissetmediği bir gönül hoşluğuyla doluydu: gıpta edilecek kadar öyle kalabilmek. Dan boynunu dışarı uzatıp aşağı, önceki gece oturmuş oldukları terasa baktı. Hatta sağındaki masayı bile görebiliyordu. İki sandalye masanın altına itilmişti, iki konyak kadehi hâlâ kaldırılmayı bekliyordu.

Bir iki dakika sonra güneşin ilk ışıkları parlak bir gökyüzünde, nehrin ötesindeki daha yüksek kayalıkların tepelerine vuruyordu, günün hareketsiz kalamayan altın renkli sınırı. Otelin diğer tarafından çıkan erkenci bir araba şehre yöneliyor. İki adam, Dan'in ayakta dikildiği yerin aşağısından kürek çekerek geçiyor. Balıkçılar. Küçük teknelerinin pruvalarında ağ yığınları. Zamanın durgunluğu kaybolmuş. Her şey yine kaderin çizdiği şablonun içinde hareket halinde.

Bir saat sonra Dan, asabi bir şekilde Jane'in kapısını çaldı. Jane içeri gelmesini söyledi, Dan içeri girdi. Jane üstünü giyinmişti, yatağın üzerindeki bir valizi kapatıyordu. Jane kapı aralığında, sanki hiçbir şey olmamış gibi biraz fazla normal bir şekilde Dan'e gülümsedi.

"Saatim durmuş, geç mi kaldık?"

"Yo. Aşağı kahvaltıya iniyordum da."

"Geri kalanını bırakacağım. Bir dakika bile sürmez."

Jane pantolon ve koyu yeşil polo yaka bir kazak giymişti. Dönüp sadece koluna asmak için bir sandalyenin üzerinde duran tayyörünün ceketine uzandı, sonra durdu, tuhaf bir şekilde düzmece bir duygusallıkla, sanki bir şeyler değişmemiş gibi davranmaması gerektiğini söylermiş gibi ellerini önünde kavuşturdu, ceketi iki elinin arasından sarkıyordu; başı önde, hafif bir pişmanlık pozu.

"Affedildim mi?"

"Hayır."

Jane, Dan'e baktı, o da zorla gülümsedi. Jane yatağa doğru bakmaya devam etti, cezası kolay kolay affedilmeyecekmiş gibi. Yatağın etrafından dolaştı fakat Dan'e yaklaşınca yine durdu; yeni sözler söylemeyi bekliyormuş gibi görünüyordu ama daha önce kendisinin kullanmış olduğu basit sözleri buldu ancak.

"Sorun sen değilsin, Dan."

"İkimiz de değiliz. Başka iki kişi."

Jane uzunca bir süre Dan'in yüzünü inceledi, Dan'e belli belirsiz şüpheli bir gülümsemeyle karşılık verdi, sonra üzerine giymek için ceketini yukarı kaldırdı. Dan ceketi alıp giymesi için Jane'e tuttu, Jane arkasını dönerek ceketi giydi ama Dan bir süre ellerini Jane'in omuzlarından çekmedi, bu yüzden Jane olduğu yerden kıpırdayamadı.

"Şu anda kendimi nasıl hissettiğimi biliyorsun. Bu konuyu bir daha açmayacağım. Söz veriyorum. En azından kazanmış olduklarımızı devam ettirelim."

Jane bir süre hareketsiz durdu, sonra bir elini yukarı kaldırıp sol omzunun üzerinde duran Dan'in elini sıktı.

"Dün gece kendimi öyle kötü hissettim ki. Cinsiyetimde nefret ettiğim şey de bu."

"Anladım."

Jane elini çekti ama olduğu yerden kımıldamadı.

"Keşke biz..."

"Biliyorum. Daha geç doğsaydık." Jane'in omuzlarını sıktı, sonra ellerini çekti. "Tüdmür? Sonra serbest kalacağız."

Çok küçük bir tereddüt oldu, sonra Jane uysal bir şekilde başını önüne eğdi.

Dört saat sonra bir Ilyushin arabayla Kahire'ye doğru iniyorlardı. Dan'in ruh hali feci halde değişmişti. Konuşmuş ve bir iki şeye de gülümsemiş olmalarına rağmen, tıpkı daha önce olduğu gibi bu, Dan'e gittikçe nafile bir davranış gibi geliyordu; maskelerinin ardında her zaman olduğundan daha mesafeliydiler. Daha yirmi dört saat önce birbirlerine daha yakındılar; dün, elmayı bilmeden önceki Cennet gibiydi sanki. Doğrudan gözlerinin önünde olan şeylerle ilgili sözlerle sınırlanmış konuşmaları, başka her şeyin kederli, tehlikeli, yasak olduğunu gösteriyordu. Verdiği söze rağmen Dan birkaç kez söylemek istediği şeyleri bastırmak zorunda kalmıştı. Gururun faydası oldu. Dan şimdi Jane'in içten içe bu sefil yolculuğun bitmesini, Dan'den kurtulmayı, uçuşu doğrudan Roma'ya giden uçakla değiştirmeyi arzuluyor olduğunu zannetmeye başladı.

Öğleni biraz geçe oraya vardılar. Assad onları karşılamak üzere oradaydı. Saat beşe kadar Beyrut'a kalkan uçak yoktu ve hep beraber bir öğle yemeği yemek, Mouski'de son birkaç alışveriş yapmak konusunda anlaştılar. Assad'ın orada bulunması Dan'i rahatsız etse de, öngördüğünden daha büyük bir rahatlama sağladı. Jane'le Kıpti

daha önceden kurulmuş bir ilişkiyi, birazcık flört havasını bulduklarına memnun görünüyorlardı ya da aşırı hassas ruh hali yüzünden Dan'e öyle geliyordu. Assad'ın gülümsemeleri ve Jane'inkilerden daha koyu kahverengi gözleri sadece Jane'e yönelmişti, kulaklarıysa Dan'in sorularına. Jane kibar davranmaktan başka bir şey yapmıyordu. Dan'in, bu davranış karşısında kıskançlık duymaktan başka bir şeye hakkı yoktu. Alain'a göre, bütün hali vakti yerinde Mısırlılar, kültürel anlamdaki geleneksel Müslüman çok eşliliğine uzak olsalar da kendilerinden daha genç kadınlarla beraber oluyorlardı. Dan de Kıpti'de böyle bir hava seziyordu, her iki dünyadan da en iyisine sahip olduğu sosyal olarak düzenlenmiş rahat bir mukavele. Aydın ve zeki Lübnanlı karısı (Assad, karısından Fransızca yazılmış olan Lübnan'ın güzel yerlerini gösteren bir *ad hoc** rehber getirmişti), sekreterleri ve de yerel küçük yıldızlar. Dan, Assad'da kendini görüyordu, diğer bir deyişle gerçek rahatsızlığının bununla bir ilgisi olduğunu biliyordu: Jane'in de Assad'a bakınca Dan'i gördüğü duygusuna kapılması.

Bunun aynı zamanda aşkın hapishaneyle bir tutulmasıyla da bir ilgisi vardı. Dan en çok da bunun üzerine uzun uzun düşünmüştü, bunun insafsızlığı gözleri önündeydi.

Jane bu öğle yemeğinden, Assad'la yapılan sohbetten, keyif alabilirdi sırf Dan yanında olduğu için, sırf Dan yüzünden burada bulunduğu için. Kendisine şoven erkek diyordu ama kendini suçlaması kişisel inancından değil liberal gelenekten kaynaklanıyordu. Dan, Herr Profesör'ün Almanların ve İngilizlerin özgürlük düşünceleri konusunda söylemiş olduğu şeyleri hatırladı. Aşk bir hapishane olabilirdi ancak aşk aynı zamanda engin bir özgürlüktü.

Uçakla Beyrut'a yapılan yolculuk fenaydı. Uçak Mekke hacılarıyla doluydu, havada sürekli ters akıntı, dışarıdaki değişmez bulutlar, kusan insanlar, pilot kabininin gizemli sessizliği... Dan bile, kendisi deneyimli bir uçak yolcusu olsa da endişeleniyordu. Jane'in hatırına bunu gizliyordu. Her zamanki gibi, biri gazete başlıklarını görüyordu. O kişinin olmadığı bir geleceği, ölümle sonuçlanan bir yarım kalmışlığı, bu noktada ölmenin acı ironisini. Dan, Jane'in elini tutmasının yerine geçecek birbirinden kötü uçak yolculuğu hikâyeleri uyduruyordu.

Nihayet Beyrut'a vardıklarında, yağan şiddetli yağmurdan, asfalt yol ışıkların altında ıslak ıslak parlıyordu. Hava da daha soğuktu, ülkesindeki kışa daha yakın bir soğuk. Şehrin doğulu veya Afrikalı olmaktan ziyade Avrupai olması ikisini de şaşırttı. Işıklar, şıkır şıkır aydınlatılmış oteller ve apartman daireleri, trafik. Görünüşe göre her iki arabadan

* Özel. (ç.n.)

biri Mercedes, zenginlik her yerde. Mısır'ın pisliğine, toz'una ve yoksulluğuna ani bir özlem duydular; salaş otellerine, verimsizliğine, kadim insanlığına. Kalacakları otel bütün ülkeleri aynılaştıran otellerdendi ama her şeyin daha çok uluslararası iş dünyasına uygun bir tarzı vardı. Dan, Assad'ın baldızına telefon etti; her şey ayarlanmıştı. Arabaları ve ehliyetli şoförü (böyle bir nezaret altında olmadan kimsenin Suriye'ye girmesine izin verilmiyordu) ertesi sabah saat sekizde otelin önünde olacaktı. Dışarı davet edildiler ama Dan teklifi geri çevirdi, Jane'e danışmaksızın ya da ona söylemeden. Akşam yemeğinden önce tekrar buluştuklarında söyledi bunu Jane'e.

Sonrasında denize bakan göz alıcı sokaklarda vitrinlere bakarak yürüdüler. O sırada Dan kendini korkunç halde kederli hissediyordu, Jane'den ziyade –belki Dan'e öyle geliyordu– Aswan'da kazanmış olduğu bakış açısındaki her şeyi kaybetmiş olmasının verdiği bir duygu yüzünden. Bu duygu kendini inatla, Jane'in söylemiş olduğu şeye rağmen, Kitchener Adası'yla ilişkilendiriyordu: zamanın dışında yeşil bir yer, bir ana rahmi, her şeyin gizil olarak geleceğe ait olduğu ve Jane'le onun arasında eriyormuş gibi göründüğü yer. Dan bunu çok geç görmüş ve terk etmişti. Şimdi tüketim delisi, geçici, gerçek çağdaş dünyaya geri dönmüşlerdi. Önünden geçtikleri dükkânlara bakmak için kendini zor topluyordu, yüzünün gerildiğini hissediyordu. Metafizik utanç, artık dünya kararmış ve bayağılaşmıştı, hiç komik değildi.

Dan en eski ateşlerde yakıldığını biliyordu ama yine de bunun nereden geldiğini anlayamıyordu. Modern bilimin pratikteki tüm itibarıyla güya kontrol altına alınmış olan bir ortaçağ hıyarcıklı veba* hastalığı gibi, peri masallarından, gülünç bir efsaneden alınmış çocukça bir onlar ermiş muradına hilesi. Sanki başka büyük bir efsane, yazgı, Dan'den pek çok gönül ilişkisine hiç tasalanmaksızın hesaplı bir şekilde girmiş olduğu ve zevk aldığı için intikam alıyordu. Dan yine Jenny'yi düşündü, onunla geçen ilk haftaları, ne kadar kolay, dengeli, eğlenceli, hoş bir şekilde heyecan vericiydi. Geçmişe dönüp bakınca bunlar görünüyor gibiydi. Biri hazır giyim elbiselerinin olduğu bir vitrinin önünde bir kadının yanında dikiliyor, bir şey söylemek istiyor, sana anlatmaya sözcük dağarcığımın yetmeyeceği kadar ihtiyacım var, demek istiyordu. Birisi de hesap makinesiyle oynuyor, Lübnan'daki fiyatları İngiliz sterlinine çeviriyor. Dan onun bir boşluğu, bir geri çekilişin yerini doldurmak için açıkça cicili bicili değersiz şeylere gösterdiği ilgiden esaslı şekilde nefret ediyor, yoldan gelip geçen kayıtsız kimselere normal olduğunu gösterirmişçesine.

* En yaygın veba türlerinden biri. (y.h.n.)

Jane bunu biliyor olmalıydı tabii ki ama bir şey söylemedi. Otele geri döndüler. Odaları yine yan yanaydı ama önceki bağlantı kapısı yoktu bu defa. Dan içki içmek istediğini, aslında içki içeceğini belirtti ve bu sefer bir şeyin bahanesi değildi bu. Dan için sakıncası yoksa Jane yorgunmuş. Dan bunun uydurulmuş bir mazeret olup olmadığını bilemiyordu. Jane sahiden yorgun görünüyordu ve anahtarla geri döndüğünde, yüzünde bir anlık bir gülümseme vardı. Gözleri bir an Dan'in gözleriyle buluştu. Bakışları hem bir inceleyiş hem de vesvese anlatıyordu, neredeyse bir hemşirenin gözleri gibi ama bu bakışların bir etki yaratamaması Dan'in içini acıtıyordu.

Dan dosdoğru bara gitmedi, lobide gazete satılan bir kulübede sanki dışarıdaki dünya ve ilişkileri kendisini iyileştirebilecekmiş gibi İngilizce basılmış gazetelere bakınarak ayakta dikildi. Ama sadece nefret uyandırdılar. Dan keşke etrafındaki düz, plastik binayı ve içindeki her şeyi toz duman içindeki bir moloz yığınına çevirebilseydim diye diliyordu. Dan'in, bunu diledikten bir iki yıl sonra tarihin bunun farkına varacağını bildiği bir istek.

Dan Amerikan tarzı barı buldu ve duble buzlu ama su katılmamış viskisiyle barın bir ucuna oturdu. Almanlara ya da İskandinavyalılara benzeyen siyah elbiseli iki kız diğer uçta oturuyordu. Ara sıra Dan'in olduğu yöne çevrilen bakışlar onların nasıl kızlar olduğunu gösteriyordu. Dan önündeki camdan duvar üzerindeki şişelerin dizili olduğu rafların arasından kendi yüzüne bakıyordu: asık yüzlü, vurdumduymaz, şakadan anlamaz, üzerinde okunamayan bir etiketin olduğu kilitli bir bavul. Dan de kendini yorgun hissediyordu ama yalnız fiziksel değildi; kendinden yorulmuştu, fena halde yabancılaşmıştı.

Bu aynı zamanda o günün belirsiz şafağına da yabancılaşmaktı, yedi yüz mil ve başka bir dünya ve ebediyen kayıp bir dünya, güneye indikçe Thorncombe'un huzur ve ıssızlığına duyulan karşı konulmaz bir özlemin sonucuna uygun düşüyordu. Ricat etmek, yaraları yalamak, neyin yolunda gitmediğini bulmak, sadece Daniel Martin'de değil onun kuşağında, çağında, yüzyılında; bunun eşsiz bencilliği, yarasızlığı, yanlış amaçlara olan hazır ve nazır bağımlılığı... Sadece hiçliğe yapılan bir yolculuk değil, fiyatı da fahiş. Bütün düşüncesiz çaba, değersiz şeylere olan bağlılık ki bu gerçekten bir atalet, gerçek zekânın bir yedeği olarak akılsız enerji. Belki de bu hep en feci şekilde yazarlara saldırıyordu. Diğer insanlar, babasının yaptığı gibi kilisenin dogmasına, parçası oldukları kuruma sığınabiliyorlar; yarasızlığın suçluluğunu, can sıkıntısının bezginliğini, kafese tıkılmış hayvanlar gibi varlığın öylece geçip gitmesinin dehşetini paylaşabiliyorlardı.

Sahte ayrıcalığın sonuç vermeyecek şekilde peşine düşülüyor: pahalı bir barda sadece barmene bir sözcük mırıldanmak, bedenini özgürleştirmek için dönmek zorunda kalan sus pus oturan bir kozmopolit. İki kızdan daha genç olanı sırtını Dan'e dönmüştü, bunun barın arkasındaki aynadan yansımasını görebiliyordu. Karışık Bardot sarışını saçlar, sırtı kuyruksokumu kemiğine kadar çıplak, sutyen takmadığı çok belli, ellerin yapacağı tek bir hareketle rahatlıkla elbise aşağı düşebilirdi. Dan kendini bir an şeytanın dürttüğünü hissediyordu, en eski ve en kötü benliğiyle, ait olduğu yerin bir saat gerisinde. Jane de bunu biliyordu ve belki de bu en çok korktuğu şeydi. Dan bir duble viski daha ısmarladı.

Oyuncağı elinden alınmış şımarık bir çocuk gibi geçmişi ve şu anı onun daimi şımarıklık dışında herhangi bir duygusunu yasaklıyordu... Yoksun bırakılmış hem kapitalizm hem de sosyalizm tarafından hadım edilmiş, aidiyeti yasaklanmış. Kahramanımız, bir yanıyla kendini daha mutlu hissetmediği için nefretle reddediliyor, diğer yanıyla ise daha umutsuz olmadığı için hor görülüyordu. Bu ne bir tragedyada ne de bir komedyada, bir burjuva melodramının içinde oluyordu. Kısa süreli teatral eğlence, acı bir şekilde hatırladığı gibi, 1789'daki büyük dönüşüm sırasında layıkıyla unutulup üzerine sünger çekilmişti.

Hepsinden önemlisi, Dan kararlıydı. İçinde inatla büyüyen kabullenmeyle bir bakıma özgürlüğünün Jane'le kendisi arasında olabileceklere bağlı olduğunu biliyordu. Özgürlüğünün olmasa bile, hayati yeni bir şansın, hiç olmazsa samimi bir tesellinin. Jane sonsuzluktan kopan ve yine uzakta, yine onun içinde olan radyoaktif bir parçacık gibiydi: Ardında tamir edilmez bir kusura dönecek küçük bir hasar dışında hiçbir şey bırakmadan hem kalbin hem de aklın ihtiyaç duyduğu tek iyi umudun kaybolması. Dan'in yaşamında iki misli görülüyordu. Kaderinin içinden geçen benzer dişi bir parçacığın hatırası tuhaf bir şekilde geçmişten kopup Dan'in aklına geldi: Nancy Reed. Belki de bu Dan'in duygusal yaşamını etkileyen elzem bir olaydı, bir parçacıktan ziyade ilk kristal, Dan'in yaşamında gelecekteki bütün ilişkilerini çok düzlemli özel bir biçime sokuyordu. Kayıp masumiyetin aldatıcı takibi, arayış ya da büyülenme, başından beri içlerinde kendi ölümlerini taşıyan durumların, süreçte nihai determinizmi garanti etmesi. Bunun görünüşü, gerçekten orada var olup olmadığı.

Dan'in içinde bir şey tam da bunu algılamanın bir kristal içinde gerçekleştiğini görüyordu ya da daha sonra görecekti. Hikâye anlatma sanatındaki her şeyi derinden biçimlendiren türden bir şey. Bu olmaksızın hikâye hem içten hem de dıştan çöker. Ama o gece bu, Dan'in ne kadar kararlı olduğunun bir kanıtı gibi görünüyordu.

Dan viskisini bitirip birden ayağa kalktı. Dışarı çıkarken yolu üzerinde olan kızların yanından geçiyordu ki yüzü Dan'e dönük olan kız yakılmamış bir sigarayla ona doğru döndü. Dan'in, barda otururken uzun çelik bir bıçak gibi saplanıp hor gören bu soğuk gri gözlerle bakıştığı belliydi; azametle yürümesine devam etti. Ama yukarıda buna tanık olanlar olsaydı, kimse onun Jane'le olan münakaşasını sonuçlandırmaya kararlı bir halde bardan çıkmış olduğunu fark edemezdi. İş bunu yapmaya gelince Dan göz ucuyla en ufak bir tereddüt yaşamadan Jane'in kapısına bakmadan yürüyüp geçti. Hemen halıyla kaplı, lüks ve insanlık dışı hücresine girip kapıyı içeriden kilitledi.

Dünyanın Öteki Ucu

İnancı olmayan bir rahip ya da aslında bir manastır bile daha iyi bir uyku uyurdu; resepsiyon Dan'i telefonla uyandırdığında geziye çıkmaları için müsaitti. Mavi bir pencere ve gün ışığı, Akdeniz kışının bahar gibi havası. Sekizi biraz geçe kuzeye doğru şehir dışına çıkıyorlardı, beklenmedik bir rahatlıkla. Yepyeni bir Chevrolet, rahat tavırlı genç bir şoför. Şoförün kestane rengi saçları vardı, hiç Akdeniz ülkesine has bir yüzü yoktu. Maruni Hıristiyandı, İngilizce'yi duraksayarak olmasa da dilbilgisi ve sözcük eksikliği yüzünden dili sürçerek konuşuyordu. Ama çok geçmeden dininin, içinde oturduğu makine olduğu ortaya çıktı. Arabayı, kendisi de pek sabırlı bir sürücü olmayan Dan'in bile, birkaç kez nefesini tutmak zorunda kaldığı bir süratle kullanıyordu. Ama delikanlı ilk görüşte riskli sollama girişimlerinden birkaçının olağan bir soğukkanlılıkla üstesinden geldi. Arabasını nasıl idare edeceğini bildiği çok belliydi ve bir süre sonra Dan'le Jane, onun, önündeki

herhangi bir şey tarafından bekletilmekten nefret ettiğini daha iyi anladılar. Gevezeliğinin ve Dan'le Jane'i merak etmesinin de buna faydası oldu, yeni manzaraların da tabii.

Ülkenin kuzeyindeki Trablus'a giden sahil şeridindeydiler. Millerce sahil boyu, Fransa'nın güneyi, California'nın bazı kesimleri gibi yerler, kontrolsüz gelişme yüzünden mahvedilmişti. Ama deniz koyu, vahşi mavi renkteydi, sağ taraflarına düşen karada ise Lübnan'ın omurgasını oluşturan, karla kaplı sıra dağlar uzanıyordu. Biblos'u geçince taşranın yabanıllığı artıyordu. Yol, aşınıp dağılmış iri kaya parçalarının olduğu yamaçların altından gidiyordu; aşağıda, berrak suyun üzerinde, göz kamaştıran beyazlıkta dikdörtgen tuzla tabakaları uzanıyordu.

Bir süre sonra, daha yavaş yolculuk etmek zorunda kaldılar çünkü yol daralmıştı ve sollama yapılabilecek çok az yer vardı. Sonunda kestane rengi saçlı şoför elini yavaşça direksiyon simidine vurmaya başladı. Bütün bunlar hükümetin hatasıydı, turizmden bahsediyorlardı ama doğru dürüst yollar yapmıyorlardı. Şoförün Almanya'da Volkswagen'de çalışan bir ağabeyi varmış, tatilde onun yanında kalmış, adamakıllı yolların nasıl olduğunu biliyormuş. Dan'le Jane, delikanlının dikiz aynasından onları görebileceği riskine girip en azından buna karşı birleşerek bir iki kez şöyle bir bakıştılar. Suriye'deki yollarda, "herkesin çılgın, çılgın insanların olduğu bir yere" gidiyor oldukları konusunda da ikaz edilmişlerdi. İnsanlar esasen çılgındılar, öyle görünüyordu çünkü Baas rejimi altında hiç paraları yoktu. Labib arabayla müşterileri oraya götürmekten hoşlanıyordu. "Oradan dönünce çok mutlu oluyorum." Arkasını dönüp yaptığı şakadan hoşnut halde onlara sırıttı. Dan cevabı onun vermesini beklercesine başını hafifçe yana eğerek Jane'e baktı, o da temkinli bir şekilde gülümsedi. Kibarca bir fikir ortaya attı: Belki de sıradan insanlara daha iyi bakılıyordur artık. İtiraz ederek kalkan bir el arka tarafa doğru el salladı.

"Aptal insanlar. Göreceksiniz. Para nedir bilmiyorlar."

Dan'le Jane bu Nazi komando örgüt üyesi olduğu belli olan adamı hükümetin sanayi ve ticaret işlerine müdahale etmemesi prensibindeki kapitalizme döndürmeye ikna etmekten vazgeçtiler. Labib radyoyu açtı, bir halk şarkısının sesi arabanın içine yayıldı. Boş zamanlarında "Amerikan müziği" dinliyormuş. Dan'le Jane, Labib'in kanalı önceki frekansa çevirmesini istediler. Bir kadın sesi, inişli çıkışlı, sırasıyla iç çeken ve bitkinlik veren, yankılanan bir ahenk eşliğinde. Kadın meşhurmuş, adını duymuşlardı.

"Ortadoğu'da her erkek onu karısı gibi sever. İsrailli erkekler bile."

Dan'le Jane ihtiyaten Labib'e gerek olmadıkça yanıt vermiyorlardı. Labib görüşlerini açtığı için mutluydu. Kendisi Arap yanlısı olsa da, İsraillilere istemeyerek hayranlık duyuyormuş gibi görünüyordu ve Filistinli mültecilere karşı çok az şefkat besliyordu. Onlar aptal insanlardı, tembel insanlardı Suriyeliler gibi.

"Param da yok, işim de yok, öyleyse sizden daha iyi bir adamım."

Yine zayıf bilekli elini omzunun üzerinden arkaya, onlara doğru salladı gözlerini yoldan ayırmadan. Bu, Dan'le Jane'in çok aşina olacakları bir hareketti. Şunu demek istiyordu sanki: Bir adamı para kazanmaktan alıkoyacak pek çok şeye izin vermek, insan türünün yaptığı en büyük aptallık. Labib tuhaftı, hem kaba hem samimi hem de nihayetinde oldukça hoştu.

Trablus'tan geçtiler, sonra iç kesime saptılar. Haşin yüksek araziler ve bulut kümeleri önlerinde yükselmeye başladı. Güneş batarken sınıra vardılar. Dan pasaportlarını ve bir miktar para uzattı, Labib gümrük ofisinin içinde gözden kayboldu. On dakika sonra üniformalı iki adamla yeniden göründü, adamlar gelip Dan'le Jane'e baktılar. Bir tür tartışma yaşanıyordu. Askerlerin gözlerinde bir husumet, bir kayıtsızlık vardı, bu durumu insanı ürpertiyordu. Kıdemli asker sonunda tükürür gibi bir sözcük söyleyip başka tarafa yöneldi. Bunun, Labib arabaya tekrar bindiğinde açıkladığına göre onlarla bir ilgisi yoktu, bir ay önce yaptığı başka bir gezide önemsiz bir kuralı ihlal etmiş olması yüzündendi. Labib birkaç mil boyunca bu konuda duyduğu kızgınlık yüzünden hırslandı, bir Kafka romanının ortasına inmiş bir masum gibiydi. Askerlerin sadece eski "güzel" günlerde olduğu gibi rüşvet almayı özlediklerini, istemeye korktukları için duydukları hüsranın hırsını ondan aldıklarını iddia etti.

Bu arada, kalın bir bulutun altında yukarı tırmanıyorlardı. Doğa kasvetli derecede korkunç bir hal aldı. Yirmi mil içinde yirminci enleme sıçramış gibi görünüyorlardı: İskoçya'ya ya da İskandinavya'ya. Issız vadilerin içinde izinsiz yerleşimin olduğu bir iki virane köy vardı. İnceden bir çisenti başladı. Gri bulut onlar yollarına devam ettikçe daha aşağı iniyordu. Havai Labib aynı şekilde gittikçe kasvetli hale geliyordu. Bulutun dağılacağını sanmıyordu. Yılın kötü bir zamanıydı. O da arabayı daha dikkatli sürmek zorundaydı; yolda çok az araç vardı ama bir şoför arkadaşı daha bir hafta önce derin bir çukura düşüp süspansiyonunu kırmıştı.

Yol ikiye ayrıldı, Tel Kalakh'ın küçük kasabasından, Krak Şövalyeleri'ne doğru geçtiler. Kasvetli gri mavi bir renkte, altı mil kadar uzakta bir düzlüğün kışı anımsatan görüntüsü hayal meyal seçiliyordu;

bir kalenin heybetli ve haşin katafalkı yana eğilmiş, dik tepenin zirvesinden aşağı kayıyormuş gibiydi. Düzlüğün kenarından dolaştılar, iklimiyle olmasa bile yoksulluğuyla Mısır'ı ya da belki ortaçağ İngiltere'sini hatırlatan köylerin içinden geçerek. Son zamanlarda çok yağmur yağmış olmalıydı, her taraf çamur içindeydi. Bol siyah pantolonlu, ekose kefiyelere sarınmış adamlar, düşmanca bakan gözlerle onların arabayla geçişini seyrediyorlardı. Etrafta hiç çocuk ve umut yokmuş gibi görünüyordu, dünyanın geri kalanının unutmuş olduğu bir dünyaydı burası. Beyrut'un gösterişinden aydaki manzaralar kadar uzak. Böylece yol kıvrılıp hiç durmadan çıplak, rüzgârın yakıp kavurduğu, her yerde küçük ırmakların aktığı yamaçlara, Haçlı kalesine doğru yükselmeye başladı. O gün Dan kendini ilk defa daha mutlu hissetti. Bütün bunlar ruh haline uyuyordu. Burası son yirmi dört saatten sonra neredeyse sevindirici bir gerçeklik gibi görünüyordu.

Büyük hisarın alt kapısına, sulusepken karın içinden arabayla buzları sıçratarak vardılar. Yanlarındaki duvarın dibinde erimemiş kar öbekleri vardı. Neyse ki Assad'ın baldızı Dan'e orasının soğuk olacağını söylemişti de kalın giysilerini yanlarında getirmişlerdi. Jane bir hırka giydi, Dan de bir kazak, üzerine de paltolarını. Labib'in peşinden yukarı uzun tünele doğru çıktılar. Çatıdan sular damlıyordu, rüzgâr uğulduyordu, her yerde Glamis Şatosu'nda* görülmesi beklenen bir ıslaklık vardı. Her an Glamis Baronu'nun çıkageleceği sanılabilirdi. Bunun yerine eski siyah bir palto giymiş ağırbaşlı bir Arap, iç duvarın dibinden, tahta çakarak kapatılmış bir oyuktan çıktı. Rehberleri, bezgin, gırtlaktan gelen bir sesle Fransızca konuşuyordu.

Labib ortadan kayboldu, onlar da yeraltı ahırlarının, ambarların, depoların, mutfakların, koridorların labirentinden geçerken adamın yeknesak sesinin peşine düşüp aralıklı pencerelerden koyu gri uzaklara baktılar. Gitgide, soğuğa, rüzgâra ve de viraneliğe rağmen yaptıkları bu ziyarete değdiğini düşünüyorlardı. Burası ağırlığıyla, afallatan gereksizliğiyle, Piramitler'in büyüklüğünde bir yerdi ve üst katlarda on üçüncü yüzyıl zarafetinin hayaleti hâlâ hissediliyordu. Yıkık merdivenleri, büyük bir özenle dikilmiş sütun kemerleri ve taraçalı iç avluları ile yerin teatralliği ikisine de hitap ediyordu. En yüksekteki mazgallı siperlerden manzara harikuladeydi. Arkalarını denizin olduğu yöne verip bakınca, güneşin parladığı kırlık alanı bile görebiliyorlardı. Ama kuzeybatıya doğru başlarını çevirince bulutlardan başka hiçbir şey yoktu. Artık rehberin söylediklerini pek dinleyemiyorlar, yılın hiç de uygun olmayan bu zamanında ilkel güç siyaseti ve insan açgözlülüğünden ziyade bu tarihi

* İskoçya'da Angus bölgesinde bir şato. (y.h.n.)

yapıda bulunmanın verdiği Don Kişotvari İngiliz haklılığının farkına varıyorlardı. Avrupa, başlangıcından beri bizim düzenimiz, sonu gelmeyen tarihsel hatalardan insanın sürekli içsel bir sürgüne gitmesi. Bu, içinde bulundukları durumdan bağımsız olarak onları yine birbirlerine yakınlaştırdı. Çünkü Nil'de eksikliği duyulan şey buydu: Orada, diğer yolcuların varlığının onları hep engellemesi.

Gezileri insanın içini ısıtan bir sıcaklıkta son buldu, kırık dökük duvar kulelerinden birinin dibindeki bir odada; harıl harıl yanan bir soba, servis yapan bir çocuk, sigara içen Labib ve tatlı ama sert Türk kahvesinin yapıldığı küçük pirinçten bir cezve. İlk yudumlamalarında, tatmış oldukları en iyi kahve olduğuna karar verdiler. Burada biraz Rus havası vardı. Tolstoy romanlarında görülen türde, bir istasyonun bekleme odası kadar ilkel ve sade bir yerdi. Labib'le rehber Arapça konuşuyorlardı, çocuk ciddiyetle onlara bakıyordu. Ama sonra Labib, Dan'le göz göze gelince parmağıyla hafifçe kol saatine vurdu. Dan de kendi kol saatine baktı, sonra ayağa kalkmaya hazırlanırken Jane'e doğru yüzünü buruşturdu.

"Lezetli bir İtalyan yemeği yemek için de oturmuş olabilirdin, farkında mısın?"

Jane soruya cevap vermedi, sadece gülümsedi. Ama biraz sonra Labib'in peşinden uzun taş merdivenlerden alt katlara, oradan da tünelin dışına doğru giderlerken Jane eldivenli eliyle Dan'in yüzüne bakmadan elini tutup bastırdı, en alt merdivene inene kadar da Dan'in elini bırakmadı; sanki Dan canı sıkılmış bir çocukmuş gibi, uslu durması gerekiyormuşçasına.

Arabayla anayola geri döndüler, ardından bir sonraki duraklarına, Homs kasabasına yöneldiler. Güzergâh uzundu. Yol, ağaçsız yaylaların üzerine, kıraç ve rengi atmış kırlığa doğru gidiyordu. Yalnız kızkuşları kederli gölcüklerin yanlarında duruyorlardı. Yol artık bulutların tabanına doğru yükseliyordu. İnce bir sis çökmüştü, görüş mesafesini en fazla bir mile, bazı yerlerde daha aza indiriyordu. Labib başını iki yana salladı. Böyle havaların olduğunu duymuştu ama kendisi hiç karşılaşmamıştı. Havanın daha da kötüleyeceği belliydi. Yolun kenarında hayal meyal hareketsiz bir insan figürü göze çarpıyordu, ileri doğru uzattığı elinde ölü bir kuş vardı. Düz bir gaga, başında kızıl ve yeşil bir sarmal Dan'in dikkatini çekti.

"Neydi o?"

"Çamurcun."

Dan arka pencereden baktı. Adam da onların arkasından baktı, küçük ördek ileri doğru uzatılan hayal kırıklığına uğramış bir elden aşağı sarkıyordu hâlâ.

Labib etrafına sırıttı. "*Suriye'de iş dedin mi bunu* düşünüyorlar işte. Ben sana bir kuş vereyim, sen de bana iki paket sigara ver." Labib yine el salladı. "Çok aptal bir ülke."

Birkaç dakika sonra Dan, "Onu özellikle seçtim" diye mırıldandı.

"Bunu yaptığından şüphelenmiştim."

Dan'in gözleri Jane'deydi. "Paydos etmek ister misin? Bu görüntüden hoşlanmadım."

"Yüreksiz."

Dan ön cama doğru gülümsedi. "Sırf seni düşündüğümden."

"Macera. Ben keyfini çıkarıyorum."

Bunun yanında Homs'a geldiklerinde, orası daha fazla cehennemin dibi gibi görünmeye başlamıştı. Yağmur yağmaya başlamıştı. Kasaba viraneliğin verdiği kasvet duygusu içinde korkunçtu. Dünyevi zevklerden uzaklığın bu derecesine kendilerini mahkûm etmiş bir toplum. Sıkıcı bir grilik her şeyin, binaların, insanların, dükkânların üzerine çökmüştü. Lübnan'la arasında büyük bir tezat olacağını ummuşlardı ama burası bireysellikten, ışıktan, tembellikten, Mısır'ın hoşa giden mizahından bile yoksundu. Labib arabayı ana meydana, dikkatli bir şekilde, bir lokanta penceresinin karşısına, yemek yerlerken arabanın gözü önünde olacağı bir yere park etti. Eğer böyle yapmazsa cant kapakları, hatta lastikler beş dakika içinde aşırılabilirdi ya da Labib öyle olacağını iddia ediyordu.

Lokantanın sahibi Beyrutluydu, yemekleri de fena sayılmazdı. Lokantanın salaş dekoru Dan'e savaştan *hemen* sonra İngiltere'nin Britanya Lokantası günlerini anımsattı. Labib'le beraber pencere önüne oturdular. Dan, Jane'in dışarıdaki görüntüden huzursuz olduğunu görebiliyordu. Kadının gözleri sanki kurtarıcı bir şey arıyormuşçasına sürekli oraya kayıyordu. Marksizmin ve Müslümanlığın, iki büyük püritanizmin ortak bir uygulamasıydı bu. Etrafta pek çok silahlı asker ve ordu kamyonu varmış gibi görünüyordu ki bu zaten yeterince kasvetli olan ortama, baskının can sıkıcı atmosferini katıyordu. Dan, Jane'in tepkilerini acı bir hazla izliyordu, burası ile Krak Şövalyeleri arasındaki paralelliği görüp görmediğini merak ederek. Burası, küçük bir azınlığa ait ve ayrıcalıklı inceliklerden de yoksun gibi görünüyordu. Dan, Labib'ten Suriye siyaseti konusunda daha fazla şey öğrenmeye çalıştı ama delikanlı başını hızla iki yana sallayıp bir parmağını yukarı kaldırdı.

"Burada konuşmayalım."

Bu, otuz yıl öncesine dönmek gibiydi: Ağzından çıkan sözlere dikkat etmezsen, insanların hayatına mal olur.

Lokantanın Beyrutlu sahibi yemeğin sonuna doğru onların yanına gelip Labib'le sohbet etti. Çölden yüzlerce mil uzakta olsa da Tüdmür yolunun sisli olacağını duymuştu. Trafik ağır şekilde akıyordu. Aralarında tartıştılar. Artık akşam karanlığından önce muhtemelen oraya varamazlardı; vizeleri sadece bir geceyle sınırlıydı ki harabeleri görmeleri için yalnız bir günleri kalmıştı. Lakin bunu söyledikten sonra Labib şahsen kendisinin yola devam edeceğini bildirdi. Onları oraya götürebilirdi. Dan'le Jane, Labib'in mesleki şevki ve sevgili Chevrolet'siyle meydan okuduğunu seziyorlardı. Bu neredeyse tehdit eden sis, sanki Labib'in bu ülkede küçümsediği her şeyi temsil ediyordu. Dan kendine has nedenlerden oraya gitmek istiyordu; Jane ise hâlâ maceracı ruh halindeydi. Mademki buraya kadar gelmişlerdi... Belki de bu, Jane açısından Suriye'nin şu anki görüntüsünü tek gerçeklik olarak kabul etmeyeceğinin bir göstergesiydi.

Hesabı ödeyip tekrar yola çıktılar. On mil kadar sis fazla yoğun değildi. Ama sonra Tüdmür'e giden ham çöl yoluna sapar sapmaz sis görüş mesafesini yüz metreden daha kısa mesafeye düşürecek kadar yoğunlaştı. Her iki tarafta, kum birazcık gidiyor sonra gri dumandan bir duvara dönüyordu. Labib artık yoldaki çukurları incelemek için öne doğru eğilmişti. Sürat yer yer saatte on beş mile düşmüştü. Bir ara Labib birden direksiyonu kırıp arabayı durdurdu, dört açtığı gözleri karşıdan gelen farlardaydı. Bir ordu kamyonu onların gittiğinden çok daha hızlı bir şekilde yanlarından gürültülü bir şekilde geçip gitti. O öğleden sonra bu birkaç kez daha olacaktı. Görünüşe göre yol bununla kötü bir ün salmıştı, ordu şoförlerinin umurunda bile olmuyordu, çarptıkları arabanın şoförü masum olsa da hatalı sayılırdı.

Birkaç mil sonra beyaz ve mozole gibi kubbeli balçık kulübelerin bir araya toplandığı bir yerden geçtiler, yaşam yokmuş gibi görünüyordu. Bundan sonra da her milde sürat gittikçe düştü. Hepsi suskunlaştılar, ıssızlığa hapsolmuşlardı. Tekdüzelik gitgide uyku veriyordu. Yanlarındaki çöl, sarı renkli kar gibi görünüyordu. İnsan dönüp ilgi dağıtıcı en ufak bir şeye bakıyordu: taştan bir işaret, ölü bir koyun iskeleti, sağa sola dağılmış bodur çalılıklar. Bir çölde sisle karşılaşmak, umdukları herhangi bir şeyden çok daha tuhaf geliyordu onlara.

Cüppeli ve biraz keşişvari sarınmış iki figür önlerine çıkıverdi. Çobanlar. Sürüleri yolun merkezi kavisinin yanındaki tekerlek izleri boyunca uzanan açık yeşil çimen öbeklerinde otluyorlardı: Küçük dişi koyunları hafif turuncu kahverengi, kuzuları alacalıydı. Çobanlardan biri ciddiyetle, neredeyse ürkütücü bir şekilde, sanki onlara durmalarını

emrediyormuşçasına elini havaya kaldırdı ama Labib biraz hızlanarak yanlarından geçip gitti. Yol ip gibi dümdüzdü, bir santim bile sapmıyordu. Saat dört gibi, gün ışığı çoktan azaldığında sis hafiften kalktı ve artık bir mil ya da bir milden ötesini görebiliyorlardı ama hiçbir şey kaçırmadıklarını fark ettiler sadece. Belki, aslında önemsiz olan önemli bir şey: uçsuz bucaksız uzanan kum, donuk kumullar, fark edilmeyecek kaya yüzeyleri, yazısız bir kâğıt yaprağı gibi devasa bir boşluk. Hafif bir yokuşa geldiklerinde, daha ilginç bir şeyle karşılaştılar ama. İki yüz metre ötede kurulmuş, gemi direği halatlarıyla sabitlenmiş olan bir Bedevi çadırıyla. Dan, Labib'i durdurdu. O ve Jane, Dan fotoğraf çekene kadar birkaç saniyeliğine arabadan indiler. Havada keskin, konuk sevmez, gözdağı veren bir soğuk vardı. Dan'le Jane sıcak arabanın içine şükrederek geri döndüler.

Trans Ürdün petrol boru hattı pompa istasyonuna geldiklerinde gece çoktan çökmüştü. Biçimi bozulmuş soluk gri borulardan, ordu nöbetçilerinden, evlerinin pencere kepenkleri sıkı sıkıya kapatılmış ufak bir köyden oluşan bir manzara; sonra tekrar çölün içine. farlardan yansıyan uçsuz bucaksız yola girdiler. En azından bulut yükselmişti ve daha az sis vardı. Ara ara çölde turuncu renkli benekler gördüler, diğer Bedevi çadırlarındaki gaz lambaları. Dramatik bir an. Farların aydınlığında, yolun karşısında yavaş, hantal adımlarla ilerleyen tuhaf şekillerden oluşan bir silsile. Her bir hantal hayvanın önündekine iple bağlandığı bir deve kataı. Çok gizemli görünüyorlardı, başlarında onları güden biri olmadığı için değildi yalnız. Labib hızı düşürdü ama sadece develerin geçtiği yerden geçerlerken. Arabanın arkasından metalik bir çat sesi geldi. Dan bunun eğilen, gevşek egzoz borusundan geldiğini sandı ancak Labib sağ kolunu havaya kaldırıp bir fırlatma hareketi yaptı.

"Taş."

"Kimseyi görmedim."

"Saklanıyor."

Labib'in dostane selamlaşmalar için neden arabayı yavaşlatmadığı ortaya çıktı. Bedeviler dost canlısı insanlar değildi. Ordu kamyonları yüzünden. Ordu kamyonları bir sürü koyunlarına çarpıp öldürmüş.

Dan'in bakışları Jane'e doğru kaydı. "Senin macerayı yaşayabilirsin nihayet."

"Zaten yaşıyorum. Başka bir gezegendeymişim gibi hissediyorum kendimi. Artık hiçbir şey gerçekmiş gibi görünmüyor."

Dan karanlıkta uzanıp Jane'in elini tutup cesaret verirmiş gibi elini hafifçe sıktı, o sırada Jane'in elini bırakabilirdi ama Jane de onun elini hafifçe sıkınca iki el aralarındaki koltuk döşemesi üzerinde birbirine kavuşmuş halde durdu: Kayıp gerçeklikle son temas.

Dan, "Yıllar önce olsa bu kimin aklına gelirdi" dedi.

"Biliyorum. Ben de şimdi aynı şeyi düşünüyordum."

Dan bir an elinin bir kez daha sıkıldığını hissetti; sonra daha güçlü bir şekilde, sonra Jane elini çekti, sanki Dan onun ilk tepkisini yanlış yorumlayabilirmiş gibi. Jane çektiği elini sepetine uzatarak sigara aramak için kullandı.

Labib, ileriyi işaret ederek konuştu. "Tüdmür."

Uzaklarda bir ışıltı vardı. Arazi daha engebeli görünüyordu. Bir yamacı tırmandılar, oradan aşağıda loş ışık demetleri, modern bir vaha uzanıyordu. Sonunda yol kavislendi, insanlaşmaya karar vermişçesine. Kepenkli bir ev, sonra farlar etrafı şöyle bir süpürdüğünde uzaklarda harap bir kemer gözlerine ilişti. Araba yavaşladı, sonra savrularak virajı alıp taşlaşmış kırık duvarlar, sıra sütunlar, düşmüş sütun başlarından oluşan gerçekdışı bir ormana girdi. Birkaç yüz metre ötede, uzun tek katlı bir evin önüne yaklaşıp durdu. Yapı, tuhaf bir şekilde 1920'lerden kalma gayri faal bir golf sahasının adi harçla inşa edilmiş kulüp binası gibiydi.

"Zenobia" dedi Labib.

Burası, Tüdmür'de ölü şehrin devasa mezarlığından tecrit edilmiş tek oteldi. Rüzgârlı karanlıkta, dondurucu bir havaya direniyordu. Çatısız bir tapınağın simetrik olmayan bacaları, görünmeyen modern köyün üzerindeki hafif lekeli bulutlara doğru, yüz metre ötede belli belirsiz siluet halinde yükseliyordu. Sözcüğün en eski ve Arapça'ya uygun anlamıyla ölümü hatırlatan derin bir sessizlik vardı. Akabinde bir kapı açıldı ve kumun üzerine sarı bir ışık demeti düştü. Labib nezaketsiz bir şekilde seslendi, kapı aralığındaki adam da elini havaya kaldırdı.

Zenobia Oteli'nde gerçekdışılıktan kurtulacaklarını zannediyorlarsa buna kavuşamayacaklardı. Otelin içi çevredeki arazi kadar tuhaftı. Kendilerini, etrafında tahta sandalyelerde üç adamın oturduğu büyük bir sobanın hâkim olduğu geniş bir salonda buldular. Adamlardan en yaşlı olanının bir gözü şaşıydı, diğeri uzun ve beyaz ya da bir zamanlar beyaz olan bir önlük takmıştı, kapıda duran üçüncü adam ise içlerinde en genç olanıydı. Dan'le Jane görmezden geliniyordu. Aralarında Arapça konuşuyor, Labib'e sorular soruyorlardı. Salonun arkası ilkel bir yemek odası olarak düzenlenmişti. Yarım düzine kadar kurulu masa, süslenmiş eyer torbaları, duvar üzerinde bir iki halı. Zeminin ortasındaki sobanın arkasında duvara yaslanmış, daha burjuva ya da Fransız günlerinden kalma, arkası yüksek eski bir sedir duruyordu. Sedir mor, kırmızı, çivit mavisi kilimler ve minderlerle kaplanmıştı, sanki satılmak için oraya saçılmış gibiydiler. Bunun dışında bir gazete vardı ve az

önce sedirde birinin oturmuş olduğu yer çökmüştü. Odada her yer, hiçbir yazarı olmamış bir oyun sahnesi gibiydi. Dışarısı soğuk ve sessiz, burası sıcak ve rutubetliydi. Adamların oturuş tarzlarından otel personeli oldukları belliydi ama bunu herhangi sıcak bir ilgi ya da hizmetle göstermeye hiç istekli değillerdi.

Labib seyahatlerinin her milini anlatmaya başlamış gibi görünüyordu ama adamlardan birinin sorusu Dan'le Jane'i de ilgilendiriyor olmalıydı ki şoför onların da orada olduğu yeni aklına gelmiş gibi dönüp odalarına bir göz atmak isteyip istemediklerini sordu.

En yaşlı, gözü şaşı olan adam, ayağa kalkıp Dan'le Jane'e eliyle onu takip etmelerini işaret etti. Bir kapıdan geçip karanlık ve daha soğuk bir ortama girdiler. Adam eski seramik bir şalteri çevirdi ve cılız bir ampul, bir kışlanınkini andıran uzun bir koridoru aydınlattı. Adam Dan'e dönüp soru sorarcasına önce sonra iki parmağını yukarı kaldırdı. Dan de iki parmağını kaldırarak karşılık verdi. İhtiyar adam koridordan aşağı topallayarak birkaç adım attı ve bir kapı açtı. Bir yatak, bir sandalye, bir giysi dolabı, karo zemin üzerinde iki parça halinde yıpranmış bir halı, bir gaz sobası. Adam eğilip sobayı yaktı; titrek bir alev oluştu. Adam ciddiyetle eşya dolabını açıp fazladan battaniye olduğunu işaret etti. Dan, Jane'in çantasını yere bıraktı ve ihtiyar adamın arkasından koridorun karşısına geçti; aynı şekilde çıplak bir oda, aynı şekilde sobayı yakma işlemi. Dan yanlarına gelmiş olan Jane'e döndü.

"Burası biraz daha büyük. Bu odada mı kalmayı tercih edersin?"

"Galiba burası biraz daha soğuk. Banyo var mıdır dersin?"

Koridorun biraz daha aşağısında bir banyonun olması onları çok şaşırttı. Su soğuk akıyormuş, buna karşın ihtiyar adam önce plastik bir kovayı işaret etti, sonra da kendini, yıkanma hareketleri yaptı. İsterlerse sıcak su getirebilirdi. Arkalarında Labib belirdi. Onlara menüyü söylemeye gelmişti. Yumurta, kuzu eti, şehriye çorbası ve pilav vardı. Dan'le Jane kuzu ve pilavı tercih ettiler.

Beş dakika sonra Dan'le Jane salondaki sedirin üzerine oturdular itaatkâr bir şekilde bekleyerek. Ama en azından burası sıcaktı. Aşçı gözden kayboldu, diğer iki adam sobanın karşısında duvarın yanında oturuyorlar, sessizce İngiliz çifte sobanın etrafında geçirdikleri kış gecelerinde Dan'le Jane'in onlara vermiş olduğu bu rahatsızlıktan dolayı gücenmişler gibi bakıyorlardı. Labib yemek odası kısmındaki masalardan birinde oturmuş gazete okuyordu. Arka taraftaki perdenin arkasından bir radyodan Arapça müzik sesi geliyordu. Ama odada derin bir sessizlik vardı, beklemenin verdiği korkunç bir atmosfer. Jane başını önüne eğdi.

"Eğer bir şey söylemezsen kıkır kıkır gülmeye başlayacağım."

"Sanırım maksat bu. Önce hangimizin çözüleceği konusunda bahse girmişlerdir."

"Ne olağanüstü bir yer."

"Dünyanın öteki ucu."

"Bana zamanın eğrildiği şu oyunlardan birini hatırlatıyor."

Bunun üzerine Dan, Jane'e gülümsedi. "Ben de tam öyle hissettim. İçeri girdiğimizde. Gerçekten de burada olup olmadığımızı."

"Şuralarda bir yerde, bir yolun üzerine uzanıyoruz."

"Labib elindeki gazeteden bunu okuyacak. Her an."

Jane, Labib'in oturduğu tarafa baktı. Şoför, tesadüf eseri gazetenin sayfasını çeviriyordu pek de ikisi onu izliyormuş gibi yapmadan. Sonra Labib'in eli cebindeki sigara paketine gitti. Jane başını önüne eğerek gülümsedi.

"İçki istesek ne olur dersin?"

"Tuz madenlerinde en az on yıl ceza, sanırım."

Yine de Dan, Labib'e bunu sordu. Sadece bira varmış, yasa böyleymiş. Labib duvarın yanından ikisine cevap veriyordu. Daha genç olan adam mutfağa girip gözden kayboldu, az sonra bardaklarla ve iki etiketsiz şişeyle geri döndü. Yerel bir biraydı, çok hafif ama içilebilir. Yine sessizlik çöktü, iki adam salonun karşısına bakmaya devam ettiler. Dışarıda, Homs yolunda bir kamyon sesi duydular. Ama geçip gitti. Harabelerin oralarda bir yerde bir sokak köpeği kısa, kesik kesik havlamaya başladı. Labib elinden gazeteyi bırakıp boş yemek salonundaki boşluğa doğru baktıktan sonra bir defter çıkarıp hesap yapar gibi bir şeyler karalamaya başladı ya da Dan öyle tahmin ediyordu çünkü kalemi yazı yazamayacak kadar dik tutuyordu. Labib'in canı sıkılmış gibi görünüyordu araba kullanmadığında. Bedenini kaybetmiş insan başlı bir at. Dan Jane'e baktı.

"Hiç gelmese miydik?"

"Saçmalama."

"Yarın onca yolu geri döneceğiz."

"Ne pahasına olursa olsun bunu kaçıramazdım. Oldu bir kere."

"Ben de aynen öyle hissediyorum." Dan, "Bir somun ekmek ve sen" diye mırıldandı.

Jane karşılık olarak yavan bir cevap verdi:

"Bu yabanıllıkta şarkı söyleyebileceğimi sanmıyorum."

"Bu kısmını unutmuştum." Jane başını eğip üst üste atmış olduğu bacaklarının üzerinde tuttuğu bardağa baktı. Dan, "Verdiğim sözden

caymıyorum. Yalnız sen olmasan bugünün her anından nefret ederdim" dedi.

Jane bir şey söylemedi, sanki cevaba gerek olmayan bir söz söylenmiş gibi davrandı. Ama salondaki sessizlik Jane'i konuşmaya mecbur kılıyordu.

"Diğer bütün günlerden biri, Dan."

Dan bir iki dakika sustu, şaşı gözlü adamın bakışlarına dönerek neredeyse onunla konuşacakmış gibi görünüyordu ama seslerini Labib onları duymasın diye çok alçaltmışlardı.

"Yalnız başımıza seyahat ettiğimiz günlerde."

"Böyle yerlerde..."

Dan göz ucuyla Jane'e şöyle bir baktı. "Ama başka bir yerde duygusal sapma mı?"

Jane hâlâ başı önde bardağına bakıyordu. "İnsanın hissetmesi gereken şey."

Dan yine susup bekledi.

"Keşke birkaç yüzyıl önce olsaydı."

"Niye?"

"Burası gerçek bir rahibe manastırıyken insan neye karşı savaştığını biliyordu."

"Öyle görünüyorsa kusura bakma."

"Ama biraz öyle mi?"

"Başka seçeneğim olmadığını hissediyor olmam anlamında."

"O halde bir tür cesaret eksikliği mi?"

"Sanırım."

Ama Jane bunu, iki tarafı da düşünmüş biri gibi söyledi ve kendini daha büyük bir suçlamadan kurtarmak için daha az suçlamaya razı oldu. Dan, esneyip defterini elinden bırakan Labib'e doğru bakıyordu, az sonra Labib ayağa kalkıp arka taraftaki mutfakta gözden kayboldu. Onun garsona bir şeyler söylediğini duyuyorlardı.

"İkimiz için yeterince cesaretimin olmadığını mı düşünüyorsun peki?"

"İnsan cesareti başkasına böyle nakledemez, Dan. Cesaret ya insanın içindedir ya da..."

Jane omuz silkti ve sesi yavaş yavaş kesildi, bariz bir şekilde bu konunun da kapanmasını istermiş gibi. Dan tekrar karşıdaki suskun iki izleyiciye baktı. Ama Dan bir şeye sarılıyordu. Ne de olsa Jane oradaydı. Jane doğrudan uçakla Roma'ya gitmekte ısrar edebilirdi ya da şimdi tartışmayı yeniden açmayı hiç istemeyebilirdi. Jane'in daha fazla azar işitmeyi bekleyerek asi bir lise öğrencisi gibi oturuşunda küçük bir ima vardı. Dan sessizce konuştu.

"Dünyanın en ıssız manzaralarından biri olması gereken yerlerden geçtik az önce. Sen oraya gerçekdışı dedin. Bana göre büyük bir gerçeklikti. Sembolik olarak en azından." Dan gizlice Jane'in hâlâ önüne eğik duran başına doğru bir göz attı. "Çenemi kapatmamı ister misin?"

Jane başını iki yana salladı. Dan de kendi bardağına baktı.

"Kendimi hiçliğe sürüklenen bir adammışım gibi hissediyorum. Herr Profesör'ün gizlice bahsettiği şey. California'daki o kız, rüzgârı kesmek için gerilen bir halı gibi. Onu bu şekilde kullanmaya devam edemem. Her şeyden öte, o da bunu biliyor." Dan'in sesi çok alçaktı, sanki başka biri hakkında konuşuyorlarmış gibi.

"Bu sana beni ondan kurtarmanı istiyormuşum gibi gelebilir. Ama öyle değil."

"Hiçlik göreceli bir şeydir, değil mi?"

"Böyle hissetmeye iznim olmadığını mı söylemek istiyorsun? Ekonomik ayrıcalık insanı diğer bütün insan haklarından mahrum mu eder?"

"Tabii ki etmez. Ama hiçlik, ümitsizlik sözlüğünün bir parçasıdır."

"Beckett gibi konuşmamalı mıyım?"

"Başka şekillerde ayrıcalıklı olduğun sınıra kadar sadece."

Dan, Jane'in yere yönelmiş gözlerini, inatçılığını inceliyordu ve bu haline karşı bile kendini neden müşfik hissettiğini merak ediyordu.

"Bu daha kötü. Ne kadar çok hissedersen, sesinin o kadar mutlu çıkması gerekmez mi?"

Jane başını hafifçe iki yana doğru hareket ettirdi.

"Yolun kıyısındaki o adamı düşünüyordum. Elinde ördek tutan..."

Dan, Jane'in ne demek istediğini biliyordu: Bazı yaşamların gerçek hiçliği... pek çok yaşamın... Karşıda oturan daha genç olan adam ayağa kalkıp mutfağa gitti, mutfaktan gelen mırıltılı sesler. Gözü şaşı olan ihtiyar adamın başı uyukluyormuş gibi öne düşmüştü.

"Bizim gibi herkesin biyolojik anlamda çok şanslı olduklarını biliyorum. Eğitim, kültür, para, geri kalan her şey. Katılmadığım mantık, bu konuda her kararın faydası olacağını zorla kabul ettirmekle ilgili suçluluğa müsamaha göstermek. Bize bahşedilen ihsanları büyük ölçüde kötüye kullanmadığımızı söylemiyorum. Ama bunların kendine özgülüğünü ya da potansiyel geçerliliğini bile inkâr edersen..."

"Ben onları inkâr etmiyorum."

"Soyut anlamda değil belki. Ama fiilen öyle yapıyorsun. Benim bu ihsanları kötüye kullandığım gerçek manayı bile hissetme iznim yok." Dan kısa bir süre Jane'in yüzüne, sonra da başka tarafa baktı. "Yeterince gayret göstermedik, Jane. Oyunbozanlık ettik. Dünyadaki herhangi

başka bir türden insandan daha az mazeretimiz vardı. Anthony papaz olabilirdi. Sen benim karım olabilirdin. Ben ciddi bir oyun yazarı olmak için gayret gösterebilirdim." Jane hâlâ konuşmuyordu, Dan de sesini biraz yumuşattı. "Senin hepimizden daha suçlu olduğuna emin değilim. Bir düş dünyasında yaşıyor olduğumuzu Oxford'da kısa bir zaman için görebildin."

"...ve derhal daha kötü bir dünyaya adım attığımızı."

"Ben senin içgüdülerinin lehinde konuşuyorum. Eylemlerinin değil ve bir kez daha senin haklı bir duygu üzerine yanlış bir karar verdiğini söylemeye çalışıyorum."

"Dan, ben sadece çok sevdiğim birini incitmemeye gayret ediyorum."

"Gayret ediyor olabilirsin. Ama başaramıyorsun."

Jane duraksadı, sesi alçaldı. "Söylediğin şey yüzünden. Geçmişte yaptığım yanlış seçimlerden oluşan korkunç sicilim."

"Kitchener Adası'nda söylediğin şeyi mi kast ediyordun? Geri döndüğümüzde ne yapacağın konusunda sana yardım etmiş olmamla ilgili."

"Bunu kastettiğimi biliyorsun."

"Neden orada benim tavsiyelerimi dinleyip de buna gelince beni dinlemeyeceğini anlayamıyorum."

"Çünkü genel olarak yaşamla ilgili fikirlerine değer veriyorum."

"Ama kendinle ya da bizimle ilgili fikirlerime değer vermiyorsun."

"Beni romantikleştiriyorsun veya artık nasıl biri olduğumu anlamıyorsun."

"Hiçbir kadın ve erkek, birbirlerine neler olduğunu tam olarak anlayamaz. Eğer bu durumun olması gerekiyorsa, iki cins farklı gezegenlerde yaşıyor olmalı. Bu savunulamaz bir tez."

"Ama sebep olabileceği ıstırap savunulabilir, öyle mi?"

"Yalnızca buna mutluluktan ziyade daha fazla olasılık verirsen."

Jane başını önüne eğmişti. "Bu sende olan bir eksiklik değil. Buna inanmalısın."

"Sanırım yalan söylüyorsun. Belki nezaketten. Ama yine de yalan."

"Neden?"

"Caro bana, senin son zamanlarda benimle ilgili söylediğin bir şeyi anlattı. Benim geçmişinden sürekli kaçan biri olduğum konusunda. Uzun süreli ilişkideki her şeyden."

Jane kısa bir nefes aldı. "Caro bunu sana söylememeliydi."

"Belki. Ama söyledi."

"Bu, olayları onun adına kolaylaştırmak niyetiyle söylenmişti. Seni suçlamak için değil."

"Buna eminim. Ben teşhisi tartışmıyorum."

"Caro'dan kaçtığını ima etmedim."

Dan birasını yana doğru eğdi. "Ama çok geçmeden senden de kaçacağımdan mı korkuyorsun?"

"Keşke sana bunu söylemeseydi."

Dan, Jane'e baktı. Jane'in yüzünde bir şey gizlenmişti ve mahcuptu, bunu nasıl açıklayacağını şaşırmış durumdaydı. Dan'in kullanmak için hazırda bulundurduğu bu nahoş kancadan kurtulmak istiyordu.

"Caro madem söyledi."

"Benim korkum daha ziyade bunu savunmak zorunda kalmakla ilgili."

"Bu bir tür marazi, sahte bir dürüstlük. Olmadan önce felaketi olacakmış gibi göstermek."

"Üzgünüm. Korkum fazlasıyla gerçek."

"Keşke sendeki şu bir bakıma seni gizlice ayartmak niyetinde olduğum düşüncesinden vazgeçebilsek. Seni kesinlikle olduğun gibi kabul ediyorum. Nasıl olmak istiyorsan." Dan bir nefes aldı. "Sadece ben istediğim için de değil. Seni istediğim imaja sokamam. Katiyen."

Jane başını iki yana salladı, bütün bu ayrı gayelerden üzüntü duyuyormuşçasına. "Şayet bu sadece ikimiz arasında hoşgörü meselesi olsaydı..."

"Bu da bir şeydir."

"Bunu kesinlikle kabul ediyorum."

Tekrar şaşkın bir tereddüt yaşadılar.

"Sadece geçmiş değil, Jane. Seni tekrar tanımam gerekiyordu. Nasıl biri olduğunu öğrenmem. Buna bile kendimi çok yakın hissediyorum." Dan sustu, sonra zorla bir cevap almaya çalıştı. "Bunun hiç mi farkında değilsin? Bir tür seçime bağlı sevgi."

"Evet. Bazen."

"Mısır'da yıllardan beri ilk defa bir şeye doğru gidiyor olduğumu hissettim. İkimizle ilgili yanılsamalarım yok benim. Çözmemiz gereken yanlış anlamalardan oluşan kabarık bir listemiz olduğunu biliyorum. Benim açımdan bunu kabul edebilirsen, sonsuz sabır göstermek için katkıda bulunmaya hazırım. Anlayış, sevgi adına her ne dersen. Yazılar yazmak istiyorum ama herhangi bir yerde yapabilirim bunu. Sadece yanında olmak istiyorum. Seninle. Sen nerede olursan. Bu fazla ilerleme kaydetmese bile. Hiçbir şey olmamasındansa bunu yeğlerim yine de. Hiç denememektense." Dan bir süre sustu ama Jane çok daha derin bir hapsolmuşluk içindeymiş gibi görünüyordu. Dan daha az acele ederek konuştu. "Aslında ben iki olasılık görebiliyorum. Birincisi aramızda olan

eski fiziksel dostane ilişkinin artık senin için bir anlamı olmadığı ki bu durumda tabii ki çenemi kapatacağım. Böyle şeyler tartışılamaz."

"Peki ya diğeri?"

"Senin de benim yaptığımı iddia ettiğin kadar kaçıp saklandığın anlamına geliyor. Farklı bir yöne doğru ama daha dürüstçe değil."

"Nereye?"

"İçinde yanlış olan şeyi, sosyal bilinç için her şeyini feda ederek çözebileceğin fikrine... İmkânları olmayanlara yardım ederek. Bütün bunlar. En azından ben çözüm olarak bunun ülkeye daha faydalı olduğunu iddia ediyordum. Ben az da olsa yetenekli olduğum iki şeyi ortaya koydum. Sözcüklerle başa çıkmak ve tek bir başka insanı bütünüyle sevmek." Dan, "Bu sonuncuda senin payın var" diye ekledi. Garip bir şekilde, Dan'in sonrasında söylemiş olduğu şeyden dolayı bu çok tuhaf gelmiş olmalıydı. Goldberg'de, şu yabancı, sürekli duran *andante** çeşitlemenin hatırası geldi Dan'in aklına, sessizlikler ve sessizliklerin ardında yatan şeyler. "Sen üçümüzün içindeki bir şeyi öldürdün, Jane. Büyük ölçüde bunun farkında olmadan, belki de öldürmek sert bir sözcük. Ama sen belli seçimleri, gelişmeleri imkânsız hale getirdin. Biz de bize yapmış olduğun şeyle kuşatılmış olarak oturuyoruz. Böyle."

Son haşinlik gözle görülür şekilde yine Jane'in konuşmasını engelledi, konuşmayı belli sınırlar içinde tutmak için barındırabileceği her umudu yok oldu. Dan konuşmasına devam etti.

"Kullandığın şu hapishane benzetmesini affedemem. Bana güvenmediğini söylemeni yeğlerdim doğrusu. En azından dürüstçe olurdu."

Jane biraz arkaya doğru eğildi, yine başını iki yana salladı. "Güven eksikliği için kendim dışında birine bakmama gerek yok."

"Galiba ikimiz arasındaki fark, benim sende anlamadığım bir yanının olması. Anlamadığım için bir bakıma mutlu bile olduğum bir yanın. Senin için ise ben, kafesteki bir şeyim. Etiketlemek çok kolay."

"Sen kendi kendinle nasıl yaşayacağını biliyorsun, Dan. Ben bilmiyorum"

"Bu yüzden bana kara leke sürülüyor."

"Bu adil değil."

Dan çarpık bir gülümsemeyle başını önüne eğdi. "Böyle olmak zorunda değil. Benim durumum geleneksel olarak mazur görülüyor." Ama daha az ciddiyet belirtilen bu özür bile duyulmazdan gelindi. Dan, Jane'in içinde bir şeyin sadece Dan'den değil, Jane'i iyi tanımasından çok önceki bir zamana, ebedi affedemezliğe, dinlemeyi reddetmeye

* Müzikte orta yavaşlıkta tempo için kullanıldığı gibi ağır yürüyen anlamı da mevcuttur. (y.h.n.)

doğru çekildiğini seziyordu. Dan daha ılımlı konuştu. "Belki de gerçek farklılık budur. Yalnızca birimiz aşka âşığız."

"Aşka müsait bir durumdayken."

"Bu paylaşım değil. Tanrı aşkına. Merhamet durumları gerekli değildir ya da günahların affedilmesi." Jane bir şey söylemedi. "Bizler iki kusursuz insan değiliz, Jane. Bir bencil ve bir idealist. Platonik hayal hiç değil. Ama bu birbirimize çok şey veremeyeceğimiz anlamına gelmiyor." Jane hâlâ konuşmuyordu. "O halde hayvani gerçeklere dönüyoruz." Dan, Jane'in duruş ve ifadesindeki sükûnete rağmen içinden paniğe kapılmış olduğunu biliyordu, ıstıraptan kıvranıp kaçmaya çalışarak.

"Bunu benim için güçleştiriyorsun."

"O halde daha da kolaylaştırayım. Bunun bizim ima ediyormuş gibi göründüğümüz şeyden daha somut bir şey olmasını yeğlerim."

Dan, Jane'in bir kaçamak olarak bu olasılığı düşündüğünü hissediyordu, aslında öyle olamayacağını Dan'e söylemişti. Sonunda Jane başını yukarı, odanın karşısına doğru kaldırdı.

"Aswan'da saatlerce uyuyamadım. Bu anlamda hiçbir şey hissetmeseydim, hapishaneden bahsetmezdim."

"O zaman Tanrı aşkına nedir bu?"

"Sanırım Tanrı'nın kendisi. Tuhaf..."

"Bu ne anlama geliyor?"

"Ertesi sabah beni memnun eden şey, hiçbir şeyin olmamasıydı." Jane, "Sana yalan söyleyebilirdim, biliyorum. Ama bu gerçek bir sebepten dolayı olmazdı" diye ekledi.

"Neden dolayı peki?"

Jane durakladı, hâlâ konuşmaya devam etme konusunda isteksizdi fakat Dan onun konuşmak zorunda olduğunu biliyordu.

"Sen pek çok cinsel deneyim yaşadın, senin çok fazla deneyimi olmayan biri için bunun nasıl bir şey olduğunu tahmin edebileceğini sanmıyorum. Sahip olduğun çok az şeyin hatırasını nasıl saklayacağını. Buraya gelme konusunda bu kadar çok tereddüt edişimin bir sebebi bu. Biliyor olmak..." derken Jane lafını yarıda kesti.

"Neyi biliyor olmak, Jane?"

"Eski duyguların depreşebileceğini." O zaman Jane, Dan konuşamadan hızla sözüne devamı etti. "Bu kısmen Anthony yüzünden, Dan. Bunu henüz atlatamadım. Ölümü kastetmiyorum. Onunla yaşamayı. Bu konudaki bütün başarısızlıkları."

"Ama Anthony'nin biraz bunun olacağını beklediğini düşünüyorum."

"Kabul edemeyeceğim sebepler yüzünden. Onun saçma metafizik sınıflandırması doğru olsa bile, günahını bağışlatmak için kefareti yerine getirmek zorunda."

"Ama sen tam da öyleymiş gibi davranıyorsun. Anthony sanki bizi izliyormuş, sen de ona nispet yapmalıymışsın gibi."

"Ben onun istediği şeyi dikkate almak zorunda değilim." Jane ona hitap etti ya da en azından başı birazcık döndü. "İçimdeki kadının istediği şeyi de." Jane yine başını önüne eğdi. "Biraz evvel arabada elimi tuttuğunda ağlamak istedim. Bunun saçma geldiğini biliyorum. Ben daha ziyade böyle olmasın isterdim." Jane, sessizliğin büyümesine izin vererek elini bardağının kenarında gezdirdi. Dışarıdaki sokak köpeği yine havlıyordu. Ama sonrasında Jane sözlerine devam etti: "Bu sanki senin rol yapılmasını istemediğin yanın, olur demek için geri kalan her şeyi reddetmekte hâlâ ısrar eden, korkunç bir sebep yüzünden feda etmek isteyeceğin yanın. Benden beklediğin şey, var olduğunu söylediğim bir şey gibi, var olduğunu biliyorum ama gidemeyeceğim bir ülkede. Aswan'da o gece uyanık halde yatağımda uzanıp farklı biri olmayı denedim. Kendi kendime bu adamın beni hep cezbettiğini söyleyerek, o halde neden olmasın. Bir macera olarak. Madem daha önce oldu. Ama yapamayacağımı biliyordum." Jane susup bekledi ama bu sefer de Dan suskundu. "Bu kısmen seni böyle 'bu adam' olarak nesnel bir şekilde düşünemeyişim yüzündendi." Jane yine duraksadı. "Gemide bir teste tabi tutuldum. Bir gece Alain uygunsuz bir teklifte bulundu. Hoş, ihtiyatlı, geleneksel Fransız tarzıyla. Briçte açılış teklifi yapar gibi. Ama odanın karşısına, sana doğru baktım. Eğer bunun sana ihanet etmek gibi bir sebebi olacağını anlayabilseydin, şimdiki durumun ardında da aynı sebebin olduğunu anlardın."

"Geleceğimi tahmin ediyordun, Aswan'da."

"Bunu düşünmeye vaktim olmadı. Ama şimdi düşünüyorum."

Dan bardağını seyrediyordu.

"Sen her zaman kaçırılan fırsatlar üzerine kurulu bir hikâyenin aslında kötü bir film senaryosu olduğunu söyleyebilirsin."

"Ama bizimki öyle. Az önce hepimiz adına bir seçimi yok ettiğimi söyledin. Bunu tekrar yapma riskine giremem."

"O halde bunca yıl hiçbir şey öğrenmemişiz. Çöllerin nasıl daha da çoraklaştırılacağı dışında."

"Böyle konuşursan gerçekten ağlayacağım."

"Ben de sana katılabilirim."

Ama Dan sanki böyle bir saçmalığı kesermişçesine elini uzatıp Jane'in ellerini tuttu. Bir süre sonra Jane aynı şekilde Dan'in elini sıkarak karşılık verdi. Birleşen eller, aralarındaki kilimin üzerindeydi.

"Anlayamadığım tek şey hayatımda nasıl olup da iki kez böyle zorlu kötü bir kadını beğenebildiğim."

"En azından bu konuda hemfikiriz."

Dan, Jane'in kilimin üzerinde olan eline hafifçe vurdu ama sonrasında sessizlik oldu. Dan'in hem şefkati hem de rahatsızlığı derinleşiyordu. Şefkatliydi çünkü Jane'in reddedişinin ardında yatan şeyin aynı zamanda Jane'de sevdiği bir yan olduğunu, onun, hayatındaki herhangi başka bir kadın gibi olmadığını biliyordu. Bu eşsizlik, Anthony'nin çelişkiyle ilgili eski argümanına çok yoğun bir şekilde karışmış olarak gelmesine rağmen. Ama bu artık *nego quia absurdum*'dan* daha önemsiz bir *credo*** idi. Dan Jane'in sadece hem doğayı hem de aklı kendi tarafında kabul etmiş olmasından değil aynı zamanda kendisi içindeki doğru dramatik gelişmenin özgün duyusuna aykırı olduğu için de rahatsız olmuştu. Dünyanın bir ucuna gelmişlerdi ve sonunda Dan'in kişisel yazgıyla ilgili olarak bu ücra ama çok etkili, bilinçaltındaki en derin düşüncelerinin çıktığı yerin yadsındığı yerde buluşamamışlardı. Dan yıllarca daha iyi bir yer hayal etmek için uğraşabilirdi ve insanın bahtına çıkacak olan şeyi yaratmakta başarısız olabilirdi; öylesine uygun, dış dünyadan öylesine soyutlanmış, insani durumunun gerçeğini öylesine haykıran. Dan karşısındaki insani durumun zerresine bakıyordu, başı şu anda yana kaykılmış, galabiyası, üzerine giymiş olduğu eski Avrupai ceketinin klapasına gömülmüş: İslami usul Tiresias***.

Hiç kıpırtı yok. Ama Dan, Jane'in elini bırakmıyordu. Dan daha genel bir rahatsızlık duydu, geçmişlerine, zamandaki tiplerine karşı. Kendilerini ya da sözde ahlaki benliklerini çok ciddiye alıyorlardı. Bu aslında Dan'in öğrenciyken kaldığı odadaki aynalarla özetlenmişti: onların neslinin tümünün kibirli narsisizmi. Bütün liberal vicdani el vermeyişler, doğru yaşamak ve doğru yapma konusunda duyulan kaygı, harici ilkelere değil de nefse olan takıntı üzerine kuruluydu. Belki de nihai kabalık orada yatıyordu: Kişinin, çağının tinsel asalet düşüncesine uymaya çalışması. Sanki ahiret düşüncesine gülünüp geçilse de, insan ölen bir gezegende kısa bir ömrü olan bir hayvan değildi sadece, yüzleşeceği ölümsüz bir ruhu ve kıyamet günü vardı ve birinin istediği şey çok masum, mahrem ve küçüktü. Dan'in içinden bunu Jane'e söylemek geçti. Ama sonra belki de bunun, duygusunu kaybetmiş bir mesele olduğunu bildiğinden tartışmayı sonlandırmak için bunu atladı. Başını çevirip Jane'e baktı.

---

* Lat.: Reddediyorum çünkü saçma. (ç.n.)

** Lat.: Amentü; inanç. (ç.n.)

*** Yunan mitolojisinde Thebes'in kör kâhini. (ç.n.)

"Jane, neden iki normal insan gibi davranıp bu gece aynı odada kalmıyoruz?"

"Bu hiçbir şeyi çözemeyeceği için."

Dan sahte bir iğnelemeyle mırıldandı "Kendi adına konuş." Ama Jane tepki vermedi, en ufak bir gülümsemeyle bile. Dan, Jane'in elini bastırdı ve daha da alçak sesle konuştu. "Öyle bir şey olmadığını biliyorsun. Sadece sana sarılmak istiyorum. Sana yakın olmak."

Jane zemine bakıyordu, sanki zeminin de derinliğine, çok daha ötelerdeki bir şeye. Dan yine Jane'in elini sıktı ama Jane'in eli hareketsizdi. Dan, Jane'in yüzündeki soğuk aksiliğin hiç yumuşamadığını sezebiliyordu ama yüzünde üzüntü vardı; bir tür nihai köşeye sıkıştırılmışlık ama yine de teslim bayrağını açamayan.

Bu sessizliğin nasıl bozulacağını Dan bilemeyecekti çünkü Labib (o sırada neyse ki bu olmuştu) yeniden ortaya çıkmış ve Dan'le Jane'in yanına gelmişti. Masaya geçebilirlerdi, yemekleri hazırdı. Ayağa kalktılar. Labib'in oturduğu masanın diğer tarafında bir masa seçmelerine rağmen kendilerini daha fazla korunmasız hissettiler. Konuştukları işitilebilirdi. Daha genç olan adam servis yapıyordu. Küçük bir pilav tepesinin üstünde kuzu güveç vardı. Çok sade ama iştah kesici değil. Lezzetlendirmek için kimyon, diğer egzotik bitkiler eklenmişti. Pilav da güzeldi. Dan bir bira daha içti. On iki adım uzakta aynı yemeği yiyen Labib'e yüzleri dönük olarak oturuyorlardı. Labib İngilizce'siyle gösteriş yaptığı için memnun görünüyordu. Şaşı gözlü adam uyanmıştı, servis aralarında garson onun yanında oturuyordu; aşçı da gelip sobanın yanına oturdu. Bu sefer Labib Suriye'yle ilgili kesinlikle kötü olmayan bir şeyi kabul etmeye hazırdı, aşçıyı önceden tanıyordu, Şam'da bir otelde çalıştığı zamanlardan. Dan'le Jane, Şam'a mutlaka gitmelilermiş, pazaryeri çok iyiymiş, çok ucuzmuş, bir sürü yerel kıyafet, mücevher. Soruları Dan'den çok masaları arasındaki boşluktan kibarca diplomatçılık oynayarak Jane yanıtladı, babasının kızı. Hiçbir şey konuşulmamış gibiydi ama birbirlerinden gözlerini kaçırıyorlardı.

Yemeğin ardından iki tabak yoğurt ve bir kâse portakal geldi, ardından da Türk kahvesi. Şoförle yarın ne yapılacağını konuştular. Labib öğle vakti geri dönmek istiyordu. Görülecek müzeler, hamamlar, mezarlar, ölü şehrin kendisi vardı. Çok fazla yer. Gün ağarırken yataktan kalkmaları gerekiyordu, saat yedide, her yeri görmek istiyorlarsa. Labib radyodan hava durumunu dinlemişti. Sis beklenmiyordu ama hava bulutlu belki de yağmurlu olabilirdi. Yarın zaman darlığı çekilecekmiş gibi görünüyordu. Yapılacak çok iş vardı, gelgelelim hava erken

kararıyordu, Labib, isterlerse okuyabilecekleri Fransızca eski bir rehber olduğundan bahsetti. İhtiyar adama rehberi buldurdu.

Dan'le Jane sayfa kenarları kıvrılmış kitapçıkla beraber sobanın arkasına çekildiler. Labib'in masası temizlendi, Labib olduğu yerde kalmıştı, aşçıyla bir tür tavla oynamaya başladılar. Zarlarla değil de iskambil kâğıtlarıyla oynuyorlardı. Diğer iki adam yanlarına gelmiş onları seyrediyorlardı, aralarında sessizce yorumlar yapıyorlardı; kâğıtları karşılıklı masanın üzerine vurduklarında ara sıra ufak takırtı geliyordu. Bu arada Jane, Dan için rehberi tercüme ediyordu. Bu bilgiç, bayat, üçüncü sınıf şeye sığınma bahanesi, sanki bu küçük hizmeti, kusurlarını affettirebilirmiş gibi hoşuna gitmiş görünüyordu Jane'in. Dan, Jane'in ne söylediğini değil de sesini dinliyordu. Dan'in bir yanı rehberi Jane'in elinden kapıp odanın karşısına fırlatıp atmak istiyorsa da diğer yanı nedense yabancılıktan, ümitle korku karışımı bir histen, orada olmaktan dolayı vecd halindeydi. Saatine göz attı. Daha dokuz bile olmamıştı. Aslında üç saatten daha az süredir orada olsalar da sanki günlerdir oradaymışlar gibi geldi. Jane okumasının sonuna geldi. Dört adamın olduğu yerden nidalar, sırıtmalar geliyordu. Bir darbe, talih Labib'e karşı aşçıya güldü ve yeni bir oyuna başladılar.

"Dışarı çıkıp biraz hava alalım mı?"

"Nasıl istersen. Burası çok sıcak oldu."

Ayağa kalktılar, Dan neye niyetlendiklerini Labib'e açıklarken Jane yatak odalarına çıktı.

Şoför eliyle işaret etti. "Şu taraftan değil. Harap. Kötü köpekler." Başparmağını dışarıda bırakıp dört parmağını ısırır gibi yaparak ne demek istediğini gösterdi.

"Şu taraftan mı?" Dan eliyle yolu işaret ediyordu. O taraf uygunmuş gibi görünüyordu. Labib daha genç olan adama bir şeyler söyledi, adam gidip bir cep feneri getirdi.

Dan, Jane'i odasının kapı eşiğinde üzerine Rus paltosunu giymiş, bir eşarp bağlamış halde buldu. Odada fena bir gazyağı kokusu vardı.

"Aman Tanrım." Dan, Jane'in yanından geçip kokunun geldiği yere doğru gitti. "Burada uyuyamazsın."

"Sorun değil. Pencereyi açarım."

"Soğuktan donar ölürsün."

"Şu battaniyeler varken donmam."

Dışarıda rüzgârın kesildiğini fark ettiler ama havada yoğun bir nem vardı. Labib'in aktardığı hava durumuna rağmen sis çökmüştü. Sis yılankavi bir şekilde el feneri ışığının içine sürüklendi, hayalet gibi bir nefes tarafından iteklenerek. Siyah Chervrolet'nin yanından yürüyüp geçtiler

ve garip köpekler hakkında tahminlerde bulunarak aşağı yola doğru indiler. Belki de Labib çakallar demek istemişti, ikisi de burada çakal olup olmadığına emin değildi. Dan yine tartışmak niyetindeydi ama *fikrini değiştirdi* Jane *konuşabilsin* diye. Ama çok geçmeden Jane'in bu konuya yeniden dönmek istemediği netleşti. Sessiz de kalmayacaktı. Jane yine mükemmel yol arkadaşını oynuyordu: Aralarına şimdiki zamanı koydu.

Kuzeye doğru gökyüzü biraz daha açık duruyordu ama etraflarını karanlık ve sağa sola saçılmış kayıp bir medeniyetin gizli yıkıntısı sarmıştı: parçalanmış duvarlar, bir sıra sütun, kırık parçaları oraya buraya dağılmış bir yığın. Havadan olduğunda karar kıldılar; hava, klasik eski medeniyetin berrak atmosferini, oranın unsurlarına, yitikliğine, bitkinliğine ve gerçek ölüme çeviriyordu. Tüdmür isminin vaat ettiğiyle gerçeklik arasındaki tezat: gölgeli havuzlar, pırıltılı mermer, güneşin aydınlattığı bahçeler, lüks ve zevk düşkünü Roma'nın dermansız Doğu'yla evlendiği yerin tüm çağrışımları. Orası daha ziyade İskoçya'da Dartmoor gibiydi, Jane'le Nell'in öğrencilikte savaş yıllarını geçirmiş oldukları Connecticut.

Homs'dan gelen yolun daha sert bir sathına geldiler ve oradan biraz aşağı yürüdüler ama nem yüklü ayaz korkunçtu. Sağ taraflarında sisin içinde bir yerde sivri kulaklı bir köpek, görünmeden onların çok yakınına gelmişti, belki de daha önce havlamasını duydukları köpekti, şüpheli bir asabiyetle havlamaya başladı. Gözdağı veren köpeğin sesinden dolayı pes edip geri döndüler. Köpek, Zenobia Oteli'ne kadar ara ara peşlerinden gitti, öfke ve umutsuzluk arasında kalmış bir can.

Adamlar oynadıkları oyundan sırıtarak başlarını kaldırdılar, sanki bu yabancıların çok geçmeden engelle karşılaştıklarını ve akıllarının başlarına geldiğini görmekten memnun olmuşlar gibi. Jane sobanın yanında ayakta dikilip ısındı, bu arada Dan adamlarla karşılıklı, köpeklerle ilgili bir şeyler konuştu. Bu köpekler arsalarda, harabelerde yavrulayan yabanileşmiş evcil köpeklerdi, görünüşe göre. Akşam yemeği servis eden garson ellerini kaldırıp bir tüfeğin tetiğine basarmış taklidi yaptı; belki sırf şaka olsun diye ama gözlerinde belli belirsiz meşum bir şeyin parıltısı vardı. Alçak sesle Arapça bir şeyler söyledi, diğer adamlar da gülümsediler.

"Ne dedi, Labib?"

"Diyor ki İsrailli adamlar gibi köpekleri vurmak."

Dan yukarıya çevrilmiş yüzlere durumla ilgili bir gülümsemeyle karşılık verdi. "Bizi uyandıracaklar mı?"

"Tabii. Saat yedide."

Dan, Jane'e döndü. "Sen burada oturup kitap okumak istersen?"

"Yo." Jane sobaya bakan yönünü değiştirdi.

"Odalarımızı değiştirelim."

"Yo, gerçekten..."

"O kokuda uyuyamazsın."

"O zaman sen niye uyuyasın?"

Jane adamlara iyi geceler dedi, Dan de buna elini havaya kaldırarak ortak oldu, sonra geçip koridora çıktılar. Jane odasının kapalı kapısının önünde durdu, başı biraz önüne eğikti. Sanki söyleyebileceği hiçbir şeyin uygun kaçmayacağını biliyormuş gibiydi.

"En azından senin için şu lanet şeyi dışarı çıkarayım."

Jane duraksadı, sonra başıyla onay verdi ve kapıyı açtı. Koku hemen burunlarına geldi. Dan bir nefes aldı, sonra eski sobanın yanına çömeldi ve yakıt borusu üzerindeki bir vanayı açtı. Vana sızan gazyağı yüzünden ıslaktı. Çarkın bir başka dişlisi: Alev bir an beyaz yandı sonra arızalanıp tüttü. Dan başını kaldırıp Jane'e doğru yüzünü buruşturdu.

"Başka bir oda açmaları için adamları çağırayım."

Jane elleri ceplerinde yere bakıyordu. Dan ayağa kalkıp Jane'in yanına gitti.

"Jane."

Jane eldivenli ellerini çok yavaş bir şekilde ceplerinden çıkarıp ürkekçe Dan'in ellerine doğru uzattı. Hâlâ taktığı yeşil eşarplı başıyla sanki Dan'e çarpacakmış gibi önüne eğik duruyordu. Dan, Jane'in ellerini tuttu. Jane o kadar alçak sesle konuşuyordu ki Dan söylediklerini zar zor duyuyordu.

"Bu söylediğimi değiştirmeyecek."

"Buna rağmen mi?"

"Çok üşüyorum, Dan."

Dan gülümsedi, bu ifade neredeyse hakaret içeriyordu, sanki bu pes ediş sıcaklık meselesiymiş ve bunun icabına bakmak Dan'in güçlerini aşıyormuş gibi.

"Biraz sıcaklık. Metruk bir yerde."

Jane sanki şimdiden donmuş gibi olduğu yerde duruyordu ama sonra eldivenli parmaklarıyla Dan'in parmaklarını sıktı.

"Birazdan geleceğim."

Dan eğilip Jane'in eşarbının üzerini öptü, o da deri eldivenli parmaklarını sıktı, sonra çıkıp banyoya gitti. Dan koridorun ucundan geri döndüğünde Jane'in odasının kapısı kapalıydı. Dan'in odası da gaz yağı kokuyordu ama onun odasındaki kadar keskin bir koku yoktu ve artık oda ısınmıştı. Dan sobayı söndürmek için eğildi, sonra fikrini değiş-

tirip soyundu, ışığı kapattı, soğuk yatağın içine girdi. Çarşaflar sert, ütüsüz, bariz şekilde nemliydi. Sobanın mavi alevi tavanda fosfor gibi parlıyordu. Dan, Jane'in koridordan banyoya gittiğini sonra da odasına geri döndüğünü duydu. Odasının kapısı kapandı ve sessizlik oldu. Dan, Jenny'yi, ihaneti düşünüyordu: köprüler, kıyılar, çorak topraklar. Sessizlik uzun sürdü. Jane'in koridordan odasına dönmesinin üzerinden beş dakika geçmişti, üstünü değiştirmesi için gerekenden çok daha fazla bir zaman ve geleceğini çok gönülsüzce söylemişti. Dan, Jane'in fikrini değiştirmesinden korkmaya başlıyordu. Jane'in üzerinde kıyafetleriyle, kımıldayamayacak halde yatağının kenarında oturduğunu görüyordu.

Dan bir dakika daha zaman vermeye karar verdi; içinden saymaya başladı ama sonra Jane'in kapısı çok sessiz bir şekilde açılıp kapandı. Jane içeri girdi. Dan bir dirseği üzerinde doğruldu, ilk bakışta Jane'in üzerinde hâlâ dışarıda giydiği paltosu olduğu için Jane'in orada kalamayacağını söylemeye geldiğini düşündü, sonra Jane kapıyı kapatmak için arkasını döndüğünde paltosunun altına geceliğini giymiş olduğunu fark etti. Jane doğruca yatağa geldi ve çevik bir hareketle paltosunu üzerinden çıkarıp bir sandalyede duran Dan'in giysilerinin üzerine attı. Bir dakika sonra Dan'in gergin halde tutmuş olduğu yatak örtüsünün altına giriverdi. Dan'in Jane'i hemen kendisine doğru çekerek kucaklamasıyla Jane başını Dan'in boynuna gömdü ve birden bu ilk çıplak temasta, Dan, göğsüne gömülen bu başla bu bedende sadece dokunmasına izin verilen şeyin, zamanın, bütün o kayıp yılların, evliliğin, anneliğin olmadığını, gerçek bir kız bedeni olduğunu anladı. Onca soyunmaların ve yatağa girmelerin, eskiden, nasıl bir duygu olduğuyla ilgili hassas ve dokunaklı anısı, bunu yeniden yaşamak Dan'i hissizleştirmişti, entelektüellik ve alenilikten çıkıp fiziksel ve mahrem bir temasa girmek... Bunun tuhaf basitliği, nefis bir şok, insanların diğer her türlü bilgi ve ilişkiyle vakit kaybedip etmediğine duyulan merak.

Yarım dakika kadar öylece birbirlerine sarılmış halde durdular, sonra Dan, Jane'i öptü. Jane de karşılık verdi ama Dan fiziksel bir çekingenlik olmasa da yine de ihtiyat hissediyordu. Dan, Jane'e sardığı kollarını biraz gevşetti ve yatakta iki çocuk gibi, burunları neredeyse birbirine değerek öylece uzandılar.

"Neden bu kadar geç geldin?"

"Ben Katolikken buna dua etmek adını veriyorduk."

Ama Jane'in gözlerinde ve dudaklarında bir gülümseme vardı, Dan parfüm kokusu da alıyordu, daha dünyevi bir kibir.

"İkimiz için de mi dua ediyordun?"

"Özellikle senin için."

Dan yatak örtüsünün altından Jane'in bedeninin yan tarafını aşağı doğru sıvazladı. "Bu şekilde hâlâ çok hoşsun. Değişmemişsin."

"Hiç hatırlamıyorum."

"Hep hatırlıyorum." Dan, Jane'in bir elini tutup parmaklarını onun parmaklarına doladı. "Değiştin mi?"

"Fiziksel olarak değil."

"Duygusal olarak mı?"

Jane uzunca bir süre Dan'in gözlerinin içine baktı.

"Tarquinia'da geçirdiğimiz o geceyi hatırlıyor musun? Gece denize girip hepimiz aynı odada uyumak zorunda kalmıştık hani?"

"Çok net bir şekilde."

Jane başını önüne eğdi.

"O sırada bunu hatırladım."

"Anlatsana."

"Hâlâ sana âşık olduğumu biliyordum." Jane'in gözleri aşağı bakıyordu. "Eve gittiğimizde Anthony'ye anlatmaya çalıştım. Ama yapamadım. Sonra itiraf edecektim. Bunu da yapamadım. Hangisinin daha kötü bir günah olduğuna karar veremedim. Hâlâ böyle hissediyorum ya da bunu hissetmenin günah olduğunu düşünüyorum."

O sırada Jane başını tekrar yukarı kaldırıp Dan'in gözlerine baktı, tuhaf bir ciddiyet ve utangaçlık karışımıyla, sanki o sırada Dan, Anthony'ydi ya da Jane'in beklemediği bir papaz ve Dan anlaşılmaz bir sebepten dolayı bunun onları bir araya getiren bir sır olmadığını, bir engel olduğunu biliyordu; eskiden şüpheli ve günah olan, hep öyle kalmalıymış gibiydi.

Kör olası köpek dışarıda bir yerlerde yine havlamaya başladı, Dan de bir kez daha T.S. Eliot'ı düşündü: "Köpeği buradan uzak tutun yahu..." Ama hatırlayıp da dizenin devamını getiremedi; aklı, bu dokunup sarıldığı, tuhaf bir şekilde bir bakireye yakışır hem istekli hem isteksiz bedendeydi. Dan, Jane'in son zamanlarda birbirleriyle çelişen pek çok aleni imgesine sarılıyordu: öğretim üyesinin karısı, dengeli, ihtiyatlı, orta yaşlı İngiliz kadın ve şimdi daha fazla açıdan gerçekte olduğundan çok endişelendirici bir şekilde çıplaklaşmıştı.

"Çarşaflar nemli."

"Sorun değil."

"Sadece sana sarılmamı ister misin?"

Jane başını salladı ve gözlerini kapattı. Ayakları üşümüştü ama bedeninin geri kalanı sıcaktı. Dan'in onu kendine doğru çekmesine izin verdi, başını bir kez daha Dan'in boynuna gömdü. Jane'in edilgenliğine rağmen Dan içsel bir telaş yaşadığını, aklının karanlıkta çok hızlı çalış-

tığını hissediyordu. Yarım dakika geçti, Dan'in kontrol altına almaya çalışmadığı bir harekete karşılık olarak Jane'in eli Dan'in belinden sırtının en dar kısmına doğru kaydı ve bir dakika sonra Jane başını koyduğu yerden Dan'in onu öpmesi için kaldırdı ve artık Jane masumiyetten uzaklaşmıştı. Teslim oldu, en azından Eros'a; öpülmeye, okşanmaya, tahrik olmaya, yeniden keşfedilmeye. Dan üste çıkınca, altlarındaki bitap somyanın bir yeri gıcırdadı. Jane kollarını serbest bıraktı ama bir bacağını yatak örtüsünü kabartacak şekilde büktü, sonra Dan'in altında ezilirken biraz yayıldı. Sanki aslında fiziksel olarak buna özlem duyuyormuş gibi ama kolları ve elleri bunu tasvip etmiyordu.

Sonraki birkaç dakikaya cinsel duygunun egemen olmasına izin verirlerken Dan'e, Jane'in bedenini ele geçirmiş başka biri tahrik oluyormuş gibi geliyordu. Bunun Jane'in o sırada edilgen olmasıyla ilgisi yoktu; kollarını kaldırmıştı, elleriyle okşayarak o da karşılık veriyordu ama bu paradoksal bir şekilde bunun bir ayin gibi görünmesine sebep oluyordu, fiziksel göreneğe teslim oluş. Dan hayatında bir kez olsun partnerinin konuşmasını, ne hissettiğini öğrenmek istiyordu. Dan yatak örtülerini arkaya doğru itmiş ve artık gözleri karanlığa alıştığından gözleriyle cevap vermesi için sürekli Jane'in yüzünü inceliyordu ancak gözleri buluştuğunda dahi Dan bu cevapları alamadı. Jane'in bedeni Dan'i, beklediğinden daha fazla heyecanlandırmıştı. Sobanın yaydığı loş ışıkta Jane'in bedeni hâlâ diri görünüyordu: narin kollu, ufak göğüslü... Bu yanı, Jane'in gizlediği sanki son bir sır olarak, ilave bir haksızlık olarak görünüyordu.

Ama bu Dan'in hayalini kurmuş olduğu gibi gerçekleşmedi, istediği, daha fazla şüphenin eriyip yok olacağı fiziksel olmayan orgazma ulaşamadı. Jane bunu beklememekle daha akıllıca davranmıştı ama Dan yine de biraz Jane'in beklememiş olduğu şeyi yaratmaya çalışmayarak onu aldattığını hissediyordu. Bunun yanında Jane de teslimiyet göstermiyor, Dan'i rahatlatmıyordu. Kısa bir süre için Jane dişi bir hayvandı; sahiplenici, sahiplenmesinin sürmesini isteyen biri. Hemen sonrasında hâlâ kısmen Jane'in üzerinde uzanırken Dan'in aklına başarısızlığın dilbilgisel özneye göre ifade edilebileceği geldi. Dan birinci ve ikinci tekil şahısları isterken bu, üçüncü tekil şahısta gerçekleşmişti.

Bu aynı zamanda, yaşın, birbirlerini bu kadar kolay bulmalarına ilişkin yanılsamanın yok olmasının verdiği üzücü, acı, küçük bir önseziydi. Çok küçük, çok kısa, çok çocuksu bir şey. Belki de bu yüzden Dan son zamanlarda hep yaşça daha genç kadınları tercih etmişti: Jenny'ler bedenlerinin miti yüzünden bir kişiyle kalamayacak kadar acemiydiler.

Dan, Jane'in yanına geçti, bir kolu üzerine dayanarak, bir kolu da Jane'e doğru. Jane gözlerini açmış tavana bakıyordu. Gözlerinin çok soğuk, hâlâ kendi benliğine dalmış halde olması Dan'in az önce düşündüğü şeyin nihai küçük bir doğrulaması olarak görünüyordu. Jane'in söylemiş olduğu şeyi değiştirmek Dan'in gücünü aşıyordu. Sanki Jane sadece aralarında gerçek bir sevişme olamayacağını göstermek için Dan'in onunla "sevişmesine" izin vermiş gibiydi. Sonunda Dan şöyle fısıldadı:

"Ne düşünüyorsun?"

Jane gülümsedi, sonra mavimsi ışıkta yüzünü Dan'e döndü.

"Keşke hiç yarın olmasa."

Jane'in gözlerinde şefkat vardı en azından, bir tür itiraf.

"Bu şu anki halinden memnun olduğun anlamına mı geliyor?"

"Çok iyiydin." Jane uzanıp Dan'in elini tuttu.

"Birazcık ısındın mı?" Jane başıyla onayladı, hâlâ gülümsüyordu. "Neden fikrini değiştirdin?"

"Senin, meselenin bu olmadığını bilmeni istediğim için."

Dan kavuşmuş olan elleri kaldırıp Jane'in elini öptü. "Tek bir kanıtı kabul etmeyeceğim. Senin nasıl da seksi biri olduğunu keşfettim artık."

Jane'in koyu renkli gözleri şefkatle Dan'in gözlerine bakıyordu. Jane'in gözlerinde hem anaç hem de değişmeyen bir şey vardı. Jane hâlâ onu ya da kendisini hiç anlamamış olan kızdı: Hep Dan tarafından baştan çıkarılan, hep kararsız, sanki cinsiyetleri yer değiştirmişçesine Dan, Havva; Jane ise inatçı Adem. Ama artık Jane sebep olduğu eziyetin farkındaydı. Dan sonunda, nasıl olduğunu pek söyleyemese de Jane'in gözlerinden hiçbir şeyin değişmemiş olduğunu biliyordu. Jane ikna olmamıştı ya da sadece bunun aralarındaki derin geçimsizliği ortadan kaldıramayacağına ikna olmuştu, aslında Jane'in düşündüğü şey buydu. Jane'in gözleri kapandı.

"Yorgun musun?"

"Hımm."

"Sobayı kapatayım."

Dan eğilip Jane'i dudaklarından öptü. Jane kolunu Dan'e dolayıp Dan'i bir süre kendisine yakın tuttu az önce Dan'in onun gözlerinden okuduğu şey yüzünden affını istermiş gibi. Sonra Dan yataktan çıkıp sobayı söndürdü; panjurları açıp pencerelerden birini bir iki santim aralık bıraktı. Bu arada Jane yatak örtülerini üzerine örtmüştü. Dan yine Jane'in yanına geldi. Bir kez daha kısa bir süre öpüştüler sonra Jane arkasını döndü. Dan bir kolunu Jane'in boynunun altından geçirip elini aşağı doğru eğip Jane'in göğüslerine dayayabileceği şekilde uzattı; sonra

diğer elini Jane'in beline, karnına doğru uzatıp Jane'i yanına doğru çekti. Dan ısındıkça (karanlıkta birbirlerinin uyanık olduklarını biliyorlardı) bu masum, suskun çıplaklığın sevişmekten daha yakın, daha derin bir şey olduğunu hissetmeye başladı. Bu şekilde Dan'in gerçek anlamda Jane'e sahip olmasından daha fazla bütünleşmişlerdi birbirleriyle. Kokusu, Jane'in saçlarının hafif teması, kucaklaşmış bedenler, Jane'in Dan'in elleri üzerinde duran elleri... Dan anlayamıyordu: Jane nasıl olur da korkularının temelsiz olduğunu, tereddütlerinin anlamsızlığını, bireysel bağımsızlığa olan tutkusunun gerçek doğasına tamamen yabancı olduğunu hâlâ göremiyordu? Oysa bahttan, yazgının tesadüflerinden çok daha derin bir şey bunun gerçekleşmesini istiyordu.

Yirmi dakika kadar sonra Jane'in uyuyakalmış olduğunu fark etti. Uyuşmuş olan kolunu sessizce çekti, sonra öbür tarafa döndü. Kolunu çekmesi Jane'i birazcık uykusundan uyandırmış olmalıydı. Bir süre sonra Dan, Jane'in de döndüğünü hissetti, içgüdüsel olarak, uyuyan bir eş gibi bir elini Dan'in kalçasına doğru attı. Sanki rüyasında firar edenin Dan olduğunu görüyordu.

Dişi Köpek

Dan kapısı tıklatıldığında derin uykudaydı. Yattığı yerden uyandığını duyurmak için seslendi, daha doğrusu homurdandı. Belli belirsiz bir mırıltı oldu, ayak sesleri uzaklaştı. Panjurlardan soğuk bir gün ışıması sızıyordu. Birkaç dakika sonra, hâlâ yarı uykulu halde olan Dan nerede olduğunu tamamen unutmuştu; odayla Thorncombe'daki yatak odası arasında benzerlik kurmaya çalışıyordu, birbirini izleyen korkunç rüyalarla ahenkli gerçeklik arasında tanıdık bir labirentin içindeydi. Sonra üzerinde pijamalarının olmadığını fark etti. Ne olduğunu hatırladı. Ama birkaç dakika daha olduğu yerde yatmaya devam etti, dönüp bir ele uzanacağını sanarak. Hayalini kurmuş olduğu şey her ne ise aklını endişelerden arındırmış görünüyordu; bu ortak sükûnette, sessizlikte, şafakta Jane'i yeniden ele geçirebilirdi. Arkasına doğru elini uzattı. Ama eli beklediği gibi Jane'in yumuşak, sıcak, dişi tenine değil

yatak örtüsüne değdi. Bir dirseğinin üzerinde hızla arkasına döndü, artık tamamen uyanmıştı.

Yatakta kimse yoktu. Yastığın üzerinde bir çukur, battaniyeler özenle yerine serilmiş. Jane'in sandalye üzerindeki paltosu da yoktu. Dan, Jane'in usulca yataktan çıkıp banyoya gitmiş olabileceğini düşünüyordu ama sonra onun nerede yatmış olduğunu düşünüyordu; yatak sıcak değildi, Jane bir iki dakika önce gitmiş olamazdı. Dan, Jane'in yatmış olduğu yere doğru baktı, sonra da kapalı kapıya. Soğuk, omuzlarını üşütmüştü ama yüreği daha da soğuktu. Dan bunun âdetlere tuhaf bir hürmet olabileceğini düşünmeye çalışıyordu ama başka sebepler de arıyordu. İncelik ya da şefkat bir yana aşk onun böyle uyanmasına izin veremezdi. Başka bir şey ispat edilmeliydi ve acımasızca. Bu sanki Jane'in onu aldatarak önceki gecenin sadece Dan'in bir hayali olduğunu düşündürmek istemesi gibiydi. Ama Dan hâlâ hafif parfüm kokuları alıyordu.

Dan yataktan çıkıp yanında getirmiş olduğu yağmurluğunu üzerine giydi. Dışarıda kapının önünde soğukta hafifçe buharı tüten bir kova su duruyordu. Jane'in kapısının önünde kova yoktu. Dan Jane'in kapısına gitti, kapıyı tıklattı sonra da açtı. Jane'in çantası hazırlanmış halde yatağın yanında duruyordu, paltosu da yatağın ucuna serilmişti ama Jane orada değildi. Dan tekrar kendi odasına gitti, hızla panjurları açtı. Bu da bir şok yaşamasına sebep oldu. Sis beklendiği gibi yükselmişti ama Dan'in önünde uzanan düzlüğün etrafındaki tepelerin doruklarında en yüksek noktadaki gri bulut yeni açılıyordu. Ama Dan buna pek dikkat etmedi.

İki mili aşkın bir alana yayılan ova olağanüstüydü: Harabelerin uçsuz bucaksız manzarası ve izole edilmiş moloz yığınları, eskiden nükleer bir yıkıma uğramış ve kısmen tekrar kuma gömülmüş yaralı bir şehir gibiydi. Düzlüğün üzerinde ürkütücü kare kuleler ufuk çizgisine doğru yükseliyordu. Sağa sola saçılmış harabeler, azıcık koyu kırmızı ve kahverengiye bulanmış koyu bir grilikteydi. Görünürde ne bir ev ne bir ağaç ne de bir insan vardı. İnsan, gecenin nasıl bu kadar çok şeyi, böyle ürperten, böyle umutsuz, böyle sabit, böyle engin, böyle eşsiz bir manzarayı gizlediğine inanamıyordu. Böyle önceden uyarmaksızın, böyle uzak, böyle ıssız bir enginlikte, Herculaneum, Pompei ya da Dan'in şimdiye kadar gördüğü herhangi bir kadim şehir. Aslında bir iki dakikalığına Dan'in tepkisi sırf meslekiydi: Bu unutulmaz manzarayı herhangi bir film yapımcısının hiç kullanmamış, her eğitimli insanın ortak görsel hafızasının bir parçasına dönüştürülmemiş olmasına duyulan şaşkınlık. Dan gözleriyle otelin yakınlarında Jane'i aradı ama göremedi. Tüm manzara cansızdı.

Dan banyoya gidip yıkandı, tıraş olduktan sonra odasına dönüp üstünü giyindi. Jane'in ortadan kaybolması gittikçe daha affedilmez, insanlık dışı gibi görünüyordu dışarıdaki ölü şehre ilk kez birlikte bakamazlarmış gibi. Dan sobanın olduğu salona gitti. Jane önceki akşam yemek yemiş oldukları masada oturuyordu, yanında pirinç bir cezve duruyordu. Salonda başka kimse yoktu. Jane bir an Dan'in olduğu tarafa doğru gülümsedi ve Dan karşısına geçene kadar gözlerini Dan'den ayırmadı. Dan, Jane'in yüzündeki ifadeyi inceleyerek bir saniye daha orada ayakta dikildi. Dan'in ifadesini gördüğü için Jane'in ifadesinde de mazeret vardı.

"Erken kalktım. Uyuyamadım."

"Ne zamandır ayaktasın?"

"Bir saattir."

Dan oturdu, bir hareket, uzatılacak bir el bekliyordu. Ama Jane cezveyi kaldırıp Dan'e kahve doldurdu banal bir evcimen hizmet gerçeğini gizleyebilirmişçesine. İradesine karşın bu hareket, Dan'in hiç beklenmedik bir şekilde bunu kabul etmesine sebep oldu.

"Keşke beni de uyandırsaydın."

Jane gülümsedi. "Çok derin uyuyordun."

Gülümsemesi daha da saçmaydı; hatta çekilmez derecede, birazcık da yıllarca Dan'in yanında uyumuş bir kadının durumu gibiydi. Jane, Dan'e şeker kâsesini uzattı ama Dan, Jane elini çekmeden elini yakaladı.

"Jane?"

Kom Ombo'da olduğu gibi Jane de başını eğip ikisinin kavuşmuş ellerine baktı. Jane de Dan'in elini sıkarak karşılık verdi ama bu sıradan bir şekilde yapıldı, bir kabul olarak değil bir özür olarak. Jane'in gözleri bunu teyit etmek için Dan'in gözleriyle buluştu. Gözleri gecenin yaşandığını kabul ediyordu ama bunun ötesinde hiçbir şeye razı olmuş gibi görünmüyorlardı. Dan yine konuştu.

"Ne oldu?"

"Yok bir şey."

Dan elini biraz daha sıktı ama Jane'in eli hareketsiz kaldı, tepkisizdi.

"Bir şey yok mu?"

Jane yine başını eğip ellere baktı, Dan'in elini sıktı, sonra kendi elini çekti.

"Evet, tabii ki bir şey var."

Dan bir nefes aldı, uyku mahmurluğunu attığını bilerek, sonra kahvesine baktı.

"Neden yataktan kalkman gerekiyordu?"

"Tekrarlama gereksinimi?"

"Ne için?"

"Roma ve gerçeklik." Jane yine Dan'in gözlerini inceliyordu. "Rüyaların en hassasından sonra, Dan."

Dan öfkelendiğini hissediyordu ve Jane'in artık onun gözlerine geceleyin Dan'in bedeniyle birleştiği kadar çıplak bir şekilde bakabildiği için değil, görevini yapamayacak bir makinenin önünde duran bir adam gibi öfkeliydi, halbuki makineyi çalıştırmak için kullanma talimatındaki her şeye kelimesi kelimesine uymuştu. Dan tüm tartışmaları ve layihaları düşünüyordu hem sözel hem de fiziksel, ani ve korkunç bir şekilde nesnel bir önseziyle, psikolojik değil de onulmaz durumdaki patolojik bir şeyle uğraşıyor olduğunu düşündü. Zaten belki de eylemden bile önce Jane bunu yapmayı aklına koymuştu: Yapamayacağını ispatlamaya razı olmak. Dan öfkeden köpürmesine çok az kaldığını biliyordu; belki de göz yaşı dökmesine, gerçi aynı zamanda daha fazla yalvarmak da faydasızdı. Belki de Jane yapması gereken şeyi yapmıştı ve şimdi öyle olduğunu kanıtlamak için kesinlikle rol yapıyordu. Bizler medeni yetişkinleriz ama Dan kendini medeni yetişkinlikten fersahlarca uzakta hissediyordu. Dan masa örtüsüne baktı.

"Neden dün gece bana Tarquinia'dan bahsettin?"

"Bir zamanlar senin için hissettiğim şeyi geri kazanmaya çalışmak için. Bütün bir varlık olduğum zamanlardaki gibi." Dan'in suskun kaldığı arada Jane kibarca, "Dışarısını gördün mü?" dedi.

"Evet."

"Bu yanım dışarısını göremiyor. Senin namına."

Dan'de bastırılmış bir sessizlik vardı, derken birden konuşmaya başladı:

"Tanrı aşkına, umutsuzluk dilinden bahsediyorsun." Jane başını önüne eğdi, Dan de acı sözlerine devam etti. "Parmağındaki yüzük işte bunu temsil ediyor. Kendinle yaptığın ebedi evliliği. Hatalarına olan ölümsüz aşkını."

İhtiyar adam arkasında aşçıyla, elinde bir kova gazla mutfaktan çıktı. Aşçı el işaretleriyle biraz daha kahve içmek isteyip istemediklerini sordu ama Dan tersçe başını iki yana salladı, sonra fincanını tutup acı kahvesini bitirdi. İki adam sobanın yanına gittiler. İhtiyar adam sobayı gözden geçirirken aşçı onu izliyordu. Belli ki sobayla ilgili Arapça bir şeyler konuşuyorlardı. Dan'le Jane, Jane'in başı önde, sessizce oturmuş diğerlerinin gitmesini bekliyorlardı. Ama ateşi tazeledikten sonra adamlar tahta sandalyeleri çekip sobanın yanına oturdular.

Jane alçak sesle, "Biraz daha kahve ister misin?" diye sordu.

"Hayır. İğrenç bir tadı var."

Jane bu geri püskürtülmeyi sineye çekti, aynı ses tonunu kullanarak, "O halde yürüyüşe çıkabiliriz belki?" diye sordu.

Dan duraksadı. "Olabilir."

"Gidip paltomu alayım."

Dan yerinden kalkmadan önce Jane odasına çıkana kadar bekledi ve Jane'in arkasından kendi odasına çıkmadan önce onun salona geri dönmesini bekledi. İki Arap'a saatini göstererek Labib'e kendisi ve Jane'in bir saat içinde geri döneceklerini söylemelerini anlatmayı başardı. Labib ortalarda görünmüyordu. Daha sonra dışarı çıktılar.

Uzaklarda modern vahanın palmiye ağaçlarını ve birkaç düz çatıyı görüyorlardı ama modern kent sanki eski kentten uzaklaşıp gizleniyormuş gibi görünüyordu. Tabiatı ya da küçümsemeyle ilgili güçlerinin ötesinde cansızlığı ürkütücüydü. Ara sıra tarlakuşlarının bir türü sessizce yükselip geçtikleri patikadan kuma doğru uçup gidiyordu ama başka hiçbir şey yoktu. Rüzgâr yeniden esmeye başlamıştı, aynı keskin, insanın içine işleyen soğuk. Bu yüzden üşümemek için hızlı hızlı yürümeleri gerekiyordu. Dan'in suratı asıktı, suskundu, Jane'e bakmıyordu. Otelden çıktıklarında Jane en göze çarpan harabelere işaret etmişti.

"Sanırım şurası Bereket Tanrısı Tapınağı."

"İyi."

Yürürlerken Dan, Jane'in konuşmak istediğini biliyordu, Dan ise Jane'in konuşma isteğini daha ilk sözcükten kırmaya hazırdı ya da onu lanetlemeyi sürdürmeye. Ama belki de Jane'in kendisi de söylenecek fazla bir şey kalmadığını bildiğinden bunu istemişti ve buna katlanmak zorundaydı.

En azından, en iyi zamanlarda bile tek kelime etmeden yaptıkları yürüyüş münasebetsiz kaçmazdı. Engin düzlük, uçsuz bucaksız harabeler iki yürüyüşçü arasında var olanı merhametsizce yorumluyordu. Kare şeklinde çevrili tapınak duvarlarına yaklaştıklarında kara bir kuş sürüsü havalandı; onların Dan'in totem kuşu olması acı bir ironiydi, bütün bir koloni. Eskiden Dan onlara insanlığın geri kalanının ve Edgar Allan Poe'nun baktığı gözlerle, özgürlük ve hayatta kalmanın simgeleri olarak değil de uğursuzluk ve ölümün habercileri olarak bakıyordu. Kuşlar Jane'e konuşmak için bir mazeret yarattılar.

"Onlar ne kuşu?"

"Kuzgun."*

Dan'in ses tonu daha fazla soru sorulmasının önüne geçti. Tapınağa geldiler ve içeri girdiler. İnsanlıktan uzak bir aykırılık kokusu yayan tapınak, genişliğiyle Roma'dan ziyade Mısır'ı akla getiriyordu. Dan,

* Edgar Allan Poe'nun eselerinde sıkça görülen bir motif. (y.h.n.)

daha içeri girer girmez tapınağın kendisini sinirlendirdiğini ve canını sıktığını açıkça belirtti. Jane bir süreliğine etrafı tek başına dolaşırken Dan tepelerinde dönüp duran, öten, sonra da iki kemiğin birbirine çarpması ve pencere kafesinden aşağı bir kemik düşecekmiş gibi tuhaf sesler çıkaran kuzgunları seyrediyordu. Dan, Jane gelene kadar rüzgâr almayan giriş kapısının yanında dikildi.

"Yeterli mi?"

Jane başıyla onayladı, Dan ise gereksiz yere bekletilen birine dönüştü. Yürüyerek kadim şehir merkezine geri döndüler, zafer takı altından, sıra sütunlardan aşağı doğru, Aswan granitinden melankolik dört kapıdan geçerek antik bir tiyatroya geldiler, iyi bir şekilde korunmuş ama nedense bütün gezi alanı gibi soğuk ve ölü; sonra antik foruma ve ardından da düzlüklerin ötesine uzanan uçsuz bucaksız duvar platformları ve çökmüş yapıların tümseklerinden geçip Diocletian Ordugâhı'na doğru gittiler. Antik tiyatro ve forumda karşılıklı birkaç söz söylediler, turistlere özgü sözler, acıklı bir yapaylıkta ama sonra yine suskunlaştılar.

Bakıyorlar ama –ikisi de bunu biliyordu– baktıkları şeyi görmüyorlardı. Sanki bütün gün boyunca yolculuk yapmışlardı, önceki gerçeklikler ve bahaneler kentin kendisi gibi harap olmuştu. İki cins olarak asla birbirini affetmeyen ve biri diğerini anlamayan insanlara dönmüşlerdi. Artık amaçsızca yürüyorlardı, sanki tek iyi yanının başka insanlara karşı sahte bir tavır takınmamak olduğu, delilere mahsus bir sağlık yürüyüşündeymişler gibi. Jane zayıf ve bitkin düşmüş gibi görünüyordu, onun suratı da Dan'inki kadar asıktı. Dan, Jane'in giderek kibrini yeneceği umudunu koruyor ve Jane'den de bunu bekliyordu. Bu, Jane'in uyuşmazlıkta inat etmesi yüzünden ezilmişti, ruhundaki derin bir gedikten dışarı sızıyordu. Özgür iradeleri yoktu ama öncekinden çok daha kötü bir şekilde bu acıklı, vazgeçilmiş yere geri dönmüşlerdi, dokunmamaya, söylememeye, bakmamaya.

Tüdmür'ün kendisi duruyordu aralarında: Onları insafsızca ikiye bölüyordu çünkü onlar Tüdmür'e kesin bir nefretle bakıyorlardı. Dan'e göre burası hayatını ne hale getirdiği, Jane için ise hayatın onu ne hale getirdiği yerdi. Daha kesin olarak söylemek gerekirse, bu Dan'in daha üzgün olduğu ve kendi kendine acıdığı anlarda yaşamdan istediği şeydi. Jane'in bir inanç olarak bundan çıkardığı çok daha derin bir şeydi ama Dan, bunu fazlasıyla âlim Katolikliğiyle belli benzerlikleri olan inatçı bir mantıksızlık, neredeyse snopluk olarak görüyordu.

Jane'in gözlerinin derinliklerinde Dan daima yüzeysel, önceliği olmayan, daha derinleri göremeyen biriydi. Dan son yirmi dört saatin örneklerini, mesellerinin görüntülerini kullanabilirdi ama bunlar bir

bakıma Dan için dış dünyaya ait kalıyorlardı, oysa Jane'in içindeydiler. Âşık olamama konusunda yapılan açıkça anlaşılır olan konuşma, sanki öğrenmesi Arapça gibi imkânsız bir yabancı dilde yapılmıştı. İçinde, derinlerde bir yerde Jane bunun böyle olmasını istiyordu.

Yaralanan gururunun yardımı ve cesaretiyle Dan, Jane'in dış görünüşündeki sahteliği, gizli entelektüel görünüşü aklından geçiriyordu. Bunun yanal ya da dikey bir kapsamı yoktu, her şey düşeydi, farz edilen içsel özler ve gizemlere duyulan obsesif sınırlı etki. Tinler ve mutlaklar, tenler ve sağduyu değil. Kendini alaya alma, uzlaşma, hoşgörü, idare edişler olmaksızın böylesi nitelikler, bütünün, hakikatin parçası olamazlarmış gibi. Çünkü bunlar çok sık meydana gelen, evrensel ve gerekli şeylerdi ve sırf yanıltıcı yan tesirler derecesine indirilmeliydi. Geceleyin hayvanların birbirlerine sokuldukları, daha elit gerçeklik anları gibi. Dan, Anthony'nin zihinsel etkisini ve onun temsil ettiği her şeyi sorumlu tutuyordu: Oxbridge yaşamı.* Dan gittikçe Jane'e karşı, onu hapseden aşırı kültürlü, aşırı hassas değer sistemine karşı öfkesinin arttığını hissediyordu. Rahibelik yerindeydi. Kuşatılmışlık, mazoşizm, kendini kurban etme kisvesi altında kendi kabuğuna çekilmek, İsa figürleriyle inceliği olmayan, mistik evlilikler... Dan bütün bunlardan esaslı olarak nefret ediyordu.

İnsanlığın ebediyen uzlaştırılamaz farklı kutuplarında duruyorlardı.

Sessizce birkaç yüz metre yürümüşlerdi ve ovanın sonundaki Ordugâh'a yaklaşıyorlardı. Dan somurtkan bir suratla donakaldığını hissediyordu. Jane tersyüz edilmiş bir Phaedra**, bir tragedya kraliçesi gibi davranıyordu. Dan'de hayatında son dönemlerde olan şeylerin o tarafa doğru gidiyor olduğuna dair kara, alaycı bir sezgi de vardı: potansiyel doruğa ve mihraka doğru. Dahası artık bunun sebep olduğu tek şey *bathos*'tu.*** Bir iyilik ameli, erkek itibarına sus payı, tek başına bir sevişme; tıpkı Dan'in başarılı olur olmaz, kayıp bir çöldeki kayıp harabelere döndüğü bir dünyada kariyerinin ona sağlamış olduğu "başarı" gibi. Diğer, özgün yazgı Jane tarafından üzerine yıkılmıştı. Dan o güne lanet okudu, Thorncombe'daki o akşama, Jane'e onunla gelmesini ilk söylemiş olduğu zamana. Böyle yapmakla aslında eski haline davetiye çıkarmış oluyordu. Eski bir hükümlünün, hükümlü olduğu durumu aramaya çıkması gibi bir şeydi bu.

Hemen ardından Dan'in hayal bile edemeyeceği ya da hayal etmeyeceği bir şey oldu.

---

* İngiltere'de yüksek sınıf aydınların yaşamı. (ç.n.)

** Üvey oğluna âşık olup onun ölümüne sebep olduktan sonra vicdan azabından kendini boğmuş olan Theseus'un karısı. (ç.n.)

*** Gülünç bir üslupla yüksekten adi bir konuya geçmek. (ç.n.)

Artık Ordugâh'a çok yaklaşmışlardı, sağ taraflarında kırk metre ötede çökmüş bir tapınağın yanından geçtiler. Kocaman bir moloz yığınından başka bir şeye benzemiyordu. Devasa kare taşlar, yivli silindir sütunlar, oyulmuş saçak silmeleriyle sütun başının parçaları, taşlardaki kıvrık yaprak ve dal şekilleri bir yer sarsıntısında asırlarca yıl önce düştükleri yerde öylece yığın halinde duruyorlardı. Ama kumun olduğu taraftan bir ses geliyordu: Varoluşun başlangıcından gelen *iniltili* mutsuzluk sesi. Ellerinde olmadan durdular, akılları karışmıştı, sonra Dan –neredeyse sabırsız bir halde, dikkatinin dağılması bile ruh haline bir hakaretmiş gibi– çöle doğru dökülüp saçılmış olan ilk taşların olduğu yere yürüdü ve sesin kaynağını buldu.

İki boz renkli köpek yavrusu, karanlık bir gediğin ağzında, tapınağın platformunun bir kısmına doğru yayılmış durumdaki saçak silmeleri ve silindir sütunların yığını içinde duruyordu. Çok küçüktüler, görünüşe göre daha yeni yürümeye başlamışlardı; korku nedir bilmeyecek kadar küçüktüler çünkü Dan bir iki adım onlara yaklaştığında geri çekilmeksizin deliklerinden Dan'e bakıyorlardı ama artık sesleri çıkmıyordu. Dan arkasını dönüp Jane'e baktı. Jane Dan'in birkaç metre arkasında durmuştu. O da köpek yavrularına bakıyordu, elleri ceplerindeydi, çok yaklaşmak istemiyor gibiydi.

Dan, "Son yerleşimciler" dedi.

Jane yıkıntı tümseğinin soluna doğru başıyla Dan'i onayladı, derken yavan bir sesle, "Anneleri şurada" dedi.

Dan o tarafa baktı. Uyuz bir dişi köpek altmış metre ötede belirmiş, sessizce onları seyrediyordu; gri siyah renkli, cinsi meçhul. Köpek kumun olduğu tarafa birkaç adım koştu; sonra dikilip yine izledi. Çok feci halde sıskaydı, şiş memelerine doğru kemikleri çıkmıştı. Küçük bir tazı boyutlarında, hem yıldırılmış hem de hırçın olduğu havası vardı. Yeniden köpekleri seyreden Dan, "Çok yaklaşmasan iyi olur" dedi.

Jane cevap vermedi.

Dan arkasını dönüp şöyle bir baktı. Jane canı sıkılmış gibi başka tarafa yönelmişti ve ayrıldıkları patikaya doğru giden kumlara doğru yavaş yavaş yürüyordu. Dan de arkasından gidip yanına vardı.

"Zavallı küçük herifler."

Jane başıyla bir hareket yaptı, gelişigüzel bir gülümseme izi, sanki görünüşüne rağmen bu küçük önemsiz olayı onaylarmış gibi. Ama başı hâlâ önündeydi, elleri ceplerinde, artık her adımında duracakmış gibi yapan biri gibi yürüyordu. Dan, Jane'in koluna dokundu.

"Jane?"

Ama Jane başını iki yana salladı: bir şeyi yokmuş. Birkaç adım daha yürüdüler. Bu sefer Dan, Jane'in kolunu daha sert bir şekilde tutup onu durdurdu.

"Jane."

Jane yine başını Dan'i uzaklaştırır gibi salladı. Ama Dan, Jane'in önüne eğilmiş başını gördü ve bir kolunu Jane'in omuzlarına doladı. Bir süre bu şekilde durdular. Ardından Jane yavaşça Dan'e doğru döndü, yüzü Dan'in omzuna bakıyordu. Bunun Dan'i budalaca şaşırtması, ruh haline çok tersti. Dan diğer elini yavaşça Jane'in sırtını sıvazlamak için kaldırdı. Dan dişi köpeğin durduğu yere doğru kumların öbür yanına bakıyordu. Hayvan sonunda daha normal köpeklere özgü bir davranış sergiledi. Etrafı koklamak için burnunu kaldırdı. Dan başını eğdi.

"Neyin var söylesene."

Ama Jane'den gelen tek cevap içine hapsettiği nefesini dışarı salmasıydı. Hâlâ elleri ceplerinde duruyordu, zoraki, ellerini ceplerinden çıkaramayacak halde, sadece ağlayarak. Dan ona daha sıkı şekilde sarıldı, başının tepesini öptü ama hıçkırıklarını yatıştırmaya çalışmadı. Jane kaskatı halde duruyordu ve hıçkırıkları, çocuk gibi boğazını tıkıyormuş gibi görünüyordu. Dan, nasıl olduğunu bilmese de, tanrıların tuhaf biçimlere girdiklerini, hakikatleri göstermek için tuhaf zamanları ve daha tuhaf iklimleri bulduklarını seziyordu ve son kırk beş dakikadır hissettiği ve düşündüğü tek şeyin kum olduğunu da biliyordu.

Bütün hatalarının, yanlış dogmalarının, kendi kendine olan saplantılarının, kaçamaklarının ötesinde Jane'de, her zaman olduğu gibi Marksistlerin bütünlük hem özün hem de fenomenin tam bilinçliliği olarak adlandırdıkları belli belirsiz bu varlığın bir benzeşinde, derin ve kesinlikle akıldışı, doğal uyum duyusu yatıyordu. Dan bu gizemli duyunun hep haklı bir duygu olduğunu düşünmüştü. Ama aynı zamanda bunun sabit ve değişmeyen bir şey olduğunu da düşünüyordu. Dahası gizli olsa da bilinçli; tabii ki manyetik bir pusula ibresi gibi her zaman hareketli, devingen, değişen ve titreyen hatta şiddetle yön değiştiren. Çok kolay bozulan, akıl, duygu, durum ve çevreden dolayı çok kolay bozulan ve gerçekten sapan. Bu asla Jane'in daha derinleri görebildiği anlamına gelmemişti. Bir bakıma gerçek seçimde sayısız yanlış fikre sebep olabilecek, ussal imgelemi sınırlayan ve yanıltan bir şey olmalıydı. Ardından gidilirse, Jane'in doğasına, toplumun kolay davranışlarına çarpıyordu; itaat edilmezse endişe ve şizofreniye sebep oluyordu. Jane daha derin *hissettiği* için bu böyleydi ve ebediyen kaybedilmiş bilinçli davranış yüzünden. Çünkü gerçeğin bilinçaltındaki bilgisi hep değiştirilemez bir şekilde derinlerde yatıyordu. İnsanlık, iki

kutup olduğunu düşünebilir ama aklın bütünsel varlığının coğrafyasında manyetik olarak olduğu kadar ahlaki olarak da tek bir kutup vardır; bu, insan şekline girmiş hiçbir aklın var olamayacağı, kuzey kutbunda başlasa dahi.

Rüzgâr onlarla köpek arasında duran otuz santim boyunda, kurumuş bir öbek devedikenini sallıyordu ve bu rüzgâr sanki daha güçlü bir koku getirmişçesine köpek bir yirmi metre daha arkaya doğru meylederek koştu, yeniden durup seyretti: Yüz metre ötede tek bir hayvan olarak donakalmış iki ayaklı iki hayvanı. Sonunda Jane konuşabildi.

"Ah, Dan."

Dan yine Jane'in başını öptü. "Buraya gelecek. Buraya gelecek."

Jane yüzünü hâlâ gizliyordu, uzunca bir süre suskun kaldı. Tiksinti duyar gibi bir hıçkırık daha.

"Benden nefret ediyor olmalısın."

"Olabilir."

"Bana nasıl tahammül ediyorsun bilmiyorum."

"Böyle soytarı olduğun için."

"Nam-ı diğer iğrenç nevrotik kadın."

"Burayı nasıl olup da okuyamadığını bilmiyorum. Gerçekten ne anlama geldiğini."

"Çok zavallı görünüyorlar. Şu köpek yavruları."

Dan, Jane'i kendine yaklaştırdı. "Sıcaklığı neden reddediyorsun o zaman?" Jane başını Dan'e doğru salladı, bilmiyordu. "Bu bizim aptal, tek boyutlu çağımız yüzünden, Jane. Gerçeğin her şeyi gasp etmesine izin veriyoruz, bütün içgüdülerimizi, kendimizle ilgili bilmediğimiz her şeyi. Şuradaki zavallı hayvancıklar kadar olamıyoruz." Dan bir elini kaldırıp Jane'in ensesine bastırdı. "Dün akşam da bir sorun yoktu. Sonrasında. Sadece sana sarılmakta. Orada olmanda."

Jane biraz kımıldadı ve bir eli yüzüne gitti. Son bir titrek nefes daha saldı.

Dan, "Bunu hissetmedin mi?" dedi.

"Tabii ki hissettim."

"Neden kaçtın o zaman?"

"Çünkü çok korkunç bir şey yaptığımı hissettim. Nerede olduğumu, kim olduğumuzu bilmiyordum. Bunun nasıl olabildiğini." Jane içini çekti. "Bu birden tam da eskisi gibi göründü gözüme. Bir tür delilik. Bütün gerçekliklere olan körlük."

"Az önce hissettiğin şey dışında."

Jane azıcık uzakta duruyordu ama önüne eğdiği başını, Dan'e yaslamıştı ve Dan hâlâ Jane'e sarılıyordu; sanki yine de reddediliyormuş gibi

ya da artık kendisi değil de herhangi bir teselli reddediliyordu. Jane bir nefes aldı ama bu sefer özür gibi daha sıradan bir şey içindi.

"Yanımda mendil getirmemişim."

Bunun üzerine Dan, Jane'i bırakıp dünyadaki en eski erkek jestini yaptı. Jane ona bakmıyordu ama bir süre sonra dönüp omzunun üzerinden köpeğin olduğu yere doğru göz gezdirdi.

"Neden yavrularını böyle bırakmış?"

"Neden hep yanlış sonuçlar çıkarıyorsun?" Dan, Jane'in omuzlarını tutup tam olarak kendisine doğru çevirdi ve yine ona sarılıp kulağına fısıldadı. "Bu sevgi eksikliği değil, Jane. Bu bilinen bir numaradır. Biyologlar buna dikkati başka yöne çekme davranışı diyorlar. Kuşlar da bunu yapar. Dişi köpek pazarlık yapıyor. Yavrularının canını bağışlamamız karşılığında kendisinin avlanıp vurulması pazarlığı. Bu yüzden bir kurşun atımı uzakta duruyor. Bizi oyalayarak uzaklaştırmak için."

Jane bakıyordu, merakla ve dokunaklı bir şekilde, gözyaşı dökmeyen erişkin aklı ve yaşantısını fark eden küçük bir kız çocuğu gibi.

"Onun sadece korktuğunu sanıyordum."

"Sadece korkmuş olsaydı, senin gibi olurdu. Hızla koşup kaybolurdu."

Dan'le Jane dişi köpeği izliyorlardı, dişi köpek de kumların öbür tarafından onları izliyordu.

Jane yavaşça, "Kiliseden hiç ayrılmamalıydım" dedi.

"Başından beri kiliseye hiç girmemeliydin."

"Orası benim gibi insanlar için icat edilmiş."

"Aşka inanmayan insanlar için mi?"

"Aşktan çok korkanlar için."

Dişi köpek yine etrafta dolaştı sonra taş yığınının arkasında gözden kayboldu.

"Köpek geri döner mi?"

"Tabii ki. Biz gider gitmez."

Jane derin bir nefes daha aldı, sanki böylesi basit bir iyimserlikle yüzleşemiyormuş gibi, başını eğip bir an yere baktı. Az sonra ellerinden birini yukarı kaldırıp hâlâ omzunun üzerinde duran Dan'in eline dokundu.

"Dan, burada biraz yalnız kalmak istiyorum. Sen yürüyedursan, ben sana yetişirim."

Dan'in bu ricanın aniliği yüzünden olduğu kadar Jane'in sesindeki mahcubiyet yüzünden de canı sıkılmıştı.

"Neden?"

"Bir şey yapmak istiyorum. Tek başıma. Uzun sürmez."

"Köpek yavrularına yaklaşma. Anneleri belki... "

"Biliyorum."

Dan, Jane'in yüzünü okumaya çalışıyordu ama hiçbir şeyi açık etmiyordu. Dan, Jane'in omuzlarını sıktı, sonra yürüyerek uzaklaşmaya başladı, yavaş yavaş, uzakta, alçaktaki ufak bir nokta gibi görünen otele doğru. Dan meraklanmıştı ve garip bir şekilde utanmıştı ama kırk elli metre sonra dönüp arkasına bakmadan edemedi. Jane'in kumların üzerinde oturuyor olması onu şaşırttı. Sırtı Dan'e dönüktü, bir kolunun üzerine dayanmış, bacaklarını yana doğru bükmüş, başı önde önündeki bir şeye bakıyordu. Dan durdu, çok şaşırmıştı. Bunun bir tür ibadet olduğu farz edilirse, Dan geri dönüp de onu bu halde görür diye biçimsel olarak diz çökemeyecek kadar utangaç bir insandı. Dan bu olağanüstü, neredeyse sürrealist görüntüyü asla unutmayacaktı. Sert bir rüzgâr Jane'in paltosunun yaka kürkünün tüylerini ve eşarbının bir ucunu dalgalandırıyordu, ıssızlık, korkunç nöbetçi kuleleriyle ardındaki tepeler, sırtı dönük suskunluk, Jane'in görünmeyen bir piknik yemeğinin önünde oturuyormuş gibi durması, çok tuhaf bir yansıma. Jenny gibi, Tsankawi'de dünyanın diğer bir ucunda güneybatı Kızılderililerinin kırık çömlek parçalarını arayarak geçirdikleri o gün. Ama o en azından makul bir vaziyetti ve içinde hareket vardı. Jane donakalmış gibi görünüyordu. Bu sinemada geçici olarak rol aldıkları filmden çok daha fazla hissedilen türden son derece tuhaf hareketsiz bir kare gibiydi.

Dan on adım kadar daha yoluna devam etti, sonra yine dönüp arkasına baktı. Jane ayağa kalkmış ona doğru geliyordu. Dan bekledi, Jane'in yüzünden yapmış olduğu şeyin ne olduğunu anlamaya çalışarak. Ama Dan'e yaklaşıp da hafifçe yüzünü buruşturup durana dek Jane'in yüzünde hiçbir ifade yoktu.

"Gözlerim çok mu kötü görünüyor?"

Dan omuz silkip gülümsedi. "Rüzgârdandır."

Jane elini Dan'in yürümeye devam etmesi için dokunmadan öne doğru uzattı. Dan bir açıklama bekliyordu hem özel hem de genel: Jane orada ne yapmıştı? Hem kesin hem de müzikal anlamda nasıl bir çözüme varmıştı? Ama Dan'e sunulan tek şey bir eldi. On beş yirmi adım sessizce yürüdüler, sonra Jane, Dan'in elini sıktı.

"Bana dikkati başka yöne çekme davranışından bahsetsene."

"Bu o davranış için mükemmel bir örnek."

Jane yine Dan'in elini sıktı.

"Herhangi bir şeyden bahset, Dan. Ben hariç."

Yarım saat sonra, otelde oturmuş ikinci bir kahve daha içerlerken Jane'in içinde neler olduğunun farkında değildi. Otele dönerken yolda

nihayet gezi alanı hakkında daha önce konuşmadıkları şeyleri konuş muşlardı. Yine turist olmuşlardı, eski arkadaşlar Oxford'da oldukları gibi beraber ya da Dan'e öyle gelmişti, hâlâ Jane'in oturuş figürünün gizemli görüntüsünden, öncesinde vaki olan duygusundan, hızla iyileşmesinden dolayı şaşkındı. Sanki Jane otururken çok daha sıradan bir çözüm bulmuş gibiydi: "Korkunç kadın" nevrozlarıyla yine Dan'in canını sıkmamak. Ama o sabah daha erken saatlerdeki korkunç mesafeleri ortadan kaldırma girişimi yoktu, arkadaşlığın daha yakın olması dışında Nil'e geri dönmüş gibi görünüyorlardı. Labib ile diğer adamlar da salondaydılar, yani biri rol yapmaya zorlanıyordu ancak Jane buna ihtiyaç duymayacak şekilde kabuğuna çekilmişti. Dan pusula ibresinin hâlâ titrediğini hissediyordu ve ibrenin şu anda nerede durduğunu sormayacak kadar akıllıydı.

Labib onlara arabayla etrafı gezdirirken de bu devam edecekti. Önce müzenin olduğu çok küçük vahaya gittiklerinde Labib, Dan ile Jane'i sabahın geri kalanında onlara eşlik edecek olan rehberin ellerine teslim eder etmez arabaya geri döndü. Rehber dar eski bir takım elbise giymiş pörsümüş bir ihtiyardı ama akıcı, eski moda bir Fransızca konuşuyordu. İşini biliyordu, kadim Tüdmürlü vatandaşların mezarlarının üzerinde olmasından hoşlandıkları uçsuz bucaksız taş büstlerle yüz yüze geldiklerinde Dan'le Jane adamda belli bir duygu eksikliği olduğunda hemfikir oldular. Duvar üstüne duvar vardı. Seri halde, gülünç şekilde şıklık meraklısı ve Viktoryen pek çok asil Romalı dul kadın yataktan en güzel mücevherleriyle kalkıyorlardı. Pek çok gerçek beyefendi Cato ya da Bay Gladstone'u taklit ediyordu. Dan, Jane'in bir kez daha Mısır'daki benliğine döndüğünü görüyordu, hatta rehberin bir iki yorumuna eğlenceli bir tepki bile verdi.

*Un beau visage d'entrepôt, n'est-ce pas, madame?**

Daimi bir tellalın hoş yüzü.

Daha sonra kadim gezi alanının yanındaki, balçıktan bir kulübeye götürüldüler ve birden kendilerini, her şeyden ziyade futbolcuların soyunma odasına benzeyen başka bir tuhaf yerde buldular: kokuşmuş buhar, mandallarla asılmış giysiler, havlulara sarınmış adamlar, kahkaha. Nemli merdivenlerden soluk yeşil bir suyun olduğu olağanüstü bir havuza indiler, başlangıçta Romalıları cezbetmiş olan sıcak yeraltı kükürt hamamlarından birine. Beyaz donlu, kahverengi gövdeli on kadar adam da buharı tüten suyun yanında duruyordu. Bazıları bu iki yabancıya

* Fr.: Antreponun güzel bir görünüşü, değil mi, Madam? (ç.n.)

gülümsedi, bir ikisi arkalarını döndü. Modern Suriye'de, görünüşe göre, sadece yeraltında olsa dahi hâlâ zevk düşkünlüğü sürüyordu.

Dan o iki üç saatin en muğlak anlarını aklında tutacaktı sadece. Aslında Dan bu turdan sevinçle vazgeçebilirdi. Artık tura devam etmeyi isteyen Jane'miş gibi görünüyordu. Yine parasını ödemiş oldukları şeyin boşa gitmesini istemeyen ev hanımı benliğine dönmüştü. Dan atalara has bir tarzda aslında bu belirsizliğin bozulmasını istemiyordu; belki hâlâ kaybetmeye olan düşkünlüğünün kurbanı olduğu için, gizliden gizliye bunun birkaç saat daha uzamasını istiyordu. Dan gözlerini, Jane'in yaptığından daha fazla ondan kaçırıyordu. Arabada iki kez, Jane'in eli Dan'in eline dokunmuştu ama bu dokunuş Krak Şövalyeleri'ndeki gibi rahatlatmak, yatıştırmak içindi. Sanki Dan anlaşılmayacak şekilde tedirgin ediliyordu, doyurucu bir açıklama için Beyrut'a geri dönene kadar bekletiliyordu. Artık gecenin erken saatlerinde olduğu gibi gözyaşları süzülmüyordu.

Sonunda arabayla doğudaki tepelerde bir vadiye götürüldüler, ovanın üst tarafında, eski kentin mezarlığı. Kule şeklinde bir mezarı gezdiler, bir tür dört katlı *columbarium** ama ölülerin saklandığı bir muhafaza olarak değil, oymalı taş tabut olarak istiflenmişti. Burada bile, rehber onlara, Romalıların bu işe bakışlarını övmüştü. En iyi mezarlardaki boş yerler ticari anlamda mükemmel para kazanma araçlarına dönüştürülmüş, çağdaş kiralık daireler gibi alınıp satılmışlardı. Rehberin onları götürdüğü av hayvanı üretme alanına benzeyen yeraltı mezarlığı, özellikle fahiş fiyatlarla gelir getirmiş çünkü orada bir de merkezi ısıtma varmış; yüzeye yakın bir yerden kükürt pınarları kaynıyormuş. Jane ihtiyar adama Dan'in California'daki Forest Lawn için söylediği şeyleri tercüme etti. İhtiyar adamın kaplumbağanınkine benzeyen gözleri kırıştı. *Plus ça change*... İnsanın budalalığının sonu yokmuş.

Öğleden sonra ihtiyar adamı müzeye emanet edip arabayla Lübnan'a uzun geri dönüş yoluna girmiş, Tüdmür ovasının dışına çıkarlarken bir kez daha Labib'in bu yerden daha fazla faydalanmayan Suriyelilerin aptallıklarıyla ilgili anlattığı ayrıntıları dinliyorlardı. Daha iyi yollar, daha iyi oteller, bir kumarhane, ufak bir hava meydanı. Labib susunca Dan'le Jane her şeyin daha iyisini bilen bu adama gizlice bir bakma riskine girdiler. Bu konuda cahil kalmaya razı olan Dan uzanıp Jane'in elini tuttu. Birkaç dakika sonra yavaşça Jane'in parmak eklemlerine doğru başparmağını sıvazlamaya başlamıştı. İkinci kahvaltılarını ederken ve Jane'in eldivenlerini çıkardığı diğer durumlarda Dan'in nasıl da

* Yakılmış ölü küllerini saklamaya mahsus mahzen. (ç.n)

gözünden kaçmıştı ama genellikle dikkatli olan adamlar bile alışılmışın dışında kör olabiliyorlardı. Dan birden başını eğip Jane'in eline baktı. Jane'in yüzük parmağında hâlâ yüzüğün pembemsi izi vardı ama altın halka artık parmağında değildi.

Jane'e neredeyse sitem dolu bir bakış fırlattı. Jane de yüzüksüz parmağına baktı; bu arada Dan onun çölde oturuşunu, kapalı sahada başını önüne eğişini görüyordu. Jane'in yüzünde bir şey vardı, hem kendini küçümseyen hem de utangaç, sanki bunun kendi eli olup olmadığına emin değildi. Ama başını yukarı kaldırıp Dan'in gözleriyle buluşunca çok kısa sürse de Dan cevabı ve çözümü bulduğunu biliyordu. Jane yan pencereden dışarı uzaklara baktı, Dan ise ön camdan, bu esnada elleri daha sıkı sarıldı. Jane hâlâ pencereden dışarı bakarak konuşmadan önce yarım dakika kadar geçti.

"Dişi köpek vurulacak mı dersin?"

Dan yine Jane'in elini sıktı.

"Artık vurulmayacak."

Gelecekte Geçmiş Zaman

Bir günün bitip de zamanın durduğu saatte
başlamayınca ertesi gün ta en başından beri, o gün bu gündür, bedenine hâkim olan adamı bulmalısın araman lazım
onu hiç olmazsa başka biri bulsun diye
sen hakkın rahmetine kavuştuktan sonra
Yorgo Seferis, *Vaftizci Yahya'nın Ateşleri*

Dan barda ayakta dikilen Jenny'yi izliyordu, içkileri alabileceğinden daha uzun bir zaman orada kalmıştı. Bu bar açılalı çok olmamıştı ve Jenny'nin de garanti ettiği üzere neredeyse boştu; Jenny'nin anayurdu, onun toprağı olan Londra'nın kuzey kesiminin Dan hep yabancısı olmuştu. Barın arkasındaki duvar, televizyondan ve şov programlarından tanıdık simaların imzalı fotoğraflarıyla doluydu: İyi dilekler, şakacı mesajlar, okunması mümkün olmayan kargacık burgacık yazılar, okun-

ması mümkün olmayan yetenekler. Jenny, Los Angeles'ta bir keresinde Dan'e bu birahanenin gayri resmi bir oyunculuk acentesi olduğunu söylemişti. Bu bölgede yaşıyorsanız, yapacak da bir işiniz yoksa ya da Jenny gibi yapacak bir işiniz olsa bile bazen yokmuş gibi yapan biriyseniz ve bundan daha iyisini yapabileceğinize dair inancınızı koruyorsanız pazar sabahları diğerleriyle bir araya gelebileceğiniz bir yer. Bunu duymak o sıralarda Dan'in hoşuna gitmemişti ve şimdi gerçeğini gördüğünde de hoşlanmamıştı ama Dan, Jenny'nin burayı biraz da bu yüzden tercih ettiğini biliyordu.

Jenny'nin konuştuğu adam, bar sahibi, belli ki Jenny hakkında her şeyi biliyordu ve şimdi de bilgilerini güncelliyordu. Jenny dönüp omzunun üzerinden son bir söz söyleyerek gülümseyip adamın yanından ayrıldı ve içkilerle masaya döndü. Barın diğer ucunda yalnız başına genç bir adam Dan'in oturduğu yere doğru bakıyordu. Jenny hâlâ California tarzı kıyafetler giyiyordu: bir kot takım, topuksuz ayakkabılar, leylak rengi, mavi ve beyaz yünden tığla örülmüş bir bere. Makyaj yapmamıştı. Bu onun görünümünü gerçekte olduğundan daha az bilinçli, daha sade, çok daha havai hale getirmişti.

Jenny bardakları masaya koydu. Dan'e viski, kendisine küçük bardakta siyah Guinness bira almıştı. Böylece Dan'in yanına, minderli bankın üzerine oturdu.

"Sadece Glenlivet varmış. Dettol satılmıyormuş."

Dan gülümsedi. "Dettol" Jenny'nin Dan'in hoşuna gittiğini bildiği Laphroaig viskisi için kullandığı takma isimdi, Dan sadece scotch istemiş olsa da.

"Burada evindeymiş gibisin."

"Affedersin."

Dan yine gülümsedi ve tekrar bir girişimde bulundu.

"Stüdyonun yoğun olduğunu duydum." Jenny hafifçe omuz silkti. "Geçen gün Bill telefon etti."

"Bana da."

"Yeni sözleşmeyi imzalayıp onayladın mı?"

"Pek değil. David işi bağlamak için iyi bir haber bekliyor. Böylece onlardan biraz daha para sızdırabilecek." David, Jenny'nin menajeriydi.

"Yani imzalayacaksın."

Jenny bir şey söylemedi, sonra "Dan lütfen böyle yapma" dedi.

"Nasıl yapmayayım?"

"Böyle 'böyle' yapma. Ben senin kızın değilim" dedi. Jenny hızla, "Bu aklıma bunu getiriyor" diye ekledi. Jenny yanındaki sepete doğru eğildi ve yüzüne bakmadan Dan'e küçük karton bir kutu uzattı. "Bunu

Caro'ya vermek hoşuna gidebilir diye düşündüm. Benden olduğunu söylemene gerek yok."

Dan kutunun kapağını kaldırıp takıların sarıldığı elyafı açtı. İçinde gümüş bir zincir duruyordu, ucundan da gümüş çerçeveli bir Tsankawi çömlek parçası sarkıyordu.

"Çok tatlısın Jenny."

Jenny kolyeye ya da Dan'in kolyeyi incelemesine yan gözle şöyle bir baktı.

"Belki ona da kötü şans getirir."

"Buna cevap bile vermeyeceğim." Dan döndü, eğilip Jenny'nin başının yanını öptü, sonra yine kolyeye baktı. "Kolyenin senden olduğunu tabii ki söyleyeceğim ona."

Jenny pot kırıp "Biraz delirdim. Bir sürü yapmıştım" dedi.

"Bu büyüleyici." Dan duraksadı. "Sana Mısır'dan bir şey aldım. Ama getirecek yüzüm yoktu."

"Neydi aldığın?"

"Eski bir mezardan çıkan kolye. Muhtemelen hoşuna gitmezdi."

Jenny omuz silkti. "Sorun değil. Ben zaten takı karşıtı olmaya başladım."

Dan kolyeyi tekrar elyafa sardı. "Caro buna bayılacak."

Jenny, Guinness'ini yudumladı.

"Caro hâlâ?.."

"Barney şimdiden boşanmaktan bahseder oldu."

"Peki Caro?"

"Şans dilemekten başka yapacak bir şeyim yok."

"Caro senin adına seviniyor mu?"

"Caro her zaman annesine çok düşkün olmuştur." Dan sözünü biraz fazla hızlı ve ciddiye almadan sürdürdü. "Bu, onun bir taşla hem anne hem de babayı vurmasına izin verdi. Bana söylediği ilk şey, yanlış kızı seçmiş olduğunu hep biliyordum, oldu."

Jenny gülümsemedi. Sorgu sürüyordu. Sorgu çok kararsızdı ama Jenny, Dan'in yüzüne bakmıyordu.

"Peki ya eski karın?"

"Nell hâlâ bizimle konuşabileceğine karar vermiş gibi görünüyor. Biz kesinlikle imkânsız iki insan olduğumuz için. Onun kibarca söylediği gibi."

"İtalya'da ne yapıyordun?"

"Bir iki günlüğüne Jane'in küçük kızını görmek için uğradık. Floransa'da dil kursuna gidiyor."

"Sonra da bana beni bıraktığını söylediğin mektubu yazdın."

"Nedenleri karıştırma, Jenny."

"Biliyordum. Aswan'dan gönderdiğin şu kartpostal." Jenny, Guinness maşrapasını eline aldı ama içmedi. "Keşke gitmeden önce neler olduğunu bana söylemiş olsaydın."

"Gerçekten bilmiyordum. Buna inanmalısın."

"En azından bir fikrin vardı herhalde."

"Sadece Jane'e üzüldüğüm için. Mektupta açıklamaya çalıştığım gibi."

Daha uzun bir sessizlik oldu. Jenny, Guinness'inin birazını içti, sonra bara doğru baktı. Dan bundan nefret ediyordu, buna izin vermemeye kararlı gelmişti buraya. Ama daha ilk andan itibaren, onu ilk gördüğünde, yalnız başına boş birahanede, üzerinde bir paltoyla yanında bir sepetle Jenny onu bekliyordu bile. Dan'in belirdiğini görünce gergin küçük bir gülümseme, rahatlama, darılma; yanağa yapmacık bir öpücük, içkileri onun alması gerektiğine dair ısrarıyla (artık Londra'ya geri dönmüşlerdi) ilgili karşılıklı sıradan bir konuşma geçmişti aralarında. Doğal olmakla ilgili herhangi bir fırsat ikisinin de takınmış olduğu yapay doğallıkta hemen yok olup gitmişti. Jenny hâlâ bara bakarak konuştu.

"Her gün ne yaptığının merakı içindeyim. Senin ne sinsi, yalancı adi bir herif olduğunu bilmeme rağmen."

"Bizimle ilgili verdiğin söz... "

"Söylüyorum sadece."

Dan bir an sustu.

"Bazen kendimin de ne yaptığını merak ediyorum. Bu teselli verecekse." Dan, Jenny'nin kısa bir an yüzüne baktığının farkındaydı ama o, Jenny'nin yüzüne bakmıyordu. "İkiniz de yaşlı olunca iş güçleşiyor. Üzerine giyip de çıkarmayı unuttuğun şu zırhın her bir parçası. Adi herif senin içinde kaybolan şeyi biliyor."

"Tatlı sözler istemiyorum, Dan."

"Keşke öyle olsa."

Jenny bira bardağını masanın üzerine koydu, arkasına yaslandı, kollarını kavuşturdu.

"Yarın eve gidiyorum. Yukarı Cheshire'a."

"Biliyorlar mı?"

"Sen mükemmel bir beyefendiymişsin numarası yaptım. Nedenini Tanrı bilir." Ama Jenny masaya doğru hemen yüzünü buruşturdu. "Bana söylemek istemediğim cümleleri söyletiyorsun." Sonra, "Ağlamaya utanacağım için seninle burada buluştum" diye ekledi.

"Ne hissettiğimi biliyordun. Ben gitmeden önce."

Kavuşturduğu kollarını çözüp ellerini kucağına koydu, ceketinin yenindeki bir kıvrımı düzeltti.

"Ama sen benim ne hissettiğimi asla bilemedin. Kalbimin derinliklerinde." Jenny daha alçak bir sesle, "Önce Tsankawi ile ilgili yazımı yazsaydım bir şey değişir miydi?" dedi.

Dan bir şey söylemedi. Dan bu konuyu da açmaya kararlı gelmişti, pandantif kolyeyle de kusursuz bir sufle almıştı ve kendinin bir korkak olduğunu düşünüyordu çünkü bu konudaki suskunluğunun buluşmalarından önce yaptıkları kısa telefon konuşmasından kaynaklandığını tahmin ediyordu. Jenny gelmişti, Dan'i bir kez daha görmek istemişti sadece. Duygusal olmayacaktı, sadece bir saat, tarafsız ve halka açık bir yerde. Şimdi Jenny, Dan'e bakıyordu.

"Sorumu duydun mu?"

"Evet, Jenny. Tam on ikiden. Tam nişan alındığı gibi." Jenny önüne baktı ve Dan yavaşça, "Zamanlaması korkunçtu. Bunun için çok üzgünüm" dedi.

"Zamanlaması daha iyi olsaydı ne olacaktı?"

"Sanırım günün birinde şimdi olduğundan daha mutsuz olacaktın."

Jenny başını önüne eğip kucağına baktı. "En azından deneyebilirdik."

"Canım, bütün bunlarla nasıl başa çıkacağının, deneyimin kestirme yolu olmaz. Senin yaşlarında biriyle bunu keşfetmen gerek. Öğrenme aşamasında olan biriyle."

"Bütün bunları Timothy'yle yaşadım."

"Hayır. Yaşadığını sandın sadece."

Jenny doğrudan tartışıp tartışmamayı bir süre düşünüp taşındı.

"Keşke, senin hakkında dürüst olmak gibi aptalca bir bahanenin seni sevmememle ilgili değil de bunu neden yaptığımla ilgili olduğunu anlayabilseydin." Jenny, "Mektubunda en yanlış ve en fazla inciten kısım burasıydı," dedi.

"Aptalca değildi. Cesurca ve çok sezgiliydi."

"Bir aktris için."

"Senin yaşındaki herhangi biri için. Onu bulman çok zor olacak Jenny. Ama ne aradığını biliyorsun."

"Bende bir sorun yok o zaman."

"Bunu kastetmediğimi biliyorsun."

Jenny'nin yüzü gitgide bozuluyordu.

"Keşke mektupları geri almama izin verseydin."

"Yok etmen için mi?"

"Üçüncüsü her aklıma geldiğinde yüzüm kızarıyor."

"Dürüst olduğu için mi?"

"Kamera önünde mastürbasyon yapmak gibi."

"Şimdi de çok geçmişe gittin."

"Hâlâ onların yaşandığını düşündüğünü biliyorum."

"Bunu asla düşünmedim. Olup olmamasının da sorun olmadığını biliyorum."

Jenny bir nefes aldı, sonra başını yukarı kaldırdı. "Gerçekte yaptığım tek şey bir daha onlarla dışarı çıkmamak oldu. Galiba benim çok sıkıcı olduğumu düşündüler, zaten Britanyalı." Jenny siyah birasından biraz daha yudumladı, sonra birden başka bir konuya atladı. "Buraya ilk geri döndüğün zamanı hatırlıyor musun?"

"İnsan yıllar geçse de o şoku atlatamıyor."

"Oradayken küçümsediğini düşündüğün her türlü şeyi özlemek, muhakkak reddettiğin pek çok şeyi burada yeniden keşfetmek. Dairemin önünden ilk süt şişesini aldığımda neredeyse şişeyi öpecektim." Jenny, hemen hemen hiç ara vermeden ekledi: "O mektupları herhangi birine gösterirsen seni asla affetmeyeceğim" dedi.

Dan gülümsedi. "Genel fikri ödünç alabilirim. Senin de yapabileceğimi söylediğin gibi."

"Oyununu biliyorum. Bizler hepimiz sırf geçmişteki düşünceler olduğumuzda birlikte yaşanması çok daha kolay oluyoruz. Sanırım sen özgün bir erkek şovenist domuzsun."

"Bütün yazarlar öyledir. Kadın yazarlar bile."

Jenny buna meydan okumak ister gibiydi ama bir kez daha barın uzak ucuna bakarak münakaşadan vazgeçti.

"Bu çok mu matah?"

"Her zaman öyle olacağından şüpheleniyorum. Düşüncede."

"Senaryoda?"

"Daktiloya çekiliyor."

"Memnun musun?"

"Final sahnesini yazmak hoşuma gitti."

"Başka yerde olduğu gibi."

"Doğru değil."

"Sanırım hepimize olan bu. Bu meseleye iki ay. Sonra başka bir meseleye iki ay." Jenny, Dan'e baktı. "Sende roman yazacak sabrın olmadığını düşünüyorum." Dan, Jenny'nin "roman" derken neyi kast ettiğini biliyordu ama onu incitmeden bu soruyu nasıl cevaplayacağını bilmiyordu. "Bahse girerim altı ay içinde senaryo yazmaya yeniden başlayacaksın."

"Bir yıl bile sürmez mi?"

Jenny başını iki yana salladı ama bu Dan'in ilk defa Jenny'nin yüzüne adamakıllı bakmasına neden oldu ve masanın altından elini onunkine uzattı.

"Bu yüzden buluşmamızı istemedim."

Jenny öne doğru yaslandı ve dirseğini masanın üzerine koydu, diğer elini yanağına dayıyordu, Guinness birasına bakıyordu. Birahane yavaş yavaş doluyordu, barda artık sekiz dokuz kişi vardı.

"Ağlayacağım. Bu çok aşağılayıcı." Jenny elini Dan'in elinden çekti ve arkasına yaslandı. "Cesaret edip de arkadaşlarıma bile telefon edemiyorum. Yarın eve gidiyorum. Bu konuda konuşulmak zorunda kalınacak. Bunun hiçbir anlamı yokmuş gibi yaparak." Jenny önüne baktı. "Keşke beni sadece bilinen bir hastalık yüzünden terk etseydin. Frengi gibi."

"Neye karşılık olarak?"

"Buraya gelirken uçakta bir adam beni ayartmaya çalıştı. Uçak çok kalabalıktı. Adam benim yanımda oturuyordu."

"Sonra?"

"Çok hoş biriydi. Sanatla çok ilgiliydi. Tiyatroyla. Bir bankacı, karısından yeni boşanmış. Bana her şeyi anlattı. Karısı zengin sınıftan bir geri zekâlıymış. Adamla bir akşam yemeği yemem lazım."

"Genç mi?"

"Otuzlu yaşlarının başlarında."

"Ondan hoşlandın mı?"

"Çok tatlıydı. Eğlenceli. İş için New York'taymış, ona bir akşam kaliteli bir fahişeyle bir randevu ayarlamaya çalışmış olduklarından bahsetti. O akşamı fahişeyle nasıl konuşarak geçirdiklerinden. Sevişmemişler. Fahişe ona bunun hep olduğunu söylemiş."

"Bana niye bunu anlatıyorsun?"

"Çünkü onunla akşam yemeği yemeyeceğim."

"Neden fahişeyle sevişmemiş?"

"Şantaj hilesi türünden bir şey olabileceğini düşünmüş. Bu arada konuyu değiştirme."

"Bana belirtilerinden bahset o zaman."

İçeri bir grup insan girdi, üç genç erkek, iki de kız. Kızlardan biri elini havaya kaldıran Jenny'yi görünce gözlerini ve ağzını açıp telefon işareti yaptı, Jenny de başıyla onayladı; sonra Jenny "O kızla Birmingham'da tiyatro kumpanyasında beraberdik" dedi. Jenny grubun birahanenin diğer ucundaki bir masaya doğru gidişlerini seyrediyordu ve onları seyretmeyi sürdürerek sözlerine devam etti.

"Ne zaman uçakta olsam yanımda senin olmanı diliyordum. Bana ne yapacağımı söylemen için. Ne hissettiğimi anlaman için."

"O zaman yanındaydım."

"Bu sözlerini çok duydum. Olayların nasıl olması gerektiği, nasıl oldukları değil." Jenny o sırada safça bir şey sordu ama Jenny'deki bu saflık Dan'in hep hoşuna gitmişti. "Jane sendeki bu özelliğin farkında mı?"

Dan içeri az önce girmiş olan gençlerden oluşan gruptan bir ikisinin gizlice onlara baktığını gördü. Jenny'ye doğru tabii, başarılı olan oydu ve Dan onların Jenny'nin neden başını önündeki masaya doğru eğmiş halde bu kadar ciddiyetle konuştuğunu merak edip etmediklerini merak ediyordu.

"Benim profilimi biliyorsun, Jenny. Jane beni tarihi olarak tanıyor. Bu aynı kapıya çıkıyor."

"Benimle görüşmeye gelmiş olmandan rahatsız olur mu?"

"Katiyen. O da Oxford'da oldukça iyi bir oyunculuk öğrencisiydi. Hayal edebileceğinden daha fazla ortak noktanız var."

"Sen hariç."

Bu o denli ciddi söylenmişti ki Dan gülümsemek ve ortak olmayan noktalarının neler olduğunu düşünmek zorunda kaldı. Bunu Dan yazıyor olsaydı, Jenny'nin diyaloğunun ne kadar daha kolay olacağını. Dan, Jane'le kısa zaman önce yaşadığı pek çok anıyı gizliyordu ve yanındaki kızın içinde hâlâ gizlice kırıntısının olduğunu bildiği ufacık umudu yok ettiği gerçeğini gizliyordu artık. Dan bu niyetle buluşmadıklarını bilmesine rağmen yine de bu gerçekleşir gerçekleşmez, Jenny'nin iradesi dışında, onun asıl niyetine karşı bu gerçek ortaya çıkmıştı. Bu durum Dan'in kibrini okşamaktan ziyade Jenny'nin doğasını tarif ediyordu.

"Sanırım ona benim hakkımda her şeyi anlatmışsındır."

"Neden seni hak etmediğimle ilgili her şeyi."

"Keşke bir adamın namussuzluğuna duyduğu hışım yüzünden, o adamı öldüren bir kadın hakkında bir senaryo yazsan. Şu anda bunu yapabilirim."

"İçindeki aktris."

"Başka bir şey olduğuna inandığını sanmıyordum."

"Buna inansaydım şimdi burada olmazdım."

"Sanki benim acımasız, hırslı, küçük şirret bir kadın olmamı istiyor gibisin."

Dan bir an sustu, sonra yine konuştu.

"Şuradaki arkadaşının arkadaşları sürekli yan gözlerle neden bize bakıyorlar dersin? Erkekler." Jenny bir şey söylemedi. "Senin dış görünüşünden hoşlanıyorlar, Jenny. Ama daha ziyade olduğun kişi olarak. Sen bir tür Tanrıça olmaya mahkûmsun. Hâlâ, bugün bile. Ulaşılamaz

erdemli bir bakire. Her kızın olmak istediği, her erkeğin sahip olmak istediği. Senin bakire olmamanın mesele olmadığını biliyorlar. Çok geçmeden sevilen bir hayaldeki çok kutsal biri olacaksın. Seçenekleri biliyorsun. Buna sırtını dön, ikonu oynamayı reddet ya da bedelini kabul et."

"Son bir görüşme yapıyorum ve şu anda cevap verilemeyecek kadar önemli biri."

"Yanlış kültür. Sen asla Monroe olmayacaksın. Bunu belirleyen de kader." Jenny yine bir şey söylemedi. "İkisine birden sahip olamazsın, ben bunları çok gördüm. Biliyorum."

"Şu anda olduğum kişi olmaktan vazgeçmeyeceğim."

"O halde ne tarzda yeni erdemli bakire olacağını seçebilirsin ancak. Sanatların en hastalıklı olanının içinde yer aldığını düşünürsek, en iyilerin bile daha kapıdan dışarı adım atmadan önce bittiği bir yerde. Her zaman budalaların egemen olduğu ve hep olacağı bir yerde. Her ilişkide beklenen modelin, bir pezevenkle fahişe arasında olduğu bir yerde. Bütün bunları biliyorsun. Nedenini de."

"Sanırım bunları fazlasıyla görmüşsün."

"Ben sadece olduğun kişi olmaktan vazgeçmemeni rica ediyorum senden. Ama bu da karşılıksız değil."

"Eskiden meselelerle ilgili hoş, parlak, net kararlar verirdim. Tek yaptığın şey ümitsizce aklımı karıştırmak."

"Bu büyümektir işte. Benim yüzümden değil."

"Tanışmamızdan önce gayet güzel büyüyordum ben."

"Yaşamında Lovelace* olarak rol almayacağım."

"Kimdi o?"

" '*Clarissa*'daki ayartan adam. Richardson."

İkisine de oldukça kötü bir sessizlik çöktü, çıkmaz sokak, söylenecek bir şey kalmadı. Jenny'de Dan'in öngördüğünden daha asık suratlı ve kabul etmeyen bir şey vardı, sanki evinin çevresine geri dönmesiyle California'da hep üzerinde taşıdığı duygusal durağan enerjiyi boşaltmıştı ve dış görünüşünün ardında giysileri, kariyeri ve bardaki diğer gözlerin görebileceği her şey onu küçük, tatsız ve içerlemiş bir terk edilmişlikle baş başa bırakmıştı. Dan rollerin sona ermesinin aktrislere bazen neler yaptığını da biliyordu ve Jenny'nin ruh hali kısmen sorumluluğunun da ötesindeki durumlara bağlıydı. Ama Dan işe yarayabilecek tek yolla Jenny'yi teskin edemeyeceğini bildiğinden kendini mutsuz hissediyordu. Sessizliği Jenny bozdu, duruma uygun, sıradan ama moralı bozuk bir ses tonuyla.

* Amerikalı porno oyuncusu. (y.h.n.)

"Bir şeyler yemek ister misin?"

"Nasıl istersen. Bir sandviç?"

"Varsa tütsülenmiş som balıklı sandviç alacağım. Bar birazdan çok kalabalıklaşacak."

"Bir Guinness daha?"

Jenny başını iki yana salladı. "Bir kahve."

Dan gidip barda sandviçlerin hazırlanmasını bekledi. Jenny'nin, uzun salonun diğer ucundaki arkadaşlarının yanından geçerek tuvalete gittiğini gördü; oradan geçerken erkekleri görmezden gelip kısa bir süre eğilip kıza bir şeyler söyledi. Dan ünlülerin fotoğraflarının altındaki imzaları okumaya çalışıyordu, çoğu daha önce hiç görmediği simalardı. Jenny geri döndüğünde Dan çoktan yerine oturmuştu. Kadında yeni kafasına koyduğu hafif bir kararlılık havası vardı.

"Ben sadece seni bir kez daha görmek istedim. Hiddetlenip içimi dökmek için." Jenny tütsülenmiş som balıklı sandviçine limon sıkıyordu. "Bir daha karşılaşırsak, bir zamanlar gizli ilişki yaşamış olduğum tuhaf, anlaşılmaz bir yazar olacaksın."

"Sen bana bundan daha yakın kalacaksın."

Jenny sandviçini yemeye başladı.

"Mısır ilginç miydi?"

Dan'in bu ses tonunu ve konunun utanmazca değiştirilmesini eleştirmesi gerekirdi ama o da buna uydu. Birahane kalabalıklaşmaya başlıyordu. Dan aslında Jenny'nin dinlemediğini biliyordu, belki Dan'in sesini dinliyordu ama sözlerini dinlemiyordu. Geçmişlerini dinliyor, şu anlarını dinlemiyordu. Jenny, Dan'e artık onu unutacağını, *bunun* unutulacağını gösteriyordu. Zamanımızın, Forster'ın "tek bağlantısı"ndan kayıp düşmesi, tek somutlaşmış hali. Az sonra iki kız gelip onların olduğu masanın diğer tarafındaki sandalyelere oturdular. Dan'le Jenny yarım dakika kadra sessiz kaldı, istemeden kızların sohbetlerine kulak misafiri oldular. Sonra Jenny birden, "Gidelim mi?" dedi.

Jenny üzerine, süet yama işi, Los Angeles'ta günlerce fellik fellik aradığı ve epey para verdiği paltosunu giyip eline sepetine aldı. Dan de onun peşinden kaldırıma, açık havaya çıktı. Yolda yürüyen insanlar ve arabalar Hampstead'e doğru akıyordu. Güzel bir gündü, baharın müjdecisi, her yerde berrak gün ışığı. Jenny örgü sepetini iki eliyle önünde tutuyordu ve kırılgan bir gülümsemeyle yüzünü Dan'e döndü.

"Evet. Bana bir saatinizi ayırmanız büyük incelik, Bay Martin."

Dan uzunca bir süre Jenny'e baktı, Jenny başını önüne eğdi.

"Olayların nasıl olması gerektiğinin başka bir karşıtı var, Jenny. Nasıl olmamaları gerektiği..."

Jenny bir an omuz silkti ama hâlâ önüne bakıyordu.

"Zarif bir diyalog konusunda senin gibi yetenekli değilim ben."

Tuhaftı, Dan birden onunla bir gün Malibu'da plajda konuştuğunu hatırladı, Jenny'nin, hakkında yazı yazdığı gün: Aynı türden saldırgan utangaçlık, o sıralarda çok daha gizli olsa dahi... Sanki bu neredeyse kasıtlı bir şekilde daha iyi bir şeyi başlatmak için kullanılmıştı. Başka bir şey vardı Dan'in omuzlarında: çok daha uzaklardan gelen bir hayalet, babasının hayaleti; onca yıl eylem halindeki pastoral merakı görmek ve bu merakı hiç anlamamak, yarattığı tüm boşluklar yüzünden bu merakı küçümsemek, insanın kibar olması gereken eski sıkıcı partiler, sonu gelmez havadan sudan konuşmalar ama bundan çok daha büyük bir insanlık. Dahası, çok daha yakın bir hayalet, hayalet sadece orada değildi aslında, aynı zamanda Dan'in onu seyredişini seyrediyordu, yanında dikiliyordu ve ona pusula ibresi ne kadar dönerse dönsün, gerçek yönünden asla bu kadar çok sapmamıştı, dedi.

"Açık havada biraz yürüyebileceğimiz bir yer var mı?"

"Heath'de. Taksi tutabiliriz."

"Tamam. Tutalım."

Bir dakika kaldırım taşları üzerinde sessizce ayakta durdular; sonra Dan'in el ettiği taksi durdu. Jenny şoföre nereye gitmek istediklerini söyledi ama taksiye biner binmez yine sessizce oturdular. Dan, Jenny'nin elini tuttu ama Jenny pencereden dışarı bakıyordu. Bir kez daha gözyaşlarıyla boğuşuyordu; Dan, Jenny'nin elini biraz daha sıkı tuttu. Jenny aslında ağlamıyordu.

Beş dakika sonra Dan, Whitestone Gölü'nde duran taksiciye ücreti ödedi. Aşağıdaki ağaçların üzerinden, Londra'nın öteleri görünüyordu, duyum yitimine uğramış, açık maviler, griler ve pembeler, aldatıcı bir surette Constable'ın Londra'sının geçmişteki hali. Yoldan ayrıldılar ve çakıl taşlı bir patikadan aşağı yürüdüler, anneler ve çocukları, öğrenciler, ihtiyar adamlar. Bir sincap, tahtalı güvercinleri. Jenny, arada bir sıradan sorular sorarak sessizce dinliyordu. Artık konu buraya gelince Dan sadece sözcüklerin içini doldurmanın değil, açıkça ifade etmenin de güçleştiğini ilk defa fark ediyordu. Değer sistemleri dünyasını, önyargıları, bastırılmışlıkları, inanç ve özgürlüğün sahte düşüncelerini, Jenny'nin pek kavrayamadığını seziyordu. Dan, Jenny'ye mektubunda eksik olan tek şeyin dürüstlük olduğunu söylemeye çalışıyordu: Jenny'nin hep mücadele ettiği gerçek düşman. Sazlıklardaki kadının gün ve bunun ardında yatan her şey. Biraz da Aswan ve Tüdmür. David Malevich gibi şüpheci ama kurnaz bir yapımcıya özgün bir fikir vermesi için bir taslağını çizebileceği, gayet soğuk bir gerçekliğin olduğu her

yer. Bunun, genç nesil için değil de ille de ticaretinin yapılması için kotarılması, Jane'le kendisine orta yaşlı aptal rollerinin biçilmesi. Dan bütün bunlara kızmıyordu da meselenin hafife alınmasına içerliyordu.

Dan sözünü bitirdiğinde Jenny sessizdi. Bir süreliğine durup bir bankta oturmuşlar, şimdi ise yine ağaçların arasından yürüyüp Kenwood House'a çıkan yokuştan aşağı iniyorlardı.

"Bana bunları neden daha önce anlatmadın, Dan?"

"Çünkü hiç kimseye anlatmadım, Jenny."

Jenny konuşmadan birkaç adım daha attı.

"Ona gerçekten âşık mısın?"

"Mecburum."

"Çok değişti mi?"

"Fiziksel olarak. Başka türlü değil."

"Ruh ikizleri."

"Pek değiliz. Pek çok konuda anlaşamıyoruz."

"Beni kandıramazsın."

"Buna kalkışmıyorum. Önemli konularda hemfikiriz."

Yine susarak ağır ağır gezindiler.

"Rol taksiminde hep sorunların var olduğunu görüyorum. Önemsiz gölgeler olarak rolün teklif edildiği bizlerde."

"Bunu yıllar önce, 'oynanabilir olmanın ötesinde' diye ifade etmiştim ben."

Jenny, Dan'e yan gözle şöyle bir baktı.

"Keşke bilseydim. Üzerime uzun geceliğimi giyip Sunset'teki palmiye ağaçları boyunca dans ederdim." Jenny bir poz kesti, yüzünde de bir *ingenue** ifadesi. "Beni tutuklayamazsınız memur bey. Ben birinin hayalinin bir ürünüyüm." Dan'in sırıttığını gördü, sonra birden ona yaklaşıp elini yavaşça Dan'in koluna doğru indirdi. "Keşke hepimizi bir arada idare edebilseydin. Notlarımızı da değiş tokuş ederdik o zaman."

"Hepinizi bir arada idare ediyorum."

"Mavi Sakal gibi."

"Saçma."

Jenny Dan'in elini silkip attı.

"Sadece öyle olduğunu sanıyorsun."

"Hayatımın büyük sırrının yakışıksız bir hafifmeşreplik muamelesi görmesine izin veremem."

"Diddums. Yaramaz kız ona güldü mü?" Dan gülümsedi. Jenny'nin eli aşağı inip Dan'in elini tuttu. Bir süre sonra Jenny, "Sadece bir kere daha sana kendimi yakın hissetmek istedim" dedi.

* Saf kız. (ç.n.)

"Bunun kendimi Jane'e daha yakın hissetmemle bir ilgisi yok, Jenny."

"Neden peki?"

"Belki birbirimiz için biraz daha üzgünüz ve birbirimizi daha iyi anlıyoruz."

Jenny başını eğip çimlere baktı.

"Şu anda Londra'da mı?"

"Oxford'da. Evini satışa çıkaracak. O yüzden oraya gitti."

"Yani muhteşem Devon'da Darby ve Joan'ı oynayacaksınız?"

"Hayatımdaki kadınlara orayı beğendirmeye çalışmaktan vazgeçtim. Belki burada bir ev bulmaya çalışacağız."

"Çiftliğini satacak mısın peki?"

"Daha önceki gibi kullanacağım, belki biraz daha sık." Dan, "Jane yerel siyasete atılmak istiyor" dedi. Jenny çok aptalca bir gülümsemeyle gülümsedi. "Bu arada İşçi Partisi'ne üyelik aidatını tamamen ödemiş biriyle yürüyorsun şu anda. Geçen hafta itibariyle."

"Ciddi misin?"

"Pek belli olmuyor ama göreceğiz."

Dan, Jenny'de görmeye niyetlendiği gülümsemeye, neşeli bir hor görüye sebep olamamış, sadece neşeli bir merakı harekete geçirmişti.

"O gerçekten aşırı sol kanattan mı?"

"Biz zor bir oyundaki iki karakter gibiyiz, Jenny. İkimiz de rollerimizi yapmak istediğimizi düşünüyoruz. Ama rollerin içine henüz nasıl gireceğimizi bilmiyoruz." Dan, "Özellikle ne o ne de ben yönetmene ya da yönetmenlere pek güvenmediğimiz için" diye ekledi.

"Bu senin için çok yeni bir deneyim olmalı."

Dan, Jenny'nin hayalgücü eksikliğine gülümsedi. "Yazarlar için daha azı bile değerlidir. İşte, gerçek sorun bu."

"Senden gayet iyi bir siyasetçi olacağını düşünüyorum. Sende bu sahtekârlık ve yalancılık varken."

"Seni şaşırtabilirim yine de."

Jenny fark ettirmeden Dan'in yüzüne baktı. "Sinemaya gerçekten veda mı edeceksin?"

"Bilmiyorum. Romanda hezimete uğrarsam, sanırım riske girip yine tiyatroya dönebilirim."

"Keşke dönsen. Bana da güzel uzunca bir rol yazarsın. Tiyatroya dönmeyi ben de öyle çok isterdim ki. Şimdi. Gelecek hafta."

"O halde bir sonraki film bitince bunu yap. David iyi bir menajer. Senin geçimini sağlayabilir. Ona izin verirsen."

Jenny hafifçe başını sallayarak onay verdi. Konuşmadan biraz daha yürüdüler. Sonra Jenny yine Dan'in kolunu tuttu.

"Ara sıra buluşmamıza izin verecek misin? Senin kokuşmuş eski beyninden feyz alırım ben de. Ya da hiç olmazsa sen bana benim ne iğrenç erdemli bir rahibe olduğumu söylersin."

"Tabii ki."

"Buradan yürüyüp gittiğimizde seni bir sene görmeyeceğim."

Dan, Jenny'nin yaptığı çıkışlardan birini yaptı.

"Jenny McNeil'ın aklından geçenleri gördüğü sürece."

"Ona tedavi için getireceğim."

"O buna izin vermeyecek. Sanki kendisi çok mu iyi?"

"O halde bunu bir test olarak kullanacağım. Eğer beni tam da bu düşünceyle yerden yere vurursa onda sorun olmadığını bileceğim."

"Yerinde olsam şu bankacıyla şansımı denerdim." Jenny başını iki yana salladı. "Neden olmasın?"

"Ben hoş, açıksözlü erkeklerden uzak duruyorum."

Binanın krem rengi ön cephesine çıkan yokuştan yavaş yavaş yukarı yürüyorlardı; yine tek kelime konuşmadan ama Jenny hafifçe Dan'in koluna girmişti. Birkaç ihtiyar kış güneşinde bankların üzerinde oturuyorlardı ve Heath civarından gelen belli belirsiz bir trafik gürültüsü vardı. Binanın önündeki çakıllı terasa çıkan merdivenlere geldiklerinde Jenny elini uzatıp Dan'in elini sıktı ama zarar verecek şekilde değil.

"Sana Abe'le Mildred'ın beni sepetlediğinde ne kadar tatlı insanlar olduklarını söylemedim."

"Öyle mi?"

"Abe, Mildred'tan boşanıp benimle evlenmeyi teklif etti."

"Mildred'in önünde yapmıştır, umarım."

"Tabii ki. Bu durumda sen bir daha asla kır evine gidemeyeceksin."

"Sen gidecek misin sanki?"

"Ne zaman istersem."

Dan, Jenny'nin elini bastırdı. "Sevindim."

Dan, İtalya'dan mektubu postaladıktan sonra mektubu gönderdiğini söylemek için Mildred'a telefon etmişti ve Londra'ya geri döndüğünde, mektubun artık ellerine geçmiş olması gerektiğini bildiği sırada yine telefon etmişti. Mildred yavan bir şekilde Dan'in "pis işlerini" ona yaptırdığını söylemişti ama Dan onun kimin tarafını tuttuğunu biliyordu. Dan artık hiçbir şey söylemiyordu. Terasa geldiler ve on sekizinci yüzyıl binasının yanına çıkan çardaklı bir tünele doğru yürüdüler. Bu sırada Jenny, Dan'i kolundan çekip durdurdu, sanki işaretlenmiş sınıra gelmişlerdi.

"Burada vedalaşalım, Dan."

Jenny yemeğin sonuna gelmiş yeğen mimikleriyle Dan'e doğru yüzünü döndü. Bir gülümseme, Dan'in gözlerine bir bakış. "Benimle birlikte olduğun için teşekkür ederim. Her anlamda. Sanırım bu sahnenin düzeltilmiş hali birinci taslaktan çok daha iyi oldu."

"Ama sen nasıl?.. "

"Şuradan geçip yolun yukarısına yürürsen Hamstead Sokağı'na çıkarsın. Oradan taksi tutabilirsin. Ben eve yalnız yürümeyi tercih ederim."

Bir süre öylece durdular, sonra Jenny hareketlendi. Dudakları hafifçe Dan'in dudaklarına değdi, çok kısa bir süreliğine Jenny, Dan'in kendisine sarılmasına izin verdi ve ardından Jenny yürüyerek uzaklaşmaya başladı. Orada öylece dikilmiş onun gidişini izliyordu, kendini biraz aldatılmış, hatta bunun Jenny'nin kararı olması yüzünden biraz da incinmiş hissediyordu ki Jenny bunun, Dan'in yüreğinin derinliklerinde tam olarak verememiş olduğu bir karar olduğunu söylemişti. Aşağı inen merdivenlerin başında, elli metre ötede, Jenny arkasını dönüp Dan'e şöyle bir baktı ve elini hafifçe yukarıya kaldırıp kolunu ihtiyatlı bir şekilde ileri uzattı, sanki birkaç saattir vedalaşıyorlardı da Jenny bir sonraki randevusuna geç kalmıştı. Jenny, Dan'in de elini havaya kaldırdığını görmeden yüzünü çevirmişti. Dan, Jenny'nin hızla aşağı yürüyüşünü seyrediyordu, başında yün beresi, sarı saçları, yama işi paltosu, kahverengi örgü sepeti ile küçük nehre ve oradan da korulara doğru, başka bir yokuşa çıkan yaya köprüsüne doğru uzun çim yokuşun üzerinden. Jenny tekrar arkasına dönüp bakmadı. Dan birkaç metre yürüdü ve boş bir bankın üzerine oturdu, Jenny elinde sepetiyle küçük bir nokta olarak kalana, Dan'in hayatından çıkıp gidene kadar Dan arkasından ona baktı. Sonra bir sigara yakıp önündeki evcilleşmiş, sakin manzaraya görmeden baktı.

Hesaplarının ötesinde kendini yoksun kalmış, neredeyse geçen iki ayı aşkın zamandır ulaşmış olduğu kendini kavrayışla ve bunu ona ifade etmeye çalışmasıyla aldatılmış olduğunu hissediyordu. Kendi kazdığı kuyuya düşmüştü, olmadığı birine dönmüştü. Sanki Jenny'nin birahanedeki ruh halinin yaydığı zehri emmesi yüzünden o da zehirlenmişti. Sonunda ayağa kalktı ve binanın yanında tünel oluşturmuş gürgen ağaçlarının arasından geçti. Ama oradan, yukarı yürüyerek yola çıkmak yerine, iki kişinin içeri girdiğini fark edince bir sanat galerisi olduğunu hayal meyal hatırladığı binaya Dan de girdi. Galeriyi dolaştı, aslında herhangi bir şeye bakmadan, ta ki girdiği son odada şans eseri merhum Rembrandt'ın kendi portresinin, o ünlü tablonun önüne gelip durana kadar.

Hüzünlü, gururlu ihtiyar adam tuval üzerinden sürekli dışarı bakıyordu, kendi dehasının bilgisine ve insan gerçekliğinden önceki dehanın yetersizliğine doğru. Dan de ona bakıyordu. Tablo, çizildiği on sekizinci yüzyıla ait odada rahatsız görünüyordu, böyle dekorasyonların zamanla yok olmuş olması gerçeğini söyleyerek. Böyle bir sanatın en yüce asaleti, böyle bir hüznün alt tabakaya özgü sadeliği; ölümsüz, somurtkan ihtiyar Hollandalı. Yüreğin en derinlerindeki yalnızlık, saçma bir halk sergisinde olmak; çerçevenin altında bir tarih, tüm zamanların, modanın ve dilin ötesinde bir mevcudiyet; şişkin bir yüz, bir çift nezleli göz, derin ve teskin edilemez bir görüntü.

Dan kendi asrında, kişisel varlığıyla, kendi sanatıyla cüceleşmiş gibi hissetti. Büyük resim bunu ifşa ediyordu, neredeyse direniyordu. Ama yaşıyordu, zamansızdı, doğrudan konuşuyordu, söylemeyi başaramadığı ve asla başaramayacağı her şeyi söylüyordu. Yine de bu saldırının aniden olması yüzünden Dan o akşam Oxford'da peronda onu bekleyecek olan kadına kendi düşüncesini söylediğini görmeden önce bunu pek düşünmemişti; ayrıca ona daha öncesinde neler olduğunu da anlatacaktı, bir kız ve bir geçmiş ile kış ağaçları arasında yapılan yürüyüşü, Jane'in bunu anlayacağını biliyordu. Dan Jenny'ye, durumu onun için kolaylaştırsın diye birkaç yalan söylemişti. Ama bu artık Dan'in sırrıydı, onun paylaşılmış kişisel gizemi ki bu da onu gerçeği hayal etmekle hayal edileni gerçekleştirmek arasında bırakmıştı. Orada Rembrandt'ın önünde öylece dururken Dan'in bir an başı geri dönmek zorunda olduğu mesafeler içinden döndü. Bu, Dan'e korkutucu geliyordu, son zamanlarda peşini bırakmayan tesadüflerden sonuncusu; karşılaşmak, bir yüz, bir seçim, bir gelecekten çok daha fazla şeye veda ettikten sonra tam vaktinde, geri dönüş yolunda bu gözetleyen müthiş bakışlar.

Dan şu amansız ve soğuk Hollandalı gözlerde tek bir teselli görebiliyordu. Bu nihayetinde yetenek, bilgi, zekâ meselesi ve iyi ya da kötü şans değildi, hissetmeyi seçmek ve öğrenmekti. Dan sonunda tablonun ardındaki bir şeyi sezmeye başlamıştı: Sertliğin ardında insanoğlunun aklındaki tek gerçek evliliğin ilanı yatıyordu, hümanizmin nihai kalesi. İradesiz gerçek merhamet, merhametsiz gerçek irade yoktur.

Birkaç küçük öğrenci içeri girdi, mırıltı sesleri. Sessizlik bozuldu, Dan oradan uzaklaştı. Ama odadan çıkarken kapıda bir an durdu, arkasını dönüp köşesinde duran ihtiyar adama baktı. Yerlerinde duramayan çocuklar tablonun önüne toplanmışlardı, bu arada yorgun düşen kadın öğretmen tabloyla ilgili onlara bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Ama Rembrandt'ın gözleri hâlâ küçük çocukların başları üzerinden amansızca Dan'i izliyordu. Uzun yıllar önce, o çocukların yaşındayken, babası

bir keresinde Dan'e, İsa'nın gözlerinin üzerinde olduğunu söylemiş, onu istemeden korkutmuştu, nereye giderse, ne yaparsa, gözler onu izliyordu.

O akşam, Oxford'da Jane'in mutfağında Jane onlara akşam yemeği hazırlarken tezgâhta Jane'in yanına yaslanmış olan Dan, asla yazmayacağı romanı için hiç olmazsa son bir cümle bulmuş olduğunu uygun bir ironiyle Jane'e söylemişti.

Böylesi açıksözlü bir İrlandalılık Jane'i güldürmüştü; nihayetinde, belki de bu yüzden, yani Dan'in romanının hiçbir zaman okunamayacak olduğunu bildiğinden, hep gelecekte var olacaktı Jane. Dan'in pek iyi gizlenemeyen hayaleti bu imkânsız sonu, kendi imkânsız ilki yapmıştı.

Fowles'un anlatı kurma ve hikâye etme becerisinin belki de en güzel örneği olan *Daniel Martin* yazarın kariyerinin en önemli romanlarından birisi. Otobiyografik özellikler taşıyan bu ilk ve tek romanında Fowles, anılar eşliğinde geçmişin izini süren Daniel'in hikâyesini anlatıyor. "Flashback"lerle zaman içinde sürekli devinen hikâyede, pek çok anlatı tekniği ve roman içinde roman kurgusuyla karşılaşacaksınız. Çocukluğundan yetişkinliğine, yetişkinliğinden gençliğine sıralama gözetmeksizin, çağrışımlarla sıçrayan anlatı Oxford Üniversitesi kampüsünden İskoçya'daki bir kır evine, Nil üzerindeki tekne gezintilerinden Hollywood stüdyolarına kadar geniş bir alana yayılıyor.

Romanının, İngiliz kimliğini, daha doğrusu 20. yüzyılın sonlarında İngiliz olmanın anlamını sorguladığını söylemiştir Fowles. Ancak "çok katmanlı öykülemenin, yanılsama ve kendini aldatma temalarının ve belirsiz bırakılmış sonların ustası" sayılan yazarın İngilizlik ile birlikte çok sayıda meseleyi tartıştığı aşikâr. Zira estetik, felsefe, kültürel tarih, İngiltere ve ABD arasındaki farklar, arkeoloji ve mitler üzerine gözlem ve yorumlar bazen hikâye ve karakterler kadar önem kazanıyor.

Daniel Martin düş kırıklıklarının, hayal edilenle imkânsızlık arasındaki gerilimin, paylaşılan değerlerden kopuşların ve sessizliğin hikâyesi. Fowles dış dünyanın sert kabuğu ile hayal gücünün esnek iç dünyası arasındaki dengeyi sessizliklerle yakalamış. Sessizliği bıçak gibi kullanıyor. Toplumdan yalıtık, yalnız kalmış roman kişilerinin zihninden geçenlerle dile getirdikleri arasındaki uzaklık, boşluk, kısacası söylenmeyenler sessizliğin gücünü artırıyor.

AYRINTI YAYINLARI • EDEBİYAT
ISBN-13: 978-975-539-660-6
9 789755 396606